HERMAN MELVILLE

MOBY DICK
YA DA BALİNA

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
SUZAN ARAL AKÇORA

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 5349

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

HERMAN MELVILLE
MOBY DICK
YA DA BALİNA

ÖZGÜN ADI
MOBY DICK
OR THE WHALE

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
SUZAN ARAL AKÇORA

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2015
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
DENİZ RESUL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
DEFNE ASAL

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM, ARALIK 2021, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-806-6 (CİLTLİ)
ISBN 978-625-405-805-9 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel. (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

CDXVII

HERMAN MELVILLE

MOBY DICK
YA DA BALİNA

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
SUZAN ARAL AKÇORA

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Bu kitap hazırlanırken kaybettiğimiz çevirmenimiz
Suzan Aral Akçora'ya saygıyla...

İçindekiler

I. Bölüm	Alametler	1
II. Bölüm	Heybe	9
III. Bölüm	Püskürtücü Hanı	15
IV. Bölüm	Yatak Örtüsü	33
V. Bölüm	Kahvaltı	39
VI. Bölüm	Sokak	43
VII. Bölüm	Şapel	47
VIII. Bölüm	Minber	51
IX. Bölüm	Vaaz	55
X. Bölüm	Can Dostu	67
XI. Bölüm	Gecelik	73
XII. Bölüm	Biyografi	77
XIII. Bölüm	El Arabası	81
XIV. Bölüm	Nantucket	87
XV. Bölüm	Balık Çorbası	91
XVI. Bölüm	Gemi	97
XVII. Bölüm	Ramazan	115
XVIII. Bölüm	Queequeg'in İşareti	123
XIX. Bölüm	Kâhin	129
XX. Bölüm	Faaliyet İçinde	135
XXI. Bölüm	Gemiye Biniş	139
XXII. Bölüm	Mutlu Noeller	145
XXIII. Bölüm	Rüzgâraltındaki Sahil	151

XXIV. Bölüm Avukat 153
XXV. Bölüm Dipnot 161
XXVI. Bölüm Şövalyeler ve Silahtarları 163
XXVII. Bölüm Şövalyeler ve Silahtarları 169
XXVIII. Bölüm Ahab 175
XXIX. Bölüm Ahab Girer; Stubb Ona Der Ki 181
XXX. Bölüm Pipo 185
XXXI. Bölüm Kraliçe Mab 187
XXXII. Bölüm Balina Bilimi 191
XXXIII. Bölüm Specksynder 209
XXXIV. Bölüm Kamara Masası 213
XXXV. Bölüm Direk Başı 221
XXXVI. Bölüm Kıçüstü Güvertesi 231
XXXVII. Bölüm Günbatımı 241
XXXVIII. Bölüm Alacakaranlık 245
XXXIX. Bölüm İlk Gece Nöbeti 247
XL. Bölüm Gece Yarısı, Başüstü Güvertesi 249
XLI. Bölüm Moby Dick 257
XLII. Bölüm Balinanın Beyazlığı 271
XLIII. Bölüm Kulak Ver! 283
XLIV. Bölüm Deniz Haritası 285
XLV. Bölüm Taahhüt 293
XLVI. Bölüm Tahminler 305
XLVII. Bölüm Hasır Örücü 309
XLVIII. Bölüm Denize İlk İniş 313
XLIX. Bölüm Sırtlan 327
L. Bölüm Ahab'in Filikası ve Mürettebatı; Fedallah 331
LI. Bölüm Hayalet Püskürtü 335
LII. Bölüm Albatros 341
LIII. Bölüm Balinacı Protokolü 345
LIV. Bölüm Town-Ho'nun Hikâyesi 351
LV. Bölüm Anormal Balina Resimleri Hakkında 377

LVI. Bölüm Balinaların Çok Hatalı Olmayan Resimleri ve Balina Avı Sahnelerinin Aslına Uygun Resimleri Hakkında 385
LVII. Bölüm Resimlerdeki; Dişlerdeki; Ahşaplardaki; Saclardaki; Taşlardaki; Dağlardaki; Yıldızlardaki Balinalar Hakkında 391
LVIII. Bölüm Plankton 395
LIX. Bölüm Mürekkepbalığı 399
LX. Bölüm İp 403
LXI. Bölüm Stubb Bir Balina Öldürüyor 409
LXII. Bölüm Atış 417
LXIII. Bölüm Çatal 419
LXIV. Bölüm Stubb'ın Akşam Yemeği 421
LXV. Bölüm Yemek Olarak Balina 431
LXVI. Bölüm Köpekbalığı Katliamı 435
LXVII. Bölüm Yağ Dokusunun Çıkarılması 439
LXVIII. Bölüm Battaniye 443
LXIX. Bölüm Cenaze 449
LXX. Bölüm Sfenks 451
LXXI. Bölüm Jeroboam'un Hikâyesi 455
LXXII. Bölüm Maymun İpi 463
LXXIII. Bölüm Stubb'la Flask Bir Gerçek Balina Öldürüyorlar ve Sonra Onun Başında Konuşuyorlar 469
LXXIV. Bölüm İspermeçet Balinasının Kafası – Karşılaştırmalı Görünüm 477
LXXV. Bölüm Gerçek Balinanın Kafası – Karşılaştırmalı Görünüm 483
LXXVI. Bölüm Koçbaşı 489
LXXVII. Bölüm Büyük Heidelburgh Teknesi 493
LXXVIII. Bölüm Sarnıç ve Kovalar 497
LXXIX. Bölüm Çayır 503

LXXX. Bölüm Fındık 507
LXXXI. Bölüm Pequod Bakire'yle Karşılaşıyor 511
LXXXII. Bölüm Balinacılığın Şanı ve Şerefi 525
LXXXIII. Bölüm Yunus'a Tarihî Bir Bakış 529
LXXXIV. Bölüm Sırık Atma 533
LXXXV. Bölüm Çeşme 537
LXXXVI. Bölüm Kuyruk 545
LXXXVII. Bölüm Görkemli Armada 553
LXXXVIII. Bölüm Okullar ve Okul Liderleri 569
LXXXIX. Bölüm Bağlı Balıklar ve Serbest Balıklar 575
XC. Bölüm Kafa mı, Kuyruk mu? 581
XCI. Bölüm Pequod Gül Goncası'yla Karşılaşıyor 585
XCII. Bölüm Ambergris 595
XCIII. Bölüm Terk Edilen 599
XCIV. Bölüm Bir El Sıkımı 605
XCV. Bölüm Cübbe 611
XCVI. Bölüm Kaynatma Tesisi 613
XCVII. Bölüm Fener 619
XCVIII. Bölüm İstifleme ve Toparlama 621
XCIX. Bölüm İspanyol Altını 625
C. Bölüm Bacak ve Kol Nantucket Gemisi Pequod, Londra Gemisi Samuel Enderby'yle Karşılaşıyor 635
CI. Bölüm Sürahi 645
CII. Bölüm Arsacides'de Bir Kameriye 653
CIII. Bölüm Balina İskeletinin Ölçüsü 659
CIV. Bölüm Fosil Balina 663
CV. Bölüm Balinanın Cüssesi Küçülüyor mu?.. Onun Sonu mu Gelecek? 669
CVI. Bölüm Ahab'in Bacağı 675
CVII. Bölüm Marangoz 679

CVIII. Bölüm Ahab'le Marangoz 683
CIX. Bölüm Ahab'le Starbuck Kamarada 689
CX. Bölüm Queequeg Tabutunda 693
CXI. Bölüm Pasifik 701
CXII. Bölüm Demirci 703
CXIII. Bölüm Demirci Ocağı 707
CXIV. Bölüm Yaldızlayıcı 713
CXV. Bölüm Pequod Bachelor'la Karşılaşıyor 717
CXVI. Bölüm Ölen Balina 721
CXVII. Bölüm Balina Nöbeti 725
CXVIII. Bölüm Usturlap 727
CXIX. Bölüm Mumlar 731
CXX. Bölüm İlk Gece Nöbetinin Sonuna Doğru Güverte 741
CXXI. Bölüm Gece Yarısı – Başüstü Güvertesinin Küpeştesi 743
CXXII. Bölüm Gece Yarısı, Direklerde – Gök Gürültüsü ve Şimşekler 747
CXXIII. Bölüm Misket Tüfeği 749
CXXIV. Bölüm İbre 755
CXXV. Bölüm Tahta ile İp 761
CXXVI. Bölüm Can Simidi 767
CXXVII. Bölüm Güverte 773
CXXVIII. Bölüm Pequod Rachel'la Karşılaşıyor 777
CXXIX. Bölüm Kamara 783
CXXX. Bölüm Şapka 787
CXXXI. Bölüm Pequod, Delight'la Karşılaşıyor 793
CXXXII. Bölüm Senfoni 795
CXXXIII. Bölüm Takip – Birinci Gün 801
CXXXIV. Bölüm Takip – İkinci Gün 815
CXXXV. Bölüm Takip – Üçüncü Gün 827
Sonsöz 843

Bu kitap, dehasına duyduğum hayranlığın nişanesi
olarak
NATHANIEL HAWTHORNE'a ithaf edilmiştir.

Etimoloji

(Bir Gramer Okulunun Merhum Veremli Yardımcı Öğretmeni Tarafından Sağlanmıştır)

Paltosu, yüreği, bedeni ve beyni yıpranmış o solgun yardımcı öğretmen; şimdi görüyorum onu. Alay edercesine dünyanın bilinen bütün milletlerinin bütün parlak bayraklarıyla donatılmış garip bir mendille, durmadan eski sözlüklerinin ve gramer kitaplarının tozunu alırdı. Eski gramer kitaplarının tozunu almayı çok severdi; nasıl oluyorsa, ılımlı bir şekilde ona fâniliğini hatırlatırdı bu.

"Başkalarını eğitmeyi ve onlara dilimizde bir balina balığına ne deneceğini öğretmeyi üstünüze aldığınız zaman, cehaletten dolayı, neredeyse tek başına kelimenin anlamını oluşturan H harfini atlarsanız,[1] doğru olmayan bir bilgi iletmiş olursunuz." – *Hackluyt*

"WHALE... İsveççe ve Danca *hval*. Bu hayvan, adını yuvarlaklık, ya da yuvarlanmadan almıştır; çünkü Dancada *hvalt* kemerli ya da kubbeli demektir." – *Webster Sözlüğü*

1 Balina kelimesinin İngilizce karşılığı "whale"dir. (ç.n.)

"WHALE... Daha dolaysız olarak Felemenkçe ve Almancadaki *Wallen*'den gelir; Anglosakson *Walw-ian*, yuvarlanmak, debelenmek." – *Richardson Sözlüğü*

KETOS, Yunanca.

CETUS, Latince.

WHOEL, Anglosakson.

HVALT, Danca.

WAL, Felemenkçe.

HWAL, İsveççe.

WHALE, İzlandaca.

WHALE, İngilizce.

BALEINE, Fransızca.

BALLENA, İspanyolca.

PEKEE-NUEE-NUEE Fiji.

PEKEE-NUEE-NUEE Erromangoca.[2]

ALINTILAR (Bir Kütüphaneci Yardımcısının Yardımcısı Tarafından Sağlanmıştır)

Safi titiz bir eşeleyici ve kitap kurdu olan bu adamcağızın, bu yardımcı yardımcısının, sanki yeryüzünün uzun Vatikan

2 Erromango Güney Pasifik Okyanusu'nda bir adadır. (ç.n.)

kütüphanelerini ve sokak tezgâhlarını tarayıp, kutsal ya da dünyevi herhangi bir kitapta, herhangi bir şekilde bulabildiği, balinalara yapılmış gelişigüzel tüm göndermeleri topladığı görülecektir. Dolayısıyla, ne kadar güvenilir de olsa, bu alıntılarda bulunan, balinalar hakkındaki karman çorman ifadeleri, en azından her örnekte, balina biliminin gerçek esasları olarak almamalısınız. Hiçbir şekilde. Genelde kadim yazarlarla ve ayrıca burada yer alan şairlerle ilgili olarak, bu alıntılar ancak, kendimizinki de dâhil olmak üzere, birçok milletler ve nesiller tarafından Leviathan[3] hakkında söylenmiş, düşünülmüş, zihinde canlandırılmış ve terennüm edilmiş muhtelif şeylere kuş bakışı bir göz atış sağladığı kadarıyla değerli ya da eğlendiricidir.

O halde, hoşça kal, yorumcusu olduğum zavallı yardımcı yardımcısı. Sen bu dünyanın hiçbir şarabının asla ısıtamayacağı ve soluk İspanyol şarabının bile fazla kırmızı ve kuvvetli geleceği o ümitsiz, solgun benizli soya mensupsun; ama insan bazen sizlerle oturmaktan ve üstelik size merhamet duymaktan ve gözlerini yaşartan bir muhabbet etmekten çok hoşlanır; dolu gözler ve boş kadehlerle ve bütünüyle nahoş olmayan bir hüzünle dobra dobra size şu sözleri söylemekten: Vazgeçin, yardımcı yardımcıları! Çünkü dünyayı memnun etmek için ne kadar zahmete girerseniz, takdir edilmekten ebediyen o derecede mahrum kalırsınız! Keşke sizin için Hampton Sarayı'nı[4] ve Tuileries'yi[5] boşaltabilsem! Ama gözyaşlarınızı bastırın ve yürekleriniz hemen yukarıya, kontra babafingo direğine çıksın; çünkü önden gitmiş olan arkadaşlarınız sizin gelişiniz için yedi katlı cenneti boşaltıyor ve uzun zamandır şımartılan Cebrail, Mikail ve İsrafil'i birer sığıntı durumuna düşürüyorlar. Burada ancak kırık kalplerinizi tokuşturuyorsunuz... orada kırılmaz kadehler tokuşturacaksınız!

3 İncil'de sözü edilen bir deniz canavarı. (ç.n.)
4 Londra'da bir kraliyet sarayı. (ç.n.)
5 Paris'te bir saray. (ç.n.)

Alıntılar

"Ve Tanrı azametli balinalar yarattı." – *Yaratılış. (İncil'in ilk kitabı)*

"Leviathan ardından parlayacak bir yol oluşturur; Derinlikleri ağarmış sanırsınız." – *Eyüp Kitabı.*

"Şimdi Efendimiz Yunus'u yutması için azametli bir balık hazırlamıştı." – *Yunus Kitabı.*

"İşte gemiler gidiyor; işte onun içinde oynaşmak için yarattığın Leviathan." – *Zebur.*

"O gün Tanrı, şiddetli ve azametli ve kuvvetli kılıcıyla, Leviathan denen o delici yılanı, Leviathan denen o çarpık yılanın ta kendisini cezalandıracaktır; ve denizdeki ejderhayı öldürecektir." – *Yeşaya Kitabı.*

"Ve ister hayvan, ister filika isterse taş olsun, bu canavarın ağzının karmaşası içerisine başka her ne girerse, kontrolsüzce onun o muazzam, kötü kokulu boğazından aşağı gider ve karnının dipsiz boşluğunda telef olur." – *Holland çevirisiyle Plutarkhos'un* Ahlak Kuralları.

"Hint Denizi var olan en çok sayıdaki ve en büyük balıkları üretir; bunların arasında Balaene denen balinalar ve anaforlar, boy olarak iki hektara yakın bir araziyi kaplar." – *Holland çevirisiyle Plinius'un doğa tarihi ansiklopedisi.*

"Denizde henüz iki gün bile ilerlememiştik ki, gündoğumu sularında birçok balina ve başka deniz canavarı belirdi. Balinalardan bir tanesi devasa bir büyüklükteydi... Bu, ağzını açarak, her yanda dalgaları kabartarak ve önündeki denizi köpürterek bize doğru geldi." – *Tooke çevirisiyle Loukianos,* Hakiki Hikâyeler.

"Bu ülkeyi aynı zamanda, diş olarak çok değerli kemikleri bulunan deniz aygırları yakalamak maksadıyla ziyaret etti ve krala bunlardan bir miktar getirdi... Bazıları kırk sekiz, bazıları elli yarda uzunluğunda en iyi balinalar kendi ülkesinde yakalanırdı. İki günde bunlardan altmış tane öldürmüş olan altı kişiden biri olduğunu söyledi." – *MS 890'da Other ya da Octher'ın Kral Alfred tarafından kaydedilmiş sözlü anlatımı.*

"Ve hayvan olsun, tekne olsun, bu canavarın (balinanın) ağzının dehşet verici uçurumuna giren başka her şey anında kaybolduğu ve yutulduğu halde, kara kayabalığı büyük bir emniyet içinde orada bir köşeye çekilir ve uyur." – *Montaigne. Raimond Sebond İçin Savunma.*

"Kaçalım, kaçalım! Bu, sabırlı Eyüp'ün hayatını anlatırken asil peygamber Musa'nın tasvir ettiği Leviathan değilse şeytan alsın beni." – *Rabelais.*

"Bu balinanın karaciğeri iki yük arabasını doldururdu." – *Stowe'un Yıllıkları.*

"Denizleri bir kaynatma tenceresi gibi köpürten azametli Leviathan." – *Lord Bacon'ın Zebur Versiyonu.*

"Balinanın ya da katil balinanın o devasa cüssesiyle ilgili kesin bir bilgi almadık. Aşırı derecede şişmanlıyorlar, öyle ki, bir tek balinadan inanılmaz bir miktarda yağ elde edilebiliyor." – *Aynı eser. "Yaşamın Ve Ölümün Tarihçesi."*

"İçteki bir bere için yeryüzündeki en etkili şey ispermeçettir." – *Kral Henry.*[1]

"Balinaya çok benzer." – *Hamlet.*

"İyileştirmek için, fayda etmez ona
Doktorluk sanatının hiçbir hüneri,
Yarasını açana, alçak okuyla delip göğsünü
Huzursuz ıstırabına sebep olana geri gitmekten başka,
Yaralı balinanın açık okyanusu geçip, uçarak gittiği gibi sahile." – *Peri Kraliçesi.*[2]

"Engin gövdelerinin hareketleri huzurlu bir durgunlukta okyanusu kaynatacak ölçüde karıştırabilen balinalar kadar muazzam." – *Sör William Davenant,* Gondibert*'in önsözü.*

"Bilgili Hosmannus otuz yıl emek verdiği eserinde açıkça, 'Nescio quid sit'[3] dediğine göre, insanlar ispermeçetin ne olduğundan haklı olarak kuşku duyabilir." – *Sör T. Browne, İspermeçet Ve İspermeçet Balinası Hakkında. Bkz.* Umumi Hatalar *adlı eseri.*

---

1 William Shakespeare'in *IV. Henry* adlı oyunundan. (ç.n.)
2 Edmund Spenser'ın epik bir şiiri. (ç.n.)
3 (Lat.) Ne olduğunu bilmiyorum. (ç.n.)

"Çağdaş gürzüyle Spenser'ın Talus'u[4] gibi,
Ağır kuyruğuyla yıkım getiriyor.
...
Böğründe taşıyor onların saplanmış mızraklarını
Ve sırtında koru gibi kargılar görünüyor."
– *Waller, Yaz Adalarının Savaşı.*

"Ulus ya da Devlet denen –Latincede Civitas– ve yapay bir insandan başka bir şey olmayan o azametli Leviathan kurnazlıkla yaratılmıştır." – *Hobbes,* Leviathan*'ın açılış cümlesi.*

"Akılsız Mansoul[5] bunları, sanki bir balinanın ağzındaki çaçabalığıymış gibi çiğnemeden yutuyordu." – Hacının İlerleyişi.

"Tanrı'nın, bütün eserleri arasında, okyanus ırmağında yüzen en cüsselisi olarak yarattığı o deniz canavarı, Leviathan." – Kayıp Cennet.

"Orada, yaşayan yaratıkların en cüsselisi,
Leviathan, derinliklerde
Dağlık bir burun gibi uzanarak uyur ya da yüzer,
Ve hareket eden bir kara parçasına benzer; solungaçlarından da
Koca bir denizi içine çeker ve nefesiyle dışarı püskürtür."
– *Aynı Eser.*

"Bir su denizinde yüzen ve içlerinde de bir yağ denizinin yüzdüğü kudretli balinalar." – *Fuller,* Laik Ve Kutsal Devlet.

---

4 *Peri Kraliçesi*'nde insanları cezalandıran bir karakter. (ç.n.)

5 Kurgusal Mansoul kasabası bir despotun emirlerini duraksamadan kabul eder. (ç.n.)

"Kurbanlarını beklemek için cüsseli Leviathanlar,
Hemen arkasında dururlar dağlık bir burnun
Ve hiç fırsat vermeden, yavru balıkları yutarlar,
Açılmış ağızlarında yolunu şaşıran." – *Dryden,* Annus Mirabilis.

"Balina geminin kıç tarafında, su üstünde dururken, onun kafasını keserler ve bir filikayla bunu sahile olabildiğince yakın bir yere çekerler; ama üç dört metre derinlikteki bir suda karaya oturur bu." – *Thomas Edge, Purchas'ın kitabındaki Spitzbergen'e On Yolculuk.*

"Yollarında giderlerken, okyanusta eğlenen ve tabiatın omuzlarına yerleştirmiş olduğu borulardan ve menfezlerden suyu oyunbazca uçuşturan birçok balina gördüler." – *Sör T. Herbert,* Asya ve Afrika'ya Yolculuklar. *Harris Coll.*

"Orada öyle muazzam balina sürüleri gördüler ki, gemilerini onların üzerine sürme korkusuyla, büyük bir temkinle ilerlemek zorunda kaldılar." – *Schouten,* Denizde Altıncı Devriâlem.

"Balinanın İçindeki Yunus adlı gemiyle, kuzeydoğudan esen bir rüzgârla Elbe'den yelken açtık... Bazıları balinaların ağızlarını açamadıklarını söylerler, ama bu masaldır... Balina görme beklentisiyle sık sık direklere tırmanırlar, çünkü balinayı ilk keşfeden, zahmetine karşılık bir duka altını alır... Shetland yakınlarında yakalanan ve karnında bir varil dolusu ringa balığı bulunan bir balinadan bahsettiler bana... Zıpkıncılarımızdan biri bana bir zamanlar Spitzbergen'de, baştan aşağı beyaz bir balina yakalamış olduğunu söyledi." – Grönland'a Bir Yolculuk, *MS 1671. Harris Coll.*

"MS 1652'de bu sahile (Fife)[6] birkaç balina gelmiştir; bana bildirildiğine göre, bunlardan biri büyük miktarda yağın yanı sıra, 500 ağırlığında balina çubuğu sağlamış olan, çubuklu cinsten, yirmi beş metre uzunluğunda bir balinaymış. Bunun çene kemikleri Pitferren bahçesinde bahçe kapısı olarak durmaktadır." – *Sibbald,* Fife ve Kinross.

"Ben kendim böyle bir ispermeçet balinasının üstesinden gelip onu öldürmeyi denemeyi kabul ettim, çünkü bunlar öyle vahşi ve süratlidir ki, bir insanın bu cins herhangi bir balina öldürdüğünü hiç duymadım." – *Richard Strafford'un Bermuda Adaları'ndan yazdığı mektup.* Felsefi Alışverişler. *MS 1668.*

"Denizdeki balinalar Tanrı'nın sesine itaat ederler." – *New England ilkokul kitabı.*

"Ayrıca bol miktarda büyük balina gördük; diyebilirim ki, o güney denizlerinde bunlardan, kuzeyimizde olanlardan bire yüz oranında daha fazlası bulunuyor." – *Kaptan Cowley,* Yerkürenin Etrafında Yolculuk, *MS 1729.*

"... ve balinanın nefesine sık sık, beyinde bir bozukluğa sebep olacak derecede dayanılmaz bir koku eşlik eder." – *Ulloa,* Güney Amerika.

"Bakirelerin koruyucu meleklerinden, özel saygınlık sahibi,
Seçilmiş ellisine, emanet ediyoruz o önemli mesuliyeti, iç eteği.
Sık sık başarısız olduğunu gördük o yedi katlı çitin,
Çemberlerle doldurulmuş ve balina kaburgalarıyla donatılmış olmasına rağmen." – "Buklenin İğfali".

6 İskoçya'nın doğu sahillerinde bir bölge. (ç.n.)

"Eğer kara hayvanlarını büyüklük bakımından derinliklerde ikamet edenlerle kıyaslarsak, bu karşılaştırmada küçümsenebilir görüneceklerini keşfederiz. Balina kuşkusuz yaratılmış en büyük hayvandır." – *Goldsmith,* Doğa Tarihi.

"Eğer küçük balıklar için bir fabl yazacak olsaydınız, onları azametli balinalar gibi konuştururdunuz." – *Goldsmith, Johnson'a.*

"Öğleden sonra kaya zannettiğimiz bir şey gördük, ama bunun birtakım Asyalıların öldürmüş olduğu ve şimdi sahile çektiği bir balina olduğu anlaşıldı. Onları görmemizi engellemek için balinanın arkasına saklanmaya çalışıyor gibiydiler." – *Cook,* Seyahatler.

"Daha büyük olan balinalara saldırmaya nadiren cesaret ederler. Bazılarından öyle çok çekinirler ki, denize açıldıklarında adlarını bile anmaktan korkarlar ve onları ürkütmek ve fazla yaklaşmalarını önlemek için filikalarında dışkı, kireçtaşı, ardıç odunu ve aynı cinsten başka bazı nesneler taşırlar." – *Uno von Troil'in, Banks ile Solander'in 1772'de İzlanda'ya yaptığı yolculuk hakkındaki mektupları.*

"Nantucketlıların bulmuş oldukları İspermeçet Balinası, hareketli, vahşi bir hayvandır ve balıkçılarda engin bir maharet ve cüretkârlık gerektirir." – *Thomas Jefferson'ın 1778'de Fransız bakana yazdığı balina bildirisi.*

"Ve söyleyin, efendim, dünyada buna benzer bir şey var mıdır?" – *Edmund Burke'ün parlamentoda Nantucket balina sanayisi hakkındaki sözleri.*

"İspanya... Avrupa sahillerinde karaya vurmuş azametli bir balina." – *Edmund Burke. (Bir yerlerde.)*

"Kralın olağan gelirinin, onun denizleri korsanlara ve soyguncular karşı savunması ve koruması düşüncesini temel aldığı söylenen onuncu dalı, kraliyet balıkları üzerindeki hakkıdır, ki bunlar balina ya da mersinbalığıdır. Ve bunlar, kıyıya çekilmiş, ya da sahilin yakınlarında yakalanmış olduğunda, kralın malıdır." – *Blackstone.*

"Çok geçmeden mürettebatlar başlar ölüm sporuna:
Rodmond başının üzerinde şaşmazca dengeler
Dikenli çeliği ve her bir kıvrıma dikkat eder."
– *Falconer,* "Enkaz Olan Gemi".

"Işıl ışıl parladı damlar, kubbeler ve çan kuleleri
Ve havaifişekler fırladı kendi kendine,
Bir anlık ateşlerini
Gökyüzünün kemerinde göstermek üzere.
...
Kıyaslamaya hizmet eder ateşi suyla,
Okyanus da yükseklerde böyle;
Havaya püskürtür onu bir balina,
Zaptedilmez bir sevinci ifade etmek üzere."
– *Cowper,* "Kraliçenin Londra'yı ziyareti üzerine".

"Bir vuruşta kalbinden muazzam bir hızla on, on beş galon kan fışkırır." – *John Hunter'ın bir balinanın parçalara ayrılışı hakkında anlattıkları. (Küçük boyutta bir balinanın.)*

"Bir balinanın aortu çap olarak Londra Köprüsü'ndeki su şebekesinin ana borusundan daha geniştir ve o borudan geçerken gürüldeyen su, şiddet ve hız bakımından balinanın kalbinden fışkıran kandan daha düşük seviyededir." – *Paley,* Teoloji.

"Balina arka ayakları olmayan memeli bir hayvandır." – *Baron Cuvier.*

"40 derece güneyde ispermeçet balinaları gördük, ama denizin onlarla kaplanmış olduğu, mayısın ilk gününe kadar hiçbirini yakalamadık." – *Colnett'in* İspermeçet Balinacılığı Sanayisini Yaygınlaştırmak Amacıyla Yolculuğu.

"Altımdaki özgür ortamda, oynaşan, kovalaşan, dalaşan,
Her renkten, biçimden ve cinsten balık
Yüzüyor, debeleniyor ve dalıyordu;
Dilin resmedemeyeceği ve hiçbir denizcinin
Görmediği; dehşetli Leviathan'dan, her dalgayı
Dolduran, böceğe benzer milyonlarcasına kadar:
Yüzen adalar gibi engin sürüler halinde toplanmıştı bunlar
Ve esrarengiz içgüdüler onları o ıssız ve yolsuz diyardan
Geçiriyordu; oysa her yandan, doymak bilmez düşmanların
Saldırısı altındaydılar, önleri ya da çeneleri, kılıçlar, testereler,
Spiral boynuzlar, ya da kancalı dişlerle silahlanmış
Balinalar, Köpekbalıkları ve canavarların."
– *Montgomery,* "Tufandan Önceki Dünya".

"Io![7] Yüzgeçli halkın kralına
Bir övgü şarkısı söyle.
Daha kudretli bir balina yoktur,
Engin Atlas Okyanusu'nda;
Daha tombul bir balık
Debelenmez Kutup Denizi'nde."
– *Charles Lamb,* "Balinanın Zaferi".

---

7 Yunan mitolojisinde Zeus'un karısı Hera'nın ineğe dönüştürdüğü bir genç kadın. (ç.n.)

"1960 yılında birtakım insanlar yüksek bir tepede durmuş, su püskürten ve oynaşan balinaları gözlemliyorlarmış ki, bir tanesi denizi işaret ederek şu gözlemde bulunmuş: İşte çocuklarımızın torunlarının geçimlerini sağlamak için gidecekleri yeşil bir mera." – *Obed Macy,* Nantucket Tarihi.

"Susan'la kendim için bir kulübe inşa ettim ve bir balinanın çene kemiklerini dikerek, Gotik bir kemer biçiminde bir giriş kapısı yaptım." – *Hawthorne,* İki Kez Anlatılmış Öyküler.

"Kırk yılı aşkın bir süre önce Pasifik Okyanusu'nda bir balina tarafından öldürülen ilk aşkı için bir anıt sipariş etmeye geldi." – *Aynı eser.*

"Hayır, efendim, bir Gerçek Balina bu," diye cevap verdi Tom; "püskürtüsünü gördüm; bir Hristiyan'ın görmek isteyebileceği en güzel iki gökkuşağını fışkırttı. Gerçek bir yağ fıçısı o kerata!" – *Cooper,* Kılavuz.

"Gazeteler getirildi ve Berlin Gazette'te, oradaki bir sahnede balinaların tanıtılmış olduğunu gördük." – *Eckermann,* Goethe'yle Sohbetler.

"Tanrım! Bay Chace, ne oldu?" "Bir balina gemimizi parçaladı," diye cevap verdim. – "*Pasifik Okyanusu'nda büyük bir ispermeçet balinasının saldırdığı ve sonunda imha ettiği Nantucket balina gemisi Essex'in batışının hikâyesi." Adı geçen teknenin ikinci kaptanı, Nantucketlı Owen Chace. New York, 1821.*

"Bir gece bir denizci çarmıklarda oturuyordu,
Rüzgâr ıslık çalıyordu özgürce;
Soluk gece yarısı kâh aydınlık kâh loştu,

Ve fosfor balinanın izinde parıldıyordu,
O debelenirken denizde."
– *Elizabeth Oakes Smith.*

"Bu tek balinayı yakalamaya uğraşan filikalardan çekilen ip miktarı toplam olarak 10.440 yardaya, yani neredeyse altı İngiliz miline ulaşıyordu.

...

Bazen balina heybetli kuyruğunu havada sallar ve bu, bir kırbaç gibi şaklayarak, üç dört mil uzaklığa kadar yankılanır." – *Scoresby.*

"Bu yeni saldırılardan dolayı çektiği ıstıraplarla deliye dönen öfkeli ispermeçet balinası yuvarlanıp durur; muazzam başını kaldırır ve ağzını iyice açarak etrafındaki her şeyi ısırmaya çalışır; kafasıyla filikalara saldırır; bunlar onun önünde büyük bir süratle ileriye doğru sürülür ve bazen tamamıyla imha olur.

...

İspermeçet balinası gibi ilginç ve ticari bir bakış açısından, gayet önemli bir hayvanın alışkanlıklarının dikkate alınmasının böyle tümüyle ihmal edilmiş olması ve son yıllarda ellerine, onların davranışlarına şahit olmak için son derece bol ve elverişli fırsatlar geçmiş olması gereken çok sayıdaki ve birçoğu işin ehli gözlemci arasında bu kadar az merak uyandırmış olması çok hayret verici bir meseledir." – *Thomas Beale,* İspermeçet Balinasının Tarihçesi, *1839.*

"Kaşalot" (ispermeçet balinası) "yalnız vücudunun her iki ucunda ürkütücü birer silaha sahip olması bakımından hakiki balinadan" (Grönland balinası ya da gerçek balina) "daha iyi teçhiz edilmiş olmakla kalmaz, ayrıca daha büyük bir sıklıkla bu silahları saldırgan bir şekilde kullanma eğilimi gösterir; bunları aynı anda öyle kurnaz, cüretkâr ve muzır

bir tarzda kullanır ki, bu onun, balina familyasının bilinen bütün türleri arasında saldırılması en tehlikelisi olarak görülmesine neden olur." – *Frederick Debell Bennett,* Yerküre-nin Etrafında Bir Balinacılık Seferi, *1840.*

13 Ekim. "İşte püskürüyor," diye seslendiler direk başından.

"Ne tarafta?" diye sordu kaptan.

"Pruvadan rüzgâraltına doğru üç pusula kertesi, efendim."

"Dümenini kaldır. Düzgün tut!" "Düzgün, efendim."

"Direk başındaki! Şimdi o balinayı görüyor musun?"

"Evet, efendim! Bir ispermeçet balinası sürüsü! İşte püskürüyor! İşte sıçrıyor!"

"Seslen! Her seferinde seslen!"

"Baş üstüne, efendim! İşte püskürüyor! İşte... işte... işte püskürüyor... püskürüyor... püskürüyor!"

"Ne kadar uzakta?"

"İki buçuk mil."

"Gök gürültüsü ve şimşekler! O kadar yakın, ha! Bütün tayfaları çağırın."

– *J.Ross Browne,* Bir Balinacılık Gezisinin Gravürleri. *1846.*

"Anlatmak üzere olduğumuz korkunç faaliyetlerin vuku bulduğu balina gemisi Globe, Nantucket adasına ait bir gemiydi." – "*Globe İsyanının Hikâyesi," sağ kurtulan Lay ve Hussey, MS 1828.*

"Bir defasında, yaraladığı balina tarafından kovalandığında, bir mızrakla saldırıyı bir süre savuşturdu; ama sonunda canavar hızla filikanın üzerine geldi; kendisi ve yoldaşları taarruzun kaçınılmaz olduğunu gördüklerinde ancak suya atlayarak korunabildiler." – *Tyerman ve Bennett'ın Misyoner Günlüğü.*

"Nantucket'ın kendisi," dedi Bay Webster, "millî menfaatlerin son derece çarpıcı ve kendine has bir bölümünü oluşturuyor. Burada, denizde yaşayan sekiz, dokuz bin kişilik bir nüfus var ve onlar son derece cüretkâr ve azimli bir sanayi vasıtasıyla her yıl millî servete büyük bir katkıda bulunuyorlar." – *Daniel Webster'ın ABD senatosunda, Nantucket'ta bir dalgakıran inşa edilmesi için başvuru konusundaki söylevinin raporu. 1828.*

"Balina tam üstüne düştü ve muhtemelen onu bir dakikada öldürdü." – "*Komodor Preble'ın eve dönüş yolculuğunda derlenen Balina ve Yakalayıcıları, ya da Balinacının Maceraları ve Balinanın Biyografisi,*" *Muhterem Rahip Henry T. Cheever.*

"En küçük bir lanet gürültü yaparsan," diye cevap verdi Samuel, "seni cehenneme gönderirim." – *İsyancı Samuel Comstock'un hayatı, kardeşi William Comstock. Balina gemisi Globe'un hikâyesinin başka bir versiyonu.*

"Hollandalıların ve İngilizlerin mümkün olursa Kuzey Denizi'nden Hindistan'a bir geçit keşfetmek amacıyla bu denize yaptıkları yolculuklar, ana hedeflerinde başarısız olmuş olsa da, balinaların uğrak yerlerinin yolunu açmıştır." – *McCulloch'un Ticaret Sözlüğü.*

"Bu şeyler karşılıklıdır; top geri sıçrar, ama sonra tekrar ileri sıçrar; çünkü balinacılar şimdi balinaların uğrak yerlerinin yolunu açmakla, dolaylı olarak tam da o mistik Kuzeybatı Geçidi[8] için yeni ipuçları bulmuşlar gibi görünüyor." – *Yayımlanmamış "bir şey"den.*

---

8 Kuzey Buz Denizi'nde Atlas Okyanusu'yla Pasifik'i birbirine bağlayan, uzun süre aranmış bir geçit; ilk olarak 1903-1906 yıllarında geçilmiştir. (ç.n.)

"Okyanusta bir balina gemisiyle karşılaşıp da, onun yakından görünüşünden etkilenmemek imkânsızdır. Direk başlarında şevkle etraflarındaki engin alanı tarayan gözcüleriyle, yelkenleri kısmen sarılmış tekne, normal bir yolculuk yapanlardan tamamen farklı bir havaya sahiptir." – *Akıntılar ve Balinacılık. ABD Keşif Seferi.*

"Londra civarında ve başka yerlerde, yayalar, ya geçitlerin üzerine kemerler ya da kameriyelere girişler oluşturmak üzere dik olarak toprağa yerleştirilmiş, büyük, kavisli kemikler gördüklerini anımsayabilirler ve onlara, bunların balina kaburgaları olduğu söylenmiş olabilir." – *Kuzey Buz Denizi'ne Giden Bir Balina Yolcusunun Hikâyeleri.*

"Ancak filikaların bu balinaları kovalamaktan döndükleri zamandı ki, beyazlar gemilerinin kanlı bir şekilde, mürettebata kayıtlı vahşilerin eline geçmiş olduğunu gördüler." – *Balina gemisi Hobomack'ın ele geçirilişi ve geri alınışıyla ilgili gazete beyanatı.*

"Amerikan balina teknelerinin mürettebatından pek azının, limandan ayrıldıkları gemiyle geri geldikleri genel olarak iyi bilinir." – *Bir Balina Filikasında Yolculuk.*

"Birdenbire sudan muazzam bir kütle çıktı ve diklemesine havaya fırladı. Balinaydı bu." – *Miriam Coffin ya da Balina Avcısı.*

"Balina zıpkınlanır elbette; ama terbiye edilmemiş, güçlü bir tayı sadece kuyruğunun köküne bağlanmış bir ipin kullanılmasıyla nasıl idare edebileceğinizi düşünün." – *Kaburgalar ve Kapelalarda balinacılık hakkında bir bölüm.*

"Bir defasında bu canavarlardan (balinalar) muhtemelen erkek ve dişi olan iki tanesinin, üzerine kayın ağacı dallarının yayıldığı sahilin" (Terra Del Fuego) "bir taş atımı ötesinde birbirinin ardı sıra ağır ağır yüzdüğünü gördüm." – *Darwin,* Bir Doğa Bilimcinin Yolculuğu.

"'İleriye çekin!' diye haykırdı kaptan yardımcısı, başını döndürmesi üzerine filikanın başının yakınında büyük bir ispermeçet balinasının, filikayı anında imha etme tehdidi taşıyan, açılmış ağzını görünce. 'Canınızı kurtarmak için ileriye çekin!'" – *Balina Öldürücüsü Wharton.*

"Şen olun, delikanlılar, asla kaybetmeyin cesaretinizi,
Yürekli zıpkıncı vururken balinayı!" – *Nantucket şarkısı.*

"Ah, o nadir balina, olacak okyanustaki yuvasında
Ortasında fırtınanın ve boranın.
Kudretin doğru bir şey olduğu yerde, dev gibi kudretli,
Ve kralı sınırsız denizin." – *Balina şarkısı.*

I. Bölüm

Alametler

Bana Ishmael[1] deyin. Birkaç yıl önce –tam olarak kaç yıl, onu boş verin– kesemde pek az para olduğu ve karada ilgimi çeken özel bir şey bulunmadığı için, biraz denize açılmayı ve dünyanın suyla kaplı tarafını görmeyi düşündüm. Bunalımı uzaklaştırmak ve kan dolaşımını düzenlemek için böyle bir usulüm vardır. Ne zaman ağzımın çevresindeki hatlar sertleşmeye başlasa; ne zaman ruhuma nemli, çisentili bir kasım havası gelse; ne zaman kendimi elimde olmadan tabut depolarının önünde duraklarken ve karşılaştığım her cenazenin peşine takılırken bulsam; ve özellikle ne zaman sinirlerim bana hâkim olsa ve kendimi, kasıtlı olarak sokağa çıkıp sistemli bir biçimde insanların başlarından şapkalarını uçurmaktan alıkoymak için güçlü bir ahlak prensibine ihtiyaç duysam... o zaman, olabildiğince kısa sürede denize açılmanın tam zamanı olduğunu hesap ederim. Kafama bir kurşun sıkmak yerine yaptığım şeydir bu. Cato filozofça bir gösterişle kendini kılıcının üzerine atar, ben sessizce gemiye

1 Kuran'da da adı geçen bir peygamber (İsmail). Kelime anlamı "Allah duydu" olup, bu adın verildiği çocuğun ilahî bir vaadin yerine getirilmesi olarak görüldüğünü ima eder. (ç.n.)

binerim. Bunda şaşılacak bir şey yok. Bilmezler ama, neredeyse her erkek hayatının bir döneminde, kendi çapında, okyanusa karşı benimle hemen hemen aynı duyguları besler.

İşte Manhattanlıların bir ada gibi tecrit edilmiş, Hint Adaları'nın mercan resifleriyle kuşatıldığı gibi rıhtımlarla kuşatılmış şehri... ticaret, köpüklü dalgalarıyla çevreler onu. Sokaklar sağdan ve soldan sizi denize doğru götürür. Şehrin en merkezî yeri batarya parkıdır, ki orada bu asil mendirek birkaç saat önce karadan görünmeyen dalgalarla yıkanır ve esintilerle serinler. Orada suyu seyreden kalabalıklara bakın.

Hülyalı bir pazar akşamüzeri şehrin etrafını dolaşın. Corlears Hook'tan[2] Coenties Slip'e[3] gidin ve oradan da, Whitehall'dan geçerek kuzeye yönelin. Ne görüyorsunuz?.. Kentin her tarafında sessiz nöbetçiler gibi dikilen, okyanus hayallerine dalmış binlerce ve binlerce ölümlü insan kıpırdamadan durmaktadır. Kimisi kazıklara dayanmıştır; kimisi iskele babalarına oturmuştur; kimisi Çin'den gelen gemilerin küpeştelerinin üzerinden bakmaktadır; kimisi denizin daha da iyi bir görüntüsünü yakalamaya çabalıyormuş gibi yukarıda, armanın tepelerindedir. Ama bunların hepsi kara insanıdır; hafta içi bağdadi kaplamalara hapsolurlar... tezgâhlara bağlanır, sıralara çivilenir, yazı masalarına perçinlenirler. Öyleyse bu nasıl olmaktadır? Yeşil kırlar yok mu olmuştur? Burada ne işleri vardır?

Ama bakın! İşte doğruca suya ilerleyen ve dalmaya gidiyormuş gibi görünen başka kalabalıklar geliyor. Garip! Karanın en uç sınırından başka hiçbir şey onları tatmin etmeyecek; ilerideki ambarların gölgelik kuytusunda oyalanmak yeterli olmayacak. Hayır. Suya, içine düşmeden yaklaşabilecekleri kadar yaklaşmaları gerekiyor. Ve işte orada duruyorlar... millerce... fersahlarca. Hepsi denizden uzakta yaşayan insanlar bunların; patikalardan ve ara yollardan, sokaklar-

2 New York'un aşağı doğu yakasında bir semt. (ç.n.)

3 Aşağı Manhattan'da tarihî bir sokak. (ç.n.)

dan ve caddelerden geliyorlar... kuzeyden, doğudan, güneyden ve batıdan. Ama burada hepsi birleşiyor. Söyleyin bana, bütün bu gemilerin pusula ibrelerinin manyetik gücü mü buraya çekiyor onları?

Bir kez daha. Diyelim ki taşradasınız; göllerle dolu yüksek bir arazide. Dilediğiniz hemen hemen herhangi bir yoldan gittiğinizde, kuvvetle muhtemel sizi aşağıya, bir vadiye götürür ve orada, derenin derin ve durgun bir yerinin yanına bırakır. Bunda sihir vardır. İnsanların en dalgını, en derin düşüncelerine dalmış olsun... o insanı bacaklarının üzerinde durdurur, ayaklarını harekete geçirirseniz, eğer tüm o yörede bir su varsa, şaşmaz bir biçimde sizi ona götürür. Büyük Amerikan çölünde susayacak olursanız ve kervanınızda bir metafizik profesörü bulunuyorsa, bu deneyi yapın. Evet, herkesin bildiği gibi, derin düşünce ve su ebediyen birbiriyle evlidir.

Ama işte bir ressam. Sizin için tüm Saco vadisindeki en hülyalı, en gölgeli, en sakin, en büyüleyici romantik manzaranın tablosunu yapmak istiyor. Kullandığı başlıca unsur nedir? İşte şurada, sanki içlerinde birer keşiş ve birer haç bulunuyormuş gibi, gövdeleri boş ağaçları duruyor; ve burada çayırı uyuyor, şuradaysa sığırları; ve ilerideki kulübeden uykulu bir duman tütüyor. Çapraşık bir yol, uzaktaki ormanlıkların derinlerine doğru kıvrılarak gidiyor, yamaçlarının maviliğiyle yıkanmış dağların üst üste binen çıkıntılarına ulaşıyor. Ama tablo böyle büyülenmiş bir halde yatıyor olsa da ve bu çam ağacı, iç çekişlerini birer yaprak gibi bu çobanın başına silkeliyor olsa da, eğer çobanın gözleri, önündeki sihirli dereye dikilmiş olmasaydı, hepsi beyhude olurdu. Haziranda gidip bozkırları ziyaret edin, ki o mevsimde onlarca mil boyunca diz boyu pars zambakları arasında bata çıka ilerlersiniz... eksik olan tek cazibe nedir?.. Su... orada bir damla bile su yoktur! Eğer Niagara sadece bir kum şelalesi olsaydı, onu görmek için gittiğiniz o bin mili kateder miydiniz? Tennesseeli yoksul şair, birdenbire iki avuç gümü-

şe sahip olması üzerine, neden kendine fena halde ihtiyaç duyduğu paltoyu almakla, parasını yaya olarak Rockaway Kumsalı'na yapacağı bir geziye yatırmak arasında tercih yapmak için kafa yormuştur? Neden gürbüz, sağlıklı bir ruh taşıyan hemen hemen her gürbüz, sağlıklı erkek çocuğu, hayatının bir döneminde denize açılmak için deli olur? Yolcu olarak ilk seyahatinizde ilk defa size, sizin ve geminizin artık karadan görülmeyen bir noktaya gelmiş olduğu söylendiğinde, neden siz kendiniz öylesine mistik bir titreşim hissettiniz? Neden eski Persler denizi kutsal kabul ederlerdi? Neden Grekler ona ayrı bir tanrı atadılar, hem de Zeus'un kendi kardeşini? Bütün bunlar anlamsız değildir herhalde. Ve çeşmede gördüğü azap verici, zarif imgeyi kavrayamadığından onun içine dalan ve boğulan Narkissos'un hikâyesinin anlamı daha da derindir. Ama biz kendimiz tüm nehirlerde ve okyanuslarda aynen o imgeyi görürüz. Hayatın kavranmaz hayaletinin imgesidir o; ve her şeyin anahtarı budur.

Şimdi, ne zaman gözlerimin çevresi buğulanmaya başlasa ve akciğerlerimin fazlasıyla farkında olmaya başlasam denize gitme âdetinde olduğumu söylerken, denize yolcu olarak gittiğim anlamının çıkarılmasını amaçlamıyorum. Çünkü yolcu olarak gitmek için bir keseniz olması gerekir ve içinde bir şey yoksa bir kese, paçavradan başka bir şey değildir. Ayrıca, genel olarak yolcuları deniz tutar... kavgacı olmaya başlarlar... geceleri uyumazlar... pek iyi vakit geçirmezler; hayır, asla yolcu olarak gitmem; bir denizci sayılabilecek olmama rağmen, komodor, ya da kaptan, ya da aşçı olarak da gitmem. Böyle görevlerin şanını ve seçkinliğini, bunlardan hoşlananlara terk ediyorum. Bana gelince, olabilecek her türlü şerefli, saygıdeğer zahmetten, ezadan ve cefadan nefret ederim. Gemilere, barkalara, briklere, ıskunalara ve buna benzer şeylere göz kulak olmayı bir yana bırakın, kendime göz kulak olmayı ancak beceriyorum. Ve aşçı olarak gitmeye gelince –gerçi itiraf ediyorum ki, bir aşçı gemide bir

tür subay olduğundan, bunun hatırı sayılır bir şanı vardır– yine de, her nedense, kümes hayvanı kızartmayı hiç canım çekmemiştir; gerçi bir kez kızartılıp, sağgörüyle yağlanıp, akıllıca tuzlanıp biberlendiğinde, kızarmış bir kümes hayvanından benden daha saygılı, hatta huşu dolu bir biçimde söz edecek hiç kimse yoktur. Eski Mısırlıların kızartılmış ibise ve kebap edilmiş su aygırına taparcasına düşkün olmalarından dolayıdır ki, devasa birer fırın olan piramitlerinde bu yaratıkların mumyalarını görürsünüz.

Hayır, denize açıldığımda basit bir denizci olarak giderim, hemen gemi direğinin önündeki,[4] dosdoğru aşağıda, başaltındaki,[5] yukarıda, kontra babafingo çubuğunun[6] tepesindeki bir denizci olarak. Doğru, bana biraz emir yağdırıp oraya buraya yollarlar ve mayıs ayında bir çayırdaki çekirgeler gibi gönderden göndere[7] sıçratırlar. Ve başlangıçta bu tür şeyler oldukça sevimsizdir. İnsanın onur duygusuna dokunur, özellikle eğer karada eski, köklü bir ailenin, Van Rensselaer'ların, ya da Randolph'ların, ya da Hardicanute'ların ferdiyseniz. Ve en çok da, elinizi katran potasına sokmadan hemen önce, taşrada bir başöğretmen olarak tahakküm etmiş, en uzun boylu çocuklarda bile hürmet ve korku uyandırmışsanız. Sizi temin ederim ki, başöğretmenlikten denizciliğe geçiş sert bir geçiştir ve sırıtıp katlanabilmeniz için Seneca ve stoacılardan çıkarılmış güçlü bir öz gerekir. Ama zamanla bunun bile etkisi azalır.

İzbanduta benzeyen yaşlı bir kaptan bana bir süpürge alıp güverteleri süpürmemi emretse ne olur sanki? O aşağı-

---

4 Sıradan denizcilerin yatma yerleri pruva direğinin önünde bulunurdu. (ç.n.)

5 Geminin baş tarafında bulunan ve genellikle personelin kullanımına ayrılan kısım. (ç.n.)

6 Ana direğin üzerine sürülen gabya çubuğunun üzerine sürülen çubuk. Kontra babafingo: babafingo çubuğunun üzerine sürülen çubuk. (ç.n.)

7 Teknede kullanılan ahşap desteklere verilen genel isim. Buna direkler, serenler (üzerine yelken gerilen büyük tahta çubuklar) ve bumbalar (yatay olarak serenlerin ucuna açılan çubuklar) da dâhildir. (ç.n.)

lanma ne kadar tutar, yani Yeni Ahit'in terazilerinde tartıldığı zaman demek istiyorum? O belirli durumda tez elden ve saygıyla o yaşlı izbanduta itaat ettiğim için baş melek Cebrail'in beni daha küçük göreceğini mi sanıyorsunuz? Hangi insan köle değildir ki? Söyleyin bana. Eh, o halde, yaşlı kaptanlar bana nasıl emir yağdırırlarsa yağdırsınlar... beni nasıl itip kakarlarsa kaksınlar, bunun bir sakıncası olmadığını bilmenin memnuniyetini duyarım; herkesin şöyle ya da böyle, yani ya fiziksel ya da metafiziksel bir bakış açısından, hemen hemen aynı şeylere maruz kaldığını bilmenin... Evrensel itilip kakılma böylece kişiden kişiye geçirilir ve bütün elemanlar birbirlerinin sırtını sıvazlamalı ve hallerine razı olmalıdır.

Yine, denize her zaman denizci olarak giderim, çünkü zahmetim için bana para ödemeye özen gösterirler, oysa yolculara tek bir kuruş bile ödediklerini hiç duymadım. Aksine, yolcular kendileri para ödemek zorundadır. Ve sizin para ödemenizle size para ödenmesi arasında dünyalar kadar fark vardır. Para ödeme eylemi, meyve bahçesindeki iki hırsızın[8] bize miras bıraktığı belki de en rahatsız edici eziyettir. Ama *size* para ödenmesi... bununla kıyaslanacak bir şey var mıdır? Paranın bütün dünyevi illetlerin kaynağı olduğuna ve paralı bir insanın hiçbir şekilde cennete gidemeyeceğine böyle içtenlikle inandığımız göz önüne alınırsa, bir insanın para alırkenki kibar faaliyeti gerçekten hayret verici bir şeydir. Ah! Kendimizi cehennem azabına nasıl da güle oynaya teslim ederiz!

Son olarak, başüstü güvertesinin sağlıklı egzersizinden ve temiz havasından dolayı denize her zaman denizci olarak giderim. Çünkü bu dünyada da olduğu gibi, tam karşıdan esen rüzgârlar, arkadan esen rüzgârlardan çok daha yaygındır (yani, eğer Pisagor kuralını[9] asla ihlal etmezseniz), böylece

8 Âdem ve Havva. (ç.n.)

9 Pythagoras ya da öğrencilerinden birine atfedilen "fasulye yememe" kuralı. (e.n.)

kıçüstü güvertesindeki komodor çoğu zaman havasını başüstü güvertesindeki denizcilerden ikinci el olarak alır. Onu önce kendisinin soluduğunu sanır; ama öyle değildir. Çok benzer bir şekilde, halk başka birçok şeyde de önderlerinin önünde gider, oysa önderler bundan hiç de kuşkulanmaz. Ama defalarca denizi bir ticaret gemisi denizcisi olarak kokladıktan sonra, şimdi neden bir balina avı seferine çıkma fikrine kapıldığım sorusu; işte bunu, beni sürekli olarak gözaltında tutan, gizlice peşimden gelen ve beni anlaşılmaz bir şekilde etkileyen, Kader tanrıçalarının görünmez polis memuru... o bunu herkesten daha iyi yanıtlayabilir. Ve benim bu balina avı seferine çıkışım, İlahî Takdir'in uzun bir zaman önce düzenlediği büyük programın bir parçasını oluşturuyordu kuşkusuz. Daha geniş kapsamlı performanslar arasında bir tür kısa ara faslı ve solo olarak işin içine girdi. Temsil edilecek oyunlar listesinin bu kısmı şöyle bir şey olmuş olmalı sanırım:

"*Birleşik Devletler Başkanlığı İçin Tartışmalı Büyük Seçim.*
ISHMAEL ADINDA BİRİSİNİN BALİNA AVI SEFERİ.
AFGANİSTAN'DA KANLI MUHAREBE."

Başkaları yüce trajedilerdeki muhteşem rollere, zarif komedilerdeki kısa ve kolay rollere ve farslardaki neşeli rollere kaydedilirken, bu sahne yetkililerinin, Kader tanrıçalarının, tam olarak neden beni bu köhne balina avı seferi rolüne yazdıklarını bilemesem de; buna rağmen, şimdi bütün koşulları hatırlayınca, bana çeşitli kılıklarda kurnazca sunularak beni oynadığım bu role girişmeye teşvik eden, ayrıca beni, bunun kendi önyargısız özgür irademin ve ayırt edici muhakeme gücümün sonucu olan bir seçim olduğu yanılsamasına sürükleyen mekanizmaları ve güdüleri biraz kavrayabildiğimi sanıyorum.

Bu güdüler arasında başta geleni, bizzat büyük balinanın insanı şaşkına çeviren düşüncesiydi. Böylesine uğursuz ve es-

rarengiz bir canavar tüm merakımı uyandırıyordu. Sonra, içinde onun bir adaya benzeyen gövdesini dalgalandırdığı vahşi ve uzak denizler; balinanın anlatılmaz, isimsiz tehlikeleri; bunlar ve bunlara eşlik eden bin tane Patagonya görüntüsünün ve sesinin mucizeleri beni arzuma meylettirmeye yardımcı oldu. Belki başka erkekler için böyle şeyler teşvik edici olmazdı; ama bana gelince, ben uzak şeylere duyduğum bitip tükenmez bir hevesin azabını çekerim. Yasak denizlerde seyretmeye ve barbar sahillere çıkmaya bayılırım. İyi şeyleri görmezden gelmeden, bir dehşeti çabucak algılarım ve –eğer bana izin verirlerse– yine de ona karşı sosyal olabilirim, çünkü insanın barındığı yerin bütün sakinleriyle dostane ilişkiler içinde olmasından bir zarar gelmez.

O halde, bu şeyler nedeniyle, balina avı seferini memnuniyetle karşıladım; harikalar diyarının muazzam bent kapakları ardına kadar açıldı ve beni amacıma meylettiren çılgın fikirlerde, ruhumun en derinlerine balinanın sonu gelmez resmigeçitleri ikişer ikişer süzüldü ve çoğunun arasında, havadaki bir kar tepesine benzeyen başı örtülü, heybetli bir hayalet vardı.

II. Bölüm

Heybe

Eski heybeme bir iki gömlek tıktım, onu kolumun altına sıkıştırdım ve Horn Burnu ve Pasifik'e doğru yola çıktım. Güzel, eski Manhattan şehrinden ayrılarak, gecikmeden New Bedford'a vardım. Aralık ayında bir cumartesi gecesiydi. Nantucket'a[1] giden küçük posta gemisinin çoktan denize açılmış olduğunu ve gelecek pazartesiye kadar oraya ulaşmanın bir yolunun bulunamayacağını öğrenince fena halde hayal kırıklığına uğradım.

Balina avının acılarına ve eziyetlerine aday olan çoğu genç insan, seferlerine buradan çıkmak üzere işte bu New Bedford'a uğradığından, kendi hesabıma, benim böyle yapmaya hiç niyetimin olmadığı söylense iyi olur. Çünkü bir Nantucket teknesinden başka hiçbir tekneyle denize açılmamaya kararlıydım, zira o ünlü eski adayla bağlantılı her şeyde, şaşılacak derecede hoşuma giden güzel, taşkın bir şeyler vardı. Ayrıca, son zamanlarda New Bedford yavaş yavaş balinacılık işini tekeline almakta olsa ve zavallı eski Nantucket bu konuda artık onun çok gerisinde kalsa da, Nantucket onun büyük orijinali, bu Kartaca'nın Sur şehriydi;

1 Massachusetts açıklarında, 19. yüzyıl başlarında balinacılık sanayiinin merkezi olan bir ada. (ç.n.)

Amerika'nın ilk ölü balinasının karaya vurduğu yerdi. Yerli balinacılar, Kızılderililer, Leviathan'ın[2] peşine düşmek üzere kanolarla ilk olarak Nantucket'tan yola çıkmadılar mı? Ve cıvadradan[3] zıpkın atmayı göze alacak kadar yaklaşmış oldukları zamanı kestirebilmek için, balinalara atmak üzere – anlatıldığına göre– kısmen ithal edilmiş çakıltaşlarıyla yüklü o ilk maceraperest küçük şalupa da Nantucket'tan hareket etmedi mi? Şimdi, hedefimdeki limana gitmek üzere yola çıkabilinceye kadar, önümde New Bedford'da geçirilecek bir gecem, bir günüm ve bir gecem daha olduğundan, bu arada nerede yemek yiyeceğim ve uyuyacağım önemli bir mesele haline geldi. Çok şüpheli görünüşlü, hayır, çok karanlık ve kasvetli, ısırıcı soğuk ve neşesiz bir geceydi. Orada hiç kimseyi tanımıyordum. Endişeli kıskaçlarla cebimi iskandil etmiş ve sadece birkaç parça gümüş çıkarabilmiştim... Bu yüzden, omzumda heybemle hüzünlü bir sokağın ortasında durmuş, kuzey yönündeki kasvetle güney yönündeki karanlığı kıyaslarken, nereye gidersen git Ishmael, dedim kendi kendime, bilgeliğinle gece nerede konaklamaya karar verirsen ver, sevgili Ishmael, fiyatı sormayı sakın ihmal etme ve fazla titiz de davranma.

Duraksayan adımlarla sokakları arşınladım ve "Çapraz Zıpkınlar"ın tabelasını geçtim... ama orası fazla pahalı ve neşeli görünüyordu. Daha ileride, "Kılıçbalığı Hanı"nın parlak kırmızı pencerelerinden gelen ışınlar öyle hararetliydi ki binanın önündeki sıkışmış karı ve buzu eritmiş gibiydi, çünkü başka her yerde, katılaşmış don, asfalta benzer bir kaldırım halinde yirmi beş santim kalınlığında uzanıyordu... benim için epey bezdirici bir şeydi bu, çünkü ayağımı sert çıkıntılara çarpıyordum ve ağır, aralıksız bir kullanımdan dolayı çizmelerimin tabanları son derece perişan bir haldeydi.

2 İbrani İncili'nde sözü edilen bir deniz canavarı. Daha sonra büyük balinalar ve genel olarak deniz canavarları için kullanılmaya başlamıştır. (ç.n.)

3 Geminin baş tarafından havaya doğru biraz kalkık olarak uzatılmış direk. (ç.n.)

Fazla pahalı ve neşeli, diye düşündüm yine, sokağa yayılan parlak ışığı seyretmek ve içeride çıngırdayan bardakların sesini dinlemek için bir dakika duraklayarak. Ama devam et Ishmael, dedim nihayet; duymuyor musun? Kapının önünden çekil; yamalı çizmelerin yolu kapatıyor. Ben de devam ettim. Şimdi içgüdüsel olarak beni suya doğru götüren sokakları takip ediyordum, çünkü en neşeli olmasa da en ucuz hanlar oradaydı kuşkusuz.

Ne hüzünlü sokaklar! İki yanda evler değil, kara bloklar vardı ve orada burada, bir türbede dolaştırılan mumlara benzeyen mumlar. Haftanın son gününde, gecenin bu saatinde, şehrin o mahallesi hemen hemen terk edilmiş gibiydi. Ama biraz sonra, kapısı davetkâr bir biçimde açık duran alçak, geniş bir binadan gelen dumanlı bir ışığa rastladım. Sanki genel kullanıma açıkmış gibi umursamaz bir görünüşü vardı binanın; ben de içeriye girdim ve yaptığım ilk iş, sundurmadaki bir kül kutusuna takılıp tökezlemek oldu. Hah! diye düşündüm uçuşan zerreler neredeyse beni boğarken, hah, bu küller yok edilen o şehrin, Gomorra'nın[4] külleri mi? Ama "Çapraz Zıpkınlar" ve "Kılıçbalığı" mı?.. o halde, bu da "Tuzak"ın tabelası olmalıydı. Fakat toparlandım ve içeriden yüksek bir ses duyunca, devam edip içteki ikinci bir kapıyı açtım.

Tophet'ta[5] oturan büyük Kara Parlamento gibiydi. Yüz siyah çehre sıralarında dönüp dikkatle baktı; ve ötede, bir minberde, siyah bir kıyamet meleği bir kitabı dövüyordu. Bir zenci kilisesiydi bu; ve vaizin metni, karanlığın siyahlığı hakkındaydı, oradaki ağlamalar ve inlemeler ve diş gıcırdatmalar hakkında. Hah, Ishmael, diye mırıldandım, geri geri çıkarak, "Tuzak" tabelasında sefil bir eğlence varmış!

---

4 Eski Ahit'te, işledikleri günahlardan dolayı gökyüzünden yağan ateşle yok edildiği anlatılan, İsrail'de tarihî bir kent. (ç.n.)

5 İbrani İncili'nde, Kudüs'te, Kenan dini mensuplarının insan kurban ettikleri söylenen bir bölge. Hristiyan dünyasında cehennem ile eş anlamlı olarak kullanılır. (ç.n.)

Devam edip, nihayet rıhtımlardan pek uzak olmayan bir yerde loş bir ışığa geldim ve havada hüzünlü bir gıcırtı duydum; başımı kaldırınca kapının yukarısında, üstünde belli belirsizce, uzun, dik bir fıskiye halindeki buğulu bir püskürtüyü temsil eden beyaz bir resim ve onun altında da şu sözlerin bulunduğu bir tabela gördüm: "Püskürtücü[6] Hanı – Peter Coffin."[7]

Tabut mu?.. Püskürtücü mü?.. Bağlamı düşününce oldukça netameli, diye düşündüm. Ama bunun Nantucket'ta yaygın bir ad olduğunu söylerler ve şu Peter oradan gelme bir göçmen herhalde. Işık böyle loş ve bu yer şimdilik yeterince sessiz göründüğünden, hurdası çıkmış bu küçük evin kendisiyse sanki yanmış bir mahallenin harabelerinden arabayla buraya taşınmış gibi durduğundan ve sallanan tabelanın fena halde yoksul bir tür gıcırtısı olduğundan, buranın ucuz konaklama ve en iyi nohut kahvesi için tam da doğru yer olduğunu düşündüm.

Garip bir yerdi burası... Üçgen çatılı, bir tarafı âdeta felçliydi ve hüzünlü bir biçimde yana yatmıştı. O fırtınalı rüzgâr Euroclydon'un,[8] zavallı Paul'ün teknesinin etrafında çıkardığından beter bir uğultu tutturduğu keskin, çıplak bir köşede duruyordu. Bununla beraber, kapalı bir mekânda, ayakları ocak çıkıntısının üstünde, yatağına gitmeden önce sessizce ısınan biri için Euroclydon çok hoş bir meltemdir. "O fırtınalı rüzgâr Euroclydon hakkında hüküm verirken," der, eserlerinin günümüze kalmış tek kopyasına sahip olduğum eski bir yazar, "ona donun tamamen dışarıda olduğu cam bir pencereden mi baktığınız, yoksa her iki tarafı da don tutmuş ve tek camcısı Ölüm denen mahluk olan o çerçevesiz pencereden mi baktığınız, olağanüstü bir fark yaratır." Çok doğru, diye düşündüm, bu

6 Denizci argosunda balina gemisi. (ç.n.)

7 (İng.) Tabut. (ç.n.)

8 Malta açıklarında, Aziz Pavlus'un içinde bulunduğu gemiyi batıran, siklon şeklinde fırtınalı kuzeydoğu rüzgârı. (ç.n.)

bölüm aklıma gelince... gotik harflerle yazan eski yazar, iyi akıl yürütüyorsun. Evet, bu gözler birer pencere ve benim şu bedenim bir ev. Çatlakları ve delikleri kapamamış, oraya buraya biraz tiftik tıkmamış olmaları ne yazık. Ama artık herhangi bir iyileştirme yapmak için çok geç. Evren tamamlanmış; kapak taşı yerine yerleştirilmiş ve yongalar bir milyon yıl önce arabayla taşınıp götürülmüş. Yastık olarak başını koyduğu kaldırım taşına karşı dişleri takırdayan ve titremelerinden üstündeki paçavralar silkelenen şu zavallı Lazarus[9] iki kulağını da bez parçalarıyla tıkayıp, ağzına bir mısır koçanı koyabilir, ama yine de fırtınalı Euroclydon'u dışarıda tutamaz bu. Euroclydon! der yaşlı Dives,[10] üstünde kırmızı ipek sabahlığıyla... (Sonra daha da kırmızı bir sabahlığı olmuş.) O da neymiş! Ne güzel, kırağılı bir gece; Orion[11] nasıl da parıldıyor; ne muhteşem kuzey ışıkları! Ebedi limonlukların bulunduğu doğunun yaz iklimlerini istedikleri kadar anlatsınlar; bana kendi kömürlerimle kendi yazımı yaratma ayrıcalığını verin.

Ama Lazarus ne düşünüyor? Morarmış ellerini görkemli kuzey ışıklarına uzatarak ısıtabilir mi? Lazarus buradansa Sumatra'da olmayı yeğlemez mi? Ekvator çizgisinin üstüne boylu boyunca uzanmayı tercih etmez mi, ey tanrılar, hatta bu donu dışarıda tutmak için, alevli cehennem çukurunun ta kendisine inmeyi?

Şimdi, Lazarus'un orada, Dives'ın kapısının önündeki kaldırım taşında çaresiz bir halde yatıyor olması, bir buzdağının Maluku Adaları'ndan[12] birine demir atmış olmasından daha hayret verici bir şeydir. Bununla beraber, Dives'ın kendisi de, bir çar gibi, donmuş iç çekişlerden yapılmış buzdan

---

9 İncil'de İsa'nın, mucizelerinden biri olarak, ölümünden dört gün sonra dirilttiği anlatılan dilenci. (ç.n.)

10 İncil'de, Lazarus'un aç ve hasta bir halde kapısına bırakıldığı anlatılan zengin adam. (ç.n.)

11 Yunan mitolojisindeki bir avcının adı verilmiş olan takımyıldız. (ç.n.)

12 Endonezya'da bir takımada. (ç.n.)

bir sarayda yaşar ve bir alkolle mücadele cemiyetinin başkanı olduğundan, sadece öksüzlerin ılık gözyaşlarını içer.

Ama artık bu kadar ağlaşmak yeter; balina avına çıkıyoruz ve ileride bol bol ıslanacağız. Don bağlamış ayaklarımızdan buzları kazıyalım ve şu "Püskürtücü"nün ne tür bir yer olduğunu görelim.

III. Bölüm

Püskürtücü Hanı

Üçgen çatılı Püskürtücü Hanı'na girince kendinizi geniş, alçak, dağınık bir girişte buluyordunuz; buranın insana ıskartaya çıkarılmış eski bir teknenin küpeştesini hatırlatan eski tarz tahta kaplamaları vardı. Bir tarafında çok büyük bir yağlıboya tablo asılıydı; bu öyle adamakıllı is tutmuş ve her türlü tahrip olmuştu ki, amacı hakkında herhangi bir fikre ancak onu aydınlatan eşitsiz çapraz ışıkların altında gayretli bir incelemeyle, ona yapılan bir dizi sistematik ziyaretle ve komşuları dikkatle sorgulayarak varabiliyordunuz. Öyle açıklanmaz koyuluklar ve gölge kümeleri vardı ki, başta neredeyse New England cadıları zamanındaki hırslı, genç bir ressamın, büyülenmiş kaosu resmetmeye çabalamış olduğunu sanıyordunuz. Ama bolca ve ciddiyetle seyretmeler, sık sık tekrarlanan düşünüp taşınmalar sayesinde ve özellikle girişin arka tarafındaki küçük pencereyi ardına kadar açmak suretiyle nihayet, ne kadar çılgınca olsa da, böyle bir fikrin tümüyle yersiz olmayabileceği sonucuna varıyordunuz.

Ama sizi en çok düşündüren ve hayrete düşüren şey, resmin merkezinde, isimsiz bir mayanın içinde yüzen üç mavi, silik, dikey çizginin üstünde âdeta havada duran uzun, es-

nek, uğursuz, siyah bir kütleydi. Gergin bir adamı çılgına çevirmeye yetecek, hakikaten bulanık, bataklık, cambul cumbul bir resimdi bu. Yine de onda, sizi ona sımsıkı bağlayan bir tür belirsiz, kısmen ulaşılmış, hayal edilmez yücelik vardı; öyle ki, ister istemez, bu olağanüstü tablonun ne anlama geldiğini keşfetmek için ant içiyordunuz. Arada sırada parlak ama heyhat, aldatıcı bir fikir zihninize ok gibi saplanıyordu... Gece yarısındaki bir fırtınada Karadeniz bu... Dört asal unsurun doğaya aykırı savaşı... Yanıp kavrulmuş bir fundalık... Kutuplara ait bir kış manzarası... Buz tutmuş Zaman ırmağının parçalanması. Ama sonunda bütün bu hayaller resmin ortasındaki o bir tek uğursuz şeye teslim oluyordu. Bir kez *o* keşfedilince, geri kalan her şey basitti. Ama durun; hafiften muazzam bir balığı andırmıyor mu o? Hatta büyük Leviathan'ın ta kendisini?

Aslında ressamın tasarısı şuymuş gibi görünüyordu: kısmen bu konuda sohbet ettiğim birçok yaşlı insanın kanılarının toplamına dayanan nihai teorim bu. Resim büyük bir kasırgada Horn Burnu'nda yolculuk yapan bir gemiyi temsil ediyor; sadece yerinden sökülmüş üç direği görülen kısmen batmış gemi orada çalkalanıyor; ve doğruca teknenin üzerinden atlamaya niyetlenen çileden çıkmış bir balina, müthiş bir şekilde kendini o üç direğin tepesine oturtmakta.

Bu girişin karşısındaki duvarın her tarafında barbarca bir dizi korkunç sopa ve mızrak asılıydı. Bazılarının üzerine sık bir şekilde kemikten testerelere benzer parıldayan dişler oturtulmuştu; başkalarında düğüm halinde insan saçı öbekleri vardı; ve bir tanesi orak biçimindeydi, uzun kollu bir biçicinin yeni biçilmiş otlarda oluşturduğu daire dilimine benzer bir kavis yapan geniş bir sapı vardı. Baktıkça titriyor ve hangi korkunç yamyam ve barbarın böyle deşici, dehşet verici bir aletle ölüm hasadına çıkmış olabileceğini merak ediyordunuz. Bunlarla karışık olarak, hepsi de kırılmış ve şekilden çıkmış paslı, eski balina avı mızrakları ve zıpkınları vardı. Bazıları öyküsü olan

silahlardı. Elli yıl önce Nathan Swain bir zamanlar uzun olan, şimdiyse vahşice bükülmüş şu mızrakla bir gündoğumundan bir günbatımına kadar on beş balina öldürmüş. Ve şimdi tıpkı bir tirbuşona benzeyen şu mızrak Cava denizlerinde[1] fırlatılmış ve onunla birlikte kaçıp giden balina yıllar sonra Blanco Burnu[2] açıklarında öldürülmüş. O orijinal demir, kuyruğa yakın bir yerden girmiş ve bir insanın bedeninde ikamet eden huzursuz bir iğne gibi, tam on iki metre katederek nihayet kambura gömülü bir halde bulunmuş.

Bu alacakaranlık girişi geçerek ve ötesindeki, eski zamanlarda dört bir yanında şömineler bulunan kocaman, merkezi bir ocak olmuş olması gereken yerin içinden açılmış alçak kemerli yoldan ilerleyerek salona giriyorsunuz. Daha da alacakaranlık bir yer burası; yukarıda öyle alçak, havaleli kirişleri ve altta öyle eski, kırışık döşeme tahtaları var ki neredeyse eski bir teknenin dibinde yürüdüğünüzü hayal edersiniz, özellikle, yere sabitlenmiş bu eski geminin böyle şiddetle sallandığı böylesine uğultulu bir gecede. Bir tarafta, bu engin dünyanın en uzak köşelerinden toplanmış tozlu, nadide şeylerle dolu çatlak cam kasalarla kaplı, rafa benzer, uzun, alçak bir masa duruyor. Odanın ötedeki köşesinden ileri doğru çıkan karanlık görünümlü bir mağara var; burası bar ve kabaca bir gerçek balinanın[3] başı şeklinde yapılmaya çalışılmış. Her ne olursa olsun, balinanın çenesinin engin, kavisli kemiği işte orada duruyor; o kadar geniş ki, neredeyse altından bir atlı araba geçebilir. İçeride çepeçevre eski sürahiler, şişeler, mataralar dizili köhne raflar var; ve hızlı bir yok oluş getiren bu çenelerin arasında, bir başka lanetli Yunus[4] gibi (ki ona gerçekten de bu isimle hitap ediyorlardı)

---

1 Endonezya'nın bir adası. (ç.n.)

2 Cabo Blanco; kuzey Peru'da bir balıkçı köyü. (ç.n.)

3 Balinacıların avlanması gereken doğru balina olduğunu düşünmelerinden dolayı bu ad verilmiş olan bir balina türü. (ç.n.)

4 İbrani İncili'nde bir balina tarafından yutulduğu anlatılan, MÖ 8. yüzyılda İsrail'de yaşamış bir peygamber. (ç.n.)

küçük, buruşuk, yaşlı bir adam oraya buraya koşuşturuyor ve paraları karşılığında denizcilere pahalı hezeyanlar ve ölümler satıyor.

İçine zehrini akıttığı bardaklar iğrenç. Dıştan gerçek birer silindir olsalar da... içten, o habis, yeşil, pörtlek bardaklar aşağıya, hileli bir dibe doğru aldatıcı bir şekilde inceliyor. Bu soyguncu kadehlerini, camda kabaca çentilmiş paralel meridyenler çevreliyor. *Şu* işarete kadar doldurtursanız, borcunuz sadece bir peni; *şu* işarete kadar, bir peni daha, vesaire, dolu bardağa gelinceye kadar... ve bu da, bir şiline yutabileceğiniz Horn Burnu ölçüsü.

Oraya girince, bir masanın etrafına toplanmış, loş bir ışıkta çeşitli *skrimshander*[5] örneklerini inceleyen birkaç genç denizci gördüm. Hancıyı aradım ve ona, bana bir oda sağlanmasını arzu ettiğimi söylediğimde, müessesesinin dolu olduğu, boş bir tek yatak bile olmadığı cevabını aldım. "Ama dur hele," diye ekledi hafif hafif alnına vurarak, "bir zıpkıncının battaniyesini paylaşmaya itirazın olmaz, değil mi? Balina avına çıkıyorsun herhalde, o yüzden böyle şeylere alışsan iyi olur."

Bir yatakta iki kişi uyumaktan asla hoşlanmadığımı, eğer günün birinde bunu yapacak olursam, bunun, zıpkıncının kim olduğuna bağlı olacağını söyledim ona; eğer onun (hancının) gerçekten bana verecek başka yeri yoksa ve zıpkıncı kesinlikle sakıncalı birisi değilse, eh, o halde, böylesine acı soğuk bir gecede yabancı bir şehirde daha fazla dolaşmaktansa, düzgün bir adamın battaniyesinin yarısına katlanacağımı söyledim.

"Ben de öyle düşünmüştüm. Peki, otur. Akşam yemeği?.. Akşam yemeği istiyor musun? Yemek hemen hazır olur."

Batarya parkındaki banklar gibi her yanı oyulmuş, eski, ahşap bir kanepeye oturdum. Bunun bir ucunda, düşüncele-

5 (*Scrimshaw*) Deniz hayvanlarının kemik ve derilerinden, çoğunlukla balinacılar tarafından yapılan yontular. (ç.n.)

re dalmış bir bahriyeli, çakısıyla onu daha da süslüyor, öne eğilmiş, bacaklarının arasında kalan kısım üzerinde gayretle çalışıyordu. Pupa yelken bir gemi yapmaya girişmişti, ama fazla ilerleme kaydetmiyordu bence.

Nihayet, dört beşimiz bitişikteki bir odada yemeğimize çağrıldık. Burası İzlanda kadar soğuktu –hiç ateş yanmıyordu– hancı buna parasının yetmediğini söyledi. İkisi de kefenle çevrelenmiş, donyağından yapılma iki kasvetli mumdan başka hiçbir şey yoktu. Montlarımızı düğmelemek ve kaynar çay dolu fincanlarımızı dudaklarımıza yarı donmuş parmaklarımızla götürmek zorundaydık. Ama yiyecekler en esaslı cinstendi... yalnız et ve patates değil, hamur topları da vardı; yüce Tanrım! Akşam yemeğinde hamur topları! Yeşil bir arabacı paltosu giymiş genç bir adam kendini dehşet verici bir şekilde bu hamur toplarına vakfetti.

"Oğlum," dedi hancı, "kesin kâbus göreceksin."

"Hancı," diye fısıldadım, "zıpkıncı o değil, değil mi?"

"Yo, hayır," dedi o, şeytani bir tarzda komik görünerek, "zıpkıncı koyu tenli bir çocuk. O hiç hamur topu yemiyor, hayır... Biftekten başka bir şey yemiyor ve onu da az pişmiş seviyor."

"Öyledir, eminim," dedim. "Nerede o zıpkıncı? Burada mı?"

"Çok geçmeden gelir," oldu cevap.

Elimde olmadan bu "koyu tenli" zıpkıncıdan kuşkulanmaya başladım. Her halükârda, eğer sonuçta beraber uyuyacak olursak, benden önce soyunup yatağa girmesi gerektiğine karar verdim.

Yemek faslı bitince grup bar odasına döndü; o zaman, başka ne yapacağımı bilemediğimden, akşamın geri kalanını izleyici olarak geçirmeyi kararlaştırdım.

Biraz sonra dışarıdan kargaşalı bir gürültü duyuldu. Hancı ayağa fırlayarak haykırdı: "Grampus'un mürettebatı bunlar. Sabahleyin açıklarda olduğunun rapor edildiğini

gördüm; üç yıllık bir yolculuk ve dolu bir gemi. Yaşasın, çocuklar; şimdi Fiji'den son haberleri alacağız."

Girişten deniz çizmeli ayakların ağır adımları duyuldu; kapı ardına kadar açıldı ve oldukça vahşi bir gemici takımı içeriye daldı. Kaba tüylü gözcü ceketlerine bürünmüş, başları yamalı ve eski püskü yün atkılarla sarmalanmış ve sakalları buz saçaklarıyla katılaşmış halleriyle, Labrador'dan fırlamış ayılara benziyorlardı. Filikalarından yeni inmişlerdi ve girdikleri ilk ev buydu. O halde, doğruca balinanın ağzına, yani bara yol almalarına şaşmamalıydı; orada görevini icra eden buruşuk, küçük, yaşlı Jonah[6] çok geçmeden hepsine ağzına kadar dolu bardaklar dağıttı. Bir tanesi başını fena halde üşütmüş olduğundan şikâyet etti; bunun üzerine Jonah ona cin ve melas karışımı, zift gibi bir iksir hazırladı ve bunun, ne kadar uzun sürmüş olursa olsun ve ister Labrador sahillerinde, isterse bir buz adasının fırtınalı tarafında kapılmış olsun, tüm soğuk algınlıkları ve solunum yolu enfeksiyonları için çok etkili bir deva olduğuna yemin etti.

Çok geçmeden içki başlarına vurdu, karaya yeni ayak basmış en katıksız ayyaşlara bile genellikle yaptığı gibi; ve ortalıkta son derece azgın bir biçimde hoplayıp zıplamaya başladılar.

Ancak, bir tanesinin biraz uzakta durduğunu ve kendi ayık yüzüyle gemi arkadaşlarının şenliğini bozmayı arzu etmiyormuş gibi görünse de, genel olarak diğerleri kadar gürültü yapmaktan kaçındığını gözlemledim. Bu adam derhal ilgimi çekti; ve deniz tanrıları onun çok geçmeden gemi arkadaşım olmasına hükmetmiş olduklarına göre (gerçi, bu öyküyü alakadar ettiği kadarıyla, ancak sessiz bir ortak olacaktı), burada onun küçük bir tasvirine girişeceğim. Tam 1.80 boyundaydı; heybetli omuzları ve sandık büyüklüğünde bir göğsü vardı. Bir erkekte nadiren bu kadar gelişmiş adaleler görmüşümdür. Yüzü koyu bir kahverengi ve güneş

6 Yunus'un İngilizce karşılığı. (ç.n.)

yanığıydı, ki bu da, oluşturduğu tezatla, beyaz dişlerini göz alıcı bir hale getiriyordu; gözlerinin derin gölgelerindeyse ona pek sevinç vermiyormuş gibi görünen anılar yüzüyordu. Sesi güneyli olduğunu derhal ilan ediyordu ve gösterişli endamından, Virginia'daki Allegheny sıradağlarından gelme şu uzun boylu dağlılardan biri olduğunu düşündüm. Arkadaşlarının cümbüşü doruk noktasına ulaştığında bu adam fark edilmeden çıkıp gitti ve denizde yoldaşım oluncaya kadar da onu bir daha görmedim. Ancak, birkaç dakika içinde gemi arkadaşları yokluğunu hissettiler ve görünüşe göre, her nedense onların arasında çok sevildiğinden, "Bulkington! Bulkington! Bulkington nerede?" diye haykırmaya başladılar ve handan dışarı fırlayıp peşine düştüler.

Şimdi saat dokuz sularıydı ve bu içki âlemlerinden sonra oda neredeyse doğaüstü bir şekilde sessiz olduğundan, denizcilerin girişinden hemen önce aklıma gelmiş olan küçük bir plandan dolayı kendimi tebrik etmeye başladım.

Hiçbir erkek bir yatakta iki kişi uyumayı tercih etmez. Hatta kendi erkek kardeşinizle bile beraber uyumamayı yeğlersiniz. Nasıl oluyor bilmiyorum ama insanlar uyurken mahremiyet isterler. Ve iş yabancı bir şehirde, yabancı bir handa, bilmediğiniz bir yabancıyla uyumaya gelince, hem de o yabancı bir zıpkıncı olunca, o zaman itirazlarınız katlandıkça katlanır. Bir denizci olarak benim de bir yatakta iki kişi uyumam için herkesinkinden daha akla yakın bir sebep yoktu; çünkü karada bekâr krallar nasıl iki kişi uyumazsa, denizde denizciler de aynı şekilde iki kişi uyumazlar. Bir bölmede hepsi birlikte uyurlar elbette, ama kendi hamağınız vardır, kendi battaniyenizle örtünür ve kendi derinizin içinde uyursunuz.

Bu zıpkıncıyı düşündükçe, onunla beraber uyuma düşüncesinden giderek daha çok tiksinmeye başladım. Bir zıpkıncı olarak, keten ya da yünlü çamaşırlarının –artık hangisini giyiyorsa– en düzgün cinsten olmayacağını, en kaliteli cins-

tense hiç olmayacağını varsaymak adildi. Bütün vücudum seğirmeye başladı. Ayrıca geç oluyordu ve edepli zıpkıncım hana dönmüş ve yatağına doğru gidiyor olmalıydı. Şimdi onun gece yarısı üstüme devrildiğini farz edin... hangi iğrenç delikten gelmiş olduğunu nereden bilebilirdim? "Hancı! O zıpkıncı konusunda fikrimi değiştirdim... Onunla birlikte uyumayacağım. Buradaki bankı deneyeceğim."

"Keyfin bilir; şilte olarak sana bir masa örtüsü ayıramayacağım için üzgünüm; bu tahta da baş belası gibi sert..." Budakları ve çentikleri yokluyordu. "Ama bekle biraz Skrimshander; şurada, barda bir marangoz rendem var... Bekle bekle, seni yeterince rahat ettireceğim." Böyle diyerek rendeyi temin etti ve önce eski ipek mendiliyle bankın tozunu alıp, maymun gibi sırıtarak, gayretle yatağımı rendelemeye koyuldu. Talaşlar sağa sola uçuştu; ta ki sonunda rendenin demiri yok edilemez bir budağa toslayıncaya kadar. Hancı az kalsın bileğini incitiyordu ve ona Tanrı aşkına durmasını söyledim... bu yatak bana uygun gelecek kadar yumuşaktı ve sabaha kadar rendelense de, bir çam kalasının ördek tüyüne nasıl çevrilebileceğini bilmiyordum. Böylece, bir daha sırıtarak talaşları topladı, odanın ortasındaki kocaman sobanın içine atıp işine döndü ve beni düşüncelerimle baş başa bıraktı.

O zaman bankın ölçüsünü aldım ve bana göre otuz santim kısa olduğunu gördüm; ama bir sandalyeyle onarılabilirdi bu durum. Ama otuz santim de dardı ve odadaki öteki bank rendelenmiş olandan on santim kadar yüksekti... yani ikisini birleştirmenin bir yolu yoktu. Sonra, sırtımı oturtmak için arada küçük bir boşluk bırakarak, ilk bankı duvarın boş olan tek yerine boylamasına yerleştirdim. Ama çok geçmeden bu planın asla yürümeyeceğini gördüm, çünkü pencere pervazının altından üstüme şiddetli bir soğuk hava cereyanı geliyor ve üstelik köhne kapıdan gelen başka bir cereyan pencereden vuranla karşılaşıyor ve ikisi bir olup geceyi ge-

çirmeyi düşündüğüm noktanın çok yakınında bir dizi küçük kasırga oluşturuyordu.

Şeytan alsın o zıpkıncıyı, diye düşündüm, ama dur, ondan önce davranıp üstünlük sağlayamaz mıyım... kapısını içeriden sürgüleyip, kapının en şiddetli vurulmalarıyla bile uyandırılmamak üzere yatağına atlayamaz mıyım? Fena bir fikir gibi görünmüyordu bu; ama bir daha düşününce bunu bir tarafa bıraktım. Çünkü ertesi gün zıpkıncının ben odadan çıkar çıkmaz beni yere yıkmaya hazır vaziyette girişte duruyor olmayacağını kim bilebilirdi!

Yine de, bir kez daha etrafıma bakınıp, başka bir insanın yatağı dışında katlanılabilir bir gece geçirmenin hiçbir olası ihtimalini görmeyince, sonuç olarak bu bilinmeyen zıpkıncıya karşı haksız önyargılar besliyor olabileceğimi düşünmeye başladım. Bir süre beklerim, diye düşündüm; çok geçmeden gelir herhalde. O zaman ona iyice bir bakarım, belki de sonuç olarak gayet iyi yatak arkadaşı olabiliriz... belli olmaz.

Ama handa kalan öteki insanlar tekli, ikili ve üçlü gruplar halinde gelip durdukları ve yatmaya gittikleri halde, zıpkıncımdan hiçbir iz yoktu.

"Hancı!" dedim. "Ne tür bir adam bu... her zaman bu kadar geç mi gelir?" Şimdi saat on ikiye çok yaklaşmıştı.

Hancı yine zayıf kıkırdayışıyla kıkırdadı ve anlayışımın ötesindeki bir şey onu pek keyiflendirmiş gibi göründü. "Hayır," diye cevap verdi, "çoğunlukla erkenci bir kuştur... erken yatar, erken kalkar... evet, tavuk gibidir o. Ama bu gece seyyar satıcılık yapmaya çıktı, anlarsın ya; ve neden bu kadar geç kaldı, anlamıyorum; tabii, belki de kafasını satamadığı içindir."

"Kafasını satamadığı için mi?.. Bana ne biçim aldatmacalı bir hikâye anlatıyorsun?" dedim şiddetli bir öfkeye kapılarak. "Yani bu zıpkıncının, bu kutsal cumartesi gecesi, daha doğrusu pazar sabahı bu şehirde resmen kafasını

dolaştırıp satmaya çalışmakla meşgul olduğunu mu iddia ediyorsun hancı?"

"Aynen öyle," dedi hancı, "ve burada onu satamayacağını, pazarda ihtiyaçtan fazlası olduğunu söyledim ona."

"Neyin ihtiyaçtan fazlası?" diye haykırdım.

"Kafaların tabii ki; dünyada gereğinden fazla kafa yok mu?"

"Şunu söyleyeyim sana," dedim gayet sakin bir şekilde, "bana bu masalı anlatmaktan vazgeçsen iyi olur... saf değilim ben."

"Olmayabilirsin," dedi bir çubuk çıkarıp ondan bir kürdan yontarak, "ama şu zıpkıncı, kafasına kara çaldığını duyarsa çok akıllanırsın, bence."

"Kırarım ben o kafasını," dedim, hancının söylediği bu açıklanmaz, karmaşık şeylerle şimdi yine gazaba gelerek.

"Kırık zaten," dedi o.

"Kırık mı?" dedim... "*Kırık* mı demek istiyorsun?"

"Tabii ki ve işte bu yüzden onu satamıyor herhalde."

"Hancı," dedim, bir kar fırtınasında Hekla Yanardağı kadar soğukkanlı bir şekilde yanına giderek... "hancı, yontmayı bırak. Sen ve ben birbirimizi anlamalıyız, hem de hiç gecikmeden. Müessesene geliyorum ve bir oda istiyorum; bana ancak yarım bir oda verebileceğini, öteki yarısının bir zıpkıncıya ait olduğunu söylüyorsun. Ve henüz görmediğim bu zıpkıncı hakkında bana fena halde şaşırtıcı ve çileden çıkarıcı hikâyeler anlatmakta ısrar ediyorsun ve bunlar bende yatak arkadaşım olmasını tasarladığın adama karşı huzursuz bir duygu yaratıyor... ki en yüksek derecede yakın ve mahrem bir bağdır bu, hancı. Şimdi senden açık konuşmanı ve bana bu zıpkıncının kim ve ne olduğunu ve geceyi onunla geçirirken her bakımdan güvende olup olmayacağımı söylemeni talep ediyorum. Ve en başta, kafasını satması hakkındaki o hikâyeyi geri alma nezaketini göstereceksin, ki eğer doğruysa, bu zıpkıncının zırdeli olduğunun iyi bir kanıtı ola-

rak kabul ediyorum bunu ve bir deliyle uyumaya hiç niyetim yok; ve sen, bayım, *sen* demek istiyorum hancı, *sen,* bayım, bilerek beni bunu yapmaya ikna etmeye çalışmakla, kendini bir suç kovuşturmasına açık bir hale getirmiş olursun."

"Şey," dedi hancı derin bir nefes çekerek, "ara sıra biraz öfkeli konuşan bir adam için epey uzun bir vaaz bu. Ama rahat ol, rahat ol, sana anlattığım bu zıpkıncı Güney Pasifik'ten yeni geldi; oradan bir sürü mumyalanmış Yeni Zelanda kafası satın almış (çok ilginç şeyler onlar, bilirsin) ve bir tanesi hariç hepsini sattı; bu gece de onu satmaya çalışıyor, çünkü yarın pazar ve ahali kiliselere giderken sokaklarda insan kafası satmak hiç olmaz. Geçen pazar yapmak istedi bunu, ama resmen bir sıra soğana benzeyen, ipe dizilmiş dört kafayla tam kapıdan çıkarken durdurdum onu."

Bu açıklama, başka bir açıklaması olamazmış gibi görünen gizemi aydınlattı ve sonuç olarak hancının beni kandırmaya niyetlenmiş olmadığını gösterdi... ama aynı zamanda, bir cumartesi gecesi, ta kutsal pazar gününe kadar dışarıda dolaşarak ölü putperestlerin kafalarını satmak gibi yamyamca bir işle meşgul bir zıpkıncı hakkında ne düşünebilirdim?

"Emin ol hancı, o zıpkıncı tehlikeli bir adam."

"Düzenli ödüyor," oldu cevap. "Ama hadi, çok geç oluyor, demir atsan iyi olur... güzel bir yatak o; baş göz edildiğimiz gece Sal ve ben aha o yatakta uyuduk. İçinde iki kişinin tepinebileceği kadar çok yer var o yatakta; müthiş büyük bir yatak. Biz ondan vazgeçmezden önce Sal bizim Sam'i ve küçük Johnny'yi onun ayakucuna yatırırdı. Ama bir gece rüya görüp kollarımı bacaklarımı oynatmaya başlamışım ve nasıl olduysa, Sam'i yere fırlatmışım; az kalsın kolu kırılıyordu. Ondan sonra Sal böyle olmayacağını söyledi. Hadi gel, sana hemen bir ışık veririm;" böyle diyerek bir mum yaktı ve bana uzatıp yol göstermeyi teklif etti. Ama ben kararsızca durdum; o zaman, köşedeki bir duvar saatine bakarak haykırdı: "Yemin ederim, pazar olmuş... bu gece o zıpkıncıyı

görmeyeceksin; bir yere demir atmıştır... Gel o zaman, *gel* hadi, *gelir* misin?"

Meseleyi biraz düşündüm, sonra merdivenlerden çıktık ve küçük bir odaya buyur edildim; oda buz gibiydi ve gerçekten de neredeyse dört zıpkıncının yan yana uyuyabileceği muazzam bir yatakla donatılmıştı.

"İşte," dedi hancı, mumu yıkanma masası ve orta sehpası olarak çifte görev yapan çılgın eski bir deniz sandığının üzerine koyarak, "işte, şimdi rahatına bak, hadi sana iyi geceler." Yatağı süzmeyi bırakıp hancıya doğru döndüm ama ortadan kaybolmuştu.

Yatak örtüsünü açıp yatağın üzerine doğru eğildim. En zarifinden olmamakla beraber, bu incelemeden alnının akıyla çıktı. Sonra odaya göz gezdirdim ve karyolayla orta sehpası dışında, kaba bir raf, dört duvar ve bir balinayı vuran bir adamı resmeden, kâğıt kaplı bir şömine siperinden başka oraya ait bir mobilya göremedim. Tam olarak odaya ait olmayan şeyler arasında, sıkıca bağlanmış ve bir köşeye atılmış bir hamak vardı; ayrıca içinde zıpkıncının giyeceklerinin bulunduğu, kuşkusuz bir kara sandığı yerine kullanılan büyük bir denizci çantası. Benzer şekilde, şöminenin üstündeki rafta kemikten yapılma bir küme garip balık kancası ve yatağın başucunda da uzun bir zıpkın duruyordu.

Ama sandığın üstündeki bu şey de ne? Onu elime aldım ve ışığa tuttum, yokladım, kokladım, onunla ilgili tatminkâr bir sonuca varmak için olası her yolu denedim. Onu ancak kenarları bir Kızılderili mokaseninin etrafındaki boyalı kirpi dikenlerini andıran çıngırtılı küçük saçaklarla süslü büyük bir kapı paspasına benzetebilirim. Bu paspasın ortasında, Güney Amerika pançolarında aynısını gördüğünüz bir delik ya da yarık vardı. Ama aklı başında herhangi bir zıpkıncının bir kapı paspasına bürünüp, o tür bir kılıkta herhangi bir Hristiyan şehrinin sokaklarını gösterişle dolaşması mümkün olabilir miydi? Onu denemek için üzerime giydim ve

olağanüstü tüylü, kalın ve sanki bu esrarengiz zıpkıncı onu yağmurlu bir günde giymiş gibi, düşünceme göre biraz nemli olduğundan, bir boyunduruk gibi beni aşağı çekti. Üzerimde onunla duvara dayanmış bir ayna parçasına gittim; hayatımda hiç böyle bir manzara görmemiştim. Onu öyle bir aceleyle üzerimden çıkarıp attım ki boynuma kramp girdi.

Yatağın kenarına oturdum ve bu kafa satıcısı zıpkıncıyı ve onun kapı paspasını düşünmeye koyuldum. Bir süre yatağın kenarında düşündükten sonra kalktım, montumu çıkardım ve sonra odanın ortasında durarak düşündüm. Sonra ceketimi çıkardım ve üzerimde gömleğimle biraz daha düşündüm. Ama şimdi kısmen soyunmuş olduğum için çok üşümeye başlayarak ve hancının, vakit çok geç olduğundan o gece zıpkıncının hana hiç gelmeyeceğiyle ilgili söylediklerini hatırlayarak, bu işi daha fazla mesele etmedim ve pantolonumla çizmelerimi üzerimden attım, sonra mumu üfleyip yatağa daldım ve kendimi Tanrı'ya emanet ettim.

O şilte mısır koçanlarıyla mı, yoksa kırık çanak çömlekle mi doldurulmuştu bilinmez, ama bir hayli dönüp durdum ve uzun bir süre uyuyamadım. Nihayet bir tavşan uykusuna daldım ve kıyıdan ayrılıp rüyalar âlemine doğru bir hayli açılmıştım ki, koridorda ağır bir ayak sesi duydum ve kapının altından odaya bir ışık pırıltısının geldiğini gördüm.

Tanrı beni kurtarsın, diye düşündüm, zıpkıncı olmalı bu, o cehennem kaçkını kafa satıcısı olmalı. Ama hiç kıpırdamadan yattım ve bana bir şey söyleninceye kadar hiç konuşmamaya karar verdim. Yabancı, bir elinde bir ışık ve ötekinde aynen o Yeni Zelanda kafasını tutarak odaya girdi ve yatağa doğru bakmadan mumunu benden bir hayli uzakta, bir köşede yere koydu ve sonra odada olduğundan daha önce söz ettiğim büyük çantanın düğümlenmiş bağlarıyla uğraşmaya başladı. Yüzünü görmeye can atıyordum ama o, çantanın ağzını açmakla meşgulken bir süre yüzü o tarafa dönük olarak durdu. Ama bu işi bitirince bana doğru döndü... ve o zaman,

yüce Tanrım! Ne manzaraydı! Nasıl bir yüzdü o! Koyu, morumsu bir sarı renkteydi; üzerine yer yer büyük, siyahımsı görünümlü kareler yapıştırılmıştı. Evet, tam düşündüğüm gibi, berbat bir yatak arkadaşı o; bir kavgaya karışmış, yüzü fena halde kesilmiş ve işte cerrahın yanından çıkıp buraya gelmiş. Ama o sırada tesadüfen yüzünü öyle bir şekilde ışığa doğru çevirdi ki, yanaklarındaki siyah karelerin yapıştırılmış yara bantları olamayacağını açıkça gördüm. Bir tür lekeydi bunlar. Başta buna ne anlam vereceğimi bilemedim; ama kısa zamanda hakikati sezer gibi oldum. Yamyamlar arasına düşen ve onların vücuduna dövme yaptıkları bir beyaz adam hakkındaki bir hikâyeyi hatırladım... o da bir balina avcısıydı. Bu zıpkıncının, uzak yerlere yaptığı yolculuklar sırasında benzer bir macerayla karşılaşmış olması gerektiği sonucuna vardım. Ve nihayetinde nedir ki bu, diye düşündüm! Sadece dış görünüşü; derisi ne türden olursa olsun bir adam dürüst olabilir. Ama öte yandan, onun doğaüstü tenine ne anlam vermeli, dövme karelerin etrafında yer alan ve onlardan tamamen bağımsız kısmına yani. Sağlam bir kat tropikal bronzlaşmadan başka bir şey olmayabilir tabii; ama sıcak bir güneşin beyaz bir adamı bronzlaştırarak morumsu sarı bir adama dönüştürdüğünü hiç duymadım. Fakat Güney Pasifik'e hiç gitmemiştim, belki de oranın güneşi deride bu olağanüstü etkileri yaratıyordu. Şimdi, bütün bu düşünceler şimşek gibi aklımdan geçerken, bu zıpkıncı beni hiç fark etmedi. Ama biraz güçlük çektikten sonra çantasını açmıştı, içini karıştırmaya başladı ve biraz sonra bir tür savaş baltasıyla kılları üstünde olan fok derisinden bir cüzdan çıkardı. Bunları odanın ortasındaki eski sandığın üstüne koydu, sonra Yeni Zelanda kafasını aldı –oldukça tüyler ürpertici bir şeydi bu– ve çantanın içine tıktı. Sonra şapkasını çıkardı –kunduz kürkünden yeni bir şapkaydı– ve o zaman bir kez daha şaşkına dönerek az kalsın çığlık atıyordum. Başında hiç saç yoktu –en azından, sözü edilecek miktarda– sadece alnın-

da büklüm yapılmış küçük bir tepe kâkülü vardı. Morumsu kel başı şimdi tıpkı küflü bir kafatası gibi görünüyordu. Eğer yabancı benimle kapının arasında duruyor olmasaydı, o kapıdan öyle bir hızla dışarı fırlardım ki hayatımda hiçbir akşam yemeğini o hızla mideme indirmemişimdir.

O durumda bile pencereden sıvışmayı düşünmedim değil, ama ikinci katın arka tarafıydı orası. Korkak değilimdir ama bu kafa satıcısı mor namussuza ne anlam vermem gerektiği, anlayışımı bütünüyle aşıyordu. Cehalet korkunun anasıdır ve bu yabancı konusunda tamamen afallamış ve şaşkına dönmüş olduğum için, itiraf ediyorum ki şimdi ondan, sanki gecenin yarısında böyle odama dalmış olan şeytanın ta kendisiymişçesine korkuyordum. Hatta ondan öyle korkuyordum ki, o anda ona hitap ederek onda anlaşılmaz görünen şeylerle ilgili tatminkâr bir cevap talep edecek cesaretim yoktu.

Bu arada o, soyunma işine devam etti ve nihayet göğsünü ve kollarını gösterdi. Yemin ederim ki bu örtülü kısımları da aynen yüzündekiler gibi karelerle kaplıydı; sırtının da her tarafında aynı koyu renkli kareler vardı; sanki bir Otuz Yıl Savaşı'na katılmış ve yara bantlarından oluşan bir gömlekle oradan yeni kaçmış gibiydi. Dahası bacakları bile sanki bir grup koyu yeşil kurbağa taze palmiyelerin gövdelerinden yukarı koşuyormuş gibi damgalıydı. Güney Pasifik'te bir balina avı gemisinde hizmete alınmış ve böylece bu Hristiyan ülkede karaya çıkmış iğrenç vahşinin biri olduğu artık gayet açıktı. Bunu düşünmek beni korkudan tir tir titretti. Üstelik o bir kafa satıcısıydı... belki de kendi kardeşlerinin kafalarıydı onlar. Benimki de hoşuna gidebilirdi... Tanrım! Şu savaş baltasına bakın!

Ama titremeye vakit yoktu, çünkü şimdi o vahşi dikkatimi tamamen kendine çeken ve beni gerçekten bir putperest olduğuna ikna eden bir şey yapıyordu. Daha önce bir sandalyeye asmış olduğu ağır, başlıklı kabanına, ya da peleri-

nine, ya da paltosuna gidip ceplerini karıştırdı ve nihayet, sırtında bir kamburu olan ve aynen üç günlük Kongolu bir bebeğin rengindeki garip, küçük, biçimsiz bir obje çıkardı. Mumyalanmış kafayı hatırlayıp, başta neredeyse bu siyah mankenin benzer bir şekilde korunmuş gerçek bir bebek olduğunu düşündüm. Ama hiç esnek olmadığını ve cilalanmış abanoza çok benzer bir şekilde parıldadığını görerek, sadece ahşap bir put olduğu sonucuna vardım ve gerçekten de öyle olduğu ortaya çıktı. Çünkü şimdi o vahşi, boş şömineye gitti ve kâğıt kaplı şömine siperini çıkararak bu küçük, kambur objeyi bir kuka gibi demir ayaklıkların arasına yerleştirdi. Ocağın pervazları ve içindeki bütün tuğlalar çok isliydi; o yüzden bu şöminenin onun Kongo putu için çok uygun küçük bir mabet ya da tapınak oluşturduğunu düşündüm.

Bundan sonra neler olacağını görmek için ve bu arada kendimi gayet endişeli hissederek, gözlerimi kısıp o yarı gizlenmiş objeye dikkatle baktım. Vahşi önce başlıklı kabanının cebinden iki avuç kadar talaş çıkardı ve dikkatle putun önüne yerleştirdi; sonra üstüne bir parça gemi peksimeti koyup, lambanın alevini buna tutarak, talaşları bir adak ateşi halinde tutuşturdu. Biraz sonra, parmaklarını defalarca ve aceleyle ateşin içine uzatarak ve daha da aceleyle geri çekerek (bu şekilde onları fena halde yakıyormuş gibiydi) nihayet peksimeti çıkarmayı başardı; sonra üfleyerek sıcaklığını ve küllerini biraz giderip onu nazikçe küçük zenciye sundu. Ama o küçük şeytan böyle kuru bir yiyeceği hiç beğenmemiş gibiydi, dudaklarını hiç oynatmadı. Bütün bu garip maskaralıklara, ibadetçinin genzinden gelen daha da garip sesler eşlik ediyordu; o, monoton bir makamda dua ediyor ya da bir pagan ilahisi söylüyor gibiydi ve bu arada yüzü son derece anormal bir tarzda seğirip duruyordu. Nihayet ateşi söndürüp, putu çok laubali bir biçimde eline aldı ve ölü bir çulluğu torbasına tıkan bir avcı kadar dikkatsizce tekrar başlıklı kabanının cebine tıktı.

Bütün bu garip işlemler rahatsızlığımı artırdı ve onun şimdi güçlü bir biçimde, faaliyetlerini tamamlayıp yatakta yanıma atlama belirtileri sergilediğini görünce, ışık söndürülmeden, o kadar uzun bir süredir beni bağlayan büyüyü bozma vaktinin çoktan gelmiş olduğunu düşündüm; son fırsatımdı bu.

Ama ne söyleyeceğimi ölçüp biçmekle geçirdiğim süre ölümcüldü. O, masadan savaş baltasını alıp bir an bunun başını inceledi ve sonra, sapını ağzına götürerek ve onu ışığa tutarak, kocaman bulutlar halinde tütün dumanı üfledi. Bir sonraki dakika ışık söndürülmüştü ve bu vahşi yamyam, dişlerinin arasında savaş baltasıyla, yatakta yanıma zıpladı. Bir çığlık attım; artık elimde değildi; ve o, aniden şaşkınlıkla homurdanarak beni yoklamaya başladı.

Ne dediğimi bilmeden bir şeyler kekeleyerek ondan uzağa, duvara doğru yuvarlandım ve sonra ona, her kim ya her neyse, sessiz olması ve benim kalkıp lambayı tekrar yakmama izin vermesi için yalvardım. Ama onun genizden gelen cevapları derhal beni ne demek istediğimi pek anlamadığına ikna etti.

"Sen kim, ya?" dedi nihayet. "Sen konuşmamak, lanet, ben seni öldürmek." Ve böyle dedikten sonra, ateşli savaş baltası karanlıkta etrafımda savrulmaya başladı.

"Hancı, Tanrı aşkına, Peter Coffin!" diye bağırdım. "Hancı! Bekçi! Coffin! Melekler! Kurtarın beni!"

"Sen konuşmak! Sen kim bana söylemek, yoksa lanet, ben seni öldürmek!" diye hırladı yamyam; bu arada savaş baltasını dehşet verici bir biçimde savuruşları, sıcak tütün küllerini etrafıma saçıyordu, öyle ki çamaşırlarımın alev alacağını sandım. Ama Tanrı'ya şükür ki o anda hancı elinde lambasıyla odaya girdi ve ben yataktan fırlayıp ona koştum.

"Korkma sen," dedi yine sırıtarak, "bu Queequeg saçının kılına bile zarar vermez."

"Sırıtmayı kes," diye bağırdım, "hem neden bana o cehennem kaçkını zıpkıncının bir yamyam olduğunu söylemedin?"

"Bildiğini sandım; şehirde kafalar dolaştırıp sattığını söylemedim mi sana? Ama tekrar demir at ve uyu. Queequeg, buraya bak... sen beni anlamak, ben bilmek... bu adam seninle uyumak... sen anlamak?"

"Ben iyi anlamak," diye homurdandı Queequeg, yatakta oturup piposunu tüttürerek.

"Sen yatak girmek," diye ekledi, savaş baltasıyla beni işaret edip giysileri bir tarafa atarak. Yalnız medeni değil, gerçekten nazik ve yardımsever bir şekilde yaptı bunu. Bir süre durup ona baktım. Tüm dövmelerine rağmen, genel olarak temiz, yakışıklı bir yamyamdı o. Ne diye böyle telaş ettim ki, diye düşündüm kendi kendime... bu adam da benim gibi bir insan: Benim olduğu kadar, onun da benden korkmak için sebepleri var. Ayık bir yamyamla uyumak, sarhoş bir Hristiyan'la uyumaktan iyidir.

"Hancı," dedim, "şu savaş baltasını, ya da piposunu, ya da ona her ne diyorsanız, onu ortadan kaldırmasını söyle ona; kısacası, onu tüttürmeyi bırakmasını söyle, ben de onun yanında yatayım. Ama bir adamın yatakta yanımda pipo tüttürmesi hoşuma gitmiyor. Tehlikeli bu. Üstelik, sigortalı değilim."

Bunlar Queequeg'e söylenince derhal deneni yaptı ve "Kılına bile dokunmayacağım," demek istermiş gibi kenara doğru yuvarlanarak yatağa girmem için bana yine nazikçe işaret etti.

"İyi geceler hancı," dedim, "gidebilirsin."

Yatağa yattım ve hayatımda hiç uyumadığım kadar deliksiz bir uyku çektim.

IV. Bölüm

Yatak Örtüsü

Ertesi sabah şafak vakti civarında uyandığımda, Queequeg'in kolunu son derece sevecen ve şefkatli bir tarzda üstüme atılmış buldum. Neredeyse karısı olduğumu sanabilirdiniz. Yatak örtüsü tuhaf, küçük, rengârenk kareler ve üçgenlerle dolu bir yama işiydi ve Queequeg'in, hiçbir kısmı diğerleriyle tam olarak aynı tonda olmayan, sonu gelmez bir Girit labirentine benzer bir desen halinde her tarafına dövme yapılmış bu kolu –bu renk farkları herhalde denizde gömleğinin kolları çeşitli zamanlarda farklı derecelerde kıvrılmış olduğundan, kolunu düzensiz olarak güneşte ve gölgede tutmasından dolayıydı– diyorum ki, işte onun bu kolu, tıpkı o yama işi yorganın bir şeridi gibi görünüyordu. Gerçekten de, ilk uyandığımda kısmen yorganın üzerinde durduğundan, kolunu ondan ayırt edemedim, renkleri birbirine öylesine karışıyordu; ve ancak ağırlık ve basınç duygusundandı ki Queequeg'in bana sarılmış olduğunu anladım.

Tuhaf duygular içindeydim. Bunları açıklamaya çalışayım. Ben çocukken başıma gelen biraz benzer bir durumu gayet iyi hatırlıyorum; bunun gerçek mi, yoksa rüya mı olduğunu hiçbir zaman tamamen kesinleştiremedim. Durum

şuydu. Bir yaramazlık yapıyordum... sanırım bacadan yukarı tırmanmaya çalışıyordum, birkaç gün önce küçük bir baca temizleyicisinin yaptığını gördüğüm gibi; ve öyle ya da böyle, beni sürekli olarak kırbaçlayan ya da akşam yemeği yemeden yatmaya gönderen üvey annem bacaklarımdan tutup beni bacadan dışarıya çekti ve yatağa postaladı, o gün yarıküremizde yılın en uzun günü olan 21 Haziran olduğu ve saat daha öğleden sonra iki olduğu halde. Kendimi berbat hissettim. Ama çaresi yoktu, böylece ben de merdivenlerden yukarı, üçüncü kattaki küçük odama çıktım, vakit öldürmek için olabildiğince ağırdan alarak soyundum ve acı bir iç çekişle çarşafların arasına girdim.

Kederli bir şekilde, yeniden canlanmayı ümit edebilmem için tam on altı saat geçmesi gerektiğini hesaplayarak öylece yattım. Yatakta on altı saat! Bunu düşündükçe içim sızlıyordu. Üstelik, öyle aydınlıktı ki; güneş ışığı pencereden içeriye süzülüyor, sokaklarda atlı arabalar büyük bir tangırtı çıkarıyor ve evin her yerinden neşeli sesler duyuluyordu. Gitgide kendimi daha kötü hissediyordum... nihayet kalktım, giyindim ve ayağımda çoraplarla usulca aşağıya inerek üvey annemi buldum ve aniden ayaklarına kapanıp, özel bir iyilik olarak, yaramazlığıma karşılık beni terliğiyle iyice dövmesi için ona yalvardım; aslında, beni böyle dayanılmaz bir süre boyunca yatakta yatmaya mahkûm etmesinden başka her şeye razıydım. Ama o, üvey annelerin en iyisi ve en vazifeşinasıydı ve ben odama dönmek zorunda kaldım. Kendimi, bundan sonra başıma gelen en büyük talihsizliklerde bile, o zamandan beri hiç hissetmediğim kadar kötü hissederek, birkaç saat tamamen uyanık bir halde öylece yattım. Nihayet tedirgin bir kâbusa benzer bir uykuya dalmış olmalıyım; sonra yavaş yavaş uyanıp –kısmen rüyalara boğulmuş bir halde– gözlerimi açtım; daha önce güneşle aydınlamış olan oda şimdi dışarıdaki karanlıkla sarmalanmıştı. Anında, bütün vücudumdan bir şok dalgasının geçtiğini hissettim; hiç-

bir şey görülmüyor ve hiçbir şey duyulmuyordu; ama elimin içinde doğaüstü bir el vardı sanki. Kolum yatak örtüsünün kenarından aşağıya sarkıyordu ve o elin ait olduğu isimsiz, hayal edilmez, sessiz biçim ya da hayalet yakınımda, yatağımın yanında oturuyormuş gibiydi. Asırlar gibi gelen bir süre, en dehşetli korkularla donakalmış bir halde, elimi çekmeye cesaret edemeden öylece yattım; yine de, onu bir tek santim bile oynatabilsem, bu korkunç büyünün bozulacağını düşünüyordum hep. Bu his nihayet nasıl geçip gitti, bilmiyorum; ama sabah uyanınca titreyerek tümünü hatırladım ve ondan sonraki günler, haftalar, aylar boyunca bu gizemi açıklamak için aklımı karıştıran çabalar içinde kayboldum. Hatta o gün bugündür sık sık bu muammaya kafa yorarım.

Şimdi, o dehşetli korkuyu çıkarırsanız, doğaüstü eli elimin içinde hissetmemin bende uyandırdığı duyumlar, tuhaflıkları bakımından, uyanıp Queequeg'in putperest kolunun bana sarılmış olduğunu görmemle yaşadığım duyumlara çok benziyordu. Ama bir süre sonra, uyanık halimde, geçen gecenin bütün hadiseleri sabit bir gerçeklik olarak birer birer yeniden canlandı ve o zaman sadece bu komik badirenin farkında olarak öylece yattım. Çünkü onun kolunu kıpırdatmaya, damatça kucaklayışından kurtulmaya çalıştığım halde, derin uykusunda yine de bana sıkıca sarılıyordu, sanki ikimizi ölümden başka hiçbir şey ayıramazmış gibi. Bu defa onu uyandırmaya çalıştım –"Queequeg!"– ama tek cevabı bir horlama oldu. Sonra sanki boynum bir at boyunduruğundaymış gibi hissederek, yana doğru yuvarlandım ve aniden hafif bir sürtünme hissettim. Yatak örtüsünü açtığımda, savaş baltasının dar ve sivri yüzlü bir bebek gibi orada, vahşinin yanında uyuduğunu gördüm. Çattık belaya, diye düşündüm; günün ortasında, yabancı bir evde, bir yamyam ve bir savaş baltasıyla yataktayım! "Queequeg!.. Tanrı aşkına Queequeg, uyan!" Nihayet, bolca kıvranmalar ve böyle evliliğe özgü bir tarzda bir başka erkeğe sarılmasının uygunsuz-

luğu hakkında yüksek sesli ve aralıksız serzenişler sayesinde, ondan bir homurtu çekmeyi başardım; ve biraz sonra kolunu geri çekti, sudan yeni çıkmış bir Newfoundland köpeği gibi tepeden tırnağa silkindi ve yatakta bir mızrak sapı gibi dimdik oturdu; bana bakıyor, oraya nasıl gelmiş olduğumu pek hatırlamıyormuş gibi gözlerini ovuşturuyordu; gerçi yavaş yavaş zihninde benim hakkımda bir şeyler bildiğine dair belli belirsiz bir bilinç doğuyormuş gibiydi. Bu arada, yattığım yerden sessizce onu gözlüyordum; artık ciddi bir endişem yoktu ve böyle garip bir yaratığı dikkatle gözlemlemeye kararlıydım. O sırada, nihayet yatak arkadaşının niteliği hakkında kararını vermiş gibi göründü ve âdeta bu olguyla uzlaştı; yere atladı ve bazı işaretler ve seslerle bana, eğer istersem, önce kendisinin giyineceğini ve sonra bütün odayı bana bırakarak giyinmeme imkân vereceğini ifade etti. Bu şartlar altında çok medeni bir teklif bu, Queequeg, diye düşündüm; ama ne derseniz deyin, gerçek şu ki, bu vahşilerin doğal bir incelik duygusu var; özlerinde ne kadar nazik oldukları şaşırtıcı bir şey. Bu iltifatı Queequeg'e yapıyorum, çünkü bana son derece medeni ve düşünceli davrandı, oysa ben ona karşı büyük bir kabalık suçu işledim; o an için merakım terbiyeme üstün geldi ve yataktan gözümü dikip ona bakarak bütün tuvalet işlemlerini seyrettim. Yine de, Queequeg gibi bir adamı her gün göremezsiniz; o ve alışkanlıkları sıradışı bir gözlemi kesinlikle hak ediyordu.

Kunduz şapkasını başına geçirerek, giyinmeye tepeden başladı (bu arada çok yüksek bir şapkaydı bu) ve sonra – daha pantolonu yokken– çizmelerini arayıp buldu. Bunu ne diye yaptı, hiç bilmiyorum, ama bir sonraki hareketi –elinde çizmeleri ve başında şapkasıyla– kendini yatağın altına sıkıştırmak oldu; orada, muhtelif şiddetli solumalardan ve debelenmelerden, çizmelerini giymeye çabaladığı sonucunu çıkardım; gerçi hayatımda duyduğum hiçbir muaşeret kuralı bir erkeğin çizmelerini giyerken yalnız olmasını gerektirmez.

Ama Queequeg geçiş aşamasındaki bir yaratıktı, anlarsınız ya... ne tırtıldı ne de kelebek. Yabancılığını mümkün olan en tuhaf biçimlerde göstererek fiyaka yapacak derecede medenileşmişti ancak. Eğitimi henüz tamamlanmamıştı. Bir üniversite öğrencisiydi o. Küçük bir ölçüde medenileşmiş olmasa muhtemelen çizme giymeye bile zahmet etmezdi; öte yandan, hâlâ bir vahşi olmasa, onları giymek için yatağın altına girmek aklından bile geçmezdi. Nihayet, şapkası fena halde içine göçmüş ve basılarak gözlerinin üstüne inmiş bir halde yatağın altından çıktı ve odanın içinde gıcırdayıp topallamaya başladı, sanki çizmelere pek alışık olmadığından, nemli, buruşuk, kösele çizmeleri –muhtemelen ısmarlama da değildi bunlar– acı soğuk bir sabah ilk giyişte biraz ayağını vuruyor ve ona azap veriyormuş gibi.

Şimdi, pencerede perde olmadığından ve sokak çok dar olduğundan, karşıdaki evin odanın içine açıkça nazır olduğunu görerek ve üstünde şapkasıyla çizmelerinden başka pek bir şey olmadan topallayarak etrafta dolaşan Queequeg'in oluşturduğu uygunsuz manzaranın gitgide daha çok farkına vararak, tuvaletini biraz hızlandırması ve özellikle olabildiğince kısa bir zamanda pantolonunu giymesi için elimden geldiğince yalvardım ona. Dediğimi yaptı ve sonra yıkanmaya başladı. Sabahın o saatinde herhangi bir Hristiyan yüzünü yıkardı; ama Queequeg, beni hayrete düşüren bir biçimde, yıkanma işini göğsü, kolları ve elleriyle sınırlandırmakla yetindi. Sonra yeleğini giydi, aynı zamanda yıkanma masası olan orta sehpasından bir parça sert sabun alarak suya batırdı ve yüzünü sabunlamaya koyuldu. Jiletini nerede sakladığını görmek için onu seyrediyordum ki, şu işe bakın, yatağın köşesinden zıpkını aldı, uzun tahta sapı ayırdı, başı kınından çıkardı, çizmesine sürterek biraz biledi ve uzun adımlarla duvara dayalı ayna parçasına gidip, yanaklarını gayretle kazımaya, daha doğrusu zıpkınlamaya başladı. Rogers'ın en iyi bıçaklarını sonuna kadar kullanmak oluyor bu, Queequ-

eg, diye düşündüm. Daha sonra zıpkın başlarının ne kadar kaliteli çelikten yapıldığını ve bunların uzun, düz kenarlarının daima aşırı keskin bir halde muhafaza edildiğini öğrendiğimde bu işleme o derecede şaşırmamaya başladım.

Kısa bir süre içinde tuvaletinin geri kalanı da gerçekleştirildi ve o, kocaman pilot montuna bürünmüş bir halde ve zıpkınını bir resmigeçit teşrifatçısının sopası gibi gösterişle taşıyarak, düzenli adımlarla ve gururla odadan çıktı.

V. Bölüm

Kahvaltı

Ben de hemen giyindim ve bar odasına inerek, sırıtan hancıyı çok kibar bir tavırla selamladım. Yatak arkadaşım konusunda bana bir hayli muziplik etmiş olsa da ona kin beslemiyordum.

Ancak, iyi bir kahkaha fevkalade iyi bir şeydir ve ne yazık ki oldukça ender bulunan iyi bir şeydir. O yüzden eğer bir adam, kendi özel şahsında, birine iyi bir şaka için malzeme sağlıyorsa, çekinmesin, o şekilde harcamaya ve harcanmaya seve seve fırsat versin. Ve emin olun ki, kendisinde bol bol gülünecek bir şey barındıran bir adamda, düşünüyor olabileceğinizden daha çok şey vardır.

Şimdi bar odası önceki gece gelen ve henüz iyice görmemiş olduğum, orada konaklayan insanlarla doluydu. Hemen hemen hepsi balina avcılarıydı; ikinci kaptanlar, üçüncü kaptanlar ve dördüncü kaptanlar, deniz marangozları, deniz fıçıcıları ve deniz demircileri, zıpkıncılar ve gemi muhafızları; orman gibi sakalları olan esmer ve güçlü kuvvetli bir topluluk; hepsi ropdöşambr yerine mont giyen kırkılmamış, taranmamış bir grup.

Her birinin ne kadardır karada olduğunu gayet açıkça anlayabiliyordunuz. Şu genç adamın sağlıklı yanakları gü-

neşte kızarmış bir armut renginde ve sanki aynı derecede misk kokuluymuş gibi görünüyor; Hint Adaları seferinden dönüp karaya çıkalı üç günden fazla geçmiş olamaz. Yanındaki adam birkaç ton daha açık renkli görünüyor; onda bir nebze atlas ağacı sarısı olduğunu söyleyebilirsiniz. Üçüncü bir adamın teninde hâlâ tropikal bir esmerlik var, ama bununla beraber, hafifçe ağarmış; *o* haftalarca karada oyalanmış kuşkusuz. Ama kim Queequeg'inki gibi yanaklar sergileyebilirdi? Onun çeşitli renklerdeki şeritli yanakları, Ant Dağları'nın batı yamacı gibi, dizi halinde bölge bölge birbirine zıt iklimler sergiliyordu.

Şimdi hancı kapıyı ardına kadar açarak, "Haydi, mancaya!" diye bağırdı ve içeriye, kahvaltıya gitti.

Dünyayı görmüş adamların, bundan dolayı tavırlarında gayet rahat, insan içinde gayet kendine hâkim olduklarını söylerler. Ama her zaman öyle değildir: New Englandlı büyük seyyah Ledyard ve İskoç olanı, Mungo Park, bütün insanlar arasında, sosyal hayatta kendilerine en az güvenenleriydi. Ama Ledyard'ın yaptığı gibi, sadece köpeklerin çektiği bir kızakla Sibirya'yı geçmek, ya da Afrika'nın zenci yüreğinde aç karnına ve tek başına uzun bir yürüyüşe çıkmak, ki zavallı Mungo'nun toplam icraatı buydu... diyorum ki, bu tür yolculuklar yüksek bir sosyal cila edinmenin en iyi usulü olmayabilir. Yine de, aslında o tür şeyler herhangi bir yerde elde edilebilir.

Şu noktada bu düşüncelerime vesile olan şey, hepimiz sofraya oturduktan sonra ve ben balina avcılığı hakkında güzel hikâyeler duymaya hazırlanırken, beni bir hayli şaşırtan bir şekilde, hemen hemen bütün erkeklerin derin bir sessizliği korumalarıydı. Ve yalnız o da değil; mahcup görünüyorlardı. Evet, işte burada, birçoğu tamamen yabancısı oldukları açık denizlerde en küçük bir çekingenlik duymadan muazzam balinaların sırtına binmiş ve onlarla boğuşarak gözlerini kırpmadan onları öldürmüş bir grup deniz kurdu vardı;

ve yine de –hepsi aynı mesleğe, hepsi benzer zevklere sahip bu adamlar– işte burada, sosyal bir kahvaltı sofrasında oturuyorlar ve Yeşil Dağlar'ın[1] arasındaki bir koyun ağılından hiç uzaklaşmamış koyunlar gibi utangaç bir tavırla etrafa bakıyorlardı. Tuhaf bir manzaraydı: bu çekingen ayılar, bu ürkek, cengâver balinacılar!

Ama Queequeg'e gelince, bak sen, Queequeg bir buz saçağı kadar serinkanlı bir tavırla orada, aralarında oturuyordu... hem de, tesadüf bu ya, masanın başköşesinde. Terbiyesi hakkında pek olumlu şeyler söyleyemem tabii. En büyük hayranı bile onun zıpkınını kahvaltıya getirmesini ve orada onu teklifsizce kullanmasını, birçok başın kıl payı kurtulduğu bir tehlike yaratarak onu masanın öteki tarafına doğru uzatmasını ve biftekleri kavrayarak kendine doğru çekmesini içtenlikle haklı çıkaramazdı. Ama *bunu* çok serinkanlı bir şekilde yaptığı kesindi ve herkes bilir ki, çoğu insanın kanaatince, bir şeyi serinkanlılıkla yapmak, onu kibarca yapmak demektir.

Burada Queequeg'in tüm acayipliklerinden, kahveden ve sıcak çöreklerden uzak duruşundan ve bütün dikkatini az pişmiş bifteklere verişinden söz etmeyeceğiz. Kahvaltı bittiği zaman diğerleri gibi salona çekildiğini, savaş baltası-piposunu yaktığını ve ben biraz dolaşmak için dışarı çıkarken, başında ayrılmaz bir parçası olan şapkasıyla, sessizce hazmederek ve piposunu tüttürerek orada oturduğunu söylemek yeterli.

---

1 Apalaş Dağları'nın Kanada'da güney Quebec'ten ABD'de batı Massachusetts'e kadar uzanan bir sırası. (ç.n.)

VI. Bölüm

Sokak

Medeni bir şehrin kibar halkı arasında dolaşan, Queequeg kadar yabancı görünüşlü bir şahıs ilk gözüme iliştiğinde hayrete düşmüş olsam da, gündüz gözüyle New Bedford sokaklarında ilk dolaşışımda o hayret kısa bir sürede kaybolup gitti.

Hatırı sayılır tüm liman şehirleri, rıhtımlara yakın ara yollarda sık sık görüşünüze, yabancı diyarlardan gelen son derece garip görünüşlü, ne olduğu belirsiz şahıslar sunar. Broadway ve Chestnut sokaklarında bile Akdenizli tayfalar bazen korkmuş hanımefendilere sataşırlar. Regent Sokağı Hintli ve Malezyalı denizcilerin bilmediği bir yer değildir; ve Bombay'da, Apollo Çimenliği'nde, uyanık Yankiler sık sık yerli halkı korkutmuşlardır. Ama New Bedford tüm Water Sokağı'na ve Wapping'e galebe çalar. Son adı geçen bu uğrak yerlerinde yalnız denizciler görürsünüz; ama New Bedford'da, birçoğu kemiklerinin üzerinde hâlâ kutsuz et taşıyan sahici yamyamlar, düpedüz vahşiler sokak köşelerinde durup sohbet ederler. Yabancılar onlara şaşkınlıkla bakarlar.

Ama Fijililerin, Tongatabooluların, Erromangoluların, Brighggialıların ve aldırış edilmeden sokaklarda yalpalayan,

balinacılık zanaatının yabani örneklerinin yanı sıra, daha da acayip, kesinlikle daha da komik başka manzaralar görürsünüz. Her hafta bu şehre, hepsi de balık sanayisinde kazanç ve şan, şeref elde etmeye can atan onlarca acemi Vermontlu ve New Hampshirelı erkek gelir. Çoğunlukla genç, iri yapılıdırlar; ormanlarca ağaç kesmiş ve şimdi baltayı bırakıp balina mızrağını kapma peşinde olan adamlardır bunlar. Birçoğu memleketleri olan Yeşil Dağlar'ın bütün insanları gibi saftır. Bazı konularda öyle saftırlar ki daha birkaç saat önce doğmuş olduklarını sanırsınız. Şuraya bakın! Çalımla köşeyi dönmekte olan şu adama. Başında kunduz şapka, üstünde bir frak var, beline de bir denizci kemeriyle bir hançer takmış. İşte geniş kenarlı gemici şapkası ve ipekle yün karışımı peleriniyle bir başkası geliyor.

Şehirde yetişmiş hiçbir züppe taşrada yetişmiş bir züppeyle boy ölçüşemez –düpedüz hödük bir züppeyle demek istiyorum– yazın en sıcak günlerinde ellerinin bronzlaşması korkusuyla bir hektarlık arazisini güderi eldivenlerle biçen bir adamla. Şimdi, böyle bir taşra züppesi seçkin bir şöhret yapmayı aklına koyduğu ve büyük balina sanayisine katıldığı zaman, liman şehrine vardığında yaptığı komik şeyleri görmelisiniz. Deniz kıyafetini sipariş ederken, yeleklerine çan biçiminde düğmeler, brandadan pantolonlarına askılar ısmarlar. Ah, zavallı köylü! İlk uğultulu borada, askıların, düğmelerin ve her şeyinle beraber fırtınanın boğazından aşağı sürüklendiğin zaman, o askılar ne kadar acı bir şekilde kopacak.

Ama bu ünlü şehrin, ziyaretçilerine gösterecek yalnız zıpkıncıları, yamyamları ve hödükleri olduğunu sanmayın. Hiç de değil. Yine de, New Bedford garip bir yer. Biz balina avcıları olmasaydı, belki de bugün o arazi parçası, Labrador sahili kadar ıssız bir halde olurdu. Şimdiki haliyle, iç bölgelerinin bazı kısımları öyle çıplak görünüyor ki insanı korkutmaya yetiyor. Şehrin kendisi tüm New England'da belki de

insanın yaşamayı en çok arzu edeceği yer. Doğru, burası bir yağ ülkesi: ama Kenan Diyarı[1] gibi değil; aynı zamanda bir mısır ve şarap ülkesi. Sokaklarda süt akmıyor; ilkbaharda onları taze yumurtayla da döşemiyorlar. Ama buna rağmen, Amerika'nın hiçbir yerinde New Bedford'dakinden daha aristokrat evler, daha şaşaalı parklar ve bahçeler bulamazsınız. Bunlar nereden gelmiş? Bir zamanlar pürüzlü cürufa benzeyen bu araziye nasıl kurulmuş?

Gidip şu azametli konağın etrafındaki sembolik demir zıpkınlara bakarsanız, sorunuz cevaplanacaktır. Evet, bütün bu mükemmel evler ve çiçekli bahçeler, Atlas, Pasifik ve Hint okyanuslarından gelmiştir. Her biri zıpkınlanmış ve denizin dibinden çıkarılıp buraya sürüklenmiştir. Herr Alexander[2] böyle bir iş başarabilir mi?

New Bedford'da babaların kızlarına çeyiz olarak balina verdiğini ve yeğenlerini adam başı birkaç domuzbalığına baş göz ettiğini söylerler. Göz alıcı bir düğün görmek için New Bedford'a gitmelisiniz; çünkü her evde yağ depoları olduğunu ve her gece pervasızca boyları kadar ispermeçet mumu yaktıklarını söylerler.

Yazın şehrin manzarası çok tatlıdır; gösterişli akçaağaçlarla, yeşil ve altın rengi uzun caddelerle doludur. Ve ağustosta, ta yukarılarda, birer şamdana benzeyen güzel ve bereketli atkestaneleri yanlarından geçenlere ucuna doğru incelen dikey koniler halinde toplaşmış çiçeklerini sunar. Sanat öyle mutlak bir güce sahiptir ki; New Bedford'ın birçok bölgesinde, yaratılışın son gününde bir kenara atılmış, çorak, döküntü kayaların üzerinde parlak çiçeklerle dolu teraslar oluşturmuştur.

Ve New Bedford'ın kadınları kendi kırmızı gülleri gibi çiçek açarlar. Ama güller yalnız yazın çiçek açar; oysa bu

---

1 İbrani dinî metinlerinde Şeria Nehri'nin batısındaki antik Filistin topraklarına verilen ad. İncil'de bu vadedilmiş ülkenin bir "yağ zeytini diyarı" olduğu söylenir. (ç.n.)

2 Alexander Heimbürger (1819-1909) ünlü bir Alman sihirbaz. (ç.n.)

kadınların yanaklarının güzel pembesi, göğün yedinci katındaki güneş ışığı gibi daimidir. Başka yerlerde onların bu parıltısının dengini bulamazsınız, Salem haricinde; orada genç kızların nefesleri öylesine misk kokarmış ki, denizci sevgilileri, sanki Püriten[3] kumlara değil de, keskin kokulu Maluku Adaları'na yaklaşıyorlarmış gibi, sahilin millerce açığından kokularını alırmış.

3 16. ve 17. yüzyıllarda İngiltere Kilisesi'ni Katolik uygulamalardan arındırmayı amaçlayan Protestan bir grup. (ç.n.)

VII. Bölüm

Şapel

İşte bu New Bedford'da bir Balinacılar Kilisesi vardır ve yakında Hint Okyanusu'na ya da Pasifik'e yelken açacak karamsar balıkçılar arasında, pazar günü oraya bir ziyaret yapmayı ihmal edeni pek azdır. Benim etmediğim kesin.

İlk sabah yürüyüşümden döndükten sonra, bu özel görevi yerine getirmek üzere tekrar dışarı çıktım. Hava berrak, güneşli bir soğuktan şiddetli bir sulu sepkene ve sise dönmüştü. Ayı derisi denen kumaştan yapılma kaba tüylü ceketime sarınıp inatçı fırtınaya karşı savaşarak yol aldım. İçeriye girdiğimde denizciler, denizci eşleri ve dullardan oluşan küçük, dağınık bir cemaatle karşılaştım. Sadece zaman zaman fırtınanın çığlıklarıyla bozulan boğuk bir sessizlik hüküm sürüyordu. Her bir sessiz ibadetçi âdeta kasten diğerinden ayrı oturuyordu, sanki her bir sessiz keder ayrıymış ve ifadesi imkânsızmış gibi. Vaiz henüz gelmemişti; ve birer ada halindeki bu sessiz erkek ve kadınlar orada oturuyor, minberin iki yanında duvarın içine örülmüş, siyah kenarlı birkaç mermer levhayı sebatla gözlüyorlardı. Levhaların üçünde şuna benzer bir şeyler yazıyordu, ama aynen aktardığımı iddia etmiyorum:

JOHN TALBOT anısına
On sekiz yaşında, Patagonya açıklarında,
Desolation Adası yakınlarında denize düşerek kayboldu,
1 Kasım, 1836.
Bu levha
kız kardeşi tarafından onun anısına dikilmiştir.

ROBERT LONG, WILLIS ELLERY
NATHAN COLEMAN, WALTER CANNY, SETH
MACY
Ve SAMUEL GLEIG anısına
Pasifik'teki bir av sahasında, bir balina tarafından
sürüklenip götürülen,
ELIZA GEMİSİ'nin filikalarından birinin
mürettebatıydılar,
31 Aralık, 1839.
Bu mermer
hayatta kalan gemi arkadaşları tarafından yerleştirilmiştir.

Merhum KAPTAN EZEKIEL HARDY anısına
Japonya sahilinde, gemisinin pruvasında
bir ispermeçet balinası tarafından öldürüldü,
3 Ağustos, 1833.
Bu levha
dul eşi tarafından anısına dikilmiştir.

Buzla perdahlanmış şapkamdan ve ceketimden sulu sepkeni silkeleyip kapıya yakın bir yere oturdum ve yana doğru döndüğümde yakınımda Queequeg'i görünce şaşırdım. Sahnenin ciddiyetinden etkilenmişti ve çehresinde inanmazlıkla dolu bir merakın şaşkın bakışı vardı. Bu vahşi, içeri girişimin farkına varmış gibi görünen tek insandı; çünkü okuma bilme-

yen tek kişi oydu ve dolayısıyla, duvardaki o soğuk yazıtları okumuyordu. Orada adı görülen denizcilerin akrabalarından biri şimdi cemaatin arasında mıydı, bilmiyordum; ama balina sanayisinde kaydedilmemiş kazalar öyle çoktur ki ve oradaki birkaç kadın, sonu gelmez bir acının, giyim kuşamını değilse de, yüz ifadesini öyle açıkça taşıyordu ki, karşımda, bu kasvetli levhaların görüntüsünün duygudaşlıkla şifa bulmayan kalplerinde eski yaraların yeniden kanamasına neden olduğu insanların toplanmış olduğundan emindim.

Ey, sizler! Ölen yakınları yeşil çimenlerin altında yatanlar; çiçekler arasında durup, sevdiğim burada, işte *burada* yatıyor, diyebilenler; bunun gibi gönülleri bürüyen yeisi bilmezsiniz siz. Bir insanın kalıntılarını örtmeyen o siyah pervazlı mermerlerde ne acı bilinmezlikler vardır! O değişmez yazıtlarda ne büyük bir çaresizlik! Tüm inancı kemirirmiş gibi görünen ve bir mezarları olmadan, yersiz yurtsuz can vermiş varlıklardan yeniden dirilişi esirgeyen o satırlarda ne ölümcül boşluklar ve beklenmedik vefasızlıklar vardır! Bu levhalar burada duracağına Elephanta mağarasında[1] dursalar da olurdu pekâlâ.

İnsanoğlunun ölülerinin, yaşayan yaratıkların hangi nüfus sayımına dâhil olduğu; neden evrensel bir atasözünün, Goodwin Kumları'ndan[2] daha fazla sırları olsa da, onların hiçbir hikâye anlatmadıklarını söylediği; nasıl olup da dün öteki dünyaya göçen birisinin adının önüne böyle anlamlı ve imansız bir ek koyduğumuz halde, bu yaşayan yeryüzünün en ücra Hint Adası'na gitmek üzere denize açıldığında ona bu unvanı vermediğimiz; hayat sigortası şirketlerinin ölümsüzler için neden ölüm tazminatı ödedikleri; yaklaşık altmış yüzyıl önce ölen antik Âdem'in hâlâ hangi ebedî, kıpırtısız felcin, hangi ölümcül, umutsuz transın içinde yatmakta ol-

1 Bombay açıklarındaki bir adada, kayalara oyulmuş Hindu tapınaklarının ve heykellerinin bulunduğu bir mağara. (ç.n.)

2 Manş Denizi'nde 2.000'den fazla geminin battığı sanılan 10 mil uzunluğundaki kumsal. (ç.n.)

duğu; nasıl olup da anlatılmaz bir bahtiyarlık içinde ikamet ettiğini iddia ettiklerimiz konusunda yine de teselli olmayı reddettiğimiz; yaşayan bütün insanların neden bütün ölüleri susturmaya böylesine çabaladıkları; bir kabirden tıkırtı geldiğine dair bir söylentinin bile neden bütün bir şehri dehşete düşürdüğü... tüm bunların kendilerine özgü anlamları vardır.

Ama inanç, bir çakal gibi kabirlerin arasında beslenir ve en canlı umudunu tam da bu ölü kuşkulardan toplar.

Bir Nantucket seferinin arifesinde bu mermer levhalara hangi duygularla baktığımı ve o kararmış, kasvetli günün puslu ışığında benden önce giden balina avcılarının akıbetini okuduğumu anlatmaya hiç ihtiyaç yok. Evet, Ishmael, senin de akıbetin aynı olabilir. Ama nasıl olduysa, yeniden neşelendim. Gemiye binmek için sevinç verici sebeplerden, terfi etmek için güzel bir fırsattan dolayıydı bu, herhalde... evet, bir balina tarafından parçalanmış bir tekne beni fahri olarak ölümsüz kılar. Evet, bu balinacılık işinde ölüm vardır... bir insanın dilinin tutulmasına neden olan bir hızla, bir keşmekeş içinde yaka paça ebediyete sepetlenmesi vardır. Ama o zaman ne olur? Bence bu yaşam ve ölüm meselesini fena halde yanlış anlamışız. Bence burada, yeryüzünde, gölgem dedikleri şey benim hakiki cismimdir. Bence ruhani şeylere bakarken, suyun içinden güneşi gözlemleyen ve o yoğun suyu havaların en seyreği zanneden istiridyelere fazlasıyla benziyoruz. Bence bedenim, daha üstün varlığımın tortusundan başka bir şey değildir. Hatta bedenimi kim isterse alsın; alsın diyorum, o ben değilim. Ve bu yüzden, yaşasın Nantucket; ve parçalanmış bir tekneyle parçalanmış bir vücut ne zaman isterlerse gelsinler, çünkü ruhumu Zeus'un ta kendisi bile parçalayamaz.

VIII. Bölüm

Minber

Henüz çok uzun bir süre oturmamıştım ki içeriye saygıdeğer bir gürbüzlüğe sahip bir adam girdi; fırtınanın dövdüğü kapı, onu içeri kabul ettikten sonra hızla tekrar kapanır kapanmaz, tüm cemaatin kısaca ve saygıyla ona bakması bu gösterişli yaşlı adamın vaiz olduğuna yeterince delalet etti. Evet, balinacıların böyle andıkları ve çok sevdikleri ünlü Peder Mapple'dı bu. Gençliğinde denizci ve zıpkıncıymış, ama uzun yıllardır hayatını dinî hizmete adamış. Şimdi anlatmakta olduğum zamanda, Peder Mapple sağlıklı bir yaşlılığın sağlam kışını yaşıyordu, çiçek açan ikinci bir gençliğe dönüşüyormuş gibi görünen bir yaşlılığın; çünkü kırışıklarının tüm çatlakları arasında, yeni gelişmekte olan bir tazeliğin yumuşak ışınları parlıyor, şubat karının altından bile bir ilkbahar yeşilliği görünüveriyordu. Daha önceden geçmişini duymuş olan hiç kimse Peder Mapple'ı ilk görüşünde ona sonsuz bir ilgi duymadan bakamazdı, çünkü onda, sürmüş olduğu o maceralı denizcilik yaşamına atfedilebilecek birtakım yerleşik, ruhani gariplikler vardı. İçeriye girdiğinde şemsiye taşımadığını ve kesinlikle arabasıyla gelmemiş olduğunu gözlemledim, çünkü erimekte olan sulu sepken branda şapkasından

aşağı damlıyordu ve pilot kumaşından[1] kocaman ceketi emdiği suyun ağırlığıyla onu neredeyse yere çekiyormuş gibiydi. Ancak, şapka, ceket ve galoşlar birer birer çıkarılıp, bitişik bir köşedeki küçük bir alanda asıldı; o zaman Peder, düzgün bir kıyafet giymiş olarak sessizce minbere yaklaştı.

Eski tarz minberlerin çoğu gibi, çok yüksek bir minberdi bu ve böyle bir yüksekliğe çıkan normal bir merdiven, yerle yapacağı uzun açıdan dolayı, kilisenin zaten küçük olan alanını ciddi bir ölçüde daraltacağından, görünüşe göre mimar, Peder Mapple'ın tavsiyesine göre hareket etmiş ve minberi merdivensiz olarak tamamlamış, onun yerine, denizde bir filikadan gemiye tırmanmakta kullanılanlara benzer dikey bir yan merdiven yapmıştı. Bir balina gemisi kaptanının karısı bu merdiven için kiliseye bükme yünden bir çift güzel, kırmızı tutunma halatı örmüştü ve merdivenin kendisi güzelce rötuşlanmış ve maun rengine boyanmış olduğundan, bunun ne tür bir kilise olduğu göz önüne alındığında, bütün bu tertibat hiçbir şekilde zevksiz görünmüyordu. Peder Mapple bir an merdivenin dibinde durarak ve iki eliyle tutunma halatlarının süslü topuzlarını kavrayarak yukarı doğru baktı ve sonra, hakikaten bir denizciye yaraşır ama yine de saygılı bir maharetle, ellerini sırayla kullanarak basamaklardan sanki teknesinin grandi[2] gabya çubuğuna[3] tırmanıyormuş gibi tırmandı.

Sallandırılan merdivenlerde çoğu zaman olduğu gibi, bu merdivenin de dikey kısımları kumaş kaplı halattandı, yalnız basamakları ahşaptı, öyle ki her adımda bir bağlantı yeri vardı. Minbere ilk bakışımda, gemiler için ne kadar elverişli olsa da, bu durumda bu bağlantı yerlerinin gereksiz göründüğü dikkatimden kaçmamıştı. Çünkü Peder Mapple'ın, tepeye ulaştıktan sonra yavaşça dönüp minbe-

1 Denizciler için ceket ve palto yapmakta kullanılan kalın, mavi kumaş. (ç.n.)

2 Üç direkli bir gemide ortadaki direk. (ç.n.)

3 Ana direğin üzerine sürülen çubuk. (ç.n.)

rin kenarından eğilerek, tümü içeri konuluncaya ve küçük Quebec'inde[4] onu dokunulmaz bir halde bırakıncaya kadar merdiveni telaşsızca, basamak basamak yukarı çektiğini görmeye hazırlıklı değildim.

Bir süre düşünüp taşındım, ama bunun sebebini tam olarak kavrayamadım. Peder Mapple samimiyeti ve kutsallığı konusunda öyle yaygın bir şöhretin keyfini sürüyordu ki, basit bir sahne numarasıyla ün kazanmaya çalıştığından kuşkulanamazdım. Hayır, diye düşündüm, bu işin mantıklı bir nedeni olmalı; üstelik, görülmeyen bir şeyi simgeliyor olmalı. O halde, o fiziksel tecrit eylemiyle, o an için ruhsal olarak bütün dünyevi bağlardan ve bağlantılardan geri çekildiğini ifade ediyor olabilir mi? Evet, çünkü görüyorum ki, inançlı bir Tanrı adamı için sözün eti ve şarabıyla ikmal edilmiş bu minber, kendine yeten bir kale... duvarlarının arasında tükenmez bir su kuyusu bulunan yüce bir Ehrenbreitstein.[5]

Ama yan merdiven bu yerin, vaizin geçmiş deniz yolculuklarından ödünç alınmış tek garip özelliği değildi. Minberin iki tarafındaki mermer anıtların arasında, onun arkasını oluşturan duvar, siyah kayaların ve kırılan karlı dalgaların bulunduğu rüzgâraltı[6] yönündeki bir sahilin açıklarında, dehşetli bir fırtınaya karşı yol alan cesur bir gemiyi resmeden büyük bir tabloyla süslenmişti. Ama uçuşan köpüklerin ve sürüklenen karanlık bulutların çok yukarısında, küçük bir gün ışığı adacığı yüzüyor ve bunun içinden bir meleğin çehresi parıldıyordu; ve bu parlak çehre geminin çalkalanan güvertesine, şimdi Victory'nin tahta döşemesinde Nelson'un düştüğü yere[7] yerleştirilmiş olan gümüş levhaya benzer belirgin bir aydınlık nokta saçıyordu. Melek, "Ey, soylu gemi,"

---

4 Kanada'da, Quebec eyaletindeki Eski Quebec Şehri duvarlarla çevrili, müstahkem bir şehirdir. (ç.n.)

5 Almanya'da, Ren Nehri üzerindeki bir kale. (ç.n.)

6 Rüzgârın estiği tarafın aksi yönü. (ç.n.)

7 Britanyalı koramiral Horatio Nelson (1758-1803) Trafalgar Savaşı'nda gemisi Victory'nin güvertesinde öldürülmüştü. (ç.n.)

diyordu âdeta, "yoluna devam et, devam et ve dümenini sağlam tut, soylu gemi; çünkü işte, bak! Güneş çıkıyor; bulutlar sürüklenip gidiyor... Yakında mavi göklerin en dinginini göreceksin."

Minberin kendisinde de merdivende ve tabloda açıkça görünen deniz düşkünlüğünün bir izi yok değildi. Tablalı ön cephesi gemilerin dik pruvalarının görünümündeydi ve Kutsal İncil, gemilerin keman sapına benzeyen burunları biçiminde yapılmış, ileriye doğru uzanan bir oyma işinin üzerinde duruyordu.

Daha anlamlı ne olabilirdi?.. Çünkü minber daima bu yeryüzünün en öndeki kısmıdır; geri kalan her şey onun arkasından gelir; minber dünyaya önderlik eder. Tanrı'nın hızlı gazabının fırtınası en başta oradan fark edilir ve ilk darbeyi pruvanın göğüslemesi gerekir. Uygun ya da ters esintilerin Tanrı'sına, elverişli rüzgârlar için en başta oradan yakarılır. Evet, dünya tamamlanmış bir yolculuk değil, denize açılmakta olan bir gemidir; ve minber onun pruvasıdır.

IX. Bölüm

Vaaz

Peder Mapple doğruldu ve iddiasız bir otoriteyle dolu ılımlı bir sesle, dağınık insanlara bir araya toplanmalarını emretti. "Siz, sancaktakiler! İskeleye yanaşın... iskeledekiler sancağa! Gemi ortasına! Gemi ortasına!"

Sıraların arasında, ağır deniz çizmelerinin alçak sesli gümbürtüsü ve kadın ayakkabılarının daha hafif sürünmesi duyuldu ve ortalık yeniden sessizliğe gömüldü; bütün gözler vaize dikilmişti.

O biraz durakladı; sonra minberin pruvasında diz çökerek büyük, esmer ellerini göğsünün üzerinde kavuşturdu, kapalı gözlerini yukarıya çevirdi ve öyle derince inançlı bir dua etti ki, denizin dibinde diz çöküyor ve dua ediyormuş gibiydi.

Bu bitince, denizde, bir sisin içinde batmakta olan bir gemideki çanın biteviye çalışı gibi, uzatmalı, ciddi tonlarla aşağıdaki ilahiyi okumaya başladı; ama son dörtlüklere doğru tavrını değiştirerek, çınlayan bir coşkunluk ve sevinçle dolup taştı...

"Balinanın kaburgaları ve dehşetleri,
Düşürdü üzerime kasvetli bir gölge.
Tanrı'nın tüm güneşli dalgaları akıp geçti yanımdan
Ve baş başa bıraktı beni feci akıbetimle.

Cehennemin açılan ağzını gördüm;
Sonsuz acılar ve kederler vardı orada;
Ki bunları ancak hissedenler anlar...
Ah, gömülüyordum umutsuzluğa.

Kara bir ıstırapla seslendim Tanrıma,
Pek de inanamazken benim Tanrım olduğuna.
Şikâyetlerime kulak verdi o...
Artık hapsetmiyor beni balina.

Hızla yetişti imdadıma;
Sanki ışık saçan bir yunus taşıyordu onu.
Şimşek gibi, korkunç, ama yine de parlak
Işıldıyordu kurtarıcım Tanrı'nın yüzü.

Sonsuza kadar kaydedecek şarkım,
O dehşetli, o sevinçli saati;
Tanrıma veriyorum bu övgüyü;
Onundur merhametin ve gücün tümü."

Hemen hemen herkes, fırtınanın uğultusunu bastıracak bir şekilde yükselen bu ilahinin söylenişine katıldı. Bunu kısa bir duraklama takip etti; vaiz İncil'in sayfalarını ağır ağır çevirdi ve nihayet, elini doğru sayfanın üzerine koyarak şöyle dedi: "Sevgili gemi arkadaşlarım, Yunus'un ilk bölümünün son mısraına kenetlenin... 'Ve Tanrı Yunus'u yutması için muazzam bir balık hazırlamıştı.'"

"Gemi arkadaşlarım, yalnız dört bölüm –dört hikâye– içeren bu fasıl, Kutsal Kitap'ın kudretli halatındaki en kü-

çük tellerden biridir. Yine de, Yunus'un derin su halatı ruhun derinliklerini nasıl da iskandil eder! Bu peygamber bize ne anlam yüklü bir derstir! Balığın karnındaki o methiye ne soylu bir şeydir! Nasıl da dev bir dalgadır ve taşkınca görkemlidir! Sellerin kabarıp üzerimizi kapladığını hissederiz, onunla beraber suların alglerle dolu diplerine dalarız, yosunlar ve denizin tüm balçığı etrafımızdadır! Ama Yunus kitabının öğrettiği bu ders *nedir?* Gemi arkadaşlarım, iki telli bir derstir bu; günahkâr insanlar olarak hepimize ve dirimli Tanrı'nın bir kılavuzu olarak bana bir derstir. Günahkâr insanlar olarak hepimize bir derstir, çünkü Yunus'un günahının, katı yürekliliğinin, aniden uyanan korkularının, hızla cezalandırılışının, pişmanlığının, dualarının ve nihayet kurtuluşunun ve sevincinin hikâyesidir. İnsanlar arasındaki tüm günahkârlarda olduğu gibi, Amittai'nin bu oğlunun günahı, Tanrı'nın ona zor gelen buyruğuna bilerek itaatsizlik etmesiydi... o buyruğun ne olduğu[1] ve ona nasıl iletildiği önemli değil. Ama Tanrı'nın yapmamızı istediği her şey, yapması bize zor gelen şeylerdir –bunu unutmayın– ve o yüzden, bizi ikna etmeye uğraşmaktan çok, bize emreder. Ve eğer Tanrı'ya itaat edersek, kendimize itaatsizlik etmemiz gerekir; ve Tanrı'ya itaat etmenin zorluğu işte bunda, kendimize itaatsizlik edişimizde yatar.

Yunus, içindeki bu itaatsizlik günahıyla, Tanrı'dan kaçıp kurtulmaya çabalayarak ona daha da çok saygısızlık eder. İnsanlar tarafından yapılmış bir geminin onu Tanrı'nın hüküm sürmediği, yalnız bu yeryüzünün Kaptanlarının hüküm sürdüğü ülkelere taşıyacağını sanır. Joppa[2] rıhtımlarında sinsice dolaşarak Tarshish'e[3] gidecek bir gemi arar. Belki de burada, şimdiye kadar dikkate alınmamış bir anlam gizlidir. Bütün anlatılanlara bakılırsa, Tarshish şimdiki

1 Yunus kitabında Tanrı Yunus'a ahlaksız Ninova şehrine gitmesini ve orada tövbekârlık vaaz etmesini emreder. (ç.n.)

2 İsrail'deki Yafa şehri. (ç.n.)

3 Tam olarak neresi olduğu bilinmemektedir. (ç.n.)

Cadiz'den[4] başka bir şehir olmuş olamazdı. Bilgili insanların kanısı bu. Peki, Cadiz nerede, gemi arkadaşlarım? Cadiz İspanya'da; Atlas Okyanusu'nun neredeyse bilinmeyen bir deniz olduğu o kadim günlerde, Yunus'un Joppa'dan deniz yoluyla gidemeyeceği kadar uzak bir yerde. Çünkü Joppa, yani şimdiki Jaffa, Akdeniz'in en doğusunda, Suriye sahilindedir, gemi arkadaşlarım; ve Tarshish, ya da Cadiz, oranın iki bin mili aşkın bir mesafe batısında, Cebelitarık Boğazı'nın hemen dışındadır. O halde, Yunus'un Tanrı'dan dünyanın bir ucundan öteki ucuna giderek kaçmaya çabaladığını görmüyor musunuz gemi arkadaşlarım? Sefil adam! Ah, son derece aşağılık ve her türlü hor görmeyi hak eden bir adam; kenarları aşağı kıvrılmış şapkası ve suçlu bakışlarıyla Tanrı'sından saklanıyor, denizleri aşmak için acele eden alçak bir hırsız gibi gemilerin arasında sinsice dolaşıyor. Bakışları öyle bulanık, öyle kendini ele veren cinsten ki, eğer o günlerde polis denen bir şey olsaydı, sırf onda bir terslik olduğu kuşkusuyla, daha bir güverteye ayak basmadan tutuklanırdı. Bir kaçak olduğu ne kadar belli! Bagajı yok, bir şapka kutusu, valizi, ya da heybesi yok... veda etmek için rıhtıma kadar ona eşlik eden hiçbir arkadaşı yok. Nihayet, kaçamak birçok arayıştan sonra, kargosunun son parçalarını almakta olan Tarshish gemisini bulur; ve kamarada kaptanı görmek üzere gemiye adım atarken, bütün denizciler yabancının kem gözlerini gözlemlemek için bir süre malları yüklemeyi bırakırlar. Yunus bunu görür; tümüyle rahat ve güvenli görünmeye çalışır, ama boşuna; sefilce gülümsemeye teşebbüs eder, ama boşuna. Bu adam hakkındaki güçlü içgüdüleri, tayfaları onun masum birisi olamayacağına temin eder. Oyunbaz ama yine de ciddi tarzlarıyla, biri diğerine fısıldar... 'Jack, o bir dulu gasp etmiş;' ya da, 'Joe, ona dikkat ediyor musun, o iki karılı birisi;' ya da, 'Harry, oğlum, eski Gomorra'da hapisten kaçan zinacı o, herhalde, ya da

4 İspanya'nın güney sahillerinde bir şehir. (ç.n.)

belki Sodomlu kayıp katillerden biri.' Bir başkası, geminin bağlı olduğu iskelenin üzerindeki kazığa yapıştırılmış, bir baba katilinin yakalanmasına karşılık beş yüz altın sikke vadeden ve o şahsın bir tasvirini içeren afişi okumaya koşar. Onu okur ve bir Yunus'a, bir afişe bakar; bu arada bütün gemi arkadaşları duygudaşlıkla şimdi Yunus'u yakalamaya hazır bir vaziyette etrafına üşüşür. Korkan Yunus tir tir titrer ve bütün cesaretini yüzüne topladığı halde daha da yüreksiz görünür. Kendisinden kuşkulanıldığını itiraf etmez; ama bu, başlı başına güçlü bir kuşku yaratır. O da durumu idare etmeye çalışır; denizciler onun ilanı verilen adam olmadığını anlayınca geçmesine izin verirler ve Yunus kamaraya iner.

'Kim o?' diye bağırır, yazı masasında aceleyle gümrük için evraklarını hazırlayan meşgul kaptan... 'Kim o?' Ah! O zararsız soru Yunus'u nasıl da allak bullak eder! O an için neredeyse dönüp tekrar kaçacak olur. Ama kendini toplar. 'Bu gemiyle Tarshish'e gitmeyi arzu ediyorum; ne zaman yola çıkıyorsunuz efendim?' Yunus şimdi karşısında durduğu halde, meşgul kaptan o zamana kadar başını kaldırıp ona bakmamıştır; ama o boğuk sesi duyar duymaz, dikkatle bir göz atar. 'Bir dahaki gelgitle yola çıkıyoruz,' diye ağır ağır cevap verir nihayet, hâlâ onu süzerek. 'Daha yakın bir zamanda olmuyor mu efendim?'... 'Yolcu olarak giden herhangi bir namuslu adam için yeterince yakın bir zaman bu.' Hah! Yunus, işte bir hançer daha. Ama çabucak kaptanı aldığı bu kokudan uzaklaştırır. 'Sizinle geleceğim,' der, 'yol parası ne kadar?.. Şimdi ödeyeceğim.' Çünkü tekne yola çıkmadan 'bunun ücretini ödediği' özel olarak yazılmış, gemi arkadaşlarım, sanki bu tarihçede gözden kaçırılmaması gereken bir şeymiş gibi. Ve metinle birlikte ele alınınca, çok anlamlı bir şey bu.

Şimdi, Yunus'un kaptanı, insanların suçlu olup olmadığını sezebilen, ama açgözlülüğü yüzünden bunu yalnız meteliksiz olanlarda ortaya çıkaran bir adammış gemi arkadaşlarım.

Bu dünyada, yol parasını ödeyen suç özgürce ve pasaportsuz seyahat edebilir; oysa fazilet, eğer fukaraysa, bütün sınırlarda durdurulur gemi arkadaşlarım. Böylece, Yunus'un kaptanı onu açık açık yargılamadan önce cüzdanının ölçüsünü almaya hazırlanır. Ondan her zamanki miktarın üç katını talep eder ve Yunus buna razı olur. O zaman kaptan Yunus'un bir kaçak olduğunu anlar; ama aynı zamanda, ardını altınla döşeyen bir kaçışa yardım etmeye karar verir. Yine de, Yunus gerektiği gibi cüzdanını çıkardığında, ihtiyatlı kuşkular hâlâ kaptanı rahatsız etmektedir. Kalp para bulmak için her bir sikkeyi tıngırdatır. Her halükârda bir kalpazan değil, diye mırıldanır; ve Yunus yolculuk için kaydedilir. 'Kamaramı gösterin efendim,' der Yunus şimdi, 'yol yorgunuyum; uykuya ihtiyacım var.' 'Öyle de görünüyorsun,' der kaptan, 'odan şurada.' Yunus içeriye girer ve kapıyı kilitlemek ister, ama kilitte anahtar yoktur. Onun orada aptalca ve boşuna çabaladığını duyan kaptan kendi kendine alçak sesle güler ve mahkûmların hücre kapılarının içeriden kilitlenmesine asla izin verilmediğine dair bir şeyler mırıldanır. Yunus giyimli ve toz içinde olduğu halde kendini kuşetine atar ve küçük kamaranın tavanının neredeyse alnına dayandığını görür. Oda havasızdır ve Yunus'un nefesi kesilir. O zaman Yunus, o sıkışık delikte, üstelik geminin su seviyesinin altına batmış bir halde, balinanın onu bağırsaklarındaki koğuşların en küçüğünde tutacağı o boğucu saatin haberci önsezisini duyar.

Yunus'un odasında, ekseninden duvara vidalanmış, aşağı sarkan bir lamba hafifçe salınmaktadır; ve gemi, yüklenen son balyaların ağırlığıyla iskeleye doğru yattığından, lamba, aleviyle birlikte, hafif bir hareket halinde olmasına rağmen, odaya göre daimî bir eğikliği korumaktadır; gerçi, aslına bakılırsa, kendisi şaşmaz bir şekilde dik olduğundan, ancak arasında asılı olduğu yanlış, yalancı hizaları aşikâr bir hale getirmektedir. Lamba Yunus'u korkutur ve paniğe kapılmasına neden olur; kuşetinde yatarken azap içindeki gözleri

etrafta fıldır fıldır gezinir ve şimdiye kadar başarılı olmuş bu kaçak, huzursuz bakışlarına bir sığınak bulamaz. Ama lambadaki o çelişki onu gittikçe daha çok dehşete düşürür. Yer, tavan ve duvar, hepsi çarpıktır. 'Ah! Vicdanım da içimde işte böyle asılı duruyor!' diye inler, 'İşte böyle, dimdik yukarı doğru yanıyor; ama ruhumun odaları hep çarpık çurpuk!'

Sarhoş eğlenceyle dolu bir geceden sonra, hâlâ yalpalayarak apar topar yatağına giden, ama buna rağmen vicdan azabı duyan birisi gibidir; Roma yarış atının ileriye doğru atılışlarının, koşum takımının çelik uçlarının etine daha da çok batmasına yol açması gibi; o sefil durumda, sersemlemiş bir halde ve ıstırap içindeyken, yine de dönüp duran, nöbet geçinceye kadar yok olmak için Tanrı'ya dua eden birisi gibidir; ve nihayet, hissettiği acı girdabının arasında, kanamadan ölen birisinde olduğu gibi, ağır ağır üzerine derin bir uyuşukluk çöker, çünkü onun yarası vicdanıdır ve bu kanamayı durduracak hiçbir şey yoktur; böylece, kuşetindeki sancılı boğuşmalardan sonra, Yunus'un bir ucubeye benzeyen bezdirici bedbahtlığı onu boğulur gibi aşağıya, uykuya sürükler.

Ve artık gelgit zamanı gelmiştir; palamarlar çıkarılıp atılır; ve Tarshish'e giden gemi, uğurlayan kimsesi olmadan, yana doğru meylederek, ıssız iskeleden denize doğru süzülür. O gemi, arkadaşlarım, kaydedilmiş ilk kaçakçıdır! Kaçak mal, Yunus'tur. Ama deniz isyan eder; o kötü ruhlu yükü taşımayacaktır. Korkunç bir fırtına çıkar; gemi neredeyse parçalanacaktır. Ama o zaman lostromo bütün tayfaları gemiyi hafifletmeye çağırdığında; kutular, balyalar ve çömlekler patır patır denize düşerken; rüzgâr ıslık çalar, adamlar bağırır ve hemen Yunus'un başının üstünde her bir döşeme tahtası tepinen ayaklarla gümbürderken; bütün bu azgın kargaşanın içinde, Yunus iğrenç uykusunu uyur. Kara gökleri ve azgın denizi görmez, sarsılan kalasları hissetmez, daha şimdiden ağzını açmış, onun peşinden denizleri yarmakta olan

kudretli balinanın uzaklardan hızla gelişini ne duyar, ne de buna dikkat eder. Evet gemi arkadaşlarım, Yunus aşağıya, geminin yan taraflarına inmiştir –anladığım kadarıyla, kamaradaki bir kuşete– ve derin bir uykudadır. Ama korku içindeki kaptan onun yanına gelir ve duymayan kulağına haykırır: 'Ne yaptığını sanıyorsun, ey uykucu! Kalk!' O dehşetli haykırışla irkilip ataletinden uyanan Yunus tökezleyerek kalkar ve sendeleye sendeleye güverteye gidip, denize bakmak için bir çarmığa[5] tutunur. Ama o anda, panter gibi küpeştenin üzerinden aşan dev bir dalga onun üstüne atılır. Dalga üstüne dalga böyle geminin içine dolar ve hızlı bir çıkış yeri bulamayınca, gemi boyunca gürüldeyerek akar, öyle ki, tayfalar henüz gemideyken boğulacak gibi olurlar. Ve beyaz ay, yukarıdaki karanlığın içindeki yalçın hendeklerden korkmuş yüzünü gösterdiğinde, dehşete kapılmış Yunus durmaksızın, yükselen cıvadranın ta yukarılara yöneldiğini, ama kısa bir sürede tekrar aşağıya, azap içindeki derinliklere doğru daldığını görür.

Ruhunda dehşet üstüne dehşet bağırarak dolaşır. Bütün ürkek tavırlarıyla, Tanrı kaçkını artık açıkça anlaşılmıştır. Denizciler onu mimler; onun hakkındaki kuşkularından gittikçe daha emin olurlar ve nihayet, hakikati tam olarak sınamak amacıyla, bütün bu meseleyi Tanrı'ya havale ederek, bu muazzam fırtınanın kimin yüzünden üzerlerine çökmüş olduğunu anlamak için kura çekmeye koyulurlar. Kura Yunus'a düşer; bunu keşfedince, sorularıyla onu nasıl da öfkeyle kuşatırlar. 'Mesleğin nedir? Nereden geliyorsun? Memleketin neresi? Halkın kim?' Ama şimdi zavallı Yunus'un davranışlarına dikkat edin, gemi arkadaşlarım. Sabırsız tayfalar ona sadece kim olduğunu ve nereden geldiğini sorarlar; oysa, yalnız bu soruların cevabını almakla kalmaz, ayrıca, sormadıkları bir soruya başka bir cevap

5 Ana direkleri ve gabya çubuklarını baş-kıç doğrultusunda destekleyen, kenevir ya da tel halatlardan yapılma donanım. (ç.n.)

da alırlar; ama talep edilmemiş olan bu cevabı Yunus'tan, Tanrı'nın onun üzerinde olan haşin eli zorla çıkarır.

'Ben İbrani'yim,' diye haykırır – ve sonra, 'denizi ve karayı yaratmış olan Efendimizden, Göklerin Tanrısı'ndan korkarım.' Korkar mısın, ey Yunus? Evet, *şimdi* Efendin Tanrı'dan korkarsın tabii! Sonra derhal devam edip tam bir itirafta bulunur; bunun üzerine tayfalar gittikçe daha çok dehşete kapılır, ama yine de Yunus'a acırlar. Hak ettiği cezaların karanlığını gayet iyi bildiğinden, henüz Tanrı'dan merhamet dilemeyen Yunus... sefil Yunus, bu muazzam fırtınanın kendisi yüzünden üzerlerine çökmüş olduğunu bildiği için, onlara kendisini alıp denize fırlatmalarını haykırdığı zaman, merhametle arkalarını dönerler ve gemiyi başka yollarla kurtarmaya çabalarlar. Ama hepsi beyhudedir; hiddetli rüzgâr daha da yüksek sesle uğuldar; o zaman, bir ellerini yakarıyla Tanrı'ya doğru kaldırıp, diğer elleriyle, isteksizce de olsa, Yunus'u yakalarlar.

Ve sonra Yunus bir çapa gibi kaldırılıp denize bırakılır; o zaman anında doğudan yağ gibi bir sükûnet süzülüp gelir ve Yunus fırtınayı kendisiyle beraber aşağıya taşıyarak geride düzgün bir su bırakırken, deniz durgunlaşır. O öyle kontrolsüz bir kargaşanın fırıldanan merkezinde aşağı gider ki, fokurdayan sularla birlikte onu bekleyen açılmış çenenin içine düştüğü anın farkına bile varmaz; ve balina fildişi rengindeki bütün dişlerini beyaz sürgüler gibi onun hapishanesinin üzerine kapatır. O zaman Yunus, balığın karnından Tanrı'ya dua eder. Ama duasına dikkat edin ve önemli bir ders alın. Çünkü Yunus, ne kadar günahkâr olsa da, doğrudan doğruya kurtulmak için ağlayıp sızlanmaz. Dehşet verici cezasının adilane olduğunu düşünür. Bütün kurtuluşunu Tanrı'ya bırakır; sadece şununla, bütün acılarına ve sızılarına rağmen, yine de O'nun kutsal mabedine ümit bağlayacak olmakla yetinir. Ve işte burada gemi arkadaşlarım, hakiki ve inançlı bir tövbekârlık vardır; bağışlanmak için şamata yapma-

yan, cezası için minnet duyan bir tövbekârlık. Ve Yunus'un bu davranışının Tanrı'yı ne kadar memnun ettiği, sonunda onun denizden ve balinadan kurtarılışında görülür. Gemi arkadaşlarım, Yunus'u günahının kopya edilmesi için değil, tövbekârlık için bir örnek olarak önünüze koyuyorum. Günah işlemeyin; ama eğer işlerseniz, buna Yunus gibi tövbe etmeye dikkat edin."

O bu sözleri söylediği sırada dışarıda ıslık çalan, eğimli bir şekilde esen fırtınanın uğultusu, Yunus'un denizdeki fırtınasını tasvir ederken kendisi de bir fırtınayla savruluyormuş gibi görünen vaize yeni bir güç ekliyordu âdeta. Derin göğsü sanki suların kabarmasıyla inip kalkıyordu; savrulan kolları bizzat çatışan doğa unsurları gibiydi; ve esmer alnından dalgalanarak gelen gök gürültüleri, gözlerinden fırlayan ışık, bütün saf dinleyicilerinin ona, kendilerine yabancı gelen canlı bir korkuyla bakmalarına sebep oluyordu.

Sonra bakışlarına bir durgunluk geldi ve bir kez daha sessizce Kutsal Kitap'ın sayfalarını çevirdi; nihayet, kapalı gözlerle hareketsiz durarak, o an için Tanrı'yla ve kendisiyle iletişim halindeymiş gibi göründü.

Ama yeniden halka doğru uzandı ve son derece derin ama mert bir alçakgönüllülük görünümüyle başını iyice eğerek şu sözleri söyledi:

"Gemi arkadaşlarım, Tanrı'nın yalnız bir eli sizin üzerinizdedir; benim üzerimeyse iki eliyle de bastırmaktadır. Puslu da olsa, bana bahşedilmiş olan ışıkla size Yunus'un bütün günahkârlara öğrettiği dersi okudum; dolayısıyla size ve daha da çok, bana öğrettiği dersi, çünkü ben sizden daha günahkârım. Ve şimdi sizlerden biri Yunus'un, yaşayan Tanrı'nın bir kılavuzu olarak *bana* öğrettiği öteki ve daha da huşu verici dersi *bana* okusaydı da ben de bu direğin tepesinden inip orada, sizin oturduğunuz ambar kapaklarında otursaydım ve sizin dinlediğiniz gibi dinleseydim, nasıl da seve seve dinlerdim. Tanrı'nın hizmetine tahsis edilmiş bir

kılavuz ve peygamber, yani hakikatlerin bir sözcüsü olan ve Tanrı'nın, bu hoşa gitmeyen hakikatleri ahlakı bozuk Ninova'nın kulaklarına fısıldamasını emrettiği Yunus'un, uyandıracağı düşmanlıktan korkuya kapılarak misyonundan kaçışını ve Joppa'da gemiye binerek görevinden ve Tanrı'sından kurtulmaya çabalayışını... Ama Tanrı her yerdedir; Yunus Tarshish'e asla ulaşamadı. Gördüğümüz gibi, Tanrı balina vasıtasıyla onun üzerine geldi ve onu yutarak ateşli akıbet uçurumlarına indirdi, hızlı meyledişlerle onu 'denizlerin ortasına' sürükledi; orada, girdaplanan derinlikler onu on bin fersah aşağı çekti, 'başına yosunlar dolandı' ve ıstıraplarla dolu bütün o su dünyası onun üzerine kapandı. Ama balina okyanusun en derindeki kemiklerine oturduğunda bile, hiçbir iskandil kurşununun ulaşamayacağı o yerden, 'cehennemin karnından' bile, Yunus ağladığı zaman, Tanrı o gark olmuş, tövbe eden peygamberi duydu. O zaman Tanrı balıkla konuştu; ve balina kuyruğunu sallayarak denizin titretici soğuğundan ve karanlığından yukarıya, sıcak ve tatlı güneşe, havanın ve yeryüzünün bütün hazlarına doğru geldi; ve 'Yunus'u karanın üzerine kustu;' o zaman Efendimizin sözleri ikinci bir defa geldi; ve berelenmiş, örselenmiş Yunus –kulakları iki deniz kabuğu gibi hâlâ birçok ses halinde okyanusu mırıldanırken– Kadir-i Mutlak'ın emrini yerine getirdi. Peki, neydi bu, gemi arkadaşlarım? Yalan'ın yüzüne karşı Hakikat'i vaaz etmek! İşte buydu!

Bu, gemi arkadaşlarım, işte bu o öteki ders; ve dirimli Tanrı'nın buna aldırış etmeyen kılavuzunun vay haline. Bu dünyanın ayartıp İncil görevinden alıkoyduğu insanın vay haline! Tanrı suları kaynatıp fırtına yaratmışken o sulara yağ dökmeye çabalayanın vay haline! Dehşete düşürmek yerine memnun etmeye çabalayanın vay haline! Şanı kendisi için iyilikten daha önemli olanın vay haline! Bu dünyada adının kötülenmesine yanaşmayanın vay haline! Yalan söylemek kurtuluş olsa bile, hakikati söylemekten kaçınanın vay ha-

line! Evet, büyük kılavuz Pavlus'un dediği gibi, başkalarına vaaz verirken kendisi reddedilmiş olanın vay haline!"

Bir an için başını eğdi ve kendinden uzaklaştı; sonra yüzünü tekrar onlara doğru kaldırarak, ilahî bir coşkuyla haykırırken, gözlerinde derin bir sevinç okundu: "Ama ah, gemi arkadaşlarım! Her musibetin sancak tarafında, kesin bir sevinç vardır; ve o sevincin tepesinin yüksekliği, musibetin dibinin derinliğinden fazladır. Grandi kapelasının[6] yüksekliği, iç omurganın derinliğinden fazla değil midir? Ne mutlu bu yeryüzünün kibirli tanrılarına ve komodorlarına karşı kendi baş eğmez benliğiyle daima ayakta durana... çok, çok yüce ve içsel bir mutluluktur bu. Ne mutlu altındaki bu aşağılık, tehlikeli dünya gemisi battıktan sonra güçlü kolları hâlâ kendi ağırlığını taşıyana. Ne mutlu hakikat konusunda hiç müsamaha göstermeyen ve onu senatörlerin ve hâkimlerin cübbelerinin altından söküp alması bile gerekse, tüm günahı öldüren, yakan, yok edene. Ne mutlu efendisi Tanrı'dan başka hiçbir kanun ve efendi tanımayan ve yalnız cennetin vatanseveri olana... mutlulukların babafingosudur bu. Ne mutlu taşkın güruhun denizlerinin kabarışlarının tüm dalgalarının, bu sağlam Çağların Omurgası'ndan asla koparamayacağı insana. Ve ebedi mutluluk ve nefaset onun olacaktır, mezara yatmaya gelirken, son nefesinde şöyle diyebilenin: Ey, en çok disiplininden tanıdığım Tanrım... ölümlü de olsam, ölümsüz de olsam, işte ölüyorum. Bu dünyaya ya da kendime ait olmaktan çok, Sana ait olmaya çabaladım. Ama bu hiçbir şey değil: Ebediyeti Sana bırakıyorum; çünkü insan nedir ki, Tanrı'sının ömrü kadar yaşasın?"

Daha fazla konuşmadı; ağır ağır takdis hareketi yaparak elleriyle yüzünü kapattı ve bütün insanlar gidinceye ve kendisi orada yalnız kalıncaya kadar, böyle diz çökmüş olarak kaldı.

---

6 Direk tepesine koyulan ve genellikle sinyal bayraklarının çekildiği daire biçiminde ahşap parça. (ç.n.)

X. Bölüm

Can Dostu

Kiliseden Püskürtücü Hanı'na döndüğümde, orada Queequeg'i tamamen yalnız buldum; takdisten önce bir ara kiliseden ayrılmıştı. Ayaklarını ocağın tabanına koymuş, ateşin karşısında, bir bankta oturuyor ve bir eliyle o küçük zenci putunu yüzüne yakın tutuyordu; dikkatle onun yüzüne bakıyor ve bir çakıyla nazikçe burnunu yontuyor, bu arada ilkel tarzıyla kendi kendine bir şarkı mırıldanıyordu.

Ama şimdi faaliyeti kesintiye uğrayınca putu kaldırdı ve hemen sonra masaya gidip orada eline büyük bir kitap aldı ve onu kucağına yerleştirerek dikkatli bir düzenlilikle sayfaları saymaya başladı; her elli sayfada bir –öyle tahmin ettim– bir an duruyor, boş boş etrafına bakınıyor ve uzatılmış, çağıltılı bir şaşkınlık ıslığı çalıyordu. Sonra yeniden bir sonraki elli sayfaya başlıyordu; elliden fazla sayamıyormuş gibi, her seferinde bir numaradan başlıyordu ve sanki sayfaların çokluğu konusundaki şaşkınlığını, sadece bu kadar çok sayıda ellinin bir arada bulunması uyandırıyordu.

Büyük bir ilgiyle oturup onu seyrettim. Vahşi olduğu ve yüzü –en azından benim zevkime göre– korkunç bir şekilde hasara uğradığı halde, çehresinde hiç de itici olmayan bir şeyler vardı. Ruhu saklayamazsınız. Bütün o uğursuz dövmele-

rinin arkasında, basit, dürüst bir yüreğin izlerini görür gibi oldum; ateşli bir siyah renkte ve cüretkâr, büyük, derin gözlerindeyse yüz iblise meydan okuyacak bir ruhun alametleri vardı sanki. Ve bütün bunların yanı sıra, bu putperestte, kaba sabalığının bile tümüyle sakatlayamadığı asil bir duruş vardı. Hiçbir zaman korkudan sinmemiş ve hiçbir alacaklısı olmamış bir adam gibi görünüyordu. Ayrıca, kafası kazınmış olduğundan alnı daha serbest ve daha aydınlık bir kabartı halinde uzandığı ve aksi halde görüneceğinden daha geniş göründüğü için miydi, buna karar vermeye girişmeyeceğim; ama kafa yapısının mükemmel olduğu kesindi. Gülünç gelebilir ama bana, popüler büstlerinde görüldüğü haliyle General Washington'ın kafasını hatırlatıyordu. Kaşlarının üstünden itibaren uzun, muntazam derecelerle geriye doğru meyleden eğimin aynısına sahipti ve kaşları da benzer şekilde çok çıkıntılıydı, üstleri yoğun ağaçlarla kaplı iki uzun kara parçası gibi. Queequeg bir yamyam olarak gelişmiş George Washington'dı.

Ben onu böyle dikkatle inceler ve bu arada kanatlı pencereden dışarıya, fırtınaya bakıyormuş gibi yaparken, varlığıma hiç aldırmadı, bana doğru bir göz atmaya bile zahmet etmedi; tamamen o olağanüstü kitabın sayfalarını saymakla meşgulmüş gibi göründü. Bir önceki gece birlikte ne kadar sokulgan bir halde uyuduğumuzu ve özellikle sabah uyandığımda üzerime atılmış bulduğum sevecen kolu düşününce, onun bu kayıtsızlığı bana çok garip geldi. Ama vahşiler garip varlıklardır; bazen onlara tam olarak ne anlam vereceğinizi bilemezsiniz. Başta fazlasıyla huşu vericidirler; sakin bir kendine hâkimiyet içeren sadelikleri, Sokrates tarzı bir bilgelik gibi görünür. Queequeg'in handaki diğer gemicilerle hiç arkadaşlık etmediğinin, ya da çok az ettiğinin de farkına varmıştım. Hiçbir yaklaşma teşebbüsünde bulunmuyordu; tanıdık çevresini genişletmek için hiçbir arzu duymuyor gibiydi. Bütün bunlar bana fevkalade acayip geliyordu; yine de, bir daha düşününce, bunda neredeyse ulvî bir şeyler vardı. Bu adam

evinden yaklaşık yirmi bin mil uzaktaydı, yani Horn Burnu yoluyla... ki bu da buraya gelebilmesinin tek yoluydu; ve sanki Jüpiter gezegenindeymişçesine ona yabancı olan insanların arasına düşmüştü; ama yine de tamamen rahat görünüyor, sükûnetini azami bir derecede koruyordu; kendisiyle baş başa olmaktan memnundu; her zaman kendine yetiyordu. Bunda mutlaka ince bir felsefenin izi vardı; gerçi böyle bir şeyin var olduğunu hiç duymamıştı kuşkusuz. Ama belki de biz ölümlüler gerçek birer filozof olmak için, o şekilde yaşadığımızın, ya da o şekilde çabaladığımızın bilincinde olmamalıyız. Ne zaman adamın birinin kendini bir filozof ilan ettiğini duysam, sindirim güçlüğü çeken yaşlı bir kadın gibi, düşünme yeteneğini kaybetmiş olması gerektiği sonucuna varırım.

Şimdi ıssız olan o odada otururken; ateş, ilk hararetiyle havayı ısıttıktan sonra, yalnız seyredilmek için ışıldadığı o sakin safhada usul usul yanarken; akşamın gölgeleri ve hayaletleri, kanatlı pencerenin etrafında toplaşır ve bizi, içerideki bu sessiz, yalnız ikiliyi gözetlerken; dışarıda fırtına ciddi kabarmalar halinde gümbürderken; işte o zaman garip duygular içinde olduğumu fark ettim. İçimde bir erime hissettim. Parçalanmış yüreğim ve öfkeli elim bu yırtıcı dünyanın aleyhine dönmüş değildi artık. Bu yatıştırıcı vahşi onu affettirmişti. Orada oturuyor, bilfiil kayıtsızlığı, içinde hiçbir medeni ikiyüzlülüğün ve kibar hilekârlığın gizlenmediği bir tabiatın ifadesiydi. Evet, yabaniydi; görülecek bir şeydi; yine de, ona gizemli bir yakınlık duymaya başladığımı hissediyordum. Ve başka çoğu insana itici gelecek şeyler tam da bu şekilde beni çeken mıknatıslardı. Putperest bir arkadaş deneyeceğim, diye düşündüm, Hristiyanların iyi kalpliliğinin içi boş bir nezaketten başka bir şey olmadığı ortaya çıktığına göre. Bankımı onun yakınına çektim ve bu arada onunla konuşmak için elimden geleni yaparak, bir takım dostane işaretler ve imalarda bulundum. Başta bu yaklaşma teşebbüslerini pek fark etmedi; ama biraz sonra, bir önceki gece

gösterdiği misafirperverliklere değinmem üzerine, yine yatak arkadaşı olup olmayacağımızı sormaya çalıştı. Ona evet dedim; bunun üzerine memnun olmuş, belki de biraz gururu okşanmış göründüğünü düşündüm.

Sonra kitabın sayfalarını birlikte çevirmeye başladık ve ona yazıların amacını ve kitabın içindeki az sayıdaki resmin anlamını açıklamaya çalıştım. Böylelikle kısa bir süre içinde ilgisini çekmeyi başardım ve bundan, dışarıda, bu ünlü şehirde görülmeye değer çeşitli manzaralar hakkında elimizden geldiğince çene çalmaya geçtik. Çok geçmeden, birlikte dostça pipo tüttürmeyi teklif ettim; o da kesesini ve savaş baltasını çıkararak sessizce bana bir nefes çekmemi önerdi. Sonra oturup sırayla onun o çılgın piposundan nefesler çektik ve aramızda onu elden ele geçirdik.

Bu putperestin yüreğinde hâlâ bana karşı soğuk bir kayıtsızlık gizleniyor idiyse bile, bu hoş, samimi pipo tüttürme seansı çok geçmeden bunu eritti ve bizi iki dost haline getirdi. Benden, benim ondan hoşlandığım kadar doğal bir şekilde ve kendiliğinden hoşlanmış gibiydi ve pipo tüttürmeyi bıraktığımızda, alnını alnıma bastırdı, belime sarıldı ve bundan böyle evli olduğumuzu söyledi; onun ülkesinin tabiriyle, can dostu olduğumuz anlamına geliyordu bu; gerekirse benim için seve seve canını verirdi. Bir yurttaşta, bu ani dostluk alevi, fazlasıyla erken, büyük bir güvensizlik duyulacak bir şey gibi gelirdi; ama bu basit vahşi için o eski kurallar geçerli değildi.

Akşam yemeğinden ve ikinci bir sohbet ve pipo tüttürme seansından sonra birlikte odamıza gittik. Mumyalanmış kafasını bana hediye etti; devasa tütün kesesini aldı ve el yordamıyla tütünün altını yoklayarak, aşağı yukarı otuz dolar değerinde gümüş para çıkardı; sonra bunları masanın üstüne yayıp, düşünmeden iki eşit parçaya ayırarak, bir tanesini bana doğru itti ve bunun bana ait olduğunu söyledi. İtiraz edecektim; ama onları pantolonumun ceplerine doldurarak

beni susturdu. Orada kalmalarına izin verdim. Sonra akşam dualarını yapmaya başladı; putunu çıkardı ve kâğıt şömine siperini yerinden kaldırdı. Bazı işaret ve belirtilerden, ona katılmama istekli göründüğünü düşündüm; ama bunu neyin takip edeceğini gayet iyi bildiğimden, beni davet edecek olursa razı olup olmayacağıma bir süre kafa yordum.

Ben güvenilir Presbiteryen Kilisesi'nin bağrında doğmuş ve yetişmiş iyi bir Hristiyan'dım. O halde, onun odun parçasına ibadet etmekte bu yabani putpereste nasıl ortak olabilirdim? Ama ibadet nedir ki? diye düşündüm. Yani, paganlar falan da dâhil olmak üzere, tüm göklerin ve yeryüzünün yüce gönüllü Tanrı'sının önemsiz bir siyah odun parçasını kıskanmasının mümkün olduğunu mu sanıyorsun, Ishmael? İmkânsız! Ama ibadet nedir ki?.. Tanrı'nın iradesini yerine getirmek... ibadet *budur* işte. Peki, Tanrı'nın iradesi nedir?.. türdeşlerime, onların bana davranmasını istediğim gibi davranmak... Tanrı'nın iradesi *budur* işte. Queequeg benim türdeşim. Peki, bu Queequeg'in bana nasıl davranmasını isterim? Benim Presbiteryen ibadet biçimimde bana ortak olmasını tabii. Sonuç olarak, o zaman ben de onunkinde ona ortak olmalıyım; dolayısıyla, bir putpereste dönüşmeliyim. Böylece talaşları tutuşturdum; masum küçük putu yerleştirmeye yardım ettim; Queequeg'le birlikte ona yanık peksimet sundum; iki üç defa karşısında saygıyla eğildim; burnunu öptüm; ve bu işi tamamladıktan sonra, kendi vicdanımızla ve bütün dünyayla barışık bir halde, soyunduk ve yatağımıza yattık. Ama biraz sohbet etmeden uyumadık.

Nedendir, bilmiyorum; ama arkadaşlar arasında mahrem ifşaatlar için yatak kadar uygun bir yer yoktur. Orada karı kocanın birbirlerine bilfiil ruhlarının derinliklerini açtıklarını söylerler; ve bazı yaşlı çiftler sık sık sabah saatlerine kadar yatıp eski günler hakkında sohbet ederler. O halde, Queequeg'le ben de kalplerimizin balayında işte böyle yattık... sıcak, sevgi dolu bir çift gibi.

XI. Bölüm

Gecelik

Kısa aralıklarla çene çalarak ve uyuklayarak yatakta böylece yatıyorduk; Queequeg arada sırada dövmeli esmer bacaklarını sevecen bir şekilde benimkilerin üstüne atıyor ve sonra geri çekiyordu; böyle tümüyle sokulgan, serbest ve rahattık; sonra nihayet, sohbetlerimiz nedeniyle, ne kadar uyuklama ihtiyacımız kalmış idiyse, o da tamamen kaybolup gitti ve şafağa henüz bir hayli vakit olduğu halde, canımız tekrar kalkmak istedi.

Evet, iyice uyanmıştık; o kadar ki, yatar pozisyonumuz can sıkıcı olmaya başladı ve kendimizi azar azar oturur bir konuma geçerken bulduk; çarşaflar güzelce etrafımıza sıkıştırılmıştı; biz karyola başlığına yaslanmış, dört dizimizi iyice yukarı çekmiş ve sanki diz kapaklarımız birer yatak ısıtıcıymış gibi, iki burnumuzu onların üzerine eğmiş bir haldeydik. Kendimizi çok rahat ve sıcacık hissediyorduk, bilhassa dışarısı öylesine soğuk olduğu ve aslında, odada ateş yanmadığına bakılırsa, yatak kıyafeti giyilmediğinde orası da aynı derecede soğuk olduğu için. Bilhassa diyorum, çünkü vücut sıcaklığınızın hakikaten tadını çıkarmak için, küçük bir parçanızın üşüyor olması gerekir, zira bu

dünyada tüm nitelikler ancak tezat yoluyla oluşur. Hiçbir şey kendi içinde var olamaz. Eğer baştan aşağıya rahat olduğunuzu ve uzun bir süredir de öyle olmuş olduğunuzu düşünerek övünüyorsanız, artık rahat olduğunuz söylenemez. Ama o yatakta Queequeg'le benim olduğumuz gibi, burnunuzun ucu ya da başınızın tepesi hafifçe üşüyorsa, işte o zaman genel bilincinizde gerçekten son derece keyif verici ve kuşkusuz bir şekilde ısınmışsınızdır. Bu sebeple, bir yatak odası asla bir ateşle donatılmamalıdır; zenginlerin lüks rahatsızlıklarından biridir bu. Çünkü bu tür bir nefasetin doruğu, sizinle ve sıcaklığınızla dışarıdaki havanın soğukluğu arasında bir battaniyeden başka bir şey olmamasıdır. İşte o zaman, bir buz kütlesinin merkezindeki tek sıcak hayat belirtisi gibi orada yatarsınız.

Bir süredir bu kambur vaziyette oturuyorduk ki birdenbire gözlerimi açmayı düşündüm; çünkü ister gece ister gündüz olsun ve ister uykuda ister uyanık olayım, çarşaflar arasındayken, yatakta olmanın rahatlığına ve sıcaklığına daha çok odaklanabilmek için daima gözlerimi kapalı tutma huyum vardır. Çünkü hiçbir insan, gözleri kapalı olmadığı sürece kendi kimliğini asla doğru bir şekilde hissedemez; sanki aydınlık, kilden ibaret kısmımıza daha uyumlu olsa da, aslında karanlık, öz varlığımız için daha münasip olan ortammış gibi. O zaman, gözlerimi açmam ve kendi yarattığım o hoş karanlıktan, aydınlatılmamış gece yarısının zorunlu ve kaba dış kasvetine çıkmam üzerine, duygularımda tatsız bir değişiklik oldu. Queequeg'in, böyle tamamen uyanık olduğumuza göre ve ayrıca savaş baltasından birkaç sakin nefes çekmek için güçlü bir arzu duyduğundan, bir ışık yakmamızın belki de daha iyi olacağına dair imasına da hiç itiraz etmedim. Şunu söyleyeyim ki, bir önceki gece onun yatakta pipo tüttürmesinden öylesine güçlü bir tiksinti duymuş olduğum halde, sevgi gelip katı önyargılarımıza baş eğdirdiğinde, bunlar son derece esnek bir hale gelir. Çünkü artık

Queequeg'in, yatakta bile olsa, yanımda pipo tüttürmesi kadar hoşuma giden bir şey yoktu, zira o zaman öyle sakin, evcil bir keyifle dolu görünüyordu ki. Ev sahibinin sigorta poliçesini düşünüp kuruntularla dolmuyordum artık. Sadece gerçek bir arkadaşla bir pipo ve bir battaniye paylaşmanın yoğun, mahrem rahatlığının farkında oluyordum. Şimdi kaba tüylü ceketlerimizi omuzlarımıza almış, savaş baltasını birbirimize geçiriyorduk; sonunda yavaş yavaş üstümüzde, yeni yaktığımız lambanın aleviyle aydınlanmış, havada asılı duran, mavi dumandan bir tente oluştu.

Bu dalgalanan tente vahşiyi çok uzak manzaralara götürdüğünden miydi, bilmiyorum, ama anavatanı olan adadan bahsetmeye başladı; ve geçmişini öğrenmeye can atarak, devam edip bunu anlatması için yalvardım. İsteğimi seve seve yerine getirdi. O zaman sözlerinin bir haylisini güçlükle anlamış olsam da, daha sonraki, onun bozuk cümle yapısıyla daha çok aşina olduğum zamanki açıklamaları şimdi, sadece ana hatlar halinde verdiğim bütün hikâyeyi olabildiğince sunmamı sağlıyor.

XII. Bölüm

Biyografi

Queequeg, batıya ve güneye doğru çok uzaktaki bir ada olan Rokovoko'nun[1] yerlisiymiş. Bu ada hiçbir haritada yer almıyor; gerçek yerler asla haritalarda yer almaz.

Otlardan yapılma bir bez parçasına sarınmış olarak, peşinde sanki körpe bir fidanmış gibi çimlenen keçilerle, anavatanının ormanlarında başıboş dolaşan yeniyetme bir vahşiyken; o zaman bile Queequeg'in hevesli ruhunda, Hristiyanlık âleminin bir iki balina avcısı örneğinden biraz daha fazlasını görmek için güçlü bir arzu saklıymış. Babası büyük bir kabile reisi ve bir kral, amcası da büyük bir rahipmiş; anne tarafındaysa, yenilmez savaşçıların karıları olan teyzeler onun gurur kaynağıymış. Damarlarında seçkin bir kan akıyormuş... kraliyet kanı; gerçi ne yazık ki, eğitimsiz gençliğinde beslediği yamyamlık eğilimi o kanı bulandırmış, maalesef.

Bir Sag Limanı[2] gemisi babasının koyuna gelmiş ve Queequeg bununla Hristiyan diyarlara yolculuk etmek iste-

1 Güney Pasifik'te kurgusal bir ada. (ç.n.)

2 New York'ta, Long Island'ın doğu ucunda balinacılık yapılan bir kasaba. (ç.n.)

miş. Ama geminin denizci mürettebatı tamam olduğundan, isteğini küçümseyerek reddetmişler ve kral babasının tüm nüfuzu bile başarılı olamamış. Ama Queequeg bir ant içmiş. Kanosunda tek başına, geminin adadan ayrıldığında geçmek zorunda olduğunu bildiği uzaktaki bir boğaza kürek çekmiş. Bir tarafta bir mercan resifi, diğer taraftaysa suyun içine doğru büyüyen tropik çalılarla kaplı alçak bir dil varmış. Hâlâ suyun üzerinde olan kanosunu, pruvası denize doğru dönük olarak bu çalıların arasına saklayıp, elindeki küreği alçakta tutarak kıç tarafta oturmuş ve gemi yanından süzülürken şimşek gibi yerinden fırlamış; geminin yanına ulaşmış; ayağıyla geriye doğru şiddetle vurarak kanosunu alabora edip batırmış; zincirlerden yukarı tırmanmış; ve kendini boylu boyunca güverteye atarak, oradaki bir halkalı cıvatayı yakalamış ve kendisini paramparça etseler bile bunu bırakmayacağına yemin etmiş.

Kaptan boş yere onu gemiden aşağı atmakla tehdit etmiş, çıplak bileklerinin üzerine bir bahriye kılıcı sarkıtmış; Queequeg bir kralın oğluymuş ve Queequeg kararından dönmemiş. Onun çaresiz pervasızlığından ve Hristiyanlık âlemini ziyaret etmek için duyduğu delice arzudan etkilenen kaptan nihayet insafa gelmiş ve ona kendi evindeymiş gibi hissedebileceğini söylemiş. Ama bu parlak genç vahşi –denizlerin bu Galler Prensi– kaptanın kamarasını asla görmemiş. Onu aşağıya, denizcilerin arasına koymuşlar ve bir balina avcısı yapmışlar. Ama Queequeg, yabancı şehirlerin doklarında didinmekle yetinen Çar Petro gibi, eğer o sayede, isabetli bir şekilde ülkesinin eğitimsiz halkını aydınlatma gücü kazanabilecekse, görünüşte utanç verici olan hiçbir şeyi hor görmemiş. Çünkü temelde onu harekete geçiren şey –bana böyle söyledi– Hristiyanların arasında, halkını olduklarından daha da mutlu ve bundan da öte, olduklarından daha da iyi kılmasını sağlayacak maharetleri öğrenmek için duyduğu derin bir arzuymuş. Ama heyhat!

Balina avcılarının alışkanlıkları çok geçmeden onu, Hristiyanların bile hem bedbaht hem de kötü kalpli olabileceğine ikna etmiş; hem de babasının tüm kâfirlerinden çok ama çok daha fazla. Nihayet eski Sag Limanı'na varıp orada denizcilerin neler yaptığını görünce; ve sonra daha ileriye, şu bizim Nantucket'a gidip, o yerde de onların kazandıkları paraları nasıl harcadıklarını görünce, zavallı Queequeg bu işten ümidini kesmiş. Bütün meridyenlerde kötü bir dünya bu, diye düşünmüş; ben bir pagan olarak öleceğim.

Ve böylece, esasında putperest olduğu halde, bu Hristiyanların arasında yaşıyor, onların giysilerini giyiyor ve onların abuk sabuk sözleriyle konuşmaya çalışıyormuş. Şimdi bir süredir evinden uzak olduğu halde, garip halleri işte bundan kaynaklanıyormuş.

İmalarla ona, geri gitmeye ve taç giymeye niyetli olup olmadığını sordum; çünkü aldığı son haberlere göre babası çok yaşlı ve güçsüz olduğundan, artık onun ölüp gitmiş olduğunu farz edebilirdi. Hayır, daha değil, diye cevap verdi; ve Hıristiyanlığın, daha doğrusu Hıristiyanların onu, kendinden önceki otuz pagan kralın saf ve lekesiz tahtına çıkmaya uygunsuz bir hale getirmiş olduğundan korktuğunu ekledi. Ama zaman içinde döneceğini söyledi... yeniden vaftiz olduğunu hisseder etmez. Ancak, şimdiki halde denizleri dolaşmaya ve dört okyanusun tümünde kurtlarını dökmeye niyetliydi. Onu bir zıpkıncı yapmışlardı ve artık o dikenli demir, asası yerine geçiyordu.

Gelecekteki hamleleriyle ilgili olarak, şu andaki amacının ne olduğunu sordum ona. Eski mesleğinde yeniden denize açılmak olduğu cevabını verdi. Bunun üzerine ona, benim planımın da balinacılık olduğunu söyledim ve maceraperest bir balinacının gemiye binebileceği en uygun liman olarak Nantucket'tan denize açılma niyetimi bildirdim. Derhal benimle birlikte o adaya gitmeye, aynı gemiye binmeye, aynı nöbete, aynı filikaya, aynı yemek vardiyasına girmeye, kısa-

cası, her kısmetime katılmaya karar verdi; iki elimi ellerinin arasına alarak, cesurca her iki dünyanın talihlerine dalmaya. Bütün bunlara sevinçle razı oldum; çünkü artık Queequeg'e duyduğum muhabbetin yanı sıra, tecrübeli bir zıpkıncıydı o ve bu sıfatıyla, benim gibi, ticaret gemisi tayfalarının tanıdığı haliyle denize gayet aşina olduğu halde, balina avcılığının gizemleri konusunda bütünüyle cahil olan birisine son derece faydalı olmaması mümkün değildi.

Queequeg, sönen piposunun son nefesiyle beraber hikâyesi sona ermiş olduğundan, bana sarıldı, alnını alnıma bastırdı; ışığı üfleyip iki yana doğru dönerek birbirimizden ayrıldık ve çok geçmeden uykuya dalmıştık.

XIII. Bölüm

El Arabası

Ertesi sabah, pazartesi günü, mumyalanmış kafayı üzerine peruk yerleştireceği bir kaide olmak üzere bir berbere vererek elden çıkardıktan sonra, kendimin ve yoldaşımın hesabını kapattım; ancak, yoldaşımın parasını kullanarak. Queequeg'le aramızda doğmuş olan bu ani arkadaşlık, sırıtkan hancının yanı sıra, orada konaklayan insanların da şaşırtıcı bir şekilde komiğine gitmiş gibiydi... özellikle Peter Coffin'in onun hakkında anlattığı kurt masalları daha önce beni, şimdi ahbaplık ettiğim insanın ta kendisi konusunda öylesine korkutmuş olduğu için.

Bir el arabası ödünç aldık ve benim zavallı heybemle Queequeg'in branda çuvalı ve hamağı da dâhil olmak üzere eşyalarımızı yükleyerek, çıkıp "Yosun"a, rıhtımda demirli olan küçük Nantucket uskunasına[1] gittik. Yolda yürürken insanlar hayretle bakıyordu; pek Queequeg'e değil –çünkü sokaklarında onun gibi yamyamlar görmeye alışıktılar– ama onunla benim böyle samimi bir ilişki içinde olmamıza. Ama onlara aldırış etmiyor, el arabasını sırayla sürerek gidiyorduk ve Queequeg ara sıra zıpkınının dikenleri üzerindeki

1 İki direkli küçük bir gemi. (ç.n.)

kını düzeltmek için duruyordu. Böyle zahmetli bir şeyi neden yanında karaya taşıdığını ve bütün balina gemilerinin kendi zıpkınlarını tedarik edip etmediğini sordum ona. Özet olarak buna, ima ettiğim şeyin tamamen doğru olmasına rağmen, kendi zıpkınına özel bir muhabbet beslediği, çünkü onun güvenilir bir malzemeden yapılmış, birçok amansız mücadelede iyice denenmiş ve balinaların kalpleriyle derinlemesine samimi olduğu cevabını verdi. Kısacası, karada çiftçilerin çayırlarına –hiçbir şekilde bunları sağlamak zorunda olmadıkları halde– kendi tırpanlarıyla donatılmış olarak giren birçok orakçı ve biçici gibi, Queequeg de aynen o şekilde, kendine özel nedenlerle, kendi zıpkınını tercih ediyordu.

El arabasını benim elimden kendi eline alırken bana, hayatında gördüğü ilk el arabasıyla ilgili komik bir hikâye anlattı. Sag Limanı'nda olmuştu bu. Anlaşılan, gemisinin sahipleri ağır sandığını kalacağı pansiyona taşıması için ona bir el arabası ödünç vermişler. Queequeg bu alet konusunda cahil görünmemek için –oysa aslında onu tam olarak nasıl yürüteceği konusunda tamamen cahilmiş– sandığını onun üstüne koymuş; sıkıca bağlamış; ve sonra el arabasını sırtlayıp emin adımlarla rıhtım boyunca yürüyüp gitmiş. "Ama Queequeg," dedim, "artık o kadarını da bilebilirdin herhalde. İnsanlar gülmedi mi?"

Bunun üzerine bana bir hikâye daha anlattı. Anlaşılan, memleketi Rokovoko Adası'nın halkı düğün ziyafetlerinde taze Hindistan cevizlerinin güzel kokulu suyunu, punç kâsesi gibi kullandıkları içi oyulmuş ve boyanmış büyük bir su kabağına dökerlermiş; ve bu punç kâsesi daima, üzerinde ziyafetin verildiği örgü hasırın ortasındaki başlıca süsü oluştururmuş. Şimdi, bir defasında görkemli bir ticaret gemisi Rokovoko'ya uğramış ve bunun kumandanı –her bakımdan çok ağırbaşlı ve teşrifata meraklı bir beyefendiymiş bu, en azından bir kaptan için– işte bu kumandan Queequeg'in, on yaşına yeni basmış, genç ve güzel bir prenses olan kız kardeşinin düğün

ziyafetine davet edilmiş. Sonra, bütün düğün davetlileri gelinin bambu kulübesinde toplandığında, bu kaptan emin adımlarla içeriye girmiş ve onur konuğu olarak tayin edildiğinden, punç kâsesinin yanına ve büyük rahiple Queequeg'in babası, kral majestelerinin arasına yerleşmiş. Şükran duası okunduktan sonra –çünkü bizim olduğu gibi, bu insanların da şükran duaları vardır– gerçi Queequeg bana, böyle zamanlarda önüne, tabağına bakan bizlerden farklı olarak onların, tersine, ördekleri örnek alarak yukarıya, tüm ziyafetleri veren o Yüce Varlık'a doğru baktıklarını söyledi... Dediğim gibi, şükran duası okunduktan sonra, büyük rahip adanın ezelden beri yapılagelen töreniyle ziyafeti başlatırmış; yani, o mübarek içecek elden ele dolaştırılmadan önce, kutsanmış ve kutsayıcı parmaklarını kâsenin içine daldırarak. Kaptan, rahibin yanında olduğunu görerek, törene dikkat ederek ve bir gemi kaptanı olduğundan, sadece bir ada kralı olan birisine nazaran, özellikle kralın kendi evinde, kesin bir önceliğe sahip olduğunu düşünerek, soğukkanlılıkla punç kâsesinin içinde ellerini yıkamaya koyulmuş... herhalde onu kocaman bir el tası zannetmiş. "Şimdi," dedi Queequeg, "şimdi ne düşünmek sen?.. Halkımız gülmemek mi?"

Nihayet, yol paramız ödenmiş ve bagajımız emniyete alınmış olarak, uskunanın güvertesinde duruyorduk. Tekne yelkenlerini açarak Acushnet Nehri'nde[2] süzülmeye başladı. Bir tarafta New Bedford'ın, buzla kaplı ağaçları berrak, soğuk havada parıldayıp duran, teraslar halindeki sokakları yükseliyordu. Rıhtımlarında muazzam tepeler ve dağlar halinde sayısız varil yığılıydı ve dünyayı dolaşan balina gemileri, sessizce ve nihayet güvenle demirlemiş olarak yan yana duruyordu; bu arada başka gemilerden, zift eritmek için yakılan ateşlerin ve demirci ocaklarının gürültülerine karışmış bir halde, marangozların ve fıçıcıların sesleri geliyor, bütün bunlar yeni seferlere çıkılacağına delalet ediyor-

2 Güneydoğu Massachusetts'te bir nehir. (ç.n.)

du; son derece tehlikeli ve uzun bir yolculuk sona erdiğinde, ancak bir ikincisinin başladığına; ve ikincisi sona erdiğinde, ancak bir üçüncüsünün başladığına ve bunun ebediyen böyle sürüp gittiğine. Tüm dünyevi çabalar işte böyle sonsuz, hatta dayanılmazdır.

Daha açık denize ulaşınca, yelkenleri dolduran esinti yeniden şiddetlendi; küçük Yosun, genç bir tayın burnundan nefesini püskürttüğü gibi, pruvasının iki yanından hızla köpük savuruyordu. O haşin havayı nasıl da içime çektim... ücretli bir yol olan yeryüzünü, baştan aşağıya kölece topukların ve toynakların izleriyle oyulmuş o umumi karayolunu nasıl da reddettim! Ve dönüp denizin hiçbir kayıt yapılmasına izin vermeyen yüce gönüllülüğünü hayranlıkla seyrettim.

Queequeg de benimle birlikte aynı köpük fıskiyesinden içiyor ve yalpalanıyor gibiydi. Esmer burun delikleri açıldı; o dizi dizi ve sivri dişlerini gösterdi. Uçarak ileriye, daha da ileriye gittik; ve açık denize ulaştığımızda, Yosun şiddetli rüzgâra biat etti; sultanın karşısındaki bir köle gibi pruvasını eğiyor, daldırıyordu. Yana yatıyor, yana doğru fırlıyorduk; halatların her bir ipliği tel gibi tınlıyordu; iki uzun direk, karada bir kasırgaya maruz kalmış şekerkamışları gibi bükülüyordu. Hızla dalan cıvadranın yanında dururken, bu yalpalanan manzarayla öyle doluyduk ki, acemi denizcilere benzer bir topluluk olan ve sanki beyaz bir adamın haysiyet açısından, beyaza boyanmış bir zenciden bir farkı varmış gibi, iki insanoğlunun böylesine samimi olmalarına şaşan yolcuların alaycı bakışlarını bir süre fark etmedik. Ama orada, yoğun saflıklarına bakılırsa, tüm çayırların bağrından ve merkezinden gelmiş gibi görünen bazı budalalar ve hödükler vardı. Queequeg bu taze fidanlardan birini arkasından onu taklit ederken yakaladı. Hödüğün kaçınılmaz sonunun gelmiş olduğunu düşündüm. Güçlü vahşi, zıpkınını bırakarak onu yakaladı ve neredeyse mucizevi bir maharet ve kuvvetle, bedenen havaya fırlattı; sonra adam, attığı perendenin ortasında hafif hafif kıçına vu-

rarak, ciğerleri patlayacakmış gibi bir halde ayaklarının üstüne indi; Queequeg'se ona sırtını dönerek savaş baltasını yaktı ve bir nefes çekmem için bana geçirdi.

"Gaptan! Gaptan!" diye bağırdı hödük, o subaya doğru koşarak, "Gaptan, gaptan, işte şeytan."

"Hey sen, beyefendi," diye bağırdı, kaburga gibi zayıf bir denizci olan kaptan, azametle Queequeg'e doğru yürüyerek, "gök gürültüsü aşkına, ne yaptığını sanıyorsun? O çocuğu öldürebilirdin, bunu biliyor musun?"

"O ne söylemek?" dedi Queequeg sakince bana dönerek.

"O söylemek," dedim, hâlâ titremekte olan acemiyi işaret ederek, "sen oradaki adamı neredeyse öldürmek."

"Öldürmek," diye bağırdı Queequeg, dövmeli yüzünü buruşturup, doğaüstü bir küçümseme ifadesi takınarak, "hah! O çok küçük balık; Queequeg o kadar küçük balık öldürmemek; Queequeg büyük balina öldürmek!"

"Bana bak seni yamyam," diye gürledi kaptan, "bu gemide başka numaralar denemeye kalkarsan, ben *seni* öldürmek; o yüzden, gözünü dört aç."

Ama tam o sırada, kaptanın kendi gözünü dört açmasının zamanı gelmiş de geçiyordu bile. Mayistra yelkenindeki[3] muazzam gerilim, ıskotaları[4] ayırmıştı ve şimdi heybetli bumba bir yandan öteki yana uçuyor, güvertenin bütün arka kısmını tamamıyla süpürüyordu. Queequeg'in o kadar sert davranmış olduğu zavallı adam gemiden aşağı sürüklendi; bütün tayfalar panik içindeydi; ve bumbayı durdurmak için onu yakalamaya çalışmak çılgınlık gibi görünüyordu. Bumba neredeyse saatin bir tıklaması içinde sağdan sola ve tekrar geriye uçuyor ve her an paramparça olabilirmiş gibi görünüyordu. Hiçbir şey yapılmıyordu ve hiçbir şey yapılamazmış gibiydi; güvertedekiler baş tarafa doğru koştular ve durup, sanki çileden çıkmış bir balinanın altçenesiymiş

3 Grandi ana direği üzerine açılan kare yelken. (ç.n.)

4 Bir yelkenin rüzgâra göre duruşunu ayarlamak için kullanılan halat. (ç.n.)

gibi bumbayı gözlediler. Bu dehşetin ortasında Queequeg maharetle dizlerinin üzerine çöktü, bumbanın geçtiği yerin altından sürünerek bir ip yakaladı, bunun bir ucunu küpeşteye bağladı ve sonra, bumba başının üstünde savrulurken, öteki ucunu kement gibi fırlatarak onun etrafına sardırdı ve bir sonraki çekişte, gönder o şekilde kıstırıldı ve her şey emniyet altına alınmış oldu. Uskuna rüzgâra doğru sürüldü ve tayfalar kıç taraftaki filikayı kaldırırken, beline kadar soyunmuş olan Queequeg, uzun, canlı bir yay şeklindeki bir atlayışla kenardan fırladı. Üç dört dakika, uzun kollarını dümdüz ileriye doğru atarak ve dondurucu köpüklerin arasından sırayla adaleli omuzlarını göstererek, köpek gibi yüzdüğü görüldü. O soylu ve görkemli adama baktım, ama kurtarılacak bir kimse görmedim. Acemi, batmıştı. Queequeg şimdi kendini dikey olarak sudan yukarı fırlatarak bir an etrafına bakındı, sonra durumun tam olarak ne olduğunu görmüş gibi daldı ve gözden kayboldu. Birkaç dakika daha geçti ve o, bir koluyla hâlâ kulaç atarak ve ötekiyle cansız bir bedeni sürükleyerek, tekrar yüzeye çıktı. Çok geçmeden filika onları topladı. Zavallı hödük kendine getirildi. Bütün tayfalar Queequeg'in asil ve mert bir adam olduğunu beyan ettiler; kaptan ondan özür diledi. O saatten itibaren çam sakızı gibi Queequeg'e yapıştım; evet, ta ki zavallı Queequeg son uzun dalışını yapıncaya kadar.

Böyle bir bilinçsizlik var mıdır? Queequeg hiç de İnsancıllık ve Yüce Gönüllülük Dernekleri'nden bir madalya hak ettiğini düşünüyormuş gibi görünmüyordu. Sadece su istedi... içme suyu... tuzu götürmek için bir şey; bunu içtikten sonra, kuru bir kıyafet giydi, piposunu yaktı; küpeşteye yaslanarak ve ılımlı bir tavırla etrafındakileri gözleyerek, kendi kendine şöyle diyormuş gibiydi: "Bütün meridyenlerde karşılıklı, ortak sermayeli bir dünya bu. Biz yamyamlar bu Hristiyanlara yardım etmeliyiz."

XIV. Bölüm

Nantucket

Yolculukta bahsetmeye değer başka bir şey olmadı; böylece, güzel bir seferin sonunda, sağ salim Nantucket'a vardık.

Nantucket! Haritanızı çıkarıp bakın ona. Dünyanın ne kadar gerçek bir köşesinde yer aldığını görün; nasıl orada, sahilin açıklarında, Eddystone fenerinden daha yalnız bir konumda durduğunu. Bakın ona... sadece bir tepecik ve kumdan bir dirsektir o; arka planı olmayan bir kumsaldan ibarettir. Yirmi yıl boyunca kurutma kâğıdı yerine kullanabileceğinizden daha fazla kum vardır orada. Bazı oyunbaz kişiler size insanların oraya ayrık otu dikmek zorunda kaldıklarını, bunların doğal olarak yetişmediğini söyleyeceklerdir; Kanada'dan devedikeni ithal ettiklerini; bir yağ fıçısındaki sızıntıyı durduracak tahta bir tıkaç için denizaşırı yerlere adam göndermeleri gerektiğini; Nantucket'ta tahta parçalarının, Roma'daki hakiki haçtan numunelermiş gibi etrafta dolaştırıldığını; orada insanların yazın gölge altına girebilmek için evlerinin önüne şapkalı mantar ektiklerini; bir ot yaprağının bir vaha, bir günlük yürüyüş sırasında rastlanan üç ot yaprağının bir çayırlık sayıldığını; biraz Laponyalıların kar ayakkabılarına benzeyen bataklık ayakkabıları giydik-

lerini; okyanusun onları fena halde kapattığını, kuşattığını, her şekilde hapsettiğini, çevrelediğini ve tam olarak bir ada haline getirdiğini, öyle ki bazen, su kaplumbağalarının sırtlarında olduğu gibi, masalarına ve sandalyelerine yapışmış küçük istiridyeler görüldüğünü söyleyeceklerdir. Fakat bu mübalağaların tek anlamı, Nantucket'ın Illinois olmadığıdır.

Şimdi bu adanın Kızılderililer tarafından nasıl kurulduğunu anlatan o eşsiz, geleneksel hikâyeye bakın. Efsane şöyledir. Eski zamanlarda bir kartal New England sahiline pike yapmış ve Kızılderili bir bebeği pençelerine alıp götürmüş. Bebeğin annesiyle babası figan ederek çocuklarının engin suların üzerinde taşınıp gözden kaybolduğunu görmüşler. Aynı yönde onu izlemeye karar vermişler. Kanolarıyla yola çıkarak, tehlikeli bir yolculuktan sonra bu adayı keşfetmişler ve burada boş bir kemik kutu bulmuşlar... zavallı küçük Kızılderili'nin iskeletiymiş bu.

O halde, bir kumsalda doğan bu Nantucketlıların geçimlerini sağlamak için denize başvurmalarına şaşmamalı! Önceleri kumda yengeç ve istiridye tutmuşlar; cesaretlendikçe, uskumru yakalamak için ağlarla sığ sularda yürümüşler; deneyim kazandıkça, filikalarla açılıp morina avlamışlar; ve nihayet, kocaman gemilerden oluşan bir filoyu denize indirerek sularla kaplı bu dünyayı araştırmışlar; etrafını aralıksız bir devriâlem kuşağıyla sarmışlar; Bering Boğazları'na merakla bakmışlar; ve tüm mevsimler ve tüm okyanuslarda, tufandan sağ çıkan en kudretli canlı kütleye ebedî bir savaş ilan etmişler, o en devasa ve dağ gibi yaratığa! Uğursuz ve bilinçsiz bir güçle donatıldığı için en korkusuz ve kötü niyetli saldırılarından bile daha çok, paniklerinden korkulması gereken, Himalayalara benzer o tuzlu deniz mamutuna!

Ve böylece bu çıplak Nantucketlılar, bu deniz münzevileri, denizdeki karınca yuvalarından çıkarak birer İskender gibi su dünyasını istila ve fethetmişler; Atlas, Pasifik ve Hint okyanuslarını parselleyip aralarında paylaşmışlar, üç korsan

gücün Polonya'ya yaptığı gibi. Bırakın, Amerika Meksika'yı Teksas'a katsın ve Küba'yı Kanada'ya eklesin; bırakın, İngilizler bütün Hindistan'a üşüşsünler ve parlak sancaklarını[1] güneşe dikip dalgalandırsınlar; su ve karadan ibaret bu yerkürenin üçte ikisi Nantucketlınındır. Çünkü deniz onundur; denizin sahibidir o, imparatorların imparatorlukların sahibi olduğu gibi; başka denizcilerin sadece oradan geçiş hakkı vardır. Ticaret gemileri sadece birer asma köprüdür; silahlı gemiler sadece birer yüzen kaledir; korsanlar ve hükümetlerin izniyle korsanlık yapanlar bile, eşkıyaların yolları takip ettiği gibi denizi takip ettikleri halde, geçimlerini bilfiil dipsiz derinliklerden sağlamaya uğraşmak yerine, sadece kendileri gibi birer kara parçası olan başka gemileri yağmalarlar. Yalnız Nantucketlı denizde ikamet eder ve eğlenir; İncil'in diliyle, yalnız o, gemilerle denize iner ve onu kendi özel tarlasıymış gibi ileri geri sürer. Evi orasıdır; işi oradadır, ki bir Nuh tufanı bile, Çin'deki milyonlarca insanı mahvetse de, o işi sekteye uğratamaz. Çayır tavuklarının çayırlarda yaşadığı gibi, o da denizde yaşar; dalgaların arasında saklanır, dağ keçisi avcılarının Alpler'e tırmandığı gibi, onlara tırmanır. Yıllarca kara yüzü görmez; öyle ki, nihayet karaya çıktığında, kara onun burnuna başka bir dünya gibi kokar, Ay'ın bir dünyalıya kokacağından daha acayip kokar. Bir yurdu olmayan ve gün batımında kanatlarını kavuşturup dev dalgaların arasında sallanarak uyuyan martılarla birlikte; gece çöktüğünde Nantucketlı da böyle, karadan uzakta, yelkenlerini sarıp uykuya yatar ve bu arada yastığının hemen altından hızla mors ve balina sürüleri geçer.

1 Hindistan'daki Britanya donanmasının bayrağında, alevli bir güneşin ortasında bir yıldızın bulunduğu Hint Yıldızı vardı. (ç.n.)

XV. Bölüm

Balık Çorbası

Küçük Yosun korunaklı bir şekilde demir attığı ve Queequeg'le ben karaya çıktığımız zaman, akşamın bir hayli geç bir saati olmuştu; dolayısıyla, o gün hiçbir işle meşgul olamazdık, en azından bir akşam yemeğiyle bir yatak dışında. Püskürtücü Hanı'nın hancısı bize, tüm Nantucket'ta en iyi işletilen otellerden birinin sahibi olduğunu iddia ettiği kuzeni, Kaynatma Kazanları'ndan Hosea Hussey'yi tavsiye etmiş ve üstelik bizi, kuzen Hosea olarak söz ettiği bu kişinin balık çorbalarıyla ünlü olduğuna temin etmişti. Kısacası, Kaynatma Kazanları'nda şansımızı denemekten daha iyi bir iş yapmamızın mümkün olmadığını açıkça ima etmişti. Ama bize verdiği tarif, sarı bir antrepoyu sancak tarafımıza alıp iskele tarafımızda beyaz bir kilise görünceye kadar gitmemiz ve sonra onu iskele tarafımıza alıp sancak tarafına doğru üç pusula kertesi yönündeki bir köşeye ulaşmamız ve bunu yaptıktan sonra, rastladığımız ilk insana bu yerin nerede olduğunu sormamız: onun bu çarpık tarifleri önce bizi çok düşündürdü, özellikle başlangıçta Queequeg sarı antreponun –ilk yola çıkış noktamızın– iskele tarafımıza alınması gerektiği konusunda ısrar ettiği, oysa ben Peter Coffin'in

onun sancak tarafında olduğunu söylediğini sandığım için. Ancak, karanlıkta biraz arayıp tarama ve ara sıra yolu sormak için barışçıl bir ev sakininin kapısını çalma sayesinde, nihayet yanlış anlaşılamayacak bir şeye geldik.

Eski bir kapı girişinin önüne dikilmiş eski bir gabya çubuğunun gurcatasından,[1] siyaha boyanmış ve kulak biçimindeki kulplarından asılmış devasa iki tahta kazan sallanıyordu. Öteki tarafta gurcatanın boynuzları testereyle kesilmişti, öyle ki, bu eski gabya çubuğu bir darağacına benziyordu. Belki o zaman böyle izlenimlere karşı fazla hassastım, ama gözümü dikip bu darağacına belli belirsiz bir endişeyle bakmamak elimde değildi. Yukarıya, geri kalan iki boynuza bakarken boynumda bir tür kasılma vardı; evet, *iki* kazan, biri Queequeg için, biri benim için. Kötüye alamet bu, diye düşündüm. İlk balinacı limanımda karaya çıktığımda, hancım bir Tabut'tu; balinacıların kilisesinde mezar taşları bana dik dik bakıyordu; burada da bir darağacı! Ve ayrıca bir çift siyah kazan! Bu sonuncular Tophet'la ilgili dolaylı imalar mı ortaya atıyor?

Hanın verandasında, orada sallanan ve yaralı bir göze benzeyen donuk kırmızı bir lambanın altında durmakta ve yünlü, mor bir gömlek giymiş bir adamı sertçe azarlamakta olan sarı saçlı, sarı elbiseli ve çilli bir kadının görüntüsü beni bu düşüncelerden uzaklaştırdı.

"Haydi, yürü," dedi bu kadın adama, "yoksa pataklayacağım seni!"

"Gel, Queequeg," dedim, "tamam. O Bayan Hussey."

Ve gerçekten öyleymiş; Bay Hosea Hussey evde değildi, ama Bayan Hussey'ye bütün işleriyle meşgul olmak için tam yetki vermişti. Akşam yemeği ve yatak arzu ettiğimizi bildirmemiz üzerine Bayan Hussey, o an için azarlamayı sürdürmeyi erteleyerek, bizi küçük bir odaya buyur etti

1 Direğin üst kısmında, direği destekleyen sabit armayı iki yana doğru açan metal veya ahşap çıkıntılar. (ç.n.)

ve biraz önce sona ermiş bir öğünün kalıntılarıyla kaplı bir masaya oturtarak bize doğru döndü ve, "İstiridye mi, morina mı?" dedi.

"Morina mı dediniz hanımefendi?" dedim büyük bir nezaketle.

"İstiridye mi, morina mı?" diye tekrarladı.

"Akşam yemeği için istiridye mi? Soğuk istiridye; *bunu* mu kastediyorsunuz, Bayan Hussey?" dedim. "Ama kış için biraz soğuk ve yapışkan bir karşılama bu, değil mi, Bayan Hussey?"

Ama antrede bekleyen mor gömlekli adamı azarlamaya devam etmek için büyük bir acele içinde olan ve "istiridye" kelimesinden başka hiçbir şey duymamış gibi görünen Bayan Hussey, mutfağa giden açık bir kapıya doğru koşturdu ve "İki kişilik istiridye," diye bağırarak gözden kayboldu.

"Queequeg," dedim, "bir istiridyeden ikimiz için bir gece öğünü çıkarabilir miyiz sence?"

Fakat mutfaktan gelen sıcak, hoş kokulu bir buhar, önümüzdeki görünüşte kasvetli beklentiyi yalanladı. Ama dumanı tüten o balık çorbası içeriye geldiğinde, muamma gayet hoş bir şekilde açıklanmış oldu. Ey, değerli arkadaşlar, bana kulak verin! Çorba, fındıktan pek de iri olmayan, ufak, sulu istiridyelerden yapılmış, dövülmüş gemi peksimetleriyle ve küçük, ince tabakalar halinde kesilmiş tuzlanmış domuz etiyle karıştırılmıştı; tümü tereyağıyla zenginleştirilmiş, tuz ve biberle bolca çeşnilendirilmişti. İştahlarımız dondurucu yolculuktan dolayı iyice açılmış olduğundan ve özellikle Queequeg en sevdiği balık yemeğini önünde bulduğundan, balık çorbası da fevkalade mükemmel olduğundan, onu büyük bir çabuklukla hallettik: Biraz arkama yaslandığım ve Bayan Hussey'nin istiridye ve morina bildirisi aklıma geldiği zaman, küçük bir deney yapmayı düşündüm. Mutfak kapısına gidip büyük bir vurguyla "morina" kelimesini telaffuz ettim ve tekrar yerime oturdum. Birkaç

dakika içinde o hoş kokulu buhar yeniden ortaya çıktı, ama farklı bir lezzette; ve zamanı gelince önümüze güzel bir morina çorbası kondu.

Tekrar işe koyulduk ve kâsede kaşıklarımızı çalıştırırken kendi kendime, bu şeyin kafaya bir etkisi var mı acaba, diye düşündüm. Çorba kafalı insanlar hakkında, akli melekelerinin noksanlığını iddia eden o deyiş neydi? "Ama bak, Queequeg, o kâsendeki canlı bir yılanbalığı değil mi? Zıpkının nerede?"

Balıklı yerlerin en balıklısı olan Kaynatma Kazanları, adını fazlasıyla hak ediyordu; çünkü oradaki kazanlarda daima balık çorbaları kaynıyordu. Kahvaltıda balık çorbası, akşam yemeğinde balık çorbası, gece öğününde balık çorbası, ta ki siz giysilerinizden çıkabilecek balık kılçıkları aramaya başlayıncaya kadar. Evin önündeki alan istiridye kabuklarıyla döşeliydi. Bayan Hussey morina omurlarından yapılma cilalanmış bir kolye takıyordu; ve Hosea Hussey hesap defterlerini kaliteli eski köpekbalığı derisiyle ciltletmişti. Sütte de balık gibi bir tat vardı ve bunu hiçbir şekilde açıklayamıyordum, ta ki bir sabah tesadüfen kumsalda birtakım balıkçı kayıklarının arasında dolaşırken, Hosea'nın alacalı ineğinin balık artıkları yediğini ve her bir ayağına kesik birer morina kafası geçmiş bir halde kumda çalımla yürüdüğünü görünceye kadar; sizi temin ederim, çok hırpani görünüyordu.

Gece öğünü sona erince, bir lamba ve Bayan Hussey'den yatağa giden en yakın yol hakkında talimat aldık; ama Queequeg önümden, merdivenlerden yukarı çıkmak üzereyken, bu hanım kolunu uzattı ve onun zıpkınını istedi; odalarında zıpkına izin vermiyordu. "Neden ki," dedim; "her gerçek balina avcısı zıpkınıyla uyur... neden ki?" "Çünkü tehlikeli," dedi. "Dört buçuk yıl süren o talihsiz seferinden sadece üç varil yağla dönen genç Stiggs birinci katımın arka odasında, zıpkını yan tarafına saplanmış olarak bulundu-

ğundan beri; o zamandan beri konaklayanlardan hiçbirinin gece odasına böyle tehlikeli silahlar almasına izin vermiyorum. O yüzden, Bay Queequeg," (çünkü adını öğrenmişti), "bu demiri alıvereceğim ve senin için sabaha kadar saklayacağım. Ama çorba; yarın kahvaltı için istiridye mi, morina mı, beyler?"

"İkisi de," dedim; "ve çeşit olsun diye iki tane tütsülenmiş ringa alalım."

XVI. Bölüm

Gemi

Yatakta ertesi gün için planlarımızı hazırladık. Ama beni şaşırtan ve bir hayli endişelendiren bir biçimde, Queequeg şimdi bana, Yojo'ya –küçük siyah tanrısına– sebatla danışmış ve Yojo'nun ona arka arkaya iki üç defa bazı şeyler söylemiş ve bu konuda her şekilde kuvvetle ısrar etmiş olduğunu anlattı: Limandaki balinacılık filosuna birlikte gitmek ve teknemizi danışıklı olarak seçmek yerine; diyorum ki, bunun yerine, bize dostça davranmak niyetinde olduğu kadarıyla, Yojo ciddiyetle gemi seçiminin bütünüyle benim elimde olması gerektiği talimatını vermişti; ve bize dostça davranabilmek için, daha şimdiden rasgele bir gemi seçmişti; ki eğer kendi halime bırakılırsam, ben, Ishmael, aynen sanki tesadüfen karşıma çıkmış gibi, şaşmaz bir şekilde bu gemiyi bulurmuşum; ve şimdilik Queequeg'i hesaba katmadan, derhal o gemiye yazılmalıymışım.

Queequeg'in birçok konuda Yojo'nun olaylar hakkındaki yargılarının ve şaşırtıcı öngörülerinin mükemmelliğine büyük bir güven duyduğundan ve Yojo'yu, belki esasen iyi niyetli olan, ama her vakada iyiliksever tasarılarında başarılı olmayan, oldukça iyi bir tür tanrı olarak, hatırı sayılır bir hürmetle baş tacı ettiğinden bahsetmeyi unuttum.

Şimdi, Queequeg'in, daha doğrusu Yojo'nun, teknemizin seçimiyle ilgili bu planı hiç hoşuma gitmemişti. Bizi ve talihimizi güvenli bir şekilde taşımaya en uygun balina gemisini göstermesi için Queequeg'in bilgeliğine bir hayli bel bağlamıştım. Ama itirazlarımın Queequeg üzerinde hiçbir etkisi olmadığından, razı olmak zorunda kaldım; ve buna uygun olarak, o önemsiz küçük meseleyi çabucak halletmesi muhtemel olan kararlı, aceleci bir enerji ve zindelikle bu işe girişmeye hazırlandım. Ertesi gün erkenden, Queequeg'i Yojo'yla birlikte küçük yatak odamıza kapanmış bir halde bırakarak –çünkü görünüşe göre o gün Queequeg ve Yojo için bir tür perhiz ya da ramazan, yani oruç, tevazu ve dua günüydü; bunun *nasıl* bir şey olduğunu hiçbir zaman keşfedemedim, çünkü birkaç defa bütün dikkatimi verdiğim halde, onun ayinlerine ve XXXIX akidesine[1] asla vâkıf olamadım– o halde, Queequeg'i savaş baltası piposuyla oruç tutar ve Yojo'yu talaşlardan ibaret kurban ateşinde ısınır bir halde bırakarak, gemilerin arasına çıktım. Uzun gezinmelerden ve gelişigüzel birçok soruşturmadan sonra, üç yıllık seferlere çıkacak olan üç gemi bulunduğunu öğrendim... Şeytanın Annesi, Lokma ve Pequod. Şeytanın Annesi'nin kökenini bilmiyorum; Lokma'nınki belli; Pequod'sa, kuşkusuz hatırlayacaksınız, artık kadim Medler[2] kadar soyu tükenmiş olan, Massachusetts Kızılderililerinden ünlü bir kabilenin ismiydi. Şeytanın Annesi'nde gözlem yaptım ve etrafı araştırdım; oradan, Lokma'ya atladım; nihayet Pequod'a binerek bir süre etrafa bakındım ve sonra bunun tam bize uygun bir gemi olduğuna karar verdim.

Gününüzde birçok acayip tekne görmüş olabilirsiniz, bilemem... küt burunlu ufak gemiler, dağ gibi Japon cönkleri; küçük Hollanda kadırgaları ve buna benzer şeyler; ama inanın bana, bu eşine az rastlanır eski Pequod kadar

1 İngiltere Kilisesi'nin doktrinleri. (ç.n.)

2 MÖ sekiz ila altıncı yüzyıllarda yaşamış İranlı bir halk. (ç.n.)

eşine az rastlanır eski bir tekne görmemişsinizdir. Eski tarz bir gemiydi bu; şu farkla ki, biraz küçüktü; modası geçmiş, pençe ayaklı bir görünüşü vardı. Uzun zamandır dört okyanusun tayfunlarında ve durgunluklarında olgunlaşmış ve lekelenmiş olduğundan, eski gövdesinin teni, hem Mısır'da hem de Sibirya'da savaşmış bir Fransız özel birlik askerinin teni gibi kararmıştı. Saygı uyandıran pruvası sakallıymış gibi görünüyordu. Asıl direklerinin bir fırtınada denize düşüp kaybolduğu Japonya kıyılarında bir yerde kesilmiş direkleri, Kolonya'nın üç yaşlı kralının[3] bel kemikleri gibi dimdik duruyordu. Kadim güverteleri, Beckett'ın[4] kanının aktığı Canterbury Katedrali'nde hacıların taptığı kaldırım taşı gibi aşınmış ve kırışmıştı. Ama bütün bunlara, bu eski antikalıklarına, yarım asrı aşkın bir süredir takip etmiş olduğu vahşi işle ilgili yeni ve garip özellikler eklenmişti. Kendine ait bir tekneye kumanda etmeden önce yıllarca onun ikinci kaptanlığını yapmış ve şimdi emekli bir denizci ve Pequod'un başlıca sahiplerinden biri olan yaşlı Kaptan Peleg... bu yaşlı Peleg, ikinci kaptanlığının süresi boyunca onun orijinal groteskliği üzerine daha fazlasını inşa etmiş ve bu groteskliği baştan başa, hem malzeme hem de düzen bakımından, Thorkill-Hake'in[5] kalkanı ya da karyolası dışında eşi görülmemiş bir acayiplikle döşemişti. Gemi, boynu cilalı fildişi gerdanlıklarla ağırlaşmış barbar bir Etiyopyalı imparator gibi giyinip kuşanmıştı. Ganimetlerle dolu bir şeydi. Kendini düşmanlarının oymalı kemikleriyle donatmış yamyamca bir tekneydi. Dört bir yanında kaplamasız, açık küpeşteleri kesintisiz bir çene gibi, eski kenevir kaslarının ve kirişlerinin bağlanacağı pimler olarak yerleştirilmiş, ispermeçet balinasının uzun, sivri dişleriyle donatılmıştı. Bu kaslar, kara ağaç-

3 Bebek İsa'ya hediyeler getiren üç bilge adam. (ç.n.)

4 1170'te Canterbury Katedrali'nde Kral II. Henry'nin yardakçıları tarafından öldürülen Thomas Becket. (ç.n.)

5 Mobilyalarındaki oymalarda serüvenlerinin gösterildiği bir 11. yüzyıl İzlanda Viking'i. (ç.n.)

larından yapılma taban bloklarının içinden geçmiyor, ustalıkla, denizden elde edilmiş kemiklerden yapılma makaralar üzerinden gidiyordu. Gemi, ana kumandasında, turnike tarzı bir dümeni küçümseyerek, bir yekeyle çalım satıyordu; ve o yeke garip bir şekilde, masif olarak geleneksel düşmanının uzun, dar altçenesinden yontulmuştu. Bir fırtınada o yekeyle gemiyi yöneten dümenci, kendini, ateşli atını çenesini sımsıkı kavrayarak dizginleyen bir Tatar gibi hissederdi. Asil bir tekneydi bu, ama bir şekilde, son derece hüzünlüydü! Tüm asil şeylerde bir nebze hüzün vardır.

Şimdi, kendimi sefer için bir aday olarak teklif etmek üzere yetki sahibi birisini bulmak amacıyla kıç güvertesine bakındığımda, başta hiç kimse görmedim; ama grandi direğinin biraz arkasına kurulmuş garip bir tür çadırı, bir Kızılderili çadırını görmezden gelemezdim. Sadece limanda kullanılan geçici bir yapıymış gibi görünüyordu bu. Koni biçiminde, hemen hemen üç metre yüksekliğindeydi; bir gerçek balinanın çenesinin orta ve en yüksek kısmından alınmış esnek, siyah kemiklerden ibaret uzun, kocaman levhalardan oluşuyordu. Geniş uçları güverteye oturtulmuş olan bu levhalar, daire biçiminde bir araya geliyor, karşılıklı olarak birbirlerine doğru meylediyor ve tepede, püsküllü bir nokta halinde birleşiyordu; bu noktada, gevşek, tüylü lifler, yaşlı bir Pottowottamie reisinin başındaki sorguç gibi ileri geri sallanıyordu. Üçgen biçiminde bir açıklık, geminin pruvasına bakıyor, öyle ki, içindeki kişi ileriye doğru tam bir görüş alanına sahip oluyordu.

Ve nihayet, bu garip konutun içinde yarı saklı bir halde, havasına bakılırsa yetki sahibiymiş gibi görünen ve öğlen olduğu ve geminin işleri geçici olarak paydos edilmiş olduğundan, şimdi kumandanlığın yüküne ara vermenin keyfini sürmekte olan birisini buldum. Her yanı tuhaf oymalarla kıvrım kıvrım ve dibi Kızılderili çadırının yapılmış olduğu aynı elastik malzemenin sağlam bir şekilde birbirinin içine geçmesiyle oluşmuş, eski tarz meşe bir koltukta oturuyordu.

Gördüğüm yaşlıca adamın görünüşünde o kadar da olağandışı bir şey yoktu belki; çoğu yaşlı denizci gibi esmer ve güçlü kuvvetliydi ve Quaker tarzında[6] kesilmiş mavi pilot kumaşıyla kat kat sarmalanmıştı; yalnız, gözlerinin etrafında, sürekli olarak birçok sert fırtınada yol almasından ve daima rüzgâr yönüne doğru bakmasından kaynaklanmış olması gereken –çünkü bu, gözlerin etrafındaki adalelerin büzülmesine neden olur– birbirinin içine geçmiş son derece küçük kırışıklardan oluşan ince ve neredeyse mikroskobik bir ağ vardı. Gözdeki böyle kırışıklar kaş çatmalarda çok etkili olur.

"Pequod'un kaptanıyla mı görüşüyorum?" dedim, çadırın kapısına doğru ilerleyerek.

"Pequod'un kaptanıyla görüştüğünü farz et, ondan ne istiyorsun?" diye sordu.

"Gemiye yazılmayı düşünüyordum."

"Düşünüyordun, öyle mi? Nantucketlı olmadığını görüyorum... parçalanan bir filikada hiç bulundun mu?"

"Hayır, efendim, bulunmadım."

"Balina avcılığı hakkında hiçbir şey bilmiyorsun, herhalde... ha?"

"Hiçbir şey, efendim; ama kısa zamanda öğreneceğimden kuşkum yok. Ticaret filosunda birkaç sefere çıktım ve sanıyorum ki..."

"Lanet olsun ticaret filosuna. Benimle o jargonda konuşma. Şu bacağı görüyor musun?.. bana bir daha ticaret filosundan söz edersen, o bacağı kıçından ayırırım. Ticaret filosuymuş! Şimdi, o ticaret gemilerinde hizmet etmiş olmaktan hayli gurur duyuyorsundur herhalde. Ama balinanın kuyruk kanatları! Ahbap, neden balina avına çıkmak istiyorsun, ha?.. Bu biraz kuşkulu görünmüyor mu, ha?.. Korsanlık yapmadın, değil mi?.. Son kaptanını soymadın, değil mi?.. Denize açılınca subayları katletmeyi düşünmüyorsun, değil mi?"

---

6 Basit ve kaba saba. (ç.n.)

Bu konularda masumiyetimi beyan ettim. Bu yarı şakacı imaların maskesi altında, bu yaşlı denizcinin, tecrit olmuş, Quaker[7] tarzında bir Nantucketlı olarak, dar görüşlü önyargılara sahip olduğunu ve eğer Cod Burnu'ndan ya da Vineyard'dan[8] gelmiyorlarsa, tüm yabancılara karşı şüpheci olduğunu gördüm.

"Ama seni balina avına çıkaran nedir? Seni gemiye almayı düşünmeden önce bunu bilmek istiyorum."

"Şey, efendim, balina avcılığının ne olduğunu görmek istiyorum. Dünyayı görmek istiyorum."

"Balina avcılığının ne olduğunu görmek istiyorsun, ha? Kaptan Ahab'i gördün mü sen?"

"Kaptan Ahab kim, efendim?"

"Evet, evet, ben de öyle düşünmüştüm. Kaptan Ahab bu geminin kaptanıdır."

"Yanıldım o halde. Kaptanın kendisiyle konuşmakta olduğumu sanıyordum."

"Kaptan Peleg'le konuşuyorsun... konuştuğun kişi o, genç adam. Pequod'un yolculuk için donatılmasını ve tayfalar dâhil, bütün ihtiyaçlarının giderilmesini sağlamak benim ve Kaptan Bildad'in görevidir. Kısmen mülk sahibi ve temsilciyiz biz. Ama diyecektim ki, eğer dediğin gibi balina avcılığının ne olduğunu görmek istiyorsan, sözünden dönmek için çok geç olacak şekilde bu işe bağlanmadan önce, bunu keşfetmenin bir yolunu sağlayabilirim sana. Kaptan Ahab'i görürsen, genç adam, yalnız bir bacağı olduğunu fark edeceksin."

"Ne demek istiyorsunuz, efendim? Öteki bacağını bir balina yüzünden mi kaybetti?"

"Bir balina yüzünden mi kaybetmiş! Genç adam, yakınıma gel: Şimdiye kadar bir filikayı parçalayan en canavarca ispermeçet onu yuttu, çiğnedi, öğüttü!.. Ah, ah!"

---

7 Müminle Tanrı arasında dolaysız iletişimi vurgulayan bir Hristiyan tarikatı. (ç.n.)

8 Martha's Vineyard (Martha'nın Bağı). Cod Burnu'nun güneyinde bir ada. (ç.n.)

Enerjisi beni biraz ürkütmüş, sözlerini bitirirken ünlemindeki candan kederse belki biraz duygulandırmıştı, ama elimden geldiği kadar sakince konuştum. "Söylediklerinizi kuşkusuz doğrudur efendim; ama o balinada özel bir hunharlık olup olmadığını nereden bilebilirim; gerçi aslında sadece kaza gerçeğinden bu sonucu çıkarabilirdim."

"Bak şimdi, genç adam, ciğerlerin biraz yumuşak, anlıyor musun; hiç de bir denizci gibi konuşmuyorsun. Daha önce denize çıkmış olduğundan *emin* misin; emin misin bundan?"

"Efendim," dedim, "size söylediğimi sanıyordum; dört sefere çıktım, ticaret..."

"Kes şunu! Tecaret filosu hakkında söylediklerime dikkat et... canımı sıkma... buna izin vermem. Ama birbirimizi anlayalım. Sana balina avcılığının ne olduğu hakkında bir ipucu verdim; hâlâ buna istekli hissediyor musun kendini?"

"Ediyorum, efendim."

"Çok iyi. Şimdi, hareket eden bir balinanın boğazından aşağı bir zıpkın fırlatıp, sonra da bunun peşinden atlayabilecek bir adam mısın? Cevap ver, çabuk!"

"Öyleyim, efendim, eğer bunu yapmak kesinlikle zorunlu olursa; yani savuşturulamazsa; ki böyle olduğunu düşünmüyorum."

"Yine iyi. Yani şimdi, yalnız balina avcılığının ne olduğunu deneyerek öğrenmek için balina avına çıkmak istemiyorsun, aynı zamanda dünyayı görmek için çıkmak istiyorsun, öyle mi? Öyle demedin mi? Ben de öyle düşündüm. İyi o zaman, şuraya gidip pruvanın rüzgâr alan yanının üstünden bir bakıver, sonra bana dön ve orada ne gördüğünü söyle."

Bir an bu tuhaf isteğe biraz şaşırmış bir halde durdum; bunu tam olarak nasıl algılayacağımı, mizahi olarak mı, yoksa ciddi olarak mı alacağımı bilemedim. Ama Kaptan Peleg tüm kaz ayaklarını bir kaş çatış halinde toplayınca ben de istediğini yaptım.

İleriye doğru gidip pruvanın rüzgâr alan yanının üstünden bakınca, yükselen gelgitle çapasına doğru dönmüş olan geminin şimdi çapraz olarak açık okyanusa çevrili durduğunu gördüm. Görünüm sınırsız, ama son derece monoton ve tehditkârdı; görebildiğim en ufak bir çeşitlilik yoktu.

"Evet, raporun ne?" dedi Peleg, geri geldiğimde. "Ne gördün?"

"Pek bir şey görmedim," diye cevap verdim... "Sudan başka bir şey yok; ama hatırı sayılır bir ufuk var ve bir kasırga geliyor, sanırım."

"Peki, dünyayı görmek hakkında ne düşünüyorsun, o halde? Daha fazlasını görmek için Horn Burnu'nu dönmek mi istiyorsun, ha? Durduğun yerden dünyayı göremiyor musun?"

Biraz bocalıyordum, ama balina avına çıkmalıydım ve çıkacaktım da; ve Pequod herhangi bir gemi kadar iyiydi –en iyisiydi bence– ve şimdi bütün bunları Peleg'e tekrarladım. Beni böylesine kararlı görünce, gemiye almaya gönüllü olduğunu ifade etti.

"Kâğıtları da hemen imzala bari," diye ekledi... "Gel bakalım." Ve böyle diyerek önümden güvertenin altına, kamaraya yürüdü.

Aynalığın üzerinde bana son derece olağanüstü ve şaşırtıcı gelen bir şahsiyet oturuyordu. Bunun Kaptan Peleg'le birlikte teknenin en büyük sahiplerinden biri olan Kaptan Bildad olduğu ortaya çıktı; diğer hisseler, bu limanlarda bazen olduğu gibi, eskiden beri yıllık ödeme alan kalabalık bir grup insanın elindeydi; dullar, yetimler ve mahkeme vesayetindeki çocuklar; bunların her biri gemide aşağı yukarı bir direk başı, yarım metre kalas, ya da bir iki çivi kadar bir değere sahipti. Nantucket'ta insanlar paralarını balinacılık teknelerine yatırırlar, aynen sizin paranızı iyi faiz getiren, onaylanmış devlet tahvillerine yatırdığınız gibi.

Şimdi Bildad, Peleg gibi ve aslında başka birçok Nantucketlı gibi Quaker'dı, çünkü başlangıçta adaya bu mezhep

yerleşmişti; ve bugün bile, adada yaşayanlar genel olarak, Quakerların özelliklerini olağanüstü bir ölçüde korumaktadırlar; bütünüyle yabancı ve dış kaynaklı şeyler bu özellikleri ancak çeşitli ve istisnai şekillerde değiştirmiştir. Zira tüm denizcilerin ve balina avcılarının en kana susamışları da işte bu Quakerlardandır. Onlar savaşçı Quakerlardır, şiddeti seven Quakerlar.

Neticede aralarında öyle insan örnekleri vardır ki, onlara İncil'den adlar verilmiş olmasına –adada fevkalade yaygın bir âdettir bu– ve bu insanlar çocuklukta doğal bir biçimde Quaker üslubunun görkemli, dramatik hitap şeklini özümsemiş olmalarına rağmen, tuhaf bir şekilde, vazgeçilmeyen bu özel niteliklere, daha sonraki hayatlarının cüretkâr, gözüpek ve sınırsız maceralarından, bir İskandinav deniz kralına, ya da şairane, pagan bir Romalıya layık olabilecek bin tane çarpıcı karakter özelliği katmışlardır. Ve bu şeyler, küresel bir beyne ve heybetli bir yüreğin yanı sıra son derece üstün bir doğal kuvvete sahip bir insanda birleştiğinde; ayrıca burada, kuzeyde hiç görülmeyen takımyıldızların altında, en uzak sularda birçok uzun gece nöbetinin durgunluğu ve yalnızlığıyla sıradışı ve bağımsız düşünmeye alışmış olan; doğanın tüm tatlı ya da vahşi izlenimlerini bizzat onun bakir, gönüllü ve sır veren sinesinden almış ve çoğunlukla bu sayede, ama biraz da tesadüfi avantajların yardımıyla, yürekli, gergin ve ulvi bir dili öğrenmeye sevk edilmiş olan bir adamda birleştiğinde... o adam bütün bir milletin nüfusunda tektir... asil trajediler için oluşturulmuş kudretli, debdebeli bir yaratıktır. Doğuştan ya da başka koşullardan dolayı, tabiatının temelinde kısmen kasıtlı, baskın bir maraz olması da dramatik bakımdan onun değerini hiç azaltmaz. Çünkü trajik olarak büyük olan bütün insanlar belli bir marazdan dolayı öyledirler. Şundan emin ol ey genç ihtiras, tüm insani büyüklük bir hastalıktan başka bir şey değildir. Şimdilik böyle bir adamla değil, tamamen başka bir adamla ilgile-

niyoruz; ama yine de, gerçekten acayip olsa da, gariplikleri sadece yine Quakerların, kişisel koşullarla değişmiş başka bir safhasının sonucu olan bir adamla.

Kaptan Peleg gibi, Kaptan Bildad de varlıklı, emekli bir balina avcısıydı. Ama ciddi denen şeyleri hiç mi hiç umursamayan ve hatta tam da bu ciddi şeyleri, ıvır zıvırın daniskası olarak gören Kaptan Peleg'den farklı olarak Kaptan Bildad yalnız başlangıçta Nantucket Quakerlığının en katı mezhebine uygun olarak eğitilmekle kalmamış, daha sonraki tüm okyanus hayatı ve Horn Burnu civarındaki tüm çıplak, güzel ada yaratıklarının görüntüsü... bütün bunlar, Nantucket'ta doğmuş bu Quaker'ı zerre kadar etkilememiş, giyiminin bir tek açısını bile değiştirmemişti. Yine de, bütün bu değişmezliğe rağmen, değerli Kaptan Bildad olağan tutarlılıktan biraz yoksundu. Vicdani çekincelerden dolayı, karadaki istilacılara karşı silah kuşanmayı reddettiği halde, kendisi Atlas Okyanusu'nu ve Pasifik'i sınırsızca istila etmişti; ve insan kanı akıtmanın yeminli bir düşmanı olduğu halde, arkadan iliklenen ceketini giyip varillerce balina kanı akıtmıştı. Şimdi, ömrünün düşüncelerle dolu akşamında dindar Bildad bu şeylerin anısını nasıl uzlaştırıyordu, bilmiyorum; ama bu onu fazla endişelendiriyormuş gibi görünmüyordu ve büyük bir ihtimalle uzun bir zaman önce bir adamın diniyle pratikteki bu dünyanın tamamen ayrı şeyler olduğuna dair akıllıca ve mantıklı bir sonuca varmıştı. Bu dünya kâr payı öder. Ölgün renkli kumaşların en ölgününden kısa giysiler giyen küçük bir kamarotken, geniş, kuyruklu bir yelek giyen bir zıpkıncıya yükselen, oradan filika başı, ikinci kaptan, kaptan ve nihayet gemi sahibi olan Bildad, daha önce ima ettiğim gibi, maceralı kariyerini altmış yaş gibi epeyce ileri bir yaşta aktif hayattan tamamen emekli olarak sona erdirmiş ve geri kalan günlerini sükûnet içinde hak edilmiş gelirini almaya adamıştı.

Şimdi, ne yazık ki Bildad iflah olmaz eski bir izbandut ve denizcilik günlerinde, amansız, sert bir angaryacı olmakla

ünlüydü. Nantucket'ta bana, onun eski bir Categut[9] balina gemisine kumanda ettiği zamanlarda, eve döndüklerinde, mürettebatının çoğunlukla fena halde bitkin ve bitap bir halde hep birlikte karaya, hastaneye taşınmış olduğunu anlattılar; gerçi bu garip bir hikâye gibi görünüyor tabii. Dindar bir adama, özellikle bir Quaker'a göre biraz taş kalpliymiş, orası kesin. Gerçi adamlarına asla küfür etmediğini söylediler; ama bir şekilde onların aşırı miktarda acımasız, bitmek bilmez, ağır iş yapmalarını sağlarmış. Bildad ikinci kaptanken, donuk renkli gözlerinin dikkatle size bakması kendinizi son derece gergin hissetmenize sebep olurmuş, ta ki siz bir şey... bir çekiç ya da kavilya[10] kapıp herhangi bir şey üzerinde deli gibi çalışmaya başlayıncaya kadar. Tembellik ve aylaklık onun karşısında telef olurmuş. Kendi şahsıysa, faydacı karakterinin kusursuz ve somut bir örneğiydi. Uzun, sıska bedeninde fazladan et, gereksiz bir sakal yoktu; çenesinde, geniş kenarlı şapkasının yıpranmış havı gibi yumuşak, tam kararında bir hav vardı.

Kaptan Peleg'in peşinden aşağıya, kamaraya indiğimde, aynalığın üzerinde otururken gördüğüm insan böyleydi işte. Güverteler arasındaki boşluk küçüktü ve yaşlı Bildad orada dimdik oturuyordu; ceketinin eteklerini kurtarmak için her zaman böyle oturuyor ve asla eğilmiyordu. Geniş kenarlı şapkasını yanına koymuş, tutuk bir şekilde bacak bacak üstüne atmıştı; donuk renkli kıyafeti çenesine kadar düğmelenmişti ve burnunun üzerinde gözlükleriyle, havaleli bir kitabı okumaya dalmış gibi görünüyordu.

"Bildad," diye bağırdı Kaptan Peleg, "yine mi o işle meşgulsün, ha? Kesin olarak biliyorum ki, son otuz yıldır o Kutsal Kitap'ı inceliyorsun. Ne kadar ilerledin Bildad?"

Bildad, eski gemi arkadaşının böyle kâfirce konuşmalarına uzun bir zamandan beri alışkınmış gibi, şimdiki saygısız-

9 İsveç ile Danimarka arasında bulunan Kattegat. (e.n.)

10 Halatların liflerini ayırıp düğüm yapmakta kullanılan sivri uçlu araç. (ç.n.)

lığını fark etmeden sessizce başını kaldırdı ve beni görünce sorgularcasına tekrar Peleg'e doğru baktı.

"Aradığımız adam olduğunu söylüyor, Bildad," dedi Peleg, "gemiye yazılmak istiyor."

"İstiyor musun?" dedi Bildad bana doğru dönerek, boğuk bir tonla.

"İstiyorum," dedim istemsizce onun Quaker konuşma tarzını kullanarak; öyle koyu bir Quaker'dı ki.

"Onun hakkında ne düşünüyorsun Bildad?" dedi Peleg.

"Uygundur," dedi Bildad beni süzerek; ve sonra gayet duyulabilir, mırıldanan bir tonla kitabını hecelemeye devam etti.

Onun hayatımda gördüğüm en garip Quaker olduğunu düşündüm, özellikle arkadaşı ve eski gemi yoldaşı Peleg böylesine bir kuru gürültücü gibi göründüğü için. Ama hiçbir şey söylemedim, sadece dikkatle etrafıma bakındım. Peleg bir sandığı açtı, geminin hizmet sözleşmesini çıkararak önüne dolmakalemle mürekkep koydu ve küçük bir masaya oturdu. Hangi koşullarla bu sefere çıkmayı taahhüt etmeye gönüllü olacağımı kendimce kararlaştırma vaktinin çoktan gelmiş olduğunu düşünmeye başladım. Balinacılık işinde ücret ödemediklerinin, ama kaptan da dâhil olmak üzere bütün çalışanların kazançtan pay denen belli hisseler aldıklarının ve bu payların gemi mürettebatının şahsi görevlerine özgü önem derecesiyle orantılandırıldığının zaten farkındaydım. Balinacılıkta acemi bir tayfa olduğumdan, kendi payımın pek büyük olmayacağının da farkındaydım; ama denize alışkın olduğum, dümen kullanabildiğim, halatları birbirine ekleyebildiğim ve buna benzer şeyler göz önüne alınırsa, bütün duymuş olduklarıma dayanarak, bana en azından 275'inci payı teklif edeceklerinden kuşkum yoktu... yani, sonunda yolculuğun kesin net hasılatı ne kadar tutacaksa, bunun 275'te birini. Ve 275'inci pay, oldukça *uzun bir pay* dedikleri bir şey de olsa hiç yoktan iyiydi; ve eğer bu

şanslı bir yolculuk olursa, o süre boyunca eskiteceğim giysilerin parasını hemen hemen karşılayabilirdi; bir sent bile ödemek zorunda kalmayacağım üç yıllık yemek ve yatak maliyetim de cabasıydı.

Bunun prenslere layık bir servet biriktirmek için yetersiz bir yol olduğu düşünülebilir... ve öyleydi de, gerçekten çok yetersiz bir yoldu. Ama ben prenslere layık servetler konusunda hiç de heyecanlanmayan insanlardanım ve eğer bu haşin Fırtına Bulutu tabelasında[11] konaklarken, dünya bana yiyecek, içecek sağlamaya ve beni barındırmaya hazırsa, bununla tamamen yetinirim. Aslında 275'inci payın aşağı yukarı adil olduğunu düşündüm, ama geniş omuzlu bir yapıya sahip olduğum göz önüne alınırsa, bana 200'üncü pay teklif edilecek olsaydı, şaşırmazdım.

Ama buna rağmen, beni kazançtan cömert bir hisse alabileceğim konusunda biraz kuşkuya düşüren bir şey vardı: Karada, hem Kaptan Peleg hem de anlaşılmaz eski dostu Bildad hakkında bir şey duymuştum; Pequod'un başlıca sahipleri olduklarından, öteki, daha önemsiz ve dağınık maliklerin, geminin işlerinin idaresini neredeyse bütünüyle bu ikisine bıraktıklarını. Ve cimri, yaşlı Bildad'in gemi çalışanları konusunda söyleyecek pek çok şeyi olabileceğinden şüpheleniyordum, özellikle şimdi onu Pequod'da, kamarada rahatına bakarken ve sanki kendi şöminesinin karşısındaymış gibi İncil'ini okurken bulduğum için. Şimdi, Peleg çakısıyla sonuçsuzca bir dolmakalemi onarmaya çalışırken, yaşlı Bildad, bu işlemlerle oldukça ilgili bir taraf olduğu göz önüne alınırsa, beni çok şaşırtan bir şekilde bize hiç aldırış etmiyor, kendi kendine mırıldanarak kitabını okumaya devam ediyordu: "Yeryüzünde kendinize hazinelerden *pay* toplamayın, ki orada güveler..."

"Evet, Kaptan Bildad," diye sözünü kesti Peleg, "ne diyorsun, bu genç adama ne pay verelim?"

---

11 Ishmael'in kaldığı hanın tabelası; dünyayı kastediyor. (ç.n.)

"Sen daha iyi bilirsin," oldu, mezardan gelirmiş gibi gelen cevap, "777'inci pay fazla olmaz, değil mi?.. 'ki orada güveler ve pas çürütür, ama *payınızı*...'"

Payınızı, gerçekten, diye düşündüm, ne pay ama! 777'inci! Evet, yaşlı Bildad, en azından benim, burada, güvelerin ve pasın çürüttüğü bu yerde pek fazla *pay* toplamamama kararlısın. Gerçekten de aşırı derecede *uzun bir paydı* bu ve rakamın büyüklüğü başta bir kara adamını aldatabilecek olsa da, kısaca düşünmek bile gösterecektir ki, yedi yüz yetmiş yedi oldukça büyük bir sayı olmasına rağmen, onu bir yüzde olarak almaya gelince, bir çeyrek peninin yedi yüz yetmiş yedide biri, yedi yüz yetmiş yedi altın paradan bir hayli daha azdır, diyorum; ve o zaman da böyle düşündüm.

"A, lanet olsun Bildad," diye haykırdı Peleg. "bu genç adamı dolandırmak istemezsin! Bundan fazlasını almalı."

"Yedi yüz yetmiş yedinci," dedi Bildad yine başını kaldırmadan; ve sonra mırıldanmaya devam etti... "'çünkü hazinen neredeyse, yüreğin de orada olacaktır.'"

"Onu üç yüzüncü olarak yazacağım," dedi Peleg, "duyuyor musun Bildad! Üç yüzüncü pay diyorum."

Bildad kitabını bıraktı ve ciddiyetle ona doğru dönerek konuştu: "Kaptan Peleg, cömert bir yüreğin var; ama bu geminin öteki maliklerine... birçoğu dul ve yetim olan insanlara borçlu olduğun görevi göz önünde tutmalısın; ve eğer bu genç adamın emeklerini fazla bol miktarda ödüllendirirsek, o dulların ve yetimlerin ekmeğini alıyor olabileceğimizi. Yedi yüz yetmiş yedinci pay, Kaptan Peleg."

"Sen, Bildad!" diye gürledi Peleg, ayağa kalkıp kamaranın içinde gürültüyle dolaşarak. "Lanet olsun sana Kaptan Bildad, bu meselelerde senin tavsiyene uysaydım, peşimde şimdiye kadar Horn Burnu'nu dönmüş en büyük gemiyi batıracak kadar ağır bir vicdan sürüklüyor olurdum."

"Kaptan Peleg," dedi Bildad kararlı bir şekilde, "vicdanın on inç ya da on kulaç su taşırıyor olabilir, bilemem; ama

hâlâ tövbe etmemiş bir adam olduğuna göre, Kaptan Peleg, korkarım ki vicdanın sızdırıyor; ve sonunda seni suya gark edip cehennem çukuruna batıracak, Kaptan Peleg."

"Cehennem çukuru! Cehennem çukuru! Bana hakaret ediyorsun, be adam; doğal yollardan tahammül edilemez bir derecede hakaret ediyorsun. Bir insana cehenneme gideceğini söylemek, dehşetli bir küstahlık. Kuyruk kanatları ve alevler! Bildad, bana bir daha bunu söylersen, ruhumun civataları üstüne yemin ederim ki ben... ben... evet, bütün kılları ve boynuzlarıyla beraber canlı bir keçiyi yutarım. Çık kamaradan, seni ikiyüzlü, soluk renkli anasının gözü... dümdüz git!"

Gürleyerek bu sözleri söylerken Bildad'e doğru bir hamle yaptı, ama Bildad şaşırtıcı, yanlamasına, kayar gibi bir çabuklukla o an için onu atlattı.

Geminin başlıca ve sorumlu iki sahibi arasındaki bu korkunç patlamadan paniğe kapılarak ve mülkiyeti böylesine kuşkulu olan ve geçici olarak kumanda edilen bir teknede denize açılma fikrinden neredeyse tümüyle vazgeçmeye niyetlenerek, Peleg'in uyanan gazabının karşısından kaybolmaya can attığından emin olduğum Bildad'in çıkmasına izin vermek için kapının önünden çekildim. Ama o, beni hayrete düşüren bir şekilde sessizce tekrar aynalığın üstüne oturdu ve oradan ayrılmaya en küçük bir niyeti yokmuş gibi göründü. Tövbesiz Peleg'e ve huylarına gayet alışkınmış gibiydi. Peleg'e gelince, öfkesini boşalttıktan sonra içinde başka öfke kalmamıştı sanki ve o da kuzu gibi yerine oturdu; gerçi sinirleri hâlâ ayaktaymış gibi biraz seğiriyordu. "Of be!" dedi nihayet... "Kasırga rüzgâraltına doğru gitti galiba. Bildad, sen eskiden iyi zıpkın bilerdin; o dolmakalemi tamir et, olmaz mı? Şu çakımın da bileğitaşına ihtiyacı var. Haydi bakalım; teşekkür ederim Bildad. Şimdi, genç adamım, adın Ishmael demiştin, değil mi? Peki o zaman Ishmael, seni işte buraya yazıyorum, üç yüzüncü pay için."

"Kaptan Peleg," dedim, "yanımda kendisi de gemiye yazılmak isteyen bir arkadaşım var... yarın onu getireyim mi?"

"Elbette," dedi Peleg. "Onu yanında getir de bir bakalım."

"Kaç pay istiyor?" diye inledi Bildad, kendini yine içine gömmüş olduğu kitaptan başını kaldırarak.

"A, sen ona boş ver, Bildad," dedi Peleg. "Hiç balina avcılığı yapmış mı?" dedi, bana dönerek.

"Sayamayacağım kadar çok balina öldürmüş, Kaptan Peleg."

"Peki, onu da getir, o zaman."

Kâğıtları imzaladıktan sonra çıkıp gittim; bu sabah iyi bir iş çıkarmış olduğumdan ve Pequod'un, Yojo'nun Queequeg'le beni Burun'un etrafından dolaştırması için sağladığı geminin ta kendisi olduğundan hiç kuşkum yoktu.

Ama çok ilerlememiştim ki, birlikte denize açılacağım kaptanı henüz görmemiş olduğumu düşünmeye başladım; gerçi, aslında, birçok vakada kaptan ancak balina gemisi tamamen donatıldıktan ve bütün mürettebatı gemiye alındıktan sonra, kumandayı ele almak üzere kendini gösterir; çünkü bazen bu yolculuklar öyle uzun sürer ve memlekette, karadaki fasılalar öyle aşırı derecede kısadır ki, eğer kaptanın bir ailesi, ya da buna benzer, zamanını dolduran bir meşguliyeti varsa, limandaki gemisiyle pek uğraşmaz; denize açılmaya hazır oluncaya kadar onu maliklere bırakır. Ancak, kendinizi dönüşü olmayan bir şekilde eline teslim etmeden önce, onu bir görmek her zaman daha iyidir. Geri giderek Kaptan Peleg'e yanaştım ve Kaptan Ahab'i nerede bulabileceğimi sordum.

"Kaptan Ahab'den ne istiyorsun ki? Her şey yolunda; gemiye yazıldın."

"Evet, ama onu görmek isterim."

"Ama şu anda görebileceğini sanmıyorum. Tam olarak nesi olduğunu bilmiyorum; ama evden hiç çıkmıyor; bir hastalığı var, oysa öyle görünmüyor. Aslında hasta değil; ama

evet, iyi de değil. Ve her zaman beni görmek istemediği gibi, genç adam, seni de görmek isteyeceğini sanmıyorum. Garip bir adam o, Kaptan Ahab –bazıları öyle düşünüyor– ama iyi bir adam. A, onu yeterince seveceksin; korkma, korkma. Heybetli, tanrısız, Tanrı'ya benzer bir adam o, Kaptan Ahab; fazla konuşmaz; ama konuştuğu zaman dinlesen iyi olur. Dikkat et; seni önceden uyarayım; Ahab sıradan birisi değildir; Ahab yamyamlar arasında bulunduğu kadar, üniversitelerde de bulunmuştur; dalgalardan daha derin harikalara alışmıştır; ateşli mızrağını balinalardan daha kudretli, daha garip düşmanlara saplamıştır. Onun mızrağı! Evet, bütün adamızın en keskin ve en isabetli mızrağıdır! Ah! Kaptan Bildad değildir o, hayır; ve Kaptan Peleg de değildir; *o Ahab'dir,* evlat; ve biliyorsun, eski zamanların Ahab'i taç giymiş bir kralmış!"

"Ve çok rezil bir kralmış. O kötü ruhlu kral katledildiğinde, kanını köpekler yalamamış mı?"

"Yaklaş bana... yaklaş, yaklaş," dedi Peleg gözlerinde neredeyse beni ürküten bir anlamla. "Bana bak, evlat; Pequod'da asla bunu söyleme. Hiçbir yerde söyleme. Kaptan Ahab adını kendisi koymamış. O daha on iki aylıkken ölen, dul kalmış, deli annesinin aklına esen, aptalca, cahilce bir şeymiş. Ama yine de, Gay Head'deki[12] yaşlı Kızılderili kadın, Tistig, bu adın bir şekilde bir kehanet olduğunun ortaya çıkacağını söyledi. Ve onun gibi başka aptallar da sana aynısını söyleyebilir. Seni uyarmak istiyorum. Bu bir yalan. Kaptan Ahab'i iyi tanırım; yıllar önce kaptan yardımcısı olarak onunla sefere çıktım; ne olduğunu biliyorum –iyi bir adam– Bildad gibi dindar bir iyi adam değil, küfreden bir iyi adam –biraz benim gibi– yalnız onda bundan çok daha fazlası var. Evet, evet, hiçbir zaman pek neşeli olmadığını biliyorum; ve eve dönerken bir süre aklını kaçırmış olduğunu da biliyorum; ama buna sebep olan, herkesin görebileceği

12 Martha's Vineyard'da bir kasaba. (ç.n.)

gibi, kanayan, kopuk bacağına saplanan şiddetli sancılardı. Son yolculukta bacağını o lanetli balinaya kaptırdığından beri biraz karamsar olduğunu da biliyorum... çaresizce karamsar ve bazen de vahşi olduğunu; ama bütün bunlar geçip gidecek. Ve ilk ve son olarak sana söyleyeyim ve seni temin edeyim ki, genç adam, karamsar iyi bir kaptanla sefere çıkmak, gülen kötü bir kaptanla çıkmaktan iyidir. O yüzden sana güle güle... ve kötü bir ismi olduğu için Kaptan Ahab'e haksızlık etme. Ayrıca evlat, onun bir karısı var... evleneli üç yolculuk bile olmadı... tatlı, uysal bir kız. Bunu bir düşün; o yaşlı adamın o tatlı kızdan bir çocuğu var: O halde, Ahab'de mutlak, ümitsiz bir kötülük olabileceğini iddia ediyor musun? Hayır, hayır, evlat; kaderin sillesini yemiş, mahvolmuş olsa da, Ahab'in insani yanları var!"

Yürüyüp giderken düşüncelerle doluydum; Kaptan Ahab hakkında tesadüfen bana açıklanmış olanlar beni onunla ilgili çılgın, belirsiz bir kederle doldurdu. Ve bir şekilde o zaman ona şefkat duydum ve onun adına üzüldüm, ama ne için bilmiyorum, belki de acımasızca bacağını kaybetmiş olduğu için. Yine de ondan tuhaf bir huşu duydum; ama hiç tanımlayamadığım o tür bir huşu, tam olarak huşu değildi; ne olduğunu bilmiyorum. Ama hissettim bunu; ve bu beni ondan soğutmadı; gerçi o zamanlar onu o kadar az tanıyordum ki onda gizem gibi görünen şeye karşı sabırsızlık duydum. Ancak, sonunda düşüncelerim başka yönlere kaydı, böylece o an için karanlık Ahab aklımdan çıkıp gitti.

XVII. Bölüm

Ramazan

Queequeg'in ramazanı, yani oruç ve tevazuu bütün gün devam edeceği için, onu havanın kararmasına yakın bir zamana kadar rahatsız etmemeyi seçtim; çünkü ne kadar komik olursa olsun, herkesin dinî vecibelerine karşı son derece büyük bir saygı beslerim ve zehirli bir mantara tapınan bir karınca cemaatini bile küçümsemeye içim elvermez; ya da yeryüzümüzün bazı yerlerinde, başka gezegenlerde hiç eşi görülmeyen derecede bir yaltakçılıkla, sadece onun adına hâlâ malik olunan ve kiraya verilen aşırı miktardaki mülklerden dolayı, ölmüş bir arazi sahibinin gövdesi karşısında eğilen o diğer yaratıkları.

Diyorum ki, biz iyi Presbiteryen Hristiyanlar bu işlerde cömert olmalı ve bu konulardaki yarı çılgın fikirlerinden dolayı başka ölümlülerden, paganlardan ve benzerlerinden engin bir ölçüde üstün olduğumuzu hayal etmemeliyiz. Queequeg'in Yojo ve ramazanı hakkında son derece absürt fikirler beslediğine şüphe yok, ama bundan ne çıkar? Queequeg ne yaptığını bildiğini düşünüyordu herhalde; halinden memnun görünüyordu; varsın dilediğini yapsın. Onunla tüm tartışmalarımız beyhude olurdu; onu kendi haline bı-

rakalım, diyorum: Ve Tanrı hepimize merhamet etsin –hem Presbiteryenlere hem de paganlara– çünkü hepimiz bir şekilde fena halde kafadan çatlağız ve maalesef tamire ihtiyacımız var.

Akşama doğru, bütün icraatlarının ve ritüellerinin sona ermiş olduğuna kanaat getirdiğimde, odasına çıktım ve kapıyı tıklattım; ama cevap gelmedi. Kapıyı açmaya çalıştım, ama içeriden sürgülenmişti. "Queequeg," dedim usulca, anahtar deliğinden... hiç ses yoktu. "Hey, Queequeg! Neden konuşmuyorsun? Benim... Ishmael." Ama her şey önceki gibi sessizdi. Paniğe kapılmaya başladım. Ona öyle bol zaman tanımıştım ki; felç geçirmiş olabileceğini düşündüm. Anahtar deliğinden baktım; ama kapı odanın garip bir köşesine açıldığından, delikten ancak sol tarafın çarpık bir manzarası görünüyordu. Sadece yatağın ayakucu tahtasının bir kısmını ve duvarın bir çizgisini görebiliyordum o kadar. Bir önceki akşam, biz odamıza çıkmadan önce, ev sahibesinin Queequeg'den almış olduğu zıpkınının tahta sapının duvara dayalı durduğunu görerek şaşırdım. Bu garip, diye düşündüm; ama her halükârda, zıpkın orada durduğuna ve Queequeg nadiren onsuz dışarı çıktığına ya da asla çıkmadığına göre, burada, içeride olmalı; bu kesin.

"Queequeg!.. Queequeg!"... ses yoktu. Bir şey olmuş olmalıydı. Felç! Kapıyı zorla açmaya çalıştım; ama inatla karşı koyuyordu. Aşağıya koşup karşılaştığım ilk insana kuşkulandığım şeyi çabucak söyledim... oda hizmetçisine. "Ah! Ah!" diye bağırdı. "Bir sorun olduğunu düşünmüştüm zaten. Kahvaltıdan sonra yatağı yapmaya gittim, ama kapı kilitliydi ve bir fare tıkırtısı bile duyulmuyordu; o zamandan beri de aynen öyle sessiz. Ama belki ikinizin de çıkıp gitmiş ve emniyet için bagajınızı içeriye kilitlemiş olduğunuzu düşündüm. Ah! Ah, madam!.. Hanımefendi! Cinayet var! Bayan Hussey! Felç!"... ve bu haykırışlarla mutfağa doğru koştu; ben de peşinden gittim.

Çok geçmeden Bayan Hussey, çeşni tepsileriyle ilgilenme ve bu arada küçük siyahi hizmetkârını azarlama uğraşını biraz önce yarıda kesmiş olarak, bir elinde bir hardal çanağı ve ötekinde bir sirke şişesiyle belirdi.

"Odunluk!" diye haykırdım. "Oraya nereden gidiliyor? Tanrı aşkına koşup kapıyı kanırtmak için bir şey getirin... balta!.. balta! Felç geçirdi; inanın bana!"... Ve böyle diyerek, sistemsiz bir şekilde, boş ellerle tekrar merdivenlerden yukarı koşuyordum ki Bayan Hussey hardal çanağı, sirke şişesi ve çehresinin tüm keskinliğiyle araya girdi.

"Senin neyin var genç adam?"

"Baltayı getirin! Tanrı aşkına, ben kapıyı kanırtırken, birisi koşup doktoru çağırsın!"

"Buraya bak," dedi ev sahibesi bir elinin boş kalması için sirke şişesini hızla bırakarak; "buraya bak; kapılarımdan birini kanırtmaktan mı bahsediyorsun?"... Ve bu sözlerle koluma yapıştı. "Senin neyin var? Senin neyin var gemi arkadaşım?"

Olabildiğince sakin ama hızlı bir şekilde ona bütün vakayı anlattım. Farkına varmadan sirke şişesini burnunun bir tarafına dayayarak bir an düşünceye daldı, sonra, "Hayır! Onu oraya koyduğumdan beri görmedim," diye bağırdı. Merdiven sahanlığının altındaki küçük bir dolaba koşup içine bir göz attı ve geri gelerek Queequeg'in zıpkınının orada olmadığını söyledi. "Kendini öldürdü," diye haykırdı. "Talihsiz Stiggs olayı tekrarlandı... Bir yatak örtüsü daha gitti... Tanrı zavallı annesine acısın!.. Otelimi mahvedecek bu. Zavallı delikanlının bir kız kardeşi var mı? Nerede o kız?.. Haydi Betty, ressam Snarles'a git ve bana bir tabela yapmasını söyle; üstüne, 'burada intiharlara izin verilmez ve salonda sigara içmek de yok' yazsın; bir taşla iki kuş vuralım bari. Vurmak mı? Tanrı ruhuna merhamet etsin! O ses de ne? Sen, genç adam, dur hele!"

Ve peşimden yukarıya koşup, ben yine kapıyı zorlayarak açmaya çalışırken beni yakaladı.

"Buna izin vermiyorum; mülkümün bozulmasına göz yummayacağım. Git çilingiri bul; buradan bir mil kadar uzakta bir tane var. Ama dur hele!" dedi elini yan cebine sokarak. "İşte burada ona uyacak bir anahtar var galiba; bakalım." Ve bu sözlerle anahtarı kilidin içinde döndürdü ama heyhat! Queequeg'in ek sürgüsü hâlâ içeriden sürgülüydü.

"Zorla açmak zorundayım," dedim ve iyi bir start almak için girişte biraz uzağa koşuyordum ki ev sahibesi beni yakalayarak mülkünü parçalamamam için yine ant verdi; ama kendimi ondan kurtardım ve ani bir atılımla gövdemi tam hedefe bindirdim.

Kapı muazzam bir gürültüyle açıldı, duvara çarpan kapı tokmağı sıvayı tavana fırlattı; ve orada, yüce Tanrım, Queequeg bütünüyle sakin ve soğukkanlı bir halde odanın tam ortasında oturuyordu; kıçının üstüne çömelmiş, Yojo'yu başının tepesinde tutuyordu. Ne bir tarafa ne de ötekine bakıyor, hemen hiçbir aktif hayat belirtisi göstermeden, oyma bir put gibi oturuyordu.

"Queequeg," dedim yanına giderek, "Queequeg, neyin var?"

"Bütün gün böyle oturmadı, değil mi?" dedi ev sahibesi.

Ama ne söylediysek, onun ağzından bir tek kelime bile alamadık; duruşunu değiştirmek için onu itip devirmek geldi içimden, çünkü neredeyse dayanılmazdı bu, öyle acı verici ve doğaya aykırı bir şekilde zorlama görünüyordu ki; özellikle, muhtemelen sekiz on saatten fazla böyle oturmuş ve üstelik olağan öğünlerini de yememiş olduğu için.

"Bayan Hussey," dedim, "her halükârda hayatta; o yüzden lütfen bizi yalnız bırakın da bu garip meseleyle kendim ilgileneyim."

Ev sahibesinin arkasından kapıyı kapatarak Queequeg'i bir sandalyeye oturmaya ikna etmeye uğraştım ama boşu-

na. Öylece oturuyordu ve yapabildiği tek şey buydu; bütün kibar kurnazlıklarıma ve dil dökmelerime rağmen, hiç kıpırdamıyor, bir tek kelime bile etmiyor, hatta bana bakmıyor ve en küçük bir şekilde varlığımı fark etmiyordu.

Acaba, diye düşündüm, ramazanının bir parçası olabilir mi bu; yerlisi olduğu adada böyle kıçlarının üstünde mi oruç tutuyorlar? Öyle olmalı; evet, inancının bir parçası bu herhalde; peki o zaman bırak öyle kalsın; eninde sonunda kalkacak kuşkusuz. Sonsuza kadar süremez bu, Tanrı'ya şükür ve ramazanı sadece senede bir oluyor; o zaman da çok dakik olduğunu sanmıyorum.

Gece öğünü için aşağıya indim. Uzun bir süre oturup, erik pudingi seferi olarak adlandırdıkları bir seferden, yani bir uskuna ya da brikle, yalnız Atlas Okyanusu'nda, ekvatorun kuzeyiyle sınırlı kısa bir balina avı seferinden yeni dönmüş birtakım denizcilerin uzun hikâyelerini dinledikten sonra; neredeyse saat on bire kadar bu erik pudingcileri dinledikten sonra, Queequeg'in o zamana kadar kesinlikle ramazanını sona erdirmiş olması gerektiğinden gayet emin olarak, yatmak üzere yukarı çıktım. Ama hayır; aynen onu bıraktığım yerde duruyordu; bir inç bile kımıldamamıştı. Ona sinirlenmeye başladım; soğuk bir odada, başında bir odun parçasıyla bütün gün ve gecenin yarısına kadar kıçının üstünde oturuyor olmak öyle düpedüz mantıksız ve delice görünüyordu ki.

"Tanrı aşkına Queequeg, kalk ve silkin; kalk ve biraz yemek ye. Açlıktan öleceksin; kendini öldüreceksin Queequeg." Ama cevap olarak bir tek kelime bile etmedi.

Bu yüzden ondan ümidimi keserek yatıp uyumaya karar verdim; çok geçmeden o da yatacaktı kuşkusuz. Ama yatmadan önce, ağır, ayı derisi ceketimi alıp onun omuzlarına attım, çünkü çok soğuk bir gece olacağa benziyordu ve üstünde sadece alelade montu vardı. Ne yaparsam yapayım, bir süre bir tavşan uykusuna bile dalamadım. Mumu

söndürmüştüm; ve bir metre ötemde, o rahatsız pozisyonda, soğukta ve karanlıkta yapayalnız oturan Queequeg'in düşüncesi bile beni gerçekten perişan ediyordu. Bir düşünün; bütün gece bu kasvetli, anlaşılmaz ramazanda kıçının üstünde oturan tamamen uyanık bir paganla aynı odada uyumak!

Ama nasıl olduysa nihayet uyuyakaldım ve gün ağarıncaya kadar her şeyden habersizdim; o zamansa, yatağın kenarından baktığımda, Queequeg'in yere perçinlenmişçesine orada çömelmekte olduğunu gördüm. Ama güneşin ilk ışınları pencereden girer girmez, tutulmuş ve gıcırdayan eklemlerle, ama neşeli bir görünümle ayağa kalktı, topallayarak yattığım yere doğru geldi, alnını alnıma bastırdı ve ramazanının sona erdiğini söyledi.

Şimdi, daha önce de belirttiğim gibi, ne olursa olsun hiçbir insanın dinine itirazım yoktur, başka bir insan aynı şeye inanmadığı için onu öldürmediği ya da ona hakaret etmediği sürece. Ama bir adamın dini gerçekten çılgınca olmaya başladığında; onun için resmen bir işkence olduğunda; ve kısacası bu yeryüzümüzü konaklanması rahatsız bir han haline getirdiğinde; o zaman o şahsı bir kenara çekip onunla bu meseleyi tartışma vaktinin çoktan gelmiş olduğunu düşünürüm.

Ve şimdi Queequeg'le de aynen böyle yaptım. "Queequeg," dedim, "şimdi yatağa gir ve yatıp beni dinle." Sonra devam edip, ilkel dinlerin doğuşu ve gelişiminden başlayarak, şimdiki zamanın çeşitli dinlerine geldim; bu zaman boyunca da Queequeg'e bütün bu kutsal perhizlerin, ramazanların ve soğuk, kasvetli odalarda kıçının üstünde uzun uzadıya çömelmelerin katıksız saçmalık olduğunu göstermeye çabaladım; sağlığa zararlı, ruha yararsız, kısacası, aşikâr hijyen ve sağduyu kurallarına aykırı olduğunu. Ona, başka şeylerde son derece mantıklı ve akıllı bir vahşi olduğundan, şimdi bu gülünç ramazanı konusunda böyle esef edilecek derecede aptalca davrandığını görmenin bana acı verdiğini, çok

büyük bir acı verdiğini de söyledim. Ayrıca oruç tutmanın bedenin çökmesine neden olduğunu, dolayısıyla ruhun da çöktüğünü ve bir oruçtan doğan tüm fikirlerin kaçınılmaz olarak besinden yoksun olduğunu savundum. Hazımsızlık çeken çoğu dincinin ahiret hakkında öyle melankolik fikirler beslemesinin sebebinin bu olduğunu. Kısacası, Queequeg, dedim, biraz konu dışına çıkarak, cehennem, ilk olarak hazmedilmemiş bir elmalı hamur tatlısı üzerine doğmuş ve o zamandan beri, ramazanların beslediği irsî hazımsızlıkların sürekli bir hale getirdiği bir fikirdir.

Sonra, algılayabilmesi için bu fikri çok basit bir şekilde ifade ederek, Queequeg'e hiç hazımsızlık çekip çekmediğini sordum. Hayır, dedi; yalnız bir unutulmaz hadise dışında. Büyük bir muharebenin kazanılması üzerine kral babasının verdiği muazzam bir ziyafetten sonra olmuş bu; öğleden sonra saat iki sularına kadar düşmanlardan elli tanesi öldürülmüş ve hemen o akşam hepsi pişirilip yenmiş.

"Yeter, Queequeg," dedim tüylerim ürpererek; "bu kadarı yeter;" çünkü o daha fazla ipucu vermeden bunun hangi sonuca varacağını biliyordum. O adanın ta kendisini ziyaret etmiş bir denizci görmüştüm ve o bana, orada büyük bir muharebe kazanıldığında, tüm katledilenlerin galip gelenin avlusunda ya da bahçesinde kebap edilmesinin âdet olduğunu anlatmıştı; ve sonra birer birer kocaman tahta tepsilere yerleştirilir ve pilavlara yaptıkları gibi, her tarafları ekmek ağacı meyveleri ve Hindistan cevizleriyle süslenirmiş; ve ağızlarına bir miktar maydanoz konarak galip gelenin iyi dilekleriyle bütün arkadaşlarına gönderilirmiş, sanki bu hediyeler birer Noel hindisiymiş gibi.

Sonuç olarak, din hakkındaki sözlerimin Queequeg üzerinde fazla bir etkisi olduğunu sanmıyorum. Çünkü öncelikle, kendi bakış açısından görülmediği sürece, bu önemli konuda bir şekilde ağır işitiyormuş gibiydi; ve ikincisi, fikirlerimi ne kadar basitçe ifade edersem edeyim, söyledikleri-

min ancak üçte birini anlıyordu; ve son olarak, gerçek din hakkında benden çok daha fazla şey bildiğini düşünüyordu kuşkusuz. Bana bir tür küçümseyici endişe ve merhametle bakıyordu, sanki böyle aklı başında bir genç adamın kendini hararetli, pagan bir dindarlığa böyle umutsuzca kaptırmış olmasının çok yazık olduğunu düşünüyormuş gibi.

Nihayet kalkıp giyindik ve Queequeg, ev sahibesi onun ramazanından dolayı fazla kâr etmesin diye her türlü balık çorbasından oluşan olağanüstü kuvvetli bir kahvaltı yaptıktan sonra, aheste aheste yürüyerek ve pisibalığı kılçıklarıyla dişlerimizi karıştırarak, Pequod'a binmek üzere yola çıktık.

XVIII. Bölüm

Queequeg'in İşareti

Queequeg'in zıpkını elinde, biz rıhtımın ucunda gemiye doğru yürürken, Kaptan Peleg, Kızılderili çadırından kalın sesiyle bağırarak bize seslendi ve arkadaşımın bir yamyam olduğunu tahmin etmemiş olduğunu söyledi; ayrıca önceden evrakını[1] ortaya koymadığı takdirde, o tekneye hiçbir yamyamı almadığını ilan etti.

"Ne demek istiyorsunuz Kaptan Peleg?" dedim küpeşteye atlayıp yoldaşımı rıhtımda bırakarak.

"Evrakını göstermesi gerek, demek istiyorum," diye cevap verdi.

"Evet," dedi Kaptan Bildad boğuk sesiyle, başını çadırdan, Peleg'in başının arkasından uzatarak. "Din değiştirmiş olduğunu göstermesi gerek. Karanlığın oğlu," dedi Queequeg'e dönerek, "şu anda herhangi bir Hristiyan kilisesine katılmış durumda mısın?"

"A," dedim, "Birinci Cemaat Kilisesi'nin bir üyesi o." Bu noktada, Nantucket gemileriyle sefere çıkan birçok dövmeli vahşinin sonunda din değiştirerek kiliselere katıldığını söyleyeyim.

---

1 Vaftiz olduğunu ve bir kilisenin üyesi olduğunu gösteren evrak. (ç.n.)

"Birinci Cemaat Kilisesi," diye bağırdı Bildad, "ne! Diyakoz Deuteronomy Coleman'ın toplantı evinde ibadet edenler mi?" Ve böyle diyerek gözlüğünü çıkardı, kocaman sarı bandanasıyla ovdu, onu büyük bir dikkatle takarak çadırdan çıktı ve sert bir şekilde küpeştenin üzerinden eğilip Queequeg'e iyice ve uzun uzun baktı.

"Ne zamandan beri oranın üyesi?" dedi sonra, bana doğru dönerek. "Pek uzun bir zaman değil galiba, genç adam?"

"Hayır," dedi Peleg, "ve doğru dürüst vaftiz de olmamış, yoksa yüzündeki o şeytan mavisinin bir kısmını yıkayıp çıkarırdı bu."

"Söyle şimdi," diye haykırdı Bildad, "bu kültürsüz adam Diyakoz Deuteronomy'nin toplantılarının düzenli bir üyesi mi? Oraya gittiğini hiç görmedim, halbuki her Tanrı'nın günü oradan geçiyorum."

"Diyakoz Deuteronomy ya da toplantıları hakkında hiçbir şey bilmiyorum," dedim; "tek bildiğim, bu Queequeg'in doğuştan Birinci Cemaat Kilisesi'nin üyesi olduğu. Queequeg'in kendisi bir diyakoz."

"Genç adam," dedi Bildad sertçe, "benimle dalga geçiyorsun... meramını anlat, seni genç Hitit. Hangi kiliseyi kastediyorsun? Cevap ver bana."

Kendimi böyle sıkıştırılmış bulunca yanıt verdim. "Sizin ve benim, şuradaki Kaptan Peleg'in ve buradaki Queequeg'in, hepimizin ve aramızdaki her bir insanoğlunun ve kulun ait olduğu o kadim Katolik Kilisesi'ni kastediyorum efendim; ibadet eden bütün bu dünyanın büyük ve ebedî Birinci Cemaat'ini; hepimiz ona aidiz; sadece bazılarımız o büyük inanca hiçbir şekilde yaklaşmayan bazı garip, sapıkça fikirler besler; *onda* hepimiz el ele tutuşuyoruz."

"Ellerimizi birbirine bağlıyoruz, demek istiyorsun, ellerimizi *birbirine bağlıyoruz*," diye haykırdı Peleg bana doğru yaklaşarak. "Genç adam, gemiye pruva direği[2] tayfası yeri-

2 Geminin en öndeki direği. (ç.n.)

ne, misyoner olarak yazılsan iyi olur; daha iyi bir vaaz hiç duymadım. Diyakoz Deuteronomy... hatta Peder Mapple'ın ta kendisi daha iyisini yapamaz; üstelik o önemli bir insan olarak görülür. Gelin gemiye, gelin; evraka boş verin. Baksana, şu Quohog'a[3] söyle... ne diyordun ona? Quohog'a binmesini söyle. Büyük çapa aşkına, ne biçim bir zıpkını var onun! Esaslı bir şeye benziyor; ve onu doğru taşıyor. Baksana, Quohog, ya da adın her neyse, bir balina filikasının başında durdun mu hiç? Balık vurdun mu?"

Queequeg tek kelime etmeden, kendine has vahşi tarzıyla küpeştenin üzerine, oradan da yanda asılı duran balina filikalarından birinin baş tarafına atladı ve sonra sol dizini sağlamca dayayarak ve zıpkınını dengeleyerek şöyle bir şeyler haykırdı:

"Kaptan, orada suyun üstünde sen görmek küçük damla katran? Görmek onu? E, onu balina gözü düşünmek; peki, o zaman!" Ve dikkatle ona nişan alarak demiri Bildad'in geniş kenarlı şapkasının hemen üzerinden fırlattı, geminin güvertelerini aşırtarak, parıldayan zift beneğini vurup gözden kaybettirdi.

"Şimdi," dedi Queequeg, sakince ipi geri toplayarak, "onu balina gözü düşünmek; e, o balina ölmek."

"Çabuk, Bildad," dedi Peleg, uçan zıpkının yakınından geçişinden dehşete kapılarak kamaranın lombar ağzına[4] doğru çekilmiş olan ortağına. "Çabuk diyorum sana Bildad, geminin evrakını getir. Şu Hedgehog,[5] yani Quohog, filikalarımızdan birinde olmalı. Bana bak, Quohog, sana doksanıncı hisseyi vereceğiz ve bu şimdiye kadar Nantucket'tan sefere çıkan herhangi bir zıpkıncıya verilmiş olandan fazla."

Böylece aşağıya, kamaraya yollandık ve beni çok sevindiren bir şekilde, kısa bir zamanda Queequeg benim de ait olduğum geminin mürettebatına kaydedildi.

---

3 (Quahog): Bir tür istiridye. (ç.n.)

4 Güvertede iç kısımlara girişi sağlayan açıklıklar. (ç.n.)

5 Kirpi. (ç.n.)

Bütün ön işlemler tamamlandığı ve Peleg imzalanmak üzere her şeyi hazır ettiği zaman bana döndü ve, "Şu Quohog yazmayı bilmiyor herhalde, değil mi? Baksana, Quohog, kahretsin! İmzanı mı atıyorsun, yoksa işaretini mi koyuyorsun?" dedi.

Ama daha önce iki üç kez benzer formalitelere katılmış olan Queequeg bu soru üzerine hiçbir şekilde mahcup olmadı; ona sunulan dolmakalemi alarak kâğıdın üstüne, doğru yere, koluna dövme yapılmış olan garip, yuvarlak bir şeklin tam bir suretini kopyaladı; öyle ki, Kaptan Peleg'in onun adıyla ilgili inatçı hatasından dolayı, şöyle bir şey ortaya çıktı:

Quohog.
İşareti X.

Bu arada Kaptan Bildad oturmuş, ciddiyetle ve sabit bakışlarla Queequeg'i gözlüyordu; nihayet ağırbaşlı bir tavırla kalkarak ve geniş etekli, soluk renkli ceketinin kocaman ceplerini karıştırarak bir tomar dinî broşür çıkardı ve "Son Gün Geliyor; ya da Kaybedecek Vakit Yok" başlıklı bir tanesini seçerek onu Queequeg'in eline verdi; sonra, iki eliyle Queequeg'in ellerini ve kitabı kavrayarak ciddiyetle gözlerinin içine baktı ve şöyle dedi: "Karanlığın oğlu, sana karşı görevimi yapmalıyım; bu geminin kısmen sahibiyim ve bütün tayfalarının ruhu için endişe duyuyorum; eğer hâlâ pagan âdetlerine bağlıysan, ki maalesef bundan korkuyorum, sana yalvarırım, sonsuza kadar şeytanın kölesi olarak kalma. Şeytanın putunu ve korkunç ejderhayı reddet; gelecek olan gazaba sırtını dön; gözünü dört aç, diyorum; ah! Tanrı aşkına! Cehennem çukurundan uzak dur!"

Yaşlı Bildad'in ifade tarzında hâlâ tuzlu denizden bir şeyler vardı; bunlar heterojen bir şekilde Kutsal Kitap'ın tabirleriyle ve yerel tabirlerle karışmıştı.

"Dur hele, dur hele, Bildad, zıpkıncımızı bozma şimdi," diye haykırdı Peleg. "Dindar zıpkıncılardan asla iyi seyyah çıkmaz... içlerindeki köpekbalığını yok eder bu; köpekbalığına bir hayli benzemeyen bir zıpkıncı da metelik etmez. Bir

zamanlar, bütün Nantucket'tan ve Vineyard'dan çıkmış en cesur mızrakçı olan Nat Swaine adında bir genç vardı; Quaker cemaatine katıldı ve sonu iyi olmadı. Hastalıklı ruhu için o kadar korkmaya başladı ki, beklenmedik akıbetlerin korkusuyla, filikası parçalanır ve Davy Jones'a[6] gider diye, balinalardan çekinir ve kaçınır oldu."

"Peleg! Peleg!" dedi Bildad gözlerini ve ellerini kaldırarak. "Benim gibi, sen kendin de birçok tehlikeli zamanlar gördün; ölüm korkusu duymanın ne demek olduğunu biliyorsun, Peleg; o halde, nasıl bu Tanrısız kisve altında saçma sapan konuşabiliyorsun? Kendi yüreğini yalanlıyorsun Peleg. Söyle bana, Japonya'daki o tayfunda işte bu Pequod'un üç direği denize uçtuğunda, ikinci kaptan olarak Kaptan Ahab'le çıktığın o seferde, o zaman Ölüm'ü ve Kıyamet'i düşünmedin mi?"

"Duyun onu, hele duyun onu," diye haykırdı Peleg, hızlı adımlarla kamaranın bir ucundan diğerine yürüyerek ve ellerini ceplerinin derinlerine sokarak... "duyun onu, hepiniz. Bir düşünün! Her an geminin batacağını sanırken! O zaman Ölüm ve Kıyamet mi? Ne? Her üç direk geminin yan tarafına çarparak öyle sonu gelmez bir gümbürtü koparırken; ve bütün denizler baştan kıça üzerimizde patlarken. O zaman Ölüm'ü ve Kıyamet'i düşünmek mi? Hayır! O zaman Ölüm'ü düşünecek vakit yoktu. Kaptan Ahab ve ben hayatı düşünüyorduk; ve bütün tayfaları kurtarmayı... Eğreti de olsa direkleri dikmeyi... En yakın limana girmeyi; ben işte bunları düşünüyordum."

Bildad başka bir şey söylemedi; ceketini ilikleyerek azametle güverteye çıktı ve biz de onu takip ettik. Orada durup, büyük bir sessizlik içinde, geminin orta kısmında bir gabya yelkenini tamir etmekte olan birkaç yelkenciye nezaret etti. Zaman zaman, bir bez parçasını yerden almak, ya da aksi takdirde ziyan olabilecek katranlı bir sicim ucunu kurtarmak için eğiliyordu.

---

6 Denizin dibi, denizin ruhu, denizcilerin şeytanı. (ç.n.)

XIX. Bölüm

Kâhin

"Yoldaşlar, o gemiye mi yazıldınız?"

Queequeg ve ben az önce Pequod'dan ayrılmıştık ve o an için her birimiz kendi düşüncelerine dalmış bir halde, ağır ağır sudan uzaklaşıyorduk ki, önümüzde duraklayarak kocaman işaretparmağını söz konusu tekneye doğrultan bir yabancı bize bu sözleri söyledi. Hırpani bir kılıktaydı; üzerinde solmuş bir ceket ve yamalı bir pantolon vardı; boynuna paçavrası çıkmış siyah bir mendil sarmıştı. Yoğun bir çiçek hastalığı her yönde yüzüne yayılmış ve onu bir selin, hücum eden sular kuruduktan sonraki karmaşık, oluklu yatağına benzer bir halde bırakmıştı.

"Ona mı yazıldınız?" diye tekrarladı.

"Pequod gemisini kastediyorsun herhalde," dedim, ona uzun uzun bakabilmek için biraz daha vakit kazanmaya çalışarak.

"Evet, Pequod... Şuradaki gemi," dedi, kolunu bütünüyle geri çekerek ve sonra, sabit bir süngü gibi işaret eden parmağıyla tam olarak o objeyi hedef alıp, hızla ileriye doğru uzatarak.

"Evet," dedim, "az önce hizmet sözleşmesini imzaladık."

"Onda ruhlarınızla ilgili bir şey yazılı mıydı?"

"Neyle ilgili?"

"A, belki de ruhunuz yoktur," dedi çabucak. "Ama önemli değil, ruhu olmayan birçok adam tanıyorum... Onlara iyi şanslar; zaten bu onlar için daha iyi. Ruh, bir arabaya takılan beşinci tekerlek gibidir."

"Ne zırvalıyorsun yoldaş?" dedim.

"Gerçi *onda,* başka adamlardaki o türden bütün eksiklikleri telafi edecek kadar çok var," dedi yabancı aniden, *onda* kelimesine gergin bir vurgu yaparak.

"Queequeg," dedim, "gidelim; bu adam bir yerlerden kaçmış; bilmediğimiz bir şeyden ve birisinden bahsediyor."

"Durun!" diye haykırdı yabancı. "Doğru söyledin... İhtiyar Gök Gürültüsü'nü daha görmediniz, değil mi?"

"İhtiyar Gök Gürültüsü de kim?" dedim onun tavrındaki delice ciddiyetle yine yerimde mıhlanıp kalarak.

"Kaptan Ahab."

"Ne! Gemimizin kaptanı mı, yani Pequod'un?"

"Evet, biz eski denizcilerden bazıları arasında o adla anılır. Daha onu görmediniz, değil mi?"

"Hayır, görmedik. Hasta olduğunu söylediler, ama iyileşiyormuş ve çok geçmeden yine sağlığına kavuşacakmış."

"Çok geçmeden yine sağlığına kavuşacakmış!" diye güldü yabancı, alaycı bir tür kahkahayla. "Bana bakın; Kaptan Ahab sağlığına kavuştuğu zaman, şu benim sol kolum da sağlığına kavuşacak; daha önce değil."

"Onun hakkında ne biliyorsun?"

"Size onun hakkında *ne* anlattılar? Onu söyleyin bana!"

"Onun hakkında pek bir şey anlatmadılar; yalnız iyi bir balina avcısı olduğunu ve mürettebatına iyi bir kaptan olduğunu duydum."

"Doğru, doğru... Evet, ikisi de gayet doğru. Ama bir emir verdiği zaman fırlamalısınız. Adım at ve homurdan; homurdan ve git... Kaptan Ahab'la yapılacak şey budur. Ama uzun

zaman önce üç gün üç gece ölü gibi yatmasına sebep olan, Horn Burnu açıklarında başına gelen şey hakkında bir şey anlatmadılar mı; Santa'da, mihrabın önünde o İspanyol'la yaptığı ölümcül kavga hakkında?.. Bunun hakkında hiçbir şey duymadınız, ha? İçine tükürdüğü gümüş su kâsesi hakkında? Ve geçen yolculukta, kehanete uygun olarak bacağını kaybetmesi hakkında. Bu meseleler hakkında bir tek kelime duymadınız mı ve biraz daha fazlasını, ha? Hayır, duyduğunuzu sanmıyorum; nasıl duyabilirsiniz? Bunları kim biliyor ki? Bütün Nantucket değil, herhalde. Ama yine de belki bacağını ve onu nasıl kaybettiğini anlattıklarını duymuşsunuzdur; evet, onu duymuşsunuz, galiba. A, evet, *bunu* hemen hemen herkes biliyor... yani tek bacağı olduğunu biliyorlar; ve ötekini bir ispermeçetin kopardığını."

"Arkadaş," dedim, "bütün bu abuk sabuk sözlerin ne demek oluyor bilmiyorum ve pek de umurumda değil; çünkü kafadan biraz sakatmışsın gibi geliyor bana. Ama eğer oradaki geminin, Pequod'un kaptanı Ahab'den bahsediyorsan, o zaman söyleyeyim sana, bacağını kaybedişi hakkında her şeyi biliyorum."

"*Her* şeyi, ha... Emin misin?.. Her şeyi mi?"

"Gayet eminim."

Dilenciye benzeyen yabancı, parmağıyla Pequod'u işaret ederek ve bakışlarını da oraya doğrultarak, sanki derin ve sıkıntılı düşünceler içindeymiş gibi bir süre öylece durdu; sonra biraz irkilerek döndü ve şöyle dedi: "Gemiye kaydoldunuz, öyle mi? Adlarınız evraka yazıldı? Eh, ne yapalım, imzalanan imzalanmıştır; ve olacak olan şeyler olacaktır; ama öte yandan, belki de olmayacaktır sonuçta. Her neyse, her şey çoktan belirlenmiş ve ayarlanmış; ve birtakım denizcilerin onunla gitmesi gerekiyor sanırım; başkası kadar bunlar da olabilir, Tanrı onlara acısın! İyi sabahlar yoldaşlar, iyi sabahlar; tarifsiz gökyüzü sizi kutsasın; sizi durdurduğum için kusuruma bakmayın."

"Buraya bak, arkadaş," dedim, "bize söyleyecek önemli bir şeyin varsa söyle bakalım; ama eğer sadece bizi aldatmaya çalışıyorsan, oyununda yanılıyorsun; diyeceğim tek şey bu."

"Ve çok da güzel diyorsun; bir adamın böyle çekinmeden konuşması hoşuma gider; tam ona göre bir adamsın... senin gibileri. İyi sabahlar yoldaşlar, iyi sabahlar! Ha! Oraya gittiğinizde, onlardan biri olmamaya karar verdiğimi söyleyin onlara."

"A, sevgili dostum, bizi böyle kandıramazsın... bizi kandıramazsın. Bir adamın büyük bir sırrı varmış gibi görünmesi dünyanın en kolay şeyidir."

"İyi sabahlar yoldaşlar, iyi sabahlar."

"Gerçekten de öyle," dedim. "Haydi gel Queequeg, bu deli adamı bırakalım. Ama dur, bana adını söyler misin?"

"Elijah."[1]

Elijah! diye düşündüm; ve ikimiz de, birbirimizin üslubunda, bu pejmürde kılıklı yaşlı denizci hakkında yorumlar yaparak yürüyüp gittik; ve onun umacı olmaya çalışan bir şarlatandan başka bir şey olmadığı konusunda fikir birliğine vardık. Ama belki henüz yüz yardadan fazla gitmemiştik ki, tesadüfen bir köşeyi dönerken arkama bakınca kimi göreyim? Belli bir mesafe geriden de olsa, Elijah arkamızdan geliyordu. Her nedense, onun görüntüsü beni öylesine etkiledi ki, Queequeg'e onun arkamızda olduğundan hiç söz etmedim ve yabancının aynı köşeyi dönüp dönmeyeceğini merak ederek, yoldaşımla birlikte yoluma devam ettim. Döndü; ve o zaman bana bizi takip ediyormuş gibi geldi, ama bunu hangi niyetle yaptığını hiç mi hiç tahmin edemedim. Onun yoruma açık, yarı imalı, yarı açıklayıcı, üstü örtülü konuşmasına eklenince, bu durum şimdi bende, hepsi de Pequod'la ve Kaptan Ahab'le bağlantılı türlü belirsiz şüpheler ve hafif endişeler doğurdu; ve kaybettiği bacakla bağlantılı; ve Horn

1 (İlyas) Eski Ahit'te, Kral Ahab'i, aşırı putperestliği yüzünden şiddetli bir kıtlık olacağına dair uyaran kâhin. (ç.n.)

Burnu'nda geçirdiği nöbetle; ve gümüş su kâsesiyle; ve bir gün önce, ben gemiden ayrılırken, Kaptan Peleg'in onun hakkında söyledikleriyle; ve Kızılderili kadın Tistig'in öngörüsüyle; ve çıkmayı yükümlenmiş olduğumuz yolculukla; ve bin tane başka karanlık şeyle.

Bu pejmürde Elijah'nın gerçekten bizi takip edip etmediğine dair kuşkularımı gidermeye kararlıydım ve bu niyetle, Queequeg'le birlikte yolun karşı tarafına geçtim ve o tarafta gerisingeri yürüdüm. Ama Elijah bizi fark etmemiş gibi görünerek geçip gitti. Bu beni rahatlattı; bir kez daha ve nihai olduğunu sandığım bir şekilde, kalbimde onu şarlatan ilan ettim.

XX. Bölüm

Faaliyet İçinde

Bir iki gün geçti... Pequod'da büyük bir faaliyet vardı. Yalnız eski yelkenler onarılmıyor, gemiye yeni yelkenler, top halinde brandalar ve arma kangalları geliyordu; kısacası, her şey geminin hazırlıklarının hızla tamamlanmakta olduğuna delalet ediyordu. Kaptan Peleg kıyıya hemen hemen hiç çıkmıyor, çadırında oturup keskin bakışlarla tayfaları gözlüyordu: Dükkânlardaki tüm satın alma ve tedarik etme işlerini Bildad yapıyordu; ambarda ve armanın üzerinde görevli olan adamlarsa havanın kararışından uzun bir süre sonrasına kadar çalışıyorlardı.

Queequeg'in gemi sözleşmesini imzalayışının ertesi günü, gemi mürettebatının kaldığı bütün hanlarda, sandıklarının gece olmadan gemide olması gerektiğine, çünkü teknenin ne kadar yakın bir zamanda yelken açacağının belli olmadığına dair duyuru yapıldı. Böylece Queequeg ve ben eşyalarımızı gemiye yükledik; ancak, son ana kadar karada uyumaya karar verdik. Ama anlaşılan bu durumlarda her zaman çok önceden haber veriyorlarmış; gemi birkaç gün daha yola çıkmadı. Ama buna şaşmamalı; Pequod tam olarak teçhiz edilinceye kadar yapılacak çok şey vardı ve kim bilir ne çok şeyin düşünülmesi gerekiyordu.

Ev idaresinde ne çok sayıda şeyin –yatakların, tavaların, çatal ve bıçakların, küreklerin ve maşaların, peçetelerin, fındıkkıranların ve daha birçok şeyin– vazgeçilmez olduğunu herkes bilir. Engin okyanusta, bütün manavlardan, seyyar sebze satıcılarından, doktorlardan, fırıncılardan ve bankacılardan uzakta, üç yıllık bir ev idaresi gerektiren balinacılıkta da aynen böyledir. Ve bu, ticari tekneler için de doğru olmakla beraber, hiçbir şekilde balina gemilerindeki ölçüde değildir. Çünkü balina avı seferinin çok uzun sürmesinin, balık sanayisine özgü çok sayıda obje bulunmasının ve çoğu zaman sık sık uğranılan uzak limanlarda, bunların yerlerine yenilerini bulmanın imkânsız olmasının yanı sıra, bütün gemiler arasında, balina avı teknelerinin her türden kazaya ve özellikle tam da seferin başarısının en çok bağlı olduğu şeylerin tahribatına ve kaybına en açık olan tekneler olduğu unutulmamalıdır. Yedek filikalar, yedek gönderler, yedek ipler ve zıpkınlar, yedek bir kaptandan ve geminin bir kopyasından başka yedek neredeyse her şey bulundurulması işte bu yüzdendir.

Adaya vardığımız sıralarda Pequod'un, etinden, ekmeğinden, suyundan, yakıtından, demir fıçı kasnaklarından ve tahtalarından ibaret en ağır depolama işleri hemen hemen tamamlanmıştı. Ama daha önce değinildiği gibi, bir süre devamlı olarak küçüklü büyüklü, muhtelif ıvır zıvır alıp getirildi ve gemiye taşındı.

Bu alıp getirmeyi ve taşımayı yapanlar arasında en öne çıkan Kaptan Bildad'in ablasıydı; son derece kararlı ve yorulmak bilmez bir ruha sahip, ayrıca çok iyi yürekli, zayıf, yaşlı bir hanımdı bu ve Pequod bir kez iyice denize açıldıktan sonra hiçbir eksiğinin bulunmamasını şeref meselesi etmiş gibi görünüyordu. Bir sefer gemiye kilercinin kileri için bir kavanoz turşuyla geliyordu; başka bir sefer, ikinci kaptanın seyir defterini tuttuğu yazı masası için bir deste tüy kalemle; üçüncü bir sefer, birisinin romatizmalı beli için bir

top fanilayla. Hiçbir kadın, adına daha layık olmamıştır; adı Charity'ydi...[1] herkesin ona seslendiği şekilde, Charity Teyze. Ve bu şefkatli Charity Teyze, şefkat dolu bir rahibe gibi, sevgili kardeşi Bildad'le alakalı olan ve kendisinin de titizlikle biriktirilmiş otuz kırk dolarlık hissesine sahip olduğu bir gemideki herkese güvenlik, rahatlık ve teselli sağlamayı vadeden her şeye el vermeye hazır bir halde, oraya buraya koşuşturuyordu.

Ama bu mükemmel kalpli Quaker kadınının, son gün yaptığı gibi, gemiye bir elinde uzun bir yağ kepçesi, diğerindeyse daha da uzun bir balina mızrağıyla geldiğini görmek irkilticiydi. Bildad'in kendisi ve Kaptan Peleg de hiç geri kalmıyorlardı. Bildad'e gelince, yanında ihtiyaç duyulan malzemelerin uzun bir listesini taşıyor ve listedekilerden biri geldiğinde, kâğıdın üstünde o malzemenin karşısına işaretini koyuyordu. Peleg arada sırada balina kemiğinden yapılma ininden aksayarak çıkıp lombar ağzının aşağısındaki adamlara gürlüyor, direğin tepesindeki armadorlara[2] gürlüyor ve sonra gürleye gürleye çadırına dönüyordu.

Bu hazırlık günleri boyunca Queequeg'le ben sık sık tekneyi ziyaret ediyorduk ve ben aynı sıklıkla Kaptan Ahab'i, onun nasıl olduğunu ve gemisine ne zaman geleceğini soruyordum. Bu sorulara, onun günden güne iyileştiği ve her an gemiye gelmesinin beklendiği cevabını veriyorlardı; bu arada iki kaptan, Peleg'le Bildad, tekneyi yolculuğa uygun hale getirmek için gerekli her şeyle ilgilenebilirlermiş. Eğer kendime karşı tamamıyla dürüst olsaydım, yüreğimde, gemi açık denize çıkar çıkmaz onun mutlak diktatörü olacak olan adamı bir kez bile görmeden, bu kadar uzun bir yolculuğa kendimi böyle teslim etmekten pek de hoşlanmadığımı çok açık bir şekilde görürdüm. Ama insan bir uygunsuzluktan kuşkulandığı zaman, bazen öyle olur ki, eğer

1 (İng.) Hayırseverlik, şefkat. (ç.n.)

2 Geminin armasıyla ilgilenen görevli. (ç.n.)

zaten o meseleye karışmışsa, farkına varmadan kuşkularını kendinden bile gizlemeye uğraşır. Ve bende de büyük ölçüde böyle oldu. Hiçbir şey söylemiyor ve hiçbir şey düşünmemeye çalışıyordum.

Nihayet, geminin ertesi gün içinde bir ara kesin olarak yelken açacağı ilan edildi. Böylece, ertesi sabah Queequeg'le ben erkenden yola çıktık.

XXI. Bölüm

Gemiye Biniş

Biz rıhtıma yaklaşırken saat neredeyse altıydı ama henüz tam aydınlanmamış, gri, puslu bir şafak vaktiydi.

"Eğer yanlış görmüyorsam, orada ileriye doğru koşan birtakım denizciler var," dedim Queequeg'e. "Bunlar gölge olamaz; güneş doğmadan hareket edecek herhalde; haydi gel!"

"Durun hele!" diye haykırdı bir ses ve sesin sahibi aynı anda arkamızdan yaklaştı, ikimizin de omzuna birer elini koydu; sonra aramıza sokularak ve biraz ileriye doğru eğilerek, belirsiz alacakaranlıkta tuhaf bir şekilde bir Queequeg'e, bir bana bakarak durdu. Elijah'ydı bu.

"Gemiye mi biniyorsunuz?"

"Çek ellerini, olmaz mı," dedim.

"Sen buraya bakmak," dedi Queequeg silkinerek, "sen buradan gitmek!"

"Binmiyor musunuz yani?"

"Evet, biniyoruz," dedim, "ama bundan sana ne? Biliyor musun Bay Elijah, biraz küstah olduğunu düşünüyorum."

"Hayır, hayır, hayır; bunun farkında değildim," dedi Elijah, son derece anlaşılmaz bakışlarla, ağır ağır ve hayretle bir Queequeg'e, bir bana bakarak.

"Elijah," dedim, "arkadaşıma ve bana lütfedip geri çekileceksin. Hint ve Pasifik okyanuslarına gidiyoruz ve alıkonmamayı tercih ederiz."

"Gidiyorsunuz, öyle mi? Kahvaltıdan önce dönecek misiniz?"

"O kafadan çatlak, Queequeg," dedim, "haydi gel."

"Hey!" diye bağırdı Elijah biz birkaç adım uzaklaştığımızda bize seslenerek.

"Aldırma ona," dedim, "Queequeg, haydi gel."

Ama o yine sinsice bize yaklaştı ve aniden elini omzuma atarak, "Biraz önce o gemiye doğru giden adamlar gibi görünen bir şeyler gördünüz mü?"

Bu basit, açık sorudan etkilenerek, "Evet, dört beş adam gördüğümü sandım; ama emin olamayacak kadar belirsizdi," diye cevap verdim.

"Çok belirsiz, çok belirsiz," dedi Elijah. "Size iyi sabahlar."

Bir kez daha ondan ayrıldık; ama bir kez daha usulca arkamızdan geldi ve yine omzuma dokunarak, "Şimdi onları bulabilecek misiniz, bakın bakalım, olmaz mı?" dedi.

"Kimi?"

"Size iyi sabahlar! İyi sabahlar size!" diye karşılık verdi yine bizden uzaklaşarak. "Ha! Sizi şeye karşı uyaracaktım... Ama boş verin, boş verin... Hepsi aynı kapıya çıkar, hem de hepsi aile içinde; bu sabah keskin bir ayaz var, değil mi? Size elveda. Yakınlarda görüşmeyiz herhalde; tabii, eğer Büyük Jüri'nin[1] karşısında görüşmezsek." Bu çatlak sözlerle birlikte nihayet gitti ve o an için beni çılgınca utanmazlığından son derece hayrete düşmüş bir halde bıraktı.

Nihayet Pequod'un güvertesine adım attığımızda, her şeyi derin bir sessizlik içinde bulduk; hiçbir kıpırtı yoktu. Kamaranın girişi içeriden kilitlenmişti; bütün ambar kapakları kapalıydı ve üstlerine kangal halinde armalar yığılmış-

1 Kıyamet gününde iyilerle kötüleri ayıracak olan jüri. (ç.n.)

tı. İleriye, baş kasaraya gittiğimizde, lombozun[2] sürgüsünü açık bulduk. Bir ışık görerek aşağıya indik ve orada sadece yırtık pırtık bir gemici ceketine sarınmış yaşlı bir armador bulduk. İki sandık üzerine boylu boyunca uzanmıştı; yüzü aşağıya dönüktü ve kavuşturulmuş kollarıyla kuşatılmıştı. Üzerine son derece derin bir uyku çökmüştü.

"Gördüğümüz o denizciler nereye gitmiş olabilir Queequeg?" dedim uyuyan adama kuşkuyla bakarak. Ama anlaşılan, rıhtımdayken Queequeg şimdi değindiğim şeyin hiç farkına varmamıştı; dolayısıyla, Elijah'nın aksi halde açıklanamayan sorusu olmasa, o meselede bir göz yanılgısına düşmüş olduğumu düşünürdüm. Ama zihnimde bu işi bastırdım; ve yine uyuyan adama dikkat ederek, şakayla Queequeg'e, cesedin başını beklememizin belki de daha iyi olacağını ima ettim; buna uygun bir şekilde yerleşmesini söyledim. Queequeg sanki yeterince yumuşak olup olmadığını yoklarmış gibi, elini uyuyan adamın arkasına koydu; ve sonra, işi daha fazla uzatmadan, sessizce bunun üzerine oturdu.

"Tanrım! Queequeg, oraya oturma," dedim.

"A! Cok iyi oturak," dedi Queequeg, "memleketim usul; yüzünü acıtmamak."

"Yüzü!" dedim. "Ona yüzü mü diyorsun? Çok şefkatli bir çehreymiş o zaman; ama ne kadar zor nefes alıyor, göğsü patlayacak; kalk oradan Queequeg, ağırsın, zavallının yüzü eziliyor. Kalk oradan Queequeg! Bak, yakında seni aşağı atacak. Uyanmamasına şaştım."

Queequeg uyuyan adamın başının hemen ötesine kaydı ve savaş baltası piposunu yaktı. Ben de ayakucuna oturdum. Pipoyu uyuyan adamın üzerinden birbirimize geçirip durduk. Bu arada, onu sorguladığımda, Queequeg bozuk konuşma tarzıyla bana, memleketinde kanepe veya sedir tü-

2 Gemilerin iç kısımlarını aydınlatmak için yanlara ve güvertelere açılmış yuvarlak delikler ve bunların kapakları. (ç.n.)

ründen hiçbir şey olmadığından kralın, reislerin ve genel olarak büyük insanların, alt sınıflardan bazı kişileri divan olarak semirttiğini anlattı; ve bir evi o bakımdan rahat olacak şekilde döşemek için, sadece sekiz on tane tembel adam satın alıp pencere aralarına ve girintilere yatırmanız gerekirmiş. Ayrıca, gezilerde çok elverişliymiş bu; bastona dönüşebilen şu bahçe sandalyelerinden çok daha iyiymiş; zaman zaman bir reis hizmetkârını çağırır ve belki de nemli, bataklık bir yerde, geniş gölgeli bir ağacın altında, kendini kanepe haline getirmesini arzu edermiş.

Queequeg bunları anlatırken, savaş baltasını benden her alışında, bunun kesici tarafını uyuyan adamın başının üstünde sallıyordu.

"O ne için Queequeg?"

"Cok kolay seni öldürmek; ah! Cok kolay!"

İki türlü kullanımında görünüşe göre hem düşmanlarının beynini dağıtmış, hem de kendi ruhunu teskin etmiş olan savaş baltası piposu hakkında bazı çılgınca anılarını anlatarak devam ediyordu ki dikkatimiz doğrudan doğruya uyuyan armadora çekildi. Güçlü duman şimdi o dar hücreyi tamamen doldurmuş olduğundan, onu etkilemeye başladı. Boğuk bir şekilde nefes alıyordu; sonra burnundan sıkıntısı varmış gibi göründü; sonra yerinde bir iki defa döndü; sonra da doğrulup gözlerini ovuşturdu.

"Hey!" diye soludu nihayet. "Tütün içenler, siz kimsiniz?"

"Gemiye yazılmış adamlarız," diye cevap verdim. "Ne zaman yola çıkıyor?"

"Evet, evet, onunla gideceksiniz, öyle mi? Bugün yola çıkıyor. Kaptan dün gece gemiye geldi."

"Hangi kaptan? Ahab mi?"

"Başka kim olacak?"

Ona Ahab'le ilgili başka sorular da soracaktım ki güverteden bir ses duyduk.

"Hey! Starbuck dolaşıyor," dedi armador. "Hayat dolu bir ikinci kaptan o; iyi bir adam ve de dindar; ama artık iyice kendime geldim ve işe girişmeliyim." Böyle diyerek güverteye çıktı; biz de peşinden gittik.

Artık güneş tamamen doğmuştu. Çok geçmeden tayfalar ikişer üçer gemiye bindiler; armadorlar harekete geçtiler; kaptan yardımcıları faaliyetteydi; ve kıyıdan birkaç insan çeşitli son şeyleri gemiye getirmekle meşguldü. Bu arada Kaptan Ahab görünmüyor, kamarasında saklı kalmaya devam ediyordu.

XXII. Bölüm

Mutlu Noeller

Nihayet, öğlene doğru, geminin armadorlarının nihai olarak gönderilmesi üzerine ve Pequod rıhtımdan dışarıya nakledildikten ve her daim düşünceli Charity, bir balina filikasıyla son hediyesini, kayınbiraderi olan üçüncü kaptan Stubb için bir takke ve kilerci için yedek bir İncil getirdikten sonra... bütün bunlardan sonra, iki kaptan, Peleg ve Bildad kamaradan çıktılar ve Peleg ikinci kaptana dönerek dedi ki:

"Şimdi, Bay Starbuck, her şeyin tamam olduğundan emin misin? Kaptan Ahab tümüyle hazır... Onunla şimdi konuştum... Kıyıdan alınacak başka bir şey yok, ha? Eh, bütün tayfaları çağır o zaman. Burada, kıç tarafta topla onları... Kahrolsunlar!"

"Ne kadar acelemiz olursa olsun, küfre gerek yok Peleg," dedi Bildad; "ama haydi git ve söylediğimizi yap Starbuck arkadaş."

Nasıl yani! Burada, tam da yolculuğa çıkma noktasında, Kaptan Peleg'le Kaptan Bildad, görünüş itibarıyla limanda yaptıkları şekilde, sanki denizde de ortaklaşa kumanda edeceklermiş gibi, kıçüstü güvertesinde otoriterce davranıyorlardı. Kaptan Ahab'e gelince, henüz ondan hiçbir iz

yoktu; sadece kamarasında olduğunu söylüyorlardı. Ama o zaman, onun varlığının gemiyi harekete geçirmek ve denizin iyice açıklarına sevk etmek için hiçbir şekilde gerekli olmadığı fikri doğuyordu. Gerçekten de öyleydi, çünkü bu hiç de onun asıl işi değil, kılavuzun işiydi; ve henüz tamamen iyileşmemiş olduğundan –öyle diyorlardı– Kaptan Ahab yukarı çıkmıyordu. Ve bütün bunlar oldukça doğal görünüyordu; özellikle, ticaret filosunda da birçok kaptan, demir alındıktan sonra hatırı sayılır bir süre asla güvertede boy göstermediği, kamaradaki masanın başında kalıp, kıyıdan arkadaşları kılavuzla birlikte gemiden temelli ayrılmadan önce, onlarla bir veda eğlencesi yaptığı için.

Ama bu mesele üzerinde düşünmeye fazla fırsat yoktu, çünkü Kaptan Peleg şimdi capcanlıydı. Konuşma ve kumanda etme işinin çoğunu Bildad değil, o yapıyormuş gibiydi.

"Buraya, kıç tarafa, sizi piç kuruları," diye haykırdı, denizciler grandi direğinin etrafında oyalanırken. "Bay Starbuck, kıç tarafa sür onları."

"O çadırı indirin!" oldu bir sonraki emir. Daha önce ima ettiğim gibi, balina kemiğinden bu çadır, limanda bulunulduğu süre dışında asla kurulu olmuyordu; ve otuz yıldır Pequod'da, çadırı indirme emrinin demir alınmasından bir sonraki iş olduğu iyi biliniyordu.

"Bocurgata[1] adam koy! Kan ve gök gürültüsü! Zıpla!" oldu bir sonraki emir ve mürettebat manivelalara atladı.

Şimdi, gemiyi harekete geçirirken kılavuzun genellikle bulunduğu yer geminin ön kısmıdır. Ve bilinsin ki burada Bildad, diğer subaylarının yanı sıra Peleg'le birlikte, limanın lisanslı kılavuzlarından biriydi... Alakalı olduğu tüm gemilerin Nantucket'ta alınan kılavuz ücretinden tasarruf etmesi için kendini kılavuz yaptırmış olduğundan kuşkulanılıyordu, çünkü hiçbir zaman başka teknelerin kılavuzluğunu yapmıyordu... Diyorum ki, şimdi Bildad'in faal bir

1 Ağır yükleri kaldırmakta kullanılan dikey bir makara; vinç. (ç.n.)

şekilde, yaklaşan çapayı görmek için pruvanın üzerinden aşağıya bakmakta olduğu ve canlı bir iyi niyetle Booble Sokağı'ndaki[2] kızlar hakkında bir tür koro haykırmakta olan, ırgattaki[3] tayfaları teşvik etmek için zaman zaman kasvetli bir ilahî kıtasına benzer bir şey söylemekte olduğu görülebiliyordu. Oysa daha üç gün bile geçmemişti ki, Bildad onlara Pequod'da, özellikle harekete geçerken, hiçbir müstehcen şarkıya izin verilmeyeceğini söylemiş ve ablası Charity her bir gemicinin kuşetine küçük, kaliteli birer Watts nüshası[4] yerleştirmişti.

Bu arada geminin diğer kısmına nezaret eden Kaptan Peleg kıç tarafta son derece korkunç bir tarzda bağırıyor ve küfrediyordu. Neredeyse onun daha demir alınmadan gemiyi batıracağını düşünecektim; manivelamda gayriihtiyari durakladım ve böyle şeytani bir kılavuzla yolculuğa başlamakla ikimizin de aldığı riskleri düşünerek, Queequeg'e de aynısını yapmasını söyledim. Ancak, bana verdiği yedi yüz yetmiş yedinci paya rağmen, dindar Bildad'de bir selamet bulunabileceğini düşünerek kendimi teselli ediyordum ki, arka tarafımda ani, sert bir dürtme hissettim ve dönerek Kaptan Peleg'in, bacağını yakın çevremden geriye çekme halindeki korkunç görüntüsüyle dehşete kapıldım. İlk tekmemdi bu.

"Ticaret filosunda böyle mi asılıyorlar?" diye gürledi. "Fırla, seni koyun kafalı; fırla ve bel kemiğini kır! Neden fırlamıyorsunuz, diyorum, hepiniz... fırlayın! Quohog! Fırla, sen, kırmızı bıyıklı herif; fırla bakalım, İskoç kepi; fırla, sen, yeşil pantolon. Hepiniz fırlayın diyorum; ve gözlerinizi patlatın!" Böyle diyerek ve yer yer bacağını çok serbest bir şekilde kullanarak ırgat boyunca dolaşıyor, bu arada

2 Liverpool'un genelevler mahallesinde bir sokak. (ç.n.)

3 Ağır yükleri kaldırmakta kullanılan yatay makara. Bazen bocurgatla birlikte kullanılırdı. (ç.n.)

4 İngiliz ilahî yazarlarının babası sayılan Isaac Watts'ın (1674-1748) bir ilahî kitabı. (ç.n.)

istifini bozmayan Bildad, ilahîsiyle önderlik etmeye devam ediyordu. Kaptan Peleg bugün bir şeyler içmiş olmalı, diye düşündüm.

Nihayet demir alınmış, yelkenler fora edilmişti ve süzülerek gitmeye başladık. Kısa, soğuk bir Noel'di; ve kuzeyin bu kısa günü geceye karışırken, kendimizi neredeyse sınırsızca, dondurucu serpintisi bizi sanki cilalı bir zırhla kaplarmışçasına buzla kaplayan, kış soğuğuna bürünmüş okyanusta bulduk. Küpeştede sıra halindeki uzun dişler ayışığında parıldıyor ve pruvadan, devasa bir filin beyaz dişlerine benzeyen muazzam, kıvrımlı buz saçakları sarkıyordu.

Kılavuzumuz olarak, uzun boylu, zayıf Bildad ilk nöbetin başındaydı ve zaman zaman, eski tekne yeşil denizlere derinlemesine dalarak, parçalanan kırağıları her tarafına saçarken, rüzgâr uğuldar ve halatlar çın çın öterken, onun düzenli notaları duyuluyordu:

"Kabaran selin ötesinde tatlı çayırlar,
Bürünmüşler canlı bir yeşile.
Şeria Nehri aradan akarken,
Eski Kenan Diyarı da böyle görünürdü Yahudilere."

Bu tatlı sözler hiçbir zaman kulağıma o zamanki kadar tatlı gelmemişti. Umut ve doyumla doluydular. Gürültücü Atlas Okyanusu'ndaki bu dondurucu kış gecesine rağmen, ıslak ayaklarıma ve daha da ıslak ceketime rağmen, o zaman bana öyle geldi ki, gelecekte birçok hoş sığınak vardı; ve ilkbaharın filizlendirdiği çimenlerin yaz ortasında bile üzerine basılmamış ve solmamış olarak kaldığı, ebediyen taze çayırlar ve düzlükler vardı.

Nihayet kıyıdan öyle açıldık ki, iki kılavuza artık ihtiyaç kalmadı. Bize eşlik etmiş olan sağlam yelkenli tekne yanımıza yanaşmaya başladı.

Bu noktada Peleg'le Bildad'in nasıl etkilendiklerini görmek tuhaf ve oldukça hoştu, özellikle Kaptan Bildad'in. Çünkü henüz çıkıp gitmeye gönülsüzdü; her iki fırtınalı bur-

nun[5] da ötesine, öylesine uzun ve tehlikeli bir sefere çıkmakta olan bir gemiden temelli ayrılmaya çok gönülsüzdü; zorlukla kazandığı birkaç bin dolarını yatırmış olduğu bir gemiden; eski bir yoldaşının, bir kez daha o acımasız çenenin tüm dehşetleriyle karşılaşmaya başlayacak olan, neredeyse kendisi yaşında bir adamın kaptanlığını yaptığı bir gemiden; her bakımdan onu her şekilde ilgilendiren şeylerle dopdolu bir şeye veda etmeye gönülsüzdü... zavallı yaşlı Bildad uzun süre oyalandı; endişeli adımlarla güvertede dolaştı; bir veda sözü daha etmek için aşağıya, kamaraya koştu; yine güverteye çıktı ve rüzgâr yönüne doğru baktı; yalnız uzaktaki görünmeyen doğu kıtalarıyla sınırlanan engin ve sonsuz sulara doğru baktı; karaya doğru baktı; yukarılara baktı; sağa, sola baktı; her yere baktı ve hiçbir yere bakmadı; ve nihayet, mekanik bir şekilde bir ipi armadora çeliğinin[6] etrafına sararak, kasılmış bir halde sağlam Peleg'in elini kavradı ve bir lambayı yukarı kaldırarak bir süre durup, sanki, "Yine de, arkadaşım Peleg, buna dayanabilirim; evet, dayanabilirim," dermiş gibi, yiğitçe onun yüzüne baktı.

Peleg'in kendisine gelince, bu işi epey filozofça karşılıyordu; ama tüm felsefesine rağmen, lamba yüzüne fazlasıyla yaklaştığında, gözünde pırıldayan bir damla yaş vardı. Ve o da kamaradan güverteye az koşturmadı... Kâh aşağıya, kâh ikinci kaptan Starbuck'a bir söz söylemeye.

Ama sonunda, sanki bu sonmuş gibi ifadeyle yoldaşına döndü... "Kaptan Bildad... gel, eski yoldaşım, gitmeliyiz. Mayistra serenini geri sürün![7] Filika, hey! Yanaşmaya hazır olun, şimdi! Dikkat, dikkat!.. Gel Bildad, oğlum... Son sözlerini söyle. Sana iyi şanslar Starbuck... İyi şanslar Bay Stubb... İyi şanslar Bay Flask... Hepinize güle güle ve iyi şanslar... Üç yıl sonra bugün eski Nantucket'ta sizin için du-

5 Güney Amerika'nın Horn Burnu ve Afrika'nın Ümit Burnu. (ç.n.)

6 Etrafına halatların dolanarak sabitlenebileceği kısa çubuklar. (ç.n.)

7 Mayistra yelkenin üzerindeki sereni, yelkenin rüzgâr alacağı şekilde ayarlamak (gemiyi yavaşlatmak ya da durdurmak için yapılır). (ç.n.)

manı tüten sıcak bir akşam yemeği hazır edeceğim. Var olun ve gidin artık!"

"Tanrı sizi kutsasın ve kutsal himayesine alsın, adamlarım," diye mırıldandı yaşlı Bildad neredeyse anlaşılmaz bir şekilde. "Umarım hava güzel olur, ki Kaptan Ahab kısa bir zamanda aranızda dolaşıyor olsun... Onun tek ihtiyacı hoş bir güneş; ve çıktığınız tropikal yolculukta bunlardan bolca göreceksiniz. Avda dikkatli olun, ey arkadaşlar. Filikaları lüzumsuzca delmeyin, ey zıpkıncılar; iyi, beyaz sedir tahtasının fiyatı yılda tam yüzde üç artıyor. Dua etmeyi de unutmayın. Bay Starbuck, fıçıcının yedek tahtaları ziyan etmemesine dikkat edin. Ha! Yelken çuvaldızları yeşil dolapta! Tanrı'nın günlerinde aşırı derecede balina avlamayın, adamlarım; ama iyi bir fırsatı da kaçırmayın, Tanrı katının güzel hediyelerini reddetmek olur bu. Melas fıçısına göz kulak olun Bay Stubb; biraz sızdırdığını düşündüm. Adalara uğrarsanız, Bay Flask, zinaya karşı uyanık olun. Güle güle, güle güle! O peyniri ambarda fazla uzun tutmayın Bay Starbuck, bozulur. Tereyağını dikkatli kullanın... Libresi yirmi sentti ve bilin ki, eğer..."

"Gel, gel, Kaptan Bildad; palavrayı kes... gidelim!" Bu sözlerle Peleg onu kenarın üzerinden aşırmaya zorladı ve ikisi de filikaya indi.

Gemiyle filika birbirinden uzaklaştı; aralarında soğuk, nemli gece yeli esti; yukarıda çığlık çığlığa bir martı uçtu; iki tekne zapt edilmez bir şekilde yol aldı; üç kederli teşvik çığlığı attık ve kader gibi körü körüne ıssız Atlas Okyanusu'na daldık.

XXIII. Bölüm

Rüzgâraltındaki Sahil

Birkaç bölüm önce Bulkington adlı birisinden bahsedilmişti; New Bedford'da, handa rastladığımız, karaya yeni çıkmış, uzun boylu bir gemiciden.

O titretici kış gecesinde Pequod kindar pruvasını soğuk, hain dalgalara sapladığında, dümeninde kimin durduğunu göreyim? Bulkington'ın! Kış ortasında dört yıllık tehlikeli bir seferden yeni inmiş olup, böyle dinlenmeden bir başka fırtınalı dönem için yeniden denize açılabilen bu adama hayranlık ve korkuyla baktım. Kara, ayaklarını yakıyordu sanki. En harikulade şeyler daima sözü edilemeyen şeylerdir; derin anılardan ölülere övgü sözleri çıkmaz; bu altı inçlik bölüm, Bulkington'ın taşsız mezarıdır. Onun durumunun, fırtınanın savurduğu, perişan bir halde rüzgâraltı tarafındaki kara boyunca yol alan bir geminin durumu gibi olduğunu söyleyeyim sadece. Liman memnuniyetle imdada yetişir; liman merhametlidir; limanda güven, konfor, ocak taşı, akşam yemeği, sıcak battaniyeler, arkadaşlar, insanlığımıza şefkat gösteren her şey vardır. Ama o şiddetli rüzgârda, liman, kara, o geminin en dehşetli tehlikesidir; tüm konukseverlikten kaçmalıdır o; kara sadece omurgayı bile sıyırsa, bir

tek dokunuş geminin baştan aşağı titremesine neden olur. Tüm gücüyle, bütün yelkenlerini onu kıyıdan uzaklaştıracak şekilde açar; bunu yaparken, onu memnuniyetle evine doğru götürecek olan rüzgârların ta kendilerine karşı savaşır; yine, kamçılanan denizin karasızlığını arar; sığınmak adına umutsuzca tehlikeye koşar; tek dostu, en amansız düşmanıdır!

Şimdi biliyor musun Bulkington? Ölümcül derecede dayanılmaz olan o hakikat gözüne ilişir gibi oluyor mu; tüm derin, ciddi düşüncelerin yalnızca, gökyüzünün ve yeryüzünün en vahşi rüzgârları ruhu hain, haysiyetsiz sahile savurmak için işbirliği yaparken, ruhun kendi denizinde sahip olduğu o bağımsızlığını korumak için pervasız çabası olduğu hakikatini görebiliyor musun şimdi?

Ama sahilsiz, Tanrı kadar belirsiz olan en yüksek hakikatin yalnız karasızlıkta var olduğu gibi... aynı şekilde, o uğuldayan sonsuzlukta can vermek, utanç verici bir biçimde rüzgâraltına fırlatılmaktan iyidir, selamet orada olsa bile! Çünkü o zaman, ah! Kim solucan gibi korkakça sürünerek karaya çıkardı! Dehşet verici olan şeylerin dehşetleri! Bütün bu ıstırap beyhude mi? Cesaret bul, cesaret bul, ey Bulkington! Metin ol, yarı tanrı! Senin okyanusta can verişinin serpintisinden yukarıya, dimdik yukarıya, yücelişin fırlar!

XXIV. Bölüm

Avukat

Queequeg'le ben artık bu balinacılık işine iyice girişmiş olduğumuzdan; ve bu balinacılık işi karada yaşayanlar arasında her nedense biraz şiirsellikten uzak ve haysiyetsiz bir uğraş olarak görülegelmiş olduğundan; karada yaşayan sizleri bu şekilde biz balina avcılarına yapılan haksızlık konusunda ikna etmeyi şiddetle arzu ediyorum.

Öncelikle, insanların geneli arasında balinacılık işinin, liberal meslek denen mesleklerle aynı seviyede sayılmadığı gerçeğini saptamak neredeyse lüzumsuz görülebilir. Bir yabancı, herhangi bir kozmopolit şehirli topluluğa takdim edilecek olsa, gruba diyelim bir zıpkıncı olarak tanıtılmasının, meziyetleri hakkındaki genel kanıyı pek yükselttiği söylenemez; ve eğer deniz subaylarına özenerek ziyaretçi kartına İBS (İspermeçet Balinacılığı Sanayisi) baş harflerini ekleyecek olsa, böyle bir uygulama her şeyin ötesinde hadsiz ve gülünç olarak görülür.

Dünyanın biz balinacıları onurlandırmayı reddetmesinin başlıca nedenlerinden biri şudur kuşkusuz: Mesleğimizin olsa olsa kasaplık cinsinden bir iş anlamına geldiğini ve aktif olarak bu işle uğraştığımız zaman, her türlü kirlilikle çevre-

lenmiş olduğumuzu düşünürler. Biz birer kasabız, bu doğru. Ama dünyanın onurlandırmaktan daima büyük bir haz duyduğu tüm askerî komutanlar da birer kasaptı, hem de en kanlı nişana sahip birer kasap. Ve işimizin sözde kirliliği meselesine gelince, çok geçmeden şimdiye kadar genellikle pek bilinmeyen ve bütün olarak ispermeçet balinası gemisini, muzafferane bir şekilde, en azından bu tertipli dünyanın en temiz şeyleri arasına yerleştirecek olan bazı gerçeklerle tanışacaksınız. Ama söz konusu suçlamanın doğru olduğunu kabul etsek bile; bir balina gemisinin hangi düzensiz, kaygan güverteleri, onca askerin, hanımefendilerin tüm takdirlerini içlerine çekmek üzere bırakıp geldikleri o savaş meydanlarının anlatılmaz kokuşmuşluğuyla kıyaslanabilir? Ve tehlike fikri, halk arasında askerlerin mesleğine gösterilen itibarı son derecede artırıyor olsa da; sizi temin edeyim ki, bir tabyaya doğru çekinmeden ilerlemiş olan birçok kıdemli asker, bir ispermeçet balinasının, başının üstündeki havayı yelpazeleyerek girdap haline getiren muazzam kuyruğunun görüntüsünden hızla geri çekilirdi. Çünkü insanoğlunun kavranabilir dehşetleri, Tanrı'nın birbirine bağlı dehşetleriyle harikalarına kıyasla nedir ki!

Ama dünya biz balina avcılarını hakir gördüğü halde, yine de farkında olmadan bize son derece derin bir saygı gösterir; evet, bizi dolu dolu bir şekilde yüceltir! Çünkü yerkürenin dört bir yanında yanan hemen hemen bütün fitiller, lambalar ve mumlar, birer türbenin önündeymişçesine, bizim şanımız için yanar!

Ama bu meseleye başka ışıklar altında da bakın; her türlü terazide tartın; biz balinacıların ne olduğumuzu ve geçmişte ne olmuş olduğumuzu görün.

Neden De Witt'in[1] zamanında Hollandalıların balinacılık filolarında amiraller vardı? Neden Fransa'nın XVI.

1 Johan de Witt (1625-1672); Hollanda'nın dünya ticaretinde önemli bir güç olduğu zamanların Hollandalı bir siyasi lideri. (ç.n.)

Louis'si kendi kişisel parasıyla Dunkirk'ten[2] kalkan balina gemileri donattı ve nazikçe o şehre bizim kendi Nantucket adamızdan otuz kırk aile davet etti? Neden Britanya 1750 ve 1788 yılları arasında balinacılarına 1.000.000 sterlinin üzerinde ikramiyeler ödedi? Ve son olarak, nasıl oluyor da biz, Amerika'nın balinacıları, şimdi sayıca dünyadaki geri kalan bütün balinacıların toplamından fazlayız; yedi yüz tekneyi aşan, on sekiz bin adamın çalıştığı, yılda 4.000.000 dolar tüketen bir armadayla sefere çıkıyoruz? Sefere çıkış zamanında, bu gemilerin değeri 20.000.000 dolar! Ve her yıl limanlarımıza güzelce hasat edilmiş 7.000.000 dolarlık bir rekolte ithal ediyoruz. Eğer balinacılıkta kudretli bir şeyler yoksa, bütün bunlar nasıl oluyor?

Ama bu daha işin yarısı bile değil; bir daha bakın.

Kozmopolit bir filozofun, ne kadar uğraşsa da, son altmış yıl içinde, toplu olarak ele alınan bütün bu geniş dünya üzerinde azametli balinacılık işinden daha güçlü bir şekilde tesirini göstermiş bir tek barışçıl etkiye işaret edemeyeceğini çekinmeden iddia ediyorum. Balinacılık, öyle ya da böyle, başlı başlarına o kadar dikkate değer ve artlarından gelen meseleler bakımından o kadar daimî olarak önemli olaylar peydahlamıştır ki, pekâlâ rahminden kendileri de gebe olan evlatlar doğuran o Mısırlı anne gibi görülebilir. Bütün bu şeyleri listelemek umutsuz, sonu gelmez bir görev olurdu. Bir avuç kadarı yeterli olsun. Geçmişteki birçok yıl boyunca, balina gemileri yeryüzünün en uzak ve en az bilinen yerlerini bulup çıkarmada öncü olmuştur. Haritası olmayan, bir Cook'un,[3] ya da Vancouver'ın[4] hiçbir zaman ulaşamamış olduğu denizleri ve takımadaları keşfetmişlerdir. Eğer Amerika'nın ve Avrupa'nın savaş gemileri bir zamanlar vahşi olan limanlarda

2 Fransa'nın kuzeyinde bir liman şehri. Amerikan Devrimi'nden sonra Nantucketlı balinacılar burada bir koloni kurmuşlardı. (ç.n.)

3 Kaptan James Cook (1728-1779); Avrupa'nın Hawaii ve doğu Avustralya'yla ilk temasını sağlayan Britanyalı kâşif. (ç.n.)

4 Kaptan George Vancouver (1757-1798); Kanada'nın Pasifik kıyılarını ve bazı Amerikan eyaletlerini araştıran kâşif. (ç.n.)

artık barış içinde yol alıyorlarsa, başlangıçta onlara yol gösteren ve ilk olarak onlarla vahşiler arasında tercümanlık yapan balina gemilerinin şerefine ve şanına top atışlarıyla selam dursunlar. Keşif Seferleri'nin kahramanlarına, Cook'larınıza,[5] Krusenstern'lerinize[6] diledikleri gibi övgüler düzebilirler; ama ben diyorum ki, Nantucket'tan, sizin o Cook'unuz ve Krusenstern'iniz kadar değerli, hatta daha değerli onlarca isimsiz kaptan denize açılmıştır. Çünkü onlar, yardımsız, boş elleriyle, köpekbalıklarıyla dolu barbarca sularda ve kaydedilmemiş, kargılı adaların kumsallarında, tüm bahriyelileri ve tüfekleriyle Cook'un isteyerek meydan okumayacağı bakir harikalar ve dehşetlerle savaştı. Eski Güney Pasifik Yolculukları'nda öylesine allanıp pullanan her şey, kahraman Nantucketlılarımızın ömürleri boyunca yaşadıkları olağan şeylerdi sadece. Bu adamlar çoğu zaman, Vancouver'ın üç bölüm adadığı maceraları, geminin genel seyir defterine kaydetmeye bile layık görmediler. Ah bu dünya! Vah bu dünya!

Balina sanayisi Horn Burnu'nu dönünceye kadar, Avrupa'yla Pasifik kıyısında uzun bir sıra oluşturan zengin İspanyol vilayetleri arasında, koloni ticareti dışında hiçbir ticaret ve koloni ilişkisi dışında hemen hemen hiçbir ilişki yürütülmüyordu. İspanyol tahtının bu kolonilerle ilgili kıskanç politikasını ilk aşan balinacılar oldu; ve eğer yerimiz izin verseydi, bu balinacıların nasıl sonunda Peru'nun, Şili'nin ve Bolivya'nın Eski İspanya'nın boyunduruğundan kurtuluşunun ve bu bölgelerdeki ebedî demokrasinin kuruluşunun önünü açtıkları açıkça gösterilebilirdi.

Yerkürenin öteki tarafındaki o büyük Amerika'yı, yani Avustralya'yı, aydın dünyaya balinacılar verdi. Bir Hollanda gemisi[7] orayı hata sonucu keşfettikten sonra, diğer bütün ge-

5 Muhtemelen Kaptan Edward Cooke. (ç.n.)

6 Johann von Krusenstern (1770-1846) Rusya'nın dünya etrafındaki ilk yolculuğunu yöneten Rus amiral. (ç.n.)

7 Willem Janszoon'un kaptanlığını yaptığı Duyfken gemisi tesadüfen Avustralya kıyılarına rast gelmişti. (ç.n.)

miler barbar olduğunu ve hastalık barındırdığını düşündükleri bu sahillerden uzun bir süre uzak durdular; ama balina gemileri oraya uğradı. Şimdi muazzam olan o koloninin gerçek annesi balina gemileridir. Üstelik, ilk Avustralya yerleşiminin başlangıç döneminde göçmenler, şans eseri sularında demir atan balina gemilerinin hayırsever peksimetleriyle birkaç defa açlıktan ölmekten kurtuldular. Tüm Polinezya'nın sayılmamış adaları da aynı hakikati itiraf etmekte ve misyonerlerle tüccarların yolunu açan ve birçok vakada başlangıçtaki misyonerleri gidecekleri ilk yerlere taşıyan balina gemilerine ticari bakımdan saygı duruşunda bulunmaktadır. Eğer o çifte sürgülü ülke,[8] Japonya, bir gün konuksever olacaksa, bunun hakkının yalnız balina gemilerine teslim edilmesi gerekecektir; çünkü o daha şimdiden bunu başarmanın eşiğindedir.

Ama eğer bütün bunlara rağmen hâlâ balinacılıkla bağlantılı estetik ve asil hiçbir çağrışım bulunmadığını beyan ediyorsanız, o zaman o noktada sizinle elli mızrak parçalamaya ve her defasında sizi yarılmış bir miğferle atınızdan düşürmeye hazırım.

Balinanın hiçbir ünlü yazarı ve balinacılığın hiçbir ünlü tarihçisi yoktur, diyeceksiniz.

Balinanın ünlü bir yazarı ve balinacılığın ünlü bir tarihçisi yok mu? Yazılarında Leviathan'ımızı ilk olarak kim anlattı? Kudretli Eyüp tabii! Ve bir balinacılık seferinin ilk hikâyesini kim yarattı? Kendi kraliyet kalemiyle, Other'ın, o zamanların Norveçli balina avcısının sözlerini kaydeden Muhteşem Alfred[9] gibi büyük bir prens tabii! Ve kim parlamentoda bize parlak bir methiye düzdü? Edmund Burke[10] tabii!

---

8 Japonya 1639-1854 yılları arasında kapılarını kapatmış, giriş çıkışı yasaklamıştı. (ç.n.)

9 MS 871-899 yılları arasında, İngiltere'nin güneyinde, Wessex'teki Anglosakson Krallığı'nın hükümdarı. (ç.n.)

10 (1729-1797) İngiliz ve İrlandalı devlet adamı. (ç.n.)

Gayet doğru, ama öte yandan, balinacıların kendileri zavallı şeytanlardır; damarlarında akan iyi bir kan değildir.

Damarlarında akan iyi bir kan değil midir? Kraliyet kanından daha iyi bir şey akar orada. Benjamin Franklin'in büyükannesi Mary Morrel'di; daha sonra, evlilik yoluyla Mary Folger olan bu hanımefendi, Nantucket'ın eski yerleşimcilerinden biri ve bugün dünyanın bir ucundan öbür ucuna dikenli demiri fırlatan ve hepsi de asil Benjamin'in akrabası olan uzun bir Folgerlar ve zıpkıncılar soyunun dişi atasıydı.

Bu da iyi; ama öte yandan, herkes balinacılığın her nedense saygıdeğer olmadığını itiraf ediyor.

Balinacılık saygıdeğer değil mi? Balinacılık imparatorlara layıktır! Eski İngiliz yazılı kanunlarıyla, balina "bir kraliyet balığı" ilan edilmiştir.[11]

A, bu sadece ismen var olan bir şey! Balinanın kendisi hiçbir zaman görkemli, gösterişli bir rol oynamamıştır.

Balina hiçbir zaman görkemli, gösterişli bir rol oynamamış mıdır? Dünyanın başkentine girmesi üzerine, Romalı bir general için düzenlenen zafer alaylarından birinde,[12] bir balinanın ta Suriye sahilinden getirilen kemikleri, büyük zillerin çalındığı resmigeçidin en göze çarpan objesiymiş.

Bunları delil gösterdiğinize göre, kabul edelim; ama ne söylerseniz söyleyin, balinacılıkta gerçek bir onur yoktur.

Balinacılıkta onur yok mudur? Mesleğimizin onuruna Tanrı'nın ta kendisi tanıklık eder. Cetus[13] güneydeki bir takımyıldızdır! Yeter artık! Çar'ın huzurunda şapkanızı sıkıca giyin; Queequeg'eyse çıkarın onu! Yeter artık! Ömrü boyunca üç yüz elli balinayı ele geçiren bir adam tanıyorum. O adamı, duvarlarla çevrili aynı sayıda şehri ele geçir-

---

11 Bu konuda daha fazlası için sonraki bölümlere bakın. (Yazarın notu.)

12 MÖ 58'de Romalı politikacı Marcus Aemilius Scaurus, Perseus'un Andromeda'yı elinden kurtardığı canavarın iskeletini ele geçirmiş olduğunu iddia etmişti. (ç.n.)

13 Balina burcu. (ç.n.)

mekle övünen, geçmiş çağların o büyük önderinden daha şerefli sayarım.

Ve bana gelince, eğer herhangi bir ihtimalle, bende henüz keşfedilmemiş kaliteli bir şey varsa; eğer bir gün, o küçük ama yüksek, sessiz dünyada, pek de mantıksız olmayan bir şekilde heves edebileceğim herhangi bir gerçek itibar hak edersem; eğer bundan sonra bir erkeğin yapmamış olmaktansa yapmış olmayı tercih edebileceği herhangi bir şey yaparsam; eğer öldüğümde vasiyetimin icracıları, ya da daha doğrusu alacaklılarım yazı masamda değerli herhangi bir el yazması bulurlarsa, o zaman bu beklentiyle burada bunun tüm şanını ve şerefini balinacılığa atfediyorum; çünkü benim Yale Üniversite'm ve Harvard'ım bir balina gemisiydi.

XXV. Bölüm

Dipnot

Balinacılığın onuru adına elle tutulur gerçeklerden başka hiçbir şey ileri sürmemeyi arzu ederim. Ama gerçeklerini saldırıya karşı tahkim ettikten sonra, davasını aydınlatabilecek, mantıksız olmayan bir tahmini bütünüyle bastıran bir avukat suçlanmayı hak etmez mi?

Kralların ve kraliçelerin, modern olanların bile, taç giyme törenlerinde, onları çeşnilendirerek görevlerine uygun hale getirmek için tuhaf bir işlem uygulandığı iyi bilinir. Devlet tuzluğu denen bir şey vardır ve bir devlet biberliği ya da şekerliği de olabilir. Tuzu tam olarak nasıl kullandıklarını Tanrı bilir. Ancak, bir kralın taç giyme töreninde, başının tıpkı bir baş salata gibi ciddiyetle yağlandığından eminim. Gerçi onu, makineleri yağladıkları gibi, içinin iyi çalışması amacıyla yağlıyor olabilirler mi? Burada bu kraliyet işleminin asli vakarıyla ilgili birçok derin düşünceye dalınabilir, çünkü gündelik hayatta başını yağlayan ve fark edilir bir şekilde yağ kokan bir adamı ancak aşağılık addeder ve hor görürüz. Gerçekten de, tedavi amacıyla olmadığı takdirde, saç yağı kullanan yetişkin bir adamın içinde bir yerlerde muhtemelen aşırı duygusal bir nokta vardır. Genel kural olarak, onun toplamda fazla bir değeri olamaz.

Ama burada dikkate alınması gereken tek şey şudur... Taç giyme törenlerinde ne tür yağ kullanılmaktadır? Zeytinyağı, ya da briyantin, kunduz yağı, ayı yağı, gerçek balina ya da Grönland balinası yağı, ya da morina yağı olamaz elbette. O halde, yağların en nefisi olan işlenmemiş, kirlenmemiş haldeki ispermeçet yağından başka ne olabilir?

Bir düşünün, siz sadık Britanyalılar! Biz balinacılar, kralларınıza ve kraliçelerinize taç giyme töreni malzemesi sağlıyoruz!

XXVI. Bölüm

Şövalyeler ve Silahtarları

Pequod'un ikinci kaptanı, Nantucket'ın yerlisi olan ve Quaker soyundan gelen Starbuck'tı. Uzun boylu, ağırbaşlı bir adamdı bu ve dondurucu bir sahilde doğmuş olmasına rağmen, teni çifte kavrulmuş bir peksimet kadar sert olduğundan, sıcak enlemlere dayanmaya iyice alışmış gibi görünüyordu. Doğu Hint Adaları'na nakledilse, zinde kanı, şişelenmiş acı bira gibi bozulmazdı. Genel bir kuraklık ve açlık döneminde, ya da eyaletini ünlü yapan şu oruç günlerinden birinde doğmuş olmalıydı. Sadece otuz kadar kurak yaz görmüş, o yazlar bütün fiziksel fazlalıklarını kurutmuştu. Ama bu, yani terim yerindeyse, bu zayıflığı, herhangi bir bedensel musibetin belirtisiymiş gibi görünmediği gibi, kuvvetten düşüren endişelerin ve dertlerin alametine de benzemiyordu. Sadece adamın yoğunlaşmış haliydi. Hiçbir şekilde hasta görünmüyordu; tam aksine. Lekesiz, gergin cildi vücuduna mükemmelen oturuyordu; ve bu ciltle sımsıkı sarmalanmış ve dirilen bir Mısırlı gibi, içsel sağlık ve kuvvetle mumyalanmış olan bu Starbuck, gelecek uzun çağlar boyunca dayanmaya, her zaman şimdiki gibi dayanmaya hazır görünüyordu; çünkü ister kutup karında, isterse kavurucu güneşte, içinde-

ki canlılığın, en iyi cinsten bir kronometre gibi, her iklimde sağlıklı olması garantiliydi. Gözlerinin içine bakınca, hayatı boyunca sakince göğüs germiş olduğu o binlerce tehlikenin onun içinde hâlâ yaşayan imgelerini görür gibi oluyordunuz. Hayatı, çoğunlukla seslerden oluşan uysal bir bölüm değil, eylemle dolu etkili bir pantomim olan ağırbaşlı, azimli bir adamdı o. Bununla beraber, bütün dayanıklı ağırbaşlılığına ve metanetine rağmen, onda zaman zaman diğer bütün niteliklerini etkileyen ve bazı vakalarda neredeyse bunların dengesini bozan bazı özellikler de vardı. Bir deniz adamına göre olağanüstü vicdanlı ve derin bir doğal saygıyla teçhiz edilmiş olduğundan, su üzerinde geçen hayatının vahşi yalnızlığı onu batıl inançlara güçlü bir şekilde meylettiriyordu; ama nasıl oluyorsa, bazı bünyelerde cehaletten ziyade bilgiden kaynaklanıyormuş gibi görünen türden batıl inançlara. Dış alametleri ve iç önsezileri vardı. Ve bunlar ruhunun kaynaklanmış demirini zaman zaman bükse de, esasen Burun'daki genç karısının ve çocuğunun uzak, evcimen anıları onu daha da çok bükerek tabiatının asli sağlamlığından iyice uzaklaştırıyor ve onu, bazı dürüst yürekli adamlarda, balina sanayisinin değişik ve daha tehlikeli olaylarında başkalarının sıklıkla sergilediği aşırı cüretkâr pervasızlık taşkınlığını dizginleyen o gizli etkilere daha da açık bir hale getiriyordu. "Filikamda," diyordu Starbuck, "balinalardan korkmayan adam istemiyorum." Bu sözlerle, yalnız en güvenilir ve yararlı cesaretin, karşılaşılan tehlikenin doğru tahmininden doğan cesaret olduğunu değil, büsbütün korkusuz bir adamın bir korkaktan çok daha tehlikeli bir yoldaş olduğunu kastediyormuş gibiydi.

"Evet, evet," diyordu üçüncü kaptan Stubb, "şu Starbuck bu balina sanayisinin herhangi bir yerinde bulabileceğiniz en dikkatli adamlardan biridir." Ama Stubb gibi bir adam tarafından, ya da hemen hemen başka herhangi bir balina avcısı tarafından kullanıldığında, o "dikkatli" kelimesinin tam olarak ne anlama geldiğini çok geçmeden göreceğiz.

Starbuck tehlike peşinde koşan bir adam değildi; onda cesaret bir duygu değil, sadece onun için yararlı olan ve bir hamlenin ölüm ya da kalım demek olduğu tüm vesilelerde daima elinin altında olan bir şeydi. Belki de ayrıca bu balinacılık işinde cesaretin, eti ve ekmeği gibi, bir geminin büyük temel donanımlarından biri olduğunu ve aptalca ziyan edilmemesi gerektiğini düşünüyordu. Bu yüzden, günbatımından sonra balina için denize inilmesi, ya da onunla savaşmakta fazlasıyla ısrarcı bir balıkla savaşmakta ısrarcı olmak hiç hoşuna gitmiyordu. Çünkü, diye düşünüyordu Starbuck, geçimimi sağlamak amacıyla balina öldürmek için burada, bu tehlikeli okyanustayım, onların geçimlerini sağlamak amacıyla beni öldürmeleri için değil; ve yüzlerce adamın bu şekilde öldürülmüş olduğunu gayet iyi biliyordu. Kendi babası hangi feci akıbetle karşılaşmıştı? Kardeşinin parçalanmış uzuvlarını dipsiz derinliklerin neresinde bulabilirdi?

Zihninde böyle anılar varken ve üstelik, söylenmiş olduğu gibi, batıl inançlara eğilimliyken, bu Starbuck'ın yine de kendini gösterebilen cesareti gerçekten ölçüsüz olmuş olmalıydı. Ama böyle bir yapıya sahip ve onunki gibi korkunç deneyimleri ve anıları olan bir adamda bu şeylerin gizlice, uygun koşullarda zincirlerinden kurtularak tüm cesaretini yakıp yok edecek bir unsur yaratmaması, mantıklı tabiata aykırıydı. Ve ne kadar cesur olsa da, esas itibarıyla bu, bazı yiğit adamlarda görülen ve denizlerle, ya da rüzgârlarla, balinalarla, ya da dünyanın sıradan, akıldışı dehşetlerinden herhangi biriyle mücadelede genel olarak sıkı durduğu halde, bazen öfkeli ve kudretli bir adamın çatılmış kaşlarında vücut bulan, daha ruhsal olduğu için daha korkunç olan dehşetlere mukavemet edemeyen bir tür cesaretti.

Ama eğer aşağıdaki hikâye herhangi bir aşamada zavallı Starbuck'ın metanetinin tümüyle kırılışını sergileyecek olsaydı, bunu yazmaya hiç içim elvermezdi; çünkü ruhun mertliğinin çöküşünü gözler önüne sermek son derece üzü-

cü, hatta sarsıcı bir şeydir. İnsanlar anonim şirketler ya da uluslar kadar iğrenç görünebilir; dünyada alçaklar, budalalar ve katiller bulunabilir; insanların aşağılık ve yavan yüzleri olabilir; ama bir tasavvur olarak insan öyle asil ve öyle şaşaalıdır, öyle muhteşem ve ışıltılı bir yaratıktır ki, tüm türdeşleri ondaki haysiyete gölge düşüren herhangi bir kusuru örtmek için üzerine en pahalı giysilerini atmaya koşmalıdır. İçimizde hissettiğimiz o lekesiz erkeklik, dıştaki tüm karakter kaybolmuş gibi göründüğü zaman bile sapasağlam kalacak kadar derinlerimizde olan o erkeklik, mertliği çökmüş bir adamın gözler önüne serilmiş görüntüsüne son derece keskin bir ıstırapla kan ağlar. Böylesine utanç verici bir manzara üzerine, inancın kendisi bile buna izin veren yıldızlara karşı itirazlarını bastıramaz. Ama bahsettiğim bu ulvi haysiyet, kralların ve cübbelerin haysiyeti değil, ne bir cübbenin ne de bir rütbenin verebileceği o zengin haysiyettir. Kazma kullanan ya da çivi çakan kollarda parladığını görürsünüz onun; o demokratik haysiyet her yanda Tanrı'dan sonsuzca ışır; onun ta kendisinden! Mutlak, yüce Tanrı'dan! Tüm demokrasinin merkezi ve çevresinden! Her yerde var oluşu, bizim kutsal eşitliğimiz olan Tanrı'dan!

O halde, bundan böyle en alelade denizcilere ve kaçaklara ve serserilere, karanlık da olsa, yüksek nitelikler atfedersem; onların etrafına trajik zarafetler örersem; eğer hepsinin arasında en hüzünlü, belki de en alçalmış olanı, zaman zaman kendini ulu tepelere yüceltirse; eğer o amelenin koluna semavi bir ışık dokundurursam; eğer onun felaketli günbatımının üzerine bir gökkuşağı serersem; o zaman bunda tüm fâni eleştirmenlere karşı beni destekle, ey, tüm türdeşlerimin üzerine bir tek insanlık örtüsü sermiş olan sen, Adil Eşitlik Ruhu! Bunda beni destekle, o esmer mahkûm Bunyan'dan[1]

1 İngiliz vaiz John Bunyan (1628-1688) lisansı olmadan vaizlik yaptığı için hapis yatarken *The Pilgrim's Progress* (Çarmıh Yolcusu) adlı kitabı yazmıştır. (ç.n.)

solgun, şiirsel inciyi esirgemeyen sen, yüce, demokratik Tanrı! Yaşlı Cervantes'in[2] kopuk ve yoksul kolunu en kaliteli altından iki kez çekiçlenmiş yapraklarla donatan sen; Andrew Jackson'ı[3] çakıllardan toplayan, onu bir savaş atının üzerine fırlatan, bir tahttan daha yükseğe gürüldeten sen! Tüm kudretli, dünyevi yürüyüşlerinde, en üstün şampiyonlarını daima haşmetli halkın arasından seçen sen; bunda beni destekle, ey Tanrım!

2 Miguel de Cervantes (1547-1616); *Don Kişot*'un yazarı. Osmanlılara karşı yapılan İnebahtı Savaşı'nda sol kolunu kaybetmiştir. (ç.n.)

3 1829-1837 arasında ABD'nin 7. başkanı. Mütevazı şartlarda doğmuş, sonra 1812 savaşında kahraman olmuştur. (ç.n.)

XXVII. Bölüm

Şövalyeler ve Silahtarları

Stubb üçüncü kaptandı. Cod Burnu'nun yerlisiydi ve dolayısıyla, yerel deyişle, bir Cod Burnu adamı olarak anılıyordu. Kalender bir adamdı; ne korkak ne de yiğitti; tehlikeleri geldikçe, kayıtsız bir havayla karşılıyordu; ve avla yüz yüze gelinecek o en tehlikeli anda bile, bir yıllığına angaje edilmiş yevmiyeli bir doğramacı kadar sakin ve soğukkanlı bir şekilde didinip duruyordu. İyi huylu, rahat ve kaygısız olan bu adam, balina filikasını, sanki en ölümcül karşılaşma sadece bir akşam yemeğiymiş ve bütün mürettebatı davetli misafirlermişçesine yönetiyordu. Filikanın, kendisinin bulunduğu kısmının rahat olacak şekilde düzenlenmesi konusunda, yaşlı bir posta arabası sürücüsünün, kutusunun konforu konusunda olduğu kadar titizdi. Balinaya yakınken, tam da mücadelenin ölüm kenedindeyken, acımasız mızrağını ıslık çalan bir tenekecinin çekicini kullandığı gibi, serinkanlılıkla ve düşünmeden kullanıyordu. En öfkeli canavarla böğür böğüre geldiğinde, eski oyun havalarını mırıldanıyordu. Bu Stubb için, uzun alıştırmalar, ölümün çenesini rahat bir koltuğa dönüştürmüştü. Ölümün kendisi hakkında ne düşünüyordu, bilinmez. Bunu hiç düşünüyor muydu acaba diye

sorulabilir; ama eğer rahat bir akşam yemeğinden sonra düşüncelerini tesadüfen o yöne çeviriyor idiyse, iyi bir denizci gibi bunu, nöbetçilere apar topar yukarıya çıkmaları ve orada uyanık olmaları için yapılan bir tür çağrı, ancak emre itaat ettiğinde ne olduğunu anlayacağı bir şey olarak alıyordu kuşkusuz.

Başka şeylerle birlikte Stubb'ı, hepsi de bohçalarıyla yere kadar eğilmiş ciddi seyyar satıcılarla dolu bir dünyada, hayatın yüküyle böyle neşeli bir şekilde yürüyüp giden, böyle kalender, korkusuz bir adam yapan, onun o neredeyse kâfirce keyifliliğini oluşturmaya yardımcı olan şey, piposu olmalıydı. Çünkü kısa, siyah, küçük piposu da burnu gibi, yüzünün daimî hatlarından biriydi. Kuşetinden burnu olmadan kalkmasını beklemeyeceğiniz gibi, piposu olmadan kalkmasını da beklemezdiniz âdeta. Bir dizi pipoyu, doldurulmuş, bir rafa yerleştirilmiş olarak elinin altında hazır tutardı ve gece kamarasına çekildiğinde, dizinin sonuna kadar birini ötekinden yakarak, bunların hepsini art arda tüttürür, sonra yine hazır olmaları için tekrar doldururdu. Çünkü Stubb giyinirken önce bacaklarını pantolonuna sokmak yerine, piposunu ağzına sokardı.

Diyorum ki, bu daimi pipo tüttürme en azından onun kendine has mizacının sebeplerinden biri olmalıydı; çünkü herkes bilir ki, karada olsun, denizde olsun, bu dünyevi hava son nefesini vererek ölen sayısız fâninin isimsiz ıstıraplarıyla fena halde mikroplanmıştır ve bazı insanlar kolera zamanlarındaki gibi ağızlarına kâfurlu bir mendil tutarak dolaşırlar; Stubb'ın tütün dumanı bir tür dezenfekte edici etken vazifesi görmüş olabilir.

Dördüncü kaptan, Martha's Vineyard'daki Tisbury'nin yerlisi olan Flask'ti. Kısa boylu, tıknaz, pembe yanaklı bir genç adamdı bu; balinalar konusunda çok hırçındı ve her nedense o büyük Leviathanların şahsen ve irsî olarak kendisine hakaret etmiş olduklarını düşünür gibi bir hali vardı ve

bu yüzden, ne zaman karşılaşılsa, onları imha etmek onun için bir onur meselesiydi. Onların heybetli gövdelerinin ve mistik huylarının birçok mucizesine karşı tüm hürmet duygusundan öyle büsbütün yoksundu ve onlarla karşılaşmadan doğabilecek tehlikeleri kavrayışa benzer herhangi bir şeyden öyle uzaktı ki, onun naçizane kanısına göre, harikulade balina, öldürülmesi ve kaynatılması sadece biraz kıstırma ve küçük bir zaman ve zahmet uygulanmasına bakan büyütülmüş bir fare, ya da en azından su sıçanı türünden başka bir şey değildi. Bu cahilce, bilinçsiz korkusuzluğu onu balinalar konusunda biraz latifeci yapıyordu; bu balıkları eğlence için takip ediyordu; ve Cape Burnu'nun etrafından dönülen üç yıllık bir yolculuk, bu kadar süren şen bir şakadan ibaretti. Marangoz çivilerinin dövme çivilerle kesme çivilere ayrıldığı gibi, insanoğulları da benzer şekilde ayrılabilir. Küçük Flask dövme olanlardan biriydi; sıkıca kenetlenmek ve uzun bir süre dayanmak üzere yapılmıştı. Pequod'da ona Kral Kazık diyorlardı; çünkü biçim olarak, kutup balinacıları arasında bu isimle bilinen ve içine geçirilmiş, yanlara doğru çıkan birçok kalas vasıtasıyla gemiyi o hırpalayıcı denizlerin buzlu darbelerine karşı sağlamlaştırmaya hizmet eden kısa kare kalasa benzetilebilirdi.

Bu üç kaptan yardımcısı, Starbuck, Stubb ve Flask, çok önemli adamlardı. Genel atamayla, önder olarak Pequod'un filikalarından üçüne kumanda eden onlardı. Kaptan Ahab'in balinaların üzerine çullanmak üzere kuvvetlerini sıralarken muhtemelen uygulayacağı o görkemli savaş düzeninde, bu üç önder, bölüklerin yüzbaşıları gibiydi. Ya da, uzun, keskin balinacı kargılarıyla silahlanmış olduklarından, tıpkı zıpkıncıların birer cirit atıcısı olduğu gibi, seçme bir mızrakçı üçlüsü gibiydiler.

Ve bu ünlü balina sanayisinde, eski zamanların gotik şövalyelerinde olduğu gibi, belirli durumlarda, her kaptan yardımcısına ya da öndere daima, önceki mızrağı saldırıda

fena halde bükülmüş ya da kıvrılmış olduğunda ona yeni bir mızrak sağlayan bir filika dümencisi ya da zıpkıncı eşlik ettiğinden; ve üstelik, ikisi arasında genellikle yakın bir samimiyet ve arkadaşlık mevcut olduğundan; bu noktada Pequod'un zıpkıncılarının kimler olduğunu ve her birinin hangi öndere bağlı olduğunu kaydetmemiz münasip olacaktır.

En başta, ikinci kaptan Starbuck'ın silahtarı olarak seçtiği Queequeg vardı. Ama Queequeg'i zaten tanıyorsunuz.

Bundan sonra Tashtego vardı; Martha's Vineyard'ın en batı burnu olan, derisi kızıl adamların yaşadığı ve uzun bir zamandır komşu Nantucket adasına en cüretkâr zıpkıncılarından birçoğunu sağlamış bir köyün son kalıntısının hâlâ var olduğu Gay Head'den gelme safkan bir Kızılderili'ydi bu. Balina sanayisinde bu adamlar genel olarak Gay Headliler adıyla bilinirler. Tashtego'nun uzun, dümdüz, simsiyah saçları, çıkık elmacık kemikleri ve bir Kızılderili için, büyüklükleriyle Doğulu, ama parıltılı ifadeleriyle Antarktikalı olan kara, yuvarlak gözleri... bütün bunlar onun, ellerinde yaylarıyla, azametli New England geyiklerinin arayışı içinde anakaranın ilkel ormanlarını taramış o gururlu, cengâver avcıların melezleşmemiş kanlarının mirasçısı olduğunu beyan etmeye yetiyordu. Ama artık ormanların vahşi hayvanlarının izinde etrafı koklamayan Tashtego, şimdi denizin azametli balinalarının peşinde avlanıyordu; oğlun yanılmaz zıpkını, yakışık alır bir biçimde, ataların şaşmaz okunun yerini almıştı. Onun kıvrak, yılansı uzuvlarının gelişmiş, esmer adalelerine bakınca, neredeyse ilk Püritenlerden bazılarının batıl inançlarına itibar edip bu vahşi Kızılderili'nin Hava Güçleri'nin Prensi'nin[1] oğlu olduğuna inanırdınız. Tashtego üçüncü kaptan Stubb'ın silahtarıydı.

Zıpkıncılardan üçüncüsü Daggoo'ydu; aslanlarınkine benzer bir yürüyüşü olan, devasa, kömür gibi siyah bir zenci

1 (İncil'de) Şeytan. (ç.n.)

vahşiydi bu... görülmeye değer bir Ahasuerus'tu.[2] Kulaklarından iki altın halka sarkıyordu; bunlar öyle büyüktü ki, denizciler bunlara halkalı cıvata diyor ve gabya yelkenlerinin halatlarını bunlara bağlamaktan söz ediyorlardı. Gençliğinde Daggoo kendi isteğiyle anavatanının sahilindeki ıssız bir koyda demirli bir balina gemisine yazılmıştı. Ve dünyada Afrika, Nantucket ve balinacıların en sık uğradıkları pagan limanlardan başka hiçbir yerde bulunmamış olduğundan; ve şimdi epey zamandır, hizmetlerine ne tür adamlar aldıklarına olağanüstü derecede dikkat eden gemi sahiplerinin gemilerinde balina sanayisinin cüretkâr hayatını sürmüş olduğundan; Daggoo tüm ilkel faziletlerini koruyor ve ayakkabısız olarak 1.93 gelen boyunun bütün ihtişamıyla, güvertelerde bir zürafa gibi dimdik dolaşıyordu. Başını kaldırıp ona bakmak insana bedensel bir alçakgönüllülük veriyordu ve onun karşısında duran bir beyaz adam, bir kaleden ateşkes dilenmeye gelmiş beyaz bir bayrak gibi görünüyordu. Tuhaftır ki, bir imparatora benzeyen bu zenci, Ahasuerus Daggoo, onun yanında bir satranç taşı gibi görünen küçük Flask'in silahtarıydı. Pequod'un mürettebatının geri kalanına gelince, günümüzde Amerikan balina sanayisinde hizmet eden binlerce sıradan denizcinin yarısının bile doğuştan Amerikalı olmadığını, ama hemen hemen tüm subayların öyle olduklarını söylemiş olalım. Bu konuda Amerikan balina sanayisinde durum, Amerikan ordusunda, askerî ve ticari donanmalarda ve Amerikan kanallarıyla demiryollarının inşasında hizmet eden mühendislik kuvvetlerinde olduğunun aynısıdır. Aynısıdır diyorum, çünkü bütün bu vakalarda, doğuştan Amerikalı olan insanlar cömertçe beyin gücünü temin etmekte, dünyanın geri kalanıysa aynı eli açıklıkla kas gücünü sağlamaktadır. Bu balinacı denizcilerin bir haylisi, sefere çıkan Nantucket balina gemilerinin bu kayalık sahillerin dayanıklı köylülerinden mürettebatlarına ilave yapmak

2 İncil'de geçen bir Pers kralı. (ç.n.)

için sıklıkla uğradıkları Azor Adaları'nın halkındandır. Benzer şekilde, Hull'dan ya da Londra'dan yelken açan Grönland balina gemileri, mürettebatlarını tamamlamak için Shetland Adaları'na uğrarlar. Eve doğru dönüşte onları yine orada bırakırlar. Nedendir bilinmez ama en iyi balinacılar adalılardan çıkar gibidir. Pequod'dakilerin hemen hemen hepsi adalıydı; böylelerine de *Yalıtılmışlar* diyorum, insanlığın ortak kıtasını tanımadıkları ve her bir *Yalıtılmış* kendine ait ayrı bir kıtada yaşadığı için. Yine de şimdi, bir geminin omurgası üzerinde birleşmiş olunca, bu Yalıtılmışlar ne müthiş bir takımdı! Denizin bütün adalarından ve yeryüzünün bütün uçlarından gelen ve dünyanın şikâyetlerini, pek çoğunun hiç geri gelmediği o mahkemenin önüne koymak üzere Pequod'da yaşlı Ahab'e eşlik eden bir Anacharsis Clootz temsilci heyeti.[3] Siyahi Küçük Pip –o hiç geri gelmedi– yo, hayır! O önden gitti. Zavallı Alabamalı çocuk! Çok geçmeden uğursuz Pequod'un başüstü güvertesinde tefini çalarken göreceksiniz onu; yükseklerdeki büyük kıçüstü güvertesine çağrılarak meleklerle birlikte çalmasının söylendiği ve tefini şan içinde çınlattığı o ebedî zamana giriş olarak; burada ona korkak denirdi, orada bir kahraman olarak selamlanacak!

3 Karmakarışık bir mürettebat; Prusyalı bir politikacı olan Baron de Cloots 1790'da Fransız İhtilali'ne verilen uluslararası desteği göstermek için Fransız Millet Meclisi'ne yabancılardan oluşan bir delegasyonla gelmişti. (ç.n.)

XXVIII. Bölüm

Ahab

Nantucket'tan ayrıldıktan sonraki birkaç gün boyunca, güvertelerde Ahab'den eser görülmedi. Kaptan yardımcıları nöbetlerde düzenli olarak birbirlerinden görevi devralıyorlardı ve görülebildiği kadarıyla, geminin kumandanları sadece onlarmış gibiydi; yalnız bazen kamaradan öyle ani ve kesin emirlerle çıkıyorlardı ki, sonuç olarak sadece vekâleten kumanda ettikleri aşikârdı. Evet, şimdiye kadar kamaranın artık dokunulmaz olan sığınağına nüfuz etmesine izin verilmeyen hiçbir göz onu görmemiş olsa da, yüce efendileri ve diktatörleri oradaydı.

Ne zaman aşağıdaki nöbetlerimden güverteye çıksam, bir yabancı yüz görüp görmeyeceğime dikkat etmek için derhal kıç tarafa doğru bakıyordum; bilinmeyen kaptanla ilgili ilk belli belirsiz huzursuzluğum, şimdi, denizin tenhalığında, neredeyse tedirginlik haline geldi. Zaman zaman bu, hırpani Elijah'nın, daha önce tasavvur edemeyeceğim incelikli bir enerjiyle, davetsiz bir biçimde hatırıma gelen şeytani saçmalıkları yüzünden şiddetleniyordu. Başka ruh hallerindeyken, rıhtımların o acayip kâhininin ciddi gülünçlüklerine neredeyse gülümsemeye hazır olsam da, bunlara pek direnemi-

yordum. Ama herhangi bir kuruntu ya da kaygı hissediyor olsam da –onlara böyle diyelim– ne zaman gemide etrafıma bakınsam, böyle duygular beslemeyi haklı çıkaran hiçbir şey yokmuş gibi görünüyordu. Çünkü zıpkıncılarla birlikte, o büyük tayfa topluluğu, daha önceki deneyimlerimin beni aşina kıldığı bütün uysal ticaret gemisi mürettebatlarından çok daha barbar, putperest ve karmakarışık bir takım olduğu halde, yine de bunu, öylesine serbestçe girişmiş olduğum bu vahşi İskandinav mesleğinin tabiatının haşin emsalsizliğine bağlıyordum... Ve böyle yapmakta da haklıydım. Ama bu soluk vesveseleri gidermek ve yolculuğun her perdesinde güveni ve neşeyi teşvik etmek için en etkili şekilde hesaplanmış olan şey, özellikle geminin başlıca üç subayının, kaptan yardımcılarının görünümleriydi. Her biri kendi farklı tarzında, daha iyi, daha uygun üç deniz subayı ve insan bulmak kolay değildi ve bunların hepsi de Amerikalıydı; bir Nantucketlı, bir Vineyardlı, bir de Cod Burnu adamı. Şimdi, gemi hızla limanından ayrıldığında Noel olduğundan, bir süre ısırıcı bir kutup havası gördük; oysa devamlı olarak güneye doğru bundan kaçıyor ve yol aldığımız her enlem derecesi ve dakikasıyla, yavaş yavaş o merhametsiz kışı ve tüm çekilmez havasını arkamızda bırakıyorduk. Bu geçişin o kadar da tehditkâr olmayan, ama yine de oldukça gri ve kasvetli sabahlarından biriydi; gemi elverişli bir rüzgârla, kindar denebilecek sıçramalı ve melankolik bir hızla suda ilerliyordu ki, öğle öncesi nöbetinin çağrılması üzerine güverteye tırmandığımda, bakışlarımı kıç küpeştesine doğru çevirir çevirmez, uğursuz bir önseziyle tepeden tırnağa titredim. Gerçeklik, endişeden daha hızlı gelmişti. Kaptan Ahab kıçüstü güvertesinde duruyordu.

Onda olağan, bedensel bir hastalığın, ya da böyle bir hastalıktan iyileştiğinin hiçbir belirtisi görünmüyordu. Yakılmakta olduğu direkten, ateş bütün uzuvlarını istila ederek aşındırmış, ama henüz onları kül etmemiş ve yoğunlaşmış,

yaşlı sağlamlıklarından bir zerre bile alıp götürmemişken kurtarılmış bir adam gibi görünüyordu. Yüksek, geniş bedeninin bütünü som bronzdan yapılmış ve Cellini'nin dökme Perseus'u[1] gibi, değişmez bir kalıpta şekillendirilmiş gibiydi. Kır saçlarının arasından çıkan ve esmer, kavruk yüzünün ve boynunun bir yanından, giysilerinin içinde kayboluncaya kadar dümdüz aşağıya doğru devam eden, çubuk gibi, ince, morumsu beyaz bir iz görülüyordu. Yukarıdan gelen bir yıldırım, azametli bir ağacın içinden onu yırtarcasına geçtiği ve toprağa girinceye kadar, bir tek dalını bile koparmadan kabuğunu tepeden tırnağa yararak soyup çıkardığı ve onu hâlâ yeşil ve canlı, ama dağlanmış bir halde bıraktığında, ağacın düzgün, uzun gövdesinde oluşan dikey ize benziyordu bu. Doğuştan mı olduğunu, yoksa çaresiz bir yaranın bıraktığı bir iz mi olduğunu hiç kimse kesin olarak bilemezdi. Sözsüz bir ittifakla, yolculuk boyunca bu ize hemen hemen hiç değinilmedi, özellikle kaptan yardımcıları tarafından. Ama bir defasında, Tashtego'nun büyüğü olan, tayfaların arasındaki Gay Headli yaşlı bir Kızılderili, batıl inançlı bir şekilde, yaşlı Ahab'in ancak tam kırk yaşına geldikten sonra bu şekilde dağlanmış olduğunu ve o zaman da bunun, herhangi bir insani dövüşmenin taşkınlığında değil, doğa güçleriyle denizdeki bir dalaşmada başına gelmiş olduğunu ileri sürdü. Ancak bu çılgınca ipucu, çıkarım yoluyla, Man Adalı kırlaşmış bir adamın ima ettikleriyle yalanlanmış gibi göründü; yaşlı, kasvetli bir adamdı bu ve daha önce hiç Nantucket'tan denize açılmadığından, şimdiye kadar çılgın Ahab'i hiç görmemişti. Buna rağmen, eski deniz gelenekleri, ezelî safdillikler, herkesin gözünde bu yaşlı Man Adalıyı doğadışı sezgi güçleriyle teçhiz ediyordu. Öyle ki, eğer bir gün Kaptan Ahab sükûnet içinde gömülecek olursa –ki bunun pek olamayacağını mırıldandı– o zaman her kim ölü için son görevi yerine

1 Benvenuto Cellini'nin (1500-1571) Perseus'u yılan saçlı Medusa'yı öldürdükten sonra onun kesik başını tutarken gösteren bronz heykeli. (ç.n.)

getirirse, onun tepesinden tabanına kadar uzanan bir doğum lekesi bulacağını söylediğinde, hiçbir beyaz denizci ciddi bir şekilde aksini iddia etmedi.

Ahab'in tüm haşin görüntüsü ve bunun üstünden çizgi olarak geçen morumsu damga beni öyle güçlü bir şekilde etkiledi ki, ilk birkaç dakika bu ezici haşinliğin epeyce bir kısmının, kısmen üzerinde durduğu ilkel beyaz bacak yüzünden olduğunu fark etmedim bile. Bu kemik bacağın denizdeyken bir ispermeçet balinası çenesinin cilalanmış kemiğinden biçimlendirilmiş olduğundan daha önce haberim olmuştu. "Evet, direği Japonya açıklarında söküldü," demişti Gay Headli yaşlı Kızılderili bir defasında; "ama direği sökülen teknesi gibi, yenisini almak için eve dönmeden, gemiyle kendine başka bir direk getirtti. Onda bunlardan bir sadak dolusu var."

Vücudunun garip duruşundan etkilendim. Pequod'un kıçüstü güvertesinin her iki tarafında ve mizana[2] çarmıklarının bir hayli yakınında, tahta döşemenin içine yarım inç kadar oyulmuş birer matkap deliği vardı. Kaptan Ahab, kemikten bacağını o deliğe oturtmuş, bir kolunu kaldırıp bir çarmığa tutunmuş dimdik duruyor, geminin biteviye inip çıkan pruvasının ta ötesine bakıyordu. O bakışın sabitçe ve korkusuzca ileriye adanmışlığında sonsuz ve sarsılmaz bir metanet, kesin, teslim olmaz bir irade vardı. Bir tek kelime konuşmuyor, subayları da ona hiçbir şey söylemiyordu; gerçi bütün küçücük jestleri ve yüz ifadeleriyle, onlara hükmeden tedirgin bir gözün altında olduklarının acı verici değilse de huzursuz bilincini açıkça gösteriyorlardı. Ve sadece bu da değil; karamsar, yaralı Ahab, yüzünde çarmıha gerilmiş bir adam ifadesiyle, zorlu bir elemin tüm isimsiz, görkemli, ezici vakarı içinde karşılarında duruyordu.

Çok geçmeden açık havadaki ilk ziyaretinden kamarasına çekildi. Ama o sabahtan sonra her gün mürettebata gö-

2 Geminin en arkadaki direği. (ç.n.)

ründü; ya mil deliğinde duruyor, ya sahip olduğu kemik bir taburede oturuyor ya da ağır adımlarla güvertede yürüyordu. Gök iç karartıcı halinden kurtulmaya, hatta biraz ılıman olmaya başladıkça, münzeviliği giderek daha da azaldı; sanki gemi limanından ayrıldığında öyle kamarasına kapanmasına sebep olmuş olan şey denizin kışa özgü ölü kasvetinden başka bir şey değilmiş gibi. Ve zaman geçtikçe, neredeyse devamlı olarak açık havada durur oldu; ama nihayet güneşli olan güvertede söylediği, ya da farkına varılabilir bir şekilde yaptığı her şeye rağmen, henüz orada fazladan bir direk kadar gereksiz görünüyordu. Ama şimdi Pequod sadece bir geçiş yapıyordu; tam anlamıyla sefer halinde değildi; denetlenmeye ihtiyaç gösteren aşağı yukarı tüm balina avı hazırlıkları için kaptan yardımcıları bütünüyle yeterliydi; öyle ki, şimdi kendisi dışında Ahab'i meşgul edecek ya da heyecanlandıracak ve böylece, o müddet zarfında, bütün bulutların üzerinde kümelenmek için daima en yüksek tepeleri seçtiği gibi, onun alnında kat kat kümelenen bulutları kovalayacak hemen hemen hiçbir şey yoktu.

Buna rağmen çok geçmeden, ulaştığımız hoş tatil havasının cıvıltılı, sıcak kandırıcılığı yavaş yavaş onu cezbederek o ruh halinden uzaklaştırmaya başladı sanki. Çünkü o dans eden, pembe yanaklı kızlar, nisanla mayıs, sekerek yuvalarına, kış havasına bürünmüş, insan sevmeyen ormanlara geri geldikleri zaman, en çıplak, en arızalı, yıldırımlarla en çok yarılmış yaşlı meşenin bile böyle sevinçli ziyaretçileri karşılamak için en azından birkaç yeşil filiz verdiği gibi; Ahab de sonunda genç bir kıza benzeyen o havanın oyunbaz ayartmalarına biraz karşılık verdi. Birkaç defa, başka herhangi birinde olsa, kısa bir sürede açılıp gelişerek bir gülümseme haline gelecek bir görünümün belli belirsiz tomurcuğunu verdi.

XXIX. Bölüm

Ahab Girer; Stubb Ona Der Ki

Birkaç gün geçti ve tüm buzları ve aysbergleri geride bırakmış olan Pequod şimdi, denizde, Yengeç Dönencesi'nin ebedî ağustosunun eşiğinde neredeyse daimî olarak hüküm süren parlak Quito[1] ilkbaharının içinde ilerliyordu. Ilıkça serin, berrak, çınlayan, güzel kokulu, taşkın, tekrarlanan günler, üzeri gülsuyu karıyla yüklenmiş, kat kat kaplanmış, kristal kadehlerdeki İran şerbeti gibiydi. Yıldızlı ve ihtişamlı geceler, evlerinde, yalnız bir gururla, uzaklarda fetihler yapan kontlarının, o altın miğferli güneşlerin anısını yaşatan, mücevherlerle süslü kadifeler giymiş mağrur hanımlara benziyordu! Uyuyan insan için, böyle alımlı günlerle böyle baştan çıkarıcı geceler arasında seçim yapmak zordu. Ama o tükenmeyen havanın tüm cazibeleri sadece dış dünyayı yeni büyüler ve güçlerle donatmakla kalmıyordu. İçeriye, insanın ruhuna çevriliyorlardı, özellikle akşamın durgun, mülayim saatleri geldiğinde; berrak buzun en çok sessiz alacakaranlıklarda oluştuğu gibi, hafıza da kristallerini o zaman yayıyordu. Ve bütün bu hissedilmesi zor etkenler Ahab'in bünyesine gittikçe daha çok işliyordu.

1 Ekvador'un başkenti. (ç.n.)

Yaşlılık daima uykusuzdur; sanki insan ne kadar uzun bir süre hayatla bağlantılı olursa, ölüme benzeyen herhangi bir şeyle ilgisi o derecede azalıyormuş gibi. Deniz kumandanları arasında yaşlı kır sakallılar, gecenin pelerinine bürünmüş güverteyi ziyaret etmek üzere kuşetlerinden en sık ayrılanlardır. Ahab de öyleydi; ancak şimdi, son zamanlarda, öyle çok açık havada yaşıyormuş gibiydi ki doğrusunu söylemek gerekirse ziyaretleri kamaradan güvertenin döşeme tahtalarına değil de, daha ziyade kamaraya oluyordu. "Benim gibi yaşlı bir kaptan, kazılmış bir mezara benzeyen kuşetine gitmek için bu dar lombozdan aşağı inerken," diye mırıldanıyordu kendi kendine, " kendini kabrine iniyormuş gibi hissediyor."

Böylece, hemen hemen her yirmi dört saatte bir, gecenin nöbetleri belirlendiği ve güvertedeki takım, aşağıdaki takımın uykularının bekçiliğini yaptığı zaman; ve başüstü güvertesinde bir ipin çekilmesi gerekse, denizcilerin onu gündüz yaptıkları gibi kabaca aşağı fırlatmayıp, uyuyan gemi arkadaşlarını rahatsız etme korkusuyla tedbirli bir şekilde yerine bıraktıkları zaman; ortalığa böyle düzenli bir sükûnet hâkim olmaya başladığı zaman, sessiz dümenci alışkanlık olarak kamaranın lombozunu gözlerdi; ve çok geçmeden yaşlı adam, sakat yürüyüşüne yardımcı olması için demir parmaklığa sıkıca tutunarak ortaya çıkardı. Onda bir nebze düşünceli insaniyet vardı; çünkü böyle zamanlarda çoğunlukla kıçüstü güvertesinde kol gezmekten kaçınırdı; zira kemik topuğunun on beş santim ötesinde istirahat arayan yorgun düşmüş yardımcıları için, o kemik adımın çınlayan çatırtısı ve gürültüsü öyle şiddetli olurdu ki adamlar rüyalarında köpekbalıklarının öğütücü dişlerini görürlerdi. Ama bir defasında, en basit bir düşüncelilik gösteremeyecek kadar derin bir keyifsizlik içindeydi; ve ağır, hantal adımlarla kıç küpeştesinden grandi direğine kadar gemiyi arşınlarken, yaşlı üçüncü kaptan Stubb yukarıya geldi ve protesto niteliğinde çekingen bir şakacılıkla, eğer Kaptan Ahab'in canı

döşeme tahtalarında yürümek istiyorsa, o zaman hiç kimsenin hayır diyemeyeceğini, ama sesi hafifletmenin bir yolu olabileceğini ima etti; belirsizce ve duraksayarak, bir kıtık topundan ve kemik topuğu bunun içine yerleştirmekten söz etti. Ah, Stubb! O zamanlar Ahab'i tanımıyormuşsun.

"Ben bir gülle miyim ki beni o şekilde tamponlayacaksın, Stubb?" dedi Ahab. "Ama yoluna git; unutmuşum. Aşağıya, her geceki mezarına git; senin gibilerin kendilerini sonunda bir kefeni doldurmaya alıştırmak için kefenler arasında uyuduğu yere. Aşağıya, köpek, kulübene!"

Böyle aniden aşağılayıcı bir tavır takınan yaşlı adamın, beklenmedik sözlerini bitirirkenki ünlemiyle irkilen Stubb bir süre konuşamadı; sonra heyecanla, "Benimle bu şekilde konuşulmasına alışık değilim efendim; bundan hiç de hoşlandığımı söyleyemem efendim," dedi.

"Dur hele!" dedi Ahab gıcırdattığı sıkılmış dişlerinin arasından; ve sanki onu kışkırtan hararetli bir duygudan kaçınmak istermiş gibi, hışımla uzaklaştı.

"Hayır, efendim; daha değil," dedi Stubb cesaretlenerek; "bana köpek denmesine uysalca razı olmayacağım, efendim."

"O halde sana on defa merkep ve katır ve eşek kafalı densin; ve defol, yoksa dünyayı senden temizlerim!"

Bunu söylerken, Ahab üzerine çehresinde öyle ezici dehşetlerle yürüdü ki Stubb elinde olmadan geri çekildi.

"Daha önce böyle bir muamele görüp de karşılığında sert bir yumruk indirmediğim olmadı hiç," diye mırıldandı Stubb kendini kamaranın lombozundan aşağı inerken bulduğunda. "Çok garip bu. Dur, Stubb; şimdi her nedense, pek bilemiyorum, geri gidip ona vurayım mı, yoksa –nedir o?– burada dizlerime çöküp onun için dua mı edeyim? Evet, içimde yükselen düşünce buydu; ama hayatımda *ilk defa* dua etmiş olurdum. Bu garip, çok garip; ve o da garip, evet, neresinden bakarsan bak, Stubb'ın şimdiye kadar birlikte denize açıldığı hemen hemen en garip ihtiyar o. Bana nasıl da birdenbire

parladı! Gözleri barut fıçısı gibiydi! Deli mi o? Ne olursa olsun, aklında bir şey var; güverte çatladığı zaman, orada bir sorun olması gerektiği kadar kesin bir şey bu. Ayrıca yirmi dört saatin üç saatinden fazla yatağında durmuyor ve o zaman da uyumuyor. O Hamur Topu, kilerci, bana sabahları her zaman yaşlı adamın hamak giysilerini iyice buruşmuş ve karmakarışık olmuş, çarşaflarını ayakucunda yere düşmüş, yatak örtüsünü neredeyse düğüm olmuş ve yastığını, sanki üstüne pişmiş bir tuğla konmuş gibi korkunç derecede ısınmış bulduğunu söylemedi mi? Ateşli bir ihtiyar! Onda, karadaki bazı insanların vicdan dedikleri şey var sanırım; bir tür acı verici tik olduğunu söylüyorlar bunun... Diş ağrısından betermiş. Eh işte; ne olduğunu bilmiyorum, ama Tanrı beni bu hastalığı kapmaktan korusun. O bilmecelerle dolu; ne için her gece arka ambara giriyor acaba, Hamur Topu'nun bana kuşkulandığını söylediği gibi; bunu niye yapıyor bilmek isterim. Kim ambarda onunla randevulaşmış? Bu garip değil mi şimdi? Ama kim bilir, şu eski oyun bu... Haydi bakalım, bir şekerleme yapalım. Lanet olsun, hemen uykuya dalacak bile olsan dünyaya gelmeye değer. Düşünüyorum da bebeklerin yaptığı aşağı yukarı ilk şey bu ve bu da biraz garip. Lanet olsun, ama düşünürsen, her şey garip. Ama prensiplerime aykırı bu. Benim on birinci emrim, düşünmemek; ve on ikincisi, uyuyabildiğin zaman uyumak... Bu yüzden, haydi bakalım, yine uyuyalım. Ama neydi o? Bana köpek demedi mi? Kahretsin! Bana on defa merkep dedi ve *onun* üstüne de bir sürü eşek kafalı yığdı! Beni tekmelese de işi bitirseydi bari. Belki *tekmeledi* de ben görmedim, bir şekilde çehresinden öylesine şaşalamıştım ki. Yüzü ağartılmış bir kemik gibi birdenbire parladı. Benim neyim var yahu? Ayaklarımın üstünde doğru duramıyorum. O ihtiyara bulaşmak beni âdeta tersyüz etti. Tanrım, rüya görmüş olmalıyım, ama... Nasıl? Nasıl? Nasıl?.. Ama tek yol bunu bir yere kaldırmak; bu yüzden, haydi bakalım yine hamağa; ve sabah olunca, bu can sıkıcı hokkabazlığı gündüz gözüyle nasıl düşünüp taşınacağıma bakarım."

XXX. Bölüm

Pipo

Stubb gittikten sonra, Ahab bir süre küpeşteye abanarak durdu ve sonra, son zamanlarda genellikle yaptığı gibi, nöbetteki bir denizciyi çağırarak aşağıya, kemik taburesini ve ayrıca piposunu almaya gönderdi. Pusula dolabının lambasında pipoyu yakıp, tabureyi güvertenin rüzgâr alan tarafına yerleştirerek oturdu ve piposunu tüttürdü.

Gelenek, İskandinavya'nın eski zamanlarında denize tutkun Danimarka krallarının tahtlarının denizgergedanlarının dişlerinden imal edildiğini söyler. O halde kim o kemikten üçayağa oturmuş olan Ahab'e bakıp da, bunun simgelediği kraliyeti düşünmeyebilirdi? Çünkü Ahab güverte döşemelerinin hanı, denizin kralı ve Leviathanların büyük efendisiydi.

Ağzından yoğun buharın hızlı ve devamlı nefesler halinde geldiği ve yeniden yüzüne doğru estiği birkaç dakika geçti. "Nasıl bir iş bu," diye kendi kendine konuştu nihayet, tüpü ağzından çekerek; "pipo içmek artık sakinleştirmiyor. Ah, pipom! Eğer caziben kaybolduysa, başım dertte demektir! Burada keyif yapmıyor, bilmeden didiniyormuşum... evet; ve deminden beri cahilce rüzgâra doğru üflüyormuşum; rüzgâra doğru ve sanki, ölmekte olan bir balina gibi,

son püskürmelerim en kuvvetli ve en dertli olanlarmışçasına, gergin nefeslerle. Bu pipoyla ne işim var benim? Bu şey sükûnet için tasarlanmış, benimki gibi yolunmuş, demir grisi saçların arasına değil, ılımlı beyaz saçların arasına ılımlı beyaz buharlar göndermek için. Artık pipo içmeyeceğim..."

Hâlâ yanmakta olan pipoyu denize fırlattı. Ateş, dalgaların arasında tıslayarak söndü; aynı anda, batan piponun oluşturduğu kabarcık gemiye çarptı. Ahab, sarkık şapkasıyla, yalpalayarak döşeme tahtalarını adımladı.

XXXI. Bölüm

Kraliçe Mab[1]

Ertesi sabah Stubb, Flask'e yaklaştı.

"Hiç böyle garip bir rüya görmemiştim, Kral Kazık. İhtiyarın kemik bacağını biliyorsun ya, işte onunla bana tekme attığını gördüm; ve ben de ona tekme atmaya çalıştığımda, yemin ederim, küçük dostum, bacağım kopup gitti! Ve sonra, hoppala! Ahab bir piramit oldu sanki ve ben lanet bir aptal gibi onu tekmeleyip durdum. Ama daha da acayip olanı, Flask –rüyalar ne kadar acayip olur bilirsin– kapıldığım bütün bu hiddet sırasında, nasıl oluyorsa, kendi kendime Ahab'in o tekmesinin sonuç olarak çok da büyük bir hakaret olmadığını düşünüyordum sanki. 'Ama,' diye düşünüyordum, 'ne yaygara yapıyorsun? Gerçek bir bacak değil o, sadece sahte bir bacak.' Ve canlı bir vuruşla ölü bir vuruş arasında muazzam bir fark vardır. Elle vurulan bir darbeye katlanmayı, değnekle vurulan bir darbeye katlanmaktan elli defa daha gaddar yapan da bu, Flask. Canlı bir uzuv... canlı bir hakarete sebep olan bu, küçük dostum. Ve dikkat et,

1 İngiliz folklorunda bir peri. Shakespeare'in *Romeo ve Juliet* adlı eserinde insanlar uyurken bir savaş arabasıyla burunlarının üzerinden geçtiği söylenir. (ç.n.)

bütün bu zaman boyunca, şapşal ayak parmaklarımı o lanet piramide çarparken... bütün bunlar öyle kahrolası tutarsızdı ki, dediğim gibi, bütün bu zaman boyunca kendi kendime, 'onun bacağı bir değnekten, balina kemiğinden yapılmış bir değnekten başka nedir ki,' diye düşünüyordum. 'Evet, bana yaptığı şey sadece oyunbaz bir sopa çekmeydi –aslında, sadece bir balina kemiği çekme– adi bir tekmeleme değil. Ayrıca,' diye düşünüyordum, 'bir bak ona; baksana, bunun ucu –ayak kısmı– ne kadar küçük bir uç; oysa beni geniş ayaklı bir çiftçi tekmeleyecek olsaydı, işte o, fena halde geniş bir hakaret olurdu. Ama bu hakaret yontulup sadece bir nokta haline gelmiş.' Ama şimdi rüyanın en büyük şakası geliyor, Flask. Ben piramidi dövüp dururken, sırtında bir kamburu olan bir tür porsuk saçlı yaşlı deniz adamı beni omuzlarımdan tuttu ve çevirdi. 'Ne yapıyorsun?' dedi. Tanrı'nın gözkapağı adına, dostum, ama ne korktum! Öyle bir surattı ki! Ama nasıl olduysa, bir sonraki dakika korkum geçti. 'Ne mi yapıyorum?' dedim nihayet. 'Peki, bu senin üzerine ne vazife, bilmek isterim Bay Kambur. *Sen* de mi tekme istiyorsun?' Tanrı şahidim olsun, Flask, bunu söyler söylemez bana kıçını döndü, eğildi ve kumaş olarak sarınmış olduğu yosunları kaldırdığında –ne gördüm dersin?– canlı gök gürültüsü, dostum, kıçına uçları dışarıya bakan bir sürü kavilya saplıydı. Bir daha düşününce, 'Sanırım seni tekmelemeyeceğim ihtiyar,' dedim. 'Akıllı Stubb,' dedi o, 'akıllı Stubb;' ve bir baca cadısı gibi âdeta kendi dişetlerini yiyerek, devamlı bunu mırıldanıp durdu. Onun tekrar tekrar 'akıllı Stubb, akıllı Stubb' demeyi kesmeyeceğini görünce, yine piramidi tekmelemeye koyulayım bari, diye düşündüm. Ama tam bunu yapmak için ayağımı kaldırmıştım ki, 'Şu tekmelemeyi kes!' diye gürledi. 'Hey,' dedim, 'şimdi ne var, ihtiyar?' 'Buraya bak,' dedi; 'bu hakareti tartışalım. Kaptan Ahab seni tekmeledi, değil mi?' 'Evet, tekmeledi,' dedim, 'tam *şuradan*.' 'Pekâlâ,' dedi, 'kemik bacağını kullandı, değil mi?' 'Evet,

öyle,' dedim. 'E, o halde,' dedi, 'akıllı Stubb, neden şikâyet ediyorsun? Gayet iyi niyetle tekmelemedi mi? Sakız çamından alelade bir bacakla tekmelemedi, değil mi? Hayır, seni soylu bir adam tekmeledi, hem de güzel bir kemik bacakla, Stubb. Bu bir şereftir; ben bunu bir şeref addederim. Dinle, akıllı Stubb. Eski İngiltere'de en büyük lortlar bir kraliçeden tokat yemeyi ve en yüksek şövalyelik rütbesini almayı büyük bir şan addederler; yaşlı Ahab'den tekme yemiş ve akıllı bir adam yapılmış olmak da *senin* iftihar kaynağın olsun. Dediğimi unutma; bırak *tekmelesin* seni; onun tekmelerini onur say; ve sen sakın ona tekme atma; çünkü bunun sana faydası olmaz akıllı Stubb. O piramidi görmüyor musun?' Bu sözlerle, birdenbire, garip bir tarzda, bir şekilde yüzerek havaya karışır gibi oldu. Horladım; yerimde döndüm; ve işte orada, hamağımdaydım! Bu rüyaya ne diyorsun Flask?"

"Bilmem; ama bana biraz aptalca geldi."

"Olabilir, olabilir. Ama beni akıllı bir adam yaptı Flask. Orada duran, kıç taraftan yan gözle denize bakan Ahab'i görüyor musun? Peki, yapabileceğin en iyi şey, Flask, ihtiyarı kendi haline bırakmak; ne söylerse söylesin, asla onunla konuşma. Hey! Neler bağırıyor? Dinle!"

"Siz, direk başındakiler! Hepiniz uyanık olum! Buralarda balinalar var! Eğer beyaz bir balina görürseniz, avazınız çıktığı kadar bağırın!"

"Şimdi, buna ne diyorsun, Flask? Bunda küçük bir zerre gariplik yok mu, ha? Beyaz bir balina... buna dikkat ettin mi, dostum? Bak... rüzgârda olağanüstü bir şeyler var. Buna hazır ol ve bekle, Flask. Ahab'in aklında kanlı bir şeyler var. Ama konuşma; buraya doğru geliyor."

XXXII. Bölüm

Balina Bilimi

Daha şimdiden derinlere çıktık; ama çok geçmeden bunların sahilsiz, limansız enginliklerinde kaybolacağız. Bu olmadan önce; Pequod'un yabani otlar bürümüş gövdesi, Leviathanların midyelerle kaplı gövdeleriyle yan yana gitmeye başlamadan önce; daha başlangıçta, bundan sonra gelecek olan, Leviathanlarla ilgili daha özel, türlü ifşaat ve imaları eksiksiz anlayıp takdir edebilmek için neredeyse vazgeçilmez bir meseleyle alakadar olmak yerindedir.

Şimdi önünüze getirmeyi arzu ettiğim şey, geniş türü içinde balinanın sistemli bir sunumudur. Fakat kolay bir görev değildir bu. Burada yapılmaya çalışılan, bir kaosun bileşenlerinin sınıflandırılması kadar zor bir şeydir. En iyi ve en son uzmanların açıklamış olduklarını dinleyin.

"Zoolojinin hiçbir dalı, Balina Bilimi adlı dal kadar karmaşık değildir," diyor Kaptan Scoresby,[1] MS 1820.

"Gücüm dâhilinde olsa bile, memeli deniz hayvanlarını gruplara ve familyalara bölmenin doğru yöntemi hakkındaki soruşturmaya girmek niyetinde değilim... Bu hayvanın (ispermeçet balinası) tarihçileri arasında tam bir anlaşmazlık vardır," diyor cerrah Beale, MS 1839.

1 William Scoresby (1789-1857) İngiliz kutup kâşifi. (ç.n.)

"Dipsiz sularda araştırmalarımızı sürdürmeye uygunsuzluk." "Memeli deniz hayvanları hakkındaki bilgimizin üzerinde nüfuz edilmez bir örtü." "Dikenlerle kaplı bir alan." "Bütün bu tamamlanmamış belirtiler biz doğa bilginlerine işkence etmekten başka bir işe yaramıyor."

Büyük Cuvier ve John Hunter ve Lesson, zooloji ve anatominin o ışıkları, balina hakkında böyle konuşuyorlardı. Buna rağmen, bu konuda gerçek bilgi çok az olsa da, bolca kitap vardır; ve küçük bir derecede, balina biliminde de durum böyledir. Balina hakkında geniş ölçüde, ya da ufak çapta yazılar yazmış olan önemli ve önemsiz, eski ve yeni, karacı ve denizci birçok insan vardır. Birkaçını gözden geçirelim: İncil'in yazarları; Aristoteles; Plinius; Aldrovandi; Sör Thomas Browne; Gesner; Ray; Linnaeus; Rondeletius; Willoughby; Green; Artedi; Sibbald; Brisson; Marten; Lacepede; Bonneterre; Desmarest; Baron Cuvier; Frederick Cuvier; John Hunter; Owen; Scoresby; Beale; Bennett; J. Ross Browne; *Miriam Coffin*'in yazarı; Olmstead; ve rahip T. Cheever. Ama bütün bu insanların hangi nihai genelleme amacıyla yazmış olduklarını, yukarıda aktarılan alıntılar gösterecektir.

Balina yazarlarının bu listesindeki isimler arasında, yalnız Owen'dan sonrakiler hayatlarında canlı balinalar görmüşlerdir; ve sadece bir tanesi gerçek, profesyonel bir zıpkıncı ve balina avcısıydı. Kaptan Scoresby'yi kastediyorum. Diğerlerinden ayrı olarak Grönland balinası, ya da gerçek balina konusunda, şu anda var olan en iyi uzmandır o. Ama Scoresby, onunla kıyaslandığında Grönland balinasının neredeyse bahsedilmeye değmeyeceği büyük ispermeçet balinası[2] hakkında hiçbir şey bilmiyordu ve hiçbir şey söylememişti. Bu noktada, Grönland balinasının denizlerin tahtını gasp etmiş olduğunu da söyleyelim. O hiçbir şekilde balinaların en büyüğü bile değildir. Buna rağmen, iddialarının uzun süreli kıdeminden ve aşağı yukarı yetmiş yıl öncesine kadar,

2 Dünyada dişleri olan en büyük canlı. (ç.n.)

o zamanlar efsanevi ve tamamıyla bilinmez olan ispermeçet balinasını kuşatan ve az sayıdaki bilimsel sığınak ve balina limanı dışında, bugüne kadar her yerde hâlâ hüküm süren derin cehaletten dolayı, bu gasp her bakımdan mutlak olmuştur. Geçmiş günlerin büyük şairlerinin bu Leviathanlara yaptıkları hemen hemen bütün atıflara başvurmak sizi, onlar için Grönland balinasının rakipsiz olarak denizlerin hükümdarı olduğuna ikna edecektir. Ama nihayet yeni bir beyanatın zamanı gelmiştir. Burası Charing Cross;[3] hepiniz dinleyin, iyi insanlar!.. Grönland balinası azledildi... artık büyük ispermeçet balinası hüküm sürüyor!

Şu anda, herhangi bir şekilde size canlı ispermeçet balinasını sunma iddiasında olan ve aynı zamanda, bu girişimi küçücük bir ölçüde de olsa başaran sadece iki kitap var. Bu kitaplar, her ikisi de zamanlarında güney Pasifik'e açılan İngiliz balina gemilerinde cerrahlık yapan ve her ikisi de titiz ve güvenilir adamlar olan Beale'in ve Bennett'ınkilerdir. Onların ciltlerinde bulunan, ispermeçet balinasıyla ilgili orijinal malzeme kaçınılmaz olarak azdır; ama olduğu kadarıyla, bilimsel tasvirle sınırlı olsa da, mükemmel bir kalitededir. Ancak, şimdilik ispermeçet balinası, bilimsel ya da şiirsel olarak, hiçbir literatürde eksiksiz bir şekilde mevcut değildir. Onun hayatı, avlanan diğer bütün balinalardan çok daha büyük bir ölçüde, yazılmamış bir hayattır.

Şimdi, çeşitli balina türleri, bir şekilde, halka hitap eden, kapsamlı bir sınıflandırmaya ihtiyaç göstermektedir, arkadan gelecek emekçiler tarafından bundan sonra bütün bölümleri doldurulacak olan, şimdilik sadece taslak halindeki basit bir sınıflandırma da olsa. Daha üstün bir adam bu meseleyi ele almak üzere öne çıkmadığından, bunun üzerine kendi naçizane çabalarımı sunuyorum. Eksiksiz bir şey vadetmiyorum; çünkü eksiksiz olduğu farz edilen, insan elin-

3 Londra'da bir zamanlar halkın infazları izlemek için toplandığı yol kavşağı. (ç.n.)

den çıkma her şey, tam da bu nedenle kesinlikle kusurludur. Çeşitli türlerin ayrıntılı bir anatomik tasvirini, ya da –en azından bu noktada– çok miktarda herhangi bir tasviri gaye edinmeyeceğim. Buradaki hedefim, basitçe, balina biliminin sistematikleştirilmesinin bir taslağını göz önüne sermektir. Ben bu işin mimarıyım, inşaatçısı değil.

Ama çok ağır bir görev bu; postanedeki hiçbir sıradan mektup tasnifçisinin buna gücü yetmez. Onların peşinden el yordamıyla denizin dibine inmek; ellerini dünyanın anlatılmaz temellerine, kaburgalarına, hatta leğen kemiklerinin arasına sokmak; korkutucu bir şeydir bu. Ben neyim ki, bu Leviathan'ın burnuna çengelli bir olta geçirmeye kalkışayım! Eski Ahit'in Eyüp kitabındaki huşu verici iğnelemeler[4] beni pekâlâ dehşet içinde bırakabilir. "O (Leviathan) seninle bir sözleşme mi yapacak? Bakınız, onun umutları beyhudedir!" Ama ben kütüphanelerde yüzdüm ve okyanuslarda seyrettim; bu gördüğünüz ellerle, balinalarla uğraştım; istekliyim; ve deneyeceğim. Önceden belirlenmesi gereken bazı konular var.

Öncelikle: Daha girişte, bazı kesimlerde balinanın bir balık olup olmadığının hâlâ tartışmalı bir nokta olması, bu balina biliminin belirsiz, kararsız durumuna tanıklık eder. MS 1776'da yazdığı *System of Nature*[5] adlı eserinde Linnaeus, "Bundan böyle balinaları balıklardan ayırıyorum," diye beyan eder. Ama benim bildiğim kadarıyla, Linnaeus'un kesin fermanına rağmen, 1850 yılına dek hâlâ köpekbalıklarının ve tirsilerin, ringaların ve sardalyelerin, Leviathan'la aynı denizlerin mülkiyetini paylaştığı düşünülüyordu.

Linnaeus, balinaları sulardan sürgün etmeyi arzu etmesinin sebeplerini şöyle ifade eder: "Çift odacıklı, sıcak yürekleri, akciğerleri, hareket edebilen gözkapakları, oyuk kulakları, pe-

4 İncil'in Eyüp kitabında Tanrı kendi gücünü tanımlamak için Eyüp'e Leviathan'ın korkunç gücünü hatırlatır. (ç.n.)

5 Tabiatın sistemi. (ç.n.)

nem intrantem feminam mammis lactantem,"[6] ve nihayet, "ex lege naturae jure meritoque."[7] Bütün bunları, her ikisi de belirli bir yolculukta soframı paylaştığım arkadaşlarım, Nantucketlı Simeon Macey ile Charley Coffin'e sundum ve onlar, ileri sürülen sebeplerin bütünüyle yetersiz olduğu kanısında birleştiler. Charley, küfredercesine, bunların palavra olduğunu ima etti.

Bilinsin ki, her türlü tartışmadan feragat ederek, balinanın bir balık olduğuna dair o iyi, eski kafalı düşünceyi benimsiyor ve kutsal Yunus'tan beni desteklemesini rica ediyorum. Bu temel şey hallolduğuna göre, bir sonraki nokta, balinanın, iç yapısıyla ilgili hangi bakımdan diğer balıklardan farklı olduğudur. Yukarıda Linnaeus size bu maddeleri vermiştir. Bunlar kısaca şöyledir: akciğerler ve sıcak kan. Oysa bütün diğer balıklar akciğersiz ve soğuk kanlıdır.

İkincisi: Balinayı sonsuza kadar yaftalayabilmek için, aşikâr dış görünüşüne göre onu nasıl tanımlayacağız? O halde, kısaca, balina *püsküren, yatay kuyruklu bir balıktır*. İşte bu, onu özetler. Ne kadar daraltılmış da olsa, bu tanım ayrıntılı ve derin düşüncelerin sonucudur. Deniz ayıları balinalara çok benzer bir şekilde püskürürler, ama deniz ayıları balık değildir, çünkü hem karada hem de suda yaşarlar. Ama bu tanımın ikinci kısmı, birincisiyle bağlantılı haliyle, daha da sınırlandırıcıdır. Hemen hemen herkes, karada yaşayan insanların aşina olduğu bütün balıkların, yatay değil, dikey, ya da şakuli kuyrukları olduğunu fark etmiş olmalı. Oysa püsküren balıklar arasında kuyruk, şekli benzer olabilse de, değişmez olarak yatay bir pozisyona sahiptir.

Balinanın ne olduğu hakkında yukarıdaki tanımla, en bilgili Nantucketlıların şimdiye kadar balinalarla özdeşleştirmiş olduğu herhangi bir deniz yaratığını hiçbir şekilde Leviathanlar topluluğunun dışında bırakmadığım gibi, şimdiye kadar resmî bir biçimde yabancı olarak görülmüş herhangi bir ba-

6 (Lat.) Penis, memelerinden süt veren dişiye nüfuz eder. (ç.n.)

7 (Lat.) Tabiat kanunlarına göre, hakkıyla ve layıkıyla. (ç.n.)

lıkla onun arasında bir bağlantı da kurmuyorum.[8] Dolayısıyla, daha küçük bütün püsküren ve yatay kuyruklu balıklar, balina biliminin bu temel planına dâhil edilmelidir. O halde, şimdi, tüm balina ordusunun büyük bölümlerine geliyoruz.

Öncelikle: Balinaları büyüklüklerine göre üç ana KİTAP'a ayırıyorum (ki bunlar da BÖLÜM'lere ayrılabilir) ve bu kitaplar küçük ve büyük bütün balinaları kapsayacaktır.

I. İKİLİK[9] BALİNA; II. SEKİZLİK[10] BALİNA; III. ON İKİLİK[11] BALİNA.

İKİLİK tip olarak *İspermeçet Balinası*'nı; SEKİZLİK tip olarak *Grampus*'u; ON İKİLİK tip olarak *Domuzbalığı*'nı sunuyorum.

İKİLİKLER: Burada, bunlar arasına şu bölümleri dâhil ediyorum: I. *İspermeçet Balinası;* II. *Gerçek Balina;* III. *Yüzgeç Sırtlı Balina;* IV. *Kambur Balina;* V. *Jilet Sırtlı Balina;* VI. *Sülfür Göbekli Balina.*

KİTAP I. (*İkilik*), BÖLÜM I. (*İspermeçet Balinası*). Eski İngilizler arasında belirsizce Trumpa balinası, Physeter balinası ve Örs Başlı balina olarak bilinen bu balina, bugün Fransızların Cachalot'u, Almanların Pottsfich'i ve Uzun Kelimelilerin Macrocephalus'udur. O kuşkusuz yerkürenin en büyük sakini;[12] karşılaşıldığında bütün balinaların en ür-

---

8 Günümüze kadar, Lamatin ve Dugong isimleri verilen balıkların (Nantucketlı Coffin'lerin domuzbalıkları ve dişi domuzbalıkları) birçok doğa bilgini tarafından balinalara dâhil edildiğinin farkındayım. Ama bu domuzbalıkları çoğunlukla nehir ağızlarında gizlenen ve ıslak samanla beslenen, gürültülü, aşağılık bir grup olduğundan ve özellikle püskürmediklerinden, onların balina olduklarına dair delilleri reddediyorum; ve balina bilimi âlemini terk etmeleri için onlara pasaportlarını sunmuş bulunuyorum.

9 Sayfaları bir yaprağın ikiye bölünmesiyle oluşan, boyu 30-37.5 cm olan büyük boy kitap. (ç.n.)

10 Sayfaları bir yaprağın sekize bölünmesiyle oluşan, boyu 20-25 cm olan orta boy kitap. (ç.n.)

11 Sayfaları bir yaprağın on ikiye bölünmesiyle oluşan, boyu 16,25-18,75 cm olan küçük boy kitap. (ç.n.)

12 Aslında balinaların en büyüğü mavi (sülfür göbekli) balinadır. Melville'in bunu biliyor olması gerek. (ç.n.)

kütücüsü; görünüm olarak en görkemlisi; ve son olarak, o kıymetli maddenin, ispermeçetin elde edildiği tek yaratık olduğundan, ticarette açık farkla en değerlisidir. Onun bütün özellikleri bundan başka birçok yerde ayrıntılı olarak anlatılacaktır. Şu anda esas itibarıyla ismiyle ilgileniyorum. Dil bilimi açısından bakıldığında, saçmadır bu. Birkaç asır önce, ispermeçet balinasının kendi gerçek özgünlüğüyle neredeyse tamamen meçhul olduğu ve yağı, karaya vurmuş balıklardan ancak tesadüfen elde edildiği zamanlarda; görünüşe göre, o günlerde halk arasında ispermeçetin, o zamanlar İngiltere'de Grönland balinası, ya da Gerçek Balina olarak bilinen balinanın aynısı olan bir yaratıktan çıkarıldığı zannediliyordu. Ayrıca, bu ispermeçetin, kelimenin baş kısmının tam anlamıyla ifade ettiği gibi, Grönland balinasının hayat veren vücut sıvısı olduğu düşünülüyordu. Aynı zamanda, o zamanlar ispermeçet son derece nadirdi ve ışık için değil, yalnız merhem ve ilaç olarak kullanılıyordu. Yalnız eczacılarda bulunabiliyordu, bugünlerde bir ons ravent satın aldığınız gibi. Zannımca, zaman içinde, ispermeçetin gerçek mahiyeti öğrenildiğinde, satıcılar onun orijinal ismini kullanmaya devam ettiler; öylesine tuhaf bir biçimde, nadirliğini ifade eden bir nosyonla değerini arttırmak için, kuşkusuz. Ve böylece bu isim nihayet, aslında ispermeçetin çıkarıldığı balinaya ihsan edilmiş olmalı.

KİTAP I. (*İkilik*), BÖLÜM II. (*Gerçek Balina*). İnsanlar tarafından düzenli bir şekilde avlanan ilk balina olarak, bir bakıma Leviathanların en saygıdeğeridir bu. Yaygın olarak balina kemiği, ya da balina çubuğu[13] adıyla bilinen maddeyi ve özellikle "balina yağı" adıyla bilinen ve ticarette düşük nitelikli bir madde olan yağı sağlar. Balıkçılar arasında, ayrım yapmaksızın tüm şu lakaplarla belirtilir; Balina; Grönland Balinası; Siyah Balina; Büyük Balina; Hakiki Balina; Gerçek Balina. Böyle çok isimli olarak vaftiz edilmiş bu

13 Bazı tür balinaların arasından beslendiği tarağa benzer esnek plakalar. (ç.n.)

türün kimliğiyle ilgili bir hayli belirsizlik vardır. O halde, İkiliklerimin ikinci türüne dâhil ettiğim balina nedir? İngiliz doğa bilimcilerin Büyük Mysticetus'udur o; İngiliz balinacıların Grönland Balinası; Fransız balinacıların Baleine Ordinaire'i; İsveçlilerin Growlands Walfish'i. İki asırdan uzun bir süredir kutup denizlerinde Hollandalılar ve İngilizler tarafından avlanan balinadır; Amerikalı balıkçıların uzun bir zamandır Hint Okyanusu'nda, Brezilya kıyılarında, Amerika'nın kuzeybatı sahillerinde ve Gerçek Balina Seyir Alanları olarak tanımladıkları, dünyanın çeşitli başka yerlerinde kovaladıkları balinadır.

Bazıları İngilizlerin Grönland balinasıyla Amerikalıların gerçek balinası arasında bir fark gördüklerini iddia ederler. Ama bunların bütün önemli özellikleri konusunda tam olarak fikir birliği içindedirler; şimdiye kadar, radikal bir ayrımın dayandırılabileceği bir tek belirleyici olgu da sunulmamıştır. Doğa biliminin bazı konularının bu kadar itici bir şekilde karmaşık hale gelmesi, hiçbir sonuca ulaştırmayan farklılıklara dayandırılmış, sonu gelmez alt bölümler yüzündendir. Gerçek balina, ispermeçet balinasını aydınlatma münasebetiyle, hikâyemizin başka yerlerinde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

KİTAP I. (*İkilik*), BÖLÜM III. (*Yüzgeç Sırtlı*). Bu başlık altında, Yüzgeç Sırtlı, Yüksek Püskürtü ve Uzun John gibi çeşitli isimlerle, hemen hemen her denizde görülmüş olan ve genellikle, New York posta gemileriyle Atlas Okyanusu'nu geçen yolcuların, püskürtüsünü sıklıkla fark ettikleri bir canavarı sayıyorum. Yüzgeç sırtlı, ulaştığı boy ve balina çubuğu bakımından gerçek balinaya benzer, ama çevre ölçüsü o kadar heybetli değildir ve zeytuniye yaklaşan, daha açık bir renktedir. Kocaman dudakları, iç içe geçen, eğimli, büyük kırışık katlarından oluşan, halata benzer bir görünüm arz eder. Adını aldığı önemli, ayırt edici özelliği, yani yüzgeci, sıklıkla göze çarpan bir objedir. Bu yüzgeç, sırtın arkaya yakın kıs-

mından dikey olarak çıkar; aşağı yukarı bir metre uzunluğunda, üçgen biçimindedir ve çok keskin, sivri bir ucu vardır. Yaratığın başka kısımları zerre kadar görünmese bile, zaman zaman bu tek yüzgecin açık seçik bir şekilde su yüzeyinden dışarı çıktığı görülür. Denizin nispeten sakin olduğu, üzerinde daire biçiminde hafif çırpıntılar bulunduğu ve bir güneş saatinin çıkıntısını andıran bu yüzgeç sudan çıkarak kırışık yüzeye gölgeler düşürdüğü zaman, onu çevreleyen su dairesinin, göstergesiyle ve üzerine kazınmış dalgalı saat çizgileriyle az çok bir kadrana benzediği pekâlâ farz edilebilir. O Ahaz kadranında[14] gölge sıklıkla geri gider. Yüzgeç sırtlı, arkadaş canlısı değildir. Bazı insanların insanlardan nefret ettiği gibi, balinalardan nefret ediyormuş gibidir. Çok utangaç olan; daima tek başına dolaşan; beklenmedik zamanlarda, en ücra ve en kasvetli sularda yüzeye çıkan; düz ve tek, yüksek püskürtüsü çorak bir düzlükte uzun, nefret dolu bir mızrak gibi yükselen; yüzmede, şu anda insanların bütün takiplerine meydan okuyacak kadar eşsiz bir güç ve hız kabiliyetine sahip olan; damgası olarak sırtındaki o göstergeyi taşıyan bu Leviathan, ırkının sürgün edilmiş ve boyun eğmez Kabil'i gibidir. Ağzında balina çubuğu bulunduğundan, yüzgeç sırtlı bazen gerçek balinayla birlikte, *Balina Kemikli Balinalar,* yani balina çubuğuna sahip balinalar denen teorik bir türe dâhil edilir. Balina Kemikli Balinalar denen bu türün birkaç çeşidi varmış gibi görünmektedir; ancak bunların çoğu pek az bilinir. Geniş burunlu balinalar ve gagalı balinalar; kazma başlı balinalar; yumrulu balinalar; geri çeneli balinalar ve kıvrık burunlu balinalar, balıkçıların bazı cinslere verdiği isimlerdir.

Bu "Balina Kemikli Balinalar" cins adıyla ilgili olarak, her ne kadar böyle bir terminoloji bazı balina türlerine değinmeyi kolaylaştırma bakımından elverişli olsa da, balina çubuğuna, kamburuna, yüzgecine ya da dişlerine dayanarak,

14 Kral Ahaz'ın güneş saati. İncil'de Tanrı bunun gölgesini – ve dolayısıyla güneşi 10 derece geriye alır. (ç.n.)

Leviathan'ın net bir sınıflandırmasını yapmaya kalkışmanın beyhude olduğunu belirtmek büyük bir önem taşır; her ne kadar bu belirgin kısımlar ya da özellikler, düzenli bir balina bilimi sisteminin dayanağını sağlamak için, balina türlerinin arz ettiği başka bütün bağımsız bedensel farklılıklardan çok açık bir şekilde daha uygun görünse de. Nasıl, yani? Balina çubuğu, kambur, sırt yüzgeci ve dişler; bunlar, başka ve daha temel ayrıntılarda yapılarının mahiyetine bakılmaksızın, kendine has özellikleri her türlü balina arasında gelişigüzel dağılmış olan şeylerdir. Böylece, ispermeçet balinasının da, kambur balinanın da kamburu vardır; ama benzerlik orada biter. Sonra, aynı kambur balinada ve Grönland balinasında da balina çubuğu vardır; ama yine benzerlik orada biter. Ve yukarıda bahsedilen diğer kısımlarda da böyledir. Bunlar çeşitli balina cinslerinde öyle kuralsız kombinasyonlar, ya da herhangi birinin bağımsız olduğu vakalarda, öyle kuralsız ayrılmalar oluştururlar ki, böyle bir temele dayanarak yapılan tüm genel sınıflandırmalara kesinlikle meydan okurlar. Balina bilimcilerin her biri bu kayaya çarparak bölünmüştür.

Ama balinanın iç kısımlarında, anatomisinde... en azından orada, doğru sınıflandırmaya ulaşabileceğimiz akla gelebilir. Hayır; mesela Grönland balinasının anatomisinde, balina çubuğundan daha çarpıcı bir şey var mıdır? Oysa, balina çubuğuna bakarak Grönland balinasını doğru bir şekilde sınıflandırmanın mümkün olmadığını gördük. Ve eğer çeşitli Leviathanların bağırsaklarına inerseniz, orada sistem kurucunun kullanabileceği, daha önce sayılmış olan dış ayrımların ellide biri kadarını bile bulamazsınız. O halde geriye ne kalıyor? Balinaları bütün vücutlarıyla, bütün zengin hacimleriyle ele almak ve cüretkârca onları o şekilde sınıflandırmaktan başka hiçbir şey. Burada benimsenen bibliyografik sistem budur; ve başarılı olması mümkün olan tek sistem de budur, çünkü yalnız bu, uygulanabilir bir sistemdir. Devam edelim.

KİTAP I. (*İkilik*), BÖLÜM IV. (*Kambur*). Bu balina çoğu zaman Amerika'nın kuzey sahillerinde görülür. Orada sıklıkla yakalanmış ve limana çekilmiştir. Seyyar satıcılar gibi, üzerinde büyük bir çıkın vardır; ona Fil ve Kale[15] balinası da diyebilirsiniz. Her halükârda popüler ismi onu yeterince ayırt etmez, çünkü daha küçük olmakla beraber, ispermeçet balinasının da kamburu vardır. Yağı pek değerli değildir. Balina çubuğu vardır. Bütün balinaların en oyunbazı ve en neşelisidir; genel olarak hepsinden daha çok eğlenceli köpük ve beyaz su üretir.

KİTAP I. (*İkilik*), BÖLÜM V. (*Jilet Sırtlı*). Bu balina hakkında isminden başka pek az şey bilinmektedir. Onu Horn Burnu açıklarında uzaktan gördüm. Çekingen tabiatlı olduğundan, hem avcıların hem de filozofların gözünden kaçar. Korkak olmadığı halde şimdiye kadar uzun, keskin bir bel kemiği şeklinde yükselen sırtından başka hiçbir yerini göstermemiştir. Bırakın gitsin. Onun hakkında başka pek bir şey bilmiyorum; hiç kimse de bilmiyor.

KİTAP I. (*İkilik*), BÖLÜM VI. (*Sülfür Göbekli*).[16] Kuşkusuz, daha derin dalışlarında Tartarus kiremitlerine[17] sürtünmesiyle edindiği, kükürt rengi bir göbeği olan, çekingen bir beyefendi daha. Nadiren görülür; en azından ben, güney Pasifik'in daha ücra bölgelerinden başka hiçbir yerde görmedim onu ve o zaman da daima, görünümünü inceleyemeyeceğim kadar uzak bir mesafeden gördüm. Asla kovalanmaz; kangallarca iple kaçıp gider. Hakkında olağanüstü şeyler anlatılır. Elveda, Sülfür Göbekli! Ne ben ne de en yaşlı Nantucketlı senin hakkında gerçek olan başka bir şey söyleyebiliriz.

I. KİTAP (*İkilik*) böylece bitiyor ve şimdi II. KİTAP (*Sekizlik*) başlıyor.

---

15 Üzerinde kapalı, taşıyıcı bir bölme bulunan bir fil. (ç.n.)

16 Mavi balina. (ç.n.)

17 Cehennemin kiremitli damları. Yunan mitolojisinde Tartarus, Hades'in içinde ya da altında bir işkence ve cezalandırma yeridir. (ç.n.)

SEKİZLİKLER.[18] Bunlar orta büyüklükteki balinaları kapsar ve bunların arasında şu tipler sayılabilir: I. *Grampus;* II. *Siyah Balık;* III. *Denizgergedanı;* IV. *Katil, V. Kırbaçlayıcı.*

KİTAP II. (*Sekizlik*), BÖLÜM I. (*Grampus*). Yüksek sesli, yankılı soluması, daha doğrusu üflemesi, kara insanlarına bir atasözü sağlamış[19] olan bu balık, derinlerin öylesine iyi bilinen bir sakini olmasına rağmen, halk arasında balinalar başlığı altında sınıflandırılmaz. Ama Leviathan'ın bütün önemli, ayırt edici özelliklerine sahip olduğundan, çoğu doğa bilgini onu balina kabul eder. Orta, sekizlik büyüklüktedir; boyu dört buçuk ila yedi buçuk metre arasında değişir ve bel çevresi buna uygun boyuttadır. Sürüler halinde dolaşır; yağının hatırı sayılır bir miktarda olmasına ve oldukça iyi ışık vermesine rağmen, hiçbir zaman düzenli olarak avlanmaz. Bazı balıkçılar onun yaklaşmasını, büyük ispermeçet balinasının ilerleyişinin uyarısı olarak görürler.

KİTAP II. (*Sekizlik*), BÖLÜM II. (*Siyah Balık*). Bütün bu balıklar için popüler balıkçı isimlerini veriyorum, çünkü genel olarak en iyi isimler bunlardır. Herhangi bir isim belirsiz ya da anlamsız olduğunda, bunu söyleyecek ve başka bir isim önereceğim. Şimdi Siyah Balık denen balinayla ilgili olarak da böyle yapıyorum, çünkü siyahlık hemen hemen bütün balinalar arasında genel kuraldır. Dolayısıyla dilerseniz ona Sırtlan balinası deyin. Bunun oburluğu iyi bilinir ve dudaklarının iç köşelerinin yukarıya doğru kıvrık olmasından dolayı, yüzünde daimî, şeytanca bir sırıtış taşır. Bu

18 Balinaların bu kitabına neden Dörtlük adı verilmediği çok açıktır. Çünkü bu takıma ait balinalar, önceki takıma ait olanlardan daha küçük olsalar da, biçim olarak onlarla, orantılı bir benzerliği sürdürmektedir; oysa ciltçilerin dörtlük kitapları boyutlandırılmış formlarıyla, ikilik kitapların şeklini korumaz, ama sekizlik kitaplar korur.

19 "Bir grampus gibi oflayıp puflamak" "nefes nefese kalmak" anlamına gelir. (ç.n.)

balina ortalama beş ya da beş buçuk metre boyundadır. Hemen hemen her enlemde bulunur. Yüzerken, kendine has bir şekilde, bir Romalı burnunu andıran kancalı sırt yüzgecini gösterir. İspermeçet balinası avcıları, daha kârlı bir işle meşgul olmadıkları zamanlarda, evlerde kullanılan ucuz yağ ikmalini sürdürmek için bazen Sırtlan balinası yakalarlar... çünkü bazı tutumlu ev kadınları, misafirleri olmadığı ve tamamen tek başlarına oldukları zaman, rayihalı mum yerine kötü kokulu donyağı yakarlar. Yağ tabakaları çok ince olmasına rağmen, bu balinalardan bazıları size otuz galondan fazla yağ sağlar.

KİTAP II. (*Sekizlik*), BÖLÜM III. (*Denizgergedanı*), yani (*Burun Delikli Balina*). Garip isimli bir başka balina örneği; tuhaf boynuzunun başlangıçta yukarı kalkık bir burun zannedilmesiyle bu isim verilmiş sanırım. Bu yaratık aşağı yukarı dört buçuk metre uzunluğundadır; boynuzuysa ortalama bir buçuk metredir, ama bazıları üç metreyi geçer ve hatta dört buçuk metreye yaklaşır. Doğrusunu söylemek gerekirse, bu boynuz sadece biraz aşağıya doğru uzanan yatay bir çizgi halinde çeneden çıkan uzamış bir diştir. Ama yalnız sol tarafta bulunur ve bu da sahibine beceriksiz, solak bir adamın görünümüne benzer bir hava vererek, kötü bir etki bırakır. Bu kemik boynuz ya da kargının tam olarak hangi amaca hizmet ettiğini söylemek zordur. Kılıçbalığının ve zurnabalığının bıçağı gibi kullanıldığı söylenemez; gerçi, bazı denizciler bana denizgergedanının onu yiyecek bulmak için denizin dibini karıştırmakta tırmık olarak kullandığını söylüyorlar. Charley Coffin onun buzları delmek için kullanıldığını söyledi; çünkü denizgergedanı Kuzey Buz Denizi'nin yüzeyine yükselip onu buzla örtülü bulduğunda, boynuzunu yukarıya saplar ve bu engeli böylece aşarmış. Ama bu faraziyelerin ikisi de kanıtlanamaz. Benim kendi kanaatimce, denizgergedanı bu tek taraflı boynuzu aslında nasıl kullanıyor olursa olsun, broşür okurken sayfa çevirme aleti olarak

kesinlikle çok işine yarardı. Denizgergedanına Dişli balina, Boynuzlu balina ve Tek Boynuzlu balina dendiğini duymuşumdur. Onun, canlı tabiatın hemen hemen her âleminde bulunabilecek olan tek boynuzluluğun garip bir örneği olduğu kesin. Bazı münzevi eski yazarların sözlerinden, işte bu deniz tek boynuzlusunun boynuzunun kadim günlerde müthiş bir panzehir olarak görüldüğü ve bu itibarla, bunun preparatlarının çok yüksek fiyatlara alıcı bulduğu sonucunu çıkardım. Aynı zamanda, damıtılarak, bayılan hanımefendilere koklatmak için uçucu bir tuz haline getirilirmiş, aynen erkek geyiklerin boynuzlarından amonyum karbonat imal edildiği gibi. Başlangıçta, başlı başına son derece ilginç bir obje sayılırmış. Gotik Harf'in[20] anlattığına göre, Sör Martin Frobisher'ın,[21] cesur gemisiyle Thames Nehri'nde denize doğru seyrederken Kraliçe Bess'in[22] Greenwich Sarayı'nın bir penceresinden ona mücevherli elini gösterişle salladığı o yolculuktan dönüşünde; "Sör Martin o yolculuktan döndüğünde," diyor Gotik Harf, "diz çökerek majestelerine, ondan sonra uzun bir süre Windsor'daki şatoda asılı duran, fevkalade uzun bir denizgergedanı boynuzu sundu." İrlandalı bir yazar, Leicester Kontu'nun da diz çökerek benzer bir şekilde majestelerine tek boynuzlu bir kara hayvanına ait bir başka boynuz sunduğunu beyan ediyor.

Denizgergedanının leopara benzer, çok pitoresk bir görünümü vardır; süt beyazı bir zemin üzerine yuvarlak ve elips biçiminde siyah beneklidir. Yağı çok üstün, berrak ve saftır; ama az miktardadır ve bu balina nadiren avlanır. Çoğunlukla kutbu çevreleyen denizlerde bulunur.

KİTAP II. (*Sekizlik*), BÖLÜM IV. (*Katil*). Bu balina hakkında Nantucketlıların pek az kesin bilgisi vardır; profesyonel doğa bilginlerininse hiç yoktur. Belli bir mesafeden onu

20 Bölüm 2'de sözü edilen eski yazıların yazarı. (ç.n.)

21 (1530-1594) Kuzeydoğu Kanada'da keşif yapan bir İngiliz denizci. (ç.n.)

22 (1533-1603) Kraliçe I. Elizabeth. (ç.n.)

gördüğüm kadarıyla, bir grampus büyüklüğünde olduğunu söyleyebilirim. Çok vahşidir... bir tür Fiji balığıdır. Bazen kocaman İkilik balıkları dudaklarından yakalar ve o kudretli hayvan ölesiye hırpalanıncaya kadar sülük gibi orada asılı kalır. Katil hiç avlanmaz. Ne tür bir yağı olduğunu hiç duymadım. Belirsizliği nedeniyle, bu balinaya bahşedilmiş olan isme itiraz edilebilir. Çünkü karada ve denizde, hepimiz katiliz; Bonapartelar ve köpekbalıkları da dâhil.

KİTAP II. (*Sekizlik*), BÖLÜM V. (*Kırbaçlayıcı*). Bu beyefendi, düşmanlarını kırbaçlamak için bir sopa olarak kullandığı kuyruğuyla ünlüdür. İkilik balinanın sırtına biner ve o yüzerken, onu kamçılayarak yol alır; bazı başöğretmenlerin dünyada benzer bir süreçle ilerlediği gibi. Kırbaçlayıcı hakkında, Katil hakkında bilinenlerden daha da az şey bilinmektedir. Kanunsuz denizlerde bile, ikisi de kanun kaçağıdır.

KİTAP II. (*Sekizlik*) böylece bitiyor ve KİTAP III. (*On İkilik*) başlıyor.

ON İKİLİKLER. Bunlar daha küçük balinaları kapsar: I. *Hurra Domuzbalığı;* II. *Cezayir Domuzbalığı;* III. *Yaltakçı Domuzbalığı.*

Tesadüfen konuyu özel olarak incelemiş olmayanlara, genellikle bir, bir buçuk metreyi geçmeyen balıkların BALİNALAR arasında sıralanması tuhaf gelebilir... popüler anlamda, daima bir devasalık fikrini ifade eden bir kelimedir bu. Ama yukarıda On İkilikler olarak kaydedilen yaratıklar, balinanın ne olduğuna dair tanımımın şartlarına göre –yani yatay kuyruklu, püsküren bir balık– kesinlikle balinadırlar.

KİTAP III. (*On İkilik*), BÖLÜM I. (*Hurra Domuzbalığı*). Bu, yerkürenin hemen hemen her yerinde bulunan sıradan domuzbalığıdır. Bu ismi kendim bahşettim; çünkü birden fazla domuzbalığı cinsi vardır ve onları ayırt etmek için bir şey yapılmalıdır. Ona böyle diyorum, çünkü daima, engin denizin üzerinde kendilerini bir Dört Temmuz kalabalığın-

daki kepler gibi göklere fırlatıp duran şen sürüler halinde dolaşır. Göründüklerinde gemiciler genel olarak sevinçle tezahürat yaparlar. Keyifle dolu olup, istisnasız olarak esintili dalgalardan rüzgâra doğru gelirler. Daima rüzgârın önünde yaşayan delikanlılardır onlar. Şanslı bir alamet sayılırlar. Eğer siz kendiniz bu hayat dolu balıkları gördüğünüzde üç sevinç çığlığı atmadan durabiliyorsanız, Tanrı size yardım etsin; sizde Tanrısal bir oyunbazlık ruhu yok demektir. Besili, tombul bir Hurra Domuzbalığı size bir galon iyi yağ sağlar. Ama çenesinden elde edilen saf ve narin sıvı son derece değerlidir. Mücevherciler ve saatçiler arasında revaçtadır. Denizciler onu bileğitaşlarına sürerler. Domuzbalığı eti gayet lezzetlidir, bilir misiniz? Bir domuzbalığının püskürdüğü hiç aklınıza gelmemiş olabilir. Gerçekten de, püskürtüsü o kadar küçüktür ki kolayca fark edilmez. Ama bir daha elinize fırsat geçtiğinde, onu izleyin; o zaman, minyatür halinde büyük ispermeçet balinasının ta kendisini göreceksiniz.

KİTAP III. (*On İkilik*), BÖLÜM II. (*Cezayir Domuzbalığı*). Bir korsandır. Çok vahşidir. Yalnız Pasifik'te bulunuyor sanırım. Hurra Domuzbalığı'ndan biraz daha büyük, ama hemen hemen aynı genel yapıdadır. Onu kışkırtırsanız, bir köpekbalığına dönüşür. Birçok defa onun için denize indim, ama yakalandığını şimdiye kadar hiç görmedim.

KİTAP III. (*On İkilik*), BÖLÜM III. (*Yaltakçı Domuzbalığı*). En büyük domuzbalığı cinsi; ve bilindiği kadarıyla, yalnız Pasifik'te bulunuyor. Şimdiye kadar ona verilmiş olan tek İngilizce isim, balıkçıların verdiği isimdir... çoğu zaman o İkilik balinanın yakınlarında bulunmasından dolayı, Gerçek Balina Domuzbalığı. Şekil olarak, bir ölçüde Hurra Domuzbalığı'ndan farklı olup, çevre ölçüsü o kadar toparlak ve sevimli değildir; hatta oldukça düzgün ve beyefendice bir biçime sahiptir. Sırtında yüzgeci yoktur (diğer domuzbalıklarının çoğunda vardır bu); güzel bir kuyruğu ve ela rengi, duygusal, Hintli gözleri vardır. Ama soluk ağzı her

şeyi bozar. Yan yüzgeçlerine kadar bütün sırtı koyu bir siyah renkte olduğu halde, bir geminin gövdesindeki, "parlak bel" denen işaret kadar belirgin bir sınır çizgisi başından kıçına kadar uzanır ve onu, yukarısı siyah, aşağısı beyaz olmak üzere iki ayrı renge böler. Beyaz renk, başının bir kısmını ve ağzının tamamını kapsar ve bu da onu, sanki az önce bir un torbasına yaptığı suçlu bir ziyaretten kaçmış gibi gösterir. Son derece soysuz ve soluk bir görünümdür bu! Yağı büyük ölçüde sıradan domuzbalığınınki gibidir.

* * * * * * * *

Domuzbalığının balinaların en küçüğü olduğu kadarıyla, bu sistem On İkiliklerin ötesine geçmez. Yukarıda, kayda değer bütün Leviathanlar bulunmaktadır. Ama Amerikalı bir balinacı olarak, nam olarak bildiğim ama kişisel olarak tanımadığım bir sürü belirsiz, kaçak, yarı efsanevi balina vardır. Onları başüstü güvertesindeki unvanlarıyla sayacağım; zira böyle bir liste belki de ileride benim burada başlatmaktan öteye geçemediğim şeyi tamamlayacak olan araştırmacılar için değerli olabilir. Aşağıdaki balinaların herhangi biri bugünden sonra yakalanacak ve etiketlenecek olursa, İkilik, Sekizlik, ya da On İkilik büyüklüğüne göre, kolayca bu sisteme dâhil edilebilir: Şişe Burunlu Balina; Hurda Balinası; Puding Kafalı Balina; Pelerinli Balina; Lider Balina; Havan Topu Balinası; Sıska Balina; Bakırlı Balina; Fil Balinası; Aysberg Balinası; Quog Balinası; Mavi Balina; vesaire. İzlandalı, Hollandalı ve Eski İngiliz uzmanlardan, her türlü acayip isim lütfedilmiş başka belirsiz balina listeleri alıntılanabilir. Ama hükümleri bütünüyle geçmiş olduğundan, bunları atlıyorum; ve Leviathan düşkünlüğüyle dolu, ama hiçbir anlamı olmayan birer ses olduklarından kuşkulanmaktan pek kendimi alamıyorum.[23]

23 Burada yazar, Shakespeare'in *Macbeth* adlı eserindeki ünlü tirada gönderme yapıyor: "(Hayat) bir budalanın anlattığı, ses ve öfkeyle dolu bir masaldır, hiçbir anlamı olmayan." (ç.n.)

Son olarak: Bu sistemin burada ve hemen mükemmelleştirilemeyeceği baştan belirtilmişti. Sözümü tutmuş olduğumu açıkça görmemeniz imkânsız. Ama şimdi balina bilimi sistemimi böyle bitmemiş bir halde bırakıyorum, aynen büyük Köln Katedrali'nin, vinç hâlâ tamamlanmamış kulenin tepesinde durur bir halde bırakılmış olduğu gibi. Çünkü küçük yapılar, ilk mimarları tarafından bitirilebilir; heybetli olanlar, hakiki olanlar, son dokunuşlarını daima gelecek kuşaklara bırakırlar. Tanrı beni hayatımda herhangi bir şeyi tamamlamaktan korusun. Bu kitabın bütünü bir taslaktan, hatta bir taslağın taslağından başka bir şey değildir. Ah, Zaman, Kuvvet, Para ve Sabır!

XXXIII. Bölüm

Specksynder[1]

Bu nokta, balina gemisinin subaylarıyla ilgili olarak, tabii ki balina filosundan başka hiçbir deniz filosunda bulunmayan zıpkıncı subay sınıfının varlığından kaynaklanan, gemideki küçük bir domestik özelliği kaydetmek için uygun görünüyor.

Zıpkıncının mesleğine verilen büyük önem, başlangıçta, iki yüzyılı aşkın bir süre önce, eski Hollanda balık sanayisinde, balina gemilerinin kumandasının bütünüyle şimdi kaptan denen insanın yetkisinde olmadığı, onunla specksynder denen bir subay arasında bölüşüldüğü gerçeğiyle kanıtlanır. Kelime anlamıyla, bu sözcük yağ kesici anlamına gelmektedir; ancak, zaman içinde, kullanım bunu başzıpkıncıyla eşdeğer bir hale getirmiştir. O günlerde kaptanın yetkisi, teknenin seyri ve genel idaresiyle kısıtlıydı; öte yandan, balina avı görevi ve bunun tüm sorunları üzerinde, specksynder ya da başzıpkıncı mutlak bir şekilde hüküm sürerdi. Britanya'nın Grönland balık sanayisinde, bu eski Hollanda görevlisi, yozlaşmış specksioneer unvanı altında hâlâ korunmaktadır, ama önceki itibarı üzücü bir şekilde kısıtlanmıştır. Şu anda

1 Felemenkçe speksnijder teriminin Amerikanlaştırılmış hali. (ç.n.)

sadece kıdemli zıpkıncı rütbesindedir; ve bu sıfatla, ancak kaptanın daha önemsiz astlarından biridir. Buna rağmen, bir balina avı seferinin başarısı büyük ölçüde zıpkıncıların iyi hal ve hareketlerine bağlı olduğundan ve Amerikan balina sanayisinde, o yalnız filikadaki önemli bir subay olmakla kalmayıp, bazı durumlarda (mesela, bir balina av sahasındaki gece nöbetlerinde) gemi güvertesinin kumandası ona da ait olduğundan; denizin büyük politik ilkesi onun görünüşte sıradan denizcilerden ayrı yaşamasını ve bir şekilde onların mesleki üstü olarak ayırt edilmesini talep eder; gerçi diğerleri daima teklifsizce onu sosyal açıdan kendilerine eşit görürler.

Şimdi, denizde subaylar ve tayfalar arasında yapılan büyük ayrım şudur... birincisi kıç tarafta, ikincisi baş tarafta yaşar. Dolayısıyla, hem balina gemilerinde hem de ticaret gemilerinde, kaptan yardımcılarının mekânları kaptanın yanındadır; ve Amerikan balina gemilerinin çoğunda zıpkıncılar da geminin kıç tarafında barınırlar. Yani yemeklerini kaptanın kamarasında yerler ve buna dolaylı yoldan da olsa komşu bir yerde uyurlar.

Güneydeki bir balina avı yolculuğunun uzun süresi (insanların şimdi ya da şimdiye kadar yaptıkları bütün yolculukların büyük bir farkla en uzunudur bu), yolculuğun kendine has tehlikeleri ve yüksek ya da düşük rütbeli olsun, tümünün, kazançları için sabit ücretlere değil, ortak şanslarıyla birlikte ortak teyakkuzlarına, pervasızlıklarına ve ağır emeklerine bel bağlayan bir topluluk arasında hâkim olan menfaat birliği; bütün bunlar, bazı vakalarda, ticaret gemilerinde genellikle olduğundan daha yumuşak bir disiplin peyda etme eğiliminde olsa da; bu balinacıların tıpkı eski bir Mezopotamya ailesi gibi[2] yaşayabildikleri bazı ilkel durumlar sayılmazsa, bütün bunlara rağmen, kıçüstü güvertesinin en azından resmî davranış biçimlerine gösterilen titizlik na-

2 Ataerkil bir şekilde. İlk ataerkil medeniyetin Mezopotamya'da geliştiği düşünülür. (ç.n.)

diren önemli bir ölçüde gevşetilir ve hiçbir durumda kaldırılmaz. Aslında, birçok Nantucket gemisinde kaptanın, herhangi bir askerî deniz filosunda daha fazlasına rastlanmayan coşkulu bir azametle kıçüstü güvertesinde gösteri yürüyüşü yaptığını görürsünüz; hatta görünüşte, neredeyse en pejmürdesinden pilot kumaşı değil, imparatorluğun mor kumaşını giymiş kadar biat sağladığını.

Ve bütün insanlar arasında, Pequod'un karamsar kaptanının o tür sığ böbürlenmelere en az meraklı olanı olmasına ve adamlarını zorunlu kıldığı tek biatın, açıkça ifade edilmeyen ve anında gösterilen itaat olmasına rağmen; hiçbir adamın kıçüstü güvertesine adım atmadan önce ayağından ayakkabılarını çıkarmasını emretmemesine rağmen; ve bundan sonra ayrıntılarıyla anlatılacak olan olaylarla bağlantılı garip durumlardan dolayı, hor gördüğü için, ya da *in terrorem*,[3] ya da başka nedenlerle, onlara alışılmamış terimlerle hitap ettiği zamanlar olmasına rağmen; Kaptan Ahab bile hiçbir şekilde denizin en önemli formalitelerine ve törelerine riayet etmekten geri kalmıyordu.

Belki de er geç, bazen âdeta kendini o formalitelerin ve törelerin arkasına gizlediği, bu arada onları, meşru olarak hizmet etmek üzere tasarlandıkları hedeflerden başka ve daha kişisel hedefler için kullandığı da fark edilecektir. Beyninin, bunun dışında büyük ölçüde gizli kalmış despotluğu, bu formaliteler yoluyla karşı konulmaz bir diktatörlük halinde somutlaşıyordu. Çünkü bir insanın zihinsel üstünlüğü ne kadar büyük olursa olsun, daima az çok basit ve bayağı birtakım dış kurnazlıkların ve tahkimatların yardımı olmadan asla başka insanların üzerindeki o pratik, kullanışlı hâkimiyeti takınamaz. İşte Tanrı'nın hakiki imparatorluk prenslerini[4] seçim kürsülerinden ebediyen uzak tutan da bu-

3 (Lat.) Dehşet salmak için. (ç.n.)

4 Aşağıda İlahî Eylemsizler olarak bahsedilen ruhsal seçkinler. İmparatorluk prensleri Kutsal Roma imparatorunu seçer, ama kendileri seçilmezdi. (ç.n.)

dur ve bu havanın verebileceği en yüksek payeleri, kitlelerin ruhsuz seviyesinden şüphe götürmez bir şekilde üstün olmalarından ziyade, o bir avuç seçme, gizli İlahî Eylemsiz'den[5] sonsuzca daha düşük değerde olmalarından dolayı ün kazanan insanlara bırakır. Aşırı, siyasi batıl inançlarla donatıldıklarında bu küçük şeylerde öyle büyük bir fazilet gizlenir ki, bazı kraliyet örneklerinde, budalaca geri zekâlılığa bile kudret bahşetmişlerdir. Ama, Çar I. Nikolay vakasında olduğu gibi, coğrafi bir imparatorluğun halkalı tacı, imparatora yakışır bir beyni kuşattığı zaman, halk sürüleri bu muazzam merkezileşmenin karşısında baş eğer ve diz çöker. Tüm kapsamı ve dolaysız etkinliğiyle insan yılmazlığını göstermek niyetinde olan tragedya yazarı da, tesadüfen sanatında şimdi değinilen ipucu kadar önemli olan bir ipucunu asla unutmaz.

Ama kaptanım Ahab tüm Nantucket haşinliği ve bakımsızlığıyla hâlâ karşımda dolaşıyor; ve imparatorlarla krallara değinen bu epizotta, sadece onun gibi zavallı, yaşlı bir balina avcısını ele almakta olduğumu gizlememeliyim; dolayısıyla, ne ihtişamlı giysiler kullanabilirim ne de herhangi bir süs. Ah, Ahab! Sende görkemli olacak ne varsa, göklerden çekilip alınması, derinlere dalınıp bulunması ve cisimsiz havada resmedilmesi gerekiyor!

5 Tanrı'nın üstün bir bilgiye ve kutsallığa sahip olmak üzere seçtiği insanlar. (ç.n.)

XXXIV. Bölüm

Kamara Masası

Vakit öğle; ve kilerci, Hamur Topu, kamara lombozundan bir ekmek somununa benzeyen soluk yüzünü uzatarak amiri ve efendisine akşam yemeğinin hazır olduğunu bildiriyor; o ise, rüzgâraltındaki kıç filikasında oturuyor ve az önce güneşi gözlemlemiş, şimdi kemik bacağının üst kısmında, her gün yapılan bu işe ayrılmış madalyon biçimli pürüzsüz tablette sessizce enlemi hesaplıyor. Bu habere hiç aldırmayışından, karamsar Ahab'in, hizmetkârını duymamış olduğunu düşünürsünüz. Ama biraz sonra, mizana çarmıklarını kavrayarak kendini güverteye sallandırıyor ve monoton, coşkusuz bir sesle, "Akşam yemeği, Bay Starbuck," diyerek kamarasına girip gözden kayboluyor.

Sultanının adımlarının son yankısı dindiği ve Emir Starbuck'ın, onun çoktan sofraya oturduğunu farz etmek için yeterli nedeni olduğu zaman, Starbuck sükûnetinden sıyrılıyor, güvertenin döşeme tahtalarında birkaç tur atıyor ve ciddiyetle pusula dolabına bir göz attıktan sonra, belli bir kibarlıkla, "Akşam yemeği, Bay Stubb," diyerek lombozdan aşağı iniyor. İkinci Emir bir süre armanın etrafında oyalanıyor ve sonra, bu önemli halatın emniyetli olup olmadığını

görmek için mayistra prasyasını[1] hafifçe sarsarak, benzer şekilde o eski nakaratı ele alıyor ve çabuk çabuk, "Akşam yemeği, Bay Flask," diyerek seleflerini takip ediyor.

Ama üçüncü Emir, şimdi kıçüstü güvertesinde yapayalnız olduğunu görünce, garip bir kısıtlamadan kurtulduğunu hissetmiş gibi görünüyor; zira çok bilmiş bir tavırla her bir yöne doğru her bir türlü göz kırparak ve ayakkabılarını tekmeleyip çıkararak, haşmetli Türk'ün başının tam üzerinde, hızlı ama gürültüsüz, fırtına gibi bir bahriyeli dansı tutturuyor; ve sonra, mahir bir el çabukluğuyla kasketini raf olarak mizana direğinin tepesine fırlatıp, en azından güverteden göründüğü sürece gülüp eğlenerek ve bu alayın arkasını müzikle getirip bütün resmigeçitleri tersine çevirerek aşağı iniyor. Ama aşağıda, kamaranın girişine adım atmadan önce duraklıyor, büsbütün yeni bir yüz takınıyor ve sonra bağımsız, komik küçük Flask, Abjectus,[2] ya da Köle karakterinde Kral Ahab'in huzuruna çıkıyor.

Deniz törelerinin yoğun yapaylığının doğurduğu tuhaf şeylerden biri, bazı subayların, kışkırtıldıkları zaman, güvertenin açık havasında komutanlarına karşı bir hayli cüretkâr ve dik kafalı davranabilmelerine rağmen, aynı subayların, bir sonraki dakika aynı komutanın kamarasında alışılmış akşam yemeklerine indikleri zaman, kaptan sofranın şeref köşesinde otururken, büyük çoğunlukla derhal ona karşı mazlum, hatta özür dileyici ve alçakgönüllü bir tavır takınmalarıdır; bu şaşırtıcı, bazen de çok komiktir. Bu değişiklik nedendir? Bu bir sorun mudur? Belki de değildir. Babil Kralı Baltazar olmak;[3] ve mağrurca değil, nazikçe Baltazar olmak; bunda kesinlikle bir nebze basit haşmet olmuş olmalı. Ama layıkıyla kralca ve zeki bir ruhla, davetli konukların oturdu-

1 Yelkenleri rüzgâra göre doğru açıya getirmek için serenleri çekmede kullanılan halat. (ç.n.)

2 Gurursuz ve onursuz insan. (ç.n.)

3 Eski Ahit'te Babil Kralı Baltazar bir ziyafet verir ve bu şölende Yahudilerin tapınağından aldığı altın kupaları kullanır. (e.n.)

ğu kendi şahsi yemek sofrasına nezaret eden insan, o insanın o süre boyunca sahip olduğu rakipsiz güç ve nüfuzunun tartışılmaz üstünlüğü; o insanın devlet saltanatı Baltazar'ınkini aşar, zira Baltazar en mükemmeli değildi. Bir defacık arkadaşlarına bir davet vermiş olan insan, Sezar olmayı tatmıştır. Karşı konulmaz bir sosyal çarlık büyüsüdür bu. Şimdi, bu düşünceye bir gemi kaptanının resmî üstünlüğünü de eklerseniz, çıkarım yoluyla, deniz yaşamının az önce sözü edilen özelliğinin nedenini elde edersiniz.

Ahab, kemik kakmalı masasına, etrafında savaşçı ama yine de saygılı yavrularıyla, bir beyaz mercan kumsalındaki suskun, yeleli bir deniz aslanı gibi nezaret ederdi. Her subay sırası gelince kendisine yemek verilmesini beklerdi. Ahab'in karşısında küçük birer çocuk gibiydiler; oysa Ahab'de en ufak bir gizli sosyal kibir yokmuş gibiydi. O, önündeki ana yemeği dilimlerken, düşünce birliği içinde, hepsinin dikkatli gözleri yaşlı adamın bıçağına dikilirdi. Hava durumu kadar tarafsız bir konu hakkında küçücük bir gözlemle bile olsa, o ana saygısızlık etmiş olacaklarını sanmıyorum. Hayır! Ve Ahab arasına dana eti diliminin sıkıştırılmış olduğu çatalıyla bıçağını uzatarak, bu şekilde, işaretle Starbuck'ın tabağını istediği zaman, kaptan yardımcısı etini sadaka alırmış gibi alır, onu nazikçe keserdi; eğer tesadüfen bıçak tabağa sürtünürse biraz irkilirdi; ve eti sessizce çiğner, düşüncesiz denemeyecek bir tavırla yutardı. Çünkü Almanya imparatorunun, imparatorluğun seçmeye yetkili yedi prensiyle birlikte ciddiyetle yemek yediği, Frankfurt'taki taç giyme ziyafeti gibi, kamaradaki bu yemekler, huşu dolu bir sessizlik içinde yenen, bir şekilde ağırbaşlı yemeklerdi; oysa yaşlı Ahab sofrada sohbeti yasaklamazdı; yalnız, o kendisi suskun kalırdı. Aşağıdaki ambarda bir sıçan ani bir gürültü çıkardığında, boğulmakta olan Stubb nasıl da rahatlardı. Ve zavallı küçük Flask; en genç oğul ve bu bezgin aile partisinin küçük çocuğuydu o. Tuzlanmış dana etinin incik kemikleri onun-

du; hindi butlarının alt kısımları da onun olurdu. Kendi yemeğini almaya cüret etmek Flask için birinci dereceden hırsızlıkla eşdeğer olmalıydı. Sofrada kendi yemeğini almış olsa, bu dürüst dünyada bir daha asla başını dik tutamazdı kuşkusuz; buna rağmen, tuhaftır söylemesi, Ahab ona hiçbir zaman yasaklamadı bunu. Ve eğer Flask kendi yemeğini almış olsaydı, büyük ihtimalle Ahab bunu fark etmezdi bile. Flask en çok kendine tereyağı almaktan çekinirdi. Gemi sahiplerinin bunu, berrak, güneşli cildini tıkadığı için ondan esirgediğini düşündüğünden miydi, yoksa böyle alışverişsiz sulardaki böyle uzun bir yolculukta tereyağının çok rağbet gördüğü ve bu yüzden kendisi gibi küçük rütbeli birisinin onu hak etmediği kanaatinde olduğundan mıydı; her nasıl idiyse, heyhat! Flask, tereyağından yoksun bir adamdı!

Bir şey daha. Flask aşağıya, yemeğe inen son insandı ve Flask yukarı çıkan ilk adamdı. Düşünün! Çünkü böylece Flask'in akşam yemeği çok kısa bir süreye sıkışıyordu. Hem Starbuck hem de Stubb ondan önce başlıyorlardı; ve buna rağmen, arkada oyalanma ayrıcalığına da sahiptiler. Hatta eğer Flask'ten sadece bir nebze daha uzun boylu olan Stubb'ın tesadüfen iştahı yoksa ve çok geçmeden yemeğini sonlandırma belirtileri gösterirse, o zaman Flask harekete geçmek zorundaydı ve o gün üç lokmadan fazla yiyemezdi; çünkü Stubb'ın güverteye Flask'ten önce çıkması kutsal töreye aykırıydı. İşte bu yüzdendi ki, Flask bir defasında gizlice, subay payesine yükseldiği dakikadan itibaren, az çok aç olmamanın nasıl bir şey olduğunu unuttuğunu itiraf etti. Çünkü yedikleri, açlığını gidermekten ziyade, bunu ölümsüz kılıyordu. Huzur ve hoşnutluk, diye düşünüyordu Flask, midemi ebediyen terk etti. Ben bir subayım; ama keşke sıradan bir denizci olduğum zamanlar yaptığım gibi, baş kasarada yumruğumun içinde bir parça eski usul dana eti tutabilsem. İşte terfi olmanın meyveleri; işte şanın beyhudeliği; işte hayatın çılgınlığı! Ayrıca, eğer Pequod'un herhangi bir basit de-

nizcisinin Flask'in resmî sıfatıyla Flask'e karşı bir garezi olsa, o denizcinin yeterince öç almak için yapması gereken tek şey, yemek vaktinde kıç tarafa gidip kamaranın tavan penceresinden, huşu verici Ahab'in karşısında aptal ve şaşkın bir halde oturan Flask'e bir bakmak olurdu.

Şimdi, Ahab ve üç yardımcı kaptanı, Pequod'un kamarasında ilk masa denebilecek şeyi oluşturuyorlardı. Geldiklerinin tersi bir sırayla gitmelerinden sonra, solgun kilerci branda örtüyü topluyor, daha doğrusu, aceleyle tekrar biraz düzene koyuyordu. Ve sonra üç zıpkıncı, arta kalanların mirasçıları olarak ziyafete çağrılıyordu. Bunlar o azametli kamarayı geçici bir hizmetkârlar odası haline getiriyorlardı.

Bu düşük rütbeli adamların, zıpkıncıların, tüm kaygısız serbestlikleri ve rahatlıkları, âdeta çılgınca demokrasileri, kaptanın sofrasının neredeyse dayanılmaz baskısına ve isimsiz, görünmez tahakkümüne tuhaf bir tezat teşkil ediyordu. Onların efendileri, kaptan yardımcıları, kendi çene eklemlerinin sesinden korkuyormuş gibi görünürken, zıpkıncılar yemeklerini öyle bir iştahla çiğniyorlardı ki patlama gibi bir ses çıkıyordu. Lortlar gibi yiyorlardı; karınlarını bütün gün boyunca baharat yüklenen Hint gemileri gibi dolduruyorlardı. Queequeg'le Tashtego'nun öyle insanüstü iştahları vardı ki bir önceki yemeğin bırakmış olduğu boşlukları doldurmak için, solgun Hamur Topu sık sık, yekpare öküzden çıkarılmış gibi görünen, çift bonfileden ibaret kocaman bir parça tuzlanmış et getirmek zorunda kalıyordu. Ve eğer bunu yaparken atik davranmazsa, çevik bir şekilde, atlaya zıplaya gitmezse, Tashtego beyefendice olmayan bir tarzda, zıpkın fırlatır gibi sırtına bir çatal fırlatarak onu hızlandırıyordu. Ve bir defasında, ani bir öfkeye kapılan Daggoo, onu bütünüyle kavrayıp havaya kaldırarak ve başını kocaman, boş bir tahta tepsiye geçirerek Hamur Topu'nun hafızasına yardımcı oldu; bu arada Tashtego, elinde bıçağıyla, onun kafa derisini yüzmeye hazırlık olarak bir daire çizmeye

başladı. Bu ekmek yüzlü kilerci, yaradılış olarak çok heyecanlı, titrek, küçük bir adamdı; iflas etmiş bir fırıncıyla bir hastabakıcının çocuğuydu. Ve bir yandan karanlık, dehşet verici Ahab'in daimî görüntüsü, bir yandan bu üç vahşinin periyodik, kargaşalı ziyaretleriyle, Hamur Topu'nun bütün hayatı kesintisiz bir dudak titremesinden ibaretti. Genellikle, zıpkıncıların talep ettikleri her şeyin sağlanmış olduğundan emin olduktan sonra, onların pençesinden bitişikteki küçük kilerine kaçar ve her şey bitinceye kadar kapısının storları arasından korku içinde gizlice dışarıya, onlara bakardı.

Queequeg'i Tashtego'nun karşısında oturmuş, törpülenmiş dişlerini Kızılderili'ninkilerle yarıştırırken görmek ilginçti; onların çaprazında, bankta oturduğu takdirde, cenaze arabalarını çeken atların başlarındaki tüylere benzeyen gür siyah saçları alçak tavan kirişlerine değeceği için yerde oturan Daggoo'yu; bir Afrika filinin yolcu olarak bir gemiye bindiğinde olduğu gibi, heybetli uzuvlarının her hareketinde kamaranın alçak çerçevesini titreten Daggoo'yu. Ama bütün bunlara rağmen, o kocaman zenci fevkalade kanaatkâr, hatta nazlıydı. Böyle nispeten küçük lokmalarla, böylesine geniş, heybetli ve muhteşem bir bedene yayılan bir canlılığı sürdürebilmesi pek mümkün görünmüyordu. Ama bu asil vahşi, bolca bulunan hava unsurundan doyasıya yiyor ve kana kana içiyordu kuşkusuz; ve geniş burun deliklerinden, dünyaların ulvi hayatını içine çekiyordu. Devler dana etinden ya da ekmekten oluşmaz ve bunlarla beslenmez. Ama Queequeg'in yemek yerken korkunç, barbarca bir dudak şapırdatması vardı –oldukça çirkin bir sesti bu– o kadar ki titreyen Hamur Topu neredeyse kendi zayıf kollarının bir yerlerinde gizli bir diş izi olup olmadığına bakardı. Ve Tashtego'nun, ortaya çıksın da etlerini kemiklerinden ayırsınlar diye ona seslendiğini duyduğunda, noksan akıllı kilerci, neredeyse kilerde, etrafında asılı duran çanak çömleği paramparça etmesine yol açacak ani felç nöbetle-

ri geçirirdi. Zıpkıncıların, mızrakları ve diğer silahları için ceplerinde taşıdıkları ve akşam yemeğinde gösterişle bıçaklarını biledikleri bileğitaşlarının o sürtünme sesi de zavallı Hamur Topu'nu sakinleştirmezdi. Mesela Queequeg'in, adadaki günlerinde, yeme içmeyle ilgili bazı kanlı münasebetsizliklerden kesinlikle suçlu olmuş olması gerektiğini nasıl unutabilirdi? Heyhat! Hamur Topu! Yamyamlara servis yapan beyaz garsonun hali haraptır. Kolunda peçete değil, küçük bir kalkan taşımalıdır. Ancak, zamanı gelince, onu çok sevindiren bir şekilde, bu üç tuzlu deniz cengâveri kalkıp giderdi; onun masallar yaratan, safdil kulaklarına, onların içindeki bütün savaşçı kemikler, her adımda, kınlarının içindeki Mağribî palalar gibi çıngırdardı.

Ama bu barbarların akşam yemeklerini kamarada yemelerine ve kâğıt üzerinde orada yaşamalarına rağmen, epey hareketli alışkanlıkları olduğundan, yemek vakitleri ve hemen uyku öncesinde, kendi özel mekânlarına giderken içinden geçtikleri vakitler dışında hemen hemen hiç orada bulunmuyorlardı.

Bu bir tek meselede Ahab, geminin kamarasının hakkaniyetle kendilerine ait olduğu ve başka herhangi birisinin herhangi bir zamanda oraya girmesine sadece nezaketen izin verildiği kanısına meyletmekte birleşen çoğu Amerikalı balina gemisi kaptanına istisna teşkil etmiyormuş gibiydi. Öyle ki gerçekte, Pequod'un kaptan yardımcılarının ve zıpkıncılarının kamaranın içinde yaşamaktan ziyade dışında yaşadıklarını söylemek uygun olurdu. Çünkü oraya girdiklerinde de, bir sokak kapısının, bir dakikalığına içeriye açılıp, bir sonraki dakika dışarıya itilen ve kalıcı olarak açık havada bulunan bir sokak kapısının bir eve girişi gibi bir şey oluyordu bu. Bundan dolayı fazla bir şey de kaybetmiyorlardı; kamarada yoldaşlık yoktu; sosyal olarak, Ahab erişilmezdi. Görünüşte Hristiyanlık âleminin nüfusuna dâhil olmasına rağmen, yine de o âlemin yabancısıydı. Dünyada, iskân edil-

miş Missouri'de yaşayan son boz ayı gibi yaşıyordu. Ve ilkbaharla yaz geçtiği zaman, ormanların o vahşi Logan'ının[4] kendini bir ağaç kovuğuna gömüp kendi pençelerini emerek kışın sonuna kadar orada yaşadığı gibi, fırtınalı, uğultulu yaşlılığında, Ahab'in ruhu, vücudum dediği o içine göçmüş ağaç gövdesine kapanarak orada karamsarlığının kasvetli pençeleriyle besleniyordu!

4 Reis Logan (1725-1780); bir katliamda bütün ailesi öldürünceye kadar Avrupalı göçmenlerle dost olan bir Kızılderili kabile reisi. (ç.n.)

XXXV. Bölüm

Direk Başı

Havanın daha güzel olduğu sıralardaydı ki, diğer denizcilerle gerekli rotasyon içinde, ilk direk başı nöbetimin zamanı geldi.

Çoğu Amerikan balina gemisinde, esas seyir alanına ulaşıncaya kadar on beş bin mil ya da daha fazla yol katetmesi gerekiyor olsa da, teknenin limanından ayrılışıyla hemen hemen aynı anda direk başlarına adam yerleştirilir. Ve eğer üç, dört, ya da beş yıllık bir yolculuktan sonra, eve yaklaşırken, gemide boş herhangi bir şey, diyelim, boş bir şişecik bile olsa, son ana kadar direk başlarında adam tutulur; ve kontrata direkleri[1] liman kuleleri arasına girinceye kadar, bir balina daha yakalama umudundan bütünüyle vazgeçilmez.

Şimdi, karada ya da denizde, direk başında durma işi çok kadim ve ilginç bir iş olduğundan, burada bunu bir ölçüde anlatalım. Anladığım kadarıyla, direk başında duran ilk insanlar, eski Mısırlılardı; çünkü bütün araştırmalarımda, onlardan önce gelen hiç kimse bulamıyorum. Zira onların öncüleri, Babil'in kurucuları, kuleleriyle[2] kuşkusuz

1 Direklerin üzerine sürülen en üst çubuk. (ç.n.)

2 İncil'de Babil halkının tepesi göklere değecek bir kule inşa etmeye çalıştıkları söylenir. (ç.n.)

tüm Asya'nın ve Afrika'nın da en yüksek direk başını dikmeye niyet etmiş olsalar da, son kapela yerleştirilmeden, o muazzam taş direklerinin, Tanrı'nın gazabının korkunç fırtınasında denize düştüğü söylenebileceğinden, bu Babil inşaatçılarını Mısırlılardan öne koyamayız. Ve Mısırlıların direk başında duranlardan oluşan bir millet olduğu iddiası, arkeologlar arasındaki, ilk piramitlerin astronomik amaçlarla kurulmuş olduğuna dair genel inanışa dayanmaktadır: O yapıların her dört tarafındaki merdivene benzer garip oluşumlar bu teoriyi eşsiz bir şekilde destekler; bunlar vasıtasıyla o eski astronomlar, olağanüstü uzun adımlarla bacaklarını kaldırarak zirveye tırmanma ve yeni yıldızlar keşfettiklerinde ses verme âdetindeymişler; tıpkı modern bir geminin gözcülerinin, görüş alanına giren bir yelkenliyi ya da balinayı haber vermek için ses verdikleri gibi. Çölde kendine yüksek bir taş sütun inşa eden ve yiyeceklerini palangayla yerden yukarı çekerek, hayatının son bölümünün bütününü bunun zirvesinde geçiren, eski zamanların ünlü Hristiyan keşişi Aziz Stylites'ta[3] direk başında duran yılmaz bir insanın dikkate değer bir örneğini görüyoruz; sisler ve donlar, yağmur, dolu ve sulu kar onu yerinden uzaklaştıramamış; sonuna kadar yiğitçe her şeye göğüs gererek, tam anlamıyla görev başında ölmüş. Direk başında duran çağdaş insanlarsa, cansız bir zümreden başka bir şey değildir; sadece taştan, demirden ve bronzdan ibaret adamlardır; sert bir fırtınaya rahatlıkla göğüs gerebildikleri halde, yine de herhangi bir garip manzara keşfedince ses verme işinde bütünüyle kabiliyetsizdirler. Mesela Napolyon; o, kollarını kavuşturmuş, yerden yaklaşık kırk beş metre yüksekte, Vendôme sütununun[4] üzerinde duruyor; aşağıdaki güvertelerde kimin hüküm sürdüğü artık

3 Simeon Stylites (390-459); 37 yıl Suriye'deki bir sütunun üzerinde yaşamış bir keşiş. (ç.n.)

4 Paris'te, Vendôme Meydanı'nda, üzerinde Napolyon heykeli bulunan sütun. (ç.n.)

umurunda değil; Louis Philippe'in[5] mi, Louis Blanc'ın[6] mı, yoksa Şeytan Louis'nin[7] mi önemi yok. Büyük Washington da Baltimore'daki yüce grandi direğinin tepesinde, ta yükseklerde duruyor ve onun sütunu, Herakles sütunlarından[8] biri gibi, insan ihtişamının, pek az ölümlünün ötesine geçebileceği noktasını işaretliyor. Amiral Nelson da, Trafalgar Meydanı'ndaki direğinin başında, top metalinden bir bocurgatın üzerinde duruyor; ve Londra'nın dumanıyla en çok örtüldüğü zamanlarda bile, orada gizli bir kahramanın bulunduğuna dair bir belirti vardır; çünkü ateş olmayan yerden duman çıkmaz. Ama bakışlarını dikmiş oldukları telaşlı güvertelere akıl vererek yardımcı olmaları için onlara ne kadar çılgınca yakarılsa da; her ne kadar ruhlarının, geleceğin yoğun pusuna nüfuz ederek hangi sığlıklardan ve hangi kayalardan kaçınılması gerektiğini seçebildiği tahmin edilse de, büyük Washington da, Napolyon da, Nelson da aşağıdan gelen bir tek çağrıya cevap vermez.

Karada direk başında duranlarla denizdekileri herhangi bir bakımdan eşleştirmek dayanaksız görünebilir; ama aslında öyle olmadığı, Nantucket'ın yegâne tarihçisi Obed Macy'ye borçlu olduğumuz bir bilgiyle açıkça kanıtlanıyor. Değerli Obed bize, balina sanayisinin ilk zamanlarında, gemiler bu avın peşine düşmek üzere düzenli olarak suya indirilmeden önce, deniz kıyısı boyunca o ada halkının, tavukların bir kümeste yukarıya çıkışlarını andıran bir şekilde, gözcülerin çivili kamalar yardımıyla tırmandıkları yüksek gönderler diktiğini anlatıyor. Birkaç yıl önce aynı plan Yeni Zelanda'nın körfez balinacıları tarafından benimsendi; bunlar, avı fark etmeleri üzerine, kumsalın yakınlarında hazır bekleyen ve içinde insan bulunan filikalara haber veriyorlardı. Ama bu âdet artık terk edilmiştir; o halde, bakışları-

5 1848 devrimiyle devrilen son Fransa kralı. (ç.n.)

6 1848 devriminde rol alan radikal bir politikacı. (ç.n.)

7 1848 devriminden sonra Fransa'ya dönen bir Bonaparte. (ç.n.)

8 Cebelitarık Boğazı'nın iki yanındaki sarp kayalıklar. (ç.n.)

mızı tek gerçek direk başlarına, denizdeki bir balina gemisininkilere çeviriyoruz. Üç direğin başında gündoğumundan günbatımına kadar adam durur; gemiciler (dümende olduğu gibi) bu işi sırayla yapar ve her iki saatte bir görevi birbirlerinden devralırlar. Tropiklerin dingin havasında direk başı çok hoştur; hatta derin düşünmeyi seven, hayalperest bir adam için son derece keyiflidir. Orada, sessiz güvertelerin otuz metre yukarısında durur, sanki direkler devasa ayaklıklarmış gibi, uzun adımlarla derinleri aşarsınız; bu arada, altınızda ve âdeta bacaklarınızın arasında, denizin en muazzam canavarları yüzer; tıpkı bir zamanlar eski Rodos'taki ünlü Colossus heykelinin çizmelerinin arasında gemilerin yüzdüğü gibi. Dalgalardan başka hiçbir kıpırtı olmaksızın orada, denizin sonsuz silsilesinde kaybolmuş bir halde dursunuz. Trans halindeki gemi tembelce ilerler; uykulu alize rüzgârları eser; her şey sizi rehavete sürükler. Bu tropikal balinacılık hayatında çoğu zaman sizi yüce bir olaysızlık kuşatır; hiç haber duymaz, gazete okumazsınız; sıradan şeyleri irkiltici bir şekilde anlatan özel baskılar sizi yanıltıp gereksiz heyecanlara sürüklemez; yurtiçindeki dertlerle, iflas etmiş hisse senetleriyle, tahvillerdeki düşüşle ilgili bir şey duymazsınız; akşam yemeğinde ne yiyeceğiniz düşüncesiyle hiç tedirgin olmazsınız... çünkü üç küsur yıllık bütün öğünleriniz güvenli bir şekilde varillere istiflenmiştir ve mönünüz değişmezdir.

Güneyde sefere çıkan bu balina gemilerinden birinde, sıklıkla olduğu gibi üç dört yıl süren uzun bir yolculukta, direk başında geçirdiğiniz çeşitli saatlerin toplamı birkaç ay tutar. Ve ne yazıktır ki, doğal hayatınızın tüm vadesinin böylesine hatırı sayılır bir bölümünü vakfettiğiniz yer, sıcak bir yaşanılabilirliğe yaklaşan, ya da konforlu bir yerellik duygusu yaratmaya, bir yatağın, bir hamağın, bir cenaze arabasının, bir nöbetçi kulübesinin, bir vaiz kürsüsünün, bir faytonun, ya da insanların geçici olarak içinde kendilerini tecrit ettikleri şu küçük ve güvenli düzeneklerden her-

hangi başka birinin uyandırdığına benzer bir duygu yaratmaya uygun olan her şeyden yoksundur. En olağan tüneme noktanız, babafingo direğinin başıdır; orada, babafingo gurcataları denen ve hemen hemen sadece balina gemilerine has iki ince paralel çubuk üzerinde dursunuz. Burada acemi bir denizci, deniz onu çalkalarken, kendini ancak bir boğanın boynuzları üzerinde dururken hissedeceği kadar güvende hisseder. Soğuk havalarda evinizi bir nöbetçi ceketi biçiminde yukarıya taşıyabilirsiniz elbette; ama doğrusunu söylemek gerekirse, çıplak vücut nasıl bir ev değilse, en kalın nöbetçi ceketi de ev sayılmaz; zira ruh, etten muhafazasının içine yapışıktır ve kışın karlı Alpleri geçen cahil bir seyyah gibi can verme riskini göze almadan, bunun içinde serbestçe hareket edemez ve hatta dışına çıkamaz; bir nöbetçi ceketi de tıpkı bunun gibi, bir evden ziyade sadece bir zarf, ya da sizi kaplayan ilave bir deridir. Vücudunuzun içine bir raf ya da şifonyer koyamadığınız gibi, nöbetçi ceketinizi de elverişli bir gardırop haline getiremezsiniz.

Bütün bunlarla ilgili olarak, ne yazıktır ki, güneyde sefere çıkan balina gemilerinin direk başları, Grönland balina gemilerinin gözcülerini donmuş denizlerin sert havasından koruyan, *karga yuvası* denen şu gıpta edilecek küçük çadırlar ya da minberlerle teçhiz edilmemiştir. Kaptan Sleet'in[9] "Grönland balinasının arayışı içinde ve bu arada, eski Grönland'ın kayıp İzlanda kolonilerinin yeniden keşfi için, aysbergler arasında bir yolculuk" başlıklı, şömine başında okumalık hikâyesinde, bu hayranlık uyandıran kitapta, direk başında duran bütün insanlara, Glacier'ın (Kaptan Sleet'in güzel teknesinin adıdır bu)[10] o zaman yeni icat edilmiş olan *karga yuvası*nın ayrıntılı, hoş bir anlatımı sunulmaktadır. Kendi şerefine, buna *Sleet karga yuvası* adını vermişti; çünkü bunun

9 Bunun kâşif Scoresby için mizahi bir takma ad olduğu düşünülmektedir. (ç.n.)

10 (İng.) Buzul. (ç.n.)

ilk mucidi ve patent sahibiydi ve tüm gülünç, sahte alçakgönüllülüklerden muaftı ve eğer (biz babalar onların ilk mucitleri ve patent sahipleri olduğumuzdan) kendi çocuklarımıza kendi ismimizi veriyorsak, benzer şekilde, yaratabileceğimiz başka herhangi bir cihazı da kendi adımızla adlandırmamız gerektiğini savunuyordu. Sleet karga yuvası biçim olarak 42 galonluk ya da 126 galonluk varillerin daha da büyüğü gibidir; ancak, üst kısmı açıktır ve sert bir fırtınada başınızın rüzgâr alan tarafına getirmek üzere hareketli bir yan perdesi vardır. Direğin zirvesine sabitlenmiştir ve alttaki küçük bir döşeme kapağından geçerek içine çıkarsınız. Arka kısmında, yani geminin kıç tarafına yakın kısmında, altında şemsiyeler, kaşkoller ve ceketler için bir dolap bulunan rahat bir oturak vardır. Önde, içine megafonunuzu, piponuzu, teleskobunuzu ve denizcilikle ilgili diğer eşyalarınızı koyabileceğiniz deri bir raf bulunur. Kaptan Sleet bize, bu karga yuvasında şahsen direk başı nöbeti tuttuğunda, o suları istila eden başıboş denizgergedanlarını ya da serseri deniz tek boynuzlularını temizlemek amacıyla yanında daima, bir barutluk ve saçmayla birlikte, yine rafa yerleştirilmiş olan bir tüfek bulundurduğunu anlatıyor; çünkü suyun direncinden dolayı güverteden onlara başarılı bir şekilde ateş edemezsiniz, ama onlara yukarıdan ateş etmek çok farklı bir şeydir. Şimdi, Kaptan Sleet'in bu şekilde, karga yuvasının bütün küçük, ayrıntılı kolaylıklarını tasvir etmesinin aşkla yapılmış bir iş olduğu açıktır; ama bunların birçoğunu böyle detaylandırmasına ve bize, bu karga yuvasında, bütün pusula dolabı mıknatıslarının "yerel çekim"i[11] denen şeyden kaynaklanan hataları (geminin döşeme tahtalarındaki demirlerin yatay yakınlığına ve Glacier'ın örneğinde, belki de mürettebatı arasında o kadar çok sayıda hırpani demirci olmuş olmasına atfedilebilecek bir hatadır bu) gidermek amacıyla orada bulundurduğu küçük bir pusulayla yaptığı deneylerin çok

11 Gemideki demirlerin pusula üzerindeki etkisi. (ç.n.)

bilimsel bir anlatımını sunmasına rağmen; diyorum ki, kaptan burada çok tedbirli ve bilimsel davrandığı halde, yine de, bütün o bilgili "pusula dolabı sapmaları"na, "azimut pusula gözlemleri"ne ve "yaklaşık hatalar"ına rağmen Kaptan Sleet bu derin manyetik düşüncelere, zaman zaman, karga yuvasının bir kenarına, elinin kolayca ulaşabileceği bir yere güzelce sokuşturulmuş ve iyice ikmal edilmiş o küçük mataranın cazibesine kapılmayacak kadar dalmış olmadığını gayet iyi biliyor. Aslında o cesur, o dürüst ve bilgili kaptana büyük bir hayranlığım ve hatta sevgim olmasına rağmen, ellerinde eldivenleri ve başında kapüşonuyla orada, yukarıda, kutba üç dört tünek mesafesindeki o kuş yuvasında işin matematiğini araştırırken o mataranın ona ne sadık bir arkadaş ve teselli kaynağı olmuş olması gerektiğine bakılırsa, bu durumu böyle bilmezden gelmesini çok çirkin buluyorum.

Ama biz güneyde sefere çıkan balina avcıları, yukarıda Kaptan Sleet ve onun Grönlandlıları kadar sıcak ve güvenli bir şekilde barınıyor olmasak da, biz güney balıkçılarının çoğunlukla seyrettiği baştan çıkarıcı denizlerin büyük bir tezat teşkil eden dinginliği, bu dezavantajı fazlasıyla dengeler. Mesela ben, geminin armasından yukarıya oyalanarak ve acelesizce tırmanır, Queequeg'le ya da orada bulabildiğim görevde olmayan herhangi başka biriyle sohbet etmek üzere tepede dururdum; sonra biraz daha yükselir ve bir bacağımı tembelce gabya yelkeninin sereni üzerine atarak su çayırlarında bir ön keşif yapar ve böylece sonunda nihai hedefime tırmanırdım.

Burada suçumu kabul edip, kötü bir nöbetçi olduğumu açık açık itiraf edeyim. Evrenin sorunu içimde dönüp dururken... böyle derin düşünceler doğuran bir yükseklikte tamamen tek başıma kalınca... bütün balina gemilerinin daima geçerli olan "Gözlerinizi dört açın ve her defasında ses verin" emirlerini yerine getirme yükümlülüklerimi nasıl olur da hafife almazdım?

Ve bu noktada sizi etkili bir şekilde uyarayım, Nantucket'ın gemi sahipleri! Uyanık balina gemilerinizde zayıf yüzlü ve çukur gözlü bir delikanlıyı göreve almaktan sakının; yersiz düşüncelere kapılma âdetinde olan ve aklında Bowditch[12] yerine Phaedon'la[13] geminize yazılmayı teklif eden birisini. Böyle birisinden sakının, diyorum; balinalarınızın öldürülebilmesi için görülmesi gerekiyor; ve bu çukur gözlü Platoncu sizi on defa dünyanın etrafında sürükler de, servetinize yarım litre ispermeçet katmaz. Bu ikazlar hiç gereksiz de değildir. Çünkü bugünlerde balina sanayisi, yeryüzünün endişe veren dertlerinden tiksinen ve katranla balina yağında duyarlılık arayan birçok romantik, melankolik ve dalgın genç adama sığınak sağlamaktadır. Childe Harold,[14] çok da ender görülmeyen bir şekilde, hayal kırıklığına uğramış talihsiz bir balina gemisinin direk başına tüner ve karamsar ifadelerle haykırır:

"Dalgalan, ey derin ve koyu mavi okyanus, dalgalan! On bin balina yağı avcısı[15] seni boş yere tarıyor."

Büyük bir sıklıkla, böyle gemilerin kaptanları o dalgın genç filozoflara çıkışır, sefere yeteri kadar "ilgi" duymadıkları için onları azarlarlar; her türlü şerefli hırstan umutsuzca yoksun olduklarını ve gizli ruhlarında, balina görmektense, görmemeyi tercih ettiklerini söylerler. Ama hepsi beyhudedir; o genç Platoncular görüşlerinin bozuk olduğuna[16] inanırlar; miyopturlar; o halde, göz sinirini zorlamanın ne faydası vardır? Opera gözlüklerini evde bırakmışlardır.

---

12 Nathaniel Bowditch'in yazdığı bir gemicilik ansiklopedisi. (ç.n.)

13 Sokrates'in ölümden sonraki yaşamı tartıştığı, Platon'un *Phaedo* adlı eseri. (ç.n.)

14 Lord Byron'ın *Childe Harold'ın Kutsal Yolculuğu* adlı uzun şiirinin gezgin, melankolik kahramanı. (ç.n.)

15 Bunun aslı "on bin filo"dur. (ç.n.)

16 Platon'un mağara alegorisinde, dünyevi yaşam sadece gerçekliğin bir mağaranın duvarına yansıyan gölgeleridir; yani hakikatin yalnız bir kısmını görür, ama bunu idrak etmeyiz. (ç.n.)

"Seni maymun," dedi bir zıpkıncı bu delikanlılardan birine, "neredeyse üç yıldır seyir halindeyiz ve sen şimdiye kadar bir tek balinayı bile haber vermedin. Sen yukarıdayken balinalar tavukta diş kadar ender bulunuyor." Belki öyleydiler; belki de uzak ufukta onlardan sürülerce vardı; ama dalgalarla düşüncelerin birbiriyle kaynaşan ritmiyle, bu dalgın genç, boş, bilinçsiz hülyalarla dolu, afyonun yarattığına benzer öyle bir rehavete kapılmıştır ki, sonunda kimliğini kaybeder; ayaklarının altındaki mistik okyanusu, insanlığa ve tabiata yayılan o derin, mavi, dipsiz ruhun gözle görülebilen imgesi zanneder; ve bakışlarından kaçan her tuhaf, belirsiz, güzel, süzülen şey; seçilemeyen bir şeklin suyun üzerine çıkan ve hayal meyal keşfedilen her yüzgeci ona, ruhta ancak hiç durmadan içinden geçip gittiği kadarıyla var olan o yakalaması zor düşüncelerin somutlaşmış haliymiş gibi gelir. Bu büyülenmiş ruh hali içinde, ruhunuz çekilerek gelmiş olduğu yere geri gider; zamana ve mekâna dağılır; Cranmer'ın[17] serpilmiş panteist külleri gibi, sonunda yuvarlak yerkürenin dört bir yanındaki her sahilin bir parçası haline gelir.

Artık içinizde, usulca yol alan bir geminin verdiği salınan candan başka, geminin denizden ödünç alıp verdiği, denizin Tanrı'nın gizemli medcezirlerinden ödünç alıp verdiği candan başka can yoktur. Ama bu uykuda, bu rüyadayken, ayağınızı ya da elinizi bir santim oynatırsanız; tutuşunuz bir nebze kayarsa; kimliğiniz dehşet içinde geri gelir. Descartes girdapları[18] üzerinde gezinirsiniz. Ve belki de, bir yaz günü, günün ortasında, en güneşli havada, yarı yarıya bastırılmış bir çığlıkla, o saydam havanın içinden geçerek, sonsuza kadar bir daha çıkmamak üzere denize düşersiniz. Buna iyice kulak verin, ey panteistler!

---

17 (1489-1556) İngiliz reform hareketinin lideri ve Canterbury başpiskoposu. Katolik kraliçe I. Mary zamanında yakılarak idam edilmiştir. (ç.n.)

18 Filozof René Descartes (1596-1650); evrenin hızla dönen sıvı ya da gaz kütlelerinden oluştuğu teorisini ortaya atmıştı. (ç.n.)

XXXVI. Bölüm

Kıçüstü Güvertesi

(*Ahab girer: Sonra herkes.*)

Pipo hadisesinin üstünden çok geçmemişti ki, bir gün, kahvaltıdan kısa bir süre sonra Ahab, âdeti olduğu üzere, kamaranın lombar ağzından yukarıya, güverteye çıktı. Taşralı beyefendilerin aynı öğünden sonra bahçede birkaç tur attıkları gibi, çoğu kaptan o saatte genellikle burada yürüyüş yapar.

Çok geçmeden, o bir aşağı bir yukarı, eski turlarını attıkça, düzenli kemik adımları duyuldu; güvertenin döşeme tahtaları ayak basışına öyle aşinaydı ki, jeolojik taşlar gibi, her tarafları onun yürüyüşünün kendine has iziyle oyuk oyuk olmuştu. Eğer onun o oluklu ve oyuk oyuk alnına da dikkatle bakacak olsaydınız, orada daha da tuhaf ayak izleri görürdünüz... onun o tek, uyumayan, ebediyen volta atan düşüncesinin ayak izlerini.

Ama söz konusu vakada o oyuklar daha derin görünüyordu, tıpkı o sabah, asabi adımlarının daha derin izler bıraktığı gibi. Ve Ahab o düşüncesiyle öyle doluydu ki kâh grandi direğinde kâh pusula dolabında, yaptığı her değişmez dönüşte, neredeyse içindeki düşüncenin o dönerken dön-

düğünü, o adım atarken de adım attığını görebiliyordunuz; hatta bu düşünce ona öyle tamamıyla hükmediyordu ki, âdeta dıştaki her hareketin şablonu içerideymiş gibiydi.

"Ona dikkat ediyor musun, Flask?" diye fısıldadı Stubb. "İçindeki civciv kabuğu gagalıyor. Yakında dışarı çıkacak."

Saatler geçti; Ahab zaman zaman kamarasına kapanıyor, çok geçmeden çehresinde aynı fanatik azimle güverteyi arşınlıyordu.

Günün sonu yaklaştı. Ahab aniden küpeştenin yanında durdu ve kemik bacağını oradaki matkap deliğine yerleştirerek ve bir eliyle bir çarmığı kavrayarak, herkesi kıç tarafa göndermesi için Starbuck'a emir verdi.

"Efendim!" dedi kaptan yardımcısı, olağanüstü bir hal dışında gemilerde hemen hemen hiç verilmeyen bu emre şaşarak.

"Herkesi kıç tarafa gönder," diye tekrarladı Ahab. "Siz, direk başındakiler! Aşağıya gelin!"

Geminin tüm mürettebatı toplandığı ve meraklı ve biraz da endişeli yüzlerle onu gözlemeye başladıkları zaman (çünkü Ahab, rüzgâr yönündeki ufkun fırtına kopmak üzereyken göründüğü gibi görünüyordu), o, hızla küpeştenin üzerinden bakarak ve sonra gözlerini çabucak tayfaların arasında gezdirerek, durduğu yerden hareket etti; ve sanki etrafında hiç kimse yokmuş gibi, güvertedeki ağır turlarına yeniden başladı. Eğik başı ve biraz sarkmış şapkasıyla, adamların arasındaki meraklı fısıldaşmalara aldırış etmeden volta atmaya devam etti; öyle ki Stubb nihayet Flask'e, Ahab'in onları oraya bir yürüyüş becerisine şahit olmaları amacıyla çağırmış olması gerektiğini fısıldadı. Ama bu uzun sürmedi. Ahab hararetli bir tavırla duraksayarak haykırdı:

"Balina görünce ne yaparsınız, tayfalar?"

"Ses veririz!" oldu yirmi ortak sesin dürtüsel cevabı.

Ahab, beklenmedik sorusunun onları mıknatıs gibi içine atmış olduğu içten canlılığı gözlemleyerek, "İyi!" diye haykırdı çılgınca bir onaylama tonuyla.

"Peki, sonra ne yaparsınız, tayfalar?"

"Hemen denize iner ve peşinden gideriz!"

"Peki, hangi nakaratla kürek çekersiniz, tayfalar?"

"Ya ölü balina, ya parçalanmış filika!"

Her bağırışta yaşlı adamın çehresi daha tuhaf ve daha vahşi bir biçimde sevinçli ve onaylayıcı bir hale geliyordu; bu arada tayfalar, sanki böylesine amaçsız görünen sorularla kendilerinin nasıl böyle heyecanlanabildiğine şaşarmış gibi, merakla birbirlerine bakmaya başladılar.

Ama Ahab, şimdi mil deliğinde kısmen dönüp, bir eliyle bir çarmığın yukarılarına uzanarak onu sıkıca, neredeyse kasılarak kavrayıp onlara şöyle hitap ettiğinde, yeniden şevkle doldular:

"Siz, direk başında duranlar, hepiniz daha önce beyaz bir balinayla ilgili emirler verdiğimi duydunuz. Buraya bakın! Şu bir onsluk İspanyol altınını görüyor musunuz?" –enli, parlak bir sikkeyi güneşe tutarak– "on altı dolarlık bir parça bu, tayfalar. Görüyor musunuz onu? Bay Starbuck, bana şuradaki tokmağı uzatın."

Kaptan yardımcısı çekici alırken, Ahab, konuşmadan, parıltısını artırmak istermiş gibi altın sikkeyi ağır ağır ceketinin eteklerine sürtüyor ve bu arada hiç kelime kullanmadan alçak sesle kendi kendine mırıldanıyordu; öyle tuhaf bir şekilde boğuk ve belirsiz bir ses çıkarıyordu ki içindeki hayatiyetinin çarklarının mekanik uğultusuymuş gibiydi bu.

Tokmağı Starbuck'tan alarak ve bir eliyle onu yukarı kaldırıp, diğer eliyle altını sergileyerek, grandi direğine doğru ilerledi ve yüksek bir sesle haykırdı: "Hanginiz bana kırışık bir alnı ve çarpık bir çenesi olan beyaz başlı bir balinayı haber verirse; hanginiz bana kuyruğunun sancak tarafındaki kanadında üç delik açılmış o beyaz başlı balinayı haber verirse... buraya bakın, hanginiz bana işte o beyaz balinayı haber verirse, bu bir onsluk altın onun olacak, çocuklarım!"

"Hurra! Hurra!" diye haykırdı gemiciler, katranlı muşamba şapkalarını sallayarak altını direğe çivileme eylemini selamlarken.

"Beyaz bir balina o, diyorum," diye yeniden başladı Ahab tokmağı yere atarak; "beyaz bir balina. Gözünüz çıkıncaya kadar onu arayın, tayfalar; beyaz su görmek için gözünüzü dört açın; bir tek kabarcık görürseniz, ses verin."

Bütün bu zaman boyunca Tashtego, Daggoo ve Queequeg bunları diğerlerinden daha da yoğun bir ilgi ve hayretle izlemişler ve kırışık alınla çarpık çenenin bahsi geçince, sanki ayrı ayrı her biri belirli bir anıdan etkilenmiş gibi, irkilmişlerdi.

"Kaptan Ahab," dedi Tashtego, "o beyaz balina, bazılarının Moby Dick dediği balina olmalı."

"Moby Dick mi?" diye bağırdı Ahab. "Beyaz balinayı biliyor musun o halde Tash?"

"Suya dalmadan önce kuyruğunu biraz garip bir şekilde yelpazeliyor mu, efendim?" dedi Gay Headli, düşünceli bir tavırla.

"Püskürtüsü de garip mi, Kaptan Ahab?" dedi Daggoo. "Bir ispermeçet için bile çok gür ve çok da hızlı?"

"Ve derisinde bir, iki, üç... Ah! Çok çok demir de var, kaptan," diye haykırdı Quuequeg kopuk kopuk. "Hepsi büklüm büklüm, bükük, şey gibi... şey... şey..." bir kelime bulmak için fena halde bocalıyor ve elini sanki bir şişenin mantarını çıkarmaya çalışır gibi çevirip duruyordu... "şey gibi... şey..."

"Tirbuşon!" diye haykırdı Ahab. "Evet Queequeg, zıpkınlar onun içinde hep bükülmüş ve çarpılmış bir halde duruyor; evet Daggoo, püskürtüsü kocaman, koca bir buğday demeti gibi ve büyük, yıllık koyun kırkma işleminden sonraki bir yığın Nantucket yünü kadar beyaz; evet Tashtego, kuyruğunu da bir kasırgada yarılmış bir flok yelkeni[1]

1 Gemilerde baş tarafta bulunan pruva direğinin önüne çekilen üçgen yelken. (ç.n.)

gibi yelpazeliyor. Ölüm ve şeytanlar! Tayfalar, gördüğünüz Moby Dick'ti... Moby Dick... Moby Dick!"

"Kaptan Ahab," dedi Starbuck; Stubb'la Flask gibi, şimdiye kadar amirini artan bir hayretle gözlemişti, ama nihayet aklına, bütün o merakı biraz gideren bir düşünce gelmiş gibiydi. "Kaptan Ahab, Moby Dick'i duymuştum... Ama bacağınızı koparan da Moby Dick değil miydi?"

"Kim söyledi size bunu?" diye haykırdı Ahab. Sonra duraklayarak, "Evet, Starbuck; evet, her tarafımdaki sevgili adamlarım; direğimi kıran Moby Dick'ti; beni şimdi üzerinde durduğum bu ölü çotuğa mahkûm eden Moby Dick'ti. Evet, evet," diye bağırdı, kalbinden vurulmuş bir Kanada geyiğininkine benzer, dehşetli, yüksek sesli, hayvani bir hıçkırıkla. "Evet, evet! Beni budayan, beni sonsuza kadar tahta kazıklı, zavallı bir hantala çeviren, o lanetli beyaz balinaydı!" Sonra her iki kolunu savurarak, ölçüsüz beddualarla, avazı çıktığı kadar bağırdı: "Evet, evet! Ve ondan vazgeçmeden önce onu Ümit Burnu'nun, Horn Burnu'nun, Norveç Girdabı'nın ötesine ve cehennem azabının alevleri ötesine kadar kovalayacağım. İşte bu gemiye bunun için yazıldınız, tayfalar! Karanın her iki tarafında ve yeryüzünün her yanında o beyaz balinayı kovalamak için, ta ki o siyah kan püskürünceye ve yan yatıp yüzgecini dışarı çıkarıncaya kadar. Ne diyorsunuz tayfalar, bunun için el birliği yapar mısınız şimdi? Gerçekten cesur görünüyorsunuz bence."

"Evet, evet!" diye bağırdı zıpkıncılar ve gemiciler, heyecanlı yaşlı adamın daha yakınına koşarak. "Beyaz balina için keskin gözler; Moby Dick için keskin bir mızrak!"

"Tanrı sizi kutsasın," dedi Ahab yarı hıçkırır, yarı bağırır gibi. "Tanrı sizi kutsasın, tayfalar. Kilerci! Gidip fıçıdan büyük bir ölçü rom çek. Ama bu asık surat nedir, Bay Starbuck; beyaz balinayı kovalamayacak mısınız? Moby Dick'i avlamaya hazır değil misiniz?"

"Onun çarpık çenesine ve hatta ölümün çenesine hazırım, Kaptan Ahab, eğer uygun bir şekilde, sürdürdüğümüz işin yoluna çıkarsa; ama buraya balina avlamaya geldim, komutanımın intikamını almaya değil. İntikamınızı alsanız bile, bu size kaç fıçı sağlayacak, Kaptan Ahab? Nantucket pazarında size fazla bir şey getirmez bu."

"Nantucket pazarıymış! Umurumdaydı! Ama yakınıma gelin, Starbuck; size biraz daha derin bir açıklama gerekiyor. Eğer ölçü para olacaksa, dostum ve eğer saymanlar, büyük muhasebe ofisleri olan yerküreyi, her santime bir tane gelecek şekilde İngiliz altınlarıyla kuşatarak hesap etmişlerse; o zaman, size söyleyeyim ki, intikamım *burada* büyük bir prim getirecektir!"

"Göğsüne vuruyor," diye fısıldadı Stubb, "o neden? Bence çok geniş, ama boşmuş gibi çınlıyor."

"Sizi sadece şuursuz bir içgüdüden dolayı yakalayan akılsız bir hayvandan intikam almak!" diye haykırdı Starbuck. "Delilik bu! Akılsız bir şeye hiddetlenmek kâfirlik gibi görünüyor Kaptan Ahab."

"Bir daha dinle... Biraz daha derin olan açıklamayı dinle. Gözle görülen bütün nesneler dostum, sadece karton maskelerdir. Ama her hadisede –yaşayan bir harekette, kuşku duyulmayan bir eylemde– orada, muhakeme gücünden yoksun o maskenin arkasından, bilinmeyen ama muhakeme gücüne sahip bir şey, çehresinin kalıplarını ortaya koyar. İnsan eğer vuracaksa, maskeye nüfuz ederek vurmalıdır! Bir tutsak duvarı delip geçmeden nasıl dışarıya ulaşabilir? Benim için beyaz balina, yakınıma itilen o duvardır. Bazen onun ötesinde hiçbir şey olmadığını düşünüyorum. Ama bu kadarı yeterli. O beni zorluyor; omuzlarıma bir yük bindiriyor; onda, içinde anlaşılmaz bir melanet barınan ölçüsüz bir güç görüyorum. Esas olarak nefret ettiğim, o anlaşılmaz şey; ve beyaz balina bir araç da olsa, işin aslı da olsa, o nefretimi ondan çıkaracağım. Bana kâfirlikten söz etme dostum;

bana hakaret edecek olsa, güneşe bile vururdum. Çünkü eğer güneş bunu yapabilseydi, ben de ötekini yapabilirdim; zira kıskançlık bütün yaratıklara egemendir ve bunda daima bir tür sportmenlik vardır. Ama o sportmenlik bile benim efendim değil, dostum. Benim üstümde kim var? Hakikatin sınırı yoktur. Gözlerini çek üzerimden! Ahmakça bir bakış, zebanilerin kızgın bakışlarından daha dayanılmazdır! İşte; kızarıyorsun ve rengin atıyor; hararetim seni eritip öfkeden kor haline getirdi. Ama bana bak Starbuck, kızgınlıkla söylenen sözlerin hükmü yoktur. Bazı insanların hararetli sözleri çok onur kırıcı değildir. Niyetim seni sinirlendirmek değildi. Unut bunları. Bak! Şurada, Türklerin vahşi yanaklarına benzeyen benekli esmerliği gör... Güneşin boyadığı yaşayan, nefes alan tabloları gör. Pagan leoparları... Yaşayan, arayan ve hissettikleri yakıcı hayatiyet için hiçbir sebep göstermeyen, umursamaz, tapınmaz şeyleri! Mürettebat, dostum, mürettebat! Bu balina meselesinde her biri Ahab'le birlik değil mi? Stubb'a bak! Gülüyor! Şuradaki Şililiye bak! Bunu düşünerek burnundan soluyor. Senin savrulan tek fidanın bu genel kasırga içinde ayakta duramaz Starbuck! Ve bu nedir ki? Hesapla. Bir yüzgeci vurmaya yardım etmekten başka bir şey değil bu; Starbuck için şaşılacak bir marifet değil. Başka nedir ki? O halde, pruva direğindeki her bir tayfa bir bileğitaşı kapmışken, bütün Nantucket'tan çıkmış en iyi mızrakçı bu bir tek sefil avdan geri durmaz herhalde? Ah! Bağlar seni zapt ediyor; görüyorum! Dev dalgalar seni kaldırıyor! Konuş, sadece konuş!.. Evet, evet! Seni ifade eden şey *sessizliğin* o halde. (*Kendi kendine.*) Genişlemiş burun deliklerimden bir şey fırladı ve bunu ciğerlerine çekti o. Starbuck artık benim; isyan çıkarmadan bana karşı gelemez."

"Tanrı beni korusun!.. Hepimizi korusun!" diye mırıldandı Starbuck alçak sesle.

Ama Ahab yardımcısının büyülenmiş, sessiz kabullenişinden duyduğu sevincin içinde, onun önsezili yakarısını

duymadı; geminin iç kısmından gelen alçak sesli kahkahayı da; halat takımında rüzgârların kehanette bulunan titreşimini de; yelkenlerin, bir an için ortaları içeri çökerken, boş bir halde direklere çarpışını da duymadı. Çünkü Starbuck'ın yere bakan gözleri tekrar yaşamın inatçılığıyla aydınlandı; aşağıdaki kahkaha dindi; rüzgârlar esmeye devam etti; yelkenler şişti; gemi önceki gibi inip çıkarak ilerledi. Ah, siz ihtarlar ve uyarılar! Geldiğiniz zaman neden biraz kalmıyorsunuz? Ama sizler uyarıdan ziyade öngörülersiniz, ey gölgeler! Yine de, dışarıdan gelen öngörülerden çok, önceden var olan içerideki şeylerin doğrulamalarısınız. Çünkü bizi engelleyen harici pek fazla şey olmadığında, varlığımızdaki en iç zorunluluklar yine de bizi sürükler.

"Ölçü! Ölçü!" diye haykırdı Ahab.

Ağzına kadar dolu kalaylı kabı alıp zıpkıncılara dönerek, silahlarını uzatmalarını emretti. Sonra, üç yardımcısı mızraklarıyla birlikte yanında durur ve gemi mürettebatının geri kalanı grubun etrafında bir daire oluştururken, onları ellerinde zıpkınlarıyla bocurgatın yanında sıraya dizerek, bir süre durup tayfalarının her birini araştıran gözlerle süzdü. Ama o vahşi gözler de onun gözleriyle buluştu, çayır kurtlarının kanlı gözlerinin, liderleri onların başında bizonun peşine koşmadan önce onun gözleriyle buluştuğu gibi; ama heyhat! Kızılderili'nin gizli tuzağına düşmekten kaçamayacaklardı.

"İçin ve geçirin!" diye haykırdı dopdolu sürahiyi en yakın gemiciye vererek. "Şimdi yalnız tayfalar içsin. Dönsün, haydi dönsün! Kısa yudumlayın, uzun yutkunun tayfalar; şeytanın toynağı kadar sıcak o. İşte böyle; çok güzel dönüyor. İçinizde helezonlar çiziyor; yılan gözü gibi kırpışan gözlerden çatallanarak çıkıyor. Aferin size; neredeyse boşaldı. O taraftan gitti, bu taraftan geliyor. Bana verin... İşte boş bir kap! Tayfalar, yıllara benziyorsunuz; ağzına kadar dolu hayat işte böyle yutulup gidiyor. Kilerci, bir daha doldur!

Dinleyin şimdi, yiğitlerim. Hepinizi bu bocurgatın etrafına topladım; siz kaptan yardımcıları, mızraklarınızla beni yandan destekliyorsunuz; siz zıpkıncılar, demirlerinizle orada duruyorsunuz; ve siz yürekli tayfalar, etrafımı sarıyorsunuz ki bir şekilde benden önceki balıkçı atalarımın asil bir âdetini canlandırabileyim. Ah, tayfalar, o günleri göreceksiniz... Ha! Çocuk, geri geldin mi? Bozuk peniler bundan daha çabuk gelmez.[2] Ver onu bana. Ama eğer sen Aziz Vitus'un küçük şeytanı[3] olmasaydın, bu kap yine ağzına kadar dolu olurdu... Haydi git, seni titrek!

İlerleyin, siz, kaptan yardımcıları! Tam önümde mızraklarınızı kesiştirin. Aferin! Eksene dokunayım." Böyle diyerek, kolunu uzatıp bir noktadan dışarı doğru yayılan üç yatay mızrağın kesiştikleri merkezi kavradı; bunu yaparken, aniden ve gerginlikle onları sarstı; bu arada, dikkatle Starbuck'tan Stubb'a, Stubb'dan Flask'e bakıyordu. Sanki içindeki isimsiz bir iradeyle, kendi manyetik hayatının leyden şişesinin[4] içinde birikmiş ateşli duyguların aynısını onlara da iletmek istiyordu. Üç kaptan yardımcısı onun güçlü, süreğen ve mistik çehresi karşısında sindiler. Stubb'la Flask gözlerini ondan kaçırdılar; Starbuck'ın dürüst gözleri yere çevrildi.

"Nafile!" diye haykırdı Ahab. "Ama belki de böylesi daha iyi. Çünkü eğer siz üçünüz bir defa olsun tam gücüyle bu şoka maruz kalsanız, o zaman bendeki elektrikli şey, belki de *o* benim içimden çıkıp giderdi. Belki de sizi öldürürdü bu. Belki buna ihtiyacınız yoktur. İndirin mızrakları! Ve şimdi, kaptan yardımcıları, siz üç kadeh taşıyıcısını oradaki üç pagan yakınıma atıyorum... Son derece şerefli şu üç beyefendi ve asilzadeye, yiğit zıpkıncılarıma. Bu görevi küçümsüyor musunuz? Ne, yüce papa tacını ibrik olarak kullanıp

2 Bozuk bir peniyle ödeme yaparsanız, bunun er geç size geri geleceğine dair bir deyiş vardı. (ç.n.)

3 Aziz Vitus'un Dansı denen ve spastik hareketlere neden olan kora hastalığı. (ç.n.)

4 Statik elektrik depolayabilen özel bir cam şişe. (ç.n.)

dilencilerin ayaklarını yıkarken mi? Ah, tatlı kardinallerim! Kendi teveccühünüz, sizi bu işe *o* boyun eğdirecek. Size emir vermiyorum; buna siz azmediyorsunuz. Bağlarınızı kesin ve okları çıkarın, siz, zıpkıncılar!"

Şimdi üç zıpkıncı emre sessizce itaat ederek, zıpkınlarından söktükleri aşağı yukarı bir metre uzunluğundaki demir kısımları, dikenleri yukarı gelecek şekilde onun önüne tuttular.

"O keskin çelikleri bana saplamayın! Eğin; eğin onları! Kadeh ucunu bilmiyor musunuz? Oyuğunu yukarı getirin! İşte böyle; şimdi, siz, kadeh taşıyıcılar, ilerleyin. Demirler! Alın onları; tutun da doldurayım!" Bunun üzerine hemen, ağır ağır bir subaydan diğerine geçerek, zıpkın oyuklarını kalaylı kabın içindeki ateşli sularla ağzına kadar doldurdu.

"Şimdi, üçe üç duruyorsunuz. O öldürücü kadehleri emanet edin! Sunun onları, siz ki artık bu ayrılmaz birliğin ortakları haline getirildiniz. Ha! Starbuck! Ama sözleşme yapıldı! Şu onaylayan güneş şimdi bunun hakkında hüküm vermek üzere bekliyor. İçin, zıpkıncılar! İçin ve yemin edin, siz, ölümcül balina filikasının başında duran adamlar... Moby Dick'e ölüm! Tanrı hepimizi avlasın, eğer biz Moby Dick'i ölümüne avlamazsak!" Uzun, dikenli çelik kadehler kaldırıldı; ve beyaz balinaya karşı haykırışlar ve beddualarla aynı anda, içkiler bir höpürtüyle kafaya dikildi. Starbuck'ın benzi attı; döndü ve titredi. Bir kez daha ve son olarak, yeniden doldurulan kap çıldırmış tayfalar arasında elden ele dolaştı; sonra, Ahab serbest elini sallayınca hepsi dağıldı ve o, kamarasına çekildi.

XXXVII. Bölüm

Günbatımı

(*Kamara; kış pencerelerinin yanı; Ahab tek başına oturur ve dışarıya bakar.*)

Arkamda beyaz ve bulanık bir dümen suyu bırakıyorum; nerede yol alsam, solgun sular, daha da solgun yanaklar oluyor. Kıskanç dalgalar izimi boğmak için yana doğru kabarıyor; varsın kabarsınlar; ama önce ben geçiyorum.

Ötede, daima ağzına kadar dolu olan kadehin kenarında, ılık dalgalar şarap gibi kızarıyor. Altın rengi çehre, mavilikleri iskandil ediyor. Öğleden beri ağır ağır dalmakta olan dalgıç güneş batıyor; ruhum tırmanıyor! Sonu gelmez bayırından yorgun düşüyor. Başımdaki taç çok mu ağır o halde? Lombardiya'nın bu demir tacı.[1] Yine de birçok mücevherle parlıyor; onu başında taşıyan ben, uzaklara ulaşan parıltılarını görmüyorum; ama göz kamaştırarak şaşkına çeviren bir şey takmış olduğumu karanlık bir şekilde hissediyorum. Demirden o, altından değil... Bunu biliyorum. Üstelik yarılmış... Bunu hissediyorum; tırtıklı kenarı beni öyle yaralıyor

1 Milano yakınlarındaki Monza Katedrali'nde bulunan ve İsa'yı çarmıha germekte kullanılan çivilerden birinden yapılmış olduğu söylenen demir bir şerit ihtiva eden taç. (ç.n.)

ki beynim o sert metale çarpıyor sanki; evet, çelik bir kafatası benimki; en beyin dağıtıcı çarpışmada bile miğfere ihtiyaç duymayan cinsten!

Alnımda kuru bir hararet mi var? Ah! Bir zamanlar, gündoğumunun asilce kışkırttığı gibi, günbatımı da yatıştırırdı beni. Artık öyle olmuyor. Bu güzelim ışık beni aydınlatmıyor; tüm güzellikler bana ıstırap veriyor, çünkü asla keyif alamıyorum. Yüksek bir algılama kabiliyeti verilmiş bana, ama alelade keyif alma gücünden yoksunum; son derece incelikli ve son derece habis bir şekilde lanetliyim! Cennetin ortasında lanetliyim! İyi geceler... İyi geceler! (*Elini sallayarak pencereden uzaklaşır.*)

O kadar da zor bir görev değildi. En azından birinin inat edeceğini düşünmüştüm; ama benim bir tek dişli çemberim onların bütün çeşitli çarklarına uyuyor ve onları döndürüyor. Ya da, hepsi birer barut yığını gibi karşımda duruyor; ve ben onların kibritiyim âdeta. Ah! Başkalarını ateşlemek için, kibritin kendisinin harcanmak zorunda olması ne zor! Cüret ettiğim şeye azmettim; ve azmettiğim şeyi yapacağım! Deli olduğumu düşünüyorlar... Starbuck öyle düşünüyor; ama ben şeytaniyim, delirmiş deliliğim! Sadece kendisinin bilincine varmak için sakin olan o vahşi deliliğim! Kehanet, bir uzvumun koparılacağıydı; ve... evet! Bu bacağı kaybettim. Şimdi de uzvumu koparanın uzvunu koparacağımı kehanet ediyorum. O halde şimdi kâhinle kehaneti yerine getiren bir olsun. Siz yüce tanrılar, hiç bu kadarını olmadınız. Size gülüyorum ve sizi yuhalıyorum, ey kriket oyuncuları, ey kavgacılar, ey sağır Burke'ler ve kör olmuş Bendigo'lar![2] Okul çocuklarının zorbalara dediği gibi "Kendi boyunuza göre birini seçin; *beni* dövmeyin!" demeyeceğim. Hayır, beni yere yıktınız ve ben yine ayağa kalktım; ama *siz* kaçıp saklandınız. Pamuk yumaklarınızın arkasından çıkın! Size ulaşacak uzun bir tüfeğim yok. Gelin, Ahab size saygılarını sunuyor;

2 19. yüzyıl İngiliz boks şampiyonları. (ç.n.)

gelin de beni yolumdan döndürüp döndüremeyeceğinizi görün. Beni yolumdan döndürmek mi? Bunu yapamazsınız, yoksa kendiniz yolunuzdan dönmüş olursunuz! O noktada insan sizi faka bastırıyor. Beni yolumdan döndürmek mi? Sabit amacıma giden yol demir raylarla döşeli ve ruhum bunların üzerinde ilerlemeye şartlanmış. Sondalanmamış vadilerin üzerinden, dağların oyulmuş yüreklerinden, sel yataklarının altından, şaşmadan koşuyorum! Hiçbir şey demir yola engel olamaz, onu saptıramaz!

XXXVIII. Bölüm

Alacakaranlık

(*Grandi direğinin yanı; Starbuck direğe yaslanıyor.*)

Ruhum denginden fazlasını buldu; ona baskın geliniyor; hem de bir deli tarafından! Sağlıklı bir aklın böyle bir savaş alanında silah bırakması dayanılmaz bir sızı! Ama o beni ta derinlere kadar burguladı ve tüm sağduyumu havaya uçurdu! Onun kâfirce sonunu gördüğümü düşünüyorum; ama o sona ulaşmasına yardım etmem gerektiğini hissediyorum. Bunu yapmayı istesem de, istemesem de, o tarifsiz şey beni ona bağladı; kesecek bir bıçağımın olmadığı bir halatla beni yedeğinde çekiyor. Korkunç ihtiyar! "Benim üstümde kim var?" diye haykırıyor; evet, üstündeki herkese karşı demokrat olurdu; altındaki herkese nasıl hükmettiğine bakın! Ah! Sefil görevimi açık seçik görüyorum... İçin için isyan ederken itaat etmek; ve daha da kötüsü, bir nebze acımayla nefret etmek! Çünkü onun gözlerinde, bende olsa beni kurutacak dehşetli bir elem gördüm. Yine de, bir umut var. Zaman ve medcezir geniş geniş akar. Nefret edilen balinanın içinde yüzeceği koca bir yuvarlak su dünyası var, küçük Japon balığının cam küresi olduğu gibi. Tanrı onun göklere hakaret

eden gayesini bir kenara itebilir. Eğer yüreğim kurşun gibi olmasaydı yüreklenirdim. Ama saatim durdu ve her şeyi kontrol eden ağırlık olan yüreğimi yeniden kaldıracak bir anahtarım yok.

(*Başüstü güvertesinden bir cümbüş patlaması.*)

Ah, Tanrım! İçlerinde pek az insani anne dokunuşu olan, köpekbalığına benzer denizin bir yerlerde eniklediği böylesine barbar tayfalarla yolculuk etmek! Beyaz balina onların şeytan tanrısı. Kulak verin! Şu cehennemî âlemlere! O cümbüş baş tarafta! Kıç taraftaki kararlı sessizliğe dikkat edin! Bence hayatı resmediyor bu. Işıldayan denizde, en önde, savaş hazırlığındaki şen, şakacı pruva hızla ilerliyor, ama karanlık Ahab'i de arkasından sürüklüyor; gemi izinin ölü suyu üzerine inşa edilmiş ve daha ileride, bunun kurt sesine benzer çağıltılarının kovaladığı, kıç taraftaki kamarasında derin düşüncelere dalmış olan Ahab'i. O uzun uluma tepeden tırnağa titretiyor beni! Sessiz olun, ey cümbüşçüler ve nöbete gelin! Ah, hayat! İşte böyle bir zamanda, ruhum –vahşi, eğitimsiz şeylerin beslenmeye zorlandığı gibi– sindirilmiş ve bilgiye maruz bırakılmışken... Ah, hayat! İşte şimdi sendeki gizli dehşeti hissediyorum! Ama ben değilim bu! O dehşet benim dışımda! Ve içimdeki insanlığın yumuşak duygusuyla, yine de sizinle savaşmaya çalışacağım, ey haşin, hayalî gelecekler! Yanımda durun, beni tutun, beni bağlayın, ey kutlu etkiler!

XXXIX. Bölüm

İlk Gece Nöbeti

(*Pruva çanaklığı.*)
(*Stubb yalnız başına ve bir prasyayı onarıyor.*)

Ha! Ha! Ha! Ha! Öhö! Boğazımı temizleyeyim!.. O zamandan beri bunu düşünüyorum ve o ha ha bunun nihai sonucu. Neden mi? Çünkü acayip olan her şeye en akıllıca, en kolay cevap bir kahkaha; ve neler olursa olsun, her zaman insana bir teselli kalıyor... o teselli de, her şeyin kaderinin çizilmiş olduğu. Starbuck'la bütün konuştuklarını duymadım; ama benim zavallı gözüme, Starbuck o sırada geçen akşam hissettiğime benzer bir halde göründü. Emin olun, ihtiyar Moğol onu da halletti. Ben bunu çaktım, anladım; Tanrı vergisi bir yeteneğim vardı, bunu kolayca kehanet edebilirdim... Çünkü onun kafatasını gördüğüm anda anladım bunu. Evet, Stubb, *bilge* Stubb –benim unvanım bu– evet, Stubb, ne olmuş, Stubb? Bu bir enkaz. Olabilecek her şeyi bilmiyorum, ama her ne olursa olsun, ona gülerek gideceğim. Bütün korkunç şeylerinizde gizli olan muzip ve pis bir kahkahayla! Kendimi komik hissediyorum. Tiri lay lay lom! Evdeki küçük, sulu armudum şimdi ne yapıyor? Hüngür

hüngür ağlıyor mu?.. Son gelen zıpkıncılara parti veriyordur herhalde, bir fırkateynin flaması kadar neşelidir ve ben de öyleyim... Tiri lay lay lom! Ah...

İçeceğiz bu gece, tasasız yüreklerle,
Bardağın kenarında yüzen ve buluşurken
Dudaklarda patlayan kabarcıklar kadar
Şen ve çabuk geçen sevgiye.

Güzel bir dörtlük bu... Kim sesleniyor? Bay Starbuck? Hayhay efendim... (*Kendi kendine.*) O benim amirim ve yanılmıyorsam, onun da bir amiri var... Hayhay efendim, şu iş şimdi bitiyor... Geliyorum.

XL. Bölüm

Gece Yarısı, Başüstü Güvertesi

ZIPKINCILAR VE DENİZCİLER

(*Pruva yelkeni yükselir ve ayakta duran, yayılan, yaslanan ve çeşitli pozlarda yatan, hepsi de koro halinde şarkı söyleyen nöbetçileri meydana çıkarır.*)

Hoşça kalın ve elveda size, İspanyol hanımlar!
Hoşça kalın ve elveda size, İspanya'nın hanımları!
Kaptanımız emir verdi...

1. NANTUCKETLI DENİZCİ
Ah, çocuklar, duygusal olmayın; hazma iyi gelmez! Soda için, beni takip edin! (*Şarkı söyler ve hepsi onu takip eder.*)

Kaptanımız elinde bir dürbünle
Güvertede duruyordu,
Her sahilde püsküren
Heybetli balinaları gözlüyordu.
Ah, küvetleriniz filikalarınızda

Ve durun prasyalarınızın yanında, evlatlarım.
O güzel balinalardan birini yakalayacağız,
Zahmetsizce, evlatlarım!
Neşeli olun, delikanlılarım! Kaybetmeyin cesaretinizi!
Cesur zıpkıncı vururken balinayı!

KIÇ GÜVERTEDEN KAPTAN YARDIMCISININ SESİ

Sekiz zil,[1] öndekiler!

2. NANTUCKETLI DENİZCİ

Koroyu durdurun hele! Sekiz zil! Duyuyor musun, zilci çocuk? Zili sekiz kere çal, seni Pip! Seni küçük siyahi! Ve ben de nöbetçileri çağırayım. Buna uygun bir ağzım var... Fıçı kadar bir ağız. İşte böyle. (*Başını lombozdan aşağı uzatır.*) Hey, san-cak nö-be-ti! Aşağıdakiler, sekiz zil! Güverteye fırlayın!

HOLLANDALI DENİZCİ

Bu gece mışıl mışıl uyuyorlar, gemi arkadaşım; bunun için iyi bir gece. İhtiyar Moğolumuzun şarabında şunu fark ediyorum; bazılarını harekete geçirdiği kadar, başkalarını da uyuşturuyor. Biz şarkı söylüyoruz; onlar uyuyor... Evet, ambarın en altındaki variller gibi orada yatıyorlar. Tekrar seslen onlara! İşte, şu bakır pompayı al ve onunla çağır onları. Sevgililerini düşlemeyi bırakmalarını söyle. Diriliş gününün geldiğini, son öpücüklerini vermeleri ve yargılanmaya gelmeleri gerektiğini söyle. İşte böyle... *Aferin*; boğazın Amsterdam tereyağı yemekten bozulmamış.

FRANSIZ DENİZCİ

Sessiz olun, çocuklar! Battaniye Koyu'nda demir atmadan önce bir iki hoplayalım. Ne dersiniz? İşte öteki nöbetçiler geliyor. Bütün bacaklar, hazır olun! Pip! Küçük Pip! Tefinle hurra!

PİP

(*Somurtkan ve uykulu.*) Nerede olduğunu bilmiyorum.

---

1 Gece yarısı. (ç.n.)

FRANSIZ DENİZCİ

Göbeğini çal ve kulaklarını oynat o zaman. Hoplayın diyorum tayfalar; şen olun; hurra! Lanet olsun, oynamayacak mısınız? Kızılderili usulü sıraya girip koşturarak çifte sürüme dansı yapmayacak mısınız şimdi? Fırlatın kendinizi! Bacaklar! Bacaklar!

İZLANDALI DENİZCİ

Zeminin hoşuma gitmiyor gemi arkadaşım; bana göre fazla esnek. Ben buz zeminlere alışkınım. Konuya turp suyu sıktığım için üzgünüm, beni mazur gör.

MALTALI DENİZCİ

Beni de; kızların nerede? Bir aptaldan başka kim sağ eliyle sol elini tutup kendine "Nasılsınız" der? Dans eşi! Bana dans eşi gerek!

SİCİLYALI DENİZCİ

Evet; kızlar ve çimenlik! O zaman seninle hoplarım; hem de çekirgeye dönüşürüm.

LONG ISLANDLI DENİZCİ

Peki, peki, sizi somurtkanlar, bizde daha çok adam var. Fırsat bulunca keyfinize bakın derim ben. Çok geçmeden bütün bacaklar biçilecek. Ah! İşte müzik geliyor; haydi bakalım!

AZORLU DENİZCİ

(*Tırmanıp davulu lombozdan yukarı fırlatarak.*)

Al şunu, Pip; ve işte ırgatın çerçevesi; çık bakalım! Haydi, çocuklar! (*Yarısı tefin sesiyle dans eder; bazıları aşağıya iner; bazıları arma kangalları arasında uyur ya da yatar. Küfürler gırla gider.*)

AZORLU DENİZCİ

(*Dans ederek.*) Ha gayret Pip! Haydi vur, zilci çocuk! Süsle, belle, hopla, zıpla, zilci çocuk! Ateş böcekleri yap; zilleri parçala!

PIP

Zilleri mi diyorsunuz? İşte bir tanesi daha gitti, düşüverdi, öyle vuruyorum ki.

ÇİNLİ DENİZCİ

Dişlerini takırdat ve durmadan vur, o zaman; kendini bir pagoda[2] yap.

FRANSIZ DENİZCİ

Neşeli-deli! Çemberini yukarıya tut, Pip, ki içinden atlayayım! Flok yelkenlerini yarın! Yırtın kendinizi!

TASHTEGO

(*Sakince piposunu tüttürerek.*) İşte bir beyaz adam; buna eğlence diyor; saçma! Ben bunun için terlemem.

MAN ADALI YAŞLI DENİZCİ

Bu şen delikanlılar ne için dans ettiklerini düşünüyorlar mı acaba? Ben sizin mezarınızın üstünde dans edeceğim... Havada uçarken köşelerden imkânsız dönüşler yapan cadılarınızın en acı tehdidi budur. Yüce İsa! O yeşil filoları ve yeşil kafataslı tayfaları düşününce! Eh, siz bilginlerin söylediğine göre, bütün dünya bir balonmuş; ve bu yüzden, onu bir balo salonuna çevirmek yerindedir. Dansa devam delikanlılar, siz gençsiniz; bir zamanlar ben de öyleydim.

3. NANTUCKETLI DENİZCİ

Bir dinlenelim! Vay canına! Sakin havada balinaların peşinden kürek çekmekten beter bu... Bize bir nefes ver, Tash.

(*Dansı bırakıp gruplar halinde toplanırlar. Bu arada gök kararır... rüzgâr çıkar.*)

LASCAR[3] DENİZCİ

Brahma[4] adına! Çocuklar, yakında yelkenleri indirmemiz gerekecek. Göklerde doğmuş, met halindeki Ganj[5] rüzgâra döndü! Siyah çehreni gösteriyorsun, Seeva![6]

---

2 Pagodalar çoğunlukla rüzgâr çanlarıyla donatılmış olur. (ç.n.)

3 Hint yarımadalı denizci. (ç.n.)

4 Hinduların yaratıcı tanrısı. (ç.n.)

5 Hindular Samanyolu'na göklerdeki Ganj derler. (ç.n.)

6 Hinduların üç ana tanrısından biri, yok edici Shiva. (ç.n.)

MALTALI DENİZCİ

(*Yere uzanarak ve kepini sallayarak.*) Şimdi oynama sırası dalgalarda... Kar takkelerinde. Yakında püsküllerini sallarlar. Keşke şimdi bütün dalgalar kadın olsa; o zaman gidip boğulurdum ve sonsuza kadar onlarla bale yapardım! Dans sırasında, gölge eden kollar öylesine olgun, sulu sulu üzümler saklarken, o sıcak, delişmen göğüslerin bir an için göze ilişmesi kadar tatlı bir şey yoktur yeryüzünde... Cennet bile buna denk olmayabilir!

SİCİLYALI DENİZCİ

(*Yere uzanarak.*) Bana bunu anlatma! Dinle delikanlı... Kolların, bacakların bir an için birbirine dolanması... Kıvrak salınmalar... Cilveler... Titreşmeler! Dudak! Yürek! Kalça! Hepsi birbirini sıyırır: aralıksız bir dokunup geçme! Tatma değil, dikkat et, yoksa doygunluk olur. Ha, pagan? (*Dürterek.*)

TAHİTİLİ DENİZCİ

(*Bir hasıra uzanarak.*) Selam olsun dans eden kızlarımızın kutsal çıplaklığına!.. Heeva-Heeva'ya![7] Ah! Alçak peçeli, yüksek palmiyeli Tahiti! Hâlâ senin hasırının üstünde dinleniyorum, ama o yumuşak toprak kayıp gitmiş! Senin ormanda örüldüğünü gördüm, hasırım! Seni oradan getirdiğim ilk gün yeşildin; artık epeyce aşındın ve soldun. Hey Tanrım! Ne sen ne de ben bu değişikliğe dayanabiliyoruz! O halde, böylece şu göğe nakledilsem nasıl olur? Pirohitee'nin[8] kargılı zirvesinden gürüldeyen dereleri mi duyuyorum, kayalıklardan aşağı sıçrayan ve köyleri boğan dereleri? Patlıyor! Patlıyor! Kalk, omurga ve karşıla onu! (*Ayağa fırlar.*)

PORTEKİZLİ DENİZCİ

Deniz nasıl da dalgalanarak geminin yanına çarpıyor! Yelken küçültmek için hazır durun, canlarım! Rüzgârlar

---

7 Kıvrak bir Tahiti dansı. (ç.n.)

8 Tahiti'nin önemli dağlarından biri. (ç.n.)

daha sadece kılıç kesiştiriyor, az sonra paldır küldür saldıracaklar.

DANİMARKALI DENİZCİ

Hızlı git, eski gemi! Hızlı gittiğin sürece dayanırsın! Aferin! Oradaki kaptan yardımcısı seni katı bir şekilde zorluyor buna. Fırtınaların dövdüğü, üstünde deniz tuzunun kabuk bağladığı toplarla Baltık Denizi'ne karşı savaşmak için oraya koyulmuş, Cattegat'taki ada kalesi kadar korkusuz o!

4. NANTUCKETLI DENİZCİ

Emir aldı, bunu bil. İhtiyar Ahab'in ona, şiddetli bir rüzgârı daima öldürmesi gerektiğini söylediğini duydum, âdeta hortumda suyun kabarmasını tabancayla patlattıkları gibi, gemini doğruca onun içine ateşleyerek!

İNGİLİZ DENİZCİ

Vay canına! Ama o ihtiyar muhteşem bir herif! Ona balinasını bulacak olan delikanlılar da biziz!

HEPSİ

Evet! Evet!

MAN ADALI YAŞLI DENİZCİ

Üç çam nasıl da sallanıyor! Çam, başka bir toprağa nakledildiğinde yaşaması en zor olan ağaç cinsidir ve burada tayfaların vücutlarının lanet olası çamurundan başka toprak yok. Sıkı dur, dümenci! Sıkı dur. Karada cesur kalplerin çatırdadığı ve denizde alabora olmuş teknelerin parçalandığı cinsten bir hava bu. Kaptanımızın bir doğum lekesi var; şuraya bakın, çocuklar, gökte de bir tane var... Kızıl renkli gibi, görüyor musunuz, başka her yer simsiyahken?

DAGGOO

Ne olmuş? Siyahtan korkan benden de korkar! Ben siyahtan yontuldum!

İSPANYOL DENİZCİ

(*Kendi kendine.*) Zorbalık etmek istiyor. Ah! O eski garez beni alıngan yapıyor. (*İlerleyerek.*) Evet, zıpkıncı, senin ır-

kın insanoğlunun inkâr edilmez karanlık tarafı... hem de şeytani bir karanlık. Kusura bakma.

DAGGOO

(*Asık bir suratla.*) Bakmıyorum.

SANTİAGOLU DENİZCİ

O İspanyol ya deli ya da sarhoş. Ama bu olamaz; ya da bir tek onun durumunda, ihtiyar Moğolumuzun ateş suları biraz geç tesir ediyor.

5. NANTUCKETLI DENİZCİ

O gördüğüm neydi... Şimşek mi? Evet.

İSPANYOL DENİZCİ

Hayır; dişlerini gösteren Daggoo'ydu.

DAGGOO

(*Yerinden fırlayarak.*) Sen kendi dişlerini yut, küçük adam! Beyaz derili korkak!

İSPANYOL DENİZCİ

(*Onun karşısına çıkarak.*) İştahla bıçaklarım seni! İri çatılı ruhsuz!

HEPSİ

Arbede! Arbede! Arbede!

TASHTEGO

(*Duman üfleyerek.*) Aşağıda arbede, yukarıda arbede... Tanrılar ve insanlar... İkisi de kavgacı! Saçma!

BELFASTLI DENİZCİ

Arbede! Yaşasın, arbede! Tanrı Meryem'i kutsasın, arbede! Haydi, girişin!

İNGİLİZ DENİZCİ

Adil oyun! İspanyol'un bıçağını alın! Halka olun, halka olun!

MAN ADALI YAŞLI DENİZCİ

Olduk bile. İşte! Halkalı ufuk. O halkada Kabil, Habil'i vurmuştu. Güzel bir iş, doğru bir iş! Değil mi? O zaman halkayı neden yaptın Tanrım?

KIÇÜSTÜ GÜVERTESİNDEN KAPTAN YARDIMCISININ SESİ

Tayfalar yelken halatlarına! Babafingo yelkenleri içeri! Gabya yelkenlerini küçültmeye hazır olun!

HEPSİ

Fırtına! Fırtına! Fırlayın, neşelilerim! (*Dağılırlar.*)

PİP

(*Irgatın altına büzülerek.*) Neşeliler mi? Tanrı böyle neşelilere yardım etsin! Çatır çutur! İşte flok bumbasının halatı gidiyor! Bam güm! Tanrım! Daha da eğil Pip, işte kontra babafingo sereni geliyor! Yılın son günü, rüzgârın savurduğu bir ormanda olmaktan beter bu! Kim kestane toplamaya tırmanır şimdi? Ama işte hepsi küfrederek gidiyor ve işte ben gitmiyorum. Onlara başarılar; cennete gidiyorlar. Sıkı tutun! Vay canına, ne fırtına! Ama şu adamlar daha da kötü... Onlar beyaz fırtına.[9] Beyaz fırtına mı? Beyaz balina, büzül! Büzül! Az önce buradan bütün gevezeliklerini duydum ve beyaz balinadan sadece bir kez söz ettiler... Büzül! Büzül! Ve daha bu akşam – tefim gibi baştan aşağı şıngırdatıyor beni– anakondaya benzeyen o ihtiyar onu avlamaya yemin ettirdi onlara! Ah, yukarıda, o karanlığın bir yerlerindeki büyük beyaz Tanrı, burada, aşağıdaki bu küçük siyahi çocuğa merhamet et; içlerinde korku hissedebilecek bir organları olmayan bütün insanlardan koru onu!

9 Uyarı vermeden çıkan ani ve şiddetli fırtına. (ç.n.)

XLI. Bölüm

Moby Dick

Ben, Ishmael, o tayfalardan biriydim; benim bağırışlarım da diğerleriyle birlikte yükselmişti; yeminim onların yeminleriyle kaynaşmıştı; ve ruhumdaki yılgınlıktan dolayı, daha da kuvvetle bağırıyor, yeminimi daha da çekiçliyor ve perçinliyordum. İçimde çılgınca, mistik, özdeşleşici bir duygu vardı, Ahab'in dinmez kan davası benim kan davamdı sanki. Hevesli kulaklarla, benim ve bütün diğerlerinin, aleyhine şiddet ve intikam yemini etmiş olduğumuz o ölüm saçan canavarın tarihçesini öğrendim.

Refakatsiz, münzevi beyaz balina bir zamandır, gerçi yalnız aralıklı olarak, ispermeçet balinası avcılarının çoğunlukla seyrettiği o medeniyetsiz denizlere dadanmıştı. Ama bu avcıların hepsi onun varlığından haberdar değildi; sadece birkaç tanesi onu bilinçli olarak görmüştü; şimdilik, fiilen ve bilinçli olarak onunla mücadele etmiş olanların sayısıysa pek azdı. Çünkü, çok fazla sayıda balina gemisi olmasından dolayı; bunlar dünya denizlerinin tüm çevresinde düzensizce serpiştirilmiş olup, birçoğunun maceraperestlikle arayışlarını tenha enlemlerde sürdürmesinden ve böylece, aralıksız bütün bir on iki ay, ya da daha uzun bir süre boyunca, haber ulaştıran herhangi bir tür yelkenliye hemen hemen

hiç rastlamamasından dolayı; her bir ayrı seferin oransız uzunluğundan, yuvadan yelken açma zamanlarının düzensizliğinden dolayı; bütün bunlar, dolaylı ve dolaysız başka koşullarla birlikte, uzun bir zamandır Moby Dick'le ilgili özel, niteleyici havadislerin dünya çapındaki bütün balinacılık filosuna yayılmasını engellemişti. Birkaç tekne, şu şu zamanda, ya da şu şu boylamda, ona saldıranlara büyük zarar verdikten sonra ellerinden tamamıyla kurtulan, olağandışı bir büyüklük ve kindarlıkta bir ispermeçet balinasına rastlamış olduklarını rapor etmişti kuşkusuz; diyorum ki, bazı zihinler için, söz konusu balinanın Moby Dick'ten başkası olmadığı, haksız bir varsayım değildi. Yine de, son zamanlarda, saldırılan canavarın büyük bir vahşilik, kurnazlık ve kötü niyet göstermiş olduğu çeşitli ve çok da ender olmayan vakalar, ispermeçet balina sanayisine damgasını vurmuş olduğundan, bilmeden, tesadüf eseri Moby Dick'le mücadele etmiş olanlar; böyle avcılar belki de çoğu zaman onun yarattığı kendine has dehşeti, o bireysel nedenden ziyade, deyim yerindeyse, genel olarak ispermeçet balina sanayisinin tehlikelerine atfetmekle yetiniyorlardı. Ahab'le balina arasındaki, felaketle sonuçlanan karşılaşma, şimdiye kadar insanlar arasında çoğunlukla bu şekilde görülmüştü.

Daha önce Beyaz Balina'nın varlığını duymuş olup, tesadüfen onu görenlere gelince; işin başında bunların hemen hemen her biri, onu avlamak için, o türden herhangi başka bir balinada olacakları kadar cüretkârca ve korkusuzca denize inmişlerdi. Ama sonunda bu saldırılarda öyle felaketler meydana gelmişti ki... Burkulan el ve ayak bilekleriyle, kırılan kol ve bacaklarla, ya da koparılıp yutulan uzuvlarla sınırlı kalmayıp, ölümcüllüğün son derecesinde öyle ölümcül felaketler olmuştu ki; tekrarlanan tüm bu feci hezimetlerin dehşetleri birikmiş ve Moby Dick'in üzerine yığılmıştı; bunlar, zaman içinde Beyaz Balina'nın hikâyesini işiten birçok cesur avcının metanetinin sarsılmasına büyük bir katkıda bulunmuştu.

Her türden çılgınca rivayet de bu öldürücü karşılaşmaların gerçek hikâyelerini abartmış ve daha da korkunç bir hale getirmişti. Çünkü darbe almış bir ağacın mantar doğurması gibi, tüm şaşırtıcı, dehşet verici olayların bilfiil özünden doğal olarak hayal ürünü rivayetler gelişmekle kalmaz; ayrıca denizcilik hayatında, bunların tutunacağı yeterli bir gerçekliğin olduğu her yerde, karadaki hayatta olduğundan çok daha fazla çılgınca rivayet dolaşır. Ve bu meselede denizin karayı geride bırakması gibi, balina sanayisi de, bazen onda dolaşan rivayetlerin acayipliği ve korkunçluğu bakımından, diğer her tür denizcilik hayatını geride bırakır. Çünkü bir grup olarak balinacılar yalnız bütün denizcilerde irsî olan cehaletten ve batıl inançlardan muaf olmamakla kalmazlar, bütün denizciler arasında, denizde ürkütücü ve hayret verici olan her şeyle kuşkusuz en dolaysız şekilde temasa getirilenlerdir; yalnız onun en büyük harikalarını yüz yüze gözlemekle kalmazlar, bunlarla teke tek mücadele ederler. Bin mil yol alsanız ve bin sahilden geçseniz bile, güneşin o tarafının altında hiçbir yontulmuş ocak taşına ve hiçbir konukseverliğe rastlamayacağınız kadar ıssız sularda yalnızdırlar; böyle enlem ve boylamlarda ve üstelik böyle bir mesleği sürdürürken, balinacı, hepsi de hayalgücünü birçok kudretli doğuma gebe bırakma eğiliminde olan etkilerle sarmalanır.

O halde, sırf sularla kaplı geniş alanlar üzerinde taşınmaktan dolayı hacim kazanan, Beyaz Balina hakkındaki abartılı rivayetlerin, sonunda her türlü ürkütücü ipucunu ve doğaüstü etkenlerle ilgili, cenin halindeki tam oluşmamış imayı bünyelerinde toplamış olmaları ve bunların zamanla Moby Dick'i gözle görülen herhangi bir şeyden ödünç alınmayan yeni dehşetlerle donatmış olması şaşılacak bir şey değildir. Böylece, birçok durumda o, nihayetinde öyle bir panik salmıştı ki en azından bu rivayetler yoluyla Beyaz Balina'yı duymuş olan pek az avcı onun çenesinin tehlikeleriyle karşılaşmaya gönüllü oluyordu.

Ama faaliyette olan daha başka ve daha hayati pratik etkenler vardı. Günümüzde bile, Leviathan'ın bütün diğer türlerinden korkuyla ayrı tutulan ispermeçet balinasının başlangıçtaki itibarı, bir grup olarak balinacıların zihninden silinmemiştir. Bugün bile aralarında, Grönland balinasına ya da gerçek balinaya karşı mücadele vermekte yeterince bilgili ve cesur oldukları halde –ya mesleki tecrübesizlikten, ya ehliyetsizlikten ya da ürkeklikten– ispermeçet balinasıyla çekişmeyi reddedebilecek olanlar vardır; her halükârda, özellikle Amerikan bandırası altında seyretmeyen balinacı milletler arasında, hiçbir zaman ispermeçet balinasıyla düşmanca karşılaşmamış olup, bu Leviathan hakkındaki tek bilgisi evvelce kuzeyde avlanan soysuz canavarla sınırlı olan birçok balinacı vardır; bu adamlar ambar kapaklarının üstünde oturup, güney balinacılığının vahşi, garip hikâyelerini şömine başındaki çocuklara has bir ilgi ve huşuyla dinlerler. Büyük ispermeçet balinasının rakipsiz heybeti de hiçbir yerde, onun önünü kesen pruvaların üzerinde olduğu kadar hissedilerek algılanmaz.

Ve sanki ispermeçet balinasının kudretinin artık sınanmış olan gerçekliği daha önceki efsanevi zamanlarda hayal meyal görülmüş gibi, onun yalnız denizdeki diğer bütün yaratıklara korku salmakla kalmayıp, daima insan kanına susamış olacak kadar inanılmaz bir derecede yırtıcı olduğunu beyan eden, kitap yazmış bazı doğa bilimcilere rastlarız... Mesela Olassen ve Povelson.[1] Cuvier'nin[2] zamanı gibi yakın bir zamana kadar da, bunlar ya da neredeyse bunlara yakın izlenimler silinmemişti. Çünkü *Doğa Tarihi* adlı eserinde baronun kendisi, ispermeçet balinasını gördükleri anda, köpekbalıkları da dâhil olmak üzere bütün balıkların, "son derece keskin bir dehşete kapıldıklarını" ve "kaçış

1 *Travels in Iceland* (İzlanda'da Yolculuklar) (1805) adlı kitabın yazarı İzlandalı Eggart Ólafsson ve Bjarni Pálsson. (ç.n.)

2 Fransız doğa bilimci Georges Cuvier (1769-1832). (ç.n.)

telaşıyla sık sık, anında ölüme neden olan bir şiddetle kayalara çarptıklarını" ileri sürer. Ve balina sanayisindeki genel deneyimler böyle raporları ne kadar boşa çıkarırsa çıkarsın, meslek hayatlarındaki bazı olaylar sırasında, Povelson'un kana susamışlık konusu dâhil, tüm bu korkunçluklarıyla, bu anlatılanlara olan batıl inanç avcıların zihinlerinde yeniden canlanmaktadır.

Öyle ki, hakkındaki rivayet ve alametlerden korkup yılan çok sayıda balıkçı, Moby Dick'le ilgili olarak, uzun süreli bir deneyime sahip gerçek balina avcılarını bu yeni ve cüretkâr savaşımın tehlikelerine atılmaya ikna etmenin çoğu zaman zor olduğu, ispermeçet balina sanayisinin eski günlerini hatırlıyordu; bu gerçek balina avcıları, başka Leviathanları umutla takip etmek mümkün olsa da, ispermeçet balinası gibi bir hayaleti kovalamanın ve ona mızrak doğrultmanın ölümlü insanlara göre bir iş olmadığını, buna kalkışmanın kaçınılmaz olarak tez elden ebediyete fırlatılmak demek olacağını söyleyerek itiraz ediyorlardı. Bu konuda, danışılabilecek bazı dikkate değer belgeler vardır.

Yine de, bütün bunlara rağmen Moby Dick'i kovalamaya hazır olan bazı insanlar vardı; ve tesadüfen onun ününü ancak uzaktan ve belirsizce, herhangi bir facianın belirli ayrıntıları ve eşlik eden batıl inançlar olmaksızın duymuş olup, eğer teklif edilirse, bu mücadeleden kaçmayacak kadar gözüpek olanların sayısı daha da çoktu.

Zaman içinde batıl inançlara eğilimli olanların zihinlerinde Beyaz Balina'yla ilişkilendirilmeye başladığından bahsedilen çılgınca imalardan biri, Moby Dick'in birkaç yerde birden bulunduğuna, ona gerçekten de aynı anda zıt enlemlerde rastlanmış olduğuna dair tüyler ürpertici bir düşünceydi.

Bu zihinler ne kadar safdil olmuş olsa da, bu düşüncede küçük bir batıl ihtimal hiç kendini göstermiyor da değildi. Çünkü denizlerdeki akıntıların sırlarının en bilimsel araştırmada bile şimdiye kadar hiç deşifre edilmemiş olduğu gibi,

ispermeçet balinasının deniz yüzeyinin altındaki gizli davranışları da onu takip edenler için büyük ölçüde anlaşılmaz olmaya devam etmektedir; ve zaman zaman onunla ilgili, özellikle büyük bir derinliğe daldıktan sonra, öyle muazzam bir çabuklukla kendini çok uzak noktalara taşıyışının mistik yöntemleriyle ilgili son derece garip ve çelişkili yorumlara neden olmuştur.

Pasifik'in en kuzey bölgelerinde, vücutlarında Grönland denizlerinde fırlatılmış zıpkınların dikenlerinin bulunduğu bazı balinaların yakalanmış olduğu, hem Amerikan hem de İngiliz balina gemilerinin iyi bildiği ve ayrıca Scoresby'nin yıllar önce güvenilir bir şekilde kayda almış olduğu bir şeydir. Bu vakaların bazılarında, iki saldırı arasında geçen sürenin birkaç günden fazla olamayacağının beyan edildiği de inkâr edilemez. Dolayısıyla bazı balinacılar, çıkarım yoluyla, insan için çok uzun bir süredir sorun teşkil etmiş olan Kuzeybatı Geçidi'nin[3] balinalar için asla sorun olmadığına inanmıştır. Öyle ki burada, canlı insanların gerçek, canlı deneyimlerinde, eski zamanlarda Portekiz'in iç kısımlarındaki Strello Dağı[4] hakkında anlatılan mucizeler (bu dağın tepesine yakın bir yerde, gemi batıklarının su yüzeyine çıktığı bir göl olduğu söylenirdi); ve Syracuse yakınlarındaki Arethusa Çeşmesi'nin[5] daha da olağanüstü hikâyesi (bu çeşmenin sularının yeraltındaki bir geçit yoluyla Kutsal Topraklardan gelmiş olduğuna inanılırdı); balinacıların gerçekleri, bu masalsı öykülerle neredeyse tam olarak eş değerdedir.

O halde, böyle mucizelerle aşina olmaya zorlanan ve Beyaz Balina'nın tekrarlanan gözü kara saldırılardan canını kurtarmış olduğunu bilen bazı balinacıların, batıl inançlarında daha da ileri gitmiş olmaları; Moby Dick'in yalnız birkaç

3 Kuzey Buz Denizi'nde, Pasifik ile Atlas Okyanusu'nu birleştiren bir geçit. (ç.n.)

4 Serra da Estrela, Portekiz'de bir sıradağ. (ç.n.)

5 Sicilya'da, adını Yunan mitolojisinde bekâretini korumak için çeşmeye dönüştürülen bir periden alan bir çeşme. (ç.n.)

yerde birden bulunduğunu değil, ölümsüz olduğunu beyan etmeleri (çünkü ölümsüzlük zamanda birkaç yerde birden bulunmaktan başka bir şey değildir); böğrüne bir korudaki ağaçlar kadar çok mızrak dikilse de, zarar görmeden yüzüp gideceğini söylemeleri; ya da, eğer bir gün gerçekten koyu kan püskürtmesine neden olunursa, böyle bir görüntünün korkunç bir aldatmacadan başka bir şey olmayacağını, çünkü lekesiz püskürtüsünün yüzlerce kilometre uzaktaki kana bulanmamış dalgalarda yeniden görüleceğini iddia etmeleri, pek şaşırtıcı bir mesele olamaz.

Ama bu doğaüstü tahminlerden arındırılsa bile, canavarın dünyevi yapısında ve tartışmasız niteliğinde, insanın hayalgücünü alışılmamış bir şekilde alevlendirmeye yetecek kadar çok şey vardı. Çünkü onu diğer ispermeçet balinalarından ayırt eden, olağandışı cüssesinden ziyade, hikâyemizin başka bir yerinde ortaya atılmış olduğu gibi, garip, kar beyazı, kırışık bir alın ve piramit şeklindeki, yüksek, beyaz bir kamburdu. Onun öne çıkan özellikleri, sınırsız, keşfedilmemiş denizlerde bile, onu tanıyanlara uzun bir mesafeden kimliğini açıklamasına neden olan göstergeler bunlardı.

Vücudunun geri kalanı aynı kefensi renk tonuyla öyle çizgilenmiş, beneklenmiş ve ebrulanmıştı ki, sonunda ayırt edici Beyaz Balina unvanını kazanmıştı; gerçekten de, öğle vakti koyu mavi bir denizde süzülür ve ardında altın rengi parıltılarla süslü, kaymaksı köpüklerden Samanyolu gibi bir iz bırakırken görüldüğünde, o canlı suretinin tam anlamıyla haklı çıkardığı bir isimdi bu.

Bu balinayı doğal bir dehşetle donatan şey, ne alışılmamış büyüklüğü ne dikkat çekici renk tonu ne de çarpık altçenesiydi; daha ziyade, anlatılan bazı şeylere göre, saldırılarında tekrar tekrar açığa vurmuş olduğu, benzersiz, bilinçli kötü niyetti. Hepsinden çok, aldatıcı geri çekilmeleri belki de başka her şeyden fazla yılgınlık yaratıyordu. Çünkü her türlü bariz panik belirtisiyle sevinçli takipçilerinin önünde

yüzerken, birkaç kez aniden dönüp onların üstüne gelerek ya filikalarını paramparça ettiği ya da onları dehşet içinde gemilerine geri püskürttüğü olmuştu.

Daha şimdiden, onu kovalarken birkaç ölüm vakası olmuştu. Ama her ne kadar karada pek dedikodusu yapılmasa da, benzer facialar balina sanayisinde hiçbir şekilde olağandışı olmamasına rağmen, çoğu vakada Beyaz Balina'nın vahşiliği öyle cehennemî ve kasıtlı bir görünüm arz ediyordu ki sebep olduğu hiçbir uzuv kaybı ya da ölüm bütünüyle, bilinçsiz bir failin eseri olarak görülmüyordu.

O halde, onun daha çaresiz avcılarının, çiğnenmiş filikaların çırpıları ve parçalanmış yoldaşlarının batmakta olan uzuvları arasında, balinanın korkunç gazabının beyaz pıhtılarından, sanki bir doğumda ya da bir düğündeymişçesine gülümseyen, dingin, çileden çıkarıcı güneş ışığına çıkarlarken, ne derecede ateşli, çılgın bir hiddete sevk edildiklerini varın, siz tahmin edin.

Bir kaptan, etrafındaki üç filikası parçalanmış bir haldeyken ve hem kürekler hem de adamları girdaplarda hızla dönerken, kırılmış pruvasından halat bıçağını kaparak, Arkansaslu[6] bir düellocunun düşmanına saldırdığı gibi balinaya saldırmış, on beş santimlik bir bıçakla körlemesine onun bir kulaç derindeki canına ulaşmaya çalışmıştı. O kaptan, Ahab'di. Ve işte o zamandı ki, Moby Dick aniden orak biçimindeki altçenesini onun altına sokarak, tarlada bir ekin biçme makinesinin bir ot sapını biçtiği gibi, Ahab'in bacağını biçip almıştı. Hiçbir türbanlı Türk, hiçbir kiralanmış Venedikli ya da Malezyalı onu daha kötü niyetli görünen bir biçimde vuramazdı. O halde, o neredeyse ölümcül karşılaşmadan beri Ahab'in balinaya karşı çılgınca bir kindarlık beslediğinden şüphe etmek için pek bir neden yoktu; hummalı maraziliği içinde, sonunda yalnız bütün bedensel dertlerini değil, bütün zihinsel ve ruhsal kızgınlıklarını da

6 Bu eyalet düellolarıyla ünlüydü. (ç.n.)

balinayla özdeşleştirmeye başladığı için daha da güçlü olan bir kindarlıktı bu. Beyaz Balina, bazı derin insanların, yarım yürek ve yarım akciğerle yaşamaya devam eder bir halde kalıncaya kadar içlerini kemirdiğini hissettikleri bütün kötücül etkenlerin saplantılı timsali olarak onun önünde yüzüyordu. Başlangıçtan beri var olan o elle tutulmaz kötücüllük; çağdaş Hristiyanların bile dünyaların yarısını hâkimiyetine tahsis ettikleri, doğunun kadim Ophite'larının[7] şeytan heykellerinde yücelttikleri kötücüllük... Ahab onlar gibi yere kapanıp ona tapınmıyordu; çılgınlık içinde bunun düşüncesini nefret ettiği beyaz balinaya aktararak, kötürüm haliyle onun karşısına çıkıyordu. En çok delirten ve azap veren her şey; tortuları karıştıran her şey; içinde kötü niyet olan tüm hakikatler; sinirleri çökerten ve beyne kabuk bağlatan her şey; hayatın ve düşüncenin tüm incelikli şeytanlıkları; deli Ahab için tüm kötülükler Moby Dick'te gözle görülür bir şekilde kişileşiyor ve pratikte saldırılabilir bir hale geliyordu. O, Âdem'den bu yana tüm ırkının hissettiği genel hiddetin ve nefretin toplamını balinanın beyaz kamburunun üstüne yığıyor ve sonra, sanki göğsü bir havan topuymuş gibi, ateşli yüreğinin güllesini bunun üzerinde patlatıyordu.

İçindeki bu saplantının tam da bedenen sakatlandığı anda aniden yükselmiş olması pek muhtemel değildir. O anda, elinde bir bıçakla canavarın üzerine atılırken, sadece ani, tutkulu, fiziksel bir düşmanlığı salıvermişti; ve onu parçalayan darbeyi aldığında, muhtemelen sadece o azap veren bedensel yırtılmayı hissetmiş, bunun ötesinde bir şey hissetmemişti. Ama bu çarpışma nedeniyle eve yönelmek zorunda kaldığında ve kış ortasında o uğuldayan, kasvetli Patagonya burnunu[8] dönerken, günlerin, haftaların geçtiği uzun aylar boyunca Ahab ile ıstırap bir hamakta yan yana

7 MS 100 sıralarında var olan ve Âdem'le Havva'yı günaha teşvik eden yılanın öykünün kahramanı, Tanrı'nın ise kötü karakteri olduğuna inanan dinî bir tarikat. (ç.n.)

8 Horn Burnu. (e.n.)

uzanıp yattığında; işte o zaman, parçalanmış bedeniyle yaralanmış ruhu birbirinin içine akmış ve böyle harmanlanarak onu delirtmişti. Yolculuk sırasında aralıklı olarak, sayıklayan bir akıl hastası gibi davranmış olmasından dolayı, nihai saplantının onu ancak o zaman, karşılaşmadan sonra, eve doğru seyrederken ele geçirmiş olduğu hemen hemen kesin görünüyor; ve bir bacağını kaybetmiş olduğu halde, onun Mısırlı göğsünde hâlâ öyle çok hayati kuvvet gizliydi ve üstelik hezeyanları bunu öyle yoğunlaştırıyordu ki, seyir halinde olunmasına rağmen yardımcıları onu oracıkta, sayıkladığı hamağında sıkıca bağlamak zorunda kalmışlardı. Bir deli gömleği içinde, şiddetli rüzgârların azgın sallantılarıyla birlikte salınıyordu. Ve gemi daha dayanılabilir enlemlere geldiğinde, hafif cunda yelkenleri açılmış olarak durgun tropikal denizlerde süzülürken ve yaşlı adam hezeyanlarını Horn Burnu'nun kabaran sularıyla birlikte geride bırakmış gibi görünüyor ve karanlık ininden kutlu ışığa ve havaya çıkıyorken; ne kadar solgun olsa da, o metin, kendine hâkim görüntüyü takınıyor ve bir kez daha sakin emirlerini tebliğ ediyorken; ve yardımcıları o dehşetli delilik artık kaybolmuş olduğu için Tanrı'ya şükrederken; o zaman bile Ahab, saklı benliğinde sayıklamaya devam ediyordu. İnsan deliliği çoğu zaman kurnaz ve kedi gibi bir şeydir. Geçtiğini sandığınızda, yalnızca başkalaşıp daha da incelikli bir biçim almış olabilir. Ahab'in katışıksız akıl hastalığı hafiflemiyor, derinleşerek büzülüyordu; dağlar arasındaki boğazında, dar bir alan içinde ama derin derin akan o asil kuzeyli, şiddeti azalmamış Hudson Nehri gibi. Ama dar bir alanda akan saplantısında, Ahab'in engin deliliğinin bir zerresi bile arkada bırakılmamış olduğu gibi, o engin delilikte, büyük doğal zekâsının da bir zerresi bile telef olmamıştı. Daha önce faal bir etken olan şey, şimdi faal bir araç haline gelmişti. Eğer böylesine şiddetli bir kinaye yerinde olursa, onun özel akıl hastalığı, genel akıl sağlığına hücum ediyor, onu sürüklüyor ve bütün yoğunlaş-

mış silahlarını kendi delice hedefine yöneltiyordu; öyle ki, kuvvetini kaybetmiş olmak bir yana, şimdi Ahab o bir tek gaye için, aklı başındayken herhangi bir mantıklı amaç için uygulamış olduğunun bin katı bir kudrete sahipti.

Çok şey söyledik; ama yine de, Ahab'in daha büyük, daha karanlık, daha derin tarafı hakkında bir ipucu vermedik. Ama derinlikleri basite indirgemek beyhudedir ve tüm hakikatler derindir. Burada, içinde durduğumuz bu sivri tepeli Hotel de Cluny'nin[9] tam merkezinden ta aşağılara doğru döne döne inin... ne kadar ihtişamlı ve harikulade olsa da, şimdi oradan ayrılın; ve ey daha asil, daha hüzünlü ruhlar, Roma'nın o engin Thermes[10] salonlarına yollanın; orada, insanın yeryüzünün üstündeki akıl almaz kulelerinin çok, çok aşağısında, onun görkemli kökleri, tüm huşu uyandıran özü, sakallı bir halde oturur; antikalar altında gömülü ve tahtı heykel gövdelerinden ibaret bir antika olarak! Büyük tanrılar o tutsak kralın kırık tahtıyla böyle alay ederler; o bir Caryatid[11] gibi böyle sabırla oturur ve donuk çehresinde çağların yığılmış frizlerini taşır. Döne döne aşağıya, oraya inin, ey daha gururlu, daha hüzünlü ruhlar! O gururlu, hüzünlü kralı sorgulayın! Soy benzerliği! Evet, sizi gerçekten de o peydahladı, ey sürgün edilmiş genç kraliyet ailesi bireyleri; ve o eski devlet sırrı ancak sizin asık suratlı atanızdan gelecek.

Şimdi, için için, Ahab şunu görür gibi oluyordu: Bütün yöntemlerim akıllıca, gerekçem ve amacımsa delice. Yine de, bu gerçeği öldürmeye, değiştirmeye ya da bundan kaçınmaya gücü yetmediği gibi, uzun bir süredir gerçek duygularını insanoğlundan gizlemiş olduğunu, bir bakıma, hâlâ da gizlemekte olduğunu biliyordu. Ama gizlemekte olduğu şey sadece dışarıdan nasıl görüldüğünü etkiliyordu, bizzat iradesini değil. Buna rağmen, o gizlemeyi öyle başarılı bir

9 Paris'te, müze haline getirilmiş bir Ortaçağ oteli. (ç.n.)

10 (Lat.) Hamam, Hotel de Cluny on üçüncü yüzyıl Galya-Roma hamamlarının üzerine inşa edilmişti. (ç.n.)

11 Sütun vazifesi gören kadın heykeli. (ç.n.)

şekilde yapıyordu ki, kemik bacağıyla nihayet karaya ayak bastığında, hiçbir Nantucketlı onun, başına gelmiş olan korkunç zayiattan dolayı doğal olarak kederli olduğundan, hem de derinlemesine kederli olduğundan başka bir şey düşünmemişti.

Denizdeki inkâr edilmez hezeyanları hakkında anlatılanlar da halk arasında benzer bir sebebe atfedilmişti. Ve o zamandan beri, bilfiil Pequod'la şimdiki yolculuğa çıkıldığı güne kadar, arpacı kumrusu gibi çehresine yerleşmiş olan fazladan tüm karamsarlık da öyle. Ve ihtimaldir ki, böyle karanlık belirtilerden dolayı onun bir başka balinacılık seferine uygun olduğundan kuşkulanmak bir yana, o temkinli adanın işini bilen halkı onun tam da bu nedenlerle, kanlı balina avı gibi hiddet ve çılgınlıkla dolu bir uğraşa daha da kalifiye ve hazırlıklı olduğu düşüncesini beslemeye eğilimliydi. Devasız bir fikrin sabitlenmiş, amansız dişlerinin içten kemirdiği ve dıştan kavurduğu bir insan; eğer bulunabilirse, böyle bir insan tam da bütün hayvanların en ürkütücüsüne demirini fırlatmaya ve mızrağını kaldırmaya uygun adam olurdu. Ya da, eğer herhangi bir nedenle, bedenen bu iş için ehliyetsiz kılınmış olduğu düşünülürse, yine de böyle birisi uluyarak emrindekileri saldırıya teşvik etmeye en üstün derecede kabiliyetli olurdu. Ama bütün bunlar doğru olsa da, tüm şiddetiyle devam eden öfkesinin delice sırrının içinde sürgülenmiş ve kilitlenmiş bir halde olduğu Ahab'in şimdiki yolculuğa kasıtlı olarak, her şeyi bastıran tek bir gayeyle, Beyaz Balina'yı avlama gayesiyle çıkmış olduğu kesindi. O zaman onun içinde gizli olan şey, karadaki eski tanıdıklarından herhangi birinin aklının ucundan bile geçmiş olsaydı, dehşete kapılan dürüst ruhları gemiyi ne büyük bir hızla böyle şeytani bir adamın elinden çekip alırdı! Onlar kârlı seferlerin, darphaneden dolar olarak sayılıp alınacak kazancın peşinde koşuyorlardı. Ahab'se cüretkâr, yatıştırılmaz, doğaüstü bir intikam almaya kararlıydı.

O halde burada, dünyanın dört bir yanında küfürlerle Eyüp'ün bir balinasını kovalayan bu kır saçlı, tanrısız ihtiyar vardı; üstelik esas itibarıyla değersiz kaçaklardan, toplumun reddettiği insanlardan ve yamyamlardan oluşan bir mürettebatın başındaydı... Bunlar da, Starbuck'ın salt, hiçbir şeyle desteklenmeyen fazilet ya da ilkelilikten doğan beceriksizliği, Stubb'ın kayıtsızlık ve pervasızlıktan oluşan sarsılmaz neşeliliği ve Flask'in her anlamdaki vasatlığıyla ahlaken güçsüzleşiyordu. Böyle subayları olan böyle bir mürettebat, onu saplantılı intikamına götürmeye yardım etmek üzere cehennemî bir kader tarafından özel olarak seçilmiş ve istiflenmiş gibiydi. Onların yaşlı adamın hiddetine nasıl böyle dolu dolu karşılık verdikleri... ruhlarını, zaman zaman onun nefretinin neredeyse kendi nefretleriymiş, Beyaz Balina'nın onun olduğu kadar kendilerinin katlanılmaz düşmanlarıymış gibi görünmesine yol açan hangi kötücül büyünün ele geçirmiş olduğu; bütün bunların nasıl gerçekleştiği... Beyaz Balina'nın onlar için ne ifade ettiği, ya da onların bilinçsiz anlayışlarına da, onun, kuşkulanılmayan, belli belirsiz bir şekilde, hayat denizlerinin süzülerek giden büyük şeytanıymış gibi görünmüş olabileceği... bütün bunları açıklamak, Ishmael'in gidebileceğinden daha derinlere dalmak olur. Hepimizin içinde çalışan, yüzeyin altındaki o madencinin kazmasının daima yer değiştiren boğuk sesinden, insan onun kuyusunun nereye yöneldiğini nereden bilebilir? Karşı konulmaz o kolun sürükleyişini kim hissetmez? Bir yetmiş dörtlüğün[12] çektiği hangi kayık yerinde durabilir? Mesela ben, kendimi o zamanın ve o yerin terk edilmişliğine bıraktım; ama bir yandan balinayla karşılaşmak için acele ederken, bir yandan da o hayvanda en öldürücü kötülükten başka bir şey göremiyordum.

12 Yetmiş dört topu bulunan bir savaş gemisi. (ç.n.)

XLII. Bölüm

Balinanın Beyazlığı

Beyaz balinanın Ahab için ne ifade ettiği anlatılmıştı; zaman zaman benim için ne ifade ettiğiyse henüz söylenmedi.

Moby Dick hakkındaki, arada sırada herhangi bir insanın ruhunda bir miktar panik uyandırmaması imkânsız olan daha aşikâr endişelerin yanında, yoğunluğuyla zaman zaman bütün diğerlerine tamamen üstün gelen başka bir düşünce, ya da daha ziyade, belirsiz, isimsiz bir dehşet vardı; yine de, bu öyle mistik ve neredeyse tarifsiz bir şeydi ki, onu anlaşılabilir bir şekle sokabileceğime dair hemen hemen hiç umudum yok. Beni her şeyden daha çok ürküten, balinanın beyazlığıydı. Ama bu noktada kendimi ifade etmeyi nasıl umabilirim; yine de, belli belirsiz, gelişigüzel bir şekilde de olsa, bunu yapmak zorundayım, yoksa bütün bu bölümler boşa gidebilir.

Mermerlerde, kamelyalarda ve incilerde olduğu gibi, birçok doğal objede beyazlık, sanki kendine ait özel bir meziyet katıyormuşçasına, güzelliği saflaştırarak artırdığı halde; ve çeşitli milletler bir şekilde bu renkte belli bir saltanatlı üstünlük olduğunu kabul etmiş oldukları; Pegu'nun[1] barbar, debdebeli eski kralları bile, "Beyaz Fillerin Efendisi" un-

1 Bago, Burma'da (Myanmar) bir şehir. (ç.n.)

vanını diğer bütün tumturaklı egemenlik yakıştırmalarının üzerinde tuttukları; ve Siam'ın[2] çağdaş kralları, kraliyet sancağında aynı kar beyazı dört ayaklıyı dalgalandırdıkları; Hanover[3] bayrağı kar beyazı bir tek boynuzlu atın suretini taşıdığı; ve tahakküm eden Roma'nın vârisi büyük Avusturya İmparatorluğu Caesarian, imparatorluk rengi olarak aynı imparatorca rengi benimsemiş olduğu halde; ve bu rengin üstünlüğü insan ırkının kendisi için de geçerli olduğu, beyaz adama bütün esmer kavimler üzerinde fikirsel bir efendilik bahşettiği halde; ve bütün bunların yanı sıra, hatta beyazlığın sevinci ifade ettiğinin kabul edilmiş olduğu, çünkü Romalılar arasında beyaz bir taşın[4] neşe dolu bir güne işaret ettiği halde; ve insanoğlunun başka duygudaşlıklarında ve simgelemelerinde bu renk, birçok dokunaklı, asil şeyin –gelinlerin masumiyetinin, yaşlılığın sevecenliğinin– sembolü yapıldığı halde; Amerika'nın Kızılderilileri arasında, beyaz boncuklu kemerin verilmesi en derin şeref bağışı olduğu halde; birçok diyarda beyazlık, yargıcın kıyafetinde adaletin haşmetini temsil ettiği ve arabalarını süt beyazı atların çektiği kralların ve kraliçelerin gündelik ihtişamlarına katkıda bulunduğu halde; en ulvi dinlerin daha yüksek hikmetlerinde bile, ilahi lekesizliğin ve gücün simgesi yapılmış olduğu; Zerdüştîler, beyaz çatallı alevi sunaktaki en kutsal alev kabul ettikleri; Yunan mitolojilerinde, büyük Jüpiter'in kendisi kar beyazı bir boğa olarak cisimlendirildiği; ve asil İrokualar[5] için, kış ortasında kutsal Beyaz Köpek'in kurban edilişinin, itikatlarının diğerlerinden kat kat daha mukaddes bir festivali olduğu, çünkü o lekesiz, sadık yaratığı, yılda bir defa kendi sadakatlerinin haberini taşıyarak Büyük Ruh'a

2 Tayland. (ç.n.)

3 1714-1901 yılları arasında Britanya'yı yöneten kraliyet ailesi. (ç.n.)

4 Roma takvimleri sıklıkla taştan oyulur ve beyaz bir taş şanslı ya da uğurlu bir güne işaret ederdi. (ç.n.)

5 Şimdi kuzeydoğu ABD olan yerde ve Kanada'nın bazı bölgelerinde yaşayan Kızılderililer. (ç.n.)

gönderebilecekleri en temiz elçi olarak kabul ettikleri halde; tüm Hristiyan rahipler, kutsal giysilerinin bir parçasının, cübbenin altına giyilen alb ya da tuniğin ismini doğrudan doğruya beyaz kelimesinin Latincesinden[6] aldıkları halde; ve beyaz, Katolik inancının mukaddes gösterileri arasında, özellikle İsa Efendimizin çilesinin anma törenlerinde kullanıldığı halde; Aziz Yuhanna'nın Vizyonu'nda[7] günahlarından arınmışlara beyaz cübbeler verildiği ve yirmi dört yaşlı insan, büyük beyaz tahtın ve yün kadar beyaz bir halde orada oturan Kutsal Kişi'nin önünde beyazlar giymiş olarak durdukları halde; yine de, tatlı, onurlu ve yüce olan her şeyle bütün bu birikmiş bağlantılarına rağmen, bu rengin en derin fikrinde, ruha, kanda insanı korkutan kırmızılıktan daha fazla korku salan, tanımlanmaz bir şey gizlidir.

İşte bu tanımlanmaz niteliktir ki, daha sevecen bağlantılardan ayrılıp, başlı başına korkunç olan bir objeyle birleştiğinde, beyazlık düşüncesinin o korkuyu en ileri sınırlara kadar yükseltmesine sebep olur. Kutupların beyaz ayısına ve tropikal bölgelerin beyaz köpekbalığına bakın; onları öyle aşkın dehşetler haline getiren şey, düzgün, tabakaması beyazlıkları değil midir? Görünümlerindeki suskun böbürlenmeye, korkunç olduğundan daha da tiksindirici, dehşet verici bir ılımlılık veren şey, işte o tüyler ürpertici beyazlıktır. Öyle ki, varlığını ilan eden kürkü içindeki vahşi dişli kaplan bile insanın cesaretini, beyaz kefenli ayı ya da köpekbalığı kadar sarsamaz.[8]

---

6 Albus. (ç.n.)

7 İncil'in Vahiy kitabı. (ç.n.)

8 Kutup ayısıyla ilgili olarak, bu meseleye daha da derinlemesine girmeye istekli birisi, o hayvanın dayanılmaz çirkinliğini artıran şeyin, ayrı olarak göz önüne alınan beyazlığı olmadığını ileri sürebilir; çünkü, analiz edildiğinde, o artmış çirkinliğin sadece yaratığın sorumsuz yırtıcılığının semavi bir masumiyet ve sevgi postuyla sarmalanmış olmasından kaynaklandığı ve dolayısıyla kutup ayısının, zihinlerimizde böylesine zıt iki duyguyu bir araya getirerek, bizi doğaya aykırı bir tezatla korkuttuğu söylenebilir. Ama bütün bunların doğru olduğu farz edilse bile beyazlık olmasa, o yoğunlaşmış korku da olmazdı.

Beyaz köpekbalığına gelince, olağan ruh hallerindeyken gözlemlendiğinde, o yaratığın beyaz, süzülen, hayalete benzer duruşu, kutup dört ayaklısındaki aynı nitelikle tuhaf bir şekilde uyuşur. Fransızlar o balığa verdikleri isimle bu özelliği son derece canlı bir şekilde ifade ederler. Ölüler için yapılan Katolik ayini "Requiem eternam" (ebedî istirahat) ile başlar; bu nedenle, ayinin kendisi, ya da herhangi bir başka cenaze müziği, *Requiem* olarak adlandırılır. Fransızlar, bu köpekbalığındaki beyaz, sessiz ölüm durgunluğunu ve huylarının uysal ölümcüllüğünü ima ederek, ona *Requin* adını verirler.

Albatrosu[9] düşünün; tüm hayalgüçlerinde, o beyaz hayaletin içinde yüzdüğü ruhsal şaşkınlık ve solgun korku bulutları nereden gelmiştir? O büyüyü ilk olarak Coleridge[10] değil, Tanrı'nın iltifat etmeyen büyük şairi Tabiat yapmıştır.[11]

---

9 Denizciler bu kuşun kayıp denizcilerin ruhlarını temsil ettiğine inanırlar. (ç.n.)

10 Samuel Taylor Coleridge'in 1798'de yazdığı "Yaşlı Denizcinin Ezgisi"nde, şans getiren bir albatrosu vuran ve diğer tayfalar tarafından onu boynunda taşımaya zorlanan bir denizcinin öyküsü anlatılır. (ç.n.)

11 Hayatımda gördüğüm ilk albatrosu hatırlıyorum. Antarktika denizlerinin çok yakınındaki sularda, uzun süren bir fırtına sırasındaydı. Aşağıdaki öğlen öncesi nöbetimden, üstü bulutlarla kaplı güverteye çıkmıştım; ve orada, ana ambar kapaklarına savrulmuş, lekesiz beyazlıkta ve bir Romalının burnuna benzer, kemerli, heybetli bir gagası olan, muhteşem, tüylü bir şey gördüm. Zaman zaman, bir başmeleğin kanatlarına benzeyen geniş kanatlarını, sanki içinde İncil olan kutsal bir kutuyu kucaklamak istermiş gibi ileriye doğru açıyordu. Hayret verici çırpınmalar ve çalkalanmalarla sarsılıyordu. Bedenen zarar görmemiş olduğu halde, bir kralın doğaüstü bir ıstırap içindeki ruhu gibi, çığlıklar atıyordu. Tarifsiz, tuhaf gözlerinin içinden, Tanrı'yı yakalayan sırlara göz attığımı sandım. Meleklerin karşısındaki İbrahim gibi başımı eğdim; o beyaz şey öyle beyazdı, kanatları öyle genişti ki; ve bu ebediyen sürgün edilmiş sularda, geleneklerin ve şehirlerin sefil, çarpıtan anılarını kaybetmiştim. Tüylerden oluşan o olağanüstü şeye uzun uzun baktım. O sırada içimden hızla geçen şeyleri anlatamam, ancak ima edebilirim. Ama nihayet uyandım; ve dönerek bir denizciye bunun ne kuşu olduğunu sordum. Kara ayak, diye cevap verdi. Kara ayak! Bu ismi daha önce hiç duymamıştım; karadaki insanların bu harikulade şeyden tamamıyla habersiz olduğunu akıl alır mı! Asla! Ama bir süre sonra, "kara ayak"ın bir gemicinin albatrosa vermiş olduğu isim olduğunu öğrendim.

O halde, bu büyünün sırrının esas itibarıyla kuşun hayret verici bedensel beyazlığında gizli olduğunu iddia ediyorum; terim hatası sonucunda, gri albatroslar denen kuşlar bulunmasının daha da açıkça gösterdiği bir hakikattir bu; ve bunları sık sık görmüşümdür, ama bende asla o Antarktika kuşunu gözlemlediğim zamanki gibi duygular uyandırmamışlardır.

Ama o mistik şey nasıl yakalanmıştı? Kimseye fısıldamayacaksanız anlatayım; kuş, denizin üstünde yüzerken kalleş bir oltayla yakalanmıştı. Sonunda kaptan onu postacı yaptı; boynuna geminin zamanının ve yerinin yazılı olduğu deri bir yafta bağladı ve sonra kaçmasına izin verdi. Ama insanların görmesi için tasarlanan o deri yaftanın, beyaz kuş uçup, kanatlarını kapatan, yakaran ve tapınan semavi varlıklara katıldığı zaman, cennette çıkarıldığından kuşkum yok!

Batı'ya ait yıllıklarımızda ve Kızılderili geleneklerimizde en ünlü beyazlık, Bozkırların Beyaz Küheylanı'nın beyazlığıdır; süt beyazı, muhteşem bir savaş atıdır bu; büyük gözlü, küçük kafalı, geniş göğüslüdür ve mağrur, küçümseyici duruşuyla, bin hükümdarın vakarına sahiptir. O günlerde otlakları sadece Rocky Dağları ve Allegheny Dağları'yla çevrili olan engin vahşi at sürülerinin seçilmiş Kserkses'iydi[12] o. Onların alevli başında, her akşam ışık kümelerine öncülük eden o seçilmiş yıldız[13] gibi, batıya doğru götürürdü onları. Yelesinin parıldayan şelalesi ve kıvrılan bir kuyrukluyıldıza benzer kuyruğu onu, altın ve gümüş dövmecilerinin ona sağlayabileceğinden daha şaşaalı örtülerle donatırdı. İlk günahtan önceki batı dünyasının bir başmeleğe benzeyen şahane bir görüntüsüydü o ve eski tuzakçıların ve avcıların gözün-

---

Öyle ki, Coleridge'in çılgın şiirinin, o kuşu güvertemizde gördüğüm zaman kapıldığım o mistik izlenimlerle hiçbir alakası olmuş olamazdı. Çünkü o zaman ne şiiri okumuştum ne de kuşun bir albatros olduğunu biliyordum. Yine de, bunu söylemekle dolaylı olarak ancak o şiirin ve o şairin asil liyakatine biraz daha parlak bir perdah çekmiş oluyorum.

12 Büyük bir Pers hükümdarı. (ç.n.)

13 Venüs gezegeni. (ç.n.)

de, Âdem'in bir tanrı kadar haşmetle ve bu kudretli at kadar pervasızca ve korkusuzca yürüdüğü o kadim çağların şanını yeniden canlandırıyordu. İster Ohio Nehri gibi, düzlüklerde sonsuzca akıp giden sayısız yandaşının öncülüğünde, yardımcılarının ve refakatçilerinin arasında ilerliyor olsun, isterse onu çevreleyen tebaasıyla ufkun dört bir yanında otlanıyor olsun, Beyaz Küheylan, serin süt beyazlığının içinde sıcak burun delikleri kızararak, dörtnala onları teftiş ederdi; kendini hangi halde gösterirse göstersin, en cesur Kızılderililer için bile daima iç titreten bir hürmetin ve huşunun hedefiydi. Bu asil at hakkındaki efsanelerde yazılanlara göre, onu ilahilikle böylesine saran şeyin esas itibarıyla ruhani beyazlığı olduğu ve bu ilahiliğin, tapınma telkin ediyor olsa da, aynı zamanda isimsiz bir korku uyandırdığı da sorgulanamaz.

Ama bu beyazlığın, Beyaz Küheylan'da ve Albatros'ta onu saran bütün o etkiyi artıran tuhaf haşmeti kaybettiği başka örnekler vardır.

Bir albinoda göze öylesine garip bir şekilde itici gelen ve sıklıkla şok etkisi yapan ne vardır ki, bazen kendi akrabaları bile ondan tiksinir! Taşıdığı ismin ifade ettiği, onu saran beyazlıktır bu. Bir albino başka insanlar kadar düzgün yapılıdır –elle tutulur bir biçimsizliği yoktur– ama yine de, onu bürüyen bu beyazlığın sırf görüntüsü bile, onu en çirkin ucubeden daha tuhaf ve iğrenç kılar. Neden böyledir?

Tabiat, tamamen başka bakımlardan, en az hissedilir, ama yine de bir hayli kötücül olan işlemlerinde, güçlerine, taçlandıran bu dehşet niteliğini katmaktan da geri kalmaz. Kar gibi görüntüsünden dolayı, Güney Denizleri'nin[14] zırh eldivenli hayaletine Beyaz Kasırga adı verilmiştir. Bazı tarihî örneklerde de, bir sanat haline gelmiş insan kötücüllüğü, böyle etkili bir yardımcıyı ihmal etmemiştir. Gent şehrinin, fraksiyonlarının kar beyazı simgesiyle maskelenmiş olan, çaresizliğe kapılmış Beyaz Başlıklılar'ının pazar yerinde kralın

14 Pasifik ve Hint okyanuslarının güney kesimleri. (ç.n.)

temsilcisini katletmeleri, Froissart'daki[15] o bölümün etkisini nasıl da çılgınca arttırır!

Bazı şeylerde, tüm insanoğlunun ortak, irsî deneyimleri de bu rengin doğaüstülüğüne tanıklık eder. Ölülerin görünümünde, onlara bakanları en çok ürküten, gözle görülür tek niteliğin orada mevcut olan mermersi solgunluk olduğundan pek kuşku duyulamaz; sanki o solgunluk, buradaki ölüm kasılmalarının olduğu kadar, öbür dünyadaki dehşetin de alametiymiş gibi. Ve ölüleri sarmaladığımız kefenlerin manidar rengini, onların o solgunluğundan ödünç alırız. Batıl inançlarımızda bile, hayaletlerimizin üzerine aynı kar beyazı pelerini giydirmekten de geri kalmayız; tüm hortlaklar süt beyazı bir sisin içinde yükselir... Evet, bu korkular bizi ele geçirirken, o İncil yazarının[16] gözümüzde canlandırdığı, korkuların kralının[17] bile solgun bir ata bindiğini sözlerimize ekleyelim.

Dolayısıyla, hiçbir insan, başka ruh hallerindeyken beyazlığı hangi yüce ya da zarif şeyi simgelemekte kullanırsa kullansın, onun en derin, fikirsel anlamıyla, ruhta garip bir hayaleti canlandırdığını inkâr edemez.

Ama bu nokta ihtilafsız bir şekilde belirlenmiş olsa da, ölümlü insan bunu nasıl açıklayacaktır? Bunu analiz etmek imkânsız görünmektedir. O halde, bu beyazlık meselesinin, o zaman için, ona korkulu herhangi bir şey katması hesaplanmış tüm dolaysız bağlantılardan ya bütünüyle ya da büyük ölçüde arındırılmış olmasına rağmen üzerimizde, hafiflemiş de olsa aynı büyüyü uyguladığının fark edildiği örneklerden bazılarını zikrederek, bizi aradığımız gizli sebebe götürecek tesadüfi bir ipucuna rastlamayı ümit edebilir miyiz?

Deneyelim. Ama böyle bir meselede incelik inceliği açar ve hayalgücü olmadan, hiçbir insan başka birinin peşinden bu dehlizlere giremez. Ve kuşkusuz, sunulmak üzere olan

15 Bir Ortaçağ tarihçisi. (ç.n.)

16 Aziz Yuhanna'dan söz ediliyor. (ç.n.)

17 Ölüm. (ç.n.)

hayalî izlenimlerin en azından bazıları belki de çoğu insan tarafından paylaşılmışsa da, ekserisi zamanında bunların bütünüyle farkında olmamış olabilir ve dolayısıyla şimdi bunları hatırlamayabilir.

Beyaz Pazar'ın[18] kendine has niteliğine ancak genel hatlarıyla aşina olan, eğitimsiz bir fikirselliğe sahip bir insan için, sadece o günün anılması bile neden hayalinde ağır ağır yürüyen, neşesiz ve başları yeni yağmış karlarla kaplı hacılardan oluşan, uzun, kasvetli, suskun kafileler canlandırır? Ya da ABD'nin orta eyaletlerinden cahil, saf bir Protestan için, laf arasında bir Beyaz Rahip'ten ya da bir Beyaz Rahibe'den[19] söz edilmesi neden ruhunda, gözleri olmayan bir heykel uyandırır?

Ya da, orada zindana atılmış cengâverler ve kralları anlatan efsaneler hariç (bunlar durumu tam olarak açıklamayacaktır), Londra'nın Beyaz Kule'sinin, fazla seyahat etmemiş bir Amerikalının hayalgücünü, hikâyesi olan o diğer yapılardan, komşusu Byward Kulesi'nden ve hatta Kanlı Kule'den çok daha güçlü bir şekilde etkilemesine sebep olan şey nedir? Ve o daha yüce kuleler, New Hampshire'ın Beyaz Dağları; garip ruh hallerindeyken, sırf bu ismin anılmasıyla bile ruhu kaplayan o devasa, dehşet dolu duygu nereden gelir, Virginia'nın Mavi Sıradağları'nın düşüncesi yumuşak, buğulu, uzak hülyalarla doluyken? Ya da, herhangi bir enleme ve boylama bakılmaksızın, neden Beyaz Deniz'in adı hayalgücüne öyle bir ürküntü salar, Sarı Deniz'in adı bizi dalgalar üzerindeki uzun, cilalı, ılıman akşamüzerlerinin ve bunları takip eden çok şatafatlı, ama yine de çok uykulu güneş batışlarının insani düşünceleriyle yatıştırırken? Ya da, sadece hayalgücüne hitap eden, bütünüyle asılsız bir örnek seçecek olursak, Orta Avrupa'nın eski peri masallarını okur-

18 Rahiplerin beyaz cübbeler giydikleri, Paskalya yortusundan sonraki yedinci pazar. (ç.n.)

19 Roma Katolik Kilisesi'nin Karmelit ve Sistersiyen tarikatlarına mensup rahip ve rahibeler beyaz cübbe giyerler. (ç.n.)

ken, değişmez solgunluğu koruların yeşilliğinde körelmeksizin süzülen, Hartz ormanlarının "uzun boylu, soluk benizli adam"ı...[20] neden bu hayalet Blocksburg'un[21] bütün bağrışan iblislerinden daha korkunçtur?

Gözyaşlarının olmadığı Lima'yı,[22] görebileceğiniz en tuhaf, en hüzünlü şehir yapan, bütünüyle, katedraller deviren depremlerinin anıları değildir; çılgın denizlerinin yarattığı panikler de değildir; ne de asla yağmayan kurak göklerin yaşsızlığıdır; eğilmiş çan kulelerinin, bahçe duvarlarının yerinden sökülmüş taşlarının ve demir atmış filoların yan yatırılmış serenleri gibi hep eğilmiş haçların bulunduğu geniş arazisinin görüntüsü ve fırlatılmış bir deste iskambil kâğıdı gibi birbirinin üzerinde yatan ev duvarlarıyla dolu banliyö caddeleri de değildir... sadece bunlar değildir. Çünkü Lima rahibe olmuş, beyaz peçeye bürünmüştür; ve eleminin bu beyazlığında daha yüksek bir dehşet vardır. Pizarro[23] kadar eski bu beyazlık, onun harabelerini ebediyen yeni tutar; mutlak çürümenin neşeli yeşilliğini içeri sokmaz; parçalanmış surlarının üzerine, kendi çarpıklıklarını tamir eden bir bilinçsizliğin katı solgunluğunu serer.

Yaygın anlayışta, bu beyazlık fenomeninin, bunun dışında da korkunç olan objelerin korkunçluğunu büyütmedeki başlıca etken olduğunun kabullenilmediğini biliyorum; başka bir zihne göre dehşet vericiliği, özellikle suskunluğa ya da evrenselliğe herhangi bir şekilde yaklaşan bir formda sergilendiğinde, neredeyse sadece bu tek fenomenden ibaret olan görüntülerde hayalgücü olmayan bir zihin için hiçbir korkunçluk olmadığını da. Bu iki beyanla ne kastettiğim belki aşağıdaki örneklerle ayrı ayrı açıklığa kavuşturulabilir.

---

20 Orta Almanya'daki Hartz ormanının folklorundan bir karakter. (ç.n.)

21 Hartz Sıradağları'nın en yüksek dağı. (ç.n.)

22 Peru'nun başkenti; 1746'daki bir depremden sonra yeniden inşa edilmişti. Orada kullanılan yapı malzemelerinden biri, riyolit cinsi beyaz bir volkanik taştı. (ç.n.)

23 (1470'ler-1541) Lima'yı kuran İspanyol fetihçi. (ç.n.)

Öncelikle: Yabancı diyarların sahillerine yaklaşırken, geceleyin bir gemici kırılan dalgaların gürlemesini duyarsa dikkat kesilir ve ancak bütün duyularını keskinleştirmeye yetecek kadar bir endişe duyar; ama eğer tam olarak benzer koşullar altında, gece yarısında gemisinin –sanki etrafında, onları çevreleyen burunlardan gelen sorguçlu beyaz ayı sürüleri yüzüyormuş gibi– süt beyazlığında bir denizde yol alışına bakmak için hamağından çağrılacak olursa, sessiz, batıl inançlı bir ürküntü hisseder; beyazlaşmış suların kefenli tayfı ona gerçek bir hayalet kadar korkunç gelir; iskandil kurşunu ona sığ sulara gelmemiş olduğuna dair güvence verse de boşunadır; yüreği de, dümeni de dibe vurur; altındaki su yine mavi oluncaya kadar rahat edemez. Ama nerede size, "Efendim, beni öyle heyecanlandıran, gizli kayalara çarpma korkusundan çok, o iğrenç beyazlığın korkusuydu," diyecek gemici?

İkincisi: Peru'nun yerli Kızılderilisinde, karla semerlenmiş Ant Dağları'nın daimî görüntüsü, belki de sadece öyle muazzam yüksekliklerde hüküm süren ebedî, buz tutmuş ıssızlığın hayali ve kendini böyle insanlık dışı tenhalıklarda kaybetmenin ne korkunç bir şey olacağına dair doğal bir düşünce dışında hiçbir ürküntü yaratmaz. Rüzgârın savurduğu karlarla kaplı, beyazlığın değişmez transını kıracak hiçbir ağaç ya da dal gölgesinin olmadığı uçsuz bucaksız bir bozkırı nispeten kayıtsızca seyreden Batı'nın dağlısı için de hemen hemen böyledir. Antarktika denizlerinin manzarasını gözlemleyen denizci içinse durum farklıdır; orada, buz ve hava güçlerinin cehennemî bir sihirbazlık numarasıyla zaman zaman o, titreyerek ve gemisi neredeyse batmış bir halde, sefaletine umut ve teselliden söz eden gökkuşakları yerine, buzdan cılız anıtları ve parçalanmış haçlarıyla ona sırıtan sınırsız bir kilise avlusu görüyormuş gibi olur.

Ama, diyorsunuz, bence beyazlık hakkındaki bu beyaz kurşuna[24] benzer bölüm, korkak bir ruhun astığı bir beyaz

24 Boyalarda kullanılan ağır, zehirli bir toz. (ç.n.)

bayraktan başka bir şey değil; bunalımlı bir dürtüye teslim oluyorsun Ishmael.

Söyleyin bana, Vermont'un huzurlu bir vadisinde doğmuş, tüm yırtıcı hayvanlardan çok uzaktaki bu güçlü, genç tay... nedendir ki, en güneşli günde, göremeyeceği, sadece o vahşi hayvanın misk kokusunu alacağı bir şekilde, yalnızca arkasında taze bir bizon postu sallayacak olursanız, irkilir, burnundan solur ve gözleri dışarı fırlamış bir halde, korkudan çılgına dönerek yeri eşeler? Kuzeydeki yeşil evinde, vahşi yaratıkların boynuzlamalarının hiçbir anısı yoktur onda; öyle ki, aldığı tuhaf misk kokusu ona daha önceki tehlikelerin deneyimiyle bağlantılı herhangi bir şey hatırlatamaz; zira bu New England tayı, uzaktaki Oregon'un siyah bizonlarını nereden bilecektir?

Hayır; ama burada, dilsiz bir hayvanda bile, dünyadaki şeytaniliğin bilincinin içgüdüsünü görüyorsunuz. O, Oregon'dan binlerce kilometre uzakta olduğu halde, o vahşi misk kokusunu aldığı zaman, parçalayan, boynuzlayan bizon sürülerini, şu anda bile çiğneyerek toz haline getiriyor olabilecekleri bozkırların kimsesiz yaban tayının hissettiği kadar yakınında hisseder.

O halde, böylece, süt beyazı bir denizin boğuk gürlemeleri; dağların fistolu buzlarının iç karartıcı hışırtıları; bozkırların rüzgârla taranmış karlarının kasvetli kımıldanışları; Ishmael için bütün bunlar, korkmuş tay için o bizon postunun sallanışı gibidir!

İkimiz de mistik işaretlerinin böyle ipuçları verdiği o isimsiz şeylerin nerede bulunduğunu bilmediğimiz halde; tay için olduğu gibi, benim için de, bu şeyler bir yerlerde mevcut olmalıdır. Birçok cephesinde, gözle görülen bu dünya sevgiyle oluşmuş gibi gelse de, görünmeyen âlemler korkuyla oluşmuştur.

Ama henüz bu beyazlığın sihrini çözmüş ve ruha neden böyle güçlü bir şekilde hitap ettiğini öğrenmiş değiliz; daha

tuhafı ve çok daha uğursuzu... neden, görmüş olduğumuz gibi, aynı anda hem ruhsal şeylerin en anlamlı simgesi, hatta bilfiil Hristiyanların tanrısal varlığının peçesi olup, hem de buna rağmen, insanoğluna en ürkütücü gelen şeylerde şiddetlendirici etken olduğunu.

Belirsizliğiyle kâinatın kalpsiz boşluklarını ve enginliklerini hissettirdiği ve böylece, Samanyolu'nun beyaz derinliklerine bakarken, yok olma düşüncesiyle bizi sırtımızdan bıçakladığı için midir? Yoksa, esas itibarıyla beyaz, bir renk olmaktan ziyade gözle görülür bir renk yokluğu olduğundan; ve aynı zamanda bütün renklerin bileşimi olduğundan mıdır; karlarla kaplı engin bir manzarada, öylesine anlam dolu, suskun bir ifadesizlik, bizi ürküten, renksiz, her renge sahip bir ateizm olması bu nedenlerle midir? Ve doğa filozoflarının o diğer teorisini dikkate alırsak: Bütün öteki dünyevi renklerin –her gösterişli ya da latif süslemenin– günbatımında göklerin ve ormanların tatlı tonlarının; evet, kelebeklerin yaldızlı kadifelerinin ve genç kızların kelebek yanaklarının; bütün bunların sadece incelikli aldatmacalar olduğunu, aslında cisimlerin özünde bulunmayıp, yalnızca dışarıdan sürüldüğünü; öyle ki, tanrısallaştırılan tüm tabiatın kesin olarak, cazibeleri ancak içerideki ölüler mahzenini örten bir fahişe gibi makyaj yaptığını; ve daha da ileri giderek, onun her bir rengini üreten mistik kozmetiğin, yani büyük ışık prensibinin, kendi içinde ebediyen beyaz ya da renksiz kaldığını ve eğer maddelere bir ortam olmaksızın etki ediyor olsa, her objeye, hatta lalelere ve güllere bile, kendi ifadesiz tonunu konduracağını dikkate alırsak... bütün bunları düşünüp taşındığımızda, felçli kainat gözümüze bir cüzamlı gibi görünür; ve Laponya'da gözlerine renkli ve renklendirici gözlükler takmayı reddeden inatçı gezginler gibi, sefil bir imansız da etrafındaki bütün manzarayı sarmalayan devasa beyaz kefene bakarak kör olur. Albino balinaysa bütün bunların simgesiydi. O halde, o hararetli ava şaşar mısınız?

XLIII. Bölüm

Kulak Ver!

"Hişt! O gürültüyü duydun mu Cabaco?"

Gece yarısından sonraki ilk nöbetti; güzel bir ayışığı vardı; gemiciler, geminin orta kısmındaki içme suyu varillerinin birinden, kıç küpeştesinin yakınındaki günlük damacanaya uzanan bir sıra halinde duruyorlardı. Bu şekilde, kapaklı damacanayı doldurmak üzere kovaları birbirlerine geçiriyorlardı. Çoğunlukla kıçüstü güvertesinin kutsal bölgelerinde durduklarından, konuşmamaya ve ayaklarını sürümemeye dikkat ediyorlardı. Kovalar, sadece ara sıra bir yelkenin çırpınışıyla ve geminin durmadan ilerleyen omurgasının düzenli uğultusuyla bozulan, son derece derin bir sessizlik içinde elden ele geçiyordu.

Bu sakinliğin ortasındaydı ki, sıradakilerden, görev yeri kıçtaki ambar kapaklarının yakınında olan Archy, İspanyol ve Kızılderili melezi komşusuna yukarıdaki sözleri fısıldadı.

"Hişt! O gürültüyü duydun mu Cabaco?"

"Şu kovayı alır mısın Archy? Hangi gürültüyü kastediyorsun?"

"İşte yine oldu... Ambar kapaklarının altında... Duymuyor musun?.. Bir öksürük... Öksürüğe benziyordu."

"Lanet olsun öksürüğe! Geri gelen o kovayı ver."

"İşte yine... İşte bu!.. Şimdi de uyuyan iki üç kişi yerlerinde dönüyorlarmış gibi bir ses oldu!"

"Karamba! Yeter artık, olmaz mı gemi arkadaşım? Senin içinde gece öğününde yediğin üç ıslatılmış peksimet dönüyor... Başka bir şey değil. Kovaya dikkat et!"

"Ne dersen de gemi arkadaşım; benim kulağım keskindir."

"Evet, denizde, Nantucket'tan elli mil uzakta, o yaşlı Quaker kadının örgü şişlerinin uğultusunu duyan herif sensin, değil mi; sen osun."

"Sen sırıtadur; ne çıkacağını göreceğiz. Bana kulak ver Cabaco, aşağıda, kıç ambarında, şimdiye kadar güvertede görülmemiş olan birisi var; ve bizim yaşlı Moğol'un da bu konuda bir şeyler bildiğinden kuşkulanıyorum. Bir sabah nöbetinde Stubb'ın Flask'e, havada böyle bir şey sezildiğini söylediğini duydum."

"Harika! Kova!"

XLIV. Bölüm

Deniz Haritası

Amacının mürettebatıyla birlikte çılgınca onaylanmasını takip eden gece meydana gelen kasırgadan sonra, Kaptan Ahab'in peşinden aşağıya, kamarasına gitmiş olsaydınız, onun aynalıktaki bir malzeme dolabına giderek, büyük, buruşuk bir rulo sarımsı deniz haritası çıkardığını ve yere vidalanmış masasının üzerinde önüne açtığını görürdünüz. Sonra bunun önüne oturup, gözüne çarpan çeşitli çizgileri ve gölgelemeleri dikkatle incelediğini; ve bir kurşunkalemle, ağır ağır ama eli titremeden, daha önce boş olan alanlara ilave rotalar çizdiğini de görürdünüz. Arada sırada, yanında duran ve içinde, çeşitli gemilerin daha önceki çeşitli yolculuklarında, ispermeçet balinalarının yakalandığı ya da görüldüğü mevsimlerin ve yerlerin kaydedilmiş olduğu, yığın halindeki eski seyir defterlerine başvuruyor olurdu.

Bununla meşgulken, başının üstünde zincirlerle asılmış, ağır, kalay alaşımı lamba, geminin hareketiyle hiç durmadan sallanıyor ve onun kırışmış çehresine devamlı olarak çizgi halinde, yer değiştiren ışınlar ve gölgeler düşürüyordu, öyle ki, neredeyse o kendisi, kırışmış haritaların üzerine hatlar ve rotalar işaretlerken, görünmeyen bir kalem de onun çehresi-

nin derin işaretlerle dolu haritasına hatlar ve rotalar çiziyormuş gibiydi.

Ama Ahab'in, kamarasının ıssızlığında, haritaları üzerinde böyle düşünüp taşınması bu geceye has bir şey değildi. Hemen hemen her gece bunlar ortaya çıkarılırdı; hemen hemen her gece bazı işaretler silinir, yerlerine başkaları çizilirdi. Çünkü önünde her dört okyanusun haritalarıyla Ahab, ruhunun o saplantılı düşüncesini daha kesin olarak yerine getirme amacıyla, akıntılar ve ters akıntılardan oluşan bir labirentin paftasını çıkarıyordu.

Şimdi, Leviathanların alışkanlıklarına tam olarak aşina olmayan birisine, bu gezegenin çembersiz okyanuslarında yalnız yaşayan bir tek yaratığı böyle aramak gülünç derecede umutsuz bir görev gibi görünebilir. Ama bütün gelgitlerin ve akıntıların yönünü bilen ve bunlardan faydalanarak, ispermeçet balinasının besininin sürüklenme biçimini hesaplayan Ahab'e öyle görünmüyordu; ve ayrıca o, belirli enlemlerde yaratığın avlanabileceği saptanmış olan, değişmez mevsimleri aklına getirerek, avının arayışında şu ya da bu sahada bulunmasının gerektiği en uygun gün hakkında akla yakın, neredeyse kesin tahminlerde bulunabiliyordu.

Gerçekten de, ispermeçet balinasının belirli sulara uğrayışının düzenliliğiyle ilgili olgu öyle garantilidir ki, birçok avcı, ispermeçet balinasının dünya çapında yakından gözlemlenebildiği ve incelenebildiği takdirde, tüm balinacılık filosunun birer yolculuğunun seyir defterleri dikkatle karşılaştırıldığı takdirde, onun göçlerinin, değişmezlik bakımından ringa balıklarının göçleriyle ya da kırlangıçların uçuşlarıyla uyuştuğunun keşfedileceğine inanır. Bu ipucu üzerine, ispermeçet balinası için ayrıntılı göç haritaları oluşturma girişimlerinde bulunulmuştur.[1]

1 Ne mutlu ki, yukarıdaki beyanlar yazıldıktan sonra, bunlar Washington'daki Millî Rasathane'den Yüzbaşı Maury tarafından yayımlanan, 16 Nisan, 1851 tarihli resmî bir sirkülerle doğrulanmıştır. O sirkülere göre, tam da böyle bir haritanın tamamlanmak üzere olduğu anlaşılmakta ve

Ayrıca ispermeçet balinaları bir beslenme alanından diğerine geçiş yaparken, yanılmaz bir içgüdünün yönlendirmesiyle –daha doğrusu, Tanrısal Varlık'tan gelen gizli bir istihbaratla, diyelim– çoğunlukla *damar* denen biçimlerde yüzerler; belirli bir okyanus hattında öyle şaşmaz bir doğrulukla yollarına devam ederler ki hiçbir gemi, hiçbir haritaya göre, rotasında böyle olağanüstü bir isabetin onda biriyle bile gitmemiştir. Bu vakalarda, tek bir balinanın yönü bir topografın paraleli kadar düz olsa da ve üzerinde ilerlediği hat kesin olarak kendi kaçınılmaz, düz iziyle sınırlı olsa da, bu zamanlarda içinde yüzdüğü söylenen gelişigüzel *damar* genellikle birkaç millik bir genişliği kapsar (yaklaşık bir değerdir bu, çünkü damarın enlendiği ve daraldığı tahmin edilmektedir); ama bu sihirli kuşak boyunca dikkatle süzülen bir balina gemisinin direk başlarından görülebilen alanın asla dışına çıkmaz. Özetle, belirli mevsimlerde, o saha içinde ve o rota boyunca, göç eden balinalar büyük bir güvenle aranabilir.

Ve dolayısıyla Ahab, doğruluğu kanıtlanmış zamanlarda, iyi bilinen ayrı beslenme alanlarında avıyla karşılaşmayı umut edebilmekle kalmıyor, bu alanlar arasındaki en geniş su sahalarını geçerken, maharetiyle, yolu üzerinde yerini ve zamanını öyle ayarlayabiliyordu ki, o sırada bile bir karşılaşma beklentisinden bütünüyle yoksun olmuyordu.

İlk bakışta, delice ama yine de sistemli projesini engeller gibi görünen bir durum vardı. Ama gerçekte böyle değildi belki de. Toplu halde yaşayan ispermeçet balinalarının belirli sahalar için düzenli mevsimleri olduğu halde, genel olarak, mesela bu yıl şu, şu enleme ya da boylama dadanan sürülerin, bir önceki mevsim orada bulunan sürülerle tam

---

bunun bazı kısımları sirkülerde sunulmaktadır. "Bu harita okyanusu, beş enlem derecesine beş boylam derecesi boyutunda bölgelere ayırmaktadır; bu bölgelerin her birinde, dikey olarak, on iki ay için on iki sütun ve her birinde yatay olarak üç çizgi bulunmaktadır; çizgilerden biri, her ay her bir bölgede geçirilmiş olan gün sayısını, diğer ikisiyse ispermeçet balinalarının ya da gerçek balinaların görülmüş olduğu gün sayısını gösterir."

olarak aynı olduğu sonucuna varamazsınız; gerçi bunun aksinin doğru çıktığı olağandışı ve tartışılmaz örnekler de yok değildir. Genel olarak, aynı yorum, olgun, yaşlı ispermeçet balinaları arasındaki yalnızlar ve münzeviler için de geçerlidir, yalnız daha dar sınırlar içinde. Öyle ki, Moby Dick daha önceki bir yıl, mesela Hint Okyanusu'ndaki Seyşel sahası denen yerde, ya da Japonya sahilindeki Volkan Koyu'nda görülmüş olduğu halde, Pequod buna tekabül eden daha sonraki herhangi bir mevsimde bu mahallerden birine gidecek olsa bu, orada kesin olarak onunla karşılaşacağı anlamına gelmezdi. Zaman zaman kendini göstermiş olduğu bazı başka beslenme sahaları için de böyleydi. Bunlar onun uzun süreli ikametgâhı değil, sadece rasgele durak yerleri ve deyim yerindeyse, okyanus hanları gibiydi. Ve şimdiye kadar Ahab'in amacına ulaşma şansından bahsedildiği noktalarda yalnızca onun, bütün olanakların olasılıklara ve Ahab'in safça düşündüğü gibi, her olanağın hemen hemen bir kesinliğe dönüşeceği belirli, sabit bir zamana ya da yere ulaşılıncaya kadarki yan, öncül, fazladan beklentilerine değinildi. O belirli, sabit zaman ve yer bir tek teknik tabirde birleşiyordu... Hattaki Mevsim.[2] Çünkü Moby Dick arka arkaya birkaç yıl periyodik olarak orada ve o zamanda, bir süre bu sularda vakit geçirirken görülmüştü, güneşin, yıllık turunda, öngörülen bir zaman aralığında, burçların birinde oyalandığı gibi. Beyaz Balina'yla ölümcül karşılaşmaların çoğu da orada vuku bulmuştu; oradaki dalgalarda onun eylemlerinin hikâyeleri vardı; saplantılı yaşlı adamın, intikamının korkunç gerekçesini bulduğu trajik yer de oradaydı. Ama Ahab, takıntılı ruhunu bu kararlı ava verişindeki tedbirli itina ve oyalanmayan teyakkuz içinde kendine, bütün umutlarını yukarıda sözü edilen taçlandırıcı tek olguya bağlama izni vermezdi, bu olgu o umutları ne kadar şişirse de yapamazdı bunu; yemininin uykusuzluğu içinde, huzursuz

2 Yılın Pasifik Okyanusu'nun ekvatoral bölgelerinde geçirilen zamanı. (ç.n.)

kalbini de, aradaki tüm arayışları erteleyecek kadar sakinleştiremezdi.

Şimdi, Pequod Nantucket'tan Hattaki Mevsim'in en başlarında yelken açmıştı. O halde, mümkün olan hiçbir çaba, komutanının güneye doğru o büyük geçişi yapmasına, Horn Burnu'nu dönmesine ve sonra, altmış enlem derecesi aşağıya inerek, ekvatoral Pasifik'te seyretmek üzere zamanında oraya varmasına olanak veremezdi. Dolayısıyla bir sonraki mevsimi beklemesi gerekirdi. Ancak Ahab tam da durumun bu karmaşıklığını gözeterek belki de Pequod'un bu erken yola çıkış zamanını doğru seçmişti. Çünkü önünde üç yüz altmış beş gün ve gecelik bir zaman aralığı vardı; karada sabırsızlıkla acıya katlanmak yerine, çok yönlü bir avla geçireceği bir zaman aralığı; Beyaz Balina'nın tesadüfen tatilini periyodik beslenme alanlarından çok uzaktaki denizlerde geçirmekte olup, kırışık çehresini İran Körfezi açıklarında, ya da Bengal Koyu'nda, Çin denizlerinde, ya da ırkının sık sık uğradığı başka sularda göstermesi ihtimaline karşı. Bu durumda musonlar, pampa ve kuzeybatı rüzgârları, kuru kara rüzgârları, alizeler; yani doğu rüzgârları ve samyelleri hariç herhangi bir rüzgâr, Moby Dick'i Pequod'un dünyanın etrafını dolaşan izinin oluşturduğu dolambaçlı, zikzaklı çemberin içine sürükleyebilirdi.

Ama bütün bunları kabul etsek de; ihtiyatla ve serinkanlılıkla bakıldığında, delice bir fikir gibi gelmiyor mu bu; engin, uçsuz bucaksız okyanusta tek başına bir balinanın, karşılaşılsa bile, bireysel olarak avcısı tarafından tanınabileceği, tıpkı Konstantinopolis'in kalabalık caddelerinde beyaz sakallı bir müftünün tanınabileceği gibi? Hayır. Çünkü Moby Dick'in kar beyazı çehresini ve kar beyazı kamburunu başkasıyla karıştırmak mümkün değildi. Hem ben o balinayı yaftalamadım mı, diye mırıldanırdı Ahab kendi kendine, gece yarısının çok sonrasına kadar haritalarıyla uğraştıktan sonra, düşüncelere dalıp gittiği zaman... onu yaftaladım,

kaçabilir mi hiç? Geniş yüzgeçleri delindi ve kaybolmuş bir koyunun kulakları gibi tırtık tırtık oldu! Ve bu noktada, deli aklı nefes nefese bir yarış yapıyormuş gibi koşardı, ta ki derin düşünceleri yüzünden üzerine bir yorgunluk ve halsizlik çökünceye kadar; ve güvertenin açık havasında kuvvetini toplamaya çalışırdı. Ah, Tanrım! Gerçekleştirilmemiş kindar bir arzuyla yanıp tutuşan bir insan ne büyük azaplarla kendinden geçer! Sıkılı yumruklarla uyur ve kendi kanlı tırnakları avuçlarına geçmiş bir halde uyanır.

Sık sık, gecenin bitkin düşürücü ve dayanılmaz derecede canlı rüyaları –gün boyunca süren kendi yoğun düşüncelerini kaldığı yerden devam ettirerek, onları çarpışan cinnetler arasında sürdüren ve yüreğinin atışı bile çekilmez bir ıstırap haline gelinceye kadar yanan beyninde fırıl fırıl döndüren o rüyalar– onu hamağından kalkmaya zorladığında; ve bazen olduğu gibi, bu ruhsal sancıları onun varlığını temelinden söktüğü ve ruhunda, içinden çatallı alevlerin ve şimşeklerin hızla yükseldiği, lanetli iblislerin ona aşağıya, yanlarına atlaması için işaret ettikleri derin bir yarık açılıyormuş gibi olduğunda; altında, kendi içindeki bu cehennem çukuru uzayıp gittiğinde, bütün gemide vahşi bir feryat duyulurdu; ve Ahab, sanki tutuşmuş bir yataktan kaçıyormuş gibi, ateş püsküren gözlerle makam odasından fırlardı. Fakat belki de bunlar gizli bir zayıflığın bastırılmaz belirtileri, ya da kendi kararlılığının korkusu değil, azminin yoğunluğunun en açık alametleriydi. Çünkü böyle zamanlarda, onun böyle dehşet içinde tekrar o hamaktan fırlamasına sebep olan etken, beyaz balinanın entrikacı, doyumsuzca ısrarlı avcısı, deli Ahab, hamağına gitmiş olan bu Ahab değildi. O etken, onun içindeki ebedî, canlı prensip ya da ruhtu; ve uykuda bu, başka zamanlarda onu dış vasıtası ya da etkeni olarak kullanan niteleyici zihinden o an için ayrılmış olduğundan, spontane olarak, kopmaz bir parçası olmaktan bir süreliğine çıktığı o hummalı şeyin kavurucu yakınlığından kurtulmaya çalı-

şıyordu. Ama zihin, ruhla birleşmiş olmadığı takdirde var olmadığına göre, Ahab'in vakasında, o bütün düşüncelerini ve hayallerini tek yüce amacına teslim edince; o amaç, sırf kendi ısrarlı iradesiyle, tanrılara ve şeytanlara karşı zorla kendini, kendine has, kendi kendini var sayan, bağımsız bir tür varlık haline getiriyor olmalıydı. Hatta birleşik olduğu olağan hayatiyet, dehşet içinde bu davetsiz ve babasız doğumdan kaçarken, o amansızca yaşayabiliyor ve yanabiliyor olmalıydı. Dolayısıyla, Ahab gibi görünen o şey odasından fırladığında, cismanî gözlerden ateş püskürerek bakan azap içindeki o ruh, o an için sadece boşalmış bir şey, biçimsiz, uyurgezer bir varlıktı; yaşayan bir ışık huzmesiydi elbette, ama renklendirebileceği bir cisim yoktu ve dolayısıyla, kendi içinde bir boşluktu. Tanrı yardımcın olsun yaşlı adam, düşüncelerin senin içinde bir yaratık peyda etmiş; ve yoğun düşüncelerinin böylece bir Prometheus[3] haline getirdiği bir insanın yüreğini sonsuza kadar bir akbaba kemirir; o akbabaysa bilfiil kendisinin peyda ettiği yaratıktır.

3 Yunan mitolojisinde, tanrılardan ateşi çalan ve bir kayaya zincirlenip, bir akbabanın her gün karaciğerini yemesiyle cezalandırılan Titan. (ç.n.)

XLV. Bölüm

Taahhüt

Bu kitapta hikâye denebilecek bir şey varsa bu hikâye bakımından ve özellikle, ispermeçet balinalarının alışkanlıklarındaki bir iki çok ilginç ve garip ayrıntıya dolaylı olarak değinmesi açısından, yukarıdaki bölümün baş kısmı bu ciltte bulunacak en önemli bölümlerden biridir; ama bu bölümün başlıca meselesinin yeterince anlaşılması için ve ayrıca, konu hakkındaki derin bilgisizliğin, bu işin ana noktalarının doğal gerçekliği konusunda bazı zihinlerde yaratabileceği kuşkuyu ortadan kaldırmak için, bu meselenin daha aşina gelen unsurlarla, daha fazla detaylandırılması gerekir.

Görevimin bu kısmını metodik olarak yerine getirmek istemiyorum; bunun yerine, arzu edilen izlenimi, bir balinacı olarak pratik ya da güvenilir bir şekilde bildiğim bazı maddeleri ayrı ayrı aktararak yaratmakla yetineceğim; aktarılan bu şeylerden, hedeflenen sonucun doğal olarak, kendiliğinden geleceğini varsayıyorum.

Öncelikle: Bir balinanın zıpkınla vurulduktan sonra tam bir kaçış gerçekleştirdiği; ve bir zaman aralığından sonra (bir örnekte üç yıllık bir araydı bu) aynı el tarafından tekrar vurulup öldürüldüğü üç örneğe şahsen şahit oldum; bu balina-

ların bedenlerinden, ikisi de aynı kişisel markayla işaretlenmiş ikişer demir çıkarılmıştı. İki zıpkının fırlatılmasının arasından üç yılın geçtiği örnekte (ki bundan daha fazla olmuş olabileceğini düşünüyorum), onları savuran adam iki olay arasında bir ticaret gemisiyle Afrika'ya yolculuk yapmış, orada karaya çıkmış, bir keşif partisine katılmış ve kıtanın ta içlerine kadar girmiş, sık sık yılanların, vahşilerin, kaplanların, zehirli bataklık buharlarının tehlikeleriyle ve bilinmeyen bölgelerin göbeğinde dolaşmanın getirdiği diğer bütün olağan risklerle karşılaşarak, hemen hemen iki yıllık bir dönem boyunca orada seyahat etmişti. Bu arada, vurduğu balina da seyahatler yapmış olmalıydı; kuşkusuz yerkürenin etrafını üç defa dolaşmış, böğrünü Afrika'nın tüm sahillerine dokundurmuştu; ama boşuna. Bu adam ve bu balina tekrar bir araya geldiler ve biri diğerini yenilgiye uğrattı. Dediğim gibi, ben kendim, buna benzer üç örnekle karşılaştım; daha doğrusu, ikisinde balinaların vurulduğunu gördüm; ve ikinci saldırıda, daha sonra ölü balıktan alınan, üstlerine kazınmış kişisel işaretleri taşıyan iki demiri gördüm. Üç yıllık örnekteyse, öyle tesadüf etti ki, her iki defasında da filikadaydım, ilkinde ve sonuncusunda; ve son defasında, balinanın gözünün altında, üç yıl önce orada gözlemlemiş olduğum garip bir tür kocaman beni açık seçik tanıdım. Üç yıl diyorum, ama daha fazla olduğundan hemen hemen eminim. O halde, işte gerçekliğini şahsen bildiğim üç örnek; ama bu meseledeki dürüstlüğüne kusur atfetmek için hiçbir iyi dayanak bulunmayan insanlardan, başka birçok örnek duymuşumdur.

İkincisi: Karadaki dünya bundan ne kadar habersiz olsa da, ispermeçet balinası sanayisinde, okyanustaki belirli bir balinanın birbirinden uzak zamanlarda ve yerlerde birçok insan tarafından teşhis edildiği birkaç unutulmaz, tarihî örnek olduğu iyi bilinir. Böyle bir balinanın bu şekilde mimlenmesi, bütünüyle ve aslen, onu başka balinalardan ayırt eden bedensel tuhaflıkları yüzünden değildi; çünkü bir bali-

na bu bakımdan ne kadar tuhaf olursa olsun, onu öldürerek ve onu kaynatıp kendine has bir biçimde değerli bir yağa indirgeyerek, çok geçmeden tuhaflıklarına son veriyorlardı. Hayır, sebep şuydu: Balina sanayisinin ölümcül deneyimlerinden dolayı, Rinaldo Rinaldini'yi[1] olduğu gibi, böyle bir balinayı da kuşatan korkunç bir tehlikelilik şöhreti vardı; o kadar ki onun denizde, yanlarında tembelce dolaşmakta olduğu fark edildiğinde, çoğu balıkçı sadece muşamba şapkasına dokunarak onu selamlamakla yetinir, daha yakın bir tanışıklık geliştirmeye yeltenmezdi. Öfkesi burnunda önemli bir adam tanıyan karadaki bazı zavallı köftehorlar gibi, sokakta ona soğuk, dikkat çekmeyen selamlar verirlerdi... eğer bu tanışıklığı daha ileriye götürürlerse, bu haddini bilmezlikleri karşılığında ani bir yumruk yeme korkusuyla.

Ama bu ünlü balinalardan her biri büyük bir bireysel şöhrete nail olmakla kalmıyordu... hatta buna okyanus çapında bir nam da diyebilirsiniz; hayattayken ünlü ve şimdi, ölümden sonra, başüstü güvertesi öykülerinde ölümsüzleşmekle kalmıyor, ona bir ismin tüm hakları, ayrıcalıkları ve payeleri tanınıyordu; gerçekten de Kambises[2] ya da Sezar kadar isim sahibi oluyordu. Öyle değil miydi, ey Timor Tom! Sen, Doğu'nun bu isimdeki boğazlarında[3] o kadar uzun süre gizlice dolaşan, püskürtüsü sık sık Ombay'in palmiyeli kumsalından görülen, bir aysberg gibi bereli, ünlü Leviathan? Öyle değil miydi, ey Yeni Zelanda Jack! Sen, Dövmeler Diyarı'nın yakınlarında izlerini kesiştiren tüm teknelerin korkulu rüyası? Öyle değil miydi, ey Morquan! Yüksek püskürtüsünün zaman zaman göğe karşı kar beyazı bir haç biçimini aldığı söylenen Japonya kralı? Öyle değil miydi, ey Don Miguel! Sen, yaşlı bir kara kaplumbağası gibi, sırtı mistik hiyerogliflerle işaretli Şilili balina! Basit bir dille, işte memeli deniz

1 1800'lerde çok popüler olan bir dizi Alman romanının haydut kahramanı. (ç.n.)

2 Eski bir Pers devletinin MÖ 6. yüzyılda hüküm süren imparatoru. (ç.n.)

3 Pasifik Okyanusu'nu Hint Okyanusu'na bağlayan Timor Geçidi. (ç.n.)

hayvanları tarihi öğrencilerinin, klasikçilerin Marius'u ya da Sylla'yı[4] bildiği kadar iyi bildikleri dört balina.

Ama hepsi bu değil. Yeni Zelanda Tom[5] ve Don Miguel çeşitli zamanlarda değişik teknelerin filikaları arasında büyük bir kargaşa yarattıktan sonra, nihayet yiğit balina gemisi kaptanları onların arayışı içerisine girmiş, onları sistematik olarak bulup çıkarmış, kovalamış ve öldürmüştü; o kaptanlar özellikle bu hedefi gözeterek demir almışlardı, eski zamanların Kaptan Butler'ının Narragansett Ormanları'nın içinde yola çıkarken, o kötü şöhretli, kanlı vahşi Annawon'u, Kızılderili Kral Philip'in[6] baş cengâverini yakalamayı aklına koymuş olduğu gibi.

Matbu bir biçimde, Beyaz Balina'nın tüm hikâyesinin ve özellikle facianın akla yatkınlığını her bakımdan ortaya koymasından dolayı bana önemli gelen bir iki başka şeyden söz etmek için tam da bu noktadan daha iyi bir yer bulabileceğimi zannetmiyorum. Çünkü bu, hakikatin bir hata kadar çok desteklenmeye muhtaç olduğu o üzücü durumlardan biridir. Karada yaşayan çoğu insan dünyanın en basit ve en somut harikalarının bazılarından o kadar habersizdir ki, balina sanayisinin tarihî olan ya da olmayan basit olgularıyla ilgili bazı ipuçları verilmezse, Moby Dick'in korkunç bir masal, ya da daha kötüsü ve nefret uyandıranı, iğrenç ve tahammül edilmez bir alegori olduğunu düşünerek ona dudak bükebilirler.

Öncelikle: Birçok insanın büyük balina sanayisinin genel tehlikeleri hakkında bazı belirsiz, uçup gidici fikirleri olsa da, bu tehlikeler ve hangi sıklıkla tekrarlandıkları konusunda sabit, canlı bir kavrayışları kesinlikle yoktur. Bunun

---

4 Bir iç savaşta birbirlerine karşı savaşan iki Romalı general. (ç.n.)

5 Melville önceki paragrafta bahsi geçen Timor Tom ve Yeni Zelanda Jack'in adlarını karıştırıyor. Gerçek balinalardan söz edildiği için Yeni Zelanda Tom adının doğru olduğunu biliyoruz. Timor Jack ise isimsiz bir ispermeçet balinası. (e.n.)

6 1675-76 yıllarında Britanyalı yerleşimcilere karşı giriştikleri talihsiz bir savaşta halkına önderlik eden reis Matacomet. (ç.n.)

bir nedeni belki, sanayideki fiilî felaketlerin ve kaza sonucu ölümlerin ellide birinin bile memlekette, her ne kadar geçici ve derhal unutulacak olsa da, halka açık bir kayda geçmemesidir. Zannediyor musunuz ki, belki de şu anda Yeni Gine sahili açıklarında bir balina ipine takılmış olup, derine dalan Leviathan tarafından denizin dibine taşınmakta olan oradaki o zavallı adam... zannediyor musunuz ki o zavallı adamın adı, yarın kahvaltıda okuyacağınız gazetenin ölüm ilanlarında geçecektir? Hayır: Çünkü burasıyla Yeni Gine arasında posta hizmetleri çok düzensizdir. Hatta, dolaylı ya da dolaysız olarak Yeni Gine'den gelen, düzenli denebilecek herhangi bir haber duydunuz mu? Yine de size diyorum ki, Pasifik'e yaptığım belirli bir yolculukta, diğer birçoklarının arasında, her birinde balina yüzünden bir ölüm, bazılarındaysa birden fazla ölüm olmuş otuz değişik gemiyle ve her biri bir filikanın mürettebatını kaybetmiş üç gemiyle görüştük. Tanrı aşkına, lambalarınızı ve mumlarınızı idareli kullanın! Yaktığınız her galon için, en azından bir damla insan kanı akıtılmıştır.

İkincisi: Aslında karadaki insanların, bir balinanın muazzam bir güce sahip muazzam bir yaratık olduğuna dair kesin olmayan bir fikri vardır; ama onlara bu çifte muazzamlığın belirli bir örneğini anlatırken, her defasında şakacılığım konusunda bana iltifat ettiklerini fark ettim; oysa ruhum üzerine yemin ederim ki, şaka yapmaya, Musa'nın Mısır'ın musibetlerinin tarihini yazarken olduğundan daha fazla niyetli değildim.

Ama neyse ki, burada anlatmaya çalıştığım özel nokta, kendi tanıklığımdan tamamen bağımsız bir tanıklık üzerine kurulabilir. O nokta şudur: İspermeçet balinası bazı vakalarda büyük bir gemiyi doğrudan doğruya kasıtlı olarak parçalamaya, tahrip etmeye ve batırmaya yetecek kadar güçlü, bilinçli ve akıllı bir şekilde kötü niyetlidir; ve üstelik, ispermeçet balinası bunu *yapmıştır* da.

Öncelikle: 1820 yılında, Kaptan Pollard komutasındaki Nantucket gemisi Essex,[7] Pasifik Okyanusu'nda seyrediyormuş. Bir gün püskürtüler görmüş, filikalarını denize indirmiş ve bir ispermeçet balinası sürüsünü kovalamaya başlamış. Çok geçmeden, balinalardan birkaçı yaralanmış; o sırada aniden, filikalardan kurtulan çok büyük bir balina sürüden ayrılmış ve doğrudan doğruya geminin üstüne gelmeye başlamış. Alnını geminin gövdesine vurarak onu öyle bir parçalamış ki, "on dakika" geçmeden gemi dibe çökmüş ve devrilmiş. O zamandan beri ondan geriye kalan bir tek kalas bile görülmemiş. Mürettebatın bir kısmı, son derece şiddetli tabiat şartlarına maruz kaldıktan sonra, filikalarıyla karaya ulaşmış. Nihayet eve dönen Kaptan Pollard başka bir geminin komutasını alarak bir kez daha Pasifik'e yelken açmış, ama tanrılar, bilinmeyen kayalar ve dalgalar üzerinde onu tekrar batırmış; ikinci kez gemisini tümüyle kaybetmiş ve derhal denize tövbe ederek, bir daha onu kışkırtmamış. Bugün Kaptan Pollard Nantucket'ta ikamet ediyor. O trajedi sırasında Essex'in ikinci kaptanı olan Owen Chace'i gördüm; sade ve aslına sadık hikâyesini okudum; oğluyla sohbet ettim; ve bütün bunlar, facianın vuku bulduğu yerin sadece birkaç mil uzağında oldu.[8]

---

7 Güney Amerika'nın Pasifik sahili açıklarında bir balina tarafından batırılan bir gemi. Bu olayın öyküsü *Moby Dick*'e esin kaynağı olmuştur. (ç.n.)

8 Aşağıdakiler Chace'in hikâyesinden alınmıştır: "Her bir olgu, onun faaliyetlerini yönlendirenin asla tesadüf olmadığı sonucuna varmamı haklı çıkarıyormuş gibiydi; kısa bir zaman aralığıyla, gemiye iki ayrı saldırıda bulundu; yönlerine bakılırsa bunların ikisi de, önden yapılarak ve böylece çarpışma için iki objenin hızlarını birleştirerek, bize en büyük zararı vermek üzere hesaplanmıştı; bu çarpışmayı gerçekleştirmek içinse tam da onun yaptığı manevralar gerekiyordu. Görünümü son derece korkunçtu; hınç ve hiddet belirten bir nitelikteydi. Doğrudan doğruya biraz önce içine girmiş ve yoldaşlarından üçünü vurmuş olduğumuz sürüden geliyordu, sanki onların ıstırapları için intikam duygusuyla ateşlenmiş gibi." Yine: "Her halükârda, hepsi de kendi gözlerimin önünde cereyan eden ve o sırada zihnimde, balinadan gelen kararlı, hesaplı bir şeytanlıkla ilgili, birçoğunu şimdi hatırlayamadığım izlenimler yaratan bütün şartların birlikte ele alınması beni, kanaatimin doğru olduğu konusunda tatmin olmaya teşvik ediyor."

İkincisi: Yine bir Nantucket gemisi olan Union, 1807 yılında benzer bir saldırı sonucunda Azor Adaları açıklarında bütünüyle zayi olmuştu, ama bu facianın özgün ayrıntılarıyla karşılaşma şansım hiç olmadı, gerçi zaman zaman balina avcılarının laf arasında buna değindiğini duydum.

Üçüncüsü: On dokuz yirmi yıl önce, o zamanlar birinci sınıf bir Amerikan savaş şalupasına kumanda etmekte olan Komodor J... tesadüfen Sandviç Adaları'ndaki Oahu'nun limanında, bir Nantucket gemisinde, bir grup balina gemisi kaptanıyla akşam yemeği yiyormuş. Sohbet balinalar konusuna gelmiş ve komodorun canı, oradaki profesyonel beyefendilerin bu hayvanlara atfettiği şaşırtıcı kuvvet konusunda kuşkulu olmak istemiş. Mesela, herhangi bir balinanın onun sağlam şalupasına, bir yüksük dolusu kadar bile su sızdırmasına sebep olacak bir şekilde çarpabileceğini kesin olarak reddetmiş. Pekâlâ; ama dahası var. Birkaç hafta sonra, komodor bu dayanıklı tekneyle Valparaiso'ya yelken açmış. Ama yolda, onunla birkaç dakikalık özel bir iş görmeyi rica eden heybetli bir ispermeçet balinası tarafından durdurulmuş. O işse, komodorun teknesine sıkı bir darbe aşk etmekten ibaretmiş; öyle ki, komodor bütün pompalarını çalıştırarak, geminin yan yatırılıp onarılması için doğruca en yakın limana yollanmış. Batıl inançlı değilim, ama komodorun o balinayla görüşmesinin Tanrı'nın müdahalesi sonucu olduğunu düşünüyorum. Tarsuslu Saul[9] benzer bir

---

İşte gemiden ayrıldıktan bir süre sonra, simsiyah bir gecede, üstü açık bir filikada, herhangi bir konuksever sahile ulaşmaktan neredeyse umudunu keserken düşündükleri. "Karanlık okyanus ve kabaran sular bir şey değildi; dehşetli bir fırtına tarafından yutulma, ya da gizli kayalara savrulma korkusunun yanı sıra, korkulu beklentilerin diğer bütün olağan konuları, bir dakika bile düşünülmeyi hak etmiyormuş gibiydi; gün yine yüzünü gösterinceye kadar, kasvetli görüntüsüyle geminin enkazı ve balinanın *korkunç çehresi ve intikamı* düşüncelerimi bütünüyle işgal etti."
Başka bir yerde –sayfa 45– "*hayvanın esrarengiz ve ölümcül saldırısı*"ndan bahsediyor.

9 Şam'a giderken kör edici bir ışık gördükten sonra İsa'nın müridi olan havari Pavlus. (ç.n.)

korkuyla inançsızlıktan dönmemiş miydi? Söylüyorum size, ispermeçet balinasının zırvalara tahammülü yoktur.

Şimdi sizi bahsettiğimiz şeyin, yazarı için özellikle ilginç olan küçük bir örneği olarak, Langsdorff'un *Seyahatler*'ine yönlendiriyorum. Bu arada Langsdorff'un, içinde bulunduğumuz yüzyılın başlarında Rus amirali Krusenstern'ün ünlü Keşif Gezisi'ne bağlı olduğunu bilmelisiniz. Kaptan Langsdorff on yedinci bölümüne şöyle başlıyor:

"Mayısın on üçünde gemimiz artık yelken açmaya hazırdı ve ertesi gün Okhotsk'a[10] gitmek üzere açık denizdeydik. Hava çok berrak ve güzeldi, ama öyle dayanılmaz bir derecede soğuktu ki kürk giysilerimizi çıkaramıyorduk. Birkaç gün çok az rüzgâr esti; ancak on dokuzuncu gündeydi ki, kuzeybatıdan sertçe bir rüzgâr çıktı. Gövdesi geminin kendisinden daha iri olan olağanüstü büyüklükte bir balina suyun hemen hemen yüzeyinde yatıyordu, ama pupa yelken gitmekte olan gemi neredeyse onun üstüne çıkıncaya kadar güvertedeki hiç kimse onu fark etmedi; öyle ki, geminin ona çarpmasını önlemek imkânsızdı. Böylece, bu devasa yaratık sırtını dikerek gemiyi sudan en az bir metre yukarıya kaldırırken, mutlak bir tehlike içine girdik. Direkler sallandı, yelkenler tümüyle indi; bu arada biz aşağıdakiler, bir kayaya çarpmış olduğumuz sonucuna vararak hep beraber derhal güverteye fırladık; bunun yerine, canavarın büyük bir ciddiyet ve ağırbaşlılıkla yüzüp gittiğini gördük. Kaptan D'Wolf, teknenin bu darbeden dolayı herhangi bir hasara uğramış olup olmadığını kontrol etmek için derhal pompalara başvurdu, ama ne mutlu ki hiçbir zarar görmeden kurtulmuş olduğunu anladık."

Şimdi burada, söz konusu geminin komutanı olarak bahsedilen Kaptan D'Wolf New Englandlıdır ve bir kaptan olarak sıradışı maceralarla dolu uzun bir hayat yaşadıktan sonra, bugün Boston yakınlarındaki Dorchester kasabasın-

10 Rusya'nın Pasifik sahilinde bir liman. (ç.n.)

da ikamet etmektedir. Onun yeğeni olma şerefine nailim.[11] Langsdorff'taki bu bölüm konusunda onu özellikle sorgulamışımdır. Her bir kelimesini doğruluyor. Ancak, gemi hiçbir şekilde büyük bir gemi değilmiş: Sibirya sahillerinde inşa edilmiş bir Rus teknesiymiş ve eniştem onu, memleketten yelken açarken içinde bulunduğu tekneyi takas ederek elden çıkardıktan sonra satın almış.

Eski tarz maceralar anlatan ve Langsdorff'unki gibi, gerçekten harikalarla dolu o tepeden tırnağa erkeksi kitapta –kadim Dampier'nin eski dostlarından Lionel Wafer'ın seyahatinde– az önce Langsdorff'tan aktarılan meseleye çok benzer bir şekilde kaydedilmiş küçük bir mesele buldum ve ihtiyaç duyulması ihtimaline karşı, doğrulayıcı bir örnek olarak onu buraya eklemekten geri duramayacağım.

Görünüşe göre Lionel, "John Ferdinando" olarak adlandırdığı, şimdiki Juan Fernandes Adaları'na gitmekteymiş. "Oraya giderken," diyor, "sabahın saat dördü sularında, Amerika kıtasının aşağı yukarı yedi yüz elli kilometre uzağındayken, gemimiz korkunç bir darbe hissetti ve bu, adamlarımızı öyle bir hayrete düşürdü ki nerede olduklarını ve ne düşüneceklerini bilemez oldular; herkes ölüme hazırlanmaya başladı. Ve gerçekten de, darbe öyle ani ve şiddetliydi ki geminin bir kayaya çarpmış olduğunu varsaydık; fakat şaşkınlık biraz geçince iskandil attık, sondaladık, ama bir zemin bulamadık... Darbenin aniliği, topların yuvalarının içinde zıplamasına sebep oldu ve adamların birkaçı hamaklarından aşağı düştü. Sarsıntı, başını bir topa koymuş olarak yatan Kaptan Davis'i kamarasından dışarı fırlattı!" Sonra Lionel devam edip bu darbeyi bir depreme atfediyor ve o sıralarda gerçekten de büyük bir depremin İspanyol diyarında büyük hasar yarattığını beyan ederek, bu atfın doğruluğunu kanıtlıyormuş gibi görünüyor. Ama sabahın o erken saatinin karanlığında, sonuçta darbeye gemi gövdesine aşağıdan

11 John D'Wolf Herman Melville'in (Ishmael'in değil) halasıyla evliydi. (ç.n.)

dikey olarak toslamış olan görünmeyen bir balina sebep olmuş olsa, buna pek şaşırmazdım.

Devam edip ispermeçet balinasının zaman zaman gösterdiği büyük güç ve kötü niyetle ilgili, şu ya da bu şekilde haberdar olmuş olduğum birkaç örnek daha verebilirim. Birden fazla vakada, onun kendisine saldıran filikaları geriye, gemilerine kadar kovalamakla kalmayıp, geminin kendisini takip ettiği ve güvertelerden ona fırlatılan bütün mızraklara uzun süre direndiği görülmüştür. İngiliz gemisi Pusie Hall[12] bu bağlamda bir hikâye anlatabilir; ve onun kuvvetine gelince, şu kadarını söyleyeyim ki, kaçmakta olan bir ispermeçet balinasına bağlı iplerin bir durgunluk sırasında toplanıp gemiye sıkıca tutturulduğu, balinanınsa bir yük arabasını alıp giden bir at gibi, geminin muazzam gövdesini yedeğine alıp suda çektiği örnekler olmuştur. Ayrıca, ispermeçet balinası bir kez vurulduktan sonra, eğer toparlanması için ona süre tanınırsa, o zaman, çoğunlukla cinnete kapılarak değil, kasıtlı ve bilinçli bir şekilde, onu kovalayanları imha etmeyi tasarlayarak hareket ettiği büyük bir sıklıkla gözlenmiştir; ona saldırılması üzerine çoğu zaman ağzını açması ve art arda birkaç dakika boyunca o tüyler ürpertici genişlikte tutması da karakterinin anlamlı bir ifadesidir. Ama sadece tek ve son bir örnekle yetinmeliyim; bu, dikkate değer ve son derece önemli bir örnektir ve bunun sayesinde, yalnız bu kitaptaki en mucizevi olayın günümüzün basit olgularıyla doğrulandığını değil, bu mucizelerin (bütün mucizeler gibi) sadece çağların tekrarı olduğunu net bir şekilde göreceksiniz; öyle ki, milyonuncu kez Süleyman'la birlikte amin diyoruz... Gerçekten de, güneşin altında yeni bir şey yoktur.[13]

Hristiyanların altıncı yüzyılında, Justinianus'un imparator ve Belisarius'un general olduğu günlerde, Procopius

12 1835'te bir balina tarafından batırılmıştır. (e.n.)

13 Eski Ahit'in bir kitabı olan ve Kral Süleyman'ın yazmış olduğuna inanılan *Ecclesiastes*'te bu sözler geçer. (ç.n.)

adında, Konstantinopolis'te Hristiyan bir sulh hâkimi yaşardı. Birçoklarının bildiği gibi o, kendi zamanının bir tarihçesini yazmıştı; her bakımdan olağanüstü derecede değerli bir eserdir bu. En iyi uzmanlar her zaman onun, az sonra bahsedilecek olan meseleyi hiçbir şekilde etkilemeyen bir iki ayrıntı dışında, son derece güvenilir ve abartısız bir tarihçi olduğunu düşünmüşlerdir.

Şimdi, bu tarihçesinde Procopius, Konstantinopolis'teki görevi sırasında, elli yılı aşkın bir dönem boyunca zaman zaman o sularda tekneleri parçaladıktan sonra, yakındaki Propontis, ya da Marmara Denizi'nde yakalanan muazzam bir deniz canavarından bahseder. Hatırı sayılır tarihî bir belgede bu şekilde kaydedilmiş bir olgu kolayca reddedilemez. Reddedilmesi için bir sebep de yoktur. Bu deniz canavarının tam olarak hangi türden olduğundan bahsedilmemektedir. Böyle düşünmek için başka sebepler de var ama gemileri parçaladığına göre, bir balina olmuş olmalı; ve bence, bir ispermeçet balinası olması kuvvetle muhtemel. Neden böyle düşündüğümü size söyleyeceğim. Uzun bir süre, ispermeçet balinasının Akdeniz'de ve ona bağlı derin sularda hiç bilinmediğini zannettim. Şimdi bile o denizlerin, sürü halinde yaşayan bu hayvanın alışkın olduğu bir uğrak yeri olmadığından ve işlerin şu anki yapısında, belki de asla olamayacağından eminim. Ama yaptığım başkaca araştırmalar son zamanlarda bana, çağımızda Akdeniz'de ispermeçet balinası varlığının münferit örnekleri olmuş olduğunu kanıtladı. Yetkili bir merciden, Britanya donanmasından Komodor Davis adlı bir şahsın, Berberî sahilinde[14] bir ispermeçet balinasının iskeletini bulduğunu duydum. Şimdi, bir savaş gemisi Çanakkale Boğazı'ndan kolayca geçtiğine göre, bir ispermeçet balinası da aynı rotayı takip ederek Akdeniz'den Propontis'e geçebilir.

Öğrenebildiğim kadarıyla, Propontis'te gerçek balinanın besini olan ve deniz mikroorganizmalarından oluşan o garip

14 Kuzey Afrika sahilinin batı tarafları. (ç.n.)

madde bulunmuyor. Ama ispermeçet balinasının besininin –mürekkepbalığı ya da sübyenin– o denizin dibinde gizlendiğine inanmak için iyi nedenlerim var, çünkü yüzeyinde, büyük, ama o cinsin en irilerinin cesametine yaklaşmayan yaratıklara rastlanmış. O halde, eğer bu açıklamaları uygun bir şekilde bir araya getirir ve üzerlerinde biraz düşünürseniz, tüm insani akıl yürütmelere göre, Procopius'un bahsettiği, yarım yüzyıl boyunca Roma imparatorunun gemilerini parçalayan deniz canavarının muhtemelen bir ispermeçet balinası olduğunu açıkça idrak edersiniz.

XLVI. Bölüm

Tahminler

Amacının sıcak ateşiyle yanıp tutuşan Ahab, bütün düşüncelerinde ve hareketlerinde, sonunda Moby Dick'in yakalanmasını gözetiyor olsa da; bütün insani çıkarları o tek tutkuya feda etmeye hazırmış gibi görünse de; buna rağmen, yaradılışı ve uzun süreli bir alışkanlık nedeniyle, ateşli bir balinacının usullerine, buna paralel olan seferi sürdürmeyi büsbütün terk etmeyecek kadar bağlıydı belki de. Ya da en azından, öyle değildiyse de, onu çok daha fazla etkileyen başka güdüler vardı. Saplantısı göz önüne alınsa bile, Beyaz Balina'ya karşı kindarlığının bir ölçüde bütün ispermeçet balinalarını kapsayacak şekilde genişlemiş olabileceğini ve ne kadar çok canavar öldürürse, bunun, daha sonra rastladığı her balinanın, nefret ettiği ve kovalamakta olduğu balina çıkması ihtimalini o kadar artırdığını söylemek, duruma fazla incelik katmak olur belki. Ama böyle bir varsayım gerçekten tartışılabilir olsa da, başlıca tutkusunun çılgınlığıyla o kadar sıkı sıkıya bağdaşmamasına rağmen, onu yönlendirme gücünden hiçbir şekilde yoksun olmayan daha da başka faktörler vardı.

Gayesine erişmek için Ahab'in araçlar kullanması gerekiyordu; ve ayın gölgesinde kullanılan bütün araçlar arasında,

arızalanmaya en yatkın olanı insanlardır. Mesela, bazı bakımlardan Starbuck üzerindeki hâkimiyeti ne kadar manyetik olsa da, bu hâkimiyetin o adamın tüm ruhsal varlığını kapsamadığını biliyordu, salt bedensel üstünlüğün zihinsel kontrolü içermediği gibi; çünkü zihinsel şeyler, katışıksızca ruhsal olan şeylerle ancak bir tür bedensel bağıntıdadır. Ahab mıknatısını Starbuck'ın beynine tuttuğu sürece, Starbuck'ın bedeni ve Starbuck'ın baş eğdirilmiş iradesi Ahab'e aitti; bütün bunlara rağmen, yine de Ahab, ikinci kaptanın ruhen kaptanının arayışından nefret ettiğini ve eğer yapabilse, seve seve kendisini bundan ayıracağını ve hatta bunu köstekleyeceğini biliyordu. Beyaz Balina görününceye kadar uzun bir süre geçebilirdi. O uzun süre zarfında Starbuck, bazı sıradan, öngörülü, dolaylı etkilere maruz bırakılmadığı takdirde, daima kaptanının liderliğine karşı isyan duygusunun açıkça depreşmesinin eşiğinde olurdu. Yalnız o da değil, Ahab'in, şimdilik bu takibin doğal olarak onu kuşatan o tuhaf, hayalperest inançsızlıktan bir şekilde sıyrılması gerektiğini öngörüşündeki; bu yolculuğun tüm dehşetinin silik bir arka plana çekilmiş olarak kalması gerektiğini (çünkü pek az insanın cesareti, eylemle rahatlatılmayan sürüncemeli düşüncelere karşı dayanıklıdır); uzun gece nöbetlerini tuttuklarında, subaylarının ve tayfalarının düşünecek Moby Dick'ten daha yakın şeylerinin olması gerektiğini öngörüşündeki üstün anlayış ve kurnazlık onun Moby Dick'le ilgili gizli deliliğini her şeyden anlamlı bir şekilde açığa vuruyordu. Çünkü bu vahşi mürettebat Ahab'in gazasının ilanını ne büyük bir hevesle ve atılganlıkla alkışlamış olursa olsun; bütün denizciler az çok kaprisli ve güvenilmezdir –açık havanın değişken şartlarında yaşar ve bunun sebatsızlığını solurlar– ve her ne kadar sonunda hayat ve tutku vadetse de, peşinden gidildiği süre boyunca uzak ve soluk kalan bir gaye için alıkonduklarında, her şeyden önce, geçici ilgilerin ve uğraşların araya girip onları nihai hamle için sağlıklı bir şekilde beklemede tutması zorunludur.

Ahab başka bir şeyi de düşünmüyor değildi. Güçlü duygularla dolu zamanlarda insanoğlu tüm adi kaygıları hor görür; ama böyle zamanlar uçucudur. Üretilmiş insanın kalıcı yapısal hali alçaklıktır, diye düşünüyordu Ahab. Beyaz Balina'nın, bu vahşi mürettebatımın yüreklerini tam olarak kızıştırdığını ve hatta vahşiliklerini devre dışı bırakarak, onlarda asil bir gezgin şövalye ruhu geliştirdiğini kabul etsek bile, zevk için Moby Dick'i kovalarlarken, daha alelade, günlük iştahlarının da doyurulması gerekir. Çünkü eski zamanların yüce ruhlu ve yiğit Haçlıları bile, İsa'nın kutsal mezarı için savaşmak üzere üç bin kilometre araziyi yol üzerinde hırsızlık ve yankesicilik yapmadan ve başka dindar ikramiyeler kazanmadan katetmeye razı değillerdi. Eğer katı bir şekilde, tek nihai ve romantik gayelerine bağlı kalmaları beklenseydi... pek çoğu o nihai ve romantik gayeden tiksintiyle yüz çevirirdi. Bu adamları bütün para umutlarından –evet, para umutlarından– yoksun bırakmayacağım, diye düşünüyordu Ahab. Şimdi parayı hor görebilirler; ama birkaç ay geçer ve onlara bunun ileriye dönük hiçbir vaadi verilmezse, o zaman işte bu sakin para birdenbire içlerinde isyan eder ve işte bu para kısa zamanda Ahab'i paralar.

Kişisel olarak Ahab'le daha alakalı bir başka ihtiyati gerekçe de vardı. Muhtemelen düşüncesizce ve belki biraz da zamansızca, Pequod'un yolculuğunun asli ama gizli amacını açığa vurmuş olan Ahab, şimdi, bunu yapmakla dolaylı olarak kendini, cevaplayamayacağı bir gasp suçlamasına maruz bırakmış olduğunun ve mürettebatının, eğer isterlerse ve bunu yapma kabiliyetine sahiplerse, hem ahlaki hem de yasal tam bir dokunulmazlıkla, bundan böyle ona itaat etmeyi reddedebileceklerinin ve hatta kumandayı şiddetle onun elinden alabileceklerinin tamamen bilincindeydi. Ahab tabii ki kendini, belli belirsizce bile ima edilen bir gasp ithamından ve böyle bir baskılanmış izlenimin güç kazanmasının muhtemel sonuçlarından korumaya son derece istiyor

olmalıydı. O koruma ancak, mürettebatının maruz kalması muhtemel olan her bir küçücük ortam etkisine göstereceği özenli, son derece hesaplı bir dikkatle desteklenmiş kendi baskın beynine, kalbine ve eline bağlı olabilirdi.

O halde, bütün bu nedenlerle ve belki de burada sözel olarak geliştirilemeyecek kadar analitik olan başka nedenlerle, Ahab, Pequod'un yolculuğunun doğal, tanımındaki amacına oldukça sadık kalmaya devam etmesi gerektiğini açıkça görüyordu; alışılagelmiş bütün usullere riayet etmesi ve yalnız o da değil, kendini, mesleğinin genel icrasına karşı tüm o ünlü, tutkulu ilgisini göstermeye zorlaması gerektiğini görüyordu.

Bütün bunlara rağmen, artık sık sık üç direğin başındakilere seslendiği, etrafı dikkatle gözlemeleri ve bir domuzbalığını bile haber vermeyi ihmal etmemeleri için onları uyardığı duyuluyordu. Bu teyakkuz uzun süre mükâfatsız kalmadı.

XLVII. Bölüm

Hasır Örücü

Bulutlu, sıcak ve nemli bir öğleden sonraydı; gemiciler güvertelerde tembelce yayılıyor, ya da kurşun renkli sulara boş boş bakıyorlardı. Queequeg'le ben sükûnetle, filikamıza ek bir sargı olarak, pala hasırı denen bir hasır örmekle meşguldük. Bütün sahne öyle durgun ve sessiz, ama yine de bir şekilde bir girizgâh niteliğindeydi ve havada öyle bir dalgınlık büyüsü gizliydi ki her bir suskun denizci kendi görünmez benliğinin içinde erimiş gibi görünüyordu.

Ben, hasırla uğraşmakta olan Queequeg'in yardımcısı, ya da uşağıydım. Mekik niyetine kendi elimi kullanarak, ince halattan dolgu ya da atkıları[1] çözgünün[2] uzun lifleri arasında bir ileri bir geri geçirirken ve yanlamasına duran Queequeg, arada sırada ağır meşe palasını ipliklerin arasında kaydırır ve tembelce öteye, sulara bakarak, dikkatsizce ve düşünmeden her bir atkıyı yerine yerleştirirken: dediğim gibi, o sırada bütün gemiye ve bütün denize, yalnız palanın araya giren monoton sesiyle kesilen öyle tuhaf, hülyalı bir

1 Dokumacılıkta mekikle enine atılan iplik. (ç.n.)

2 Dokumacılıkta atkıların geçirildiği uzunlamasına ipler. (ç.n.)

hava hâkimdi ki, bu âdeta Zamanın Dokuma Tezgâhı'ydı[3] ve ben kendim, mekanik bir şekilde kaderleri dokuyup duran bir mekiktim. Çözgünün sabit iplikleri orada öylece duruyor, sadece daima geri gelen, değişmeyen bir tek titreşime maruz kalıyordu ve o titreşim, ancak başka ipliklerin çözgününkilerle çaprazlama olarak iç içe geçmesine izin vermeye yetecek kadardı. Bu çözgü gereklilik gibiydi; ve burada, diye düşündüm, kendi elimle kendi mekiğimi götürüp getiriyor ve kendi yazgımı bu değiştirilmez ipliklere dokuyorum. Bu arada Queequeg'in dürtüsel, kayıtsız palası duruma göre atkıya bazen eğik, ya da çarpık bir şekilde, kuvvetle, ya da hafifçe vuruyordu; ve sonuçlandıran vuruştaki bu farklılıkla, tamamlanmış dokunun nihai görünümünde buna tekabül eden bir aykırılık yaratıyordu; bu vahşinin, hem çözgüyü hem de atkıyı böyle nihai olarak şekillendiren ve oluşturan palası; bu rahat, kayıtsız pala, tesadüf olmalı, diye düşündüm... evet, asla uyumsuz olmayan tesadüf, özgür irade ve gereklilik... hepsi birbirinin içine geçerek beraber çalışıyor. Nihai rotasından asla saptırılamayacak olan ve birbirini izleyen her bir titreşimi aslında yalnız buna hizmet eden, gerekliliğin düz çözgüsü; mekiğini belli iplikler arasında götürüp getirmekte yine de özgür olan özgür irade; ve faaliyetinde gerekliliğin düz hatları arasına kısıtlanan, yanlamasına hareketlerindeyse özgür irade tarafından yönlendirilen, ikisi tarafından da böyle belirlenmiş olduğu halde, sırayla ikisinden birine hükmeden ve olayları biçimlendiren, son darbeyi vuran tesadüf.

Böyle dokuyup dururken, öyle tuhaf, uzun süreli ve müzikal bir şekilde vahşi ve doğaüstü bir sesle irkildim ki, özgür irade topu elimden düştü ve yukarıya, o sesin bir kanat gibi indiği bulutlara bakakaldım. Ta yukarıda, gurcatalarda, o deli Gay Headli Tashtego duruyordu. Vücudu sabırsızca ile-

3 Goethe'nin *Faust* adlı eserinde de yer alan, dünyevi olayların biçimlendirilmesini ifade eden bir metafor. (ç.n.)

riye doğru eğilmiş, eli bir sihirbazın değneği gibi uzanmıştı ve kısa, ani aralıklarla haykırışlarına devam ediyordu. Tam da o anda, denizlerin her yerinde, yüzlerce balina gemisinin aynı derece yükseğe tünemiş gözcüsünden aynı ses duyuluyor olabilirdi elbette; ama bu alışılmış eski haykırış o ciğerlerin pek azından Kızılderili Tashtego'nun ciğerlerinden olduğu kadar olağanüstü bir tını elde edebilirdi.

Çılgınca ve sabırsızca ufka doğru bakarak, yarı yarıya havada asılı bir halde yukarınızda dururken, onun Kader'in gölgelerine tanık olan ve o çılgın haykırışlarla bunların gelişini haber veren bir kâhin ya da falcı olduğunu sanırdınız.

"İşte püskürüyor! İşte! İşte! İşte! Püskürüyor! Püskürüyor!"

"Ne tarafta?"

"Rüzgâraltında, iki mil kadar uzakta! Bir sürü!"

Birdenbire her yer karıştı.

İspermeçet balinası bir saatin çalışı gibi püskürtür, aynı şaşmaz ve güvenilir düzenlilikle. Ve balinacılar bu balığı türünün başka familyalarından bu şekilde ayırt ederler.

"İşte kuyruklar gidiyor!" diye haykırdı Tashtego bu defa; ve balinalar gözden kayboldu.

"Çabuk, kilerci!" diye haykırdı Ahab. "Saat! Saat!"

Hamur Topu aceleyle aşağıya indi, saate göz attı ve Ahab'e dakikası dakikasına zamanı bildirdi.

Şimdi geminin arkası rüzgâra verildi ve gemi rüzgârın önünde usulca süzülerek ilerlemeye başladı. Tashtego balinaların rüzgâraltına doğru dalmış olduğunu bildirdiğinden, güvenle onları doğruca pruvamızın ilerisinde tekrar görmeyi bekliyorduk. Çünkü ispermeçet balinasının zaman zaman, başı bir yöne doğru bakarken dalıp, buna rağmen, yüzeyin altında gizliyken, hızla dönüp ters tarafa yüzüp giderek gösterdiği o eşsiz kurnazlık... şimdi onun bu hilekârlığı iş başında olamazdı; çünkü Tashtego'nun gördüğü balıkların herhangi bir şekilde paniğe kapılmış, hatta

yakınlığımızdan haberdar olduğunu farz etmek için hiçbir sebep yoktu. Gemi muhafızı olarak seçilen, yani filikalarda görevlendirilmemiş olan adamlardan biri artık grandi direğinin başındaki Kızılderililiden nöbeti devraldı. Pruva ve mizana direklerindeki denizciler aşağıya inmişlerdi; ip küvetleri yerlerine sabitlendi; vinçler uzatıldı; grandi sereni geriye çekildi ve üç filika, yüksek kayalıklar üzerinde cam otundan üç sepet gibi denizin üzerine sallandırıldı. Küpeştenin dışında, filikaların hevesli mürettebatları bir elleriyle parmaklığa sarılıyor, bir ayaklarıysa beklenti içinde borda tirizine[4] dayanmış olarak duruyordu. Bir savaş gemisinin, bir düşman gemisine atlamak üzere olan, uzun bir sıra halindeki adamları da işte böyle görünür.

Ama bu kritik anda, bütün bakışları balinadan çelen ani bir bağırtı duyuldu. Herkes ürkerek gözlerini, havadan yeni türemiş gibi görünen, gölgeli beş hayaletle çevrelenmiş karanlık Ahab'e dikti.

4 Ahşap bir teknede, küpeştenin ya da kaburga tahtalarının üstünü kapatan en dış kaplama. (ç.n.)

XLVIII. Bölüm

Denize İlk İniş

Hayaletler (çünkü o zaman öyle göründüler) güvertenin öteki tarafında uçuşuyorlar, gürültüsüz bir çabuklukla, orada asılı duran filikanın palangalarını ve bağlarını çözüyorlardı. Bu filika, kıçüstünün sancak tarafında asılı olması nedeniyle, teknik açıdan kaptanın filikası olarak anılsa da, daima yedek filikalardan biri olarak görülmüştü. Şimdi bunun pruvasının yanında duran şahıs uzun boylu ve esmerdi; çeliğe benzer dudaklarından, uğursuz bir biçimde, bir tek beyaz diş çıkıyordu. Siyah ketenden buruşuk bir Çin ceketi ve aynı koyu renkli kumaştan geniş, siyah bir pantolon onu bir cenaze havasıyla kuşatıyordu. Ama bu siyahlığı tuhaf bir şekilde taçlandıran, pırıl pırıl, beyaz, örgülü bir türbanı vardı; gerçek saçı örülmüş ve başının etrafına kat kat dolanmıştı. Bu şahsın, yüzleri o kadar esmer olmayan yoldaşları, Filipinlerin ilkel yerlilerinden bazılarına has o canlı, kaplan sarısı ten rengine sahiptiler; şeytani kurnazlıklarıyla kötü bir ün yapmış bir ırktır bu ve bazı dürüst beyaz gemiciler onların, para saydığı odanın başka bir yerde olduğunu düşündükleri efendileri şeytanın, denizdeki ücretli casusları ve gizli özel ajanları olduklarına inanır.

Merak içindeki gemi mürettebatı gözlerini dikmiş, hâlâ bu yabancılara bakarken, Ahab başlarındaki beyaz türbanlı yaşlı adama, "Orada her şey hazır mı Fedallah?" diye seslendi.

"Hazır," oldu âdeta tıslar gibi verilen cevap.

"Haydi indir o halde; duyuyor musun?" diye bağırdı Ahab güvertenin karşı tarafından. "Haydi, indir diyorum."

Sesi öyle gürüldüyordu ki, adamlar şaşkınlıklarına rağmen korkuluğun üzerinden atladılar; makaralar yuvalarının içinde fırıl fırıl döndü; üç filika yuvarlanarak denize indi; bu arada denizciler, başka hiçbir meslekte görülmeyen, maharetli, kaygısız bir cüretkârlıkla, birer keçi gibi, ilerleyen geminin yanından aşağı bırakılmış olan filikalara atladılar.

Henüz geminin kuytusundan çıkmamışlardı ki, rüzgârın estiği taraftan gelen dördüncü bir tekne kıçın altına doğru yaklaştı ve içinde Ahab için kürek çeken beş yabancı göründü; o ise, filikanın arka kısmında dimdik durup bağırarak, suyun üzerinde geniş bir alanı kaplayabilmeleri için Starbuck, Stubb ve Flask'e yayılmalarını söyledi. Ama hepsinin gözleri yine esmer Fedallah ve mürettebatına dikilmiş olan, öteki filikaların sakinleri bu emre itaat etmedi.

"Kaptan Ahab?" dedi Starbuck.

"Yayılın," diye haykırdı Ahab; "asılın küreklere, bütün filikalar. Sen, Flask, biraz daha rüzgâraltına doğru çek!"

"Baş üstüne, efendim," diye bağırdı küçük Kral Kazık neşeyle, kocaman dümen küreğini hızla çevirerek. "Geriye yaslanın!" dedi, tayfalarına hitaben.

"İşte!.. İşte!.. İşte yine! İşte tam ileride püskürüyor, çocuklar!.. Geriye yaslanın!"

"O sarı oğlanlara aldırış etme Archy."

"Yo, onlara aldırmıyorum efendim," dedi Archy; "hepsini daha önceden biliyordum. Ambardan seslerini duymadım mı? Ve bu Cabaco'ya bundan bahsetmedim mi? Ne diyorsun Cabaco? Onlar kaçak yolcu, Bay Flask."

Stubb, bazıları hâlâ huzursuzluk belirtileri gösteren mürettebatına, "Çekin, çekin aslan yüreklilerim; çekin çocuklarım; çekin küçüklerim," diye iç geçirdi, yayvan ve sakinleştiren bir sesle. "Neden belkemiklerinizi kırmıyorsunuz delikanlılarım? Neye bakıyorsunuz öyle? O filikadaki heriflere mi? Hadi canım! Onlar sadece bize yardım etmeye gelmiş beş adam daha –nereden geldiklerine boş verin– ne kadar çok olursak o kadar iyi olur. Çekin o zaman, çekin haydi; cehennem ateşine boş verin... şeytanlar oldukça iyi heriflerdir. İşte böyle; şimdi oldu; bin sterlinlik bir kürek çekiş bu; kumarda ortaya koyulan bütün parayı kazanacak bir kürek çekiş bu! Yaşasın ispermeçet yağıyla dolu altın kap, kahramanlarım! Üç sevinç çığlığı, adamlarım... bütün yürekler canlansın! Yavaş, yavaş; acele etmeyin... acele etmeyin. Neden küreklerinizi kırmıyorsunuz, sizi haytalar? Bir şey ısırın, sizi köpekler! İşte, işte böyle, o zaman: hafifçe, hafifçe! İşte böyle... işte böyle! Uzun ve kuvvetli. Asılın haydi, asılın! Şeytan alsın sizi, sizi baldırı çıplak haylazlar; hepiniz uyuyorsunuz. Horlamayı bırakın ve çekin, sizi uykucular. Çekin, e mi? Çekin, olmaz mı? Çeksenize. Yem balıkları ve zencefilli çörekler adına, neden çekmiyorsunuz? Çekin de bir şey kırın! Çekin de gözleriniz dışarı fırlasın! İşte!" dedi, kuşağından hızla keskin bıçağını çıkararak; "her ananın oğlu bıçağını çıkarsın ve onu dişlerinin arasına alarak kürek çeksin. İşte böyle... işte böyle. İşte şimdi bir şeyler yapıyorsunuz; şimdi oldu, çelik gemlerim. Yürütün onu... yürütün onu, gümüş kaşıklarım! Yürütün onu, demir çubuklarım!"

Stubb'ın mürettebatına yaptığı giriş konuşması burada bütün ayrıntılarıyla veriliyor, çünkü genel olarak ve özellikle kürek çekmenin dinini telkin ederken, onlarla oldukça garip bir konuşma tarzı vardı. Ama onun çektiği vaazların bu örneğine bakarak, herhangi bir zamanda cemaatine karşı düpedüz öfke nöbetlerine kapıldığını zannetmemelisiniz. Hiç de değil; ve başlıca garipliği de işte buradaydı. Müret-

tebatına en korkunç şeyleri söylerdi, ama bunları eğlenceyle hiddetin tuhaf bir karışımı olan bir tonla söylerdi ve o hiddet sadece eğlenceye çeşni katması için hesaplanmış gibiydi; öyle ki, hiçbir kürekçi böyle garip yakarıları duyup da, can havliyle kürek çekmezlik edemezdi; ama yine de, sırf işin şakası için kürek çekerdi. Ayrıca, kendisi her zaman öyle rahat ve uyuşuk görünür, dümen küreğini öyle yayılarak kullanır ve –bazen ağzı açık bir halde– öyle miskince bakardı ki, sırf böyle esneyen bir komutanın görüntüsü, düpedüz bu tezadın kuvvetiyle, mürettebatı bir tılsım gibi etkilerdi. Üstelik Stubb, neşeleri bazen bütün astlarının onlara itaat etme konusunda tetikte olmalarına yol açacak kadar ilginç bir şekilde belirsiz olan şu garip nüktecilerdendi.

Şimdi Starbuck, Ahab'den gelen bir işarete itaat edip, verev olarak Stubb'ın pruvasının önünden geçiyordu; ve bir iki dakikalığına filikalar birbirine bir hayli yakınken, Stubb ikinci kaptana seslendi.

"Bay Starbuck! İskele tarafındaki filika, selam! Sizinle bir şey konuşmak istiyorum, efendim, lütfederseniz!"

"Selam!" diye karşılık verdi Starbuck, konuşurken bir santim bile dönmeden; hâlâ ciddiyetle ama fısıltıyla mürettebatını teşvik ediyor, yüzü kararlı bir şekilde Stubb'ın yüzünden başka tarafa bakıyordu.

"Şu sarı oğlanlara ne diyorsunuz, efendim!"

"Gemi yola çıkmadan önce bir şekilde gizlice içeri sokulmuşlar. (Kuvvetle, kuvvetle, çocuklar!)" dedi fısıltıyla mürettebatına, sonra yine yüksek sesle konuşarak: "Üzücü bir iş, Bay Stubb! (Köpürtün suyu, köpürtün, delikanlılarım!) Ama aldırış etmeyin Bay Stubb, her şeyin hayırlısı. Ne olursa olsun, bütün mürettebatınız kuvvetle kürek çeksin. (Fırlayın, adamlarım, fırlayın!) İleride fıçılar dolusu ispermeçet var Bay Stubb ve buraya bunun için geldiniz. (Çekin, çocuklarım!) İspermeçet, asıl mesele ispermeçet! Bu, en azından görevdir; görev ve kazanç el ele."

"Evet, evet, ben de öyle düşündüm," diye monologa başladı Stubb, filikalar birbirinden uzaklaşınca, "onları görür görmez öyle düşündüm. Evet ve Hamur Topu'nun uzun zamandır kuşkulandığı gibi, kaptan kıç ambarına bunun için öyle sık sık gidiyormuş. Orada saklanıyorlarmış. Bu işin altında Beyaz Balina var. Eh, öyle olsun! Elden bir şey gelmez! Pekâlâ! Asılın küreklere, adamlarım! Bugün kovaladığımız, Beyaz Balina değil! Asılın!"

Şimdi, filikaların güverteden indirilmesi gibi kritik bir anda bu acayip yabancıların görünmesi, mantıksız denemeyecek bir şekilde, gemi mürettebatının bazılarında bir tür batıl inançlı şaşkınlık uyandırmıştı; ama Archy'nin keşfettiğini sandığı bu bilginin bir süre önce aralarında yayılmış olması, aslında o zaman itibar edilmemiş olsa da, onları küçük bir ölçüde de olsa bu olaya hazırlamıştı. Hayretlerinin aşırı uçlarını törpülemişti bu; ve böylece, bütün bunlar ve Stubb'ın, onların belirişini kendinden emin bir şekilde açıklayışı, o an için onları batıl inançlı tahminlerden muaf tuttu; gerçi bu iş yine de, karanlık Ahab'in başından beri bu meselede tam olarak nasıl bir rol oynadığıyla ilgili her türlü çılgın varsayıma bolca imkân veriyordu. Kendi adıma, sessizce, Nantucket'taki o loş şafak vakti gizlice süzülerek Pequod'a bindiğini gördüğüm esrarengiz gölgeleri ve ayrıca, anlaşılmaz Elijah'nın muammalı imalarını hatırladım.

Bu arada, rüzgâr yönüne en çok hizalanmış olduğundan, subaylarını duyamayacak uzaklıkta olan Ahab, hâlâ öteki filikaların ilerisinde seyrediyordu; onu ne kadar kudretli bir mürettebatın çekmekte olduğuna delalet eden bir durumdu bu. Onun o kaplan sarısı yaratıkları tamamen çelikten ve balina kemiğinden ibaretmiş gibi görünüyordu; makinelerin çalıştırdığı çekiçlere benzer bir şekilde, bir Mississippi vapurundaki çatlak bir kazandan gelen yatay bir buhar patlaması gibi filikayı belirli aralıklarla ileri fırlatan muntazam kuvvet darbeleriyle inip kalkıyorlardı. Zıpkıncı küreğini çektiği gö-

rülen Fedallah'a gelince, siyah ceketini bir kenara atmış, çıplak göğsünü sergiliyor, vücudunun, borda tirizinin üzerinde kalan kısmı, deniz ufkunun iniş çıkışlarının önünde net bir şekilde görünüyordu; bu arada, filikanın öteki ucunda, Ahab'in, sanki herhangi bir tökezleme eğilimini dengelemek istercesine bir kolunu bir eskrimcininki gibi hafifçe geriye atmış bir halde, Beyaz Balina'nın onu paralayışından önceki bin filika indirişte yapmış olduğu şekilde, dümen küreğini istikrarla idare ettiği görülüyordu. Birdenbire, uzatılmış kolu garip bir hareket yaptı ve sonra sabit kaldı; bu arada, filikanın beş küreğinin aynı anda havaya dikildiği görüldü. Filika ve mürettebat denizin üzerinde hareketsiz duruyordu. Yayılmış olan arkadaki üç filika anında yolları üzerinde durakladı. Balinalar düzensiz bir şekilde, hep birlikte aşağıdaki maviliklere inmişlerdi ve böylece hareketlerinin uzaktan fark edilebilen herhangi bir belirtisini vermiyorlardı; ama daha yakın civarlarında olan Ahab bunu gözlemlemişti.

"Bütün adamlar kürekleri doğrultusunda dikkatle baksın!" diye haykırdı Starbuck. "Sen, Queequeg, ayağa kalk!"

Çeviklikle, pruvada bulunan üçgen biçimindeki yükseltilmiş kutunun üzerine sıçrayan vahşi, orada dimdik durdu ve yoğun bir hevesle dolu gözlerini avın en son fark edilmiş olduğu noktaya dikti. Benzer şekilde, borda tiriziyle aynı seviyedeki üçgen bir platformun bulunduğu, filikanın kıç tarafında da Starbuck kendini küçücük teknesinin sarsıcı çalkantılarına karşı soğukkanlılıkla ve ustalıkla dengeliyor ve sessizce denizin engin mavi gözünü süzüyordu.

Çok uzak olmayan bir yerde, Flask'in filikası da nefes almamacasına hareketsiz yatıyordu; komutanı pervasızca, filikanın omurgasına oturtulmuş ve kıç platformunun seviyesinden yarım metre kadar yüksek, kalınca bir tür direk olan babanın tepesinde duruyordu. Bu baba, balina ipini sarmak için kullanılır. Tepesi bir insanın avucundan daha geniş değildir ve böyle bir kaide üzerinde dururken, Flask, kapela-

larına kadar batmış bir geminin direk başında tünemiş gibi görünüyordu. Ama küçük Kral Kazık ufak ve kısa boyluydu ve aynı zamanda küçük Kral Kazık büyük ve uzun boylu bir hırsla doluydu; öyle ki, duruş noktası olan bu baba, Kral Kazık'ı hiçbir şekilde tatmin etmiyordu.

"Üç dalga ötesini göremiyorum; bir küreğin ucunu yukarı kaldırın da onun üstüne çıkayım."

Bunun üzerine Daggoo, dengesini kaybetmemek için her iki eliyle borda tirizini tutarak süratle arka tarafa geçti ve sonra dikilip, Flask'in yüksek omuzlarına basmasını teklif etti.

"Daha iyi bir direk başı bulamazsınız, efendim. Çıkmak ister misiniz?"

"Çıkarım ve çok teşekkür ederim, iyi adamım; yalnız, keşke bir buçuk metre daha uzun olsaydın."

Bunun üzerine o devasa zenci, ayaklarını sıkıca filikanın karşılıklı iki döşeme tahtasına yerleştirerek ve biraz eğilerek, düz tuttuğu avucunu Flask'in ayağına sundu ve sonra, Flask'in elini cenaze atlarının başındaki tüylere benzer gür siyah saçlı başına koyarak ve ona, kendisi onu havaya fırlatırken zıplamasını söyleyerek, bir tek ustalıklı savuruşla küçük adamı güven içinde omuzlarına oturttu. Ve şimdi Flask ayakta duruyor, Daggoo'ysa, kaldırmış olduğu koluyla, dayanması ve kendini dengelemesi için ona bir emniyet halatı sağlıyordu.

Bir acemi için, balina avcısının, aşırı derecede hırçın ve aykırı denizlerde yalpalanırken bile, filikasında ne şaşırtıcı bir bilinçsiz beceri alışkanlığıyla dik durabildiğini görmek, her zaman tuhaf bir manzaradır. Böyle şartlar altında, onun baş döndüren bir şekilde bilfiil babanın üstüne tünediğini görmek daha da tuhaftır. Ama devasa Daggoo'nun üzerine binmiş küçük Flask'in görüntüsü çok daha acayipti; çünkü o asil zenci kendini, serinkanlı, kayıtsız, rahat, düşüncesiz, ilkel bir haşmetle ayakta tutarak, mükemmel bedenini denizin her bir hareketiyle ahenk içinde hareket ettiriyordu. Onun geniş

sırtında, soluk sarı saçlı Flask bir kar tanesi gibiydi. Taşıyan, biniciden daha asil görünüyordu. Deli dolu, gürültücü, fiyakalı küçük Flask zaman zaman sabırsızlıkla tepinse de böyle yapmakla zencinin azametli göğsünde fazladan bir tek inip kalkış bile yaratmıyordu. İhtirasın ve kibrin de diri, yüce gönüllü yeryüzünde böyle tepindiğini görmüşümdür; ama yeryüzü bu yüzden gelgitlerini ve mevsimlerini değiştirmemiştir.

Bu arada, dördüncü kaptan Stubb, böyle uzaklara baktıran herhangi bir kaygı göstermiyordu. Balinalar sırf korkudan, geçici bir dalış değil, normal derine inişlerinden birini yapmış olabilirlerdi; ve eğer durum böyleyse, Stubb görünüşe göre, böyle durumlarda âdeti olduğu üzere, aradaki durgun zamanı piposuyla avunarak geçirmeye kararlıydı. Onu, daima bir tüy gibi verev bir şekilde şapkasının bandına takarak taşıdığı yerden çıkardı. Doldurdu ve doldurduklarını başparmağının ucuyla bastırarak yerleştirdi; ama kibritini zımpara kâğıdı gibi pürüzlü eline sürterek henüz yakmıştı ki, gözleri iki sabit yıldız gibi rüzgâr yönüne dikilmiş olan zıpkıncısı Tashtego, aniden ışık hızıyla dik duruşundan oturma pozisyonuna geçerek, hızlı ve çılgın bir telaşla, "Oturun, hepiniz oturun ve küreklere asılın! İşte oradalar!" diye haykırdı.

Karada yaşayan birisi o anda herhangi bir balina, ya da bir ringa belirtisi göremezdi; bir parça yeşilimsi beyaz bulanık su ve bunun üzerinde uçuşmakta olan, yuvarlanan beyaz dalgaların düzensiz köpüklerine benzer bir şekilde rüzgâraltına doğru yayılarak savrulan, seyrek, dağınık buhar kümelerinden başka hiçbir şey yoktu. Etraftaki hava aniden, yoğun bir şekilde ısıtılmış demir levhaların üzerindeki hava gibi titreşti ve âdeta karıncalandı. Ortamdaki bu salınmanın ve dalgalanmanın altında ve kısmen, ince bir su tabakasının da altında, balinalar yüzüyordu. Bütün diğer belirtilerden önce görülen, püskürttükleri bu buhar kümeleri, onların önden giden habercileri ve bağımsız, uçan eskortları gibiydi.

Dört filikanın her biri şimdi canlı bir şekilde o bir tek bulanık su ve hava noktasını takip ediyordu. Ama o nokta onları geride bırakacakmış gibiydi; tepelerden inen hızlı bir dereyle aşağı taşınan, birbirine karışmış bir hava kabarcığı kütlesi gibi, hiç durmadan ileriye doğru akıyordu.

"Çekin, çekin, iyi çocuklarım," dedi Starbuck adamlarına, olabilecek en alçak sesli ama en kuvvetli, en yoğun fısıltıyla; bu arada, keskin, sabit bir bakışla pruvanın dümdüz ilerisine dikilmiş gözleri, neredeyse iki şaşmaz, dolaplı pusulanın görünen iki ibresine benziyordu. Gerçi mürettebatına pek bir şey söylemiyor, mürettebatıysa ona hiçbir şey söylemiyordu. Yalnız, filikanın sessizliği zaman zaman ürkütücü bir şekilde onun, kâh buyurganca haşin kâh yakarırcasına yumuşak olan garip fısıltılarıyla deliniyordu.

Gürültücü küçük Kral Kazık ne kadar farklıydı. "Bağırın ve bir şey söyleyin canlarım. Gürleyin ve çekin yıldırımlarım! Oturtun beni, onların kara sırtlarına oturtun çocuklar; benim için bir tek bunu yaparsanız, Martha's Vineyard'daki çiftliğimi size devredeceğim, çocuklar; karım ve çocuklarım da dâhil, çocuklar. Üstlerine atın beni... üstlerine atın! Ah Tanrım, Tanrım! Ama tümden aklımı kaçıracağım! Görüyor musunuz! Şu beyaz suyu görüyor musunuz!" Ve böyle bağırarak şapkasını başından çıkardı ve üstünde tepindi; sonra yerden alıp denizde ta uzaklara fırlattı; ve nihayet filikanın kıç tarafında bozkırdaki çılgın bir tay gibi şahlanıp ileri atılmaya koyuldu.

"Şu adama bak, şimdi," diye yayvan yayvan konuştu Stubb, filozofça; yakılmamış kısa piposunu alışkanlıkla dişlerinin arasında tutmuş, az bir mesafe arayla Flask'in arkasından geliyordu... "Nöbetler geçiriyor, şu Flask. Nöbet mi? Evet, nöbet diyelim bunlara... tam da doğru kelime bu... cuk oturuyor. Neşeyle, neşeyle, aslan yüreklilerim. Akşam yemeğinde puding var, biliyorsunuz; neşeli olalım. Çekin yavrular... çekin süt kuzuları... hepiniz çekin. Ama ne diye

acele ediyorsunuz? Yavaşça, yavaşça ve düzgünce, adamlarım. Sadece çekin ve çekmeye devam edin; başka bir şey yapmayın. Bütün belkemiklerinizi çatlatın ve bıçaklarınızı ısırıp ikiye bölün... o kadar. Ağırdan alın... neden ağırdan almıyorsunuz, diyorum; ve bütün karaciğerlerinizle akciğerlerinizi patlatın!"

Ama anlaşılmaz Ahab'in o kaplan sarısı mürettebatına ne söylediği... bu sözleri burada yazmamak daha iyidir; çünkü siz Hristiyan ülkelerin kutlu ışığı altında yaşıyorsunuz. Ahab kasırga gibi bir çehre, kızıl kıyametle dolu gözler ve köpükle birbirine yapışmış dudaklarla avının peşine atıldığında, yalnız küstah denizlerdeki imansız köpekbalıkları böyle sözlere kulak verebilir.

Bu arada, bütün filikalar hızla ilerliyordu. Flask'in, "şu balina" dediği ve kuyruğuyla durmaksızın filikasının pruvasına eziyet ettiğini bildirdiği o hayalî canavara tekrar tekrar yaptığı belirli göndermeler... onun o göndermeleri bazen öyle canlı ve gerçek gibiydi ki, bir iki adamının, omuzları üzerinden korkuyla göz atmasına sebep oluyordu. Ama tüm kurallara aykırıydı bu; çünkü kürekçiler gözlerini çıkarmak ve boyunlarından birer şiş geçirmek zorundadır; usuller bu kritik anlarda onların kulaklarından başka organları ve kollarından başka uzuvları olmaması gerektiğini beyan eder.

Canlı bir hayret ve huşuyla dolu bir manzaraydı bu! Her şeye kadir denizin engin kabarmaları; bunların sınırsız, bir çim bowlingi sahasındaki devasa tahta toplara benzeyen filikaların sekiz borda tirizinin yanından akarken çıkardıkları, dalgalanan, yankılı uğultu; filikanın, onu neredeyse ikiye bölecek gibi keskin dalgaların bıçağa benzer kenarında bir an için dengede kaldığında, havadaki kısa süreli azabı; suyun vadilerine ve oyuklarına o ani, derin dalış; karşıdaki tepenin üstüne ulaşmak için o sert kışkırtmalar ve dürtmeler; tepenin öteki tarafına kızakla kayar gibi o baş aşağı iniş...

bütün bunlarla birlikte, filika liderlerinin ve zıpkıncıların haykırışları ve kürekçilerin sarsılarak solumaları, bağrışan civcivlerine koşan bir yabantavuğu gibi, açılmış yelkenlerle filikalarının üstüne gelen, fildişi rengindeki Pequod'un harikulade görüntüsü... bütün bunlar heyecan vericiydi.

Ne karısının koynundan çıkıp ilk muharebesinin sıcak ateşine yürüyen acemi bir er ne de öteki dünyada ilk bilinmeyen hayaletle karşılaşan, ölmüş bir adamın ruhu... bunların hiçbiri, kendini kovalanmakta olan ispermeçet balinasının büyülü, çalkantılı çemberinin içine kürek çekerken bulan adam kadar tuhaf ve güçlü duygulara kapılamaz.

Kovalamanın oluşturduğu, dans eden beyaz su, bulutların denize düşen boz renkli gölgelerinin artan karanlığından dolayı gittikçe daha görünür bir hale geliyordu. Buhar fıskiyeleri artık birbirine karışmıyor, sağa sola meyilli olarak her yerden çıkıyordu; balinalar yollarını ayırıyormuş gibiydi. Filikalar birbirinden daha çok uzaklaştı; Starbuck dümdüz rüzgâraltına doğru ilerleyen üç balinayı kovalıyordu. Şimdi yelkenimiz açılmıştı ve hâlâ artmakta olan rüzgârla, süratli bir şekilde ilerliyorduk; filika suyun içinde öyle delice gidiyordu ki, neredeyse rüzgâraltı tarafındaki kürekler yuvalarından fırlamaktan kurtarılacak kadar hızlı bir şekilde çalıştırılamıyordu.

Çok geçmeden, her yeri kaplayan geniş bir sis perdesinin içinde ilerlemeye başladık; ne gemi ne de filika görünüyordu.

"Asılın küreklere adamlarım," diye fısıldadı Starbuck, yelkeninin iskotasını kıç tarafına doğru daha da çekerek; "fırtına gelmeden bir balık öldürmeye vakit var daha. İşte yine beyaz su!.. Yaklaşın! Fırlayın!"

Kısa bir süre sonra, iki tarafımızdan hemen arka arkaya gelen haykırışlar, öteki filikaların birer balina vurmuş olduğuna delalet etti; ama bunlar daha yeni duyulmuştu ki Starbuck, ağzından şimşek gibi çıkan bir fısıltıyla, "Kalk!" dedi ve Queequeg elinde zıpkınıyla ayağa fırladı.

O sırada kürekçilerden bir teki bile ilerilerinde onlara öyle yakın olan ölüm kalım tehlikesiyle yüz yüze olmadığı halde, gözleri filikanın kıç tarafındaki kaptan yardımcısının gergin çehresine dikilmiş olduğundan, beklenen anın geldiğini anladılar; ayrıca, yaprak yataklarında kıpırdanan elli filin sesine benzer muazzam bir yuvarlanma sesi duydular. Bu arada, filika sisin içinde hâlâ hızla ilerliyor, dalgalar etrafımızda öfkeli yılanların dikilmiş sorguçları gibi kıvrılıyor ve ıslık çalıyordu.

"Onun kamburu bu. *İşte, işte,* vur onu!" diye fısıldadı Starbuck.

Filikadan ileriye doğru fırlayan kısa bir ses duyuldu; Queequeg'in attığı demirdi bu. Sonra birbirine kaynamış bir kargaşanın içinde, kıç tarafından, görünmeyen bir dürtme oldu; bu arada, ön tarafta filika bir kaya tabakasına çarpıyormuş gibiydi; yelken çöktü ve patladı; yakınlarda yakıcı bir buhar fıskiyesi yükseldi; altımızdaki bir şey deprem gibi dalgalandı ve yuvarlandı. Bütün mürettebat paldır küldür fırtınanın pıhtılaşan beyaz kaymağının içine savrulup boğulmanın eşiğine geldi. Fırtına, balina ve zıpkın, hepsi birbirine karışmıştı; ve demirin sadece sıyırmış olduğu balina kaçıp kurtuldu.

Filika tamamen suyla dolmuş olmasına rağmen hemen hemen hiç zarar görmemişti. Etrafından yüzerek suyun üstünde duran kürekleri topladık ve onları borda tirizinin üzerinden fırlatarak güçbela tekrar yerlerimize çıktık. Orada, dizlerimize kadar denize batmış bir halde oturuyorduk; su her bir kaburgayı ve döşeme tahtasını kaplıyordu, öyle ki, asılı duran tekne aşağıya bakan gözlerimize, okyanusun dibinden bize doğru büyümüş mercandan bir filika gibi görünüyordu.

Rüzgâr artarak bir uğuldama halini aldı; dalgalar kalkanlarını birbirine çarpıyordu; bütün fırtına etrafımızda, bozkırdaki beyaz bir ateş gibi gürlüyor, çatallanıyor ve çatırdıyordu

ve biz onun içinde yanıyor, ama kül olmuyorduk; ölümün dişlerinin arasında ölümsüzdük! Boşu boşuna öteki filikalara seslendik; o fırtınada o filikalara seslenmek, alevli bir fırının bacasından aşağı, yanan kömürlere haykırmaktan farksızdı. Bu arada, sürüklenen köpükler, bulut kümeleri ve sis, gecenin gölgeleriyle daha da karardı; gemiden hiçbir iz yoktu. Yükselen deniz, filikanın suyunu boşaltmak için herhangi bir girişime imkân vermiyordu. Kürekler yürütücü olarak hiçbir işe yaramıyor, artık birer hayat kurtarıcı vazifesi görüyordu. O yüzden Starbuck, su geçirmez kibrit varilinin bağlarını keserek, birçok başarısız denemeden sonra gemici fenerinin içindeki kandili tutuşturmayı becerdi; sonra onu bir işaret flaması direğine takarak, bu hüzünlü umudun sancak taşıyıcısı olarak Queequeg'e verdi. O ise orada, o muazzam hüznün ortasında oturup, o aptal mumu yukarı tuttu. İnançsız bir adamın işareti ve simgesi olarak orada oturup, çaresizliğin ortasında umudu umutsuzca yukarı tuttu.

Şafak sökerken, ıslak, tepeden tırnağa sırılsıklam, soğuktan titrer ve gemiden de, filikalardan da umudu kesmiş bir halde, başımızı kaldırıp baktık. Sis hâlâ denizin üzerini kaplıyor, boş fener ezilmiş olarak filikanın dibinde duruyordu. Aniden Queequeg ayağa fırlayıp elini kulağına götürdü. Hepimiz, şimdiye kadar fırtınanın boğmuş olduğu, halat ve seren sesine benzer hafif bir gıcırtı duyduk. Bu ses giderek yaklaştı; muazzam, bulanık bir cisim belli belirsizce yoğun sisleri araladı. Gemi nihayet heyula gibi görüş alanına girip, boyunu pek de aşmayan bir mesafe uzaklıktan doğruca üzerimize gelirken, hepimiz korku içinde denize atladık.

Terk edilmiş filikanın dalgaların üzerinde yüzdüğünü gördük; bir an için, bir şelalenin dibindeki bir çırpı gibi, geminin pruvası altında savruldu ve duraladı; sonra o muazzam tekne onun üzerinden geçti ve o gözden kayboldu, ta ki debelenerek kıç tarafında su yüzeyine çıkıncaya kadar. Yine gemiye doğru yüzdük; deniz bizi onun yanına çarptı,

nihayet yukarı çekildik ve sağ salim güverteye gemiye çıktık. Öteki filikalar, fırtına iyice yaklaşmadan önce balıklarının ipini kesip zamanında gemiye dönmüştü. Gemi bizden umudu kesmişti, ama tesadüfen telef oluşumuza dair bir belirti, bir kürek ya da mızrak sapı bulma beklentisiyle hâlâ dolanıyordu.

XLIX. Bölüm

Sırtlan

Hayat dediğimiz bu garip, karışık hadisede, insanın bütün bu evreni muazzam bir eşek şakası olarak gördüğü bazı tuhaf zamanlar ve durumlar vardır; gerçi bu şakanın esprisini ancak hayal meyal algılar ve şakanın başka hiç kimseye değil, kendisine yapıldığından hemen hemen emindir. Ancak, hiçbir şey cesaretini kırmaz ve hiçbir şey karşı gelmeye değer görünmez. Tüm olayları, ne kadar pürtüklü olursa olsun, tüm öğretileri, inançları ve itikatları, görünür ve görünmez bütün katı şeyleri yalayıp yutar; güçlü bir sindirime sahip bir devekuşunun kurşunları ve tüfeklerin çakmaktaşlarını midesine indirdiği gibi. Küçük güçlüklere ve endişelere, ani felaket beklentilerine, hayatına ve bedenine yönelik tehlikelere gelince; bütün bunlar ve ölümün ta kendisi ona sadece muzip, iyi huylu vuruşlar, görünmeyen ve anlaşılmaz o ezeli şakacının böğrüne attığı neşeli yumruklar gibi gelir. İnsan, sözünü ettiğim bu acayip, tutarsız ruh haline yalnız aşırı derecede sıkıntılı zamanlarda düşer; bu hal tam da ciddiyetinin orta yerinde gelir, öyle ki, biraz önce ona son derece önemli görünmüş olabilecek bir şey, şimdi sadece o genel şakanın bir parçasıymış gibi görünür. Serbest ve rahat bir

cinsten olan bu güler yüzlü, çılgın felsefeyi geliştirmek için balinacılığın tehlikeleri kadar uygun bir ortam olamaz; ve artık Pequod'un bütün bu yolculuğuna ve bunun hedefi olan Beyaz Balina'ya işte bu felsefeyle bakıyordum.

"Queequeg," dedim, son adam olarak beni güverteye sürüklediklerinde ve üstümdeki suyu atmak için ceketimin içinde hâlâ silkinirken; "Queequeg, güzel arkadaşım, bu tür şeyler sık sık olur mu?" Tıpkı benim gibi sırılsıklam olduğu halde fazla bir heyecan göstermeden, böyle şeylerin gerçekten de sık sık olduğunu ima etti.

"Bay Stubb," dedim, şimdi yağlı branda ceketini sıkıca iliklemiş bir halde, yağmurun altında sakince piposunu tüttürmekte olan o muhtereme dönerek; "Bay Stubb, şimdiye kadar tanımış olduğunuz bütün balinacılar arasında, ikinci kaptanımız Bay Starbuck'ın açık arayla en dikkatlisi ve ihtiyatlısı olduğunu söylediğinizi duydum sanırım. O zaman, sisli bir fırtına sırasında, yelkeniniz açık olarak, kaçmakta olan bir balinanın dosdoğru üstüne gitmek, bir balinacının sağduyusunun doruk noktası, herhalde?"

"Kesin. Horn Burnu açıklarında, bir borada, su sızdıran bir gemiden balina peşinde denize indim ben."

"Bay Flask," dedim, yakında duran küçük Kral Kazık'a dönerek; "siz bu işlerde tecrübelisiniz, bense değilim. Bu balina sanayisinde bir kürekçinin sırtı dönük olarak ölümün dişlerinin arasına kürek çekmek için bir tarafını yırtması değişmez bir kural mıdır, söyler misiniz bana?"

"Bunu daha kısaca söyleyemez misin?" dedi Flask. "Evet, kural budur. Bir filikanın mürettebatının yüzleri öne dönük bir vaziyette kürek çekerek bir balinaya yaklaştıklarını görmek isterdim. Hah! Hah! Balina onların kısık gözlerle bakışlarına aynen karşılık verirdi, emin ol!"

O halde, böylece, üç tarafsız tanıktan bütün vakanın bilinçli bir açıklamasını almıştım. Dolayısıyla, fırtınaların, suda alabora oluşların ve bunu takiben, derinliklerin üzerin-

de gecelemelerin bu yaşam tarzında yaygın olarak vuku bulan meseleler olduğunu göz önüne alınca; balinanın üstüne gidişin o en yüksek derecede kritik anında, hayatımı filikanın dümenini kullanan kişinin ellerine teslim etmem gerektiğini göz önüne alınca... ki o kişi bazen, tam da o anda, aceleciliği içinde, kendi çılgınca tepinmeleriyle tekneyi delip batırmak üzere olan birisi olabiliyordu; kendi belirli filikamızın başına gelen belirli felaketin, esas itibarıyla, Starbuck'ın neredeyse bir fırtınanın pençesine düşmüşken balinasının üstüne gidişine hamledilebileceğini ve buna rağmen, Starbuck'ın bu sanayide büyük dikkatliliğiyle ünlü olduğunu göz önüne alınca; benim bu olağanüstü derecede sağduyulu Starbuck'ın filikasına ait olduğumu göz önüne alınca; ve nihayet, Beyaz Balina'yla ilgili olarak nasıl bir şeytan avına bulaşmış olduğumu göz önüne alınca; dediğim gibi, bütün bunları bir arada alınca, aşağıya inip vasiyetnamemin bir müsveddesini yapmamın iyi olacağını düşündüm. "Queequeg," dedim, "haydi gel, benim avukatım, icracım ve mirasçım olacaksın."

Bütün insanlar arasında denizcilerin son vasiyetnameleriyle ve ahitleriyle uğraşmaları tuhaf görünebilir, ama dünyada bu oyalanma biçiminden daha çok hoşlanan hiçbir topluluk yoktur. Denizcilik hayatımda bu işi dördüncü kez yapıyordum. O anki vesilede, merasim tamamlandıktan sonra kendimi çok daha rahat hissettim; yüreğimden bir taş yuvarlanıp gitmişti.[1] Ayrıca, bundan sonra yaşayacağım bütün günler, Lazarus'un dirilişinden sonra yaşadığı günler kadar güzel olacaktı; duruma göre, şu şu kadar aylık ya da haftalık fazladan bir temiz kazançtı bu. Kendimden daha uzun yaşayacaktım; ölümüm ve gömülüşüm sandığımda kilitliydi. Sıcak ve güvenli bir aile mezar odasının parmaklıkları içinde oturan, vicdanı rahat, sessiz bir ruh gibi, sakince ve halimden memnun bir şekilde etrafıma bakındım.

---

1 İncil'deki diriliş öykülerinde mezarın ağzından bir taşın yuvarlanıp gittiği gibi. (ç.n.)

O halde şimdi, diye düşündüm, farkına varmadan giysimin kollarını sıvayarak, haydi bakalım, serinkanlı ve kendine hâkim bir şekilde ölüme ve yok oluşa dalalım ve arkada kalanı şeytan alsın.

L. Bölüm

Ahab'in Filikası ve Mürettebatı; Fedallah

"İnanabiliyor musun Flask!" diye haykırdı Stubb. "Sadece bir bacağım olsaydı, beni asla bir filikada göremezdiniz; belki ancak tahta ayak parmağımla tapa deliğini tıkamak için binerdim. Ah! O harika bir ihtiyar!"

"Bu sebepten dolayı o kadar da tuhaf olduğunu düşünmüyorum aslında," dedi Flask. "Eğer bacağı kalçadan kopmuş olsaydı başka olurdu, bak. Bu onu çalışamaz hale getirirdi; ama bir dizi ve ötekinin büyük bir kısmı duruyor, biliyorsun."

"Bilmiyorum, küçük adamım; diz çöktüğünü daha hiç görmedim."

Balinalar konusunda bilge olan insanlar arasında, bir balina gemisi kaptanının hayatının, seferin başarısı için taşıdığı olağanüstü önem göz önüne alınırsa, o canı avın aktif tehlikeleriyle riske atmasının doğru olup olmadığı sık sık tartışılmıştır. Timur'un askerleri de böyle sık sık, gözlerinde yaşlarla, onun o paha biçilmez canının çatışmanın en yoğun noktasına taşınıp taşınmaması gerektiğini tartışırlardı.

Ama Ahab'le ilgili olarak, konu değişik bir çehreye bürünüyordu. İki bacakla bile, tüm tehlikeli zamanlarda insanın

topallayan bir mahluktan başka bir şey olmadığı göz önüne alınırsa; balinaları takip etmenin daima büyük ve olağanüstü zorluklarla yapıldığı, hatta o sırada her bir dakikanın başlı başına bir risk oluşturduğu göz önüne alınırsa; bu şartlar altında, sakat bir adamın av sırasında bir balina filikasına binmesi akıllıca mıdır? Genel olarak, Pequod'un hissedarları açıkça böyle düşünmüyor olmalılardı.

Ahab memleketteki arkadaşlarının, avın bazı nispeten zararsız kısımlarında onun harekât alanına yakın olmak ve emirlerini şahsen vermek için bir filikaya binmesine pek ses çıkarmayacaklarını gayet iyi biliyordu; fakat avda düzenli bir lider olarak Kaptan Ahab'e bilfiil bir filika tahsis edilmiş olduğu... Her şeyden önce Kaptan Ahab'e, o filikanın mürettebatı olarak fazladan beş adam sağlanmış olduğu; böyle cömert fikirler Pequod'un sahiplerinin aklına bile gelmezdi. Bu yüzden, onlardan bir filika için mürettebat talep etmemiş, bu konudaki arzuları hakkında herhangi bir şekilde ipucu da vermemişti. Ama yine de, bütün bu meseleyle ilgili olarak, kendi özel tedbirlerini almıştı. Cabaco'nun açıkladığı keşfe kadar, denizciler bunu hemen hemen hiç tahmin etmemişti, gerçi kuşkusuz, limandan ayrıldıktan kısa bir süre sonra, bütün elemanlar âdete uygun olarak balina filikalarını hizmet için donatma işini tamamladıklarında; bundan bir süre sonra Ahab'in zaman zaman kendi elleriyle, yedek filikalardan biri için olduğu zannedilen ıskarmozlar[1] yapma konusunda harekete geçtiği ve hatta, kaçan balina ipini pruvadaki oluğun üzerine tutturmakta kullanılan küçük tahta pimleri dikkatle kestiği görüldüğünde; onda bütün bunlar ve özellikle, sanki kemik uzvunun bir noktada yoğunlaşan baskısına karşı daha dayanıklı olması için, filikanın dibine fazladan bir kat kaplama koyulması konusundaki özeni; ve ayrıca, bazen sakar kelepçesi de denen uyluk tahtasını,

1 Kürek takmak için sandalın yan kenarına dikine yerleştirilen ahşap çubuklar. (ç.n.)

yani balinaya zıpkın fırlatır ya da saplarken dizi desteklemek için filikanın pruvasında bulunan yatay parçayı doğru biçimlendirmek için gösterdiği kaygı gözlemlendiğinde; tek dizi kelepçedeki yarım daire şeklinde girintiye yerleştirilmiş olarak, o filikada ne kadar sıklıkla durduğu ve marangoz keskisiyle orasını biraz oyup, burasını biraz düzlediği gözlemlendiğinde; diyorum ki, bütün bunlar o zaman büyük bir ilgi ve merak uyandırmıştı. Ama hemen hemen herkes Ahab'in hazırlık niteliğindeki bu belirli özeninin sadece nihayetinde Moby Dick'in kovalanmasını gözettiğini zannetmişti; çünkü o ölümcül canavarı bizzat avlamaya niyetli olduğunu zaten açıklamıştı. Ama böyle bir zan hiçbir şekilde o filikaya bir mürettebat tahsis edileceğine dair en küçük bir kuşku içermiyordu.

Şimdi, Ahab'e tâbi bu hayaletler ortaya çıkınca, geri kalan tüm meraklar kısa bir sürede tavsadı; çünkü balina gemilerinde meraklar kısa sürede tavsar. Ayrıca, yüzen birer kanun kaçağı olan balina gemilerinde görev yapmak üzere dünyanın bilinmeyen köşelerinden ve çöplüklerinden, tuhaf milletlerin öyle anlatılmaz döküntüleri gelir ki; ve gemilerin kendileri sık sık açık denizde, döşeme tahtaları, enkaz parçaları, kürekler, balina filikaları, kanolar, sürüklenmiş Japon yelkenlileri vesaire üzerinde savrulup duran öyle garip kazazede yaratıklar toplar ki; şeytanın ta kendisi yandan yukarı tırmanıp kaptanla çene çalmak için kamaraya adım atsa, bu durum başüstü güvertesinde olağanüstü bir heyecan yaratmaz.

Bütün bunlara rağmen, Ahab'e tâbi hayaletler, mürettebattan bir bakıma biraz ayrı olsalar bile, çok geçmeden onlar arasında yerlerini buldukları halde, saç türbanlı Fedallah sonuna kadar üstü örtülü bir muamma olarak kaldı. Bin türlü üslubu olan bu dünyanın neresinden gelmiş olduğu; Ahab'in özel talihine, çok geçmeden açığa vurduğu, ne tür anlaşılmaz bir bağla bağlanmış olduğu (hatta onun üzerinde,

kısmen ima edilen bir tür etkisi varmış gibiydi; Tanrı biliyor ki, onun üzerinde otorite sahibi bile olabilirdi); bütün bunları hiç kimse bilmiyordu. Ama insan Fedallah'la ilgili olarak kayıtsız bir havayı sürdüremez. Ilıman kuşaktaki medenî, evcil insanların sadece rüyalarında ve ancak belli belirsiz gördüğü cinsten bir yaratıktı o; ama benzerlerinin zaman zaman durağan Asya toplumlarında, özellikle kıtanın doğusundaki şarkî adalarda sessizce dolaştığı bir yaratıktı... Bu çağdaş günlerde bile hâlâ, yeryüzünün ilk nesillerinin tüyler ürperten ilkelliğini büyük bir ölçüde koruyan, o izole, kadim, değiştirilmesi imkânsız ülkelerde – ilk insanın anısının net bir şekilde hatırlandığı ve tüm insanların onun soyundan geldiği, ve herkesin, atalarının nereden geldiğini bilmediklerinden, birbirine gerçek hayaletler olarak baktığı; güneşe ve aya, neden ve ne amaçla yaratılmış olduklarını sorduğu; ve İncil'in yaratılış kitabına göre melekler gerçekten de insan kızlarıyla düşüp kalkarken, İncil dışı kutsal yazıt yazarlarının eklediği gibi, şeytanların da dünyevi aşk maceralarına düşkünlük gösterdiği o diyarlarda görülebilecek bir yaratık.

LI. Bölüm

Hayalet Püskürtü

Günler, haftalar geçti ve fildişi rengindeki Pequod, rahat bir seyirle, ağır ağır dört değişik seyir alanını taramıştı; Azor Adaları açıklarındakini; Yeşil Burun Adaları açıklarındakini; Rio de la Plata'nın ağzı açıklarında olduğundan Plaka denen yerdekini; ve Saint Helena'nın güneyinde, herhangi bir ülkenin sahiplenmediği bir su bölgesi olan Carrol Alanı'nı.

Son olarak sözü edilen sularda süzülüyorduk ki, bütün dalgaların yanımızdan gümüşten kıvrımlar gibi akıp gittiği ve yayılan, yumuşak kaynaşmalarıyla, bir ıssızlık değil, gümüşî bir sessizlik oluşturduğu dingin ve mehtaplı bir gecede; böyle sessiz bir gecede, pruvadaki beyaz kabarcıkların ta ilerisinde, gümüşî bir fıskiye görüldü. Ay onu aydınlattığından, semavi görünüyor, denizden yükselen sorguçlu ve ışıltılı bir tanrıya benziyordu. Bu fıskiyeyi ilk olarak Fedallah fark etti. Çünkü bu mehtaplı gecelerde, gündüz olduğu kadar dakik bir şekilde, grandi direğinin başına tırmanma ve orada gözcülük etme âdetindeydi. Oysa geceleyin sürülerce balina görülse de, yüz balinacıdan biri bile peşlerinden denize inmeye kalkışmaz. O halde, gemicilerin, böyle alışılmamış saatlerde direkte tüneyen, türbanıyla ayın bir gökte birbirine yoldaşlık ettiği bu yaşlı Doğuluyu hangi duygularla gözlem-

lediğini hayal edebilirsiniz. Ama art arda birkaç gece oradaki değişmez süresini bir tek ses bile çıkarmadan geçirdikten sonra; bütün bu sessizlikten sonra, onun doğaüstü sesinin ayın aydınlattığı o gümüşî fıskiyeyi anons ettiği duyulduğunda, yere uzanmış her bir tayfa, sanki armaya kanatlı bir hayalet konmuş ve fâni mürettebatı selamlamışçasına ayağa fırladı. "İşte püskürüyor!" Kıyamet borusu çalınmış olsa daha fazla titreyemezlerdi; ama yine de dehşet değil, daha ziyade haz duyuyorlardı. Çünkü son derece alışılmamış bir saat olmasına rağmen, bu haykırış öyle etkileyici ve öyle çılgınca heyecan vericiydi ki gemideki hemen hemen her Tanrı kulu, içgüdüsel olarak denize inmeyi arzu etti.

Ahab, yanlamasına, hızlı adımlarla güvertede yürüyerek, babafingo ve kontra babafingo yelkenlerinin açılmasını ve bütün cunda yelkenlerinin serilmesini emretti. Gemideki en iyi adam dümene geçmeliydi. Sonra her bir direk başına bir adam yerleştirildi ve bütün yelkenleri açılmış olan tekne rüzgârın önünde hızla ilerledi. Kıç küpeştesi tarafından gelen ve bunca yelkenin boşluklarını dolduran esintinin tuhaf, yukarıya çeken, kaldıran yönelimi, âdeta yüzen, asılı duran güvertenin, ayaklarımızın altında hava gibi hissedilmesine sebep oluyordu; bu arada gemi hâlâ hızla ilerliyordu; sanki içinde, biri onu doğruca göğe tırmanmaya, diğeriyse bir an için rotadan ayrılarak yatay bir hedefe yönelmeye iten iki zıt etki mücadele ediyormuş gibiydi. Ve eğer o gece Ahab'in yüzünü seyretseydiniz, onun da içinde iki farklı şeyin savaşmakta olduğunu düşünürdünüz. Canlı bacağı güvertede canlı yankılar yaparken, ölü uzvunun her bir darbesi bir tabuttan gelen tıkırtılar gibi duyuluyordu. Bu yaşlı adam yaşamın ve ölümün üzerinde yürüyordu. Ama gemi böylesine süratle gittiği ve bütün gözlerden hevesli bakışlar ok gibi fırladığı halde, gümüşî fıskiye o gece bir daha görülmedi. Bütün denizciler onu bir kez gördüklerine, ama ikinci bir defa görmediklerine yemin ettiler.

Gece yarısındaki bu püskürtü neredeyse unutulmuştu ki, birkaç gün sonra, bakın şu işe! Aynı sessiz saatte tekrar anons edildi: Tekrar herkes tarafından fark edildi; ama ona yetişmek için yelken açılınca, bir kez daha, sanki hiç var olmamış gibi kayboldu. Ve art arda gecelerce bu şekilde bize görünmeye devam etti, ta ki kimse, hayret etmek dışında, ona aldırış etmez oluncaya kadar. Bu tek fıskiye duruma göre ya berrak ayışığında, ya da yıldızların ışığında esrarengiz bir biçimde fışkırtılıyor; bir tam gün, ya da iki üç gün tekrar kayboluyor; ve nasıl oluyorsa, her bir ayrı tekrarlamada, önümüzde daha da öteye gidiyormuş gibi oluyor, sanki bizi hiç durmadan ileriye doğru cezbediyordu.

Bazı tayfalar da, ırklarının kadim batıl inançlarıyla ve görünüşe göre birçok şeyde Pequod'u kuşatan doğaüstülüğe uygun bir şekilde, ne zaman ve nerede, ne kadar uzak zamanlarda, ya da birbirinden ayrı enlem ve boylamlarda fark edilirse edilsin, o yaklaşılmaz püskürtüyü hep bir tek balinanın çıkardığına ve o balinanın da Moby Dick olduğuna yemin ediyorlardı. Bir süre, bir görünüp bir kaybolan bu hayalet figürden dolayı acayip bir ürküntü de hüküm sürdü, sanki bu figür, canavarın dönüp üzerimize gelebilmesi ve sonunda, en uzak ve vahşi denizlerde bizi parçalayabilmesi için haince bizi gitgide daha ileriye çağırıyormuş gibi.

Öylesine belirsiz ama öylesine korkunç olan bu geçici kuruntular, bazılarının o mavi ılımlılığının altında şeytani bir büyünün gizli olduğunu düşündüğü havanın tezat teşkil eden dinginliğinden şaşılacak bir güç elde ediyordu; çünkü günler boyu yolculuk ettiğimiz denizlerin ılımanlığı bıktırıcı ve yapayalnızdı; ölü küllerinin saklandığı bir vazoya benzeyen pruvamızın önündeki uzam, intikam görevimize duyduğu antipatiyle, içindeki bütün yaşamı tahliye ediyordu âdeta.

Ama nihayet, doğuya doğru dönerken, Ümit Burnu rüzgârları etrafımızda uğuldamaya başladı; oradaki engin, tedirgin denizlerde bir inip bir çıkıyorduk; fildişli Pequod

keskin hareketlerle sert esintiye boyun eğiyor ve karanlık dalgaları, köpük tanecikleri gümüş kırıntı yağmurları gibi küpeştelerinin üzerinden uçuncaya kadar delice boynuzluyordu; o zaman bütün bu kasvetli yaşam boşluğu kayboldu, ama yerini öncekinden daha iç karartıcı manzaralara bıraktı.

Pruvamızın yakınlarında, sudaki bazı tuhaf şekiller önümüzde bir oraya bir buraya fırlıyordu; bu arada arkamızda, yoğun bir biçimde, o anlaşılmaz deniz kuzgunları uçuyordu. Her sabah, gergi halatlarımızda sıra sıra tünemiş olan bu kuşlar görülüyordu; ve ıslıklarımıza rağmen uzun bir süre inatla kenevire tutunuyorlardı, sanki gemimizi, kimsesizliğe nasbedilmiş sürüklenen boş bir tekne ve dolayısıyla, kendi evsiz varlıkları için münasip bir tüneme yeri olarak görüyorlarmış gibi. Ve siyah deniz kabarıyor, kabarıyor, durup dinlenmeden yine kabarıyordu, sanki onun engin gelgitleri bir vicdanmış ve o muazzam, dünyevi ruh, uzun bir zamandır üretmiş olduğu günah ve ıstıraplar için elem ve pişmanlık içindeymiş gibi.

Ümit Burnu mu diyorlar sana? Daha ziyade, eski zamanlarda dedikleri gibi, Tormentoso Burnu'sun[1] sen; çünkü bize eşlik etmiş olan kalleş sessizlikler tarafından uzun bir süre cezbedildikten sonra, kendimizi bu azap dolu denize atılmış bulduk, kuşlara ve balıklara dönüştürülmüş olan suçlu varlıkların, görünürde hiçbir sığınak olmaksızın ebediyen yüzüp durmaya, ya da o ufuksuz siyah havada kanat çırpmaya mahkûm edilmiş gibi göründüğü bu denize. Ama sakin, kar beyazı ve değişmez olan o tek fıskiye, yine tüyden çeşmesini göğe yönelterek, yine önümüzden bizi ileriye doğru çağırarak, zaman zaman kendini gösteriyordu.

Doğa güçlerinin bütün bu siyahlığı boyunca Ahab, o sürede, sırılsıklam ve tehlikeli güvertenin neredeyse daimî kumandasını üstlendiği halde, son derece kasvetli bir ketumiyet gösteriyor ve yardımcılarıyla her zamankinden de az

1 Eziyet, azap; Portekizli kâşif Bartolomeu Dias'ın Ümit Burnu'na verdiği isim. (ç.n.)

konuşuyordu. Böyle fırtınalı zamanlarda, güvertede ve armanın üst taraflarındaki her şey sağlamlaştırıldıktan sonra, direnmeksizin boranın sona ermesini beklemekten başka yapılacak bir şey yoktur. O zaman kaptan ve mürettebat fiilen birer kaderciye dönüşürler. Böylece Ahab, kemik bacağını her zamanki deliğine yerleştirerek ve bir eliyle bir çarmığı sıkıca tutarak, saatlerce durup dosdoğru rüzgârın estiği yöne bakıyor, zaman zaman gelen bir sulu sepken ya da kar fırtınası, neredeyse kirpiklerini birbirine yapıştırıyordu. Bu arada, pruvanın üzerinden atılarak patlayan tehlikeli dalgaların geminin ön tarafından kaçırdığı mürettebat, bel kısmındaki küpeşteler boyunca sıra halinde duruyordu; atlayan dalgalara karşı daha iyi korunmak için her biri kendini, bir korkuluğa bağlanmış bir tür borina halatıyla[2] çevrelemişti ve bunun içinde, gevşetilmiş bir kemerin içindeymiş gibi salınıyordu. Hemen hemen hiçbir söz edilmiyordu; ve sessiz gemi, sanki mumdan yapılma, boyalı denizcilerle donatılmış gibi, günlerce şeytani dalgaların bütün o atik çılgınlığı ve sevinci içinde hızla ilerledi. Geceleri, okyanusun çığlıkları karşısında insanın aynı suskunluğu hüküm sürüyordu; adamlar yine borina halatlarının içinde salınıyorlar, sözsüz Ahab yine sert esintiye göğüs geriyordu. Yorgun düşmüş tabiatı istirahat talep ettiği zaman bile, o istirahati hamağında aramıyordu. Starbuck bir gece barometrenin ne gösterdiğine bakmak için kamaraya indiğinde gördüğü yaşlı adamın halini asla unutamıyordu; o, yere vidalı koltuğunda kapalı gözlerle dimdik oturuyor, bir süre önce içinden çıktığı fırtınanın yağmuru ve yarı erimiş sulu sepkeni, üzerinden çıkarmamış olduğu şapkadan ve ceketten ağır ağır damlıyordu. Yanındaki masada, daha önce sözü edilen gelgit ve akıntı haritalarından biri açık duruyordu. Elindeki fener, sıkılmış yumruğundan sarkıyordu. Vücudu dik olduğu halde, başı geriye atılmıştı,

2 Kuvvetli rüzgârlarda, kare yelkenlerin kenarını düzgün tutmak için kullanılan halat. (ç.n.)

öyle ki kapalı gözleri tavandaki bir kirişten sarkan muhbirin ibresine çevrili duruyordu.[3]

Korkunç ihtiyar! diye düşünmüştü Starbuck tüyleri ürpererek, bu borada uyurken, yine de sebatla hedefini gözlüyorsun.

3 Kamara pusulasına muhbir denir, çünkü bununla kaptan, dümendeki pusulaya gitmeden, aşağıdayken, geminin rotasından haberdar olabilir. (Ishmael'in notu.)

LII. Bölüm

Albatros

Burun'un güneydoğusunda, gerçek balina avlayanlar için iyi bir seyir alanı olan, uzaktaki Crozet Adaları açıklarında, ilerimizde bir yelkenli belirdi; adı Goney'ydi (Albatros). O ağır ağır yaklaşırken, pruva direğinin başındaki yüksek tüneğimden, uzak okyanus balina sanayisindeki bir acemi için öylesine olağanüstü olan o manzarayı net bir şekilde gördüm... denizde, uzun bir süredir memleketten uzakta olan bir balina gemisini.

Bu tekne, sanki dalgalar birer ağartıcıymış gibi, karaya vurmuş bir denizaygırının iskeletine benzeyecek şekilde beyazlamıştı. Hortlağı andıran bu görüntü, bütün yanlarından aşağıya doğru, uzun, kırmızılaşmış pas hatlarıyla işaretliydi; bütün gönderleri ve armasıysa, kırağıyla kürk gibi kaplanmış ağaçların kalın dallarına benziyordu. Yalnız alt yelkenleri açıktı. O üç direğin başındaki uzun sakallı gözcüler, vahşi bir görünüm arz ediyordu. Neredeyse dört yıllık bir seyre dayanmış olan giysileri öyle yırtık ve yamalıydı ki, hayvan postlarına bürünmüş gibi görünüyorlardı. Direğe çivilenmiş demir çemberler içinde duruyorlar, dipsiz bir denizin üstünde sallanıyor ve yalpalanıyorlardı; ve gemi ağır ağır kıç tara-

fımızın altına doğru süzüldüğünde, havadaki biz altı adam birbirimize neredeyse bir geminin direk başlarından ötekininkilere atlayabilecek kadar yaklaştığımız halde, geçerken bizi ılımlı bir şekilde gözleyen o mahzun görünüşlü balıkçılar, aşağıdan kıçüstü güvertesinin selamı duyulurken, kendi gözcülerimize bir tek kelime bile etmediler.

"Gemiye selam! Beyaz Balina'yı gördünüz mü?"

Ama o tuhaf kaptan solgun küpeştenin üzerinden eğilerek megafonunu ağzına götürmek üzereydi ki nasıl olduysa, megafon elinden denize düştü; ve şimdi rüzgâr olanca gücüyle esmeye başladığından, sesini onsuz duyurmak için boşuna çabaladı. Bu sırada gemisi hâlâ aradaki mesafeyi artırmaktaydı. Pequod'un tayfaları sırf başka bir gemiye Beyaz Balina'dan söz edilmesiyle meydana gelen bu uğursuz olay hakkındaki gözlemlerini çeşitli sessiz şekillerde açığa vururlarken, Ahab bir süre durakladı; tehdit edici rüzgâr imkânsız bir hale getirmiş olmasa, yabancı gemiye çıkmak için denize bir filika indirecekmiş gibi görünüyordu neredeyse. Ama rüzgâr tarafındaki konumundan yararlanarak tekrar megafonunu kaptı ve görünümünden yabancı teknenin bir Nantucket teknesi olduğunu ve yakın bir zamanda eve döneceğini anlamış olduğundan, bağırarak seslendi... "Selam size! Bu, dünyayı dolaşacak olan Pequod! Bundan sonraki bütün mektupları Pasifik Okyanusu'na göndermelerini söyleyin! Ve üç yıl sonra bu zaman, eğer eve dönmemişsem, onları..."

O sırada iki geminin izleri neredeyse kesişmişti ve o zaman, aniden, geçen birkaç gündür sakince yanımızda yüzmekte olan küçük, zararsız balık sürüleri, olağandışı huylarına uygun olarak, titriyormuş gibi görünen yüzgeçlerle hızla uzaklaştılar ve baştan kıça kadar yabancı geminin cenahlarında sıralandılar. Aralıksız yolculukları sırasında Ahab daha önce de sık sık benzer bir manzara fark etmiş olmalıydı; yine de, saplantılı bir adam için, en küçük ve önemsiz şeyler bile kaprisli bir şekilde anlamlar taşır.

"Yüzüp gidiyorsunuz, öyle mi?" diye mırıldandı Ahab suyun içine doğru bakarak. Bu sözlerde pek bir şey yokmuş gibiydi, ama sesinin tonu bu çıldırmış yaşlı adamın daha önce hiç açığa vurmadığı kadar derin, çaresiz bir hüzün taşıyordu. Ama o, geminin ilerleme hızını azaltmak için şimdiye kadar onu rüzgârda tutmuş olan dümenciye dönerek eski aslan sesiyle haykırdı... "Dümen yukarı! Gemimiz dünyayı dolaşmaya devam etsin!"

Dünyayı dolaşmak! Bu seste gururlu duygular uyandıracak çok şey vardır; ama dünyanın çevresindeki bütün bu seyirler bizi nereye götürür? Sayısız tehlikelerden geçerek ancak tam da başladığımız noktaya, emin bir şekilde arkamızda bıraktıklarımızın, bütün bu zaman zarfında aslında önümüzde olduğu o noktaya.

Eğer bu dünya sonsuz bir düzlük olsaydı ve doğuya doğru seyrederek daima yeni mesafelere ulaşabilsek ve Kiklad Adaları'ndan ya da Kral Solomon'un adalarından daha tatlı ve tuhaf manzaralar keşfedebilseydik, bu yolculuk bir şeyler vadederdi. Ama hayalini kurduğumuz o uzak gizemlerin peşinden giderken, ya da azap içinde, er geç bütün insanların yüreği önünde yüzen o şeytani hayaletin izini sürerken; bu yuvarlak yerkürenin etrafında böylelerini kovalarken, onlar ya bizi kısır labirentlerde ileriye doğru çeker ya da şaşkına dönmüş bir halde yarı yolda bırakırlar.

LIII. Bölüm

Balinacı Protokolü

Ahab'in bahsettiğimiz balina gemisine çıkmayışının görünüşteki nedeni şuydu: Rüzgâr ve deniz, fırtına belirtileri veriyordu. Ama böyle olmasaydı bile –daha sonra benzer durumlardaki davranışlarına dayanarak hüküm verilirse– eğer selamlaşma sürecinde sorduğu soruya olumsuz bir cevap almış olsaydı, belki de zaten çıkmazdı o gemiye. Çünkü daha sonra anlaşıldığı gibi, eğer öylesine takıntılı bir şekilde aradığı o bilgiye katkıda bulunamayacaksa, herhangi bir yabancı kaptanla beş dakikalığına bile ahbaplık etmekten hoşlanmıyordu. Ama eğer bu noktada, yabancı denizlerde ve özellikle ortak bir seyir alanında karşılaşan balina gemilerinin kendilerine has usulleri hakkında bir şeyler söylenmezse, bütün bunlar yetersiz bir şekilde değerlendirilmiş olarak kalabilir.

Eğer New York eyaletindeki verimsiz çamlık arazilerden, ya da İngiltere'deki aynı derecede ıssız Salisbury Düzlüğü'nden geçen iki yabancı; tesadüfen böyle barınılmaz, yabani yerlerde karşılaşırlarsa, bu ikisi, ne kadar uğraşsalar da, karşılıklı bir selamlaşmadan, biraz durup haber alışverişi yapmaktan ve belki bir süre oturarak birlikte dinlenmekten pek kaçınamazlar: O halde, denizin sınırsız çamlık arazile-

rinde ve Salisbury Düzlükleri'nde, dünyanın uçlarında... ıssız Fanning Adası, ya da uzak Kral Değirmenleri[1] açıklarında birbirini fark eden iki balina teknesi; diyorum ki, böyle koşullar altında bu gemilerin selamlaşmakla kalmayıp, daha da yakın, dostane ve girişken bir temas kurmaları çok daha doğaldır. Ve bu, özellikle mülkiyeti aynı limanda olan ve kaptanlarının, subaylarının ve birçok adamının birbirlerini şahsen tanıdığı ve dolayısıyla, konuşacakları memleketle ilgili, gönüllerine yakın binbir türlü şeyleri olan teknelerin durumunda daha da olağan gibidir.

Belki de memleketten yeni yola çıkmış gemide, uzun zamandır uzaklarda olan gemi için mektuplar vardır; her halükârda, ona bulanıklaşmış ve başparmaklarla çevrilmekten aşınmış dosyalarındaki son gazeteden bir iki yıl sonrasının gazetelerini vereceği kesindir. Ve yeni yola çıkmış gemi bu nezaketin karşılığında, gidiyor olabileceği seyir alanı hakkındaki en son balinacılık istihbaratını alır, ki bu da onun için azami bir önem taşır. Ve bütün bunlar, bir dereceye kadar, ikisi de aynı şekilde uzun bir zamandır evden uzak oldukları halde, bilfiil seyir alanında yolları kesişen balina tekneleri için de geçerlidir. Çünkü bunlardan biri, şimdi çok uzakta olan üçüncü bir tekneden bir mektup aktarımı almış olabilir; ve bu mektuplardan bazılarının şimdi karşılaştığı gemideki insanlara gönderilmiş olması mümkündür. Ayrıca, birbirlerine balinacılık haberlerini verir ve hoş bir sohbet yaparlar. Çünkü sadece denizcilerin tüm duygudaşlıklarıyla değil, ortak bir uğraştan ve her iki tarafın da paylaştığı mahrumiyet ve tehlikelerden kaynaklanan tüm o kendine has cana yakınlıklarla karşılaşırlar.

Ülke farklılığı da esaslı bir fark yaratmaz, yani Amerikalılar ve İngilizlerde olduğu gibi her iki taraf da aynı dili konuştuğu sürece. Gerçi İngiliz balinacılar az sayıda olduğu için böyle karşılaşmalar çok sık vuku bulmaz tabii; ve

1 Pasifik'te ekvatora yakın bir adalar topluluğu. (ç.n.)

vuku bulduğu zaman da, aralarında bir tür çekingenlik olması muhtemeldir; çünkü İngiliziniz oldukça mesafelidir ve Amerikalınız kendisinden başka herhangi birisinde bu tür şeylerden hoşlanmaz. Ayrıca, İngiliz balinacılar bazen Amerikalı balinacılara bir tür metropolit üstünlük taslarlar; tanımlanması zor taşralılığıyla, uzun boylu, zayıf Nantucketlıyı bir tür deniz köylüsü olarak görürler. Ama toplam olarak Amerikalıların bir günde, toplam olarak bütün İngilizlerin on yılda öldürdüğünden daha fazla balina öldürdüğü göz önüne alınırsa, İngiliz balinacıdaki bu üstünlüğün aslında nelerden kaynaklandığını anlamak zordur. Yine de bu, İngiliz balina avcılarındaki zararsız küçük bir zaaftır ve Nantucketlı muhtemelen kendisinde de birkaç zaaf olduğunu bildiği için bunu pek dert etmez.

O halde, böylece, denizde ayrı ayrı seyreden bütün gemiler arasında, balina gemilerinin sosyal olmak için en çok nedeni olanlar olduğunu görüyoruz... ve öyledirler de. Oysa Atlas Okyanusu'nun ortalarında izleri kesişen bazı ticaret gemileri çoğu kez bir tek tanıma sözü bile etmeden geçip gider, açık denizlerde, Broadway'deki iki züppe gibi birbirlerini görmezden gelirler; ve bu arada birbirlerinin donanımı hakkında titiz bir eleştiriye girişebilirler. Savaş gemilerine gelince, bunlar denizde karşılaşacak olurlarsa, önce öyle bir dizi selamlama ve ayak sürtme, öyle bir bandıra indirme faslından geçerler ki bunlarda pek katıksız, samimi iyi niyet ve kardeşçe sevgi yokmuş gibidir. Köle gemilerinin karşılaşmasıyla ilgili olarak ise, eh, onlar öyle müthiş bir acele içindedirler ki olabildiğince kısa bir sürede birbirlerinden kaçarlar. Ve korsanlara gelince, birbirlerinin çapraz kemikleriyle[2] karşılaştıklarında, ilk sesleniş, "Kaç kafatası?" olur... tıpkı balina gemilerinin, "Kaç varil?" diye seslendikleri gibi. O soru cevaplandıktan sonra korsanlar hemen dümen tutup ayrılırlar, çünkü iki taraftakiler de cehennemlik canilerdir ve

2 Korsan bayrağı. (ç.n.)

birbirlerine olan canice benzerliklerini gereğinden fazla görmekten hoşlanmazlar.

Ama dindar, dürüst, gösterişsiz, konuksever, sokulgan, teklifsiz balina gemisine bakın! Bir balina gemisi düzgün bir havada başka bir balina gemisiyle karşılaştığında ne yapar? "*Balinacı protokolü*" uygular; diğer bütün gemiler için o kadar tamamen bilinmedik bir şeydir ki bu, adını bile duymamışlardır; ve eğer duyacak olurlarsa, buna sadece sırıtır, "püskürtücüler" ve "balina yağı kaynatıcılar" hakkında oyunbaz şeyler ve benzeri sevimli ünlemler telaffuz ederler. Bütün ticaret gemicilerinin ve ayrıca bütün korsanların ve savaş gemisi mürettebatının ve köle gemisi denizcilerinin balina gemilerine karşı böylesine küçümseyici bir duygu beslemeleri nedendir; cevap verilmesi zor bir sorudur bu. Çünkü, mesela korsanlara bakarsak, onların o mesleklerinin kendine has herhangi bir şanı olup olmadığını bilmek isterim. Bazen gerçekten de sıradışı bir yükselişle sona erer bu; ama ancak darağacında. Ve üstelik, bir insan o şekilde yükselmiş olunca, üstün irtifası için doğru dürüst bir temeli olmaz. Dolayısıyla bir korsanın, bir balinacıdan çok daha üstün olmasıyla övünürken, bu iddiada üzerinde duracağı sağlam bir dayanağı olmadığı sonucuna varıyorum.

Ama *balinacı protokolü* nedir? Sözlüklerin sütunlarında bir aşağı bir yukarı giderek işaret parmağınızı aşındırsanız da bu sözü bulamayabilirsiniz. Doktor Johnson[3] buna hiç vâkıf olamadı; Noah Webster'ın[4] sandığı da bunu ihtiva etmez. Buna rağmen, işte bu anlamlı kelime ABD'de doğmuş on beş bin civarındaki insan arasında yıllardır devamlı olarak kullanılmaktadır. Elbette bir tanıma ihtiyaç vardır ve kelime dağarcığına dâhil edilmelidir. Bunu gözeterek, bilgili bir şekilde tanımlayayım onu.

---

3 Samuel Johnson (1709-1784), İngiliz sözlük bilimci ve edebiyat eleştirmeni. (ç.n.)

4 Amerikalı sözlük bilimci (1758-1843). (ç.n.)

Balinacı Protokolü. İsim – *İki ya da daha çok balina gemisinin, genellikle bir seyir alanındaki sosyal buluşması. Bu buluşmada, selamlaştıktan sonra, filika mürettebatlarıyla birbirlerini ziyaret ederler; bu süre boyunca iki kaptan bir gemide, iki ikinci kaptansa diğer gemide kalır.*

Balinacı protokolü hakkında, burada unutulmaması gereken küçük bir madde daha var. Bütün mesleklerin kendilerine has küçük ayrıntıları vardır; balina sanayisinin de öyle. Bir korsan gemisinde, savaş ya da köle gemisinde kaptan, kürek çekilerek filikasıyla herhangi bir yere götürüldüğünde, o daima kıç levhalarında, oradaki rahat, bazen yastıklı bir oturakta oturur ve çoğu zaman, renkli şeritlerle ve kurdelelerle süslü küçük, sevimli bir şapkacı yekesiyle filikayı kendisi idare eder. Ama balina filikasının kıç tarafında oturacak bir yeri, o türden bir sediri ve yekesi hiç yoktur. Eğer balina gemisi kaptanları, tekerlekli sandalyelerdeki gut hastası şehir âyanları gibi, tekerleklerle su üzerinde taşınsaydı, gerçekten de lüks bir yaşam olurdu bu. Yekeye gelince, balina filikası böyle bir efemineliğe asla imkân vermez; ve dolayısıyla, balinacı protokolünde bir filika mürettebatının eksiksiz olarak gemiden ayrılması gerektiğinden ve filika dümencisi ya da zıpkıncı bunlardan biri olduğundan, bu durumda kaptanın emrindeki o kişi dümenci olur ve oturacak bir yeri olmayan kaptan ziyaretine bir çam ağacı gibi dik bir vaziyette götürülür. Ve çoğu zaman, ayakta duran bu kaptanın, iki geminin yanlarından, görünürdeki bütün dünyanın gözlerinin üzerinde olduğunun bilinciyle, ayakta kalarak haysiyetini korumanın öneminin son derecede farkında olduğunu görürsünüz. Ve bu hiç de kolay bir mesele değildir; çünkü arkasındaki kocaman, fırlak dümen küreği zaman zaman sırtının ortasına çarpar; kıç küreğiyse önden dizlerine vurarak karşılık verir. Böylece, önden ve arkadan tamamen sıkıştırılmış bir durumdadır ve ancak açılmış ba-

caklarının üzerine yerleşerek, yana doğru yayılabilir; ama filikanın aniden şiddetle aşağıya doğru meyletmesi çoğu zaman onu devirecek gibi olur, çünkü tekabül eden bir genişlik olmadan, temelin uzunluğu hiçbir şey ifade etmez. Sadece iki sırığı yanlara doğru açarak bir açı oluşturursanız, onları ayakta tutamazsınız. Öte yandan, bacaklarını açarak duran bu kaptanın, dünyanın üzerine dikilmiş gözlerinin önünde, elleriyle herhangi bir şeyi yakalayarak bir nebze bile kendini dengelemeye çalışırken görülmesi asla yakışık almaz; hatta katıksız, kaygısız kendine hâkimiyetinin alameti olarak, genellikle ellerini pantolonunun ceplerine sokar o; ama bunlar genellikle çok büyük, ağır eller olduğu için, belki de onları safra olarak oraya sokar. Yine de, olağanüstü kritik bir iki dakika boyunca, diyelim ani bir rüzgârda, kaptanın en yakın kürekçinin saçlarını yakaladığı ve onlara deliler gibi tutunduğu bazı vakalar olmuştur; üstelik, gerçekliği kanıtlanmış vakalardır bunlar.

LIV. Bölüm

Town-Ho'nun Hikâyesi

(*Altın Han'da anlatıldığı haliyle.*)

Ümit Burnu ve oralardaki bütün su alanları, büyük bir ölçüde, önemli bir karayolunun, başka herhangi bir kısımdakinden daha çok yolcuya rastladığınız, tanınmış bir dört yol ağzına benzer.

Goney'yle konuşmamızın üzerinden çok uzun bir zaman geçmemişti ki eve dönmekte olan bir başka balina gemisine, Town-Ho'ya[1] rastladık. Mürettebatı hemen hemen bütünüyle Polinezyalıydı. Karşılaşmamızı takip eden kısa balinacı protokolünde bize Moby Dick hakkında güçlü haberler verdi. Bazıları için, Beyaz Balina'ya duydukları genel ilgi şimdi Town-Ho'nun hikâyesinin bir ayrıntısıyla çılgınca artmıştı; bu ayrıntı belirsiz bir şekilde balinayı, zaman zaman bazı insanların başına geldiği söylenen ve Tanrı'nın hükmü denen şeylerden birinin, hayret uyandıran, tersine çevrilmiş bir ziyaretiyle ilişkilendiriyormuş gibiydi. Anlatılmak üzere

1 Ünlü Galapagos su kaplumbağasını avlarken balinacıların hâlâ kullandıkları, bir balinanın direk başından ilk görülüşünde bağırarak verilen kadim balina uyarısı.

olan trajedinin gizli kısmı denebilecek şeyi oluşturan, kendi özel eşlikçileriyle birlikte bu ayrıntı, Kaptan Ahab'in ve yardımcılarının kulağına hiç gitmedi. Çünkü hikâyenin o gizli kısmını Town-Ho'nun kaptanı bile bilmiyordu. O geminin ittifak halindeki üç beyaz gemicisinin özel mülkiyetindeydi bu ve anlaşılan bunlardan biri Katolik gizlilik ihtarlarıyla bunu Tashtego'ya nakletmişti; ama ertesi gece Tashtego uykusunda sayıkladı ve bu şekilde o kadar büyük bir kısmını açığa vurdu ki, uyandırıldığında geri kalanını saklayamadı. Buna rağmen bu şey, Pequod'da onu tam olarak öğrenen gemiciler üzerinde öyle güçlü bir etki yaptı ve bu meselede onlara, deyim yerindeyse, öyle tuhaf bir duyarlılık hükmediyordu ki, bu sırrı aralarında sakladılar ve o, Pequod'un grandi direğinden arkaya hiç sızmadı. Şimdi bu daha karanlık olaylar silsilesini, hikâyenin gemide alenen anlatılan şekliyle birlikte dokuyarak, bu tuhaf vakanın bütününü kalıcı bir kayda geçirmeye girişiyorum.

Canım öyle istediği için, bunu bir zamanlar Lima'da, bir cadılar bayramında, Altın Han'ın kalın, yaldızlı karolarla döşeli taraçasında sigara içerken, keyif yapan bir grup İspanyol arkadaşıma anlattığım zamanki üslubumu koruyacağım. Bu hoş süvariler arasında, genç beyefendiler Pedro ve Sebastian benimle daha yakın arkadaştılar; zaman zaman sordukları ve o sırada gerektiği gibi cevaplanan aradaki sorular bundan dolayıdır.

"'Beyler, size nakletmek üzere olduğum hadiseleri ilk öğrenişimden iki yıl kadar önce, Nantucketlı ispermeçet balinası avcı gemisi Town-Ho, buradaki Pasifikinizde, bu güzel Altın Han'ın saçaklarından doğuya doğru sadece birkaç günlük bir deniz yolculuğu uzaklıkta seyrediyormuş. Hattın biraz kuzeyinde bir yerlerdeymiş. Bir sabah, günlük usullere uygun olarak pompaların çalıştırılması üzerine, ambarında olağandan daha fazla su birikmiş olduğu gözlemlenmiş. Bir kılıçbalığının gemiyi şişlemiş olduğunu farz etmişler beyler. Ama

kaptan, olağandışı bir nedenle, o enlemlerde kendisini ender bulunan bir kısmetin beklediğine inandığı ve dolayısıyla oralardan ayrılmaya çok isteksiz olduğundan ve bir hayli ağır olan havada ambarı mümkün olabildiği kadar derinlemesine aradıktan sonra aslında sızıntıyı bulamadıkları halde, o zaman bu sızıntı hiç de tehlikeli görülmediğinden, tayfalar geniş ve rahat aralarla pompaları çalıştırırken, gemi seyirlerine devam etmiş; ama beklenen kısmet gelmemiş; günler geçmiş ve sızıntı keşfedilememekle kalmayıp, hissedilir bir şekilde artmış. O kadar ki, artık biraz paniğe kapılan kaptan, yelkenleri fora ederek, orada teknesini karaya çektirmek ve tamir ettirmek için, adalar arasındaki en yakın limana yönelmiş.

Önlerinde az bir yol olmamasına rağmen, en sıradan bir şans yüzlerine gülerse, yolda gemisinin suyla dolup batacağından hiç korkmuyormuş, çünkü pompaları en iyi cinstenmiş ve sızıntı iki katına bile çıksa, onun o otuz altı adamı, belirli aralıklarla nöbeti devrederek, gemiyi kolayca sudan muaf tutabilirmiş. Gerçekten de, bu yolun hemen hemen tamamına çok elverişli esintiler eşlik ettiğinden, Town-Ho, başlarına en küçük bir musibet gelmeden, neredeyse kesinlikle tam bir emniyet içinde limanına varacakmış, eğer Vineyardlı kaptan yardımcısı Radney'nin zalim zorbalığıyla, Buffalolu bir göl adamı ve azılı bir insan olan Steelkilt'in acı bir şekilde kışkırtılmış intikamı olmasaymış.'

'Göl adamı!.. Buffalo! Tanrı aşkına, Göl adamı nedir ve Buffalo neredir?' dedi Don Sebastian ottan yapılma, sallanan hasırında doğrularak.

'Erie Gölümüzün doğu sahilinde, Don; ama –nezaketinizi istirham ediyorum– belki de yakında bütün bunlar hakkında daha çok şey duyacaksınız. Şimdi, beyler, bugüne kadar eski Callao'nuzdan[2] uzak Manila'ya yelken açmış hemen hemen herhangi bir tekne kadar büyük ve sağlam olan kare yelkenli briklerde ve üç direkli gemilerde; Ame-

2 Peru'nun en önemli limanı. (ç.n.)

rikamızın denizden uzak merkezinde olduğu halde, bu göl adamı, genel olarak açık okyanusla ilişkilendirilen yağmacılıkla ilgili bütün o kırsal izlenimlerle beslenmiş. Çünkü birbirine karışan toplamlarında, bizim bu görkemli tatlı su denizlerimiz –Erie, Ontario, Huron, Superior ve Michigan– okyanusa benzer bir enginliğe, okyanusun birçok asil özelliğine, onun kıyılarındaki ırkların ve iklimlerin çeşitliliğine sahiptir. Aynen Polinezya suları gibi, romantik adalardan oluşan yuvarlak takımadaları vardır; Atlas Okyanusu gibi, kıyılarının çoğu kısmında iki büyük, zıt ulus bulunur; bütün sahillerine serpiştirilmiş, doğudan gelme çok sayıdaki bölgesel kolonimize su üzerinden uzun yollar sağlarlar; orada burada bataryalar ve yüksek Mackinaw Kalesi'nin keçiye benzer, yalçın topları onlara kaşlarını çatar; donanma zaferlerinin seri gümbürdemelerini işitmişlerdir; zaman zaman kumsallarını, kırmızı boyalı yüzleri hayvan postundan yapılma çadırlarından görünüveren vahşi barbarlara teslim ederler; yanlarında kilometreler boyunca ince çamların, Gotik soyağaçlarında sıkışık sıralar halinde duran krallar gibi durduğu kadim ve balta girmemiş ormanlar uzanır; aynı ormanlar, vahşi ve yırtıcı Afrika hayvanları ve ihraç edilen kürklerinin Tatar imparatorlarına kaftan olduğu ipeksi yaratıklar barındırır; bu göller, taş döşeli başkentler Buffalo ve Cleveland'i ve ayrıca Winnebago köylerini yansıtırlar; onlarda tam armalı ticaret gemisi de, devletin silahlı kruvazörü de, buharlı gemi de, kayın ağacından kano da seyreder; üzerlerinde tuzlu dalgaları dövenler kadar dehşetli kuzey rüzgârları ve direk söken boralar eser; gemi kazasının ne demek olduğunu bilirler, çünkü her ne kadar denizden uzak olsalar da, karadan görülmeyen yerlerde, gece yarılarında, acı çığlıklar atan tüm mürettebatlarıyla birlikte birçok gemiyi batırmışlardır. Böylece, beyler, Steelkilt denizden uzakta yaşadığı halde, vahşi okyanuslarda doğmuş ve vahşi okyanuslarda yetişmişmiş; cüretkârlıkta diğer gemicilerden

aşağı kalmazmış. Radney'ye gelince, bebekliğinde anaç denizinden süt emmek için ıssız Nantucket kumsalında yatmış olsa da; daha sonraki hayatında uzun bir süre bizim haşin Atlas Okyanusumuzun ve sizin dalgın Pasifikinizin takipçisi olmuş olsa da; yine de, geyik boynuzu saplı av bıçaklarının olduğu enlemlerden yeni gelmiş bir orman denizcisi kadar kindar ve toplumsal kavgayla doluymuş. Yine de bu Nantucketlı bazı iyi kalpli özellikleri de olan bir adammış; ve o göl adamı, gerçekten de bir tür şeytan olmasına rağmen, ona sadece en aşağılık kölenin bile hakkı olan insani bir itibarın olağan nezaketiyle yumuşatılmış kararlı bir katılıkla, böyle bir muameleyle, bu Steelkilt uzun bir süredir zararsız ve uysal bir halde tutuluyormuş. Her halükârda, o vakte kadar öyle olmuş; ama Radney kara yazgılıymış ve delirtilmiş; Steelkilt ise... birazdan duyacaksınız, beyler.

Pruvası adadaki sığınağına doğrultulduktan en fazla bir iki gün sonraymış ki, Town-Ho'nun sızıntısı yine artıyor gibi görünmüş, ama ancak pompaları her gün bir saatten biraz daha fazla çalıştırmayı gerektirecek kadarmış bu. Mesela Atlas Okyanusumuz gibi sakin ve medeni bir okyanusta, bazı kaptanların bütün yol boyunca pompaları çalıştırmayı mesele etmediklerini biliyor olmalısınız; gerçi durgun, uykulu bir gecede, eğer güvertedeki subay bu konudaki görevini unutacak olursa, o ve gemi arkadaşları muhtemelen bunu bir daha hiç hatırlamayacaklardır, çünkü bütün mürettebat usulca dibi boylayacaktır. Sizden uzakta, batıdaki ıssız ve vahşi denizlerde de, beyler, gemilerin hatırı sayılır uzunluktaki bir yolculuk boyunca bile pompalarının kollarını koro halinde tangırdatıp durmaları bütünüyle olağandışı bir şey değildir; yani eğer gemi az çok ulaşılabilir bir sahilin civarındaysa, ya da başka herhangi bir akla yakın sığınak bulabileceklerse. Sızıntılı bir tekne ancak o suların çok ücra bir kısmında, karadan gerçekten uzak bir enlemde isedir ki, kaptanı biraz endişelenmeye başlar.

Town-Ho için de durum büyük ölçüde böyleymiş; dolayısıyla, sızıntısının yine artmakta olduğu fark edilince, doğrusunu isterseniz, mürettebatındaki birkaç kişi, özellikle kaptan yardımcısı Radney, bir miktar kaygı göstermiş. O, üst yelkenlerin iyice yukarı çekilmesini, yeniden yerlerine yerleştirilmesini ve her şekilde esintiye açılmasını emretmiş. Şimdi, sanırım bu Radney, karada ya da denizdeki, kolayca hayal edebileceğiniz herhangi bir korkusuz, fütursuz yaratık kadar korkaklıktan ve kendi şahsıyla ilgili herhangi bir türden heyecanlı vesveseye meyilli olmaktan uzak biriymiş, beyler. Dolayısıyla, geminin emniyeti konusunda bu özeni gösterdiği zaman, gemicilerden bazıları bunun sadece onun gemide hissesi olmasından kaynaklandığını beyan etmişler. Bu yüzden, o akşam pompaları çalıştırırlarken, bu konuda aralarında sinsice bir hayli şakacılık süregidiyor, bu arada, hafifçe çağlayan berrak su devamlı olarak ayaklarının üzerine taşıyormuş; bir dağ pınarı kadar berrak olan bu su, pompalardan kaynayarak güverteye yayılıyor ve düzenli püskürmeler halinde, rüzgâraltındaki tahliye deliklerinden akıp gidiyormuş.

Şimdi, gayet iyi bildiğiniz gibi, bu töresel dünyamızda –suda ya da karada– nadiren görülen bir şey değildir ki, hemcinslerine kumanda edeceği bir pozisyona getirilen bir insan, bunlardan birinin genel insanlık haysiyeti bakımından kendisinden çok önemli bir ölçüde üstün olduğunu fark ettiğinde, derhal o insana karşı zapt edilmez bir antipati ve garez geliştirir; ve eğer fırsat bulursa, emrindeki o insanın kulesini yıkıp un ufak eder ve küçük bir toz yığını haline getirir. Bu düşüncem doğru olsun ya da olmasın, beyler, her halükârda Steelkilt, başı bir Romalınınkini andıran ve son genel valinizin burnundan soluyan savaş atının püsküllü örtülerine benzer, dalgalı, altın rengi bir sakalı olan, uzun boylu ve asil bir hayvanmış; ve onda öyle bir beyin, öyle bir yürek ve öyle bir ruh varmış ki, beyler, bunlar Steelkilt'i Şarlman yaparmış, eğer o, Şarlman'ın babasının oğlu olarak

doğsaymış. Ama kaptan yardımcısı Radney bir katır kadar çirkinmiş; öte yandan, bir o kadar da dayanıklı, inatçı ve kötü niyetliymiş. Steelkilt'ten hoşlanmıyormuş ve Steelkilt de bunu biliyormuş.

Diğerleriyle birlikte pompada uğraşırken, kaptan yardımcısının yaklaştığı gözüne ilişen göl adamı, onu fark etmemiş gibi davranarak, sakınmadan neşeli şakalaşmalarına devam etmiş.

"Evet, evet, şen delikanlılarım, fıkırdak bir sızıntı bu; biriniz bir su tası tutsun da tadına bakalım. Tanrı şahidimdir ki şişelemeye değer bu! Bakın ne diyeceğim arkadaşlar, bizim Rad'in yatırımı bu işe girmeli! En iyisi, gemi gövdesinin kendine ait kısmını kesip eve kadar çeksin. Gerçek şu ki çocuklar, o kılıçbalığı sadece işi başlattı; gemi marangozları, testere balıkları, törpü balıkları ve sair şeylerden oluşan bir ekiple geri gelmiş ve bütün bu takım şimdi dipte kesmekle ve yarmakla meşgul; geliştirmeler yapıyorlar herhalde. Eğer bizim Rad şimdi burada olsaydı, denize atlayıp onları dağıtmasını söylerdim. Mülkünü berbat ediyorlar, söyleyeyim ona. Ama saf biri bizim Rad, hem de güzeller güzeli. Çocuklar, geri kalan malının aynalara yatırılmış olduğunu söylüyorlar. Benim gibi zavallı bir adamcağıza burnunun modelini verir mi acaba?"

"Gözlerinize lanet olsun! O pompa neden duruyor?' diye gürlemiş Radney denizcilerin konuşmalarını duymamış gibi yaparak. 'Haydi, asılın pompaya!"

"Baş üstüne efendim," demiş Steelkilt şen şakrak bir tavırla. "Canlanın, çocuklar, canlanın bakalım!" Ve bunun üzerine pompa, elli itfaiye arabası gibi tangırdamaya başlamış; adamlar şapkalarını fırlatmışlar ve çok geçmeden, hayatın en yüksek enerjilerinin tam olarak gerildiğine delalet eden, ciğerlerdeki o kendine has nefes sesleri duyulmuş.

Göl adamı nihayet pompayı bırakıp, grubunun geri kalanıyla birlikte nefes nefese oradan ayrılmış ve kıpkırmızı bir yüz, kan çanağına dönmüş gözlerle ve alnından fışkı-

ran terleri silerek ırgatın üzerine oturmuş. Şimdi, bedenen çileden çıkmış bir haldeki böyle bir adama bulaşması için, Radney'nin ruhunu hangi akıl çelici iblisin ele geçirmiş olduğunu bilmiyorum, beyler; ama öyle olmuş. Kaptan yardımcısı, tahammül edilmez bir şekilde, uzun adımlarla güvertede yürüyerek, ona bir süpürge alıp döşeme tahtalarını süpürmesini ve ayrıca bir kürekle, bir domuzun serbestçe dolaşmasına izin verilmesinin sonucu olan bazı mide bulandırıcı maddeleri ortadan kaldırmasını emretmiş.

Şimdi, beyler, denizde bir geminin güvertesini süpürmek, azgın fırtınalar dışındaki bütün zamanlarda, her akşam düzenli olarak ilgilenilen bir ev işidir; o anda bilfiil batmakta olan gemilerde bile yapıldığı görülmüştür. Deniz usullerinin katılığı ve gemicilerdeki içgüdüsel temizlik sevgisi işte böyledir, beyler; bazıları önce yüzlerini yıkamadan boğulmaya bile razı olmaz. Ama kurallara göre bütün teknelerde bu süpürge işi erkek çocukların uzmanlık alanıdır, eğer teknede erkek çocuk varsa. Ayrıca, pompalarda sırayla çalışan ekiplere ayrılmış olanlar, Town-Ho'daki daha kuvvetli adamlarmış; ve hepsinin arasında en atletik gemici olduğundan, Steelkilt düzenli bir şekilde ekiplerden birinin kaptanı olarak atanmışmış; dolayısıyla, hakikaten denizcilikle ilgili görevlerle bağlantılı olmayan herhangi bir önemsiz işten azat edilmiş olmalıymış; yoldaşları için de aynı şey geçerliymiş. Bütün bu ayrıntılardan, iki adam arasındaki bu meseleyi tam olarak anlamanız için söz ediyorum.

Ama bundan fazlası varmış: kürekle ilgili emir, neredeyse Radney'nin Steelkilt'in yüzüne tükürmesi kadar açık bir şekilde, onun canını yakmak ve ona hakaret etmek niyetini taşıyormuş. Bir balina gemisinde denizcilik yapmış her adam bunu anlar; ve kaptan yardımcısı emrini verdiği zaman, göl adamı bütün bunları ve kuşkusuz çok daha fazlasını bütünüyle idrak etmiş. Ama bir süre hareketsizce oturur ve kararlı bir şekilde kaptan yardımcısının kötücül gözlerine

bakıp, onun içinde kümelenmiş olan yığınla barut fıçısını ve sessizce, ağır ağır bunlara doğru yanmakta olan kibriti algılarken; içgüdüsel olarak bütün bunları görürken, zaten sinirli bir varlıkta daha da derin bir hiddet uyandırmaya karşı duyulan o tuhaf kaçınma ve gönülsüzlük –eğer hissedilirse, mağdur oldukları zaman bile, en çok gerçekten yiğit adamların hissettikleri o isteksizlik–; Steelkilt'i bu isimsiz, hayalet duygu sarmış, beyler.

Bu yüzden, sadece geçici olarak içinde bulunduğu bedensel bitkinlikle biraz bozulmuş olan olağan tonuyla ona, güverteyi süpürmenin onun işi olmadığı ve bunu yapmayacağı cevabını vermiş. Ve sonra, küreğe hiç değinmeyerek, alışılagelmiş süpürücüler olarak üç delikanlıya işaret etmiş; ki bunlar, pompalarda görevlendirilmemiş olduklarından, bütün gün hemen hemen hiçbir iş yapmamışlarmış. Radney buna bir küfürle cevap vermiş ve son derece baskıcı ve çirkin bir tavırla, emrini kayıtsız şartsız tekrarlamış; bu arada, yakındaki bir fıçıdan kapmış olduğu bir fıçıcı tokmağını havaya kaldırarak, hâlâ oturmakta olan göl adamının üstüne yürümüş.

Pompalardaki kasılmalı çabasından sıcak basmış ve canı sıkılmış, ter içindeki Steelkilt baştaki o isimsiz kaçınma duygusuna rağmen, kaptan yardımcısının bu tavrına tahammül edememiş; ama nasıl olduysa, hâlâ içindeki yangını bastırarak, konuşmadan azimle yerinde oturmaya devam etmiş, ta ki çileden çıkan Radney tokmağı onun yüzünün birkaç santim ötesinde sallayıp, gözü dönmüş bir halde ona söylediklerini yapmasını emredinceye kadar.

Steelkilt ayağa kalkmış ve peşinde tehdit edici tokmağını taşıyan kaptan yardımcısıyla, ağır ağır ırgatın arkasına çekilip, itaat etmeme niyetinde olduğunu net bir şekilde tekrarlamış. Ancak, kaçınmasının en küçük bir etkisinin olmadığını görünce, bükülmüş eliyle yaptığı sunturlu ve tarifsiz bir imayla, o aptal ve çıldırmış adamı uyarmış; ama bunun bir faydası olmamış. Ve ikisi bu şekilde ırgatın etrafında bir

defa ağır ağır dönmüşler; o zaman göl adamı nihayet, keyfiyle bağdaşmayacak bir noktaya kadar kaçınmış olduğunu düşünerek, artık geri çekilmemeye karar vermiş ve ambar ağzında duraklayarak subaya şöyle demiş:

"Bay Radney, size itaat etmeyeceğim. O tokmağı ortadan kaldırın, aksi halde kendinizi kollayın." Ama kaderi çizilmiş olan kaptan yardımcısı, sabit duran göl adamına daha da yaklaşarak, ağır tokmağı bu defa onun dişlerinin üç santim ötesinde sallamış, bu arada bir dizi katlanılmaz beddua ediyormuş. Steelkilt bir milim bile geri çekilmeden, onu bakışının kararlı hançeriyle gözlerinden bıçaklayarak ve arkasında sağ yumruğunu sıkıp sürürcesine geri çekerek, ona eziyet eden kişiye, tokmak yanağını sıyırıp geçse bile onu katledeceğini söylemiş. Ama tanrılar o aptalı kesilmek üzere damgalamışmış, beyler. Anında, tokmak yanağa değmiş; bir sonraki an, kaptan yardımcısının altçenesi başının içine göçmüş; adam bir balina gibi kan püskürterek ambar ağzına düşmüş.

Feryat kıç tarafa doğru gidemeden, Steelkilt ta yukarılara, iki yoldaşının direk başlarında nöbet tuttuğu yere çıkan gergi halatlarından birini sallamış. Bu yoldaşlarının her ikisi de Kanallıymış.'

'Kanallı mı!' diye haykırdı Don Pedro. 'Limanlarımızda birçok balina gemisi gördük, ama sizin bu Kanallıları hiç duymadık. Affedersin: Kimdir ve nedir bunlar?'

'Kanallılar, büyük Erie Kanalımızın kayıkçılarıdır, Don. Bu kanalı duymuş olmalısınız.'

'Hayır, Senyör; buralarda, bu durgun, sıcak, son derece ağırkanlı ve kalıtımsal diyarımızda, sizin enerjik Kuzeyiniz hakkında pek az şey biliriz.'

'Öyle mi? İyi, o halde, Don, kadehimi tekrar doldurun. Mısır biranız çok güzel; ve daha da ilerlemeden size Kanallılarımızın ne olduğunu anlatacağım; çünkü böyle bir bilgi dolaylı olarak hikâyemi aydınlatabilir.

Beş yüz seksen kilometre boyunca, beyler, New York eyaletinin bütün eni boyunca; sayısız kalabalık şehrin ve hızla gelişen kasabanın içinden; uzun, kasvetli, ıssız bataklıkların ve emsalsiz verimlilikte zengin, ekili tarlaların içinden; bilardo salonlarının ve meyhanelerin yanından; heybetli ormanların en iç kısımlarından; Kızılderili nehirlerinin üzerindeki Roma kemerlerinin üzerinden; güneşten ve gölgeden; mutlu ya da kırık kalplerin yanından; o asil Mohawk[3] topraklarının birbirine zıt tüm geniş manzaralarının içinden; ve özellikle, çan kuleleri neredeyse birer kilometre taşı gibi yükselen sıra sıra kar beyazı şapellerin yanından, Venedik kadar yoz[4] ve çoğu zaman kanunsuz bir hayatın aralıksız ırmağı akar. Gerçek Ashantiniz[5] işte oradadır, beyler; paganlarınız orada ulur; orada daima onları yakınınızda bulursunuz; kiliselerin yayılan gölgesinde ve güvenli, koruyan kuytusunda. Çünkü kaderin bir oyunuyla, büyük şehirli çapulcularınızın hep adalet saraylarının etrafında kamp kurduğunun sıklıkla fark edildiği gibi, günahkârlar da, beyler, en çok kutsal yörelerde bulunur.'

'O geçen bir keşiş mi?' dedi Don Pedro nükteci bir ilgiyle aşağıya, kalabalık meydana bakarak.

'Ne mutlu Kuzeyli arkadaşımıza ki, Lima'da Kraliçe Isabella'nın engizisyonu tavsıyor,' dedi ve güldü Don Sebastian. 'Devam edin, Senyör.'

'Bir dakika! Affedersiniz!' diye haykırdı gruptan başka birisi. 'Bütün biz Limalılar adına, size sadece yozluk kıyaslamanızda uzak Venedik yerine şimdiki Lima'yı kullanmamaktaki inceliğinizi hiçbir şekilde gözden kaçırmamış olduğumuzu ifade etmek istiyorum, bay denizci. Aa! Başınızı eğip, şaşırmış gibi görünmeyin; bütün bu sahil boyunca söylenen özdeyişi biliyorsunuz... "Lima kadar yoz." Ama bu sizin söylediğiniz şeyi de doğruluyor; bilardo masaların-

3 Kuzey Amerika'nın bir yerli kabilesi. (ç.n.)

4 Ortaçağlarda Venedik ahlak bozukluğu ve yozlaşmışlığıyla ünlüydü. (ç.n.)

5 Afrika'nın batısında 1680-1896 yılları arasında hüküm süren bir krallık. (ç.n.)

dan daha bol ve daima açık olan kiliseler... ve "Lima kadar yoz." Venedik de öyle; orada bulundum; mübarek İncil yazarı Aziz Markos'un kutsal şehri... Aziz Dominicus arındırsın orayı! Kadehiniz! Teşekkürler: ben dolduruyorum; siz yine boşaltıyorsunuz.'

'Kendi mesleğinde serbestçe resmedilecek olursa, beyler, Kanallı öyle bolca ve pitoresk bir şekilde ahlaksızdır ki, ondan iyi bir tiyatro kahramanı olur. Marcus Antonius gibi, pembe yanaklı Cleopatra'sıyla açık açık oynaşarak, güneşli güvertede kayısıya benzeyen uyluklarını olgunlaştırarak, yeşil çimenli, çiçekli Nil'inde günler boyu tembelce yol alır. Ama karada bütün bu efeminelik darmadağın olur. Kanallının öylesine bir gururla büründüğü eşkıyaca kılık, sarkık ve renkli kurdelelerle süslü şapkası, onun gösterişli özelliklerini dışa vurur. İçinden geçtiği köylerin güler yüzlü masumiyetine dehşet salan yağız çehresi ve gözüpek kabadayılığı, şehirlerde de çekingenlik uyandırır. Bir zamanlar bu Kanallılardan birinin kanalında bir berduş gibi yaşarken bana iyi davrandı; yürekten teşekkür ediyorum ona; nankörlük etmek istemem; ama zengin bir yabancıyı yağmalamaya olduğu kadar, arada sırada zor durumdaki zavallı birisine arka çıkmaya da hazır, sağlam bir kolu olması, çoğu zaman, şiddete eğilimli bir insanın günahlarını affettiren başlıca telafi edici niteliklerinden biridir. Özet olarak, beyler, bu kanal yaşamının vahşiliğini kesin olarak açığa çıkaran şey şudur: Vahşi balina sanayimiz Kanal'ın birçok kusursuz mezununu ihtiva eder ve balinacı kaptanlarımız, Sidneyli adamlar hariç, insanoğlunun hemen hemen hiçbir ırkına onlara duyduğu kadar güvensizlik duymaz. Büyük Kanal hattı üzerinde doğmuş binlerce taşralı çocuk ve delikanlı için, bir deneme süresi teşkil eden bu kanal yaşamının, bir Hristiyan mısır tarlasında sessizce ekin biçmekle, en barbar denizlerin sularını pervasızca yarmak arasındaki tek geçişi sağlıyor olması da, bu meselenin garipliğini hiç azaltmaz.'

'Anlıyorum! Anlıyorum!' diye bağırdı Don Pedro aceleyle, kazayla birasını gümüş rengi fırfırlarına dökerek. 'Seyahat etmeye gerek yok! Bütün dünya bir Lima'dır. Ilımlı Kuzeyinizde nesillerin tepeler kadar soğuk ve tanrısal olduğunu sanıyordum ben... Ama hikâyeye dönelim.'

'Göl adamının gergi halatını salladığı yerde kalmıştım, beyler. Bunu henüz yapmışmış ki, daha küçük rütbeli üç kaptan yardımcısı ve dört zıpkıncı etrafını sarmış ve hep birlikte onu güverteye sıkıştırmışlar. Ama tehditkâr birer kuyruklu yıldız gibi halatlardan aşağı kayan iki Kanallı, hengâmenin ortasına dalmış ve arkadaşlarını bunun içinden çıkarıp başüstü güvertesine doğru çekmeye çalışmış. Denizciler arasından başkaları da bu çabada onlara katılmış ve çapraşık bir kargaşa çıkmış; tehlikeden uzak duran yiğit kaptan, elinde bir balina kargısıyla[6] bir aşağı bir yukarı sıçrayarak subaylarına seslenip, o iğrenç alçağı yakalayarak kıçüstü güvertesine sürüklemelerini istemiş. Ara sıra karmaşanın dönen sınırına koşuyor ve kargısını bunun ortasına doğru sokarak, hıncının hedefini şişleyip çıkarmaya çalışıyormuş. Ama Steelkilt ve azılı adamlarıyla başa çıkamamışlar; denizin bu Parislileri[7] başüstü güvertesine ulaşmayı başarmış ve orada aceleyle üç dört büyük fıçıyı çevirip ırgatla bir hizaya getirerek, bu barikatın arkasına siper almışlar.

"Çıkın oradan, sizi korsanlar!" diye gürlemiş kaptan, şimdi onları, her iki elinde az önce kilercinin ona getirmiş olduğu birer tabancayla tehdit ederek. "Çıkın oradan, sizi caniler!"

Steelkilt barikatın üzerine zıplamış ve orada uzun adımlarla bir aşağı bir yukarı yürüyerek tabancaların yapabileceği en kötü şeye meydan okumuş; ama kaptana açık seçik, onun (Steelkilt'in) ölmesinin bütün tayfaların katılacağı kanlı bir

---

6 Balinanın yağ dokusunu güvertede hareket ettirmek için kullanılan uzun, sivri uçlu alet. (ç.n.)

7 Fransız ihtilali kastediliyor. (ç.n.)

isyanın sinyalini vereceğini çıtlatmış. İçin için bunun doğru çıkacağından korkan kaptan biraz kendini tutmuş, ama yine de direnişçilerin derhal vazifelerine dönmelerini emretmiş.

"Bunu yaparsak bize dokunmayacağınıza söz veriyor musunuz?" diye sormuş elebaşları.

"İşbaşı yapın! İşbaşı yapın! Hiçbir söz vermiyorum... Görev başına! Böyle bir zamanda işi bırakarak gemiyi batırmak mı istiyorsunuz? İşbaşı yapın!" Ve bir kez daha tabancayı kaldırmış.

"Gemiyi batırmak mı?" diye haykırmış Steelkilt. "Evet, varsın batsın. Bize karşı bir halat lifi bile kaldırmayacağınıza yemin etmezseniz, aramızdan bir kişi bile işbaşı yapmayacak. Ne diyorsunuz, arkadaşlar?" demiş yoldaşlarına dönerek. Onların cevabıysa ateşli bir tezahürat olmuş.

Şimdi göl adamı barikatın üzerinde kol gezmeye başlamış; bir yandan da gözlerini kaptandan ayırmıyor ve şöyle kesik kesik cümleler söylüyormuş: "Bizim kabahatimiz değil; bunu biz istemedik; tokmağını ortadan kaldırmasını söyledim ona; çocuk kavgasıydı; beni tanımış olması gerekirdi; bizonu kışkırtmamasını söyledim ona; onun kahrolası çenesinde bir parmağımı kırdım sanırım; şu kıyma bıçakları orada, başüstü güvertesinin altında değil mi, arkadaşlar? O manivelalara dikkat edin, canlarım. Kaptan, yemin ederim, kendinize dikkat edin; söz verin, aptallık etmeyin; hepsini unutun; işbaşı yapmaya hazırız; bize doğru dürüst davranırsanız, sizin adamlarınız oluruz; ama kırbaçlanmayacağız."

"İşbaşı yapın! Hiçbir söz vermiyorum, işbaşı yapın, diyorum!"

"Bana bakın," diye haykırmış göl adamı, kollarını ona doğru savurarak, "burada mürettebata sadece bir sonraki limanda inmek üzere katılmış birkaç kişi var (ve ben de bunlardan biriyim), anlıyor musunuz; şimdi, gayet iyi bildiğiniz gibi, efendim, demir atılır atılmaz azledilmeyi talep edebi-

liriz; bu yüzden, kavga istemiyoruz; bizim çıkarımıza değil bu; barışçı olmak istiyoruz; çalışmaya hazırız, ama kırbaçlanmayacağız."

"İşbaşı yapın!" diye gürlemiş kaptan.

Steelkilt bir an etrafına bakınmış ve sonra şöyle demiş: "Şimdi, durumu size söyleyeyim kaptan, sizi öldürüp böyle pespaye bir namussuz için asılmaktansa, bize saldırmadığınız sürece size el kaldırmayacağız; ama bizi kırbaçlamayacağınıza söz verinceye kadar pompalara elimizi sürmeyeceğiz."

"Başüstü güvertesinin altına inin o zaman, inin de sizi bıktırıncaya kadar orada tutayım. İnin, haydi."

"İnelim mi?" diye bağırmış elebaşı adamlarına. Çoğu buna karşıymış; ama nihayet Steelkilt'e itaat ederek onun önünden karanlık inlerine girmişler; bir mağaraya giren ayılar gibi homurdanarak gözden kaybolmuşlar.

Göl adamının çıplak başı tam döşeme tahtalarıyla aynı seviyeye geldiğinde, kaptan ve takımı barikatın üzerinden atlamış ve hızla lombozun sürgüsünü sürerek, ellerini grup halinde bunun üstüne yerleştirmiş ve bağırarak, aşağıdaki odalara inen merdivenlere ait ağır, pirinç asma kilidi getirmesi için kilerciye seslenmişler.

Sonra kaptan sürgüyü biraz açarak aralıktan aşağı bir şey fısıldamış, sonra kapatmış ve şimdiye kadar tarafsız kalmış yirmi küsur adamı güvertede bırakarak, kapağı, bu on kişinin üzerine kilitlemiş.

Bütün subaylar gece boyunca tetikte kalarak başta ve kıçta, özellikle başüstündeki lomboz ve baştaki ambar kapağı civarında nöbet tutmuşlar; direnişçilerin aşağıdaki bölme duvarını kırarak bu az önce sözü edilen yerden çıkmalarından korkuluyormuş. Ama karanlık saatler huzur içinde geçmiş; hâlâ görevleri başında olan adamlar pompalarda yoğun bir çaba harcıyorlar, bunların, kasvetli gecenin içindeki aralıklı tıngırtıları ve tangırtıları bütün gemide hüzünle yankılanıyormuş.

Şafak sökerken kaptan baş tarafa gitmiş ve güverteye vurarak tutsakları çalışmaya çağırmış; ama onlar haykırarak reddetmişler. O zaman aşağıya, onlara su indirilmiş ve arkasından birkaç avuç peksimet atılmış; sonra kaptan yine onları kilitleyip anahtarı cebine atarak kıçüstü güvertesine dönmüş. Bu, üç gün boyunca günde iki defa tekrarlanmış; ama dördüncü sabah, her zamanki çağrı yapılırken, karışık bir kavga ve sonra bir boğuşma sesi duyulmuş; ve aniden başüstü güvertesinin altından dört adam fırlamış ve işbaşı yapmaya hazır olduklarını söylemişler. Kamaranın kötü kokulu havasızlığı ve açlıktan öldürecek kadar kıt yiyecek, belki de sonunda cezalandırılmayla ilgili bazı korkularla birleşerek, onları kayıtsız şartsız teslim olmaya zorlamış. Bundan cesaret alan kaptan diğerlerine talebini tekrarlamış, ama Steelkilt yukarıya bağırarak ona boşboğazlığı bırakıp ait olduğu yerin yolunu tutması için dehşetli bir imada bulunmuş. Beşinci sabah, isyancılardan üçü daha aşağıda onları engellemeye çalışan çaresiz kollardan yukarıya fırlamış. Aşağıda yalnız üç kişi kalmış.

"Artık işbaşı yapsanız daha iyi olacak, değil mi?" demiş kaptan kalpsiz bir alaycılıkla.

"Bizi yine kapat, olur mu!" diye haykırmış Steelkilt.

"Aa, tabii ki," demiş kaptan ve anahtar kilidin içinde tıkırdamış.

İşte bu noktada, beyler, daha önceki müttefiklerinden yedisinin ilticasıyla çileden çıkan, ona son seslenen alaycı sesten canı yanan ve uzun süre çaresizliğin bağırsakları kadar karanlık bir yere gömülmüş olmaktan çılgına dönen Steelkilt, şimdiye dek görünüşte kendisiyle aynı kafada olan iki Kanallıya, garnizonun bundan sonraki ilk toplanışında deliklerinden dışarı fırlamayı ve keskin kıyma bıçaklarıyla silahlanmış bir halde (her iki ucunda birer tutamak bulunan, hilal şeklinde, uzun, ağır aletlerdir bunlar), sağa sola saldırarak cıvadradan kıç küpeştesine kadar koşmayı ve eğer müthiş bir çaresizlik bunu mümkün kılarsa, gemiyi ele geçirmeyi

teklif etmiş. Kendi adına, ona katılsalar da katılmasalar da bunu yapacağını söylemiş. O inde geçireceği son gece olacakmış bu. Ama bu plan, diğer ikisinin hiçbir muhalefetiyle karşılaşmamış; buna da başka herhangi bir çılgınca şeye de, kısacası, teslim olmaktan başka her şeye hazır olduklarına yemin etmişler. Ve üstelik ikisi de, bu atılımı yapma zamanı geldiğinde, güverteye çıkacak ilk adam olmakta ısrar etmişler. Ama liderleri buna aynı şiddetle itiraz ederek, özellikle iki yoldaşı bu meselede birbirlerine boyun eğmeyi reddettikleri ve merdiven bir defada ancak bir adam alabileceğinden, ikisi birlikte de çıkamayacakları için o önceliği kendine saklamış. Ve burada, beyler, bu vicdansızların kalleşliğinin ortaya çıkması gerekiyor.

Anlaşılan, liderlerinin çılgınca projesini duyunca, ikisi de kendi ruhunda aniden aynı hıyaneti akıl etmiş, şöyle ki: teslim olmakta on kişinin sonuncusu olsalar da, üç kişinin ilki olabilmek ve bu şekilde, böyle bir davranışın hak edebileceği küçücük de olsa bir bağışlanma ihtimalini garantiye alabilmek için, ortaya fırlarken başta olmak. Ama Steelkilt sonuna kadar hâlâ onlara önderlik etmekte kararlı olduğunu ilan edince, bir şekilde, incelikli bir alçaklık kimyasıyla, daha önce gizli olan hıyanetlerini katıştırmışlar; ve liderleri uyuyakalınca, üç cümleyle ruhlarını sözlü olarak birbirlerine açmışlar; ve uyuyan adamı iplerle bağlamış, iplerle ağzını tıkamış ve gece yarısında haykırarak kaptana seslenmişler.

Kaptanla bütün silahlı yardımcıları ve zıpkıncıları, yakınlarda bir cinayet işlenmekte olduğunu sanarak ve karanlıkta kan kokusunu almaya çalışarak başüstü güvertesine koşmuşlar. Birkaç dakika içinde lomboz açılmış ve hâlâ debelenmekte olan elebaşı, elleri ve ayakları bağlı bir halde vefasız müttefikleri tarafından yukarıya itilmiş; bunlar derhal, cinayete tamamen hazır bir adamı yakalamış olmanın onuru üzerinde hak iddia etmişler. Ama hepsinin yakalarına yapışılmış ve ölü sığırlar gibi güvertede sürüklenmişler; ve

üç sığır bacağı gibi yan yana mizana direğinin armasına çekilmiş ve orada sabaha kadar asılı kalmışlar. "Lanet olsun size," diye haykırmış kaptan, önlerinde bir aşağı bir yukarı yürüyerek, "akbabalar bile dokunmadı size, sizi caniler!"

Şafak sökerken bütün tayfaları toplamış; ve isyan edenlerle, isyana hiç katılmayanları ayırarak, öncekilere hepsini kırbaçlama niyetinde olduğunu... bunu yapmayı düşündüğünü... yapması gerektiğini... adaletin bunu emrettiğini, ama şimdilik, zamanında teslim olduklarını göz önüne alarak, onları bir tekdirle salıvereceğini söylemiş; ve buna uygun olarak, yerel dilde bunu icra etmiş.

"Ama size gelince, sizi leş yiyici namussuzlar," demiş, armadaki üç adama dönerek, "size gelince, sizi kıyma yapıp kazanlarda kaynatmaya niyetliyim;" ve bir ip alarak bunu bütün gücüyle iki hainin sırtlarına vurmuş, ta ki onlar feryat etmeyi bırakıp, çarmıha gerilen iki hırsızın[8] resmedildiği gibi, başlarını cansızca yana sarkıtıncaya kadar.

"Sizin yüzünüzden bileğimi incittim!" diye haykırmış sonunda. "Ama senin için yeterince ip kaldı, pes etmeyen küçük kıyak kabadayı. Ağzındaki o tıkacı alın da, kendisi adına ne diyebileceğini duyalım."

Bitkin isyancı sıkışmış çenesini bir süre titrek bir şekilde hareket ettirmiş ve sonra acıyla başını çevirip, âdeta tıslayarak şöyle demiş: "Diyeceğim şu –ve buna dikkat edin– eğer beni kırbaçlarsanız, sizi katlederim!"

"Öyle mi diyorsun? O halde, beni ne kadar korkuttuğunu gör"... ve kaptan vurmak üzere ipi geri çekmiş.

"Bunu yapmasanız iyi olur," diye tıslamış göl adamı.

"Ama yapmalıyım"... ve darbeyi indirmek üzere ipi bir kez daha geri çekmiş.

Bu noktada Steelkilt tıslayarak kaptandan başka hiç kimsenin duyamadığı bir şey söylemiş; kaptansa, bütün tayfaları şaşırtan bir şekilde irkilmiş, iki üç defa güvertede

8 İsa'yla birlikte çarmıha gerilen iki adam. (ç.n.)

hızla volta atmış ve sonra aniden ipini yere atarak, "Yapmayacağım... serbest bırakın onu... iplerini kesin. Duyuyor musunuz?" demiş.

Ama daha küçük rütbeli kaptan yardımcıları emri yerine getirmek üzere koşarken, başı sargılı, solgun bir adam onları durdurmuş... ikinci kaptan Radney'ymiş bu. Aldığı darbeden beri kuşetinde yatıyormuş; ama o sabah güvertedeki arbedeyi duyunca sürünerek dışarı çıkmış ve şimdiye kadar bütün sahneyi seyretmiş. Ağzı öyle bir haldeymiş ki zorlukla konuşuyormuş; ama kaptanın denemeye cesaret edemediği şeyi yapmaya gönüllü olduğuna ve bunu yapabileceğine dair bir şeyler geveleyerek ipi kapmış ve eli kolu bağlı hasmına doğru ilerlemiş.

"Sen bir korkaksın!" diye tıslamış göl adamı.

"Öyleyim, ama al sana." Kaptan yardımcısı tam darbeyi indirmekteymiş ki, bir başka tıslama, havaya kalkmış kolunu alıkoymuş. Bir an duraklamış: Ve sonra, Steelkilt'in tehdidi her ne idiyse, buna rağmen artık duraklamayarak sözünü tutmuş. Sonra üç adam, ipleri kesilerek aşağı indirilmiş, bütün tayfalara işbaşı yaptırılmış ve canı sıkkın gemicilerin asık suratlarla çalıştırdıkları demir pompalar eskisi gibi tangırdamaya başlamış.

O gün, hava kararıktan hemen sonra, ilk nöbetçiler aşağıya uyumaya gitmişlerken, başüstü güvertesinin altında bir yaygara duyulmuş; ve tir tir titreyen iki hain koşarak gelip kamaranın kapısına üşüşmüşler ve mürettebatla bir arada olmaya cesaret edemediklerini söylemişler. Yakarılar, yumruklar ve tekmeler onları geri püskürtememiş ve böylece, kendi ricalarıyla, selametleri için karinaya konulmuşlar. Geri kalanlar arasında hâlâ yeni bir isyan belirtisi görülmüyormuş. Aksine, esas olarak Steelkilt'in teşvikiyle, anlaşılan mutlak bir sükûneti korumaya, bütün emirlere sonuna kadar itaat etmeye ve gemi limana ulaştığında toplu halde onu terk etmeye karar vermişler. Ama yolculuğun en hızlı bir şe-

kilde sona ermesini garantiye almak için, hepsi bir konuda daha anlaşmışlar... bu da, eğer bir balina görülecek olursa, bunu haber vermemekmiş. Çünkü sızıntısına ve diğer bütün tehlikelerine rağmen, Town-Ho hâlâ direk başlarını tutuyormuş ve kaptanı o anda bir balık için denize inmeye, teknesinin seyir alanına ilk girdiği günkü kadar istekliymiş; kaptan yardımcısı Radney'yse kuşetini bir filikayla değiştirmeye ve sargılı ağzıyla, bir balinanın can alıcı çenesini ölümle tıkamaya gayret etmeye aynı derecede hazırmış.

Ama göl adamı gemicileri davranışlarında bu tür bir pasifliği benimsemeye teşvik etmiş olduğu halde, onu canevinden vurmuş olan adamdan alacağı kendi münasip ve kişisel intikamıyla ilgili fikirlerini (en azından her şey bitinceye kadar) kendine saklamış. İkinci kaptan Radney'nin nöbetindeymiş; ve bu çılgına dönmüş adam, armadaki sahneden sonra, sanki belasını bulmaya can atarmış gibi, kaptanın özel tavsiyelerine rağmen, geceleri yeniden nöbetinin başına geçmekte ısrar etmiş. Steelkilt intikamının planını sistematik olarak bunun ve bir iki başka ayrıntının üzerine kurmuş.

Geceleri Radney, denizcilerin tarzına hiç uymayan bir şekilde, kıçüstü güvertesinin küpeştesine oturup, kolunu orada, geminin yanının biraz üzerinde asılı duran filikanın borda tirizine dayarmış. Bu şekilde dururken bazen uyuyakaldığı gayet iyi bilinirmiş. Filikayla gemi arasında hatırı sayılır bir boşluk ve bunların arasında, aşağıda, deniz varmış. Steelkilt zamanını hesaplamış ve dümende bir sonraki görev sırasının, ihanete uğradığı günden sonraki üçüncü günün sabahında, saat ikide geleceğini bulmuş. Aradaki süreyi, aşağıdaki nöbetlerinde, vakit bulduğu zaman, büyük bir dikkatle bir şey örerek geçirmiş.

"Ne yapıyorsun orada?" demiş bir gemi arkadaşı.

"Ne yapıyorum, sence? Neye benziyor?"

"Çantan için bir büzme ipine benziyor; ama bana biraz garip göründü."

"Evet, biraz garip," demiş göl adamı onu ileriye doğru tutarak; "ama iş görür bence. Gemi arkadaşım, bende yeterince kınnap yok... sende var mı?"

Ama başüstü güvertesinin altında hiç kınnap yokmuş.

"O zaman bizim Rad'den biraz almam gerekiyor;" ve arka tarafa gitmek üzere kalkmış.

"Gidip *ona* yalvarmak niyetinde değilsin herhalde!" demiş bir denizci.

"Neden olmasın? Sonunda kendine faydası olacaksa, bana bir iyilik yapmaz mı sence?" Ve kaptan yardımcısına giderek ona sakince bakmış ve ondan hamağını onarmak için biraz kınnap istemiş. Bu ona verilmiş... Kınnap da büzme ipi de bir daha görülmemiş; ama ertesi gece, göl adamı montunu yastık olarak hamağına yerleştirirken, cebinden, bir ağla sıkıca kaplanmış demir bir top kısmen dışarıya yuvarlanmış. Yirmi dört saat sonra, sessiz dümendeki görevi –hazır kazılmış bir halde daima gemicinin elinin altında olan mezarın üzerinde uyuklamaya meyilli adamın yakınındaki görevi– o ölümcül saat işte o zaman gelecekmiş; ve Steelkilt'in önceden hükmeden ruhunda, kaptan yardımcısı daha şimdiden alnı içeri göçmüş olarak, bir ceset gibi çıplak yatıyormuş.

Ama, beyler, bir budala muhtemel katili planladığı kanlı eylemden kurtarmış. Yine de o, kusursuz bir intikam elde etmiş, üstelik intikamı alan kişi olmadan. Çünkü kaderin esrarengiz bir oyunuyla, âdeta Tanrı katının ta kendisi müdahale edip, yapacağı lanetleyici şeyi onun ellerinden kendi ellerine almış.

İkinci günün sabahının tam şafak vaktiyle gündoğumu arasında, güverteleri yıkarlarken, geminin bordasındaki pervazda denizden su çekmekte olan Tenerifeli aptal bir adam birdenbire, "İşte yuvarlanıyor![9] İşte yuvarlanıyor !" diye bağırmış. Yüce İsa, ne balinaymış ama! Moby Dick'miş o.'

---

9 İki yana doğru sallanıyor anlamında. Bu, ispermeçet balinalarının kavga sırasında yaptığı bir harekettir. (ç.n.)

'Moby Dick!' diye haykırdı Don Sebastian; 'Aziz Dominicus adına! Bay denizci, ama balinaların vaftiz isimleri mi var? Moby Dick dediğiniz de kim?'

'Çok beyaz, ünlü ve son derece amansız, ölümsüz bir canavar, Don; ... ama fazlasıyla uzun bir hikâye olur bu.'

'Nasıl? Nasıl?' diye haykırdı bütün genç İspanyollar beni sıkıştırarak.

'Hayır, beyler, beyler... hayır, hayır! Şimdi bunu anlatamam. Biraz daha havaya gireyim, beyefendiler.'

'Bira! Bira!' diye haykırdı Don Pedro. 'Enerjik arkadaşımız halsiz görünüyor... boş kadehini doldurun!'

'Gerek yok, beyler; bir dakika izin verin, devam edeceğim... Şimdi, beyler, Tenerifeli adam, böyle aniden geminin elli metre ötesindeki kar gibi balinayı fark edince –mürettebat arasındaki anlaşmayı unutarak– o anın heyecanı içinde, canavarı haber vermek için içgüdüsel ve bilinçsiz bir şekilde sesini yükseltmiş, oysa direk başlarındaki asık suratlı üç nöbetçi bir süredir onu açık seçik görmekteymiş. O anda her şey çılgın bir hal almış. Korkulu söylentilerden yılmayan ve hepsi de böyle ünlü ve değerli bir balığı yakalamaya can atan kaptan, kaptan yardımcıları ve zıpkıncılar, "Beyaz Balina... Beyaz Balina!" diye haykırıyorlarmış; bu arada, inatçı mürettebat, ışıltı saçan yatay bir güneşle aydınlanarak, sabahın mavi denizinde canlı bir opal gibi kayan ve parıldayan o muazzam, süt beyazı kütlenin ürkütücü güzelliğine yan gözle ve küfrederek bakıyorlarmış. Beyler, bu hadiselerin bütün gidişatına kaderin tuhaf bir oyunu hükmediyor, sanki gerçekten de, daha bilfiil dünyanın haritası çizilmeden önce planlanmış gibi. İsyancı, kaptan yardımcısının en öndeki kürekçisiymiş ve bir balığa bağlanıldığı zaman, Radney elinde mızrağıyla pruvada ayağa kalkarken, onun yanında oturmak ve emir verildiğinde ipi içeri çekmek ya da gevşetmek onun vazifesiymiş. Üstelik, dört filika denize indirildiği zaman, kaptan yardımcısınınki başı çekmiş;

ve Steelkilt küreğinde çabalarken, hiç kimse onun kadar sevinçli bir şevkle bağırmıyormuş. Sıkı bir kürek çekişten sonra zıpkıncıları balinayı vurmuş ve Radney elinde mızrağıyla pruvaya zıplamış. Anlaşılan, bir filikaya bindiğinde daima hırslı olan bir adammış o. Ve şimdi, sargılı bir halde, onu balinanın sırtının en tepesine oturtmalarını haykırmış. Buna hiç de isteksiz olmayan öndeki kürekçi onu, iki beyazlığı harmanlayan kör edici bir köpük deryasının içinden yukarıya taşımış; ta ki filika aniden, sanki suyun altındaki bir kaya tabakasına çarpıp alabora olarak, ayaktaki kaptan yardımcısını içinden düşürünceye kadar. O anda, kaptan yardımcısı balinanın kaygan sırtına düşerken, filika doğrulmuş ve kabaran denizle kenara savrulmuş; Radney'yse balinanın öteki yanında denize yuvarlanmış. Serpintinin içinde kulaç atmaya başlamış ve bir an için o perdenin arasından hayal meyal görülmüş; çılgınca Moby Dick'in görüş alanından çıkmaya çalışıyormuş. Ama balina ani bir anafor yaratarak hızla dönmüş; yüzen adamı dişlerinin arasına almış; ve onunla birlikte ta yukarıya yükselip, tekrar balıklama dalmış ve derinlere inmiş.

Bu arada göl adamı, filikanın dibinin ilk dokunuşunda, girdabın gerisine düşebilmek için ipi gevşetmişmiş; sakince seyrederek, kendi düşüncelerini düşünmüş. Ama filikanın aniden ve şiddetle aşağı çekilmesi üzerine hızla bıçağını ipe dayamış. İpi kesmiş ve balina serbest kalmış. Ama Moby Dick biraz ötede tekrar yüzeye çıkmış; Radney'nin kırmızı yün gömleğinin bazı parçaları, onu lime lime etmiş olan dişlere takılmışmış. Dört filikanın her biri yine onu kovalamaya başlamış; ama balina onları atlatmış ve nihayet bütünüyle gözden kaybolmuş.

Bir zaman sonra, Town-Ho limanına ulaşmış... Hiçbir medeni yaratığın ikamet etmediği, vahşi, ıssız bir yermiş burası. Orada, göl adamının önderliğinde, pruva direği elemanlarının beş altısı dışında hepsi, kasıtlı olarak palmiyele-

rin arasında firar etmiş; sonradan anlaşıldığına göre, zaman içinde vahşilerin çift gövdeli büyük bir savaş kanosunu ele geçirerek başka bir limana yelken açmışlar.

Geminin mürettebatı bir avuç insana inmiş olduğundan, kaptan sızıntıyı gidermek üzere gemiyi karaya çekme işinin zahmetinde kendisine yardımcı olmaları için adalılara başvurmuş. Ama beyaz adamlardan oluşan bu küçük grup, işbirliği yaptıkları tehlikeli insanlara karşı, hem gündüzleri hem de geceleri öyle durup dinlenmeksizin tetikte olmak zorunda kalmışlar ve yaptıkları ağır iş öyle zorluymuş ki tekne yeniden denize açılmaya hazır olduğunda, son derece zayıf düşmüş bir haldeymişler ve kaptan böyle ağır bir teknede onlarla yola çıkmaya cesaret edememiş. Subaylarına danıştıktan sonra gemiyi kıyıdan mümkün olduğu kadar açığa demirlemiş; iki topunu doldurup pruvadan dışarı uzatmış; tüfeklerini pupaya yığmış ve adalıları gemiye yaklaşıp kendilerini tehlikeye atmamaları için uyararak, yanına bir adam almış ve en iyi filikasının yelkenlerini açıp rüzgârı arkasına alarak, mürettebatına takviye sağlamak için doğruca beş yüz mil uzaklıktaki Tahiti'ye dümen tutmuş.

Seyirlerinin dördüncü gününde, alçak bir mercan adasına yanaşmış gibi görünen büyük bir kano fark edilmiş. Kaptan dümeni kırarak bundan uzaklaşmış; ama vahşi tekne onun üzerine doğru gelmiş; çok geçmeden Steelkilt'in sesi duyulmuş ve rüzgârı başa alıp durmasını, yoksa onu suyun altına batıracağını söylemiş. Kaptan bir tabanca çıkarmış. İki ayağı, birbirine bağlı savaş kanolarının iki pruvasında duran göl adamı, gülerek onunla alay etmiş; tabancanın çakmağı tık edecek bile olursa, onu kabarcıklar ve köpükler içine gömeceğini garanti etmiş.

"Benden ne istiyorsun?" diye haykırmış kaptan.

"Nereye gidiyorsunuz? Ve ne için gidiyorsunuz?" diye sormuş Steelkilt. "Yalan istemem."

"Adam almak için Tahiti'ye gidiyorum."

"Pekâlâ. Bir dakika filikanıza çıkayım... barış içinde geliyorum." Steelkilt böyle diyerek kanodan atlamış, filikaya yüzmüş ve borda tirizinin üstünden tırmanarak kaptanla yüz yüze gelmiş.

"Kollarınızı kavuşturun, efendim; başınızı geriye atın. Şimdi, benim arkamdan tekrarlayın. Steelkilt benden ayrılır ayrılmaz, bu filikayı şuradaki adada karaya çekeceğime ve altı gün orada kalacağıma yemin ediyorum. Eğer böyle yapmazsam, yıldırım çarpsın beni!"

"İyi bir öğrenci," diyerek gülmüş göl adamı. "Adios, Senyör!" ve denize atlayarak geriye, yoldaşlarının yanına yüzmüş.

İyice karaya oturtuluncaya ve kakao ağaçlarının köklerine doğru çekilinceye kadar filikayı seyreden Steelkilt tekrar yola koyulmuş ve zaman içinde kendisinin de hedeflediği yer olan Tahiti'ye varmış. Orada talih yüzüne gülmüş; iki gemi Fransa'ya doğru yelken açmak üzereymiş ve Tanrı'nın inayetiyle, tam da denizcinin önderlik ettiği sayıda adama ihtiyaçları varmış. Gemilere binmişler; ve böylece, onlardan yasal bir intikam alma niyetinde olmuş olsa da, eski kaptanlarının ebediyen önüne geçmişler.

Fransız gemilerinin yola çıkışından on gün kadar sonra, filika limana varmış ve kaptan, denize biraz alışkın olan, daha medeni Tahitililerden bazılarını işe almak zorunda kalmış. Küçük, yerli bir uskuna kiralayıp, onlarla birlikte teknesine dönmüş ve orada her şeyin yolunda olduğunu görerek yeniden seyretmeye başlamış.

Şimdi Steelkilt'in nerede olduğunu hiç kimse bilmiyormuş; ama Nantucket adasında, Radney'nin dul karısı hâlâ ölülerini teslim etmeyi reddeden denize yakarıyor, hâlâ rüyalarında kocasını imha eden korkunç beyaz balinayı görüyormuş.'

'Bitti mi?' dedi Don Sebastian usulca.

'Bitti, Don.'

'O halde, rica ederim söyleyin bana, kendi kanaatinize göre, bu hikâyeniz gerçekten doğru mu? Öyle olağanüstü bir hikâye ki! Şüphe götürmez bir kaynaktan mı aldınız bunu? Sizi sıkıştırıyormuş gibi görünüyorsam lütfen bana sabır gösterin.'

'Ayrıca hepimize sabır gösterin, bay denizci; çünkü hepimiz Don Sebastian'ın isteğine katılıyoruz,' diye haykırdı gruptakiler ölçüsüz bir ilgiyle.

'Altın Han'da Yeni Ahit'in bir nüshası var mı beyler?'

'Hayır,' dedi Don Sebastian; 'ama yakınlarda oturan değerli bir rahip tanıyorum ve bana çabucak bir tane temin eder. Almaya gidiyorum; ama bu akıllıca olur mu? Bu iş fazlasıyla ciddi bir hal alabilir.'

'Rahibi de getirme nezaketinde bulunur musunuz, Don?'

'Engizisyon artık Lima'da idam cezası uygulamıyor da,' dedi gruptan biri diğerine; 'korkarım ki denizci arkadaşımız bir Piskoposçu gibi davranma riski altında. Ayışığından biraz daha geri çekilelim. Bunlara gerek yok bence.'

'Arkanızdan koştuğum için kusuruma bakmayın Don Sebastian; ama olabildiğince büyük boy bir Yeni Ahit temin etmeye dikkat etmenizi de istirham edebilir miyim?'

*

'Bu gelen rahip ve size Yeni Ahit'i getiriyor,' dedi Don Sebastian ciddiyetle, uzun boylu ve ağırbaşlı bir şahısla geri gelerek.

'Şapkamı çıkarayım. Şimdi, muhterem rahip, ışığa doğru gelin ve Kutsal Kitap'a dokunabilmem için onu önüme tutun.'

'Tanrı şahidimdir ve şerefim üzerine yemin ederim ki beyler, size anlattığım hikâye esas itibarıyla ve önemli unsurlarında doğrudur. Doğru olduğunu biliyorum; bu yerkürede vuku buldu; o gemide yürüdüm; mürettebatı tanıdım; Radney'nin ölümünden sonra Steelkilt'i gördüm ve onunla konuştum.'"

LV. Bölüm

Anormal Balina Resimleri Hakkında

Yakında size, kendi mutlak bedeni içinde, üzerine basılabilecek bir şekilde balina gemisinin yanına bağlandığı zaman, fiilen balinacının gözüne göründüğü haliyle, balinanın gerçek biçimine benzer bir şeyi, tuval olmadan resmedilebileceği ölçüde resmedeceğim. Dolayısıyla öncelikle onun, günümüzde bile karada yaşayan insanların inancına güvenle meydan okumaya devam eden o acayip, hayalî portrelerine dikkat çekmek faydalı olabilir. Balinanın bu tür resimlerinin tamamen yanlış olduğunu kanıtlayarak, bu konuda dünyanın hatasını düzeltmenin zamanı gelmiştir.

Bütün bu resimsel yanılsamaların başlıca kaynağı, en eski Hindu, Mısır ve Grek heykelleri arasında bulunuyor olabilir. Çünkü tapınakların mermer kaplamalarının, heykel kaidelerinin ve kalkanların, madalyonların, kupaların ve sikkelerin üzerinde, yunusların Selahaddin Eyyubî'ninki gibi zincir zırh pullarıyla kaplı ve başlarının Aziz Yorgi gibi miğferli olarak çizildiği o yaratıcı ama prensipsiz zamanlardan beri; o zamanlardan beri, yalnız balinaların halka hitap eden çoğu resminde değil, onun birçok bilimsel sunumunda da, biraz buna benzer bir serbestlik hüküm sürmektedir.

Şimdi, herhangi bir şekilde bir balina resmi olma iddiasındaki mevcut en eski portre, büyük bir ihtimalle Hindistan'daki ünlü mağara pagodası Elephanta'da[1] bulunmaktadır. Brahmanlar o kadim pagodanın neredeyse sonsuz heykellerinde tüm zanaatların ve ilgi alanlarının, insanoğlunun akla gelebilecek tüm uğraşlarının, bunlardan herhangi birinin fiilen var olmaya başlamasından çağlar önce canlandırılmış olduğunu savunuyorlar. O halde, asil balinacılık mesleğimizin de orada bir şekilde önceden haber verilmiş olmasına şaşmamalı. Bahsedilen Hindu balinası, duvarın ayrı bir bölümünde yer alır ve Vişnu'nun,[2] bilginler arasında Matse Avatar olarak bilinen Leviathan biçiminde vücut buluşunu tasvir eder. Ama bu heykel, balinanın sadece kuyruğunu gösterecek şekilde, yarı insan yarı balina olduğu halde, o küçük parçası da tamamıyla yanlıştır. Gerçek balinanın iki geniş palmiye dalını andıran görkemli kuyruğundan ziyade, bir anakondanın ucuna doğru incelen kuyruğuna benzer.

Ama eski Galerilere[3] gidin ve şimdi bu balığın büyük bir Hristiyan ressam tarafından yapılmış portresine bakın; çünkü o, Nuh tufanı öncesinin Hindu'sundan daha başarılı değildir. Guido'nun,[4] Perseus'un Andromeda'yı deniz canavarı ya da balinadan kurtarışını gösteren tablosudur bu. Guido böylesine tuhaf bir yaratığın modelini nereden almıştır? Hogarth[5] da, "Perseus'un İnişi" adlı gravüründe aynı sahneyi resmederken, bir nebze bile daha iyi bir iş çıkarmamıştır. Hogarth'ın o canavarının muazzam cüssesi, bir santim bile su taşırmadan yüzeyde dalgalanır. Sırtında bir tür semer sepeti vardır ve içine dev dalgaların yuvarlandığı uzun ve sivri dişli, yayılmış ağzı, su yoluyla Thames Nehri'nden Londra Kulesi'ne açılan Hainler Kapısı zannedilebilir. Sonra, eski İs-

1 Bombay limanında bir ada. (ç.n.)
2 Başlıca üç Hindu tanrısından biri. (ç.n.)
3 Muhtemelen British Museum'daki galerilerden söz ediliyor. (ç.n.)
4 Guido Reni (1575-1642) İtalyan ressam. (ç.n.)
5 William Hogarth (1697-1764) Britanyalı matbaacı ve gravürcü. (ç.n.)

koç Sibbald'ın[6] çok erken dönem balinaları ve eski İncillerin gravürlerinde, eski okuma kitaplarının ağaç baskı resimlerinde resmedildiği haliyle Yunus'un balinası vardır. Bunlara ne demeli? Eski ve yeni birçok kitabın sırtına ve baş sayfasına basılıp yaldızlanmış ve bir asma dalı gibi, denize inen bir çapanın gövdesi etrafına dolanan, ciltçinin balinasına[7] gelince... anladığım kadarıyla, antik vazoların üzerindeki benzer figürlerden taklit edilmiş çok pitoresk ama tamamen hayal ürünü bir yaratıktır bu. Herkesçe bir yunus olarak adlandırılmasına rağmen, ben bu ciltçinin balığına bir balina denemesi diyorum; çünkü bu süsleme ilk sunulduğu zaman niyet buydu. 15. yüzyıl civarında, Rönesans döneminde, yaşlı bir İtalyan yayıncı sunmuştu bunu; ve o günlerde, hatta nispeten geç bir devre kadar, yunuslar yaygın olarak Leviathan'ın bir türü zannedilirdi.

Bazı kadim kitapların nakışlarında ve diğer süslemelerinde zaman zaman balinaya verilmiş çok garip ayrıntılarla karşılaşırsınız; onun tükenmeyen beyninden kabarcıklanarak her türlü püskürtü, fıskiye, sıcak ve soğuk pınar, Saratoga[8] ve Baden Baden[9] yükselir. "İrfanın İlerletilmesi" adlı eserin orijinal baskısının baş sayfasında bazı garip balinalar görürsünüz.

Ama profesyonel olmayan bütün bu denemeleri bırakarak, Leviathan'ın, bilenlerin elinden çıkmış ve aklı başında, bilimsel çizimler olma iddiasındaki resimlerine bakalım. Yaşlı Harris'in[10] yolculuklar derlemesinde, "Frieslandlı Peter Peterson'un kaptanı olduğu, Balinanın İçindeki Yunus gemisinde Spitzbergen'e bir Balina Avı Seferi" başlıklı ve MS 1671 tarihli bir Hollanda yolculuk kitabından alınma bazı tam sayfa balina resimleri vardır. Bu resimlerden birinde ba-

6 Robert Sibbald (1641-1722) İskoç hekim ve antika meraklısı. (ç.n.)
7 İtalyan matbaacı Aldus Manutius'un logosu. (ç.n.)
8 Saratoga Pınarları, New York. (ç.n.)
9 Almanya'da, adını Roma hamamlarından alan bir şehir. (ç.n.)
10 John Harris (1666-1719) İngiliz yazar. (ç.n.)

linalar, kütüklerden yapılma kocaman sallar gibi, diri sırtlarında dolaşan beyaz ayılarla, buz adaları arasında yatarken temsil edilmiştir. Başka bir resimde, balinayı dikey bir kuyrukla temsil etmek gibi devasa bir hata yapılmıştır.

Sonra yine, İngiliz donanmasında bir savaş gemisi kaptanı olan Kaptan Colnett tarafından yazılmış ve "İspermeçet balina sanayisini genişletmek amacıyla Horn Burnu'ndan güney Pasifik'e bir yolculuk" başlıklı, gösterişli, büyük boy bir kitap vardır. Bu kitapta, "Kaşalot ya da ispermeçet balinasının, 1793 Ağustos'unda, Meksika sahillerinde öldürülen ve güverteye çekilen bir örneğinin uygun ölçekte çizilmiş resmi" olma iddiasındaki bir taslak bulunmaktadır. Kaptanın, bu gerçekçi resmi bahriyelilerinin faydalanması için yaptırmış olduğundan kuşkum yok. Bunun hakkında bir tek şeyden bahsetmek gerekirse, gözünün, ilişiğindeki ölçeğe göre, tamamen yetişkin bir ispermeçet balinasına uygulanması halinde, o balinanın gözünü bir buçuk metre uzunluğunda cumbalı bir pencere haline getirecek olduğunu söyleyeyim. Ah, yiğit kaptanım, neden bize o gözün içinden bakan Yunus'u çizmedin!

Genç ve körpe insanların faydalanması için yapılan en itinalı tabiat bilgisi derlemeleri de aynı iğrenç hatalardan muaf değildir. "Goldsmith'in Canlı Tabiatı" başlıklı popüler esere bakın. Bunun 1807 tarihli Londra baskısında, "balina" ve "denizgergedanı" olduğu iddia edilen yaratıkların tam sayfa resimleri vardır. Kaba görünmek istemem, ama bu çirkin balina, uzuvları kesilmiş bir domuza benzer; ve denizgergedanına gelince, ona bir bakmak insanı, bu on dokuzuncu yüzyılda, kuşla at karışımı böyle bir yaratığın devlet okulu mezunlarından oluşan bilgili bir kitleye gerçek olarak yutturulabilmesine hayret ettirmeye yeter.

Sonra yine, 1825'te, büyük bir tabiat bilimci olan Lacépède Kontu Bernard Germain, içinde Leviathan'ın değişik türlerine ait birkaç resim bulunan, bilimsel, sistemli bir

balina kitabı yayımlamıştır. Bunların hepsi yanlış olmakla kalmaz, o türle ilgili uzun süreli bir deneyime sahip olan Scoresby bile, Mysticetus ya da Grönland balinası (yani Gerçek Balina) resminin tabiatta karşılığının olmadığını beyan eder.

Ama bütün bu beceriksizce işlerin üzerine tüy dikmek, ünlü baronun kardeşi bilim adamı Frederick Cuvier'ye nasip olmuştur. O, 1836'da, içinde ispermeçet balinasının resmi dediği bir şey sunduğu Balinaların Doğa Tarihi adlı bir kitap yayımlamıştır. O resmi herhangi bir Nantucketlıya göstermeden önce, Nantucket'tan acele bir kaçış yapmaya hazırlanmanız gerekir. Kısaca, Frederick Cuvier'nin ispermeçet balinası, bir ispermeçet balinası değil, bir kabaktır. Cuvier hiçbir zaman bir balina avı seferinin avantajına sahip olmamıştır tabii (böyle adamlar genellikle olmazlar), ama o resmi nereden çıkardığını kim bilir? Belki de onu, aynı alandaki bilimsel selefi Desmarest'in kendi otantik başarısızlıklarından birini aldığı yerden bulmuştur; yani karakalem bir Çin resminden. Ve birçok acayip fincan ve fincan tabağı, şu Çinlilerin kalem kullanırken nasıl kıvrak delikanlılar olduklarına şahitlik eder.

Sokaklarda, yağ tacirlerinin dükkânları üzerinde asılı gördüğümüz, tabela ressamlarının balinalarına gelince, onlara ne demeli? Genellikle deve hörgüçlü ve çok vahşi III. Richard balinalarıdır onlar; kahvaltılarını üç dört denizci turtasıyla, yani tayfalarla dolu balina filikasıyla yaparlar: Biçimsizlikleri kan ve mavi boyadan oluşan denizlerde debelenir.

Ama balinayı resmetmede yapılan bu türlü çeşitli hata sonuç olarak çok da şaşırtıcı değildir. Düşünün! Bilimsel çizimlerin çoğu, karaya vurmuş balıklardan alınmıştır; ve bunlar ancak, omurgası parçalanmış, enkaz halindeki bir geminin çiziminin, gövdesi ve gönderleriyle, kırılmamış tüm gururu içindeki o asil hayvanın kendisini temsil edebileceği kadar doğrudur. Filler tam boy portreleri için poz vermişler-

dir, ama canlı bir Leviathan şimdiye kadar portresi için denizin üzerinde hiç doğru dürüst durmamıştır. Tüm haşmeti ve anlamıyla canlı bir balina ancak denizde, dibi olmayan sularda görülebilir; ve yüzerken, denize indirilmiş bir hat gemisi gibi, o muazzam cüssesi su yüzeyinin altındadır; fâni insanınsa onu bütünüyle, o kudretli kabarmaları ve dalgalanmalarıyla birlikte o ortamdan çıkarıp havaya kaldırması, ebediyen imkânsız bir şeydir. Ve emzirilme dönemindeki küçük bir balinayla, Platon ölçütlerine uygun, tamamen yetişkin bir Leviathan arasındaki tahmin edilebilir kontur farkı konusuna hiç girmiyorum; yine de, emzirilme dönemindeki bu küçük balinalardan birinin bir geminin güvertesine çekilmesi halinde bile, öyle egzotik, kaypak, oynak, değişken bir şekli vardır ki şeytanın ta kendisi dahi ifadesini tam olarak yakalayamaz.

Ama karaya vurmuş bir balinanın çıplak iskeletinden, gerçek biçimiyle ilgili doğru ipuçları çıkarılabileceği hayal edilebilir. Hiç de öyle değildir. Çünkü bu Leviathan'la ilgili garip şeylerden biri, iskeletinin genel şekli hakkında çok az fikir vermesidir. Jeremy Bentham'ın,[11] vasilerinden birinin kütüphanesinde şamdan olarak asılı duran iskeleti, Jeremy'nin önde gelen bütün diğer kişisel özellikleriyle birlikte, çıkık kaşlı, yararcı bir yaşlı beyefendi izlenimini doğru bir şekilde iletse de; bir Leviathan'ın eklemli kemiklerinden bu tür bir şey çıkarılamaz. Hatta büyük Hunter'ın[12] dediği gibi, balinanın sade iskeleti, tam olarak donanımlı ve dolgulu hayvanla, bir böceğin onu öylesine kusursuzca saran kozayla olan bağıntısıyla aynı bağıntıya sahiptir. Sırası geldiğinde bu kitabın bir yerinde gösterileceği gibi, bu özellik baş kısımda çarpıcı bir şekilde açığa çıkar. Ayrıca kemikleri, yalnız başparmak eksik olmak üzere neredeyse tam olarak

11 İngiliz hukukçu ve düşünür (1748-1832). Yararcılık akımının kurucusudur. Bedeninin muhafaza edilip sergilenmesini vasiyet etmiştir. (ç.n.)

12 İskoç anatomi uzmanı (1728-1793). (ç.n.)

insan elinin kemiklerine karşılık gelen yan yüzgeçte de çok garip bir şekilde sergilenir. Bu yüzgeçte kemiklerden oluşan dört normal parmak vardır: işaretparmağı, ortaparmak, yüzükparmağı ve küçükparmak. Ama bunların hepsi daima etli kılıflarının içine yerleşmiş bir haldedir, insan parmaklarının yapay kılıflar içine yerleşmiş olduğu gibi. "Balina bazen bize ne kadar pervasızca davranırsa davransın," dedi nüktedan Stubb bir gün, "aslında bizimle eldivensiz olarak uğraştığı asla söylenemez."

O halde, bütün bu nedenlerle, neresinden bakarsanız bakın, azametli Leviathan'ın dünyada sonuna kadar resmi yapılmamış olarak kalacak tek yaratık olduğu sonucuna varmak zorunda kalırsınız. Doğru, bir portre hedefe bir başkasından çok daha fazla yaklaşabilir, ama hiçbiri onu hatırı sayılır bir doğruluk derecesiyle tutturamaz. Dolayısıyla, balinanın gerçekte neye benzediğini keşfetmenin olası hiçbir yolu yoktur. Ve onun yaşayan konturları hakkında kabul edilebilir bir fikir bile edinmenizin tek yöntemi, bizzat bir balina avı seferine çıkmanızdır; ama bunu yaparken gireceğiniz, onun tarafından ebediyen parçalanma ve batırılma riski hiç de küçük değildir. Bu yüzden, bana öyle geliyor ki en iyisi bu Leviathan'la ilgili merakınızda titiz olmamanızdır.

LVI. Bölüm

Balinaların Çok Hatalı Olmayan Resimleri ve Balina Avı Sahnelerinin Aslına Uygun Resimleri Hakkında

Bu noktada, anormal balina resimleriyle bağlantılı olarak, hem eski hem de modern bazı kitaplarda, özellikle Plinius, Purchas, Hackluyt, Harris, Cuvier ve sairde bulunan daha da anormal balina hikâyelerine girmek bana çok cazip geliyor. Ama bu meseleyi geçiyorum.

Büyük ispermeçet balinasının yayımlanmış yalnız dört taslağını biliyorum; Colnett'inki, Huggins'inki, Frederick Cuvier'ninki ve Beale'inki. Bir önceki bölümde Colnett ve Cuvier'den bahsedildi. Huggins'inki onlarınkilerden çok daha iyidir; ama Beale'inki büyük bir farkla en iyisidir. İkinci bölümünün başında, değişik pozlardaki üç balinanın resminde ortadaki figür hariç olmak üzere, Beale'in bu balinayı konu alan bütün resimleri iyidir. Kitabın en başında, ispermeçet balinalarına saldıran filikaları gösteren resim, kuşkusuz bazı salon adamlarının sivil şüpheciliğini uyandırmak üzere hesaplanmış olsa da, genel etkisi bakımından hayran olunacak derecede doğru ve aslına uygundur. J. Ross Browne'daki ispermeçet balinası çizimlerinden bazıları kontur

olarak oldukça doğrudur; ama bunların gravür işçiliği çok kötüdür. Gerçi onun kabahati değildir bu.

Gerçek balinanın en iyi taslakları Scoresby'dedir; ama bunlar arzu edilir bir izlenim yaratamayacak kadar küçük bir ölçekte çizilmiştir. Balina avı sahnelerine ait sadece bir tek resmi vardır ve üzücü bir eksikliktir bu, çünkü az çok iyi yapıldıklarında, canlı avcılarının gördükleri haliyle canlı balina hakkında gerçeğe uygun bir fikri ancak böyle resimlerden edinebilirsiniz.

Ama bütün olarak ele alındığında, bazı ayrıntılarda en doğru sunumlar olmasalar da, balinaların ve balina avı sahnelerinin herhangi bir yerde bulunabilecek en iyi temsilleri, iyi yapılmış ve Garnery adında birisinin tablolarından alınmış iki büyük Fransız gravürüdür. Bunlardan biri ispermeçet balinasına, diğeriyse gerçek balinaya yapılan saldırıları temsil eder. Birinci gravürde, okyanusun derinliklerinden filikanın altına doğru yükselmiş olan ve parçalanmış döşeme tahtalarının korkunç enkazını sırtında ta yukarılara kaldıran heybetli bir ispermeçet balinası, kudretinin tüm haşmeti içinde resmedilmiştir. Filikanın pruvası kısmen sağlamdır ve canavarın omurgası üzerinde ancak dengede durur bir halde çizilmiştir; ve hızla geçip giden o bir tek hesaplanmaz anda, o pruvada duran, balinanın kaynayan, öfkeli püskürtüsüyle yarı yarıya örtülmüş ve âdeta bir uçurumdan aşağı atlamak üzere olan bir kürekçi görürsünüz. Bütün bu manzaranın aksiyonu fevkalade iyi ve gerçeğe uygundur. Yarı yarıya boşalmış ip küveti beyazlaşmış denizde yüzmektedir; dökülmüş zıpkınların tahta sapları bunun içinde eğik bir şekilde inip çıkmaktadır; yüzen mürettebatın başları farklı korku ifadeleriyle balinanın etrafına serpiştirilmiştir; gemiyse siyah, fırtınalı bir uzaklıktan sahnenin üzerine doğru gelmektedir. Bu balinanın anatomik ayrıntılarına ciddi kusurlar bulunabilir, ama bunu geçelim; çünkü ben ne kadar uğraşsam da bu kadar iyisini çizemezdim.

İkinci gravürde filika, kaçmakta olan ve otlarla kaplı siyah gövdesini denizde, Patagonya falezlerinden yuvarlanan yosunlu kayalar gibi sallayan büyük bir gerçek balinanın midyeler yapışmış böğrüne yanaşmaktadır. Balinanın fıskiyeleri dik, dolu dolu ve kurum gibi siyahtır; öyle ki, bacada böyle bol duman görünce, alttaki kocaman bağırsaklarda görkemli bir yemeğin pişmekte olduğunu sanırsınız. Deniz kuşları, bazen gerçek balinanın asalaklarla dolu sırtında taşıdığı küçük yengeçleri, kabuklu deniz hayvanlarını ve diğer deniz şekerlemelerini ve makarnaları[1] gagalamaktadır. Ve bu sırada, kalın dudaklı Leviathan derinlerde hızla ilerlemekte, arkasında tonlarca çalkantılı beyaz pıhtı bırakmakta ve hafif filikanın dalgalanan sularda bir okyanus buharlı gemisinin çarkı yakınında yakalanmış bir sandal gibi sallanmasına neden olmaktadır. Böylece, ön plan tümüyle azgın bir karmaşa halindedir; ama arkada, hayranlık uyandıran artistik bir tezatla, sakinleşmiş bir denizin cam gibi yüzeyi, çaresiz geminin sarkık, kolasız yelkenleri ve ölü bir balinanın hareketsiz kütlesi vardır; püskürtme deliğine yerleştirilmiş balina sırığındaki işgal bayrağının tembelce asılı durduğu, fethedilmiş bir kaledir o.

Ressam Garnery kimdir, ya da kimdi, bilmiyorum. Ama hayatım üzerine bahse girerim ki, ya konusuyla uygulamalı olarak aşinaydı, ya da deneyimli bir balinacıdan fevkalade bir öğrenim görmüştü. Fransızlar aksiyon tablosu yapmakta usta delikanlılardır. Gidip Avrupa'daki bütün tablolara bakın; Versay Sarayı'ndaki o zafer salonunda olduğu gibi, tuval üzerinde yaşayan ve nefes alan karmaşalardan oluşan bir galeriyi başka nerede bulabilirsiniz? Orada seyirciler Fransa'nın birbirini takip eden büyük savaşları arasında, bir curcuna içinde, güçlükle yollarını bulurlar; orada her kılıç kuzey ışıklarının bir çakışı gibidir ve silsile halindeki silahlı krallar ve imparatorlar, taç giymiş kentaurosların[2] bir akını

1 Balık ağlarında toplanan tüp biçimindeki kil. (ç.n.)

2 Yunan mitolojisinde kısmen insan kısmen at görünümlü yaratıklar. (ç.n.)

gibi hızla yanınızdan geçip giderler. Garnery'nin bu deniz savaşı numuneleri de o galeride bir yer hak etmiyor değildir.

Fransızların bir şeylerin pitoreskliğini yakalamadaki doğal yetenekleri, sahip oldukları, balina avı sahnelerini resmeden az sayıdaki tabloda ve gravürde özel olarak açığa çıkar gibidir. Bu sanayide İngiltere'nin deneyiminin onda birine ve Amerikalıların deneyiminin binde birine bile sahip olmadıkları halde, bu iki millete de balina avının gerçek ruhunu herhangi bir şekilde aktarabilen, tamamlanmış tek eskizleri sağlamışlardır. İngiliz ve Amerikalı balina çizerleri çoğunlukla, balinanın boş profili gibi, bir şeylerin mekanik konturlarını sunmakla tamamen yetiniyor gibidirler; ki bu, etkinin pitoreskliği bakımından, aşağı yukarı bir piramidin profilinin eskizini çizmekten farksızdır. Haklı bir ün kazanmış olan gerçek balina avcısı Scoresby bile, bize Grönland balinasının zoraki bir boy resmini ve üç dört narin denizgergedanı ve domuzbalığı minyatürü verdikten sonra, çengelli filika sırıkları, doğrama bıçakları ve borda kancalarına ait bir dizi klasik gravür sunar; ve Leuwenhoeck'ün mikroskobik özeniyle, büyütülmüş kutup kar kristallerine ait doksan altı sureti, titreyen bir dünyanın incelemesine arz eder. Niyetim bu mükemmel seyyahı kötülemek değil (ona bir emektar olarak hürmet ediyorum), ama böylesine önemli bir meselede, her bir kristal için bir Grönland sulh hâkimi huzurunda alınmış yeminli bir taahhüt temin etmemiş olmak bir gafletmiş tabii.

Garnery'nin bu güzel gravürlerine ilaveten, "H. Durand" olarak imza atan birisinin kaydadeğer iki Fransız gravürü daha vardır. Bunlardan biri, tam olarak şu andaki amacımıza uygun olmasa da, başka sebeplerden dolayı anılmayı hak etmektedir. Pasifik adaları arasındaki dingin bir öğle manzarasıdır bu; bir Fransız balina gemisi durgun bir havada, bir sahilin yakınında demir atmış ve tembelce içme suyu almaktadır; hem geminin gevşetilmiş yelkenleri, hem de arka plandaki palmiyelerin uzun yaprakları, esintisiz havada aşa-

ğı sarkmaktadır. O atılgan balıkçıları az sayıdaki, doğuya özgü dinlenme görüntülerinden birinde sergilemesiyle ilgili olarak göz önüne alındığında, yaptığı etki çok güzeldir. Öteki gravür tamamen farklı bir meseledir; gemi açık denizde ve tam Leviathanların yaşam merkezinde, yanında bir gerçek balinayla hareketsiz durmaktadır; tekne bir rıhtıma yanaşır gibi canavara yanaşmış ve onun yağ dokusunu ayırmaktadır; ve bu faaliyet sahnesinden aceleyle ayrılmakta olan bir filika, uzaktaki balinaları kovalamak üzeredir. Zıpkınlar ve mızraklar, kullanılmak üzere yerde dizili durmaktadır; üç kürekçi direği deliğine yerleştirmektedir; bu arada, denizin ani bir dalgalanmasıyla küçük tekne, şaha kalkan bir at gibi, yarı yarıya sudan yukarı dikilmiştir. Gemiden, kaynamakta olan balinanın cefasının dumanı, bir demirci köyünün üzerindeki duman gibi yükselmektedir; fırtına ve yağmur teminatıyla rüzgâr yönünden yükselen kara bir bulut, heyecanlı gemicilerin faaliyetini hızlandırıyormuş gibidir.

LVII. Bölüm

Resimlerdeki; Dişlerdeki; Ahşaplardaki; Saclardaki; Taşlardaki; Dağlardaki; Yıldızlardaki Balinalar Hakkında

Tower-hill'de,[1] Londra rıhtımlarına inerken, önünde, bacağını kaybettiği trajik sahneyi temsil eden boyalı bir levha tutan sakat bir dilenci (ya da denizcilerin dediği gibi, tonozcu) görmüş olabilirsiniz. Resimde üç balina ve üç filika vardır; ve içinde tüm aslî bütünlüğüyle kayıp bacağın bulunduğu varsayılan filikalardan biri, en öndeki balinanın ağzında ezilmektedir. Bana söylediklerine göre, o adam şu son on yıl boyunca o resmi tutuyor ve inanmayan bir dünyaya o kopuk bacağını sergiliyormuş. Ama artık haklı çıkarılma vakti geldi. Onun üç balinası her halükârda şimdiye kadar Wapping'de[2] halkın dikkatine sunulmuş herhangi bir balina kadar iyidir; çotuğuysa Amerika'nın batısındaki açık alanlarda bulabileceğiniz herhangi bir çotuk kadar tartışmasızdır. Ama zavallı balinacı ebediyen o çotuğun üzerine oturtulmuş olduğu halde, asla bir çotuk söylevi vermiyor; aşağıya yönelmiş bakışlarla durup, hüzünlü bir şekilde kendi kopuk uzvunu seyrediyor.

1 Londra Kulesi'nin bulunduğu tepe. (ç.n.)

2 Londra'nın rıhtımlara yakın bir kesimi. (ç.n.)

Pasifik'in her tarafında ve ayrıca Nantucket'ta, New Bedford'da ve Sag Limanı'nda bizzat balıkçıların ispermeçet balinası dişlerine, ya da gerçek balina kemiğinden yapılmış kadın korsesi balinalarına kazıdıkları, balinalara ve balina avı sahnelerine ait canlı eskizlere ve buna benzer skrimshander objelere rastlarsınız; balinacıların, okyanustaki boş zamanlarında bu kaba maddelerden özenle oydukları sayısız küçük, yaratıcı düzeneğe verdikleri isimdir bu. Bazılarının özellikle skrimshander işi için tasarlanmış, dişçi aletlerine benzer aletlerle dolu küçük kutuları vardır. Ama genel olarak yalnız çakılarıyla çalışırlar ve denizcinin neredeyse her şeye kadir o gereciyle size, bir tayfanın fantezisi olarak, istediğiniz herhangi bir şeyi imal ederler.

Uzun bir süre Hristiyan âleminden ve medeniyetten sürgün olmak kaçınılmaz bir şekilde insanı Tanrı'nın onu içine yerleştirmiş olduğu hale, yani vahşilik denen şeye geri götürür. Gerçek balina avcınız bir İrokua kadar vahşidir. Ben kendim, yamyamların kralından başka hiç kimseye tabiiyet kabul etmeyen ve her an ona karşı isyan etmeye hazır olan bir vahşiyim.

Şimdi, evcil saatlerinde vahşinin kendine has niteliklerinden biri, olağanüstü çalışma sabrıdır. Kadim bir Hawaii savaş sopası ya da mızrak sapı, oymalarının tüm çeşitliliği ve ayrıntılılığıyla, insan sebatının Latince bir sözlük kadar büyük bir ödülüdür. Çünkü o ahşap örgünün mucizevi giriftliği, sadece kırık bir deniz kabuğu parçası ya da bir köpekbalığı dişiyle kotarılmıştır; ve istikrarlı uygulamayla dolu istikrarlı yıllara mal olmuştur.

Hawaiili vahşide olduğu gibi, beyaz denizci-vahşide de durum böyledir. Aynı müthiş sabırla ve yegâne zavallı çakısının aynı tek köpekbalığı dişiyle size, o Yunanlı vahşi Akhilleus'un kalkanı kadar ustalıklı değilse de, motif karmaşıklığı bakımından onun kadar yoğun ve o eski Hollandalı vahşi Albrecht Dürer'in taşbaskıları kadar, uygarlaşmamış bir ruh ve manidarlıkla dolu kemikten bir heykel yontar.

Amerikan balina gemilerinin başüstü güvertelerinde sık sık ahşap balinalara, ya da güney Pasifik'in asil savaş ağacının koyu renkli küçük tabakalarından profil olarak kesilmiş balinalara rastlanır. Bunlardan bazıları büyük bir doğrulukla yapılmıştır.

Bazı üçgen çatılı eski kır evlerinde, yol kenarındaki kapıya tokmak olarak, kuyruğundan asılmış pirinçten balinalar görürsünüz. Kapı görevlisinin uykusu geldiği zaman, bunların en iyisi çekiç başlı balina olur. Ama kapı çalan bu balinalar aslına sadık örnekler olarak pek kayda değer değildir. Bazı eski tarz kiliselerin çan kulelerinde oraya rüzgârgülü olarak yerleştirilmiş sac balinalar görürsünüz; ama öyle yüksektedirler ve ayrıca, nereden bakılırsa bakılsın, "*Dokunmayınız!*" uyarısı taşırlar ki, onları liyakatlerine karar verecek kadar yakından inceleyemezsiniz.

Yüksek, kırık kayalıkların eteklerinde, yeryüzünün, fantastik gruplar halinde düzlüğe serpiştirilmiş kaya kütlelerinin bulunduğu kemikli, kaburgalı bölgelerinde, sık sık, kısmen otlara gömülü olarak, taşlaşmış Leviathan şekillerine benzer imgeler keşfedersiniz; rüzgârlı günlerde o otlar, kabaran yeşil dalgalar halinde bunlara vurur.

Sonra yine, seyyahın daima, etrafında bir amfitiyatro gibi yükselen tepelerle kuşatılmış olduğu dağlık ülkelerde; şanslı bir noktadan, orada burada bir an için inişli çıkışlı tepelerin çizdiği balina profili görüntüleri yakalarsınız. Ama bu manzaraları görmek için tam bir balinacı olmanız gerekir; ve yalnız o da değil, eğer böyle bir manzaraya geri gelmeyi arzu ediyorsanız, ilk duruş noktanızın kesişen enlemini ve boylamını tam olarak almalısınız, çünkü tepelerdeki böyle gözlemler öyle tesadüfidir ki, aksi halde önceki kesin duruş noktanızı zahmetle yeniden keşfetmek zorunda kalırsınız; bir zamanlar yüksek yakalı Mendanna onların üzerinde yürümüş ve yaşlı Figuera onları kaydetmiş olduğu halde, hâlâ bilinmezliğini koruyan Solomon Adaları gibi.

Konunuzla genişleyerek yüceldiğiniz zamanlarda, yıldızlı göklerde kocaman balinalar ve onları kovalayan filikalar keşfetmeyi de başarırsınız; uzun süredir savaş düşünceleriyle dolu olan Doğu milletlerinin, bulutların arasında muharebeye tutuşmuş ordular gördükleri gibi. Kuzey'de Leviathan'ı, onu bana ilk çizen parlak noktaların deveranıyla, kutbun etrafında işte böyle kovalamışımdır. Ve ışık saçan Antarktika semalarının altında Argo-Navis'e[3] binip, Hydrus'un[4] ve Uçan Balık'ın[5] uzandığı son noktanın çok ötesindeki yıldızlı Cetus'un[6] kovalanışına katılmışımdır.

Gem olarak fırkateyn çapaları ve mahmuz olarak zıpkın demetleriyle o balinaya binip, göklerin en tepesine atlamak isterdim, benim fâni görüş alanımın ötesinde gerçekten de tüm sayısız çadırlarıyla o efsanevi tanrı katının bir kamp halinde uzanıp uzanmadığını görmek için!

3 Yunan mitolojisinden İason'un sihirli postu ararken kullandığı gemiyi temsil eden takımyıldız. (ç.n.)

4 Bir deniz yılanını temsil eden küçük bir takımyıldız. (ç.n.)

5 Volans takımyıldızı. (ç.n.)

6 Bir deniz canavarını temsil eden bir takımyıldız. (ç.n.)

LVIII. Bölüm

Plankton

Crozet Adaları'ndan kuzeydoğuya doğru seyrettiğimizde, büyük bir ölçüde gerçek balinanın besini olan planktonla, o minik, sarı maddeyle dolu engin çayırlara rast geldik. Kilometreler boyunca etrafımızda dalgalandı plankton, öyle ki olgun ve altın sarısı buğdayların bulunduğu sınırsız tarlalarının içinde yol alıyor gibiydik.

İkinci gün, birçok gerçek balina görüldü; Pequod gibi bir ispermeçet avı gemisinin saldırısından muaf bir şekilde, ağızlarını açarak planktonun içinde tembelce yüzüyorlar, bunlar ağızlarındaki o harika jaluzinin[1] kenarındaki liflere yapışıyor ve bu şekilde dudaklarından içeriye kaçan sudan ayrılmış oluyordu.

Sabahları yan yana ilerleyip, tırpanlarıyla ağır ağır ve ortalığı birbirine katarak, sulak çayırların uzun, ıslak otlarını kesen orakçılar gibi; bu canavarlar da aynen öyle yüzüyor, kesilen otların sesine benzer tuhaf bir ses çıkarıyor ve arkalarında, sarı denizin üzerinde, biçilmiş, sonsuz mavi şeritler bırakıyorlardı.[2]

1 Balina kemiği kastediliyor; bu kemik, deniz suyundaki besin maddelerini süzen saçaklı bir plakadır. (ç.n.)

2 Denizin, balinacılar arasında "Brezilya Kıta Sahanlığı" olarak bilinen kısmının bu ismi taşımasının sebebi, Newfoundland Kıta Sahanlığı'nda

Ama insana orakçıları hatırlatan tek şey, balinaların planktonu bölerken çıkardıkları sesti. Direk başlarından bakıldığında, özellikle durakladıkları ve bir süre hareketsiz kaldıkları zaman, muazzam bedenleri her şeyden çok cansız kaya kütlelerine benziyordu. Ve Hindistan'ın büyük av sahalarında, bazen uzaktaki bir yabancının düzlüklerde yatan fillerin yanından geçip, fil olduklarını anlamadığı, onları topraktaki çıplak, kararmış tümsekler sandığı gibi; denizin Leviathanlarının bu türünü ilk defa gören bir insan için de durum çoğu zaman aynen böyledir. Ve nihayet ne oldukları anlaşıldığında bile, muazzam boyutları, aşırı büyümüş böylesine havaleli kütlelerin tüm yönleriyle bir köpekte ya da bir atta yaşayan canla aynı türden bir canla dolu olabileceğine gerçekten inanmayı çok güçleştirir.

Aslında, başka bakımlardan, derinlerin herhangi bir yaratığına, kıyıdakilere beslediğiniz duyguların aynısıyla bakmanız zordur. Çünkü bazı eski doğa bilimciler bütün kara yaratıklarının denizde karşılıklarının olduğunu savunmuş olsalar da; ve bu iş geniş bir genel bakışla ele alındığında, bu pekâlâ doğru olabilirse de; özelliklere gelince, okyanus nerede mizaç olarak bir köpeğin anlayışlı sevecenliğine cevap veren bir balık sunar mesela? Cinsle ilgili herhangi bir bakımdan, sadece lanetli köpekbalığının ona nispeten bir benzerlik taşıdığı söylenebilir.

Ama genel olarak kara insanları ezelden beri denizlerin yerli sakinlerini anlatılmaz bir derecede asosyal ve itici görmüş oldukları halde; denizi ebedî bir terra incognita[3] olarak bildiğimiz, dolayısıyla, Columbus batıdaki o bir tek yüzeysel dünyasını keşfetmek için sayısız bilinmeyen dünya üzerinde seyretmiş olduğu halde; muazzam bir farkla, insani fe-

---

olduğu gibi, orada sığlıkların ve iskandil alınan noktaların olması değil, gerçek balinanın sıklıkla kovalandığı bu enlemlerde, devamlı olarak suyun yüzeyinde dolaşan engin plankton birikintilerinin sebep olduğu, bir çayıra benzeyen bu olağanüstü görüntüdür.

3 (Lat.) Keşfedilmemiş topraklar. (ç.n.)

laketlerin en dehşetlileri, ezelden beri ve ayrım gözetmeksizin, sulara açılan on binlerce ve yüz binlerce insanın başına gelmiş olduğu halde; henüz bir bebek olan insan ilmiyle ve becerisiyle ne kadar övünürse övünsün ve onur verici bir gelecekte, o ilim ve beceri ne kadar artarsa artsın, bir dakika bile düşünülse, denizin mahşer gününe kadar onu ilelebet aşağılayıp katledeceğinin ve yapabileceği en heybetli ve en sağlam fırkateyni bile un ufak edeceğinin anlaşılacağı halde; bütün bunlara rağmen, bilfiil bu izlenimlerin sürekli olarak tekrarlanmasıyla insan, denizin başlangıçtan beri sahip olduğu tüm o korkunçlukla ilgili algısını kaybetmiştir.

Öyküsünü okuduğumuz ilk tekne,[4] Portekiz'e has bir intikam duygusuyla, geride bir dul bile bırakmadan bütün bir dünyayı boğmuş bir okyanusun üzerinde yüzüyordu. Aynı okyanus şimdi de dalgalanmaktadır; aynı okyanus geçen yılın kazazede gemilerini imha etmiştir. Evet, budala ölümlüler, Nuh tufanı henüz çekilmedi, hâlâ bu güzel dünyanın üçte ikisini kaplıyor.

Deniz ve kara ne yönden farklıdır ki, birinde mucize olan bir şey diğerinde mucize olmaz? Hareketli toprak Kârûn'la[5] yandaşlarının ayakları altında açılıp onları sonsuza kadar yuttuğunda, İbranilerin üzerine doğaüstü dehşetler çökmüştü; oysa çağımızda, gün geçmiyor ki hareketli deniz, gemileri ve mürettebatlarını aynen bu şekilde yutmasın.

Ama deniz, kendisine yabancı insanoğluna böylesine düşman olmakla kalmaz, kendi evlatlarına karşı da bir zebanidir; kendi misafirlerini katleden Acem ev sahibinden beterdir; kendi doğurduğu yaratıkları esirgemez. Ormanda yuvarlanırken kendi yavrularını ezen vahşi bir dişi kaplan gibi, deniz de en kudretli balinaları bile kayalara çarpar ve onları, parçalanmış gemi enkazlarıyla yan yana, orada bırakır. Ona kendi merhametinden, kendi gücünden başka hiç-

4 Nuh'un gemisi. (ç.n.)

5 Musa'ya karşı isyan edenlerin lideri. (ç.n.)

bir merhamet ve hiçbir güç kumanda etmez. Sahipsiz okyanus, binicisini kaybetmiş azgın bir savaş atı gibi nefes nefese ve burnundan soluyarak yerküreyi çiğneyip geçer.

Denizin ne kadar sinsi olduğunu düşünün; en korkulan yaratıklarının çoğunlukla göze görünmeden ve en hoş morumsu mavi tonlarının aşağısında hainçe gizlenerek nasıl su altında süzüldüğünü. En amansız familyalarından birçoğunun şeytani gözalıcılığını ve güzelliğini de düşünün, mesela birçok köpekbalığı türünün zarif, süslü biçimini. Bir kez daha, bütün yaratıkları dünyanın başlangıcından beri ebedî bir savaşı sürdürerek birbirini avlayan denizin evrensel yamyamlığını düşünün.

Bütün bunları düşünün; ve sonra bu yeşil, ılımlı ve son derece uysal yeryüzüne dönün; ikisini de düşünün, denizi ve karayı; peki, kendi içinizdeki bir şeylerle tuhaf bir benzerlik görmüyor musunuz bunlarda? Çünkü bu ürkütücü okyanusun yeşillikli karayı çevrelediği gibi, insan ruhunda da tecrit edilmiş, huzur ve sevinçle dolu, ama pek iyi bilinmeyen bir hayatın tüm dehşetleriyle kuşatılmış bir Tahiti bulunur. Tanrı sizi korusun! O adadan ayrılmayın, yoksa oraya asla dönemezsiniz!

LIX. Bölüm

Mürekkepbalığı

Plankton çayırlarının içinde ağır ağır ilerleyen Pequod hâlâ kuzeybatıya, Cava Adası'na doğru giden yoluna devam ediyordu; yumuşak bir hava omurgasını yöneltiyor, öyle ki etrafını saran sükûnette, uçlarına doğru incelen üç yüksek direği, bir düzlükteki üç ılımlı palmiye gibi, o mahmur esintiye uygun olarak ılımlı bir şekilde sallanıyordu. Ve gümüşi gecede, uzun aralıklarla hâlâ o yalnız, davetkâr fıskiye görülüyordu.

Ama beraberinde atıl bir durgunluk olmasa da, neredeyse doğaüstü bir dinginliğin denizin üzerine yayıldığı, berrak, mavi bir sabah; güneşin sulardaki uzun, parlak yansıması, dalgaların üzerine konulmuş, ketumiyet tembih eden altın renkli bir parmak gibi görünürken; terlik giymiş dalgalar fısıldaşarak usulca ilerlerken; yerkürenin göze görünen kısmının bu derin sessizliğinde Daggoo grandi direğinin başından tuhaf bir hayalet gördü.

Uzakta büyük, beyaz bir kütle tembelce yükseldi ve gitgide daha çok yükselerek ve kendini morumsu maviliklerden kurtararak, az önce tepelerden aşağı kaymış bir çığ gibi nihayet pruvamızın önünde parıldadı. Bir süre böyle ışıldayıp,

aynı yavaşlıkla alçaldı ve suya gömüldü. Sonra bir kez daha yükseldi ve sessizce parıldadı. Balina gibi görünmüyordu; ama yine de, Moby Dick miydi bu? Hayalet tekrar aşağı indi, ama bir kez daha belirdiğinde, zenci, bütün adamları irkiltip uyuklamalarından uyandıran hançer gibi bir haykırışla bağırdı... "İşte! İşte yine çıktı! İşte orada sıçrıyor! Tam ileride! Beyaz Balina, Beyaz balina!"

Bunun üzerine gemiciler, oğul verme zamanında arıların dallara üşüştüğü gibi, seren uçlarına koştular. Ahab, yakıcı güneşte çıplak başla cıvadrada durmuş ve bir elini, dümenciye sallayarak emirlerini vermeye hazır vaziyette ta arkaya götürmüş, sabırsız bakışlarını yukarıda Daggoo'nun ileriye uzanan, hareketsiz kolunun gösterdiği yöne çevirmişti.

O tek durgun ve yalnız fıskiyenin gelip giderek bize eşlik edişi yavaş yavaş Ahab'in üzerinde etkisini mi göstermişti, öyle ki, artık ılımlılık ve huzur fikirleriyle, takip ettiği belirli balinanın ilk belirişi arasında bağ kurmaya hazır mıydı; böyle miydi, yoksa sabırsızlığı ona ihanet mi ediyordu; her nasıl idiyse, beyaz kütleyi açık seçik olarak algılar algılamaz hızlı bir heyecanla anında filika indirme emri verdi.

Çok geçmeden, dört filika suyun üzerindeydi; Ahab'inki öndeydi ve hepsi süratle avlarına doğru kürek çekiyordu. Av, kısa bir süre içinde suyun altına indi ve küreklerimiz havada, yeniden belirmesini beklerken, işte! Tam battığı noktada, bir kez daha ağır ağır yükseldi. O an için neredeyse Moby Dick'le ilgili bütün düşünceleri unutarak, esrarlı denizlerin şimdiye kadar insanoğluna ifşa etmiş olduğu en harikulade fenomene bakakaldık. Yüzlerce metre uzunlukta ve genişlikte, kırık bir krem renginde, muazzam, etli bir kütle suyun üzerinde yüzüyor, merkezinden sayısız uzun kol çıkıyor ve bu kollar, sanki körlemesine menzilindeki herhangi bir talihsiz objeyi yakalamak istermişçesine, bir anakonda kümesi gibi kıvrılıp bükülüyordu. Algılanabilir bir yüzü ya da önü yoktu; kavranabilir bir duyarlık ya da içgüdü belirtisi de

yoktu; doğaüstü, şekilsiz, tesadüfi bir yaşam hayaleti halinde orada, dalgaların üzerinde kıvrılıp bükülüyordu.

O, alçak bir emme sesiyle yeniden ağır ağır kaybolurken, Starbuck, gözünü dikmiş, hâlâ onun battığı yerdeki çalkalanan sulara bakarak, çılgın bir sesle haykırdı... "Seni görmektense, neredeyse Moby Dick'i görüp onunla savaşmayı tercih ederdim, seni beyaz hayalet!"

"O neydi efendim?" dedi Flask.

"Büyük, canlı mürekkepbalığı; şimdiye kadar pek az balina gemisinin bunu görüp, limanlarına dönerek anlatmış olduğunu söylerler."

Ama Ahab hiçbir şey söylemedi; filikasını çevirerek tekneye döndü; diğerleri de aynı sessizlikle onu takip ettiler.

Genel olarak ispermeçet balinacıları bu objenin görülmesiyle hangi batıl inançlar arasında bağlantı kurmuş olurlarsa olsunlar, onu görmek öylesine olağandışı olduğundan, böyle bir durumun onun uğursuzlukla donatılmasına büyük bir katkıda bulunmuş olduğu kesindir. Öyle nadiren görülür ki, her biri onun okyanustaki en büyük canlı olduğunu beyan ettiği halde, çoğu onun gerçek mahiyeti ve biçimi hakkında ancak belli belirsiz fikirlere sahiptir; buna rağmen, ispermeçet balinasının tek besin kaynağı olduğuna inanırlar. Çünkü başka balina türleri besinlerini suyun üstünde bulduğu ve insanlar bunları beslenme halinde görebildikleri halde, ispermeçet balinası bütün besinini yüzeyin altındaki bilinmeyen bölgelerden elde eder; ve bu besinin tam olarak nelerden oluştuğu ancak çıkarım yoluyla söylenebilir. Yakından takip edildiğinde, zaman zaman kopuk mürekkepbalığı kolları olduğu varsayılan şeyler kusar; bu şekilde sergilenen parçalardan bazıları yarım ila bir metre uzunluğundadır. Bu kolların ait olmuş olduğu canavarın normalde bunlarla okyanus yatağına tutunduğunu ve ispermeçet balinasının, başka türlerden farklı olarak, ona saldırmak ve onu durduğu yerden koparmak için dişlerle donatılmış olduğu tasavvur edilir.

Sonunda Piskopos Pontoppodan'ın[1] büyük Kraken'inin[2] bir mürekkepbalığı olabileceğini düşünmek için geçerli nedenler vardır. Piskoposun anlattığı başka bazı ayrıntılarla birlikte, onu dönüşümlü olarak yükselen ve batan bir yaratık olarak tasvir edişi; bütün bunlarda ikisi uyuşmaktadır. Ama ona atfettiği inanılmaz cüsseyle ilgili olarak büyük bir kısıtlama yapılması gerekmektedir.

Burada sözü edilen esrarengiz yaratık hakkında belli belirsiz söylentiler duymuş olan bazı doğabilimciler, onu sübyeler sınıfına dâhil ederler; gerçekten de bazı dış özellikler bakımından bu sınıfa aitmiş gibidir, ama ancak familyanın Anak'ı[3] olarak.

1 Erik Pontoppidan (1698-1764) Norveç'in Bergen piskoposu, Norveç doğa tarihinde krakenlerden bahsetmiştir. (ç.n.)

2 Ahtapota benzediği düşünülen bir deniz canavarı. (ç.n.)

3 İncil'de geçen bir dev. (ç.n.)

LX. Bölüm

İp

Az sonra tasvir edilecek balina avı sahnesine ilişkin olarak ve ayrıca başka yerlerde sunulan tüm benzer sahnelerin daha iyi anlaşılması için bu noktada, sihirli, bazen de dehşet verici olan balina ipinden söz etmek zorundayım.

Başlangıçta balina sanayisinde kullanılan ipler en iyi cins kenevirden yapılır, sıradan iplerde olduğu gibi katrana doygun hale getirilmez, katran hafifçe üzerine sürülürdü; çünkü normalde kullanıldığı şekilde katran, halatçı için keneviri daha esnek bir hale getirdiği ve aynı zamanda, olağan gemi kullanımında, denizci için ipin kendisini daha elverişli kıldığı halde; normalde kullanılan miktar, balina ipini maruz bırakılması gereken sıkı kıvrılmaya uygun olmayacak kadar katılaştırmakla kalmaz, çoğu gemicinin öğrenmeye başlamış olduğu gibi, genel olarak katran, her ne kadar ipe yoğunluk ve parlaklık verse de, hiçbir şekilde onun dayanıklılığını ya da kuvvetini artırmaz.

Son yıllarda Amerikan balina sanayisinde Manila kendiri, balina ipi malzemesi olarak hemen hemen tamamıyla kenevirin yerini almıştır; çünkü kenevir kadar dayanıklı olmasa da, daha kuvvetli, çok daha yumuşak ve elastikidir

ve (her şeyde bir estetik olduğundan) kenevirden çok daha güzel olduğunu ve filikaya daha çok yakıştığını ekleyeyim. Kenevir esmer, koyu renkli bir arkadaş, bir tür Hintlidir; Manila'ysa görmeye değer, altın saçlı bir Çerkes'dir.

Balina ipinin kalınlığı sadece bir buçuk santimdir. İlk bakışta, aslında olduğu kadar kuvvetli olduğunu düşünmezsiniz. Deneylere bakılırsa, bunun elli bir ipliğinin her biri altmış kilo ağırlık taşır; öyle ki ipin bütünü neredeyse üç tona eşit bir gerilime dayanır. Uzunluk olarak, olağan ispermeçet balinası ipi iki yüz kulacın biraz üzerindedir. Filikanın kıç tarafına doğru, küvetinin içinde helezon şeklinde kıvrılmış olarak durur, ama bir imbiğin spiral şeklindeki borusu gibi değil, yoğun bir biçimde yerleştirilmiş "bobin"lerden, yani eşmerkezli helezon katlarından ibaret, peynir kalıbına benzer bir tek yuvarlak kütle oluşturacak şekilde; bunun, "kalbi"nden, yani kalıbın ekseninde oluşan incecik dikey tüpten başka hiçbir boşluğu yoktur. İp boşalırken, kıvrımlardaki en küçük bir dolaşıklık ya da büklüm, mutlaka birisinin kolunu, bacağını, ya da tüm vücudunu koparacağından, ipi küvetine istiflerken son derece ihtiyatlı davranılır. Bazı zıpkıncılar neredeyse bütün bir sabahı bu işe harcarlar; kıvırma sırasında ipi tüm muhtemel kırışmalardan ve bükülmelerden arındırmak için, onu ta yukarılara taşır ve sonra bir makaradan geçirerek aşağıya, küvete doğru indirirler.

İngiliz filikalarında bir yerine iki küvet kullanılır; aynı ip iki küvette de kesintisiz bir şekilde kıvrılmış olarak durur. Bunun belirli bir avantajı vardır; çünkü bu ikiz küvetler çok küçük oldukları için filikaya daha rahatlıkla sığar ve onu fazla zorlamazlar; oysa neredeyse altmış santim çapında ve bununla orantılı bir derinlikte olan Amerikan küveti, döşeme tahtaları ancak bir buçuk santim kalınlığında bir tekne için oldukça havaleli bir yük oluşturur; çünkü bir balina filikasının dibi ince buz gibidir, hatırı sayılır miktarda dağıtılmış ağırlık taşıyabilir ama pek fazla kümelenmiş ağırlık taşı-

yamaz. Amerikan ip küvetinin üzerine boyalı branda örtüsü kapatıldığında, filika sanki balinalara sunulacak devasa bir düğün pastasıyla gemiden ayrılıyormuş gibi görünür.

İpin her iki ucu da açıktadır; alt ucu, dipten gelip küvetin yan yüzünden yukarıya doğru çıkan ve her şeyden tamamen bağımsız olarak bunun kenarından dışarı sarkan bir ilmek ya da halka halinde biter. Alt ucun bu şekilde düzenlenmesi iki nedenle gereklidir. Birincisi: vurulan balinanın, başlangıçta zıpkına bağlı olan ipin tümünü çekip götürme tehlikesi yaratacak kadar derine dalması halinde, buna yakındaki bir filikadan ek bir ip bağlanmasını kolaylaştırmak için. Tabii, bu durumlarda balina âdeta bir kupa malt birası gibi bir filikadan diğerine geçirilir; ama birinci filika refakatçisine yardım etmek için daima yakında bekler. İkincisi: Bu düzenleme en basit bir güvenlik adına zorunludur; çünkü ipin alt ucu herhangi bir şekilde filikaya iliştirilmiş olsa ve o zaman balina, bazen yaptığı gibi, neredeyse bir tek hararetli dakikada ipi sonuna kadar çekecek olsa, o kadarla kalmaz ve talihsiz filika kaçınılmaz bir şekilde onun arkasından denizin derinliklerine sürüklenir; ve o durumda hiçbir kasaba tellalı bir daha asla onu bulamaz.

Kovalamaca için filikayı denize indirmeden önce, ipin üst ucu küvetten kıç tarafa götürülür ve oradaki babadan geçirilerek, filikanın tüm boyunu kapsayacak şekilde tekrar ileriye taşınır; çapraz olarak, her adamın küreğinin bedeni ya da tutamağı üzerinden geçer, öyle ki, kürek çekerken bileğine sürtünür; ve ayrıca, filikanın karşıt borda tirizlerinde dönüşümlü olarak oturan adamların arasından geçer ve filikanın en ucunda, sivri pruvadaki kurşun kaplı kurtağızlarına ya da oluklara gider; orada, olağan bir tüy kalem boyutundaki tahta bir pim ya da şiş onun dışarı kaymasını engeller. Kurtağızlarından sarkarak hafif bir kavis halinde pruvanın üzerinde asılı durur ve sonra tekrar filikanın içine alınır; ve kutu ipi adı verilen on ila yirmi kulaç kadarı pruvadaki ku-

tunun içinde kıvrılmış olup, filikanın borda tirizinin biraz daha gerisine doğru yoluna devam eder ve sonra kısa palamara, doğrudan doğruya zıpkına ilişik olan ipe bağlanır; ama bu bağlantıdan önce, kısa palamar, ayrıntılarıyla anlatılamayacak kadar usandırıcı olan muhtelif akıl karıştırıcı işlemlerden geçer.

Böylece balina ipi, filikanın içinde neredeyse her yöne doğru bükülüp kıvrılarak, karmaşık sarımlarıyla bunun tümünü sarmalar. Bütün kürekçiler bu ipin tehlikeli büklümleriyle iletişim içindedir; öyle ki, kara insanının ürkek gözlerine, en öldürücü yılanların oyunbaz bir şekilde uzuvlarını süslediği Hintli yılan oynatıcıları gibi görünürler. Ölümlü bir kadından doğma herhangi bir erkeğin de, ilk defa kenevirden ibaret o giriftliklerin arasında oturup, küreğin başında bütün gücüyle kendini zorlarken, bilinmeyen herhangi bir anda zıpkının fırlatılabileceğini ve bütün bu korkunç büklümlerin halka şeklindeki şimşekler gibi harekete geçirilebileceğini düşündüğünde; bu koşullar altında, kemiklerinin içindeki ilikleri, sarsılan bir pelte gibi titreten bir ürperti duymaması mümkün değildir. Yine de, alışkanlık... tuhaf şey! Alışkanlık nelere kadirdir. Böyle cellat kementleriyle asılı bir halde, balina filikasının bir buçuk santimlik beyaz sedir kalasları üzerinde, maun masalarınızda hiç duymadığınız kadar şen nükteler, keyifli kahkahalar, güzel şakalar ve parlak hazırcevaplıklar duyarsınız; ve mürettebatı oluşturan altı adam, Kral Edward'ın karşısındaki altı Calais sakini[1] gibi, âdeta her birinin boynunda bir darağacı kemendiyle, ölümün ağzına doğru kürek çeker.

Belki de artık birazcık düşünmekle, şu ya da bu adamın ipe dolanarak filikadan çekilip alındığı ve kaybolduğu –küçük bir kısmı gelişigüzel kaydedilmiş– tekrarlanan

1 Fransa'nın Calais şehrinin altı lideri Kral III. Edward'a teslim olurken kendilerini kurban olarak sunarlar. Kral boyunlarında birer kementle çıkmalarını talep eder, ama hayatlarını bağışlar. (ç.n.)

balinacılık felaketlerine bir açıklama getirebilirsiniz. Çünkü ip süratle boşalırken filikada oturmak, hızla işleyen her bir ok, şaft ve çark sizi sıyırıp geçerken, tam gaz çalışmakta olan bir buhar makinesinin çeşitli vınlamalarının ortasında oturmak gibidir. Daha da kötüdür; çünkü filika beşik gibi sallandığından ve en küçük bir uyarı olmaksızın bir o yana bir bu yana fırlatıldığınızdan, bu tehlikelerin ortasında hareketsiz oturamazsınız; ve bir Mazeppa haline getirilmekten[2] ve her şeyi gören güneşin bile sizi bulup çıkaramayacağı bir yere kaçırılmaktan ancak hızlı toparlanan bir su üstünde kalma yetisiyle ve irade ile eylemin eşzamanlılığıyla kurtulabilirsiniz.

Yine: görünürde sadece fırtınadan önce gelen ve ona kehanet eden derin sükûnetin, belki de fırtınanın kendisinden daha korku verici olduğu gibi; çünkü o sükûnet, fırtınanın ambalajı ve kılıfından başka bir şey değildir; zararsız görünen tüfek nasıl öldürücü barutu, kurşunu ve patlamayı ihtiva ederse, o da fırtınayı bünyesinde ihtiva eder; ipin, bilfiil harekete geçirilmeden önce kürekçilerin etrafında bir yılan gibi sessizce kıvrılırkenki zarif sakinliği de, bu tehlikeli işin diğer tüm boyutlarından daha çok katıksız dehşet barındırır. Ama daha fazla söze gerek var mı? Bütün insanlar balina ipleriyle sarmalanmış bir halde yaşar. Hepsi boyunlarının etrafında darağacı kementleriyle doğarlar; ama insanoğulları ancak ölümün hızlı, ani sarımlarına yakalandıkları zamandır ki, hayatın hep var olan o sessiz, hissedilmeyen tehlikelerinin farkına varırlar. Ve eğer bir filozofsanız, bir balina filikasında oturuyor olduğunuz halde yüreğinizde, akşam vakti yanınızda bir zıpkın değil de bir ocak maşasıyla şöminenizin karşısında oturduğunuz zamandan bir nebze bile daha fazla dehşet duymazsınız.

---

2 Lord Byron'ın 1819 tarihli şiiri "Mazeppa"nın kahramanı gibi vahşi bir atın sırtına bağlanmak. (ç.n.)

LXI. Bölüm

Stubb Bir Balina Öldürüyor

Starbuck için mürekkepbalığının görüntüsü kötü şeylerin habercisi olmuş olsa da, Queequeg için tamamen başka bir objeydi o.

"O mürekkepbalık gördüğün zaman," dedi vahşi, yukarı çekilmiş filikasının pruvasında zıpkınını bileyerek, "o zaman çabuk görürsün permeçet balina."

Ertesi gün hava son derecede durgun ve bunaltıcıydı ve Pequod'un mürettebatı, kendilerini meşgul edecek özel bir şey olmayınca, böyle boş bir denizin tetiklediği uyku nöbetine pek karşı koyamıyorlardı. Çünkü Hint Okyanusu'nun o sırada üzerinde yolculuk ettiğimiz kısmı, balinacıların hareketli seyir alanı dedikleri bir yer değildir; yani orada domuzbalıkları, yunuslar, uçanbalıklar ve daha hayat dolu suların başka canlı sakinleri, Rio de la Plata açıklarında, ya da Peru açıklarındaki kıyıya yakın alanlarda görüldüğü kadar çok görülmez.

Pruva direğinin başında durma sırası bendeydi; ve omuzlarımı gevşetilmiş kontra babafingo çarmıklarına dayamış, büyülü gibi görünen havada tembelce bir ileri bir geri sallanıyordum. Hiçbir kararlılık o havaya karşı koyamazdı; o

hülyalı ruh halinde tüm bilincim kayboldu ve nihayet ruhum bedenimden ayrıldı; ama bir sarkacın, onu ilk harekete geçirmiş olan kuvvet geri çekildikten sonra uzun bir süre sallanmaya devam ettiği gibi, bedenim hâlâ sallanıyordu.

Kendini unutuş tümüyle üzerime çökmeden önce, grandi ve mizana direklerinin başlarındaki gemicilerin zaten uykulu olduklarını fark etmiştim. Öyle ki, nihayet üçümüz de cansız bir şekilde gönderlerden sallanıyorduk ve her bir sallantımıza karşılık, aşağıda uyuklayan dümencinin de başı öne düşüyordu. Dalgaların uyuşuk tepeleri de öyle; ve trans halindeki engin denizde, doğuyla batının karşılıklı olarak başları öne düşüyor ve hepsinin üzerinde, güneşin de başı öne düşüyordu.

Birdenbire, kapalı gözlerimin altında kabarcıklar patlar gibi oldu; ellerim birer mengene gibi çarmıkları kavradı; görünmeyen, lütufkâr bir etken beni korudu; sarsılarak hayata döndüm. Ve işte! Rüzgâraltımızın yakınında, kırk kulaçtan az bir mesafe ötede, devasa bir ispermeçet balinası suyun içinde bir fırkateynin alabora olmuş gövdesi gibi yalpalanıyor, Habeşî bir renkteki geniş, parlak sırtı güneşin ışınlarında ayna gibi pırıldıyordu. Denizin çukurunda tembelce dalgalanan ve arada sırada huzurlu bir şekilde buharlı fıskiyesini püskürten balina, ılık bir akşamüzeri piposunu tüttüren iriyarı bir kasabalıya benziyordu. Ama zavallı balina, o tüttürdüğün son pipo olacaktı. Uykulu gemi ve içinde uyuyan herkes sanki bir büyücünün sihirli değneği dokunmuş gibi birdenbire irkilip uyandı; ve o muazzam balık ağır ağır ve düzenli aralıklarla köpüklü deniz suyunu havaya püskürtürken, direk başlarından gelen üç notayla aynı anda, teknenin her bir yanından yirmiden fazla ses, o alışılmış haykırışı dile getirdi.

"Filikaları hazırlayın! Rüzgâra doğru yol alın!" diye haykırdı Ahab. Ve kendi emrine itaat ederek, daha dümenci tekerleğin parmaklarını tutamadan hızla dümeni indirdi.

Mürettebatın ani nidaları balinayı alarma geçirmiş olmalıydı; daha filikalar denize inmeden heybetle dönerek rüzgâraltına doğru yüzüp gitti; ama öyle sarsılmaz bir sükûnetle ve öyle az kıpırtı yaratarak yüzüyordu ki, Ahab, sonuçta henüz alarma geçmemiş olabileceğini düşünerek, hiçbir küreğin kullanılmamasını ve fısıltı halinde olmadığı takdirde, tek bir adamın bile konuşmamasını emretti. Böylece, Ontario Kızılderilileri gibi filikaların borda tirizlerinde oturarak, hızla ama sessizce kısa kürekleri çektik; havanın sakinliği gürültüsüz yelkenlerin açılmasına izin vermiyordu. Biraz sonra, biz böyle süzülerek onu kovalarken, canavar kuyruğunu hızla on metre havaya dikti ve sonra, yutulan bir kule gibi batıp gözden kayboldu.

"İşte kuyruk gidiyor!" diye haykırdılar ve bunu takiben Stubb derhal kibritini çıkarıp piposunu yaktı, çünkü şimdi bir mola olacağı kesindi. Dalışının tüm fasılası geçtikten sonra balina tekrar yüzeye çıktı ve şimdi pipo içen kişinin filikasının ilerisinde ve ona diğerlerine olduğundan çok daha yakın olduğu için, Stubb onu yakalama şerefine nail olacağına güveniyordu. Balinanın nihayet takipçilerinin farkına varmış olduğu artık aşikârdı. Dolayısıyla, tedbirli bir sessizliğin işlevi kalmamıştı. Kürekler indirildi ve gürültüyle harekete geçirildi. Ve Stubb, hâlâ piposunu tüttürerek, saldırı için mürettebatına cesaret veriyordu.

Evet, balıkta müthiş bir değişiklik olmuştu. İçinde bulunduğu tehlikenin tam anlamıyla farkındaydı ve "başı dışarıda" gidiyor, o kısmı, kaynattığı azgın köpüklerden eğimli olarak dışarı çıkıyordu.[1]

1 Başka bir yerde, ispermeçet balinasının devasa kafasının tüm iç kısmının ne kadar hafif bir maddeden oluştuğu görülecektir. Bu, görünüşte en heybetli kısmı olsa da, büyük bir farkla, su üstünde en çok kalabilen kısmıdır. Öyle ki, kafasını kolayca havaya kaldırır ve azami hızıyla giderken mutlaka böyle yapar. Üstelik kafasının önünün üst kısmının genişliği ve alt kısmının ucuna doğru incelen ve suyu yaran formu öyledir ki, başını eğimli olarak kaldırarak, bu şekilde kendini ağır ilerleyen küt pruvalı bir guletten, sivri burunlu bir New York kılavuz gemisine dönüştürdüğü söylenebilir.

"Yürütün onu, yürütün onu, adamlarım! Acele etmeyin; vaktiniz var... ama yürütün onu; gök gürültüsü gibi yürütün onu, o kadar işte," diye haykırdı Stubb konuşurken ağzından duman saçarak. "Yürütün onu, bakayım; uzun ve kuvvetli çek, Tashtego. Tash, yürüt onu evladım... hepiniz, yürütün onu; ama sakin olun, sakin olun... buz gibi sakin... yavaş, yavaş... ama amansız ölüm ve sırıtan şeytanlar gibi yürütün onu ve gömülmüş ölüleri dimdik mezarlarından çıkarın, evlatlarım... o kadar işte. Yürütün onu!"

"Wu-hu! Wa-hi!" diye çığlık attı Gay Headli buna cevaben, göklere eski bir savaş narası salarak; bu arada, zorlanan filikadaki bütün kürekçiler, hevesli Kızılderili'nin bir tek heybetli, öncü hamlesiyle ister istemez ileri fırladılar.

Ama onun vahşi çığlıklarına aynı derecede vahşi başka çığlıklar cevap verdi. "Ki-hi! Ki-hi!" diye bağırdı Daggoo kafesinde volta atan bir kaplan gibi oturduğu yerde ileri geri eğilerek.

"Ka-la! Ku-lu!" diye uludu Queequeg ağzı kaliteli bir biftekle dolu bir halde dudaklarını şapırdatıyormuş gibi. Ve böylece tekneler, küreklerle ve bağırışlarla denizi yardı. Bu arada Stubb öncülükteki yerini koruyarak hâlâ adamlarını saldırı için teşvik ediyor, bir yandan da ağzından duman çıkarıyordu. Onlarsa gözü dönmüş insanlar gibi asılıyor ve geriliyorlardı, ta ki memnuniyetle karşılanan o haykırış duyuluncaya kadar... "Kalk, Tashtego!.. sapla ona!" Zıpkın fırlatıldı. "Herkes tornistan!" Kürekçiler ters tarafa kürek çektiler; aynı anda her birinin bilekleri üzerinden sıcak ve ıslık gibi bir şey geçti. Sihirli balina ipiydi bu. Bir saniye önce Stubb süratle bunu babanın etrafına iki defa daha dolamıştı; bu yüzden, ipin artan hızlı dönüşleri nedeniyle, şimdi mavi bir kenevir dumanı yukarı fışkırıyor ve Stubb'ın piposundan gelen düzenli dumanlara karışıyordu. İp babanın etrafında dolanıp dururken; aynı zamanda, o noktaya ulaşmadan hemen önce, su toplatacak bir şekilde Stubb'ın ellerinin arasından da geçip

duruyordu; üstelik, bazen böyle zamanlarda takılan elbezleri, ya da kare şeklindeki muflonlu brandalar tesadüfen Stubb'ın ellerinden düşmüştü. Düşmanınızın iki taraflı, keskin kılıcını ağzından tutmuşsunuz ve o düşman sürekli olarak onu sizin avucunuzdan çekip almaya uğraşıyormuş gibiydi.

"İpi ıslatın! İpi ıslatın!" diye haykırdı Stubb küvet kürekçisine (küvetin yanında oturana) ve o da hızla şapkasını çıkarıp, içine deniz suyu doldurdu.[2] İp birkaç defa daha dolandırıldı, öyle ki artık yerinde sabit durmaya başladı. Şimdi filika kaynayan suda, tümüyle yüzgeçten ibaret bir köpekbalığı gibi uçuyordu. Bu noktada, Stubb'la Tashtego –başla kıç arasında– yer değiştirdiler; o sallantılı keşmekeşin içinde gerçekten de tökezletici bir işti bu.

Titreşen ipin, filikanın üst kısmını baştan başa kat edişinden ve artık bir arp telinden daha gergin oluşundan dolayı, aynı anda her iki zıt doğa unsurunun içinde çalkalanarak ilerlerken, teknenin –biri suyu, öteki havayı yaran– iki omurgası olduğunu sanırdınız. Pruvada daimî bir şelale, dümen suyundaysa aralıksız, fırıldanan bir girdap oynaşıyordu; ve içerideki en küçük bir harekette, sadece bir serçeparmağının kıpırdamasında bile titreşen, çatırdayan tekne sarsılan borda tirizini denize yatırıyordu. Böylece seğirtiyorlardı; her adam, köpüklerin içine savrulmamak için bütün gücüyle yerine tutunuyordu; ve dümen küreğindeki Tashtego'nun uzun bedeni, ağırlık merkezini aşağı çekebilmek için neredeyse ikiye katlanmıştı. Şimşek gibi yol alırlarken, Atlas Okyanusları ve Pasifikler geçiyormuş gibiydiler, ta ki balina nihayet kaçışını biraz yavaşlatıncaya kadar.

"Yaklaşın... yaklaşın!" diye haykırdı Stubb pruvadaki kürekçiye ve bütün adamlar yüzlerini balinaya doğru dönerek, filika hâlâ ileriye doğru sürüklenirken, onu balinaya

2 Kısmen bu eylemin vazgeçilmezliğini göstermek için, bu noktada, eski Hollanda balina sanayisinde, boşalan ipe su serpmek için bir paspas kullanıldığı belirtilebilir; birçok başka gemideyse, bu amaç için tahta bir maşrapa, ya da su boşaltma kabı tahsis edilir. Ancak, şapkanız en elverişlisidir.

yaklaştıracak şekilde kürek çekmeye başladılar. Stubb çok geçmeden balinanın böğrüne yanaşıp, dizini sakar kelepçesine sıkıca yerleştirerek, hızla kaçan balığa kargı üstüne kargı fırlattı; emri verdiği zaman filika dönüşümlü olarak balinanın korkunç debelenişinin civarından geri çekiliyor ve sonra bir atış daha yapmak için yanına yanaşıyordu.

Şimdi canavarın her tarafından, bir tepeden aşağı akan dereler gibi, kıpkırmızı bir akıntı boşalıyordu. Azap dolu bedeni tuzlu su içinde değil, dümen izlerinde yüzlerce metre boyunca köpüren ve kaynayan kanın içinde yuvarlanıyordu. Eğik gelen güneş ışınları denizdeki bu kızıl göl üzerinde oynaşıyor ve onu her bir yüze yansıtıyor, öyle ki, hepsi birbirlerine birer Kızılderili gibi görünüyordu. Ve bütün bu zaman boyunca, balinanın püskürtme deliğinden ıstırapla ardı ardına beyaz duman fıskiyeleri ve heyecanlı filika liderinin ağzından ardı ardına hararetli duman bulutları fırlıyordu; bu arada, her bir hamlede Stubb, çarpılmış mızrağını bağlı olduğu iple içeri çekerek, filikanın borda tirizine birkaç hızlı vuruşla tekrar tekrar düzeltiyor, sonra tekrar tekrar balinanın içine gönderiyordu.

"Çek... çek!" diye haykırdı şimdi pruvadaki kürekçiye, sonuna yaklaşan balinanın gazabı zayıflarken. "Çek!.. Yaklaş ona!" Ve filika balığın böğrüne yanaştı. O zaman Stubb, pruvanın üzerinden ileriye doğru eğilerek, keskin mızrağını ağır ağır balığın içine soktu ve onu orada tutarak dikkatle karıştırıp durdu, sanki temkinli bir şekilde, balinanın yutmuş olabileceği ve kancasını takıp çıkarırken kırmaktan korktuğu altın bir saati bulmaya çalışıyormuş gibi. Ama aradığı o altın saat balığın caneviydi. Ve artık bunu vurmuştu; çünkü irkilerek transından çıkıp, "ölüm çırpınmaları" denen o tarifsiz duruma giren canavar, kanının içinde korkunç bir şekilde yuvarlanmaya, kendini nüfuz edilmez, kudurmuş, kaynayan bir serpintiyle kaplamaya başladı; öyle ki, anında geriye düşen, tehlike içindeki tekne, körlemesine o çıldırmış

alacakaranlıktan gün yüzüne çıkmak için mücadele ederken çok güçlük çekti.

Ve şimdi ölüm çırpınmaları hafifleyen balina bir kez daha yuvarlanarak ortaya çıktı; bir yandan öbür yana dalgalanıyor, keskin, pürüzlü, ıstırap dolu soluklarla püskürtme deliğini aralıklı olarak genişletip daraltıyordu. Nihayet, kırmızı şarabın mor tortularına benzeyen pıhtılaşmış kırmızı kanlar ardı ardına ürkütücü havaya fışkırdı; ve tekrar geriye düşüp onun hareketsiz böğürlerinden damlayarak denize aktı. Yüreği patlamıştı!

"Öldü, Bay Stubb," dedi Daggoo.

"Evet; iki pipo da tükendi!" Ve Stubb kendininkini ağzından çıkararak ölü külleri suyun üzerine savurdu; sonra bir süre durup yaratmış olduğu muazzam cesede dalgın dalgın baktı.

LXII. Bölüm

Atış

Son bölümdeki bir hadiseyle ilgili birkaç söz.

Balina sanayisinin değişmez usullerine göre, filika gemiden ayrılırken, filika lideri ya da balina öldürücü, geçici dümenci olarak görev yapar ve zıpkıncı ya da balina bağlayıcı, zıpkıncı küreği olarak bilinen en öndeki küreği çeker. Şimdi, balığa ilk demiri saplamak için güçlü, adaleli bir kola ihtiyaç vardır; çünkü çoğu zaman, uzun atış denen şeyde, bu ağır aletin on metreye yakın bir uzaklığa fırlatılması gerekir. Ama takip ne kadar uzun ve yorucu olursa olsun, bu arada zıpkıncının azami bir kuvvetle kürek çekmesi beklenir; hatta, yalnız inanılmaz bir kürek çekişle değil, tekrarlanan yüksek sesli ve korkusuz nidalarla, geri kalanlara insanüstü bir faaliyet örneği oluşturması beklenir; ve bütün diğer adaleler gerilmiş ve neredeyse yerinden fırlamışken olanca gücüyle bağırıp durmanın nasıl bir şey olduğunu, bunu denemiş olanlardan başka hiç kimse bilemez. Mesela ben, aynı anda hem büyük bir canlılıkla haykırıp hem de büyük bir pervasızlıkla çalışamam. O halde, bu kendini zorlayan, bağıran haldeyken ve balığa arkası dönükken, yorgun düşmüş zıpkıncı aniden o heyecan verici haykırışı duyar... "Ayağa

kalk ve fırlat zıpkını!" O zaman küreğini bırakıp emniyete almak, yarı yarıya arkasına dönmek, çataldan zıpkınını kapmak ve ne kadar kuvveti kaldıysa, bir şekilde zıpkını fırlatıp balinaya saplamak zorundadır. Bütün balinacı filosu toplu halde alınırsa, atış yapmak için elli uygun fırsattan beşinin bile başarılı olmayışına şaşmamalı; onca talihsiz zıpkıncının delice lanetlenmesine ve rütbesinin indirilmesine şaşmamalı; bunlardan bazılarının filikada resmen damarlarının çatlamasına şaşmamalı; bazı ispermeçet balinacılarının dört yıl seferde olup ancak dört fıçı elde edebilmesine şaşmamalı; birçok gemi sahibi için, balinacılığın ancak zarar eden bir iş oluşuna şaşmamalı; çünkü seferi başarıya ulaştıran zıpkıncıdır ve eğer onun nefesini keserseniz, en çok istendiği anda onda o nefesi bulmayı nasıl bekleyebilirsiniz!

Ayrıca, eğer atış başarılı olursa, ikinci kritik anda, yani balina kaçmaya başladığında, filika lideri ve zıpkıncı, kendilerini ve diğer herkesi yakın bir tehlikeye atarak, aynı şekilde başa ve kıça koşmaya koyulurlar. İşte o zaman yer değiştirirler; ve küçük teknenin baş subayı olan filika lideri, pruvadaki asıl yerini alır.

Şimdi, kimin aksini savunduğu umurumda değil, ama bütün bunlar hem aptalca hem de gereksizdir. Filika lideri başından sonuna kadar pruvada kalmalıdır; hem zıpkını hem de mızrağı o atmalıdır ve her balıkçı için aşikâr olan koşullar dışında, hiçbir şekilde ondan kürek çekmesi beklenmemelidir. Bunun bazen takipte hafif bir hız kaybına yol açacağını biliyorum; ama birkaç milletten çeşitli balinacıların uzun süreli deneyimleri beni, bu sanayideki başarısızlıkların büyük bir çoğunluğuna sebep olan şeyin, balinanın hızından çok daha fazla, biraz önce tasvir edilen, zıpkıncının bitap düşmesi olduğuna ikna etmiştir.

Atışta en büyük verimliliği sağlamak için, bu dünyanın zıpkıncıları ayağa kalktıkları sırada rölantide olmalıdır, çabalamakta değil.

LXIII. Bölüm

Çatal

Gövdeden dallar büyür; onlardansa sürgünler. Bereketli konularda, bölümler de böyle büyür.

Önceki bir sayfada değinilen çatal, bağımsız bir bahsi hak etmektedir. Filikanın sancak tarafındaki borda tirizinde, pruvaya yakın bir yere takılan, altmış santim kadar uzunlukta, kendine has bir biçime sahip çentikli bir çubuktur bu; işlevi, öteki çıplak, dikenli ucu eğimli bir şekilde pruvadan dışarıya uzanan zıpkının ahşap ucuna bir dayanak sağlamaktır. Böylece bu silah, onu bir orman adamının duvardan tüfeğini kaptığı kadar kolayca dayanağından kapabilen fırlatıcısının hemen elinin altında olur. Filikada çatalda bekleyen ve birine birinci, ötekine ikinci demir denen iki zıpkın bulundurmak âdettendir.

Ama bu iki zıpkının ikisi de, her biri kendi kordonuyla, balina ipine bağlıdır; bunun amacı, yaşanacak sürüklenmede eğer biri yerinden çıkacak olursa, ötekinin hâlâ tutuşunu koruyabilmesi için, mümkünse ikisini de hemen arka arkaya aynı balinaya saplamaktır. Şansın ikiye katlanmasıdır bu. Ama çoğu zaman, balinanın ilk demiri yedikten sonra

anında şiddetle ve çırpınarak kaçmaya başlamasından dolayı, zıpkıncı ne kadar yıldırım gibi hareket etse de ikinci demiri saplaması imkânsız bir hale gelir. Buna rağmen, ikinci demir zaten ipe bağlı olduğu ve ip de boşalmakta olduğu için, o silah her halükârda, bir şekilde ve bir yerde, öngörüyle filikadan dışarı atılmalıdır; aksi halde bütün tayfalar için son derece korkunç bir tehlike söz konusu olur. Dolayısıyla, böyle vakalarda bu zıpkın suya bırakılır; bir önceki bölümde sözü edilen, ip kutusundaki yedek sarımlar çoğu durumda bu işi sağgörülü bir şekilde başarılabilir kılar. Ama bu kritik eylem bazen beraberinde son derece üzücü ve ölümcül kazalar getirir.

Dahası: İkinci demirin, filikadan atıldığı andan itibaren boşlukta sallanan, keskin kenarlı bir dehşet haline geldiğini, hem filikanın hem de balinanın etrafında delişmen bir şekilde şahlanıp ipleri dolaştırdığını ya da kestiğini ve her yöne doğru müthiş bir heyecan yarattığını bilmelisiniz. Genelde balina tam olarak yakalanıncaya ve bir ceset haline gelinceye kadar, bu zıpkını tekrar sağlama bağlamak da mümkün olmaz.

Şimdi, dört filikanın hepsinin de olağandışı kuvvetli, aktif, kurnaz bir tek balinayla uğraştığı bir vakada durumun nasıl olacağını düşünün; böyle vakalarda, onun bu niteliklerinden ve ayrıca, böyle cüretkâr bir girişimin çakışan bin tane tesadüfünden dolayı, bu balinanın etrafında aynı anda sekiz ila on başıboş ikinci demir sallanıyor olabilir. Çünkü her filika, ilk demirin etkisiz bir şekilde fırlatılması ve geri alınamaması halinde ipe bağlamak üzere birkaç zıpkınla donatılmıştır tabii. Bütün bu ayrıntılar burada sadakatle anlatılmıştır, çünkü bundan sonra resmedilecek sahnelerde, ne kadar girift olsa da, son derece önemli birkaç pasajı aydınlatacaklarına kuşku yoktur.

LXIV. Bölüm

Stubb'ın Akşam Yemeği

Stubb'ın balinası gemiden biraz uzakta öldürülmüştü. Hava sakindi; böylece, üç filikayı art arda dizerek ganimeti ağır ağır Pequod'a çekme işine başladık. Ve şimdi otuz altı kolumuz ve yüz seksen el ve ayak parmağımızla biz, on sekiz adam, saatler boyu denizdeki o hareketsiz, ağır cesetle uğraştığımızdan; ve o ancak uzun aralıklarla kımıldıyormuş gibi göründüğünden; bunlar, hareket ettirmekte olduğumuz kütlenin muazzamlığı hakkında iyi bir kanıt sağlıyordu. Çünkü Çin'deki büyük Hang-Ho kanalında, ya da adına her ne diyorlarsa, yaya yolundaki dört beş işçi yük taşıyan havaleli bir yelkenliyi saatte bir mil hızla çekebilir; ama bizim çektiğimiz bu heybetli ticaret gemisi, sanki yığınla külçe kurşun yüklüymüş gibi, ağır ağır ve güçlükle ilerliyordu.

Karanlık çöktü; ama Pequod'un grandi direğinin armasındaki alt alta dizili üç ışık bize belli belirsiz yol gösteriyordu; daha yakına geldiğimizdeyse, Ahab'in gemideki başka birkaç gemici fenerinden birini küpeştenin üzerinden aşağı indirdiğini gördük. İnip kalkan balinaya bir süre boş boş bakıp, o geceliğine onu sağlama bağlamak için olağan emirleri verdi; sonra fenerini bir gemiciye uzatarak kamarasına yollandı ve sabaha kadar bir daha çıkmadı.

Kaptan Ahab, bu balinanın takibine nezaret ederken, alışılagelmiş faaliyeti diyebileceğimiz şeyi göstermiş olduğu halde; şimdi yaratık ölünce, içini belirsiz bir tatminsizlik, ya da sabırsızlık, ya da umutsuzluk kaplamış gibiydi; sanki o ölü bedenin görüntüsü ona Moby Dick'in henüz öldürülmemiş olduğunu hatırlatmış ve gemisine bin tane daha balina getirilse, bütün bunlar yüce, saplantılı gayesinde bir nebze bile gelişme kaydettirmezmiş gibi. Pequod'un güvertelerindeki seslerden, neredeyse, bütün tayfaların derinlere demir atmaya hazırlandığını sanırdınız; çünkü ağır zincirler güvertede sürükleniyor ve şangırdatılarak lombarlardan aşağı itiliyordu. Ama bu tangırdayan halkalarla gemi değil, muazzam cesedin kendisi demirlenecekti. Başından geminin kıç tarafına, kuyruğundan da pruvaya bağlanan balinanın siyah gövdesi şimdi tekneninkinin yanında uzanıyordu ve yukarıdaki gönderleri ve armayı belirsizleştiren gecenin karanlığı içinden bakıldığında, bu ikisi –gemi ve balina– biri yatarken öteki ayakta durmaya devam eden, birlikte boyunduruğa koşulmuş dev öküzler gibi görünüyordu.[1]

Şimdi karamsar Ahab, en azından güvertede anlaşılabildiği kadarıyla, tamamen pasif bir halde idiyse de, zafer coşkusu içindeki üçüncü kaptanı Stubb, alışılmamış ama yine de iyi huylu bir heyecan gösteriyordu. Öyle olağandışı bir hareketlilik içindeydi ki resmî amiri olan ağırbaşlı Star-

1 Bu noktada küçük bir hususu nakledersek iyi olur. Balina yanına bağlandığında, geminin onu en kuvvetli ve en güvenilir şekilde tutabileceği yer kuyruğudur; ve o kısmı yoğunluğundan dolayı, yan yüzgeçler hariç diğer tüm kısımlarından nispeten daha ağır olduğundan, ölüyken bile esnek oluşu bu kısmın su yüzeyinin çok altına batmasına sebep olur; öyle ki, zinciri etrafına geçirmek için filikadan ona elle ulaşamazsınız. Ama bu güçlük mahirane bir şekilde aşılır: Dış ucunda tahta bir şamandıra ve ortasında bir ağırlık bulunan, diğer ucuysa gemiye sıkıca tutturulan küçük, sağlam bir ip hazırlanır. Tahta şamandıra ustalıkla sevk edilerek kütlenin öteki tarafında su yüzeyine çıkarılır; öyle ki, şimdi balina kuşatılmış olduğundan, zincirin aynı hareketi yapması kolaylıkla sağlanır; ve beden boyunca kaydırılarak, nihayet kuyruğun en dar kısmının geniş kuyruk kanatları ya da loplarıyla birleşme noktasının etrafında sıkıca kenetlenir.

buck, o an için bütün işlerin idaresini sessizce ona bıraktı. Stubb'daki tüm bu canlılığa katkıda bulunan küçük bir mesele çok geçmeden tuhaf bir şekilde açığa çıktı. Stubb lüks yaşamayı seven birisiydi; damak zevkine hitap eden lezzetli bir şey olarak balinaya biraz ölçüsüzce düşkündü.

"Biftek, biftek, uyumadan bana bir biftek! Sen, Daggoo! Atla gemiden ve kuyruk tarafından bana bir biftek kes!"

Bu noktada bilinsin ki, bu vahşi balıkçılar genel olarak ve o büyük askerî ilkeye göre, düşmana savaşın güncel masraflarını ödetmezler (en azından seferin hasılatı tahakkuk edinceye kadar); yine de zaman zaman ispermeçet balinasının, Stubb'ın belirttiği ve vücudunun incelen ucunu oluşturan o özel kısmına samimi bir iştah duyan Nantucketlılarla karşılaşırsınız.

O biftek gece yarısı sularında kesildi ve pişirildi; ve Stubb, ispermeçet yağıyla yanan iki gemici feneriyle aydınlatılmış olarak ayakta durup, sanki o bocurgat bir büfeymiş gibi, bunun tepesinde azimle ispermeçet yemeğini yedi. O gece balina etiyle kendine ziyafet çeken tek varlık da Stubb değildi. Homurtularını onun çiğnemelerine katıştıran binlerce köpekbalığı, ölü Leviathan'ın etrafına üşüşüp, ağızlarını şapırdatarak onun semizliğiyle beslendiler. Aşağıda, kuşetlerinde uyuyan az sayıdaki adam sık sık, kalplerinin biraz ötesinde onların kuyruklarının gemi gövdesine sert çarpışlarıyla irkildiler. Kenarın üzerinden baktığınızda, onların kasvetli, karanlık sularda yuvarlandığını ve sırtüstü dönerek balinadan insan başı büyüklüğünde kocaman, yuvarlak parçalar kopardığını görebiliyordunuz (öncesinde duyduğunuz gibi). Köpekbalığının bu kendine has becerisi neredeyse mucizevidir. Saldırılamazmış gibi görünen bir yüzeyden nasıl böyle simetrik lokmalar oyup çıkarmayı başarabildikleri, eşyanın evrensel probleminin bir parçası olmaya devam etmektedir. Bu şekilde balinanın üzerinde bıraktıkları iz en çok, marangozların vida için yuva açarken oluşturdukları oyuğa benzetilebilir.

Bir deniz savaşının tüm hararetli dehşeti ve şeytaniliği arasında, köpekbalıklarının, üzerinde kırmızı et doğranmakta olan bir masanın etrafındaki aç köpekler gibi, onlara atılan öldürülmüş her adamı mideye indirmeye hazır bir vaziyette özlemle yukarıya, geminin güvertelerine baktıklarının görüldüğü halde; ve güverte masasındaki yiğit kasaplar, altın kaplamalı ve püsküllü et bıçaklarıyla böyle yamyamca birbirlerinin canlı etini doğrarken, köpekbalıkları da kabzaları mücevher kakmalı ağızlarıyla masanın altında kavgacı bir şekilde ölü eti doğrayıp durdukları halde; ve bütün bu durumu baş aşağı edecek olsanız, bunun yine de aşağı yukarı aynı şey olacağı, yani bütün taraflar için oldukça sarsıcı, vahşi bir mesele olacağı halde; köpekbalıkları ayrıca Atlas Okyanusu'nu geçen tüm köle gemilerine refakat ettikleri, herhangi bir yere bir paket taşınması, ya da ölmüş bir kölenin doğru dürüst gömülmesi gerektiğinde el altında olmak için sistematik bir şekilde yanlarında tırıs gittikleri halde; ve köpekbalıklarının en sokulganca toplandıkları ve en şamatalı şekilde ziyafet çektikleri belirli dönemler, yerler ve vesilelerle ilgili bir iki benzer örnek daha kaydedilebileceği halde; akla gelebilecek hiçbir zamanda ya da vesilede onları gece vakti denizdeki bir balina gemisinin yanına bağlanmış ölü bir ispermeçet balinasının etrafında oldukları kadar hesapsız sayılarda ve o kadar şen şakrak bir ruh halinde bulamazsınız. Eğer o manzarayı hiç görmediyseniz, şeytana tapmanın adaba uygunluğu ve şeytanın gönlünü almanın yararlılığı hakkındaki kararınızı erteleyin.

Ama şimdilik Stubb o kadar yakınında devam etmekte olan ziyafetin homurtularına aldırış etmiyordu, köpekbalıkları da keza onun Epikürcü dudaklarının şapırtılarına.

"Aşçı, aşçı!.. nerede o ihtiyar Fleece?" diye haykırdı Stubb nihayet, akşam yemeği için daha sağlam bir taban oluşturmak istermiş gibi bacaklarını biraz daha ayırarak; ve aynı anda, mızrağını saplarmış gibi çatalını yemeğe batırarak; "Aşçı, hey, aşçı!.. Bu tarafa yelken aç, aşçı!"

Daha önce son derece vakitsiz bir şekilde sıcak hamağından kaldırılmış olmaktan dolayı pek de sevinç içinde olmayan yaşlı siyahi, paytak paytak mutfağından çıkıp geldi; çünkü birçok yaşlı siyahi gibi, diğer kapakları kadar güzelce oymadığı dizkapaklarında bir sorun vardı; ona verdikleri isimle, bu ihtiyar Fleece, ayaklarını sürüyerek ve topallayarak, adımlarına düzlenmiş demir halkalardan acemice yapılmış maşasıyla yardımcı olarak çıkıp geldi; bu yaşlı abanoz debelenerek geldi ve emre itaatle Stubb'ın büfesinin karşı tarafında aniden durdu; sonra iki elini önünde kavuşturarak ve iki bacaklı bastonuna dayanarak kambur sırtını daha da eğdi ve aynı anda, daha iyi duyan kulağını devreye sokmak için başını yana yatırdı.

"Aşçı," dedi Stubb biraz kırmızımsı bir lokmayı hızla ağzına götürerek. "Bu biftek biraz fazla pişmiş değil mi sence? Bu bifteği fazla dövmüşsün aşçı; fazla yumuşak olmuş. İyi olması için bir balina bifteğinin sert olması gerektiğini söylemiyor muyum hep? Şimdi, aşağıda şu köpekbalıkları var; bunu sert ve az pişmiş tercih ettiklerini görmüyor musun? Nasıl da arbede çıkarıyorlar! Aşçı, git de konuş onlarla; medeni ve ölçülü bir şekilde buyursunlar yesinler ama sessiz olsunlar. Lanet olsun, kendi sesimi duyamıyorum. Git, aşçı ve mesajımı ilet. İşte, şu feneri al," dedi büfesinden bir tane kaparak; "haydi, şimdi git ve onlara vaaz ver!"

İhtiyar Fleece sunulan feneri asık bir suratla alıp, topallayarak güverteyi geçti ve küpeşteye gitti ve sonra, cemaatini iyice görebilmek için bir eliyle ışığını denize doğru indirerek, öteki eliyle maşasını ciddiyetle salladı ve kenardan aşağıya eğilerek, mırıldanan bir sesle köpekbalıklarına hitap etmeye başladı; bu arada usulca onun arkasına yaklaşan Stubb, söylediği her şeye kulak misafiri oldu.

"Yaratık kardeşlerim: Orada o lanet olası gürültüyü kesmenizi söyleyeyim diye buraya gönderildim. Duyuyor musunuz? Dudaklarınızı öyle lanetçe şapırdatmayı kesin! Efen-

di Stubb lanet olası midelerinizi kapağına kadar doldurabileceğinizi, ama Tanrı aşkına, o lanet olası şamatayı kesmeniz gerektiğini söyledi!"

Bu noktada, "Aşçı," diye müdahale etti Stubb, aynı anda onun omzuna ani bir şaplak atarak... "Aşçı! Ama lanet olsun, vaaz verirken öyle küfretmemelisin. Günahkârlar böyle yola getirilmez, aşçı!"

"Kim o? O zaman onlara kendiniz vaaz verin," dedi aşçı, asık bir suratla gitmeye yeltenerek.

"Hayır, aşçı; devam et, devam et."

"Peki, o zaman, sevgili yaratık kardeşlerim: ..."

"Tamam!" diye bağırdı Stubb onaylayarak. "Tatlılıkla ikna et onları; bunu dene." Ve Fleece devam etti.

"Hepiciğiniz köpekbalığısınız ve huy olarak çok açgözlüsünüz, yine de size diyorum ki, yaratık kardeşlerim, o açgözlülük... lanet olası kuyruğunuzu çarpmayı kesin! Orada o lanet olası çarpmayı ve ısırmayı sürdürürseniz nasıl duyacaksınız ki beni?"

"Aşçı," diye haykırdı Stubb onun yakasına yapışarak, "bu küfürlere izin veremem. Onlarla efendice konuş."

Vaaz bir kez daha devam etti.

"Yaratık kardeşlerim, açgözlülüğünüz için sizi çok suçlamıyorum; huyunuz böyle ve elinizden bir şey gelmez; ama o kötü huyu kontrol etmek, mesele bu. Siz köpekbalığısınız, orası kesin; ama içinizdeki köpekbalığını kontrol ederseniz, o zaman melek olursunuz; çünkü bir melek iyi kontrol edilmiş bir köpekbalığından başka bir şey değildir. Şimdi buraya bakın, kardeşlerim, o balinayı yerken terbiyeli olmaya çalışın, olmaz mı? Yağları komşunuzun ağzından çekip almayın, diyorum. O balina üstünde bir köpekbalığının öteki kadar hakkı yok mu? Ve Tanrı biliyor ki, hiçbirinizin o balina üstünde hakkı yok; o balina başkasına ait. Bazılarınızın ağzının çok büyük olduğunu biliyorum, başkalarından daha büyük; ama bazen ağzı büyük olanların midesi küçük olur; yani ağ-

zın büyüklüğü yutmak için değil, yemek almaya kalabalığa giremeyen ufaklık köpekbalıkları yağı ısırsın diyedir."

"Aferin ihtiyar Fleece!" diye haykırdı Stubb. "Hristiyanlık budur işte; devam et."

"Devam etmek boşa; o lanet alçaklar üşüşüp, birbirine şaplak atıp duracak, Efendi Stubb; bir kelime duymuyorlar; mideleri dolana kadar, sizin dediğiniz gibi, böyle lanet olası oburlara vaaz vermek boşa ve onların midesi dipsiz; ve midelerini doldurdukları zaman da sizi duymazlar; çünkü o zaman denizin dibine batarlar, mercanların üstünde derin uykuya dalarlar ve artık kıyamete kadar hiçbir şey duyamazlar."

"Yemin ederim, ben de hemen hemen aynı fikirdeyim; öyleyse onları kutsa, Fleece, ben de yemeğime gideyim."

Bunun üzerine Fleece, her iki elini de balıklardan oluşan güruhun üzerine kaldırarak cırlak sesini yükseltti ve haykırdı...

"Kör olası yaratık kardeşlerim! Yapabildiğiniz en lanet olası şamatayı yapın; lanet olası midelerinizi patlayıncaya kadar doldurun... sonra da geberin."

"Şimdi, aşçı," dedi Stubb, bocurgatın üzerindeki yemeğine kaldığı yerden devam ederek; "orada, tam daha önce durduğun yerde, karşımda dur ve söyleyeceklerime iyice dikkat et."

"Dikkat kesilmişim," dedi Fleece, arzu edilen pozisyonda yine maşasının üzerine eğilerek.

"Pekâlâ," dedi Stubb, bu arada çalakaşık yemeğini yiyerek; "şimdi bu biftek konusuna döneceğim. Birincisi, sen kaç yaşındasın, aşçı?"

"Bunun biftekle ne alakası var?" dedi yaşlı siyahi, sinirli bir edayla.

"Kes sesini! Kaç yaşındasın, aşçı?"

"Doksan gibi, diyorlar," diye mırıldandı aşçı karamsar bir tavırla.

"Peki, bu dünyada yüz yıla yakın bir zaman yaşadın da, balina bifteği pişirmesini hâlâ bilmiyor musun aşçı?"

dedi Stubb, son kelimede hızla bir ağız dolusu daha alarak; öyle ki, lokma sorunun devamı gibi oldu. "Nerede doğdun, aşçı?"

"Roanoke'yi[2] geçerken, feribotta, lombar ağzının arkasında."

"Feribotta doğmuş! Bu da garip. Ama hangi bölgede doğduğunu bilmek istiyorum, aşçı!"

"Roanoke bölgesi demedim mi?" diye haykırdı Fleece sertçe.

"Hayır, demedin, aşçı; ama nereye varmak istediğimi söyleyeceğim sana, aşçı. Memleketine gidip bir daha doğmalısın; daha balina bifteği pişirmesini bilmiyorsun."

"Bir daha pişirirsem Tanrı iyiliğimi versin," diye homurdandı aşçı öfkeyle, gitmek üzere dönerek.

"Geri gel buraya, aşçı... haydi, şu maşayı bana ver... şimdi şuradaki biftek parçasını al ve gerektiği gibi pişmiş olduğunu düşünüp düşünmediğini söyle bana. Al şunu, diyorum," –maşayı ona doğru tutarak– "al şunu ve tadına bak."

Yaşlı zenci parçayı ağzına atıp buruşuk dudaklarını bir süre hafifçe şapırdatarak, "Tattığım en iyi pişmiş biftek; sulu, çok sulu," diye mırıldandı.

"Aşçı," dedi Stubb bir kez daha diklenerek; "kilise mensubu musun?"

"Bir kere Cape Town'da bir kilisenin önünden geçmiştim," dedi yaşlı adam asık bir suratla.

"Hayatında bir kere Cape Town'da kutsal bir kilisenin önünden geçtin ve kuşkusuz orada kutsal bir rahibin cemaatine sevgili yaratık kardeşlerim diye hitap ettiğini duydun, öyle mi, aşçı! Ama yine de buraya geliyorsun ve bana biraz önceki gibi korkunç bir yalan söylüyorsun, ha?" dedi Stubb. "Nereye gideceğini düşünüyorsun, aşçı?"

"Az sonra yatağa gideceğim," diye mırıldandı Fleece, konuşurken yarı dönerek.

---

2 Güney Virginia eyaletindeki Roanoke Nehri. (ç.n.)

"Dur hele! Faça et![3] Öldüğün zaman, demek istiyorum, aşçı. Berbat bir soru bu. Peki, cevabın nedir?"

"Bu ihtiyar siyah adam öldüğü zaman," dedi zenci ağır ağır, bütün havası ve tavrı değişerek, "kendi hiçbir yere gitmeyecek; kutsanmış bir melek gelip onu alacak."

"Alacak mı? Nasıl? İlyas'ı götürdükleri gibi, dört atlı bir arabayla mı? Peki, onu nereye götürecek?"

"Yukarıya," dedi Fleece, maşasını dümdüz başının üzerine doğru uzatıp büyük bir ciddiyetle orada tutarak.

"O halde, öldüğün zaman grandi çanaklığımıza gideceğini düşünüyorsun demek, öyle mi, aşçı? Ne kadar yukarı tırmanırsan havanın o kadar soğuduğunu bilmiyor musun? Grandi çanaklığı, ha?"

"Hiç de öyle demedim," dedi Fleece yine somurtkan bir havaya bürünerek.

"Yukarıya dedin, değil mi? Şimdi de kendin bak ve maşanın nereyi işaret ettiğini gör. Ama belki de acemi deliğinden[4] sürünerek cennete gideceğini düşünüyorsun, aşçı; ama hayır, hayır, aşçı, oraya ancak normal yoldan gidebilirsin, armadan dolanarak. Alengirli bir iştir bu, ama yapılmalıdır, yoksa yararı olmaz. Ama daha hiçbirimiz cennette değiliz. Maşanı bırak ve emirlerimi dinle, aşçı. Duyuyor musun? Ben emirlerimi verirken, şapkanı bir elinde tut ve öteki elini kalbinin üstüne koy, aşçı. Ne! Kalbin orada mı? Oradaki kursağın! Yukarı! Yukarı!.. işte... şimdi buldun. Şimdi elini orada tut ve söyleyeceklerime dikkat et."

"Dikkat kesilmişim," dedi yaşlı siyahi, her iki elini de arzu edilen şekilde yerleştirerek ve iki kulağını da aynı anda öne getirmek istermiş gibi, boş yere kırlaşmış başını oynatarak.

"Pekâlâ o halde, aşçı, anlayacağın, senin şu balina bifteğin o kadar kötüydü ki, onu olabildiğince kısa sürede or-

3 Tekneyi durdurmak için yelkenleri ters taraftan rüzgârla doldurmak. (ç.n.)

4 Gemi direklerinin başındaki sahanlıkta bulunan, acemi denizcilerin sahanlığa çıkmak için kullandıkları delik. Tecrübeli denizciler sahanlığa dış kenarının üzerinden dolaşarak çıkarlar. (ç.n.)

tadan kaldırdım; bunu anlıyorsun, değil mi? Eh, gelecekte, buradaki özel masama, bocurgata bir balina bifteği daha pişirdiğin zaman, onu fazla pişirerek bozmaman için ne yapman gerektiğini söyleyeyim sana. Bir elinde bifteği tut ve öbür elinle ona sönmemiş bir kömür göster; bunu yaptıktan sonra, onu tabağa koy; duyuyor musun? Ve bak, yarın, biz balığı keserken, mutlaka orada hazır bulunup yüzgeçlerinin uçlarını al; onları turşuya koydur. Kuyruğunun uçlarına gelince, onları salamura yaptır. Tamam, artık gidebilirsin."

Ama Fleece daha üç adım gitmemişti ki geri çağrıldı.

"Yarın, gece nöbetinde, akşam yemeği olarak pirzola ver bana, aşçı. Duyuyor musun? Yelken açıp git, o halde... Hey! Dur! Gitmeden önce bir reverans yap... Bir daha dur hele! Kahvaltıya balina köftesi... unutma."

"Tanrı aşkına! O balina yiyeceğine, balina onu yese keşke. Adam Efendi Köpekbalığı'ndan daha köpekbalığı değilse ne olayım," diye homurdandı yaşlı adam, topallayarak giderken; ve bu bilgece ünlemle birlikte hamağına yattı.

LXV. Bölüm

Yemek Olarak Balina

Fâni insanın, lambasını besleyen yaratıkla beslenmesi ve Stubb gibi, söylenebilir ki, onu kendi ışığının altında yemesi; bu o kadar acayip bir şeymiş gibi görünüyor ki biraz bunun tarihçesine ve felsefesine girmek gerekiyor.

Üç yüzyıl önce gerçek balinanın dilinin Fransa'da çok leziz bir yiyecek addedildiği ve yüksek fiyatlara layık görüldüğü kaydedilmiştir. Ayrıca, VIII. Henry zamanında sarayın bir aşçısının, bir balina türü olduğunu hatırlayacağınız domuzbalığının ızgarasıyla yenecek hayranlık uyandıran bir sos icat ettiği için külliyetli bir ödül kazandığı da kayıtlıdır. Aslında domuzbalığı günümüzde hâlâ kaliteli bir yemek olarak görülmektedir. Bunun eti bilardo topu büyüklüğünde köfteler haline getirilir ve iyice terbiye edilip baharatlandırılınca, kaplumbağa ya da dana köftesi zannedilebilmektedir. Eski Dunfermline[1] keşişleri bunlara çok düşkündü. Kraliyetten büyük bir domuzbalığı tahsisatı[2] almışlardı.

---

1 İskoçya'da aynı adı taşıyan kasabadaki bir manastır. (ç.n.)

2 İskoç Kralı IV. Malcolm (1141-1165) karaya vurmuş balinaların kafalarını bu manastıra bağışlamış, ama leziz bir yiyecek addedilen dillerini kendine ayırmıştı. (ç.n.)

Gerçek şu ki, o kadar bol miktarda bulunmasaydı, balina eti, en azından avcıları arasında muhakkak asil bir yemek addedilirdi; ama neredeyse üç metre uzunluğunda bir etli turtanın başına oturduğunuzda, iştahınızı kaçırıyor bu. Bugünlerde ancak Stubb gibi son derece önyargısız adamlar pişmiş balina yiyorlar; ama Eskimolar o kadar müşkülpesent değiller. Onların balina etiyle beslendiğini ve birinci kalite eski balina yağından ibaret nadide eski mahsullere sahip olduklarını hepimiz biliyoruz. En ünlü doktorlarından Zogranda,[3] son derece sulu ve besleyici bir yiyecek olarak, bebeklere balinanın yağ dokusundan dilimler verilmesini tavsiye eder. Ve bu da bana, uzun bir zaman önce bir balina teknesinin kazara Grönland'da bıraktığı bazı İngilizlerin gerçekten de, yağ dokusu çıkarıldıktan sonra sahilde bırakılmış küflü balina artıklarını yiyerek birkaç ay yaşamış olduklarını hatırlatıyor. Hollandalı balinacılar arasında bu artıklara "kızartma" denir; ki kahverengi ve gevrek olduklarından ve tazeyken kokuları eski Amsterdamlı ev kadınlarının yağda kızartılmış halka ya da çöreklerini andırdığından, buna gerçekten de çok benzerler. O kadar davetkâr bir görünüşleri vardır ki en nefsine hâkim yabancı bile onlardan uzak duramaz.

Ama medeni bir yemek olarak balinanın değerini daha da düşüren, aşırı yağlılığıdır. Denizin, narince lezzetli olamayacak kadar yağlı, kocaman, ödüllü öküzüdür o. Kamburuna bakın; öylesine masif bir yağ piramidinden ibaret olmasa, nadide bir yemek addedilen bizon kamburu kadar kaliteli bir yemek olabilirdi bu. Ama ispermeçetin kendisi nasıl da hafif ve kremsidir; gelişiminin üçüncü ayındaki bir hindistancevizinin şeffaf, kısmen jöleleşmiş beyaz eti gibidir, ama tereyağına bir alternatif sağlayamayacak kadar ağır bir lezzeti vardır. Buna rağmen birçok balinacının onu başka bir maddeye emdirip, ondan sonra yemek şeklinde bir yön-

3 *Moby Dick*'in bir 2002 baskısına göre, Scoresby için kullanılan bir başka takma ad. (ç.n.)

temleri vardır. Gecenin uzun kaynatma nöbetlerinde[4] gemicilerin peksimetlerini muazzam yağ kazanlarına daldırıp bir süre orada kızarmaya bırakmaları olağan bir şeydir. Ben de böyle birçok güzel akşam yemeği yemişimdir.

İspermeçet balinası küçük olduğunda, beyni kaliteli bir yemek olarak görülür. Kafatası bir baltayla kırılır ve aynen iki büyük pudinge benzeyen iki dolgun, beyazımsı lob çıkarıldıktan sonra unla karıştırılır ve tadı bazı Epikürcüler arasında önemli bir yemek olarak görülen dana kafasının tadını andıran son derece nefis bir püre halinde pişirilir; ve herkes bilir ki, Epikürcüler arasındaki bazı genç züppeler sürekli dana beyni yiyerek, yavaş yavaş kendileri de biraz beyin sahibi olurlar; öyle ki, bir dananın kafasını kendi kafalarından ayırt edebilecek hale gelirler; ve bu gerçekten de olağandışı bir ayrım yeteneği gerektirir. İşte bu yüzdendir ki, önünde zeki görünüşlü bir dana kafası bulunan genç bir züppe, bir şekilde, görebileceğiniz en hüzünlü manzaralardan biridir. Kafa ona âdeta sitem dolu bir ifadeyle, "Sen de mi Brutus!" dermiş gibi bakar.

Kara insanlarının balina yemeye tiksintiyle bakıyormuş gibi görünmeleri belki de tümüyle onun aşırı yağlı olmasından dolayı değildir; bir şekilde, daha önce sözü edilen kaygıdan kaynaklanıyormuş gibidir bu: yani bir insanın denizin yeni katledilmiş bir yaratığını yemesi ve üstelik onu kendi ışığının altında yemesi konusundaki kaygıdan. Ama dünyada ilk defa öküz katleden adam katil olarak görülmüştü kuşkusuz; belki de asılmıştı; ve eğer öküzler tarafından yargılanmış olsa, kesinlikle asılırdı; katiller asılmayı hak ediyorsa, o da kesinlikle hak etmişti bunu. Bir cumartesi gecesi et pazarına gidip, kafalarını kaldırmış, uzun sıralar halindeki ölü dört ayaklılara bakan canlı iki ayaklı sürülerini görün. O manzara yamyamlıktan aşağı kalır mı? Yamyamlık mı? Kim

4 Bir balinanın yağ dokusu çıkarılırken uygulanan, beş altı saatlik uzatılmış vardiyalar. (ç.n.)

yamyam değil ki? Size söylüyorum, yaklaşmakta olan bir kıtlığa karşı sıska bir misyoneri kilerinde tuza yatırmış bir Fijili için; diyorum ki, kıyamet gününde o tedbirli Fijili için durum, kazları yere çivileyip, kaz ciğeri ezmenizde onların şişmiş ciğerleriyle ziyafet çeken siz medeni ve aydın gurmeler için olacağından daha dayanılır olacaktır.

Ama Stubb balinayı kendi ışığının altında yiyor, öyle mi? Ve bu, ezaya hakaret eklemek oluyor, öyle mi? Şu bıçağınızın sapına bakın, akşam yemeğinde o rozbifi yiyen medeni ve aydın gurmem, o sap neden yapılmış?.. Bilfiil yemekte olduğunuz öküzün kardeşinin kemiklerinden değil mi? Peki, o semiz kazı yalayıp yuttuktan sonra dişlerinizi neyle temizliyorsunuz? Aynı kuşun tüyüyle. Peki, Kazlara Zulümle Mücadele Cemiyeti'nin[5] başkanı genelgelerini hangi tüy kalemle resmî olarak kâğıda döktü? O cemiyet sadece çelik dolmakalem satın alma konusunda bir ilke kararını ancak son bir iki ay içinde almıştır.

5 Melville'in bir kinayesi. 1824'te İngiltere'de ilk Hayvanlara Zulmün Önlenmesi Cemiyeti kurulmuştu. (ç.n.)

LXVI. Bölüm

Köpekbalığı Katliamı

Güneydeki balina sanayisinde, yakalanmış bir ispermeçet balinası uzun ve yorucu uğraşlardan sonra, gecenin geç vakitlerinde geminin yanına getirildiğinde, en azından genel olarak, derhal onun yağ dokusunun çıkarılması işine geçilmesi âdetten değildir. Çünkü o iş son derece zahmetli bir iştir; kısa bir sürede tamamlanamaz; ve bütün tayfaların buna girişmesini gerektirir. Bu yüzden, olağan usul bütün yelkenleri mayna etmek,[1] dümeni rüzgâraltı yönünde bağlamak ve sonra gün ışıyıncaya kadar herkesi aşağıya, hamağına göndermektir; o zamana kadar demirleme nöbetlerinin tutulması, yani mürettebatın, her çift bir saatliğine olmak üzere, her şeyin yolunda gitmesini sağlamak üzere dönüşümlerle ikişer ikişer güverteye çıkması koşuluyla.

Ama bazen, özellikle Pasifik'teki Hat üzerinde, bu plan ihtiyaca hiç cevap vermez; çünkü bağlanmış kadavranın etrafında öyle sayısız köpekbalığı sürüleri toplanır ki, diyelim, aralıksız altı saat o şekilde bırakılırsa, sabah oluncaya kadar geriye iskeletinden başka pek bir şey kalmaz. Ancak, okyanusun, bu balıkların o kadar çok sayıda bulunmadığı çoğu

1 Yelkenleri indirmek, fora karşıtı. (ç.n.)

diğer kısmında, hayret verici açgözlülükleri zaman zaman, onları keskin balinacı belleriyle[2] tahrik ederek hatırı sayılır bir ölçüde azaltılabilir; gerçi bazı durumlarda onları ancak daha da büyük bir hareketliliğe kışkırtan bir işlemdir bu. Ama o andaki vakada, Pequod'un köpekbalıklarında durum böyle değildi; gerçi böyle manzaralara alışkın olmayan bir insan o gece geminin kenarından aşağıya bakacak olsa, neredeyse bütün yuvarlak denizin bir tek devasa peynir olduğunu ve o köpekbalıklarının da bunun içindeki kurtlar olduğunu sanırdı kuşkusuz.

Buna rağmen, yemeği bittikten sonra Stubb'ın demirleme nöbetçilerini belirlemesi üzerine; ve buna uygun olarak, Queequeg'le bir başüstü gemicisi güverteye çıktıklarında, köpekbalıkları arasında az bir heyecan oluşmadı; çünkü bu iki tayfa, derhal kesme platformlarını[3] geminin kenarından sarkıtıp, bulanık denizin üzerine uzun ışınlar veren üç gemici feneri indirerek ve uzun balinacı bellerinin ani hareketleriyle, bu keskin çelikleri köpekbalıklarının tek hayati kısmıymış gibi görünen kafataslarının içine derinlemesine saplayarak, aralıksız bir köpekbalığı katline başladılar.[4] Ama o karışık ve debelenen sürülerin köpüklü karambolünde, nişancılar hedeflerini her zaman vuramıyorlardı; ve bu da beraberinde, düşmanın inanılmaz yırtıcılığı hakkında yeni ifşaatlar getiriyordu. Yalnız vahşice birbirlerinin iç organlarını kapmaya çalışmıyorlar, esnek yaylar gibi bükülüp,

---

2 Balinanın etini parçalamak için kullanılan, geniş ve keskin başlı, uzun saplı bir alet. (ç.n.)

3 Kalaslardan ve parmaklıklardan oluşan, balinayı keserken onun yukarısına konumlandırılan platform. (ç.n.)

4 Balinanın yağ dokusunu çıkarmak için kullanılan balinacı beli, en iyi kalite çelikten yapılır; aşağı yukarı bir insanın açık eli büyüklüğündedir; ve genel biçim bakımından, adını almış olduğu bahçe âletine benzer; yalnız, kenarları tamamen düzdür ve üst ucu alt ucundan bir hayli daha dardır. Bu silah daima olabildiğince keskin bir halde tutulur; ve kullanılırken, tıpkı bir ustura gibi zaman zaman bilenir. Sap olarak, oyuğuna yarım ila bir metre uzunluğunda sağlam bir sırık takılır.

kendilerininkileri ısırıyorlardı; öyle ki, aynı ağız o organları tekrar tekrar yutuyormuş ve karşılığında, yutulanlar tekrar tekrar açılan yaradan boşalıyormuş gibi görünüyordu. Hepsi bu da değildi. Bu yaratıkların cesetlerine ve hayaletlerine bulaşmak da tehlikeliydi. Bireysel can denebilecek şey çıkıp gittikten sonra, bilfiil eklemlerinde ve kemiklerinde, türlerine özgü ya da panteist bir hayatiyet gizlice var olmaya devam ediyormuş gibiydi. Bu köpekbalıklarının öldürülen ve derisi için güverteye çıkarılan bir tanesi, katil çenesinin ölü kapağını kapatmaya çalışırken, az kalsın zavallı Queequeg'in elini koparıyordu.

"Köpekbalığını ne tanrı yapmak, Queequeg aldırmamak," dedi vahşi elini ıstırapla sallayarak; "Fiji tanrı mı, Nantucket tanrı mı; ama köpekbalığını yapan tanrı kesin olmak lanet bir Kızılderili."

LXVII. Bölüm

Yağ Dokusunun Çıkarılması

Bu bir cumartesi gecesiydi ve bunu nasıl da bir Sebt günü[1] takip etti! İşleri dolayısıyla Sebt günü kurallarını ihlal etmenin tüm profesörleri balinacıdır. Fildişi rengindeki Pequod âdeta bir mezbahaya ve her bir denizci bir kasaba dönüştü. Deniz tanrılarına on bin kızıl öküz kurban ettiğimizi sanırdınız.

Öncelikle, başka ağır şeylerle birlikte, genellikle yeşile boyanan bir bloklar kümesi oluşturan ve tek bir adamın asla kaldıramayacağı devasa kesme takımları...[2] bu muazzam üzüm salkımı grandi serenine yükseltildi ve bir geminin güvertesi üzerindeki en kuvvetli nokta olan grandi direğinin alt tarafına sıkıca bağlandı. Sonra bu giriftliklerin arasından dolanan palamar benzeri ipin ucu ırgata iletildi ve takımın kocaman alt bloğu balinanın üzerine sallandırıldı; bu bloğa, elli kilo kadar gelen büyük yağ dokusu çengeli iliştirildi. Ve şimdi kademeli olarak geminin kenarından aşağı sarkıtılan, uzun belleriyle silahlanmış kaptan yardımcıları, Starbuck ve Stubb, çengelin takılması için gövdede, iki yan yüzgeçten

1 Dinî tatil günü; Musevilerce cumartesi, Hristiyanlarca pazar uygulanır. (ç.n.)

2 Balinadan kesildikçe, yağ dokusu şeritlerini kaldırmak için kullanılan bir makara düzeneği. (ç.n.)

daha yakın olanının hemen üzerinde bir delik açmaya başladılar. Bu yapıldıktan sonra, deliğin etrafında yarım daire biçiminde geniş bir çizgi kesilir, çengel buna takılır ve sonra mürettebatın ana grubu vahşi bir koro tutturarak, yoğun bir kalabalık halinde ırgata asılmaya başlar. O zaman bütün gemi anında yana yatar; içindeki her bir cıvata, dondurucu bir havada eski bir evin çivi başları gibi yerinden oynar; gemi ürperir, titrer ve yüklü direk başlarını göğe sallar. Gittikçe balinaya doğru daha çok yatar; bu arada, ırgatın soluk soluğa her bir kaldırışına dalgalardan yardımcı bir kaldırış cevap verir; ta ki nihayet, süratli, irkiltici bir kopma sesi duyuluncaya kadar; gemi büyük bir çalkantıyla yukarıya ve balinadan geriye yalpalanır ve muzaffer kesme takımı, ardından ilk yağ dokusu şeridinin yarım daire şeklindeki ayrılmış ucunu sürükleyerek görüş alanına yükselir. Şimdi, yağ dokusu balinayı aynen bir portakal kabuğunun portakalı kapladığı gibi kapladığı için, gövdeden aynen bir portakalın bazen spiral şeklinde soyulduğu gibi soyulur. Çünkü ırgatın sürekli olarak uyguladığı gerilim, balinayı suyun içinde yuvarlayıp durur ve yağ dokusu, kaptan yardımcıları Starbuck ile Stubb'ın aynı anda kestiği, "atkı" adı verilen hat boyunca bir şerit halinde düzgünce soyulurken; bütün bu zaman boyunca balina, böyle soyulduğu kadar hızlı bir şekilde ve aslında bilfiil bu eylemden dolayı, gitgide daha çok yükselir, ta ki üst ucu grandi direğinin başına sürtününceye kadar; o zaman ırgattaki adamlar çekmeyi bırakırlar ve kanları damlayan o devasa kütle bir iki dakika sanki gökten aşağı bırakılmış gibi ileri geri sallanır ve böyle salındığında, orada bulunan herkes ondan kaçınmaya çok dikkat etmelidir, yoksa o kütle tokadı patlatıp onları balıklama gemiden aşağı fırlatabilir.

Orada hazır bulunan zıpkıncılardan biri şimdi çıkartma kılıcı[3] denen uzun, keskin bir silahla ilerler ve şansını

3 Bir düşman gemisine çıkıldığı zamanki gibi yakın çatışma için yapılmış bir kılıç. (ç.n.)

kollayarak, ustalıkla, sallanan kütlenin alt kısmında bir hayli büyük bir delik açar. Sonra, bunu takip eden işleme hazırlanmak için, yağ dokusunu zapt edebilmek amacıyla bu deliğe değişimli ikinci büyük takımın ucu geçirilir. Bunun üzerine, bu yetenekli silahşor, bütün elemanları uzak durmaları için uyararak, bir kez daha kütleye bilimsel bir hamle yapar ve yanlamasına, gözü dönmüş, atılımlı birkaç doğrayışla onu tamamen ikiye böler; öyle ki, kısa alt kısım hâlâ bağlı kalırken, battaniye parçası[4] denen uzun üst şerit serbest kalır ve indirilmeye hazır hale gelir. Öndeki çekiciler şimdi tekrar şarkılarına başlarlar ve takımlardan biri balinadan ikinci bir şeridi soyar ve kaldırırken, öteki ağır ağır gevşetilir ve birinci şerit hemen alttaki lombar ağzından geçirilip yağ odası denen mobilyasız küçük bir salona indirilir. Bazı hünerli eller uzun battaniye parçasını, sanki birbirine geçmiş yılanlardan oluşan kocaman, canlı bir kütleymiş gibi, bu alacakaranlık bölmenin içine doğru sarıp dururlar. Ve çalışma böylece devam eder; iki takım aynı anda kaldırır ve indirir; hem balina hem de ırgat yukarı çekilir, çekiciler şarkı söyler, yağ odası beyleri sarar, kaptan yardımcıları atkılar, gemi gerilir ve bütün elemanlar, genel sürtüşmeyi hafifletmek adına, zaman zaman küfreder.

4 Bu parçaya, balinayı bir battaniye gibi sardığı için bu ad verilmiştir. (ç.n.)

LXVIII. Bölüm

Battaniye

Çok tartışılmış olan şu konuyla, balinanın derisi konusuyla az ilgilenmemişimdir. Denizde deneyimli balinacılarla ve karada bilgili doğa bilimcilerle bunun hakkında ihtilaflar yaşamışımdır. Baştaki kanaatim değişmemiştir: Ama sadece bir kanaattir bu.

Mesele balinanın derisinin ne olduğu ve nerede olduğudur. Yağ dokusunun ne olduğunu zaten biliyorsunuz. O yağ dokusu az çok sıkı, damarlı sığır eti kıvamındadır, ama daha sert, daha elastiki, daha tıkızdır ve kalınlığı yirmi yirmi beş santimle otuz kırk santim arasında değişir.

Şimdi, herhangi bir yaratığın derisinin o tür bir kıvamda ve kalınlıkta olduğundan söz etmek başta ne kadar abes görünse de, gerçek şu ki, bunlar böyle bir faraziyenin aksini savunan şeyler değildir; çünkü bir balinanın gövdesinden, işte bu yağ dokusundan başka onu kaplayan herhangi bir yoğun katman ayıramazsınız; ve eğer herhangi bir hayvanı kaplayan en dış katman makul bir derecede yoğunsa, onun derisinden başka ne olabilir bu? Doğru, elinizle kazıyarak bir balinanın ihlâl edilmemiş ölü bedeninden, en ince ising-

lass[1] tabakalarını andıran son derece ince, şeffaf bir madde çıkarabilirsiniz; yalnız bu, neredeyse saten kadar esnek ve yumuşaktır; yani kurutulmadan önce; o zamansa büzülüp kalınlaşmakla kalmaz, oldukça sert ve kırılgan bir hale gelir. Bende, balina kitaplarımda ayraç olarak kullandığım birkaç tane böyle kurutulmuş parça var. Daha önce de söylediğim gibi şeffaftır bu; ve basılı sayfanın üzerine konulduğunda, bazen bunun büyütücü bir etki yaptığını hayal etmek hoşuma gitmiştir. Her halükârda, balinalar hakkındaki yazıları âdeta onların kendi gözlükleriyle okumak hoş oluyor. Ama burada varmak istediğim nokta şu. Balinanın bütün vücudunu sardığını kabul ettiğim o son derece ince, isinglass benzeri madde, yaratığın derisinden ziyade, deyim yerindeyse derisinin derisi olarak görülmelidir; çünkü heybetli balinanın asıl derisinin, yeni doğmuş bir bebeğin derisinden daha ince ve daha narin olduğunu söylemek düpedüz gülünçtür. Ama bu konuyu kapatalım.

Yağ dokusunun balinanın derisi olduğunu farz edersek; o durumda bu deri, çok büyük bir ispermeçet balinasında olduğu gibi, yüz varil yağ tutarında bir kütle sağladığına göre; ve dokudan çıkarılmış haliyle bu yağın, miktar, daha doğrusu ağırlık olarak o tabakanın bütün içeriği değil, ancak dörtte üçü olduğu göz önüne alındığında; bunlardan, zarının sadece bir kısmı bile böyle bir sıvı gölü sağlayan o canlı kütlenin muazzamlığı hakkında bir fikir edinilebilir. On varilin bir ton geldiğini tahmin edersek, balina derisi hammaddesinin yalnız dörtte üçünün net ağırlığıyla on ton yağ elde edersiniz.

Hayattayken, ispermeçet balinasının görünen yüzeyi, sunduğu birçok olağanüstü şey arasında en önemsizi değildir. Hemen hemen her zaman, en güzel İtalyan gravürleri gibi, verev olarak kesişen, yoğun saflar halindeki sayısız düz

1 Balıklardan elde edilen ve yapıştırıcı gibi ürünlerin imalatında kullanılan kolajen içerikli madde. (e.n.)

çizgiyle baştan aşağı işaretlidir. Ama bu çizgiler yukarıda bahsedilen isinglass benzeri maddenin üzerine damgalanmış gibi değil, sanki bedenin kendisi üzerine kazınmışçasına, bu maddenin arkasından görünüyormuş gibidir. Hepsi bu da değildir. Bazı örneklerde, çizgi şeklindeki bu işaretler, keskin ve dikkatli gözler için, gerçek bir gravürde olduğu gibi, ancak çok daha başka çizimler için zemin oluşturur. Bunlar hiyeroglif gibidir; yani, eğer piramitlerin duvarlarındaki esrarengiz şifrelere hiyeroglif diyorsanız, o halde şimdiki bağlamda da kullanılacak doğru kelime budur. Özellikle bir ispermeçet balinasının üzerindeki hiyerogliflerle ilgili güçlü anılarımdan dolayı, Yukarı Mississippi'nin kıyılarındaki ünlü hiyeroglifli falezlere[2] yontulmuş eski Kızılderili harflerini temsil eden bir resim beni çok etkilemişti. O mistik kayalar gibi, mistik işaretli balina da hâlâ deşifre edilememiştir. Kızılderili kayalarına bu değinişim bana başka bir şeyi daha hatırlatıyor. İspermeçet balinasının dış görünüşünün sunduğu bütün diğer fenomenlerin yanı sıra, bu balina sık sık, bütünüyle düzensiz, gelişigüzel bir görünümdeki sayısız kaba saba sıyrık nedeniyle o muntazam, çizgisel eşkâli büyük ölçüde bozulmuş sırtını ve özellikle böğürlerini sergiler. Derim ki, Agassiz'in[3] yüzen muazzam buzdağlarıyla şiddetli, sürtünen bir temasın izlerini taşıdığını tahayyül ettiği, New England'da, deniz kıyısındaki o kayalar... derim ki, bu ayrıntıda o kayalar ispermeçet balinasına bir hayli benziyor olmalı. Ayrıca, balinadaki böyle sıyrıklar muhtemelen başka balinalarla düşmanca temasların sonucuymuş gibi geliyor bana; çünkü bunları en çok, türün büyük, tam olarak yetişkin erkeklerinde fark ettim.

Balinanın derisi, ya da yağ dokusu meselesiyle ilgili bir iki söz daha söyleyeyim. Bunun balinadan, battaniye par-

2 Amerika yerlilerinin Illinois'daki bir kaya üzerine yapmış olduğu, Piasa kuşunu gösteren duvar resmi. (ç.n.)

3 Louis Agassiz (1807-1873) dünyanın bir buzul çağından geçmiş olduğunu ilk olarak ileri süren İsveçli-Amerikalı jeolog. (ç.n.)

çaları adı verilen uzun parçalar halinde soyulduğu zaten söylenmişti. Çoğu denizcilik terimi gibi, bu da çok isabetli ve anlamlıdır. Çünkü balina sahiden, gerçek bir battaniye ya da yatak örtüsüyle, ya da daha iyi bir benzetmeyle, başından geçirilmiş ve etrafını örten bir Kızılderili pançosuyla sarmalanmış gibi yağ dokusuyla sarmalanır. Gövdesinin bu sıcacık sarılması nedeniyledir ki, balinaya her türlü havada, her denizde, zamanda ve mevsimde rahat etme imkânı sağlanmıştır. Mesela, eğer sıcacık paltosuyla donatılmış olmasaydı, kuzeyin o dondurucu, buzlu sularında bir Grönland balinasının hali nice olurdu? Doğrudur, o kutup sularında fazlasıyla enerjik başka balıklar da bulunur; ama dikkat ediniz, bunlar, mideleri bile birer buzdolabı olan soğukkanlı, akciğersiz balıklardır; kışın bir yolcunun bir han şöminesinin keyfini çıkardığı gibi, buzdağlarının kuytusunda ısınan yaratıklardır; oysa balina insan gibi akciğerli ve sıcakkanlıdır. Kanını dondurursanız ölür. O halde... izah edilmediği sürece... ne kadar şaşılacak bir şeydir ki, bedensel ısının insan için olduğu kadar vazgeçilmez olduğu bu muazzam canavarın; ömür boyu dudaklarına kadar o kutup sularına gömülü bir halde kendini rahat hissetmesi ne kadar şaşılacak bir şeydir! Ki orada gemiciler denize düştüğünde bazen aylar sonra buz tarlalarının göbeğinde dik olarak donmuş vaziyette bulunurlar, bir sineğin kehribar içinde yapışıp kalmış bir halde bulunması gibi. Ama şunu bilmek daha da şaşırtıcıdır ki, deneylerle kanıtlandığı gibi, bir kutup balinasının kanı, yazın Borneolu bir zencinin kanından daha sıcaktır.

Bana öyle geliyor ki burada, güçlü bir bireysel hayatiyetin, kalın duvarların ve içsel genişliğin nadide avantajlarını görüyoruz. Ey, insan! Balinaya hayranlıkla bak ve kendini onun modeline göre biçimlendir! Sen de buzlar arasında sıcak kal. Sen de bu dünyada, ona ait olmadan yaşa. Ekvatorda kendini serin hisset; kutupta kanını akışkan tut.

Aziz Petrus Bazilikası'nın azametli kubbesi gibi ve azametli balina gibi, her mevsimde kendine has bir ısıyı muhafaza et, ey insan!

Ama bu güzel şeyleri öğretmek ne kolay ve ne ümitsizdir! Binalardan ne kadar azının Aziz Petrus Bazilikası'nınki gibi bir kubbesi vardır! Yaratıklardan ne kadar azı balina gibi engindir!

LXIX. Bölüm

Cenaze

"Zincirleri içeri çekin! Kadavra kıç tarafına doğru gitsin!" Muazzam makaralar artık görevini yapmıştır. Kafası kesilmiş balinanın soyulmuş beyaz gövdesi mermer bir kabir gibi parlamaktadır; rengi değişmiş olmasına rağmen, görünürde cüssesinden bir şey kaybetmemiştir. Hâlâ devasadır. Ağır ağır gemiden uzaklaşır; doymak bilmez köpekbalıkları onun etrafındaki suyu yırtmakta ve sıçratmakta, gagaları balinanın içindeki onur kırıcı birer hançeri andıran cırtlak kuşların açgözlü uçuşları, üzerindeki havayı taciz etmektedir. Muazzam, beyaz, başsız hayalet gemiden gittikçe uzaklaşır ve böyle süzüldüğü her beş metrede, sanki yüzlerce metrekare köpekbalığı ve yüzlerce metreküp kuş bu kanlı velveleyi artırmaktadır. Neredeyse sabit duran gemiden saatler boyu o iğrenç manzara görülür. O bulutsuz ve ılıman, masmavi göğün altında, şen esintilerle sürüklenen yumuşak denizin güzel yüzü üzerinde, o muazzam ölüm kütlesi, sonsuz uzaklıklarda kaybolunca kadar yüzüp durur.

Son derece hüzünlü ve son derece alaycı bir cenazedir bu! Deniz akbabaları hep dindar bir yas içinde, hava köpekbalıklarıysa titizlikle hep siyahlı ya da alacalıdır. Hayattayken

ola ki ihtiyacı olmuş olsa sanırım pek azı balinaya yardım ederdi; ama cenazesinin şölenine büyük bir dindarlıkla saldırıyorlar. Ah, en kudretli balinanın bile muaf olmadığı, yeryüzünün o korkunç yırtıcılığı!

Bununla da bitmez. O beden tecavüze uğramış olsa da, intikam arayan bir hayalet insanları korkutmak üzere onun üstünde var olmaya ve dolaşmaya devam eder. Uzaktan ürkek bir savaş gemisinin ya da beceriksiz bir keşif teknesinin gözüne iliştiğinde, ki aradaki mesafe orada kaynaşan kuşları belirsizleştirirken, güneşin altında süzülen beyaz kütleyi ve ona çarparak yükselen beyaz serpintileri gösterir; balinanın zararsız cesedi titreyen parmaklarla hemen seyir defterine kaydedilir... *Buralarda resifler, kayalar ve bunlara vuran dev dalgalar var: sakının!* Ve belki bundan sonra yıllarca, gemiler o yerden kaçınır, üstünden atlarlar, şapşal koyunların, başlangıçta orada bir sopa tutulduğunda liderleri üstünden atladığı için, bir boşluğun üstünden atladıkları gibi. İşte size emsal kanunu; işte geleneklerin yararlılığı; işte yeryüzünde hiçbir zaman bir temeli olmamış ve artık havada bile dolaşmayan eski inançların inatla var olmaya devam edişinin hikâyesi! İşte tutuculuk!

Böylece, hayattayken büyük balinanın bedeni düşmanlarına gerçek bir dehşet salmış olsa da, ölümünde hayaleti bütün bir dünyaya çaresiz bir panik salar.

Hayaletlere inanır mısın, arkadaşım? Cock-Lane hayaletinden[1] başka hayaletler de vardır ve onlara inanan, Doktor Johnson'dan[2] çok daha derin insanlar.

---

1 18. yüzyıl Londrası'nda, bir hile olduğu anlaşılıncaya kadar sansasyon yaratan hayalet. (ç.n.)

2 Samuel Johnson (1709-1784) İngiliz deneme yazarı ve şair. Cock-Lane hayaletini araştıran ve sahte olduğunu ortaya çıkaran grubun bir mensubuydu. (ç.n.)

LXX. Bölüm

Sfenks

Leviathan'ın gövdesini tamamen soymadan önce kafasının kesildiğini söylemek ihmal edilmemeliydi. Şimdi, ispermeçet balinasının kafasının kesilmesi, deneyimli balina cerrahlarının çok gurur duydukları bilimsel bir anatomik beceridir; bunda da haklıdırlar.

Balinanın layıkıyla boyun denebilecek bir yeri olmadığını göz önüne alın; aksine, tam da kafasıyla gövdesinin birleşiyormuş gibi göründüğü yer, onun en kalın yeridir. Ayrıca, cerrahın işlemini yukarıdan yapmak zorunda olduğunu, onunla işleme tabi tutulan varlık arasında iki buçuk üç metre kadar bir mesafe bulunduğunu ve o varlığın, rengi dönmüş, dalgalanan ve sık sık da çalkanan ve patlayan bir denizde neredeyse gizlenmiş olduğunu da hatırlayın. Onun bu uygunsuz koşullar altında etin içine doğru birkaç metre kesmesi ve böyle yüzeyin altında çalışarak, bu şekilde oluşturduğu, gitgide daralan yarığın içine bir göz bile atamadan, dokunmaması gereken bitişikteki bütün kısımlardan ustalıkla uzak durması ve omurgayı, kafatasına girdiği yerin çok yakınındaki kritik bir noktada tam olarak bölmesi gerektiğini de dikkate alın. O halde Stubb'ın, bir ispermeçet bali-

nasının kafasını kesmek için sadece on dakikaya ihtiyacı olduğunu söyleyerek böbürlenişine hayret etmiyor musunuz?

Kafa ilk kesildiğinde, geminin kıç tarafından aşağı bırakılır ve gövde soyuluncaya kadar bir halatla orada tutulur. Bu yapıldıktan sonra, eğer küçük bir balinaya aitse, planlı bir şekilde bertaraf edilmek üzere güverteye çekilir. Ama tam olarak yetişkin bir Leviathan'da bu imkânsızdır; çünkü ispermeçet balinasının kafası tüm kütlesinin neredeyse üçte birini içerir ve bir balina gemisinin muazzam makaralarıyla bile, böyle bir yükü bütünüyle askıya almak, bir Hollanda ahırını kuyumcu terazisinde tartmaya çalışmak kadar beyhudedir.

Pequod'un balinasının kafası kesildikten ve gövdesi soyulduktan sonra, kafa geminin yanına çekilerek biraz yükseltildi... doğal ortamının onu büyük ölçüde yukarı kaldırmaya devam edebilmesi için, aşağı yukarı yarı yarıya sudan çıkacağı şekilde yapıldı bu. Ve orada, gerilen tekne, ana direğin başındaki o müthiş aşağı çekim nedeniyle ona doğru iyice eğilirken ve o taraftaki bütün serenlerin cundaları birer vinç gibi dalgaların üzerine uzanırken; orada, kanları damlayan o kafa, dev Holofernes'in[1] kafasının Judith'in kemerine asılı durduğu gibi, Pequod'un beline asılı duruyordu.

Bu son görev yerine getirildiğinde öğle vakti olmuştu ve gemiciler yemeklerini yemek üzere aşağıya indiler. Daha önce kargaşalı, ama şimdi terk edilmiş güvertede sessizlik hüküm sürüyordu. Bakır renginde yoğun bir durgunluk, evrensel, sarı bir nilüfer gibi, gitgide denizin üzerine suskun, ölçüsüz yapraklarını açıyordu.

Kısa bir süre geçti ve Ahab tek başına kamarasından yukarıya, bu suskunluğa çıktı. Kıçüstü güvertesinde birkaç volta atıp, duraklayarak kenardan aşağı baktı, sonra ağır ağır borda platformuna çıkarak Stubb'ın, balinanın kafasının kesilmesinden sonra hâlâ orada duran uzun belini aldı, onu

1 *Eski Ahit*'te, Judith'in baştan çıkardığı ve kafasını kestiği Babilli bir general. (ç.n.)

yarısı havada kalan kütlenin alt kısmına saplayarak öteki ucunu koltuk değneği gibi bir kolunun altına yerleştirdi ve dikkatle bu kafaya dikilmiş gözlerle, kenardan aşağı eğilmiş bir halde durdu.

Siyah ve örtülü bir kafaydı bu; ve orada, böylesine yoğun bir durgunluğun ortasında asılı dururken, çöldeki sfenksin kafasını andırıyordu. "Konuş, ey muazzam ve muhterem kafa," diye mırıldandı Ahab, "sen ki, bir sakalla donatılmış olmadığın halde, yosunlardan yer yer kırlaşmış gibi görünüyorsun; konuş kudretli kafa ve bize içindeki gizli şeyi söyle. Bütün dalgıçlar arasında sen en derinlere dalansın. Şimdi üzerinde yukarıdaki güneşin parıldadığı o kafa, dünyanın temelleri arasında dolaştı. Kaydedilmemiş isimlerin ve filoların paslandığı, sayısız umudun ve çapanın çürüdüğü yerde; bir gemi olan bu yeryüzünün öldürücü ambarının safra yerine boğulmuş milyonlarca insanın kemikleriyle döşeli olduğu yerde; senin en aşina yuvan orada, o korkunç su diyarındaydı. Sen hiçbir dalgıcın ya da dalgıç hücresinin gitmemiş olduğu yerlere gittin; birçok denizcinin yanı başında, uykusuz annelerinin yatmak için canlarını vereceği yerde uyudun. Alevler içindeki gemilerinden atlayan, birbirine kenetlenmiş âşıkları gördün; onlar ki kalp kalbe, zaferiyle övünen dalgalara gömüldüler; tanrı katı onlara ihanet etmiş gibi görünürken, onlar birbirlerine sadık kaldılar. Korsanların gece yarısı denize attığı katledilmiş kaptan yardımcısını gördün; o doymak bilmez ağzın daha derindeki gece yarısına saatlerce düştü o; ve katilleri sağ salim yollarına devam ettiler... Belki de bu arada seri şimşekler, erdemli bir kocayı özlemle uzatılan kollara taşıyor olabilecek komşu gemiyi titretiyordu. Ey kafa! Gezegenleri çatlatacak ve İbrahim'i bir imansız yapacak kadar çok şey gördün sen, ama ağzından tek kelime çıkmıyor!"

"Yelkenli göründü!" diye haykırdı muzaffer bir ses grandi direğinin başından.

"Öyle mi? Bak, şimdi, bu sevinçli bir şey," diye haykırdı Ahab birdenbire doğrularak; bu arada, çehresindeki birçok fırtına bulutu dağılıp gitti. "Bu ölü durgunlukta o canlı nida benden daha iyi bir insanı neredeyse imana getirebilirdi... Ne tarafta?"

"Pruvanın üç pusula kertesi sancak tarafında, efendim; ve esintisini bize getiriyor!"

"Durum daha da güzelleşiyor be adam. Keşke oradan Aziz Pavlus gelse de, esintisizliğime esintisini getirse! Ey, tabiat ve ey, insan ruhu! Bağlantılı benzeşmeleriniz sözlerle ifade edilemez! Maddede kıpırdayan ya da yaşayan en küçük bir atom yoktur ki, zihinde kurnaz bir kopyası olmasın."

LXXI. Bölüm

Jeroboam'un Hikâyesi

Gemiyle rüzgâr el ele esiyorlardı; ama rüzgâr gemiden daha çabuk geldi ve çok geçmeden Pequod sallanmaya başladı.

Biraz sonra, yabancı geminin dürbünden görülen filikaları ve tayfalı direk başları onun bir balina gemisi olduğunu ortaya çıkardı. Ama rüzgârın estiği yönde, bir hayli uzağımızda olduğundan ve görünüşe göre başka bir av sahasına doğru gitmekte olup, hızla yanımızdan geçtiğinden, Pequod ona ulaşmayı umut edemezdi. Böylece, ne cevap verileceğini görmek için sinyal flaması açıldı.

Bu noktada söyleyelim ki, askerî deniz kuvvetlerinin tekneleri gibi, Amerikan Balina Filosu'nun gemilerinin her birinin de özel bir sinyal flaması vardır; bütün bu flamalar, ait oldukları teknelerin isimleri iliştirilmiş olarak bir kitapta toplanmıştır ve bu her kaptana verilir. Böylelikle, balina gemilerinin komutanları okyanusta, hatırı sayılır uzaklıklarda bile, oldukça kolay bir şekilde birbirlerini tanıyabilirler.

Pequod'un flaması nihayet yabancı geminin kendi flamasını açmasıyla yanıtlandı; bu da geminin Nantucket'tan Jeroboam olduğunu ortaya çıkardı. Gemi, serenlerini tam

rüzgâra doğru çevirerek hızla bize doğru geldi, dik açıda Pequod'un rüzgâraltına konumlandı ve bir filika indirdi; çok geçmeden yanaştı bu filika; ama ziyaretçi kaptanın gemiye çıkabilmesi için Starbuck'ın emriyle yan merdiven yerleştirilirken, söz konusu yabancı, filikasının kıç tarafından bu işlemin tamamen gereksiz olduğunu ifade eden bir şekilde elini salladı. Anlaşılan, Jeroboam'da öldürücü bir salgın varmış ve kaptanı Mayhew bunu Pequod'un mürettebatına bulaştırmaktan korkuyormuş. Çünkü kendisinin ve filika mürettebatının bundan etkilenmemiş olmalarına, gemisinin bir tüfek atımının yarısı kadar uzakta olmasına ve arada mikrobun bulaşamayacağı bir denizin ve havanın dalgalanmakta olmasına rağmen; yine de, vicdanlı bir şekilde, karaya özgü ürkek bir karantinaya bağlı kalarak, Pequod'la dolaysız bir temasa girmeyi kesinlikle reddediyordu.

Ama bu hiçbir şekilde iletişime engel olmadı. Jeroboam'un filikası, kendisiyle gemi arasında birkaç yarda kadar bir mesafeyi koruyup, arada sırada küreklerini kullanarak, o sırada rüzgâr çok canlı esmeye başlamış olduğundan grandi gabya yelkeni faça edilmiş olarak denizde ağır ağır ilerleyen Pequod'a paralel kalmayı başarıyordu; gerçi filika arada sırada büyük, yuvarlanan bir dalganın ani saldırısıyla biraz ileriye itiliyor, ama çok geçmeden ustalıkla tekrar uygun konumuna getiriliyordu. Zaman zaman buna ve buna benzer kesintilere maruz kalsa da, iki taraf arasında bir sohbet sürdürülüyordu; ama aralıklarla, çok farklı türden daha başka bir kesinti de olmuyor değildi.

Jeroboam'un filikasında kürek çeken, bütün toplamları dikkat çekici bireysel özelliklerin oluşturduğu o vahşi balinacılık yaşamında bile olağandışı bir görünüme sahip bir adam vardı. Ufak tefek, kısa boylu, gençten bir adamdı bu; yüzünün her tarafına çiller serpiştirilmişti ve aşırı gür sarı saçları vardı. Üzerinde solmuş ceviz tonunda, tarikatlara özgü bir biçimde kesilmiş, uzun etekli bir ceket vardı; bunun

üst üste binen kolları bileklerinin üstüne sıvanmıştı. Gözlerinde derin, yerleşik, fanatik bir çılgınlık vardı.

Bu şahıs ilk olarak fark edilir edilmez Stubb, "İşte o! İşte o! Town-Ho mürettebatının bize bahsettiği uzun cübbeli soytarı!" diye haykırmıştı. Bu sözlerle Stubb, bir süre önce, Pequod Town-Ho'yla görüştüğünde, Jeroboam ve mürettebatındaki bir adam hakkında anlatılan tuhaf hikâyeye değiniyordu. Bu anlatılanlara ve daha sonra öğrenilenlere göre, söz konusu soytarı Jeroboam'daki hemen hemen herkes üzerinde şaşılacak bir üstünlük sağlamış gibi görünüyordu. Hikâyesi şöyleydi:

Eskiden çılgın Neskyeuna Shakerları cemiyetinde[1] yetişmiş ve orada büyük bir kâhinmiş; onların delice, gizli toplantılarında birkaç defa bir çatı kapağı yoluyla tanrı katından aşağı inmiş ve yeleğinin cebinde taşıdığı yedinci şişeciğin[2] hemen açılacağını anons etmiş; ama bunun, barut ihtiva etmek yerine, afyon ruhuyla dolu olması gerekiyormuş. Sonra tuhaf, havarice bir hevese kapılarak Neskyeuna'dan ayrılıp Nantucket'a gelmiş; orada, deliliğe özgü bir kurnazlıkla, dengeli, sağduyulu bir görünüme bürünmüş ve kendini Jeroboam'un balinacılık seferi için acemi bir eleman adayı olarak sunmuş. Onu işe almışlar, ama gemi karayı göremeyecek kadar açılır açılmaz deliliği bir taşkın halinde patlak vermiş. Başmelek Cebrail olduğunu ilan etmiş ve kaptana gemiden atlamasını buyurmuş. Kendini denizdeki adaların kurtarıcısı ve tüm Okyanusya'nın genel piskopos vekili olarak öne sürdüğü manifestosunu açıklamış. Bu şeyleri beyan edişindeki kararlı içtenlik, uykusuz, heyecanlı hayalgücünün karanlık, cüretkâr faaliyeti ve gerçek deliliğin tüm doğaüstü dehşetleri birleşerek cahil mürettebatın çoğunluğunun zih-

1 Komün halinde yaşayan, cinsel ilişkide bulunmayan bir Protestan mezhebi. ABD'deki ilk yerleşimleri 1776'da New York'ta, Niskayuna'da kurulmuştu. (ç.n.)

2 *İncil*'de Tanrı'nın öfkesini yeryüzüne salmak için yedi mühürlü bir kitap ve yedi şişecik açılır. (ç.n.)

ninde bu Cebrail'i bir kutsallık atmosferiyle donatmış. Üstelik ondan korkuyorlarmış. Ancak, böyle bir adam gemide pratik olarak pek bir işe yaramadığından ve özellikle, canı istemedikçe çalışmayı reddettiğinden, ona inanmayan kaptan ondan kurtulmaya istekliymiş; ama bu şahsın niyetinin kendisini ilk elverişli limanda karaya çıkarmak olduğundan haberdar olan başmelek gecikmeden tüm mühürlerini ve şişeciklerini açmış... bu niyet gerçekleştirildiği takdirde gemiyi ve tüm elemanları mutlak bir mahva mahkûm etmiş. Müretteba arasındaki müritlerini öyle güçlü bir biçimde etkilemiş ki, sonunda topluca kaptana gidip ona, eğer Cebrail gemiden gönderilirse hiçbirinin kalmayacağını söylemişler. Dolayısıyla, o da planından vazgeçmek zorunda kalmış. Cebrail ne söylerse söylesin, ne yaparsa yapsın, ona herhangi bir şekilde kötü davranılmasına da izin vermiyorlarmış; öyle ki, Cebrail gemide istediğini yapmakta tamamen özgür bir hale gelmiş. Bütün bunların sonucunda başmelek, kaptanı ve kaptan yardımcılarını hemen hemen hiç umursamaz olmuş; ve salgın patlak vermiş olduğundan, her zamankinden daha da keyfi davranabiliyormuş; veba dediği bu şeyin sadece kendisinin kumandası altında olduğunu ve ancak kendisi istediği zaman sona erdirilebileceğini beyan ediyormuş. Çoğu birer zavallı olan denizciler onun karşısında siniyor, bazıları da yaltaklanıyor, talimatlarına itaat ederek bazen, bir tanrıya biat edercesine, kişisel olarak ona biat ediyorlarmış. Böyle şeyler inanılmaz görünebilir; ama ne kadar hayret verici olsalar da doğrudurlar. Fanatiklerin tarihçesi de, fanatiğin kendini ölçüsüzce kandırışından ziyade, başka birçok insanı kandırma ve kafasını karıştırma konusundaki ölçüsüz gücünü gözler önüne sermesi bakımından çarpıcıdır. Ama artık Pequod'a dönmemizin zamanı geldi.

"Salgınınızdan korkmuyorum," dedi Ahab küpeşteden, filikanın kıç tarafında duran Kaptan Mayhew'a; "gemiye gelin."

Ama Cebrail ayağa fırladı.

"Düşünün, o sarı ve mide bulandırıcı hummaları düşünün! Korkunç vebadan sakının!"

"Cebrail! Cebrail!" diye haykırdı Kaptan Mayhew; "sen ya..." Ama o anda bodoslama bir dalga filikayı ta ileriye fırlattı ve bunun kaynaşmaları tüm konuşmaları bastırdı.

"Beyaz Balina'yı gördünüz mü?" diye sordu Ahab, filika tekrar yakına sürüklendiğinde.

"Düşün, balina filikanızın parçalandığını ve batırıldığını düşün! O korkunç kuyruktan sakın!"

"Sana bir daha söylüyorum, Cebrail..." Ama filika, sanki iblisler tarafından sürükleniyormuş gibi bir kez daha ileri fırladı. Denizlerin ara sıra görülen şu kaprislerinden biriyle, filikayı kaldırmaktan ziyade yana yatıran bir dizi gürültülü dalga akıp giderken, birkaç dakika hiçbir şey söylenmedi. Bu arada, ispermeçet balinasının yukarı çekilmiş kafası şiddetle oraya buraya sallanıyordu ve Cebrail'in onu, başmelek niteliğine yakışandan biraz daha büyük bir endişeyle süzdüğü görüldü.

Bu ara faslı sona erdiğinde, Kaptan Mayhew Moby Dick'le ilgili karanlık bir hikâyeye başladı; ancak, adının her anılışında Cebrail ve onunla işbirliği halindeymiş gibi görünen çılgın deniz bunu sık sık kesintiye uğratıyordu.

Anlaşılan, Jeroboam limanından ayrılalı çok olmamış ki, bir balina gemisiyle görüşülmesi üzerine personeli Moby Dick'in varlığından ve yaptığı tahribattan güvenilir bir şekilde haberdar olmuş. Cebrail bu bilgiyi açgözlülükle içine çekerek, kaptanı, Moby Dick'in görülmesi halinde bu canavara saldırılmasına karşı ciddiyetle uyarmış; cinneti içinde abuk sabuk konuşarak, Beyaz Balina'nın, İncil'i teslim alan Shakerların vücut bulmuş tanrısından aşağı kalmayan bir varlık olduğunu beyan etmiş. Ama bir iki yıl sonrasında, Moby Dick direk başlarından açıkça görüldüğü zaman, ikinci kaptan Macey onunla karşılaşma hevesiyle yanıp tu-

tuşmuş; ve kaptanın kendisi başmeleğin bütün ihbarlarına ve uyarılarına rağmen ona bu fırsatı vermeye rıza gösterince, Macey beş adamı filikasında görev almaya ikna etmeyi başarmış. Onlarla birlikte gemiden açılmış; bol miktarda yorucu kürek çekişten ve birçok tehlikeli, başarısız hamleden sonra, nihayet bir demir saplamayı başarmış. Bu arada, kontra babafingo direğinin başına tırmanan Cebrail, çılgınca hareketlerle bir kolunu sallıyor ve ilahının günahkâr saldırganlarının üzerine hızlı bir yok oluşun kehanetlerini yağdırıyormuş. Şimdi, kaptan yardımcısı Macey filikasının pruvasında ayakta durur, soyunun tüm pervasız enerjisiyle balinanın üzerine çılgınca nidalarını savurur ve havada dengelediği mızrağı için iyi bir fırsat yakalamaya çalışırken, bakın şu işe! Denizden geniş, beyaz bir gölge yükselmiş ve hızlı, havayı yelpazeleyen hareketleriyle geçici olarak kürekçilerin nefesini kesmiş. Bir sonraki an, öfkeli bir dirilikle öylesine dolu olan talihsiz kaptan yardımcısı bütünüyle havaya fırlatılmış ve inerken uzun bir kavis oluşturarak, elli yarda kadar bir uzaklıkta denize düşmüş. Ne filikanın bir tek parçası ne de herhangi bir kürekçinin saçının bir teli zarar görmemiş; ama kaptan yardımcısı sonsuza kadar sulara gömülmüş.

Bu noktada, parantez içinde, ispermeçet balina sanayisindeki ölümcül kazalar arasında, bu cins kazalara belki de neredeyse tüm diğer kazalar kadar sık rastlandığını söylemek iyi olur. Bazen, bu şekilde yok edilen insandan başka hiçbir hasar görülmez; daha büyük bir sıklıkla, filikanın pruvası kopar ya da filika liderinin içinde durduğu uyluk tahtası yerinden sökülür ve düşen bedene eşlik eder. Ama her şeyden tuhafı, birden fazla örnekte görülmüş olduğu gibi, beden geri alındığında, adam kesinlikle ölü olduğu halde, vücudunda bir tek şiddet izine bile rastlanmamasıdır.

Macey'nin düşen bedeniyle birlikte, tüm facia gemiden açıkça görülmüş. Cebrail, "Şişecik! Şişecik!" diye tiz çığlıklar atarak, dehşete kapılmış mürettebatı ava devam etmek-

ten vazgeçirmiş. Bu korkunç hadise başmeleği daha da fazla nüfuzla donatmış; çünkü saf müritleri onun sadece herhangi birinin yapmış olabileceği ve böylece tesadüfen, ona tanınan geniş çerçeve içindeki birçok hedeften birine isabet ettirmiş olabileceği genel bir kehanette bulunmak yerine, bunu belirli bir şekilde önceden haber vermiş olduğuna inanıyorlarmış. Adam gemi için isimsiz bir dehşet haline gelmiş.

Mayhew hikâyesini bitirdiğinde, Ahab ona öyle sorular sordu ki, yabancı kaptan, eğer fırsat doğarsa, onun Beyaz Balina'yı takip etmek niyetinde olup olmadığını sormaktan kendini alamadı. Ahab'se buna, "Evet," diye cevap verdi. O zaman Cebrail derhal bir kez daha ayağa fırlayarak yaşlı adama düşmanlıkla baktı ve parmağıyla aşağısını işaret ederek hararetle haykırdı... "Düşün, kâfiri düşün... o öldü ve orada yatıyor... kâfirin akıbetinden sakın!"

Ahab duyarsızca başını çevirdi; sonra Mayhew'a, "Kaptan, şimdi aklıma mektup çantam geldi; eğer yanılmıyorsam, subaylarınızdan birine bir mektup var. Starbuck, çantaya bak."

Her balina gemisi yola çıkarken yanına çeşitli gemiler için çok sayıda mektup alır, ki bunların gönderilmiş olabileceği insanlara teslim edilmesi, ancak dört okyanusta onlarla karşılaşma ihtimaline bağlıdır. Dolayısıyla çoğu mektup hiçbir zaman hedefine ulaşamaz; ve birçoğu da ancak üç dört yıl, ya da daha fazla eskidikten sonra teslim alınır.

Çok geçmeden Starbuck elinde bir mektupla geri geldi. Kamaranın karanlık bir dolabında saklanmanın sonucunda fena halde örselenmiş ve nemliydi bu ve soluk, benekli, yeşil bir küfle kaplıydı. Böyle bir mektubun postacısı, ölümün ta kendisi olabilirdi pekâlâ.

"Okuyamıyor musun?" diye haykırdı Ahab. "Ver onu bana. Evet, evet, belirsiz bir karalama bu; şu ne?" Ahab mektubu incelerken, Starbuck bir kesme belinin uzun sırığını aldı ve mektubu içine yerleştirmek ve bu şekilde, filika ge-

miye daha fazla yaklaşmadan oraya uzatmak için bıçağıyla sırığın ucunu hafifçe yardı.

Bu arada Ahab mektubu tutarken mırıldandı: "Bay Har... evet, Bay Harry... (bir kadının narin el yazısı... bahse girerim, adamın karısıdır)... Evet... Bay Harry Macey, Jeroboam gemisi; a, Macey bu ve o öldü!"

"Zavallı adam! Zavallı adam! Hem de karısından," diye iç geçirdi Mayhew; "verin onu bana."

"Hayır, sizde kalsın," diye haykırdı Cebrail Ahab'e; "yakında o tarafa gideceksiniz."

"Küfürler boğazında kalsın!" diye bağırdı Ahab. "Kaptan Mayhew, bunu almak için hazır bekleyin"; ve ölümcül tezkereyi Starbuck'ın ellerinden alarak onu sırığın yarığına sıkıştırdı ve filikaya doğru uzattı. Ama o sırada beklenti içindeki kürekçiler kürek çekmeyi bıraktılar; filika geminin kıç tarafına doğru biraz sürüklendi; öyle ki, sanki sihirli bir şekilde, mektup aniden Cebrail'in hevesli elinin hizasına geldi. Bir anda bunu yakaladı, filika bıçağını kaptı ve mektubu bıçağa geçirerek böyle yüklü bir şekilde gemiye geri gönderdi. Bıçak Ahab'in ayaklarının dibine düştü. Sonra Cebrail yoldaşlarına küreklerine asılmalarını haykırdı ve asi filika bu şekilde hızla Pequod'dan uzaklaştı.

Bu ara faslından sonra gemiciler balinanın ceketi üzerindeki çalışmalarına kaldıkları yerden devam ederken, bu çılgınca meseleyle ilgili olarak birçok tuhaf imalarda bulunuldu.

LXXII. Bölüm

Maymun İpi

Bir balinayla uğraşma ve yağ dokusunu çıkarma işinin kargaşasında, mürettebat arasında ileri geri bolca koşuşturma olur. Bir burada bir orada elemana ihtiyaç duyulur. Olduğunuz yerde durmak diye bir şey yoktur; çünkü aynı anda her yerde her şeyin yapılması gerekir. Bu sahneyi tasvir etmeye çalışan kişi için de durum böyledir. Şimdi yolumuz üzerinde biraz geri gitmeliyiz. Balinanın sırtında ilk kesiğin yapılması üzerine, kaptan yardımcılarının belleriyle orada açtığı ilk deliğe yağ çengelinin yerleştirildiğinden söz edilmişti. Ama o çengel kadar hantal ve ağır bir kütle o deliğe nasıl tutturulmuştu? Zıpkıncı olarak görevi, bahsedilen özel amaç için canavarın sırtına inmek olan has arkadaşım Queequeg tarafından yerleştirilmişti oraya. Ama birçok vakada şartlar, zıpkıncının bütün yüzme ya da soyma işlemi tamamlanıncaya kadar balinanın üstünde kalmasını gerektirir. Balinanın, üzerinde işlem yapılan en yakın kısımları haricinde neredeyse tamamen suyun altında olduğuna dikkat ediniz. Böylece, zavallı zıpkıncı orada, güverte seviyesinin üç metre kadar aşağısında, altındaki o muazzam kütle bir ayak değirmeni gibi dönerken, yarı balinanın üzerinde ve yarı suda, debe-

lenip durur. Söz konusu vakada Queequeg İskoçyalı kostümüyle rol alıyordu –bir gömlek ve çoraplarla– ki bu kostüm, en azından benim gözümde, onu son derece iyi gösteriyordu; ve biraz sonra görüleceği gibi, hiç kimse onu gözlemlemek için daha iyi bir fırsata sahip değildi.

O vahşinin pruvacısı, yani filikasındaki pruva küreğini (önden ikinci küreği) çeken kişi olduğumdan, o, balinanın sırtında büyük çaba gerektiren ama az kazanç sağlayan mücadeleyi verirken onunla ilgilenmek benim keyifli görevimdi. Uzun bir kordonla, sokakta dans eden bir maymunu tutan İtalyan laternacı çocuklar görmüşsünüzdür. Ben de geminin dik kenarından, aşağıda, denizdeki Queequeg'i aynen öyle tutuyordum, balina sanayisinde teknik olarak maymun ipi denen, onun belini kuşatan güçlü bir branda şeridine iliştirilmiş bir iple.

İkimiz için de komik bir şekilde tehlikeli bir işti bu. Çünkü, daha fazla ilerlemeden, maymun ipinin iki ucunun da sabitlenmiş olduğunu söylemeliyiz; Queequeg'in geniş branda kemerine ve benim dar deri kemerime sabitlenmiş olduğunu. Öyle ki, iyi günde kötü günde, o süre boyunca ikimiz evli oluyorduk; ve eğer zavallı Queequeg bir daha çıkmamak üzere batacak olursa, hem usuller, hem de şeref, kordonu kesmek yerine, bunun beni de onun peşinden sürüklemesini emrediyordu. O halde, böylece, uzatılmış bir bağ bizi Siyam ikizleri gibi birleştiriyordu. Queequeg benim ayrılmaz ikiz kardeşimdi; kenevir pranganın içerdiği tehlikeli yükümlülüklerden de hiçbir şekilde kurtulamazdım.

O zaman durumumu öyle güçlü ve metafiziksel bir şekilde kavradım ki, kendi bireyliğimin şimdi iki kişilik bir anonim ortaklığın içine karışıp kaybolmuş olduğunu açıkça algılıyor gibiydim; özgür irademin ölümcül bir yara almış olduğunu; ve başka birisinin hatasının ya da talihsizliğinin masum şahsımı hak edilmemiş bir felakete ve ölüme sürükleyebileceğini. Dolayısıyla bunun, takdiriilahide bir

tür fetret devri olduğunu görüyordum; çünkü takdiriilahinin tarafsız eşitlikçiliğinde böyle kaba bir adaletsizliğe yer olamazdı. Ama yine de, biraz daha düşününce... arada sırada Queequeg'i, onu sıkıştırma tehlikesi taşıyan gemiyle balinanın arasından hızla çekerken... dediğim gibi, biraz daha düşününce, benim bu durumumun, nefes alan her ölümlünün durumunun aynısı olduğunu gördüm; ancak, çoğu vakada bir ölümlü, şu ya da bu şekilde, birçok başka ölümlüyle bu Siyam bağlantısı içindedir. Bankeriniz batarsa iflas edersiniz; eczacınız haplarınızın içinde yanlışlıkla size zehir gönderirse ölürsünüz. Doğrudur, aşırı bir temkinle, bunlardan ve hayatın çok sayıdaki başka kötü ihtimalinden kaçmanızın mümkün olduğunu söyleyebilirsiniz. Ama Queequeg'in maymun ipini ne kadar ihtiyatlı bir şekilde tutarsam tutayım, bazen onu öyle bir çekiyordu ki, gemiden aşağı kaymama ramak kalıyordu. Ne yaparsam yapayım, o ipin sadece bir ucunun idaresine sahip olduğumu unutmam da mümkün olmuyordu.[1]

Zavallı Queequeg'i sık sık balinayla geminin arasından çektiğime değindim... ki her ikisinin de durmaksızın yalpalanmasından ve sallanmasından dolayı zaman zaman oraya düşüyordu. Ama maruz kaldığı tek sıkışma tehlikesi bu da değildi. Geceleyin onlara yapılan katliamdan dehşete düşmemiş olan, daha önce hapsedilmiş olup, şimdi cesetten akmaya başlayan kanın yeniden ve daha güçlü bir şekilde cezbettiği köpekbalıkları... bu kudurmuş yaratıklar bir kovandaki arılar gibi kanın etrafına üşüşüyorlardı.

Ve bu köpekbalıklarının tam ortasında Queequeg duruyor, debelenen ayaklarıyla sık sık onları kenara itiyordu. Aksi halde ayrım yapmaksızın etobur olan köpekbalığının,

1 Maymun ipi bütün balina gemilerinde bulunur; ama maymunla onu tutan kişi yalnız Pequod'da birbirlerine bağlanıyordu. Orijinal usuldeki bu değişiklik, tehlike içindeki zıpkıncıya, maymun ipini tutan kişinin sadakati ve teyakkuzu konusunda mümkün olan en güçlü güvenceyi sağlayabilmek için, bizzat Stubb tarafından uygulamaya konmuştu.

ölü bir balina gibi bir yem onu cezbettiğinde bir insana pek dokunmadığı gerçeği olmasa, bütünüyle inanılmaz bir şey olurdu bu.

Yine de, inanınız ki, faaliyette öylesine açgözlü bir payları olduğundan, onlara karşı gözünü dört açmanın akıllıca olduğu düşünülür. Buna uygun olarak, arada sırada zavallı keratayı özellikle yırtıcı görünen bir köpekbalığının ağzına fazla yakın bir yerden hızla çekmek için kullandığım maymun ipinin yanı sıra... ona bir başka koruma daha sağlanıyordu. Platformlardan biriyle kenardan aşağı sarkıtılmış olan Tashtego'yla Daggoo sürekli olarak onun başının üzerinde bir çift keskin balina beli sallıyorlar, bunlarla ulaşabildikleri kadar çok sayıda köpekbalığı katlediyorlardı. Uyguladıkları bu işlem, çıkar gözetmekten çok uzak ve yardımseverceydi kuşkusuz. Queequeg'in mutluluğunu amaçlıyorlardı, kabul ediyorum; ama ona arkadaşça davranmak için duydukları aceleci hevesle ve hem onun hem de köpekbalıklarının kanla bulanıklaşmış suda zaman zaman yarı yarıya gizlenmiş olmalarından dolayı, onların o ihtiyatsız belleri bir kuyruktan ziyade bir bacak kesmeye daha çok yaklaşıyordu. Ama sanırım o kocaman demir çengelle orada didinen ve nefes nefese kalan zavallı Queequeg... sanırım o zavallı Queequeg sadece Yojo'suna dua ediyor ve hayatını tanrılarının ellerine teslim ediyordu.

İyi de, sevgili yoldaşım ve ikiz kardeşim, diye düşündüm, denizin her kabarışıyla ipi içeri çeker ve sonra gevşetirken... sonuç olarak ne fark eder? Sen bu balinacılık dünyasındaki her birimizin ve hepimizin kıymetli sureti değil misin? İçinde nefesinin kesildiği, derinliği ölçülmemiş o okyanus, Hayat'tır; o köpekbalıkları, düşmanlarındır; o beller, arkadaşlarındır; ve o köpekbalıklarıyla beller arasında sen, üzücü bir açmazın ve tehlikenin içindesin, zavallı delikanlı.

Ama cesaret! Sevinçli bir şeyler seni bekliyor, Queequeg. Çünkü şimdi, bitkin düşmüş vahşi, mavi dudaklar ve kan

çanağı gibi gözlerle nihayet borda platformuna tırmanır, üstünden sular damlayarak ve istemsizce titreyerek kenarda dururken; kilerci ilerliyor ve yardımsever, teselli edici bir bakışla ona... ne uzatıyor? Sıcak konyak mı? Hayır! Hey Tanrım! Ona bir kap ılık zencefilli su uzatıyor!

"Zencefil mi? Zencefil kokusu mu alıyorum?" diye sordu Stubb kuşkuyla yaklaşarak. "Evet, zencefil olmalı bu," dedi henüz tadılmamış kabın içine dikkatle bakarak. Sonra bir süre sanki inanmıyormuş gibi durdu ve sakince şaşkın kilerciye doğru yürürken ağır ağır konuştu: "Zencefil mi? Zencefil mi? Peki, lütfedip söyler misin bana, Hamur Topu, zencefilin meziyeti nedir? Zencefil! Bu titreyen yamyamda bir ateş yakmak için kullanacağın türden bir yakıt mıdır zencefil, Hamur Topu? Zencefil! Zencefil kahrolası nedir ki? Deniz kömürü mü? Yakacak odun mu?.. Çıra mı?.. Şeytan kibriti mi?.. Barut mu?.. Zencefil kahrolası nedir ki, diyorum, şu zavallı Queequeg'imize bu kabı sunuyorsun."

"Bu işte sinsi bir Alkolle Mücadele Cemiyeti hareketi var," diye ekledi aniden, bu defa az önce ön taraftan gelmiş olan Starbuck'a yaklaşarak. "Şu küçük kaba bakar mısınız efendim; koklayın onu lütfen." Sonra kaptan yardımcısının çehresini gözleyerek ekledi: "Bay Starbuck, kilerci şu an balinanın üstünden gelmiş olan Queequeg'e o kalomeli ya da jalapı[2] sunma yüzsüzlüğünü gösterdi. Kilerci eczacı mı, efendim? Ve sorabilir miyim, yarı boğulmuş bir adamı hayata döndürmek için kullandığı iksir türü bu mu?"

"Zannetmem," dedi Starbuck, "bu oldukça zayıf bir içecek."

"Evet, evet, kilerci," diye haykırdı Stubb, "zıpkıncıyı ilaçlamayı gösteririz sana; burada senin eczacı ilaçların lazım değil; bizi zehirlemek istiyorsun, öyle mi? Hayatlarımızı sigortaladın da hepimizi öldürmek ve hasılatı cebe indirmek istiyorsun, öyle mi?"

---

2 Müshil olarak kullanılan kimyasal ve bitkisel birer madde. (ç.n.)

"Ben değildim," diye haykırdı Hamur Topu, "zencefili gemiye getiren Charity Teyze'ydi; ve bana zıpkıncılara asla alkollü içecek vermememi, sadece bu zencefil sürahisini vermemi söyledi... buna öyle diyordu."

"Zencefil sürahisiymiş! Seni temkinli hergele! Al şunu! Bir koşu malzeme dolaplarına git ve daha iyi bir şey al. Umarım yanlış bir şey yapmıyorumdur Bay Starbuck. Kaptanın emri bu... balinanın üstündeki zıpkıncıya alkollü içki."

"Yeter," diye cevap verdi Starbuck, "yalnız, ona bir daha vurmayın da..."

"A, ben vurduğum zaman hiç acıtmam, bir balinaya ya da o tür bir şeye vurduğum zamanlar dışında; bu herifse bir çakal. Ne diyecektiniz efendim?"

"Sadece şunu; onunla birlikte aşağıya gidin ve istediğiniz şeyi kendiniz alın."

Stubb yeniden belirdiğinde, bir elinde koyu renkli küçük bir şişe, diğerindeyse bir tür çay kutusu vardı. Birincisinde sert bir içki vardı ve bu, Queequeg'e uzatıldı; diğeriyse Charity Teyze'nin hediyesiydi ve bu da cömertçe dalgalara verildi.

LXXIII. Bölüm

Stubb'la Flask Bir Gerçek Balina Öldürüyorlar ve Sonra Onun Başında Konuşuyorlar

Bütün bu zaman boyunca, bir ispermeçet balinasının devasa kafasının Pequod'un yanında asılı durduğu unutulmamalı. Ama onunla ilgilenmeye fırsat buluncaya kadar bir süre daha orada asılı kalmaya devam etmesine izin vermek zorundayız. Şimdilik başka acil meseleler var ve şu anda kafa için yapabileceğimiz tek şey, makaraların onu taşıyabilmesi için Tanrı'ya dua etmek.

Şimdi, geçen gece ve öğle öncesi boyunca Pequod gitgide, ara sıra rastlanan sarı plankton alanlarıyla, civarda gerçek balinalar bulunduğuna dair olağandışı belirtiler gösteren bir denize süzülmüştü, ki pek az insanın bu belirli zamanda yakınlarda dolaşmakta olduğunu tahmin ettiği bir Leviathan türüydü bu. Ve tüm tayfalar genellikle bu ikinci sınıf yaratıkların yakalanmasını küçümsediği halde; Pequod kesinlikle onları aramak amacıyla seyretmek üzere görevlendirilmemiş olduğu ve Crozet Adaları civarında birçoğunun yanından geçip filika indirmemiş olduğu halde; şimdi bir ispermeçet balinası geminin yanına getirilmiş ve kafası kesilmiş olunca,

herkesi şaşırtan bir biçimde, eğer fırsat doğarsa o gün bir gerçek balinanın yakalanacağı anons edildi.

O fırsatın doğması da çok gecikmedi. Rüzgâraltı yönünde yüksek püskürtüler görüldü; ve iki filika, Stubb'ın ve Flask'in filikaları, takip için gönderildi. Bunlar gitgide daha uzağa kürek çekerek, sonunda neredeyse direk başlarındaki adamların göremeyeceği bir mesafeye ulaştılar. Ama onlar birdenbire uzakta kocaman bir öbek halinde çalkantılı beyaz su gördüler ve çok geçmeden yukarıdan, filikalardan birinin ya da her ikisinin de balina vurmuş olması gerektiğine dair haber geldi. Bir süre geçti ve filikalar, onları çeken balina tarafından doğruca gemiye doğru sürüklenir bir halde, açıkça görüş alanına girdiler. Canavar, geminin gövdesine öyle yaklaştı ki başta gemiye karşı kötü niyetler besliyormuş gibi göründü; ama aniden, döşeme tahtalarının en fazla beş metre ötesinde, sanki omurganın altına dalıyormuş gibi, bir girdapla batarak tümüyle gözden kayboldu. Gemiden, bir an için ölümcül bir şekilde teknenin yanına çarptırılmak üzereymiş gibi görünen filikalara, "Kes! Kes!" diye haykırıldı. Ama henüz küvetlerde ip olduğundan ve balina çok hızlı dalmadığından, bol miktarda ip boşalttılar ve aynı anda, geminin ilerisine geçebilmek için var güçleriyle kürek çektiler. Birkaç dakika boyunca mücadele son derecede kritikti; çünkü bir yönde, gerilen ipi gevşetmeye ve başka bir yönde küreklerini çalıştırmaya devam ederlerken, bu karşıt zorlamalar onları batırma riski taşıyordu. Ama sadece bir iki metrelik bir ilerleme sağlamaya çalışıyorlardı. Ve bunu sağlayıncaya kadar da çabalamaya devam ettiler; derken, gerilen ip geminin altına sürtünüp çıtırdayarak ve titreşerek aniden pruvanın aşağısında su yüzeyine çıkarken, anında hızlı bir ürpertinin omurgayı şimşek gibi boydan boya geçtiği hissedildi; ip, üzerinden damlayan suları öyle bir şekilde savuruyordu ki damlalar suya kırık cam parçaları gibi düşüyordu; bu arada, ötedeki balina da su yüzeyine çıktı ve filikalar bir kez daha fırlamakta serbest kaldı. Ama yorgun

düşen balina hızını azalttı ve körlemesine rotasını değiştirip iki filikayı peşinden çekerek geminin kıç tarafını dolandı, öyle ki, filikalar tam bir devir yapmış oldular.

Bu arada iplerini gittikçe daha çok içeri çektiler; sonunda iki taraftan balinaya yanaştılar ve Stubb, Flask'in her bir mızrağına bir mızrakla cevap vermeye başladı; ve böylece dalaş Pequod'un etrafında dönüp durdu; bu arada, daha önce ispermeçet balinasının gövdesi etrafında yüzmekte olan çok sayıdaki köpekbalığı, dökülen taze kana üşüştüler ve hevesli İsraillilerin[1] Musa'nın vurduğu kayadan akan yeni fışkırmış pınarlardan içtikleri gibi, her yeni kesikten kana kana içtiler.

Nihayet balinanın püskürtüsü yoğunlaştı ve korkunç bir yuvarlanma ve kusmayla, cansız halde sırtüstü döndü.

İki filika lideri onun kuyruğunun kanatlarına kordonlar bağlamakla ve başka bakımlardan kütleyi çekmeye hazır hale getirmekle meşgulken, aralarında bir konuşma geçti.

"İhtiyar bu kötü kokulu yağ topağından ne istiyor acaba?" dedi Stubb, böyle aşağılık bir Leviathan'la herhangi bir alakası olduğu düşüncesinden biraz tiksinti duyarak.

"Ne mi istiyor?" dedi Flask, filikanın pruvasında bir miktar yedek ip sararak, "hiç duymadın mı, Stubb, bir kere sancak yanına bir ispermeçet balinası kafası ve aynı sırada iskele yanına bir gerçek balina kafası asılan bir geminin ondan sonra asla alabora olamayacağını hiç duymadın mı?"

"Nedenmiş o?"

"Bilmiyorum, ama o sapsarı hayalet Fedallah'ın öyle dediğini duydum ve gemi büyüleri hakkında her şeyi biliyor gibi o. Ama bazen sonunda gemiyi hayır gelmeyecek bir şekilde büyüleyeceğini düşünüyorum. O heriften hiç hoşlanmıyorum, Stubb. Onun o tek dişinin âdeta bir yılanın başı gibi yontulmuş olduğunu hiç fark ettin mi, Stubb?"

---

1 *Mısır'dan Çıkış*'ta Tanrı Musa'ya asasıyla bir kayaya vurmasını söyler ve kayadan dili damağı kurumuş İsraillilerin içmesi için sular fışkırır. (ç.n.)

"Yerin dibine batsın! Ona hiç bakmıyorum bile; ama eğer karanlık bir gecede elime bir fırsat geçerse ve o, küpeştenin hemen yanında duruyor olursa ve etrafta hiç kimse olmazsa; aşağıya bak, Flask" –iki elinin garip bir hareketiyle denize işaret ederek– "Evet, yapacağım bunu! Flask, o Fedallah'ı kılık değiştirmiş şeytan olarak görüyorum. Onun gemiye kaçak yolcu olarak bindirilmiş olduğu hakkındaki o uydurma hikâyeye inanıyor musun? O şeytan, diyorum. Kuyruğunu görmemenin sebebi, onu giysisinin içine tıkıştırıp gizlemesi; onu sarıp cebine koyuyor herhalde. Tanrı belasını versin! Bak şimdi, düşününce, çizmelerinin ayakuçlarına tıkmak için hep üstüpü isteyip duruyor."

"Çizmeleriyle uyuyor, değil mi? Hamağı yok; ama geceleri bir arma kangalının içinde yattığını gördüm."

"Kuşkusuz; ve lanet olası kuyruğundan dolayı; onu sarıp armanın ortasındaki boşluğa sokuyor, anladın mı?"

"İhtiyar neden onunla bu kadar alakadar?"

"Bir takas ya da pazarlık yapıyor, herhalde."

"Pazarlık mı? Ne için?"

"Eh, anlarsın, ihtiyar Beyaz Balina'yı yakalamayı aklına koymuş ve o şeytan onu ikna edip altın saatini, ya da ruhunu, ya da o türden bir şeyi takas etmesini sağlamaya çalışıyor; ve o zaman Moby Dick'i teslim edecek."

"Öf! Stubb, şaka yapıyorsun; Fedallah bunu nasıl yapabilir?"

"Bilmiyorum Flask, ama şeytan garip bir heriftir, hem de kötü ruhlu bir herif, söyleyeyim sana. E, anlatıyorlar da, o bir defasında acayip rahat bir şekilde ve beyefendice kuyruğunu sallayarak tıngır mıngır filonun öncü gemisine girmiş ve yaşlı patronun orada olup olmadığını sormuş. Evet, oradaymış ve şeytana ne istediğini sormuş. Şeytan toynaklarıyla eşinerek, kalkıp, 'John'u istiyorum,' demiş. 'Ne için?' demiş yaşlı patron. 'Sana ne bundan,' demiş şeytan sinirlenerek... 'Onu kullanmak istiyorum.' 'Al onu,' demiş patron... ve

Tanrı şahidim olsun Flask, şeytanın onunla işi bitmeden ona Asya kolerası bulaştırmadıysa, bu balinayı bir lokmada yerim. Ama çabuk ol... daha hazır değil misiniz? İyi, o zaman, ileriye çek de balinayı yanaştıralım."

"Senin anlattığına benzer bir hikâye hatırlar gibiyim," dedi Flask, nihayet iki filika yükleriyle birlikte ağır ağır gemiye doğru ilerlerken, "ama nereden olduğunu hatırlayamıyorum."

"Üç İspanyol[2] mu? Şu üç kana susamış askerin maceraları mı? Orada mı okudun Flask? Herhalde öyle."

"Hayır, öyle bir kitap hiç görmedim; duydum gerçi. Ama şimdi söyle bana Stubb, az önce bahsettiğin o şeytan, şimdi Pequod'da olduğunu söylediğinin aynısı mıydı sence?"

"Ben bu balinayı öldürmeye yardım eden adamın aynısı mıyım? Şeytan sonsuza kadar yaşamaz mı; şimdiye kadar şeytanın öldüğünü kim duymuş? Şimdiye kadar şeytan için yas tutan kimse gördün mü? Ve eğer şeytanda amiralin kamarasına girmek için bir kapı anahtarı varsa, bir lombardan içeriye sürünemez mi sence? Söyle bana, Bay Flask."

"Sence Fedallah kaç yaşında Stubb?"

"Şu grandi direğini görüyor musun?" dedi Stubb gemiyi işaret ederek; "eh, o bir rakamı; şimdi Pequod'un ambarındaki bütün kasnakları al ve o direkle bir sıraya diz, sıfırlar için, anladın mı; eh, Fedallah'ın yaşına yaklaşamaz bile bu. Yaratılmış bütün fıçıcılar da yeterince sıfır etmesi için yeterince kasnak ortaya koyamaz."

"Ama buraya bak Stubb, demin iyi bir fırsat yakalarsan Fedallah'ı denize yuvarlamak niyetinde olduğunu söyleyerek biraz böbürlendiğini sandım. Şimdi, eğer o senin bütün o kasnaklarının tutarı kadar yaşlıysa ve eğer sonsuza kadar yaşayacaksa, onu gemiden atmak ne işe yarayacak... söyle bana?"

---

2 Popüler İngiliz yazar George Walker'ın (1772-1847) 1800 tarihli bir kitabı. Stubb, Flask'in basit bir zevke sahip olduğunu ima ediyor. (ç.n.)

"İyice bir daldırmış olurum, en azından."

"Ama sürünerek geri gelir."

"Bir daha daldırırım; ve daldırmaya devam ederim."

"Ama ya o seni daldırmayı aklına koyarsa... evet ve seni boğmayı... o zaman ne olacak?"

"Denesin de göreyim; onun iki gözünü de öyle bir morartırım ki, yaşadığı en alt güverteyi ve buraları, sinsi sinsi dolaştığı üst güverteleri bir yana bırak, uzun bir süre amiralin kamarasında bile bir daha yüzünü göstermeye cesaret edemez. Lanet olsun şeytana, Flask; yani, şeytandan korktuğumu mu sanıyorsun? Kim korkuyormuş ondan, onu yakalayarak hak ettiği gibi zincire vurmayıp, etrafta dolaşarak adam kaçırmasına izin veren şu bizim patrondan başka; evet ve şeytanın kaçırdığı bütün insanları onun için fırında kızartmak üzere onunla sözleşme imzalayan patrondan? Harika bir patron, doğrusu!"

"Fedallah Kaptan Ahab'i kaçırmak mı istiyor, sence?"

"Fikrimi mi soruyorsun? Çok geçmeden öğreneceksin Flask. Ama şimdi gözümü ondan ayırmayacağım; ve çok şüpheli bir şeyler olup bittiğini görürsem, ensesine yapışıvereceğim ve diyeceğim ki... Buraya bak iblis, bunu yapamazsın; ve eğer itiraz edecek olursa, Tanrı şahidim olsun, elimi cebine sokup kuyruğuna yapışacağım, onu bocurgata götüreceğim ve onu öyle bir bükeceğim ve çekeceğim ki, kuyruğu kökünden kopacak... anlıyor musun; ve sonra, kendini o acayip şekilde kısalmış bulunca, tahmin ediyorum ki, bacaklarının arasında kuyruğunu hissetmenin sefil tatmin duygusu bile olmadan sıvışıp gidecek."

"Peki, kuyruğu ne yapacaksın Stubb?"

"Ne mi yapacağım? Eve döndüğümüzde öküz kırbacı olarak satacağım; başka ne yapayım?"

"Şimdi, söylediklerinde ve baştan beri söylemiş olduklarında ciddi misin, Stubb?"

"Olsam da olmasam da, işte gemiye geldik."

Burada filikalara seslenilerek balinayı, onu bağlamak üzere kuyruk zincirlerinin ve diğer gerekli şeylerin önceden hazırlanmış olduğu iskele tarafına çekmeleri söylendi.

"Sana demedim mi?" dedi Flask. "Evet, çok geçmeden bu gerçek balinanın kafasını o ispermeçetinkinin karşı tarafına çekilmiş olarak göreceksin."

Zamanı gelince, Flask'in söylediği doğru çıktı. Daha önce ispermeçet balinasının kafasına doğru abartılı bir şekilde eğilen Pequod'un omurgası şimdi iki kafanın karşıt ağırlıklarıyla yeniden dengelendi; gerçi fena halde zorlandığına inanabilirsiniz. Bunun gibi, bir yanınıza Locke'un[3] kafasını çekerseniz, o yana doğru eğilirsiniz; ama sonra, öteki yanınıza Kant'ın[4] kafasını çekerseniz, tekrar geri gelirsiniz; ama çok perişan bir halde olursunuz. Bazı zihinler filikalarının yelkenlerini değişen rüzgâra göre ebediyen böyle ayarlayıp dururlar. Ey, aptallar! Bütün bu ağırlıkları aşağı atın; o zaman hafifçe ve düzgün seyredersiniz.

Gemiye yanaştırıldığında, bir gerçek balinanın gövdesi bertaraf edilirken, genellikle bir ispermeçet balinasındaki hazırlık işlemlerinin aynıları gerçekleştirilir; yalnız, ispermeçet balinasında kafa bütün olarak kesilir; oysa gerçek balinada, taç parçası denen kısma ilişik olan ünlü siyah kemikle birlikte, dudaklar ve dil ayrı olarak çıkartılır ve güverteye çekilir. Ama o sıradaki vakada böyle bir şey yapılmamıştı. Her iki balinanın da cesetleri geride kalmıştı; ve kafalarla yüklü gemi, kapasitesini zorlayan bir çift sepet taşımakta olan bir katırı andırıyordu.

Bu arada Fedallah sakince gerçek balinanın kafasını gözlüyor ve arada sırada bakışlarını oradaki derin kırışıklardan

---

3 John Locke (1632-1704) İngiliz filozof; insanların belirlenmiş fikirleri olmaksızın, birer boş sayfa (*tabula rasa*) olarak doğduklarını ileri sürmüştür. (ç.n.)

4 Immanuel Kant (1724-1804) Alman filozof; dünyanın, insanın anlama kapasitesinin sınırları referans olarak alınmadan anlaşılamayacağını savunmuştur. (ç.n.)

kendi elindeki kırışıklara çeviriyordu. Ve Ahab tesadüfen o şekilde duruyordu ki, Zerdüştî onun gölgesini işgal ediyordu; eğer var idiyse, Zerdüştî'nin gölgesi de ancak Ahab'inkine karışıyor ve onu uzatıyormuş gibiydi. Mürettebat didinip dururken aralarında, olup biten bütün bu şeylerle ilgili büyü yorumları değiştokuş ediliyordu.

LXXIV. Bölüm

İspermeçet Balinasının Kafası – Karşılaştırmalı Görünüm

O halde burada baş başa vermiş iki büyük balina var; onlara katılalım ve biz de baş başa verelim.

Görkemli İkilik Leviathanlar[1] sınıfında, ispermeçet balinası ve gerçek balina büyük bir farkla en dikkate değer olanlarıdır. Onlar insanların düzenli olarak avladığı tek balinalardır. Nantucketlılar için, balinanın bilinen tüm çeşitlerinin iki uç noktasını temsil ederler. Dış görünüşlerindeki fark esas olarak kafalarında gözlemlenebildiğinden; her birinin kafası şu anda Pequod'un yanında asılı durduğundan; ve sadece güvertenin karşı tarafına yürüyerek rahatça birinden ötekine gidebileceğimizden: Uygulamalı balina bilimini öğrenmek için buradakinden daha iyi bir fırsatı nerede bulabilirsiniz, sorarım size?

Öncelikle bu kafalar arasındaki genel tezattan etkilenirsiniz. Her ikisi de oldukça heybetlidir doğrusu; ama ispermeçet balinasının kafasında, gerçek balinanınkinin üzücü bir şekilde yoksun olduğu belli bir matematiksel simetri vardır. İspermeçet balinasının kafası daha karakterlidir.

1 32. bölümde söz edilen en büyük balina türü. (ç.n.)

Buna bakarken ister istemez, hâkim bir saygınlık bakımından, muazzam üstünlüğü ona teslim edersiniz. Şu andaki örnekte bu saygınlık, ileri bir yaşın ve geniş bir deneyimin belirtisi olan, kafasının tepesindeki tuz ve biber rengiyle de yükselmektedir. Kısacası, balıkçıların teknik olarak "kır başlı balina" dedikleri şeydir o.

Şimdi bu kafalarda en az farklı olan şeye dikkat edelim... yani en önemli iki organa, göze ve kulağa. Eğer dikkatlice ararsanız, nihayet her iki balinanın da kafasının yan tarafında, bir hayli geride ve aşağıda, çenesinin köşesi yakınında, küçük bir tayın gözü zannedeceğiniz kirpiksiz bir göz görürsünüz; kafanın büyüklüğüyle öylesine orantısızdır bu.

Şimdi, balinanın gözlerinin yanlardaki bu tuhaf konumundan, tam gerideki bir objeyi göremeyeceği kadar, tam ilerideki bir objeyi de asla göremeyeceği açıktır. Kısaca, balinanın gözlerinin konumu, bir insanın kulaklarının konumuna tekabül eder; ve objeleri yandan, kulaklarınızdan görüyor olsaydınız halinizin nasıl olacağını hayal edebilirsiniz. Dümdüz yana doğru olan görüş hattının ancak otuz derece kadar önüyle otuz derece kadar arkası arasında bir gözlem alanına hâkim olabildiğinizi keşfederdiniz. En amansız düşmanınız güpegündüz hançerini kaldırmış doğruca üzerinize yürüyor olsa, onu göremezdiniz, arkanızdan gizlice yaklaştığında da göremeyeceğiniz gibi. Kısaca, âdeta iki sırtınız olurdu; ama aynı zamanda, iki önünüz (yan önünüz) de olurdu: Çünkü bir insanın önünü oluşturan nedir ki... gözleri değilse nedir?

Ayrıca, şu anda aklıma gelen başka hayvanların çoğunda gözler, görsel güçlerini beyinde iki değil, bir tek görüntü oluşturmak üzere, hissedilmeden kaynaştıracak bir şekilde yerleştirilmişken; balinanın, aralarında vadilerdeki iki gölü ayıran muazzam bir dağ gibi yükselen birçok metreküp masif kafayla fiilen bölünmüş olan gözlerinin garip konumu, bu iki bağımsız organın ilettiği izlenimleri tamamen ayırıyor olmalıdır tabii. Dolayısıyla balina bir tarafta müstakil

bir resim ve öteki tarafta başka bir müstakil resim görüyor olmalıdır; aradaki her şeyse onun için derin bir karanlık ve hiçlik olmalıdır. Aslında insanın dünyaya, pencere olarak birleşik iki kanadı olan bir nöbetçi kulübesinden baktığı söylenebilir. Ama balinada bu kanatlar iki ayrı pencere oluşturacak, ama ne yazık ki görüntüyü bozacak bir şekilde yerleştirilmiştir. Balinanın gözlerinin bu özelliği, sanayide daima akılda tutulması ve daha sonraki bazı sahnelerde okuyucunun hatırlaması gereken bir şeydir.

Leviathan'la ilgili olarak, bu görsel mesele konusunda garip ve son derece kafa karıştırıcı bir soru ortaya atılabilir. Ama bir imayla yetinmeliyim. Aydınlıkta, bir insanın gözleri açık olduğu sürece, görme eylemi irade dışıdır; yani, o zaman karşısında bulunan objeleri otomatik olarak görmemek elinde değildir. Buna rağmen, bir insanın deneyimleri ona, bir bakışta geniş bir menzil içindeki şeyleri ayrım yapmaksızın algılayabildiği halde –ne kadar büyük ya da küçük olurlarsa olsunlar– iki şeyi aynı anda dikkatle ve bütün yönleriyle incelemesinin tamamen imkânsız olduğunu öğretir; bu iki şey yan yana duruyor ve birbirlerine dokunuyor olsa bile. Ama şimdi bu iki objeyi ayıracak ve ikisini de derin bir karanlık çemberiyle kuşatacak olursanız, o zaman birini, zihninizi ona odaklayacak şekilde görebilmeniz için, diğeri o andaki bilincinizden tamamıyla dışlanır. O halde, balinada durum nedir? Doğru, iki gözü de özünde aynı anda hareket ediyor olmalıdır; ama beyni insanınkinden o kadar daha kapsayıcı, birleştirici ve incelikli midir ki, biri bir tarafında, diğeri tam olarak zıt bir yönde olan iki müstakil manzarayı aynı anda dikkatle inceleyebilsin? Eğer bunu yapabiliyorsa, bu onun için, bir insanın aynı anda iki müstakil Euclid[2] probleminin ispatını sunabilmesi kadar mucizevi bir şey midir? Tam anlamıyla araştırılırsa, bu karşılaştırmada herhangi bir tutarsızlık da yoktur.

2 Geometrinin babası olarak kabul edilen eski Yunanlı matematikçi. (ç.n.)

Sadece boş bir hayal olabilir, ama bana her zaman öyle gelmiştir ki, üç dört filika tarafından sıkıştırıldıkları zaman, bazı balinaların hareketlerinde sergiledikleri olağanüstü kararsızlık; böyle balinalarda öylesine sık rastlanan ürkeklik ve garip korkulara yatkınlık; bütün bunların, dolaylı olarak, bölünmüş ve tamamen zıt yöndeki görsel güçlerinin onları içine sokuyor olması gereken çaresiz irade karışıklığından kaynaklanmaktadır.

Ama balinanın kulağı da en az gözü kadar gariptir. Eğer türlerinin tamamen yabancısıysanız, bu iki kafayı saatlerce araştırıp da, o organı asla keşfedemeyebilirsiniz. Kulağın hiçbir dış kanadı yoktur; ve deliğin kendisi öyle şaşılacak bir derecede miniktir ki, içine bir tüy kalemi bile zorlukla sokarsınız. Gözün biraz arkasında gömülüdür. Kulaklarıyla ilgili olarak, ispermeçet balinasıyla gerçek balina arasında şu önemli fark gözlemlenir. İspermeçet balinasının kulağının dışta bir açıklığı varken, gerçek balinanınki dışarıdan pek fark edilemeyecek bir şekilde, bütünüyle ve hizalı olarak bir zarla örtülüdür.

Balina gibi muazzam bir varlığın dünyayı böylesine ufak bir gözle görmesi ve gök gürültüsünü bir tavşanın kulağından daha ufak bir kulakla duyması garip değil midir? Ama eğer gözleri Herschel'in[3] büyük teleskobunun mercekleri kadar geniş ve kulakları katedrallerin verandaları kadar hacimli olsaydı, bu onun daha uzağı görmesini ya da daha net duymasını sağlar mıydı? Hiç de değil. O halde neden zihninizi "genişletmeye" çalışıyorsunuz? İncelikli bir hale getirin onu.

Şimdi, elimizde bulunan manivelalar ve buhar makineleriyle ispermeçet balinasının kafasını altüst edelim; sonra bir merdivenle tepeye çıkıp, ağzından içeriye bir göz atalım; eğer gövde artık kafadan tamamen ayrılmış olmasaydı, bir

3 Uranüs'ü keşfeden Britanyalı astronom Sör Frederick William Herschel (1738-1822). (ç.n.)

fenerle onun Kentucky Mamut Mağarası'na benzeyen kocaman midesine inebilirdik. Ama burada şu dişe tutunalım ve olduğumuz yerden etrafımıza bakalım. Gerçekten güzel ve nezih görünümlü bir ağız bu! Yerden tavana kadar, gelinlik satenler kadar parlak, ışıldayan beyaz bir zarla astarlanmış, daha doğrusu, duvar kâğıdıyla kaplanır gibi kaplanmış.

Ama şimdi dışarı çıkın ve menteşesi yanında değil, ucunda olan muazzam bir enfiye kutusunun uzun, dar kapağını andıran şu olağanüstü altçeneye bakın. Eğer onu başınızın üzerine gelecek şekilde kaldırıp, sıra halindeki dişlerini açığa çıkarırsanız, bir kale kapısındaki müthiş demir parmaklıklar gibi görünür; ve heyhat! Bu sivri uçlu çubukların delici bir kuvvetle üzerine düştüğü birçok zavallı insan için de öyle olur. Ama denizin kulaçlarca altında, neredeyse beş metre uzunluğundaki azman çenesi tıpkı bir geminin cıvadra sereni gibi gövdesiyle dik açı oluşturacak şekilde dümdüz aşağı sarkan asık suratlı bir balinanın orada asılı bir halde yüzdüğünü gördüğünüzde, buna şahit olmak çok daha korkunçtur. O balina ölü değildir, sadece keyifsizdir, belki morali bozuktur, kuruntuludur ve öyle uyuşmuştur ki çenesinin menteşeleri gevşemiş ve onu öylece, biçimsiz bir halde bırakmıştır, kuşkusuz kazıklıhummaya tutulmasını dileyerek ona beddualar eden tüm soyu için bir yüzkarası olarak.

Çoğu vakada, deneyimli bir sanatkârın kolayca menteşelerinden ayırabildiği bu altçene, mineli dişlerini sökmek ve balıkçıların baston, şemsiye gövdesi ve at kamçısı sapı gibi türlü türlü ilginç obje tasarlamakta kullandıkları sert, beyaz balina kemiğini sağlamak amacıyla yerinden çıkarılır ve güverteye alınır.

Çene, uzun, yorucu bir yukarı çekiş sonucunda bir çapa gibi güverteye sürüklenir; ve zamanı geldiğinde –öteki işlerden birkaç gün sonra– hepsi de hünerli birer dişçi olan Queequeg, Daggoo ve Tashtego diş çekmeye giriştirilir. Queequeg keskin bir kesme beliyle dişetlerini yarar; sonra çene,

halkalı cıvatalara bağlanır, yukarıya bir makara kurulur ve bu dişleri, Michigan öküzlerinin, vahşi ağaçlık alanlardan yaşlı meşelerin kütüklerini sürüklediği gibi sürükleyerek çıkarırlar. Genel olarak toplam kırk iki diş vardır; yaşlı balinalarda bunlar bir hayli aşınmış ama çürümemiştir; bizim suni usulümüzle doldurulmamıştır da. Çene daha sonra testereyle levhalar halinde kesilir ve ev yapımında kullanılacak kirişler gibi istiflenir.

LXXV. Bölüm

Gerçek Balinanın Kafası – Karşılaştırmalı Görünüm

Şimdi güvertenin öteki tarafına geçip gerçek balinanın kafasına uzun uzun iyice bakalım.

Genel şekil olarak, asil ispermeçet balinasının kafasının bir Roma savaş arabasına benzetileceği gibi (özellikle geniş ve yuvarlak olduğu ön kısımda); geniş bir bakışla, gerçek balinanın kafasıysa, zarafetten oldukça uzak bir şekilde, kare burunlu devasa bir ayakkabıyla benzerlik taşır. İki yüz yıl önce Hollandalı bir seyyah bunun biçimini bir ayakkabıcı kalıbına benzetmiştir. Ve çocuk masalındaki, sürüyle yavrusu olan yaşlı kadın, o ve bütün sülalesi, işte bu kalıp ya da ayakkabının içinde gayet rahat bir şekilde barınabilir.

Ama bu kocaman kafaya daha yaklaştıkça, bakış açınıza göre farklı görünümlere bürünmeye başlar. Eğer tepesinde durup, *f* harfi şeklindeki şu iki püskürtme deliğine bakarsanız, bütün kafayı bir viyolonsel ve bu solunum deliklerini onun ses tahtasındaki açıklıklar sanırsınız. Sonra yine, eğer gözünüzü kütlenin tepesindeki şu tuhaf, sorguçlu, tarak benzeri kabuklanmaya dikerseniz... Grönlandlıların gerçek balinanın "tacı", Güneyli balıkçılarınsa "başlığı"

dedikleri, üzerine kabuklu deniz canlıları yapışmış şu yeşil şeye; gözlerinizi sadece buna sabitlerseniz, kafayı, çatalında bir kuş yuvası bulunan muazzam bir meşenin gövdesi sanırsınız. Her halükârda burada, bu başlığın üzerinde barınan o canlı yengeçleri seyrettiğinizde, böyle bir fikir neredeyse kesin olarak aklınıza gelir; tabii eğer hayalgücünüz buna verilen diğer teknik terime, "taç" terimine takılmadıysa; zira o durumda, bu kudretli canavarın aslında, yeşil tacı bu harikulade yoldan oluşturulmuş, denizin bir kralı olduğunu düşünmek size çok ilginç gelir. Ama eğer bu balina bir kralsa, bir taca yakışmayacak kadar asık suratlı bir heriftir o. Aşağı sarkan şu alt dudağa bakın! Orada ne kocaman bir somurtuş ve dudak büküş var! Marangoz ölçülerine göre aşağı yukarı altı metre uzunluğunda ve bir buçuk metre derinliğinde bir somurtuş ve dudak büküş; size 500 galondan fazla yağ sağlayacak bir somurtuş ve dudak büküş.

Şimdi, bu talihsiz balinanın tavşan dudaklı olması çok yazık. Yarık aşağı yukarı otuz santim genişliğinde. Muhtemelen anne, hamileliğinin hassas bir döneminde Peru sahilinde yüzüyormuş ve depremler kumsalın yarılmasına neden olmuş. Şimdi kaygan bir eşikten kayarmış gibi, bu dudağın üzerinden ağzın içine kayıyoruz. Eğer Mackinaw'da[1] olsaydım, yemin ederim ki, bunu bir Kızılderili çadırının içi zannederdim. Yüce Tanrım! Yunus bu yoldan mı gitmişti? Tavan aşağı yukarı üç buçuk metre yüksekliğinde ve sanki orada olağan bir tavan kirişi varmış gibi, oldukça keskin bir açı oluşturuyor; şu oluklu, kemerli, kıllı yanlarsa bize o harikulade, yarı dik, pala biçimli balina kemiği latalarını sunuyor; her bir yanda bunlardan tahminen üç yüz tane var ve kafa ya da taç kemiğinin üst kısmından sarkarak, başka bir yerde gelişigüzel bir şekilde sözü edilmiş olan o Venedik storlarını oluşturuyorlar. Bu kemiklerin kenarlarında saçak halinde kıllı lifler bulunur; gerçek balina bunların arasından

1 Mackinac; Michigan Gölü'yle Huron Gölü'nün buluştuğu nokta. (ç.n.)

suyu süzer ve beslenme zamanında açık bir ağızla denizin üzerini kaplayan planktonların arasından geçerken, bunun giriftliklerinde küçük balıkları alıkoyar. Doğal sıralarıyla dururlarken, ortadaki kemik storlarında birtakım garip işaretler, kıvrımlar, boşluklar ve kabartılar vardır ve bazı balinacılar, dairesel halkalarından bir meşenin yaşını hesaplar gibi, bunlardan yaratığın yaşını hesaplarlar. Bu kriterin kesinliği kanıtlanabilir olmaktan çok uzak olsa da, analojik olasılığın tadı vardır bunda. Her halükârda, eğer bunu kabul edersek, gerçek balinaya ilk bakışta mantıklı gelecek olandan çok daha büyük bir yaş bahşetmeliyiz.

Eski zamanlarda, bu storlarla ilgili son derece garip fanteziler hüküm sürmüş gibi görünüyor. Purchas'ta bir seyyah onları balinanın ağzının içindeki hayret verici "favoriler" olarak adlandırıyor;[2] bir diğeri onlara "domuz kılı" diyor; Hackluyt'taki üçüncü bir beyefendi de şu zarif dili kullanıyor: "Üst *çene kemiğinin* her iki yanından çıkan ve ağzının her iki yanında, dilinin üzerinde kemer oluşturan yaklaşık iki yüz elli yüzgeç vardır."

Herkesin bildiği gibi, işte bu "domuz kılları", "yüzgeçler", "favoriler", "storlar" ya da bunlara her ne demek isterseniz, hanımefendilere korse balinalarını ve diğer sertleştirici düzeneklerini sağlar. Ama bu konudaki talep uzun bir süredir düşmektedir. O zamanlar modanın tamamı çemberli içetek içerdiğinden, kemik en şanlı dönemini Kraliçe Anne'in zamanında yaşamıştır. Ve o kadim hatunların etrafta neşeyle, gerçi, deyim yerindeyse, balinanın dişleri arasında dolaştıkları gibi; tıpkı bu şekilde, şemsiye aynı kemiğin üzerine döşenmiş bir çadır olduğundan, bugünlerde biz de bir sağanakta benzer bir düşüncesizlikle aynı dişlerin altına koşuyoruz.

2 Bu bize gerçek balinanın sahiden de, altçenesinin dış ucunun üst kısmında, birkaç dağınık beyaz kıldan oluşan bir tür favorisi, daha doğrusu, bıyığı olduğunu hatırlatıyor. Bazen bu tutamlar, aslında ağırbaşlı olan çehresine oldukça eşkıyamsı bir ifade katar.

Ama şimdi bir an storları ve favorileri tamamen unutun ve gerçek balinanın ağzında durup yeniden etrafınıza bakın. Öylesine sistemli bir şekilde çevreye sıralanmış olan bütün bu kemik sütunlarını gördüğünüzde, büyük Haarlem orgunun[3] içinde olduğunuzu ve onun bin adet borusuna baktığınızı sanmaz mısınız? Org için halı olarak en yumuşak Türk yününden bir kilimimiz var... ağzın tabanına âdeta tutkallanmış olan dil. Bu çok tombul ve narindir ve güverteye çıkarılırken parçalandığı sık görülür. Şu anda önümüzde olan bu dil; şöyle bir bakışta altı varillik olduğunu söylerdim; yani, size aşağı yukarı o miktarda yağ sağlayacağını.

Şimdiye kadar, başlangıçta söylediğim şeyin doğruluğunu açıkça görmüş olmalısınız... ispermeçet balinasıyla gerçek balinanın neredeyse tamamen farklı kafalara sahip olduklarını. O halde, özetlersek: Gerçek balinanın kafasında büyük bir ispermeçet haznesi yoktur; hiç mineli diş yoktur; altçenesinde ispermeçet balinasınınki gibi uzun, ince bir çene kemiği yoktur. İspermeçet balinasında da o, kemikten ibaret storlardan yoktur; kocaman bir altdudak yoktur; ve dil denebilecek pek bir şey yoktur. Yine, gerçek balinanın dışta iki püskürtme deliği vardır, ispermeçet balinasınınsa sadece bir tane.

Şimdi, henüz beraber dururlarken, bu saygıdeğer, sorguçlu kafalara son bir defa bakın; çünkü yakında bir tanesi kaydedilmemiş olarak denize batacak; ötekiyse çok geçmeden onu takip edecek.

Şu ispermeçet balinasının kafasındaki ifadeyi yakalayabiliyor musunuz? Ölürkenki ifadesinin aynısı bu, yalnız alnındaki daha uzun kırışıklardan bazıları şimdi silinmiş gibi görünüyor. Onun geniş çehresinin, ölümle ilgili düşünsel bir kayıtsızlıktan doğan, bozkırlara özgü bir dinginlikle dolu olduğunu düşünüyorum. Ama öteki kafanın ifadesine

3 Hollanda'nın Haarlem şehrindeki bir kilisede bulunan muazzam org. (ç.n.)

dikkat edin. Tesadüfen, çeneyi sıkıca sarmalayacak şekilde teknenin yanına bastırılmış olan o inanılmaz alt dudağa bakın. Bu kafanın bütünü sanki ölümle yüzleşirkenki müthiş, gerçekçi bir kararlılığı göstermiyor mu? Bu gerçek balina bir Stoacı'ydı[4] bence, ispermeçet balinasıysa, son yıllarında Spinoza'ya[5] merak sarmış bir Platoncu.[6]

4 Hayatın zorluklarını kabul etmeyi ve duygulara hâkim olmayı vurgulayan bir felsefe akımının takipçisi. (ç.n.)

5 Baruch Spinoza (1632-1677) Platon gibi Tanrı bilgisini amaçlayan Hollandalı bir filozof. (ç.n.)

6 Erdemin bilgi olduğunu savunan ve Tanrı'nın iradesini sadece kabul etmeyip, anlamayı amaçlayan bir filozof. (ç.n.)

LXXVI. Bölüm

Koçbaşı

Şimdilik ispermeçet balinasının kafasından ayrılmadan önce, aklı başında bir fizyolog olarak, sadece ve özellikle, orada yoğunlaşan sükûneti içindeki alın görünümüne dikkat etmenizi diliyorum. Şimdi onu sadece kendi kendinize, orada nasıl bir koçbaşı kuvvetinin barınıyor olabileceğine dair abartısız, akıllıca bir tahmin oluşturmak niyetiyle incelemenizi diliyorum. Can alıcı bir noktadır bu; çünkü ya kendi içinizde bu meseleyi tatminkâr bir şekilde halledersiniz ya da belki tüm kayıtlı tarihin herhangi bir yerinde bulunabilecek en dehşet verici, ama yine de gerçek olaylardan biri konusunda ebediyen inançsız kalırsınız.

İspermeçet balinasının olağan yüzüş pozisyonunda, başının ön tarafının suya neredeyse tamamen dik bir düzlem arz ettiğini gözlemliyorsunuz; o ön tarafın alt kısmının, bumbaya benzeyen altçenenin girdiği uzun yuvaya daha fazla sığınak sağlamak için bir hayli arkaya meylettiğini gözlemliyorsunuz; ağzın, aslında kendi ağzınız sanki tümüyle çenenizin altındaymış gibi bir duruma çok benzer bir şekilde, tümüyle kafanın altında olduğunu gözlemliyorsunuz. Ayrıca, balinanın dışarıda bir burnu olmadığını ve var olan burnunun

–püskürtme deliğinin– kafasının tepesinde olduğunu gözlemliyorsunuz; gözlerinin ve kulaklarının kafasının yanlarında, önden tüm uzunluğunun neredeyse üçte biri mesafesinde olduğunu gözlemliyorsunuz. Dolayısıyla, artık ispermeçet balinasının kafasının ön tarafının, herhangi bir türden bir tek organı ya da hassas çıkıntısı bile olmayan, ölü, hissiz bir duvar olduğunu algılamış olmalısınız. Ayrıca şimdi, arkaya doğru meyleden en uç ve alt kısmı dışında, kafanın ön tarafında kemikten en küçük bir eser bulunmadığını ve tam kafatası oluşumuna ancak alından neredeyse altı metre geriye gittiğinizde ulaşabildiğinizi dikkate almalısınız. Bu sebepledir ki bütün bu devasa, kemiksiz kütle, bir tampon gibidir. Ancak, son olarak, yakında açıklanacağı gibi, bunun içeriğinin bir kısmı son derece narin bir yağdan oluşur; yine de şimdi, görünüşteki tüm o efemineliği öylesine dayanıklı bir şekilde kuşatan maddenin niteliği hakkında bilgilendirileceksiniz. Daha önceki bir yerde size, yağ dokusunun balinanın gövdesini, portakal kabuğunun portakalı sardığı gibi sarışını tasvir etmiştim. Kafada da aynen böyledir; ama şu farkla: Kafanın etrafında bu zarf o kadar kalın olmamakla beraber, ona dokunmamış bir insanın tahmin edemeyeceği, kemiksiz bir sertliğe sahiptir. En kuvvetli insan kolunun fırlattığı en sert uçlu zıpkın, en keskin mızrak, etki etmeksizin ondan geri seker. İspermeçet balinasının alnı sanki at toynaklarıyla döşeliymiş gibidir. Bu alnın içinde herhangi bir duyunun saklı olduğunu zannetmiyorum.

Bir şeyi daha aklınızda bulundurun. Hindistan'la ticaret yapan iki büyük, yüklü gemi rıhtımda tesadüfen birbirini sıkıştıracak ve çarpışacak gibi olursa, denizciler ne yapar? Gemilerin birbirleriyle temas edeceği noktaya demir ya da tahta gibi sadece sert olan bir madde sarkıtmazlar. Hayır, oraya en kalın ve dayanıklı öküz derisine sarılmış, kıtık ve mantardan yapılma yuvarlak bir tampon tutarlar. Bu tampon, onların bütün meşe manivelalarını ve demir levyelerini

kıracak bir sıkışmaya cesurca ve zarar görmeden dayanır. Başlı başına bu bile, varmaya çalıştığım aşikâr olguyu yeterince örnekliyor. Ama ilaveten, farazi olarak aklıma geldi ki, sıradan balıklarda istedikleri zaman şişirip büzebildikleri, yüzme kesesi[1] denen bir şey olduğuna göre; ve bildiğim kadarıyla ispermeçet balinalarına böyle bir şey sağlanmamış olduğuna göre; ve aksi halde açıklanamaz bir şekilde, bazen kafasını bütünüyle yüzeyin altına indirip bazen de suyun üstünde yükseğe kaldırarak yüzüşü de göz önüne alındığında; o kafanın zarfının engelsiz elastikiyeti ve emsalsiz iç kısmı göz önüne alındığında; dediğim gibi, farazi olarak aklıma geldi ki, oradaki o mistik, akciğer hücreli peteklerin, dışarıdaki havayla şimdiye kadar bilinmeyen ve tahmin edilmeyen bir bağlantısı olabilir; öyle ki, atmosferdeki genleşmeye ve büzülmeye karşı duyarlı olabilirler. Eğer öyleyse, doğa güçlerinin en ele gelmez ve tahripkâr olanının katkıda bulunduğu o kudretin karşı konulmazlığını tasavvur edin.

Şimdi şuna dikkat edin. Bütün bunların arkasında, bu ölü, dayanıklı, zedelenmez duvarı ve içindeki bu son derece canlı şeyi hatasızca yönelten; uygun bir şekilde hesaplanması, yığın halindeki odun gibi, ancak metreküple başarılabilecek; ve en küçük böcek gibi, tümü bir tek iradeye itaat eden heybetli bir yaşam kütlesi yüzer. Öyle ki, bundan böyle size bu devasa canavarın her yerinde saklı olan tüm kudret özelliklerini ve yoğunlaşmalarını ayrıntılarıyla anlattığımda; onun daha önemsiz bazı toslama becerilerini gösterdiğimde tüm cahilce kuşkularınızdan vazgeçmiş ve bunu kabul etmeye hazır olacağınıza, ispermeçet balinası Darien Kıstağı'nı[2] çökertip orada bir geçit açsa ve Atlas Okyanusu'yla Pasifik'i birleştirse, kaşınızın bir tek kılını bile kaldırmayacağınıza güveniyorum. Çünkü balinayı kabullenmediğiniz sürece Hakikat konusun-

1 Bazı balıklarda bulunan, yüzme kabiliyetlerini korumaya ve farklı derinliklerdeki farklı su basınçlarının etkisini hafifletmeye yardımcı olan hava dolu kese. (ç.n.)

2 Daha sonra Panama Kanalı'nın açılacak olduğu kıstak. (ç.n.)

da ancak bir taşralı ve aşırı duygusal biri olarak kalırsınız. Oysa duru Hakikat yalnız semender devlerin[3] karşılaşacağı bir şeydir; taşralılar için ihtimaller son derece küçük olmalıdır o halde. Sais'te o ürkütücü tanrıçanın peçesini kaldıran zayıf karakterli gencin[4] başına ne gelmişti?

3 Bazı insanlar semenderlerin ateşte yaşadığına ve doğaüstü güçlere sahip olduğuna inanırdı. (ç.n.)

4 Friedrich von Schiller'in bir şiirinde Mısır'daki Sais şehrine giden genç bir seyyaha, hakikatin bir heykelin peçesi altında olduğu söylenir. Genç buna bakar ve dehşete düşer. Gördüklerini anlatmaz ama başkalarını bakmamaları için uyarır. (ç.n.)

LXXVII. Bölüm

Büyük Heidelburgh Teknesi[1]

Şimdi sıra mahfazanın boşaltılmasına geliyor. Ama bunu doğru anlamak için, üzerinde işlem yapılan şeyin garip içyapısı hakkında bir şeyler bilmeniz gerekir.

İspermeçet balinasının kafasına masif bir dikdörtgen olarak bakarsak, eğimli bir düzlemde onu yanlamasına iki takoza bölebilirsiniz,[2] ki bunlardan alttaki, kafatasını ve çeneleri oluşturan kemikli yapı, üsttekiyse kemikten bütünüyle yoksun, yağlı bir kütledir; bunun geniş ön ucu, balinanın göze görünen, engin, dikey alnını oluşturur. Bu üst takozu alnın ortasından yatay olarak bir daha bölerseniz, daha önce kalın, tendonumsu bir maddeden oluşan bir iç duvarla doğal bir şekilde bölünmüş olan, neredeyse eşit iki kısım elde edersiniz.

Petek denen, yeniden bölünmüş alt kısım, boylu boyunca dayanıklı, esnek, beyaz liflerin içi dolu on bin hücre halinde

1 Almanya'da, Heidelberg'deki şatonun mahzeninde bulunan muazzam şarap teknesi. (ç.n.)

2 Takoz bir Euclid terimi değildir. Saf denizcilik matematiğine ait bir terimdir. Daha önce tanımlanmış olduğunu sanmıyorum. Takoz, keskin ucunun, her iki yanının karşılıklı olarak incelmesi yerine, bir yanının dik bir şekilde meyletmesiyle oluşması bakımından bir kamadan farklı olan katı bir cisimdir.

tekrar tekrar kesişmesiyle oluşmuş muazzam bir yağ peteğidir. Mahfaza adıyla bilinen üst kısımsa, ispermeçet balinasının Heidelburgh teknesi olarak görülebilir. Ve o ünlü büyük fıçının ön kısmının mistik bir şekilde oyulmuş olduğu gibi, balinanın engin, kıvrımlı alnında da sayısız tuhaf işaret vardır, bunlar onun harika teknesini sembollerle süsler. Üstelik, Heidelburgh teknesinin daima Ren vadilerinin en mükemmel şaraplarıyla doldurulduğu gibi, balinanın teknesi de yağlı ürünlerinin büyük bir farkla en kıymetlisini, yani tamamıyla saf, berrak ve rayihalı haliyle, çok değer verilen ispermeçeti içerir. Bu kıymetli madde yaratığın başka herhangi bir kısmında da katışıksız bir halde bulunmaz. Yaşam süresince tamamen sıvı olarak kaldığı halde, ölümden sonra, havayla temas etmesi üzerine, suda ilk ince, narin buzun yeni oluşmaya başladığı zamanki gibi güzel, kristal sürgünler vererek kısa bir sürede katılaşmaya başlar. Büyük bir balinanın mahfazası genellikle beş yüz galon ispermeçet sağlar, gerçi kaçınılmaz koşullar yüzünden, bunun hatırı sayılır bir miktarı dökülür, sızar ve damlayarak akıp gider, ya da olabildiğince çoğunu elde etmek için verdiğiniz hassas uğraşta, başka şekillerde, geri alınmamacasına yitirilir.

Heidelburgh teknesinin hangi kaliteli ve maliyetli malzemeyle kaplanmış olduğunu bilmiyorum, ama o kaplamanın, üstün bir zenginlik bakımından, ispermeçet balinasının mahfazasının iç yüzeyini oluşturan ve kaliteli bir kürklü mantonun astarına benzeyen, inci rengindeki ipeksi zarla kıyaslanması asla mümkün olamazdı.

İspermeçet balinasının Heidelburgh teknesinin, kafanın tüm üst kısmının tüm uzunluğunu kapsadığı görülmüş olacaktır; ve başka bir yerde ifade edilmiş olduğu gibi, kafa yaratığın bütün uzunluğunun üçte birini kapsadığına göre, iri bir balina için o uzunluğu yirmi dört metre olarak belirleyecek olursak, uzunlamasına bir geminin yanına çekildiğinde, teknenin derinliği olarak sekiz metreden fazlasını elde ederiz.

Balinanın kafası kesilirken işlemi yapan kişi aletini, daha sonra baskı uygulayarak ispermeçet haznesine bir girişin açılacağı noktanın yakınına getirdiğinden; o kişi dikkatsiz, zamansız bir darbeyle mabedi ihlal edip paha biçilmez içeriğini ziyankâr bir şekilde dışarı salmamak için olağanüstü bir özen göstermek zorundadır. Nihayet sudan çıkarılan ve bir yandaki kenevirden ibaret düzenleri, geminin o kısmında epeyce bir ip kalabalığı oluşturan devasa kesme takımlarıyla o konumda tutulan da kafanın bu kesilmiş ucudur.

Bu kadarını söyledikten sonra, sizden rica ediyorum, şimdi dikkatinizi ispermeçet balinasının büyük Heidelburgh teknesinin akıtıldığı o harika ve –bu özel örnekte– neredeyse ölümcül operasyona verin.

LXXVIII. Bölüm

Sarnıç ve Kovalar

Tashtego bir kedi çevikliğiyle direğe tırmanıyor ve dik duruşunu değiştirmeden, doğruca üstte asılı duran grandi sereninin cundasına,[1] yukarı çekilmiş teknenin tam olarak üzerine uzanan kısmına koşuyor. Yanında kırbaç denen ve sadece, tek dilli bir makaradan geçen iki kısımdan oluşan hafif bir takım getirmiş. Bu makarayı serenin cundasından sarkacak şekilde raptedip, ipin ucunu, güvertedeki bir tayfa onu yakalayıp sıkıca tutuncaya kadar sallıyor. Sonra Kızılderili, ellerini sırayla kullanarak, havada, öteki kısımdan ustalıkla kafanın tepesine ininceye kadar aşağı iniyor. Orada, canlılıkla seslendiği mürettebatın geri kalanının hâlâ çok yukarısında dururken, bir kulenin tepesinden iyi halkı duaya çağıran Türk bir müezzine benziyor. Ona kısa saplı keskin bir bel gönderiliyor ve o özenle, tekneye bir delik açmaya başlamak için uygun bir yer arıyor. Bu işte büyük bir ihtiyatla ilerliyor, eski bir evde, altının gizlenmiş olduğu yeri bulmak için duvarları yoklayan bir hazine avcısı gibi. Bu temkinli arayış sona erinceye kadar, kırbacın bir ucuna, tıpkı bir kuyu kovasına benzeyen demir çemberli sağlam bir

1 Serenin iki ucu. (ç.n.)

kova bağlandı; bunun güverte boyunca uzatılan öteki ucunuysa orada iki üç tetik tayfa tutuyor. Bunlar şimdi kovayı Kızılderili'nin ulaşabileceği bir yere kaldırıyorlar; başka birisiyse ona çok uzun bir sırık uzatmış. Tashtego bu sırığı kovanın içine yerleştirerek, kovayı tamamen gözden kaybolunca ya kadar aşağı, teknenin içine yönlendiriyor; sonra, kırbacı tutan gemicilere işaret verdiğinde, kova, mandıra işçisi bir kızın yeni sağılmış sütle dolu bakracı gibi kabarcıklar çıkararak tekrar yukarı geliyor. Belirlenmiş bir tayfa, bulunduğu yükseklikten dikkatle aşağı indirilen, tamamen yüklü kabı yakalıyor ve çabucak büyük bir küvete boşaltıyor. Sonra kova yine yukarı çıkarılıyor ve derin sarnıç daha fazlasını vermeyinceye kadar, aynı tur tekrarlanıyor. Sonuna doğru, Tashtego uzun sırığını teknenin içine gittikçe daha sert bir şekilde ve gittikçe daha derine ittirmek zorunda kalıyor, ta ki sırığın hemen hemen altı metresi aşağı ininceye kadar.

Şimdi, Pequod'un insanları bir süredir bu şekilde yağ boşaltıyorlardı ve rayihalı ispermeçetle birkaç küvet doldurulmuştu ki, aniden garip bir kaza oldu. O çılgın Kızılderili, Tashtego, kafanın asılı olduğu ve tek eliyle tuttuğu kocaman, kablolu takımları bir an için bırakacak kadar dikkatsiz ve pervasız mı davranmıştı; durduğu yer öylesine güvenilmez ve kaygan olduğundan mıydı; yoksa şeytanın ta kendisi, özel nedenlerini belirtmeden, böyle olmasını mı istemişti; tam olarak nasıl olmuştu, artık bunu bilmenin bir yolu yok; ama aniden, on sekizinci, ya da on dokuzuncu kova bir emme sesiyle yukarı gelirken... Tanrım! Zavallı Tashtego, gerçek bir kuyunun karşıt, ikiz kovası gibi, baş aşağı bu muazzam Heidelburgh teknesinin içine düştü ve korkunç, yağlı bir fokurtuyla tamamen gözden kayboldu!

Genel şaşkınlığın ortasında aklı başına ilk gelen Daggoo, "Denize adam düştü!" diye haykırdı. "Kovayı bu tarafa sallayın!" Ve eliyle tuttuğu kaygan kırbacın üzerindeki hâkimiyetini daha da sağlama almak için, bir ayağını kova-

nın içine yerleştirdi ve neredeyse Tashtego'nun kafanın içinde dibe ulaşabileceğinden daha kısa bir sürede, çekiciler onu ta yukarıya, kafanın tepesine kaldırdılar. Bu arada müthiş bir kargaşa oldu. Kenardan aşağı baktıklarında, daha önce cansız olan kafanın, sanki o anda çok önemli bir fikre kapılmış gibi, deniz yüzeyinin hemen altında titreştiğini ve inip çıktığını gördüler; oysa bu, o mücadelelerle, batmış olduğu tehlikeli derinliği bilinçsizce açığa vuran zavallı Kızılderili'ydi sadece.

O anda, Daggoo kafanın zirvesinde, nasıl olduysa kocaman kesme takımlarına dolanmış olan kırbacı çözerken, keskin bir çatırtı duyuldu; ve herkesi anlatılmaz bir dehşete düşüren bir şekilde, kafanın asılı olduğu devasa çengellerden biri yerinden söküldü ve muazzam kütle engin bir titreşimle yana doğru savruldu, öyle ki, sarhoş gemi bir buzdağı çarpmışçasına yalpalandı ve sarsıldı. Artık tüm gerilmenin üzerine binmiş olduğu, geriye kalan tek çengel, her an kopabilirmiş gibi görünüyordu; kafanın şiddetli hareketleri yüzünden daha da muhtemel bir hadiseydi bu.

"Aşağı gel, aşağı gel!" diye bağırdılar gemiciler Daggoo'ya, ama kafa düşecek olursa, kendisinin hâlâ asılı kalması için bir eliyle ağır takımlara tutunan zenci, dolaşan ipleri çözmüştü ve gömülü zıpkıncının yakalaması ve böylece dışarı çekilebilmesi amacıyla, kovayı aşağıya, artık çökmüş olan kuyunun içine tıktı.

"Tanrı aşkına be adam," diye haykırdı Stubb, "havan topuna gülle mi tıkıyorsun orada?.. Dur hele! O demir çemberli kovayı kafasının tepesine bastırmanın ona ne faydası olacak? Dursana hele!"

"Takımdan uzak durun!" diye haykırdı bir ses, bir fişeğin patlaması gibi.

Neredeyse aynı anda o muazzam kütle, Niagara'nın masa kayasının[2] girdaba düştüğü gibi, bir gök gürültüsüyle deni-

2 Niagara Şelalesi'nin Kanada sahilinde, 1850'de üçte biri kopup düşen geniş bir kaya tabakası. (ç.n.)

ze düştü; geminin aniden serbest kalan gövdesi, parıldayan bakırının[3] ta aşağılarını gösterecek şekilde ondan geriye yaylandı; ve yoğun bir serpinti sisinin ardından, kâh denizcilerin başları üstüne kâh denizin üstüne doğru salınan Daggoo'nun bir sarkaç gibi sallanan takımlara sıkıca sarıldığı belli belirsizce görülürken ve bu arada canlı canlı gömülen zavallı Tashtego düpedüz denizin dibine batarken, herkes nefesini tuttu! Ama görüşü engelleyen buhar henüz tam olarak dağılmamıştı ki, kısa bir an için, elinde bir çıkartma kılıcı olan çıplak bir şahsın küpeştenin üzerinde durduğu görüldü. Bir sonraki an, suya çarpan bir bedenin yüksek sesi, cesur Queequeg'imin kurtarma için dalmış olduğunu ilan etti. Topluca kenara doğru koşuldu ve dakikalar birbirini kovalar ve batan kişiden de dalan kişiden de hiçbir eser görülmezken, her bir göz sudaki her bir kıpırtıyı saydı. Bazı tayfalar şimdi bordadaki bir filikaya atlayıp gemiden biraz açıldılar.

"Ha! Ha!" diye haykırdı Daggoo aniden, tepedeki artık sakin, salınan tüneğinden; ve kenardan biraz daha ileriye baktığımızda, mavi dalgalardan dimdik yukarıya uzanan bir kol gördük; tuhaf bir görüntüydü bu, bir mezarın üstündeki otlardan uzanan bir kol gibi.

"İkisi de! İkisi de!.. İkisi de çıktı!" diye haykırdı Daggoo yine, sevinçli bir çığlıkla; ve hemen sonrasında, Queequeg'in bir eliyle cesurca kulaç attığı ve öteki eliyle Kızılderili'nin uzun saçlarını sıkı sıkı tuttuğu görüldü. Onları bekleyen filikaya çektiler ve çabucak güverteye getirdiler; ama Tashtego'nun kendine gelmesi uzun sürdü ve Queequeg de pek canlı görünmüyordu.

Şimdi, bu asil kurtarma nasıl gerçekleştirilmişti? Eh, Queequeg ağır ağır inen kafanın arkasından dalarak, dibine yakın bir yerde büyük bir delik açabilmek için keskin kılıcıyla orada yanlamasına darbeler vurmuştu; sonra kılıcını

3 Gemi gövdesinin su yüzeyinin altında kalan kısmını yosunlardan vs. korumak için yapılan bakır kaplama. (ç.n.)

bırakıp, uzun kolunu ta içeriye ve yukarıya doğru sokmuş ve böylece zavallı Tashtego'yu başından tutarak dışarı çekmişti. Onu bulmak için kolunu ilk soktuğunda, kendisine bir bacak sunulmuş olduğunu iddia etti; ama bunun böyle olmaması gerektiğini ve büyük bir sıkıntıya yol açabileceğini gayet iyi bildiğinden... bacağı geri itmiş ve ustalıklı bir kaldırış ve savuruşla, Kızılderili'ye takla attırmıştı; öyle ki, bir sonraki denemede o iyi, bildik şekilde gelmişti... başı önde olarak. Büyük kafanın kendisine gelince, onun durumu ancak beklenebileceği gibiydi.

Ve böylece, Queequeg'in cesareti ve doğum doktorluğundaki büyük maharetiyle, Tashtego'nun kurtuluşu, daha doğrusu doğumu, başarıyla gerçekleştirilmişti, hem de son derece elverişsiz ve görünüşe göre ümitsiz engellere rağmen; ki bu da asla unutulmaması gereken bir derstir. Ebelik, eskrim ve boksla, binicilik ve kürekle aynı kursta öğretilmelidir.

Gay Headlinin bu garip macerasının kesinlikle bazı kara insanlarına inanılmaz geleceğini biliyorum, gerçi kendileri de karada birisinin bir sarnıca düştüğünü görmüş ya da duymuş olabilirler; çok da ender görülmeyen bir kazadır bu, hem de, ispermeçet balinasının kuyu ağzının aşırı kayganlığı göz önüne alındığında, Kızılderili'ninkinden çok daha sebepsiz yere olan bir kaza.

Ama ihtimal ki, "Bu nasıl olur?" diye bilgece ısrar edilebilir. İspermeçet balinasının içine nüfuz edilmiş, dokulu kafasının onun en hafif ve mantarımsı kısmı olduğunu zannediyorduk; oysa sen onu kendisinden çok daha büyük bir özgül ağırlığa sahip bir ortamda batırıyorsun. O noktada açığını yakaladık. Hiç de değil, ben sizin açığınızı yakaladım; çünkü zavallı Tash içine düştüğü sırada, mahfazanın daha hafif içeriği hemen hemen boşaltılmış ve geriye kuyunun yoğun, tendonlu duvarından başka pek bir şey kalmamıştı... daha önce de söylediğim gibi, deniz suyundan çok daha ağır olan ve bir topağı denizin içinde neredeyse kur-

şun gibi batan, çifte kaynaklanmış, dövülmüş bir maddedir bu. Ama şimdiki örnekte, bu maddenin hızla batma eğilimi, kafanın diğer kısımlarının ondan ayrılmamış olmasıyla maddeten etkisiz hale getirilmişti, öyle ki, gerçekten de çok ağır ve ölçülü bir şekilde battı ve Queequeg'e çevik doğum doktorluğunu koşarken denebilecek bir şekilde icra etmesi için fırsat tanıdı. Evet, koşarken yaptırılan bir doğumdu bu; gerçekten de öyleydi.

Şimdi, eğer Tashtego o kafanın içinde can vermiş olsaydı, çok değerli bir can veriş olurdu bu; rayihalı ispermeçetlerin en beyazı ve en narininin içinde boğulmuş, balinanın gizli iç haznesinde ve kutsal mabedinde, tabuta, cenaze arabasına ve kabre koyulmuş olurdu. Kolayca akla gelen daha tatlı yalnız bir tek son var... Ohiolu bir bal avcısının leziz ölümü; o, içi oyuk bir ağacın çatalında bal ararken, öyle ölçüsüz bir stok bulmuş ki, içeri doğru fazla eğilince, bal onu içine çekmiş ve mumyalamış. Sizce kaç kişi benzer şekilde Platon'un baldan başının[4] içine düşüp, orada tatlı bir şekilde can vermiştir?

4 Efsaneye göre, filozof Platon bebekken arılar ağzında bal yapmış; ağzından bal damlayacağına dair bir işaretmiş bu. (ç.n.)

LXXIX. Bölüm

Çayır

Bu Leviathan'ın yüz hatlarını taramak ya da kafasındaki çıkıntılara dokunmak; henüz hiçbir fizyonomi ya da frenoloji uzmanının[1] üstlenmiş olmadığı bir şeydir bu. Böyle bir girişim ancak Lavater'in[2] Cebelitarık Kayası'nın üzerindeki kırışıkları incelemesi ya da Gall'un[3] bir merdivene tırmanıp Panteon'un kubbesini ellemesi kadar umut verici görünürdü. Yine de, Lavater o ünlü eserinde çeşitli insan yüzlerini ele almakla kalmaz, aynı zamanda atların, kuşların, yılanların ve balıkların yüzlerini dikkatle etüt eder ve orada fark edilebilen ifade değişimleri üzerinde ayrıntılı bir şekilde durur. Gall ve müridi Spurzheim[4] da insandan başka varlıkların frenolojik özellikleriyle ilgili bazı ipuçları ortaya atmaktan geri kalmamışlardır. Dolayısıyla, bu iki yarı bilimin uygulamasında bir öncü olarak pek vasıflı olmasam da, gayret göstereceğim. Her şeyi deniyorum; gücümün yettiklerini başarıyorum.

---

1 Fizyonomi uzmanı yüzden, frenoloji uzmanıysa kafatasından karakter tahlili yapmayı amaçlar. (ç.n.)

2 Johann Kaspar Lavater (1741-1801) İsveçli fizyonomi uzmanı. (ç.n.)

3 Franz Joseph Gall (1758-1828) frenolojinin kurucusu. (ç.n.)

4 Johann Spurzheim (1776-1832) Gall'un asistanı. (ç.n.)

Fizyonomi açısından bakıldığında, ispermeçet balinası kuraldışı bir yaratıktır. Doğru dürüst bir burnu yoktur. Ve burun, yüz hatlarının en merkezîsi ve belirgini olduğundan; ve bunların toplamdaki ifadesini belki de en çok tamamlayanı ve nihayetinde düzenleyeni olduğundan; bir dış uzantı olarak bunun bütünüyle noksan oluşu, balinanın çehresini çok büyük bir ölçüde etkiliyormuş gibi gelebilir. Çünkü peyzaj mimarlığında, bir kule tepesi, bir kubbe, bir anıt ya da herhangi bir tür uzun yapının, manzaranın tamamlanması için neredeyse vazgeçilmez olarak görüldüğü gibi; hiçbir yüz de, burnun yüksek, ajurlu çan kulesi olmadan fizyonomi bakımından tutarlı olamaz. Phidias'ın mermer Jupiter'inin[5] burnunu kırarsanız, geriye ne kadar acınası bir şey kalır! Buna rağmen, Leviathan öyle kudretli bir büyüklüktedir, bütün boyutları öyle haşmetlidir ki, Jupiter'in heykelinde çok çirkin duracak olan eksiklik, onda hiçbir şekilde bir kusur değildir. Hayır, hatta ona fazladan bir ihtişam katar. Balinada bir burun, yersiz bir şey olurdu. Fizyonomi yolculuğunuzda küçük filikanızla onun muazzam kafasının etrafında dolaşırken, hakkındaki asil görüşleriniz hiçbir zaman, tutup çekilebilecek bir burnu olduğu düşüncesiyle hakarete uğramaz. Tahtındaki en kudretli kilise görevlisine bakarken bile sık sık davetsiz olarak aklınıza girmekte ısrar eden baş belası bir fikirdir bu.

Bazı bakımlardan, ispermeçet balinasının fizyonomisinin belki de en etkileyici görüntüsü, kafasının tam önden görüntüsüdür. Bu cephe olağanüstüdür.

Düşünceye dalmış güzel bir insanın çehresi, sabahın sancılandırdığı doğuya benzer. Meranın sakinliğinde, boğanın kıvrımlı çehresinde haşmetli bir şeyler vardır. Ağır topları dağ geçitlerinden yukarı iterken, filin çehresi ihtişamlıdır. İster insana ait olsun isterse hayvana, mistik bir çehre Alman

5 Yunanistan'ın Olimpia kentindeki, dünyanın yedi harikasından biri olan muazzam Zeus heykeli. (ç.n.)

imparatorlarının fermanlarına bastıkları büyük, altın renkli mühür gibidir. "Tanrım: bugün benim elimle yapıldı" anlamına gelir. Ama çoğu yaratıkta, hatta bizzat insanda, çehre, büyük bir sıklıkla sadece kar hattı[6] boyunca uzanan dar bir parça Alp toprağıdır. Shakespeare'in ya da Melancthon'unki[7] gibi pek az alın, öyle yukarılara kadar çıkar ve öyle aşağılara kadar iner ki gözleri berrak, ebedî, gelgitsiz dağ gölleri gibi görünür; ve bunların üstünde, alnın kırışıklarında, dağ avcılarının bir geyiğin kardaki ayak izlerini sürdükleri şekilde, orada su içmeye inen çatal boynuzlu düşüncelerin izini sürer gibi olursunuz. Ama cüsseli ispermeçet balinasında, çehrenin özündeki bu azametli, tanrısal vakar öyle engince artırılmıştır ki onun o tam önden görüntüsüne baktığınızda, Tanrı'yı ve şeytani güçleri, canlı tabiattaki başka herhangi bir objeye baktığınız zamankinden daha kuvvetli bir şekilde hissedersiniz. Çünkü tam olarak herhangi bir nokta görmezsiniz; herhangi bir belirgin yüz hattı, herhangi bir burun, göz, kulak ya da ağız, herhangi bir yüz sergilenmez; gerçek anlamda bir yüzü yoktur onun; bilmecelerle kıvrım kıvrım olan, geniş bir gökkubbeye benzeyen, filikaların, gemilerin ve insanların korkunç sonlarıyla bilinçsizce alçalan o alından başka hiçbir şey yoktur. Bu hayret verici çehre, profilden de daha küçük değildir; gerçi bu şekilde bakıldığında, ihtişamı sizi o derecede hâkimiyeti altına almaz. Profilden, insanda Lavater'e göre deha belirtisi olan, alnın ortasında yarım ay şeklindeki o yatay girintiyi açıkça fark edersiniz.

Ama nasıl? İspermeçet balinasında deha mı? İspermeçet balinası hiç kitap yazmış mı, söylev vermiş mi? Hayır, onun büyük dehasını, bunu kanıtlamak için özel bir şey yapmayışı beyan ediyor. Ve bir de, piramitlerinkine benzeyen sessizliği. Ve bu da bana, eğer büyük ispermeçet balinası

---

6 Karın yıl boyunca hiç erimediği yükseklik. (ç.n.)

7 Philipp Melanchthon (1497-1560) çok geniş alınlı bir Alman ilahiyatçı. (ç.n.)

genç şark âlemince[8] bilinseydi, onların çocuksu bir şekilde batıl inançlı düşüncelerinin onu tanrılaştırmış olacağını hatırlatıyor. Onlar, dilsiz olduğu için Nil timsahını[9] tanrılaştırmışlardı; ve ispermeçet balinasının da dili yoktur, ya da en azından, dışarı uzatılamayacak kadar küçüktür. Eğer günün birinde yüksek kültürlü, şiirsel bir millet eski zamanların şen pagan tanrılarını cezbedip onların doğuştan gelen haklarına yeniden sahip çıkmalarını sağlayacak ve onları artık egoist[10] olan gökte, artık büyüsünü kaybetmiş o tepede canlı olarak yeniden tahta oturtacak olursa; o zaman emin olun ki oralara, Jupiter'in yüksek koltuğuna çıkarılan büyük ispermeçet balinası hükmedecektir.

Champollion[11] kırışık granit hiyeroglifleri deşifre etmişti. Ama her insanın ve her varlığın yüzünün Mısır'ını deşifre edecek bir Champollion yok. Fizyonomi, diğer bütün beşerî ilimler gibi, sadece geçici bir masaldır. O halde, eğer otuz dili okuyabilen Sör William Jones,[12] daha derin ve incelikli anlamlarıyla en basit köylünün yüzünü okuyamıyor idiyse, tahsilsiz Ishmael ispermeçet balinasının çehresinin korkunç Chaldee'sini[13] okumayı nasıl umut edebilir? Ama o çehreyi önünüze koyuyorum. Okuyabilirseniz okuyun onu.

---

8 Kadim Mısırlılar. (ç.n.)

9 Romalı tarihçi Plutarkhos eski Mısırlıların timsaha, dili olmamasının onu Tanrı'ya benzer kılmasından dolayı taptıklarını yazmıştı. (ç.n.)

10 Tek tanrının hüküm sürdüğü. (ç.n.)

11 Jean-François Champollion (1790-1832) Rosetta taşını deşifre eden Fransız araştırmacı. (ç.n.)

12 (1746-1794) Hint-Avrupa dillerinin bağlantılı olduğunu ilk ileri süren İngiliz filolog. (ç.n.)

13 Babil yazıtlarında kullanılan kadim bir Aram dili. (ç.n.)

LXXX. Bölüm

Fındık

İspermeçet balinası fizyonomi bakımından bir sfenks ise, frenoloji uzmanına da beyni, karelenmesi imkânsız geometrik bir daire[1] gibi görünür.

Tamamen yetişkin bir yaratıkta, kafatasının uzunluğu en az altı metre gelir. Altçeneyi menteşelerinden ayırırsanız, bu kafatasının yandan görünüşü, tümü yatay bir taban üzerinde duran, hafif bir eğime sahip bir düzlemin yanı gibidir. Ama başka bir yerde görmüş olduğumuz gibi, hayattayken bu eğimli düzlem, üzerine binen peteğin ve ispermeçetin muazzam kütlesiyle köşeli bir biçimde doludur ve neredeyse kare şeklindedir. Yüksek ucunda kafatası, kütlenin o kısmını barındırmak için bir krater oluşturur; bu kraterin uzun zeminin altında, yirmi beş santim uzunluğu ve bir o kadar da derinliği nadiren aşan başka bir boşluktaysa, bu canavarın ancak bir avuç kadar olan beyni bulunur. Hayattayken bu beyin, görünürdeki alnından en az altı metre uzaklıktadır; Québec'in güçlendirilmiş istihkâmlarının dâhilindeki en iç

1 Çözülemeyen bir problem; belli bir daireyle aynı alana sahip bir kare çizmeyi içeren eski bir geometri problemi; 1882'de pi sayısının tabiatından dolayı bunun çözümsüz olduğu kanıtlanmıştı. (ç.n.)

sığınak gibi, onun engin siperleri arkasında gizlidir. Seçkin bir mücevher kutusu gibi, onun içinde öyle saklıdır ki, ispermeçet balinasının, ispermeçet haznesinin metreküplerinin oluşturduğu o belirgin, beyin benzeri şekilden başka bir beyni olduğunu kesinlikle reddeden bazı balinacılar tanıdım. Onların anlayışına göre, tuhaf kıvrımlar, tabakalar ve katmanlar halinde olduğundan, onun o mistik kısmını zekâsının merkezi olarak görmek, genel kudretinin fikriyle daha tutarlı görünmektedir.

Demek ki, canlı, dokunulmamış halinde, frenolojik olarak bu Leviathan'ın kafasının tümüyle bir yanılsama olduğu açıktır. Gerçek beynine gelince, hayattayken bunun hiçbir belirtisini görmez ve hissetmezsiniz. Balina, kudretli olan bütün şeyler gibi, alelade dünyaya karşı sahte bir çehre takınır.

Kafatasının üzerindeki ispermeçetli yığınları kaldırır ve sonra yüksek ucu olan arka ucuna arkadan bakarsanız, aynı konumda ve aynı bakış açısından görülen insan kafatasına olan benzerliğine hayret edersiniz. Hatta, bu tersine çevrilmiş kafatasını (insanınkinin boyutuna indirilmiş olarak) insan kafataslarının bulunduğu bir resmin içine koyarsanız, ister istemez onu diğerleriyle karıştırırsınız; ve tepesinin bir kısmındaki girintileri fark ederek, frenolojik tabirle, "Bu adamın hiç özsaygısı ve hürmeti yokmuş," dersiniz. Ve olağanüstü cüssesinin ve gücünün somut gerçekliğiyle birlikte bu yoksunlukları da göz önüne alarak, kendi kendinize en yüce kudretin ne olduğuna dair, en keyiflendirici olmasa da en doğru fikri oluşturabilirsiniz.

Ama balinanın asıl beyninin orantılı boyutlarından, grafiğinin yeterli bir biçimde çizilemeyeceğini düşünüyorsanız, o zaman sizin için başka bir fikrim var. Hemen hemen herhangi bir dörtayaklının omurgasına dikkatle bakarsanız, omurlarının, hepsi de asıl kafatasına ilkel bir benzerlik taşıyan, ipe dizilmiş cüce kafataslarından ibaret bir kolyeyi andırması sizi hayrete düşürür. Omurların kesin olarak ge-

lişmemiş kafatasları olduğu, Almanların bir kuruntusudur. Ama anladığım kadarıyla, Almanlar bu garip dış benzerliği fark eden ilk insanlar değildi. Bir zamanlar ecnebi bir arkadaşım, öldürdüğü bir düşmanının, omurlarını bir tür kabartma olarak kanosunun sivri pruvasına döşemekte olduğu iskeletinde buna dikkatimi çekmişti. Şimdi, frenoloji uzmanlarının araştırmalarını beyincikten omurga kanalına devam ettirmemekle önemli bir şeyi ihmal etmiş olduklarını düşünüyorum. Çünkü bir insanın belkemiğinde, karakterinin büyük bir kısmının belirtileri bulunduğunun keşfedileceğine inanıyorum. Her kimseniz, kafatasınızdan ziyade omurganızı yoklamayı tercih ederim. Şimdiye kadar, ince bir kirişe benzeyen hiçbir omurga, noksansız ve asil bir ruhu ayakta tutmamıştır. Kısmen dünyaya salladığım bayrağın sağlam, cüretkâr direği olarak, omurgamdan sevinç duyuyorum.

Frenolojinin bu omurga dalını ispermeçet balinasına uygulayın. Kafatası boşluğu ilk boyun omuruyla devamlılık arz eder ve o omurun içinde, omurga kanalının dibi yirmi beş santim çapında, kendisi yirmi santim boyundadır ve tabanı aşağıda olan bir üçgen biçimindedir. Kanal, geri kalan omurların içinden geçerken daralır, ama hatırı sayılır bir mesafe boyunca geniş hacimli olmaya devam eder. Şimdi, elbette bu kanal büyük bir ölçüde beyinle aynı tuhaf ve lifli maddeyle, yani omurilikle doludur ve beyinle doğrudan doğruya iletişim içindedir. Dahası, omurilik beynin boşluğundan çıktıktan sonra metreler boyunca azalmayan ve neredeyse beyninkine eşit bir çevre ölçüsünde kalır. Bütün bu koşullar göz önüne alındığında, balinanın omurga frenolojisini incelemek ve haritasını çıkarmak mantıksızca olur muydu? Çünkü bu ışık altında bakıldığında, omuriliğinin şaşırtıcı göreceli büyüklüğü, asıl beyninin şaşırtıcı göreceli küçüklüğünü fazlasıyla telafi etmektedir.

Ama bırakalım, bu ipucu frenoloji uzmanlarını nasıl etkilerse etkilesin; ben sadece, ispermeçet balinasının kambu-

ruyla ilgili olarak, bir an için omurga teorisini doğru kabul ederdim. Eğer yanılmıyorsam, bu heybetli kambur daha büyük omurlardan birinin üzerinde yükselir ve dolayısıyla bir anlamda onun bombeli dış kalıbıdır. O halde, göreceli konumuna bakarak, bu yüksek kambura ispermeçet balinasındaki metanet ya da yenilmezlik organı diyorum. Ve bundan sonra o büyük canavarın yenilmez olduğuna inanmak için nedenleriniz olacak.

LXXXI. Bölüm

Pequod Bakire'yle Karşılaşıyor

Kaderimizde belirlenmiş gün gelip çattı ve bunun gereğince, kaptanı Derick De Deer olan, Bremen'den Jungfrau[1] gemisiyle karşılaştık.

Bir zamanlar dünyanın en önemli balinacı halkları olan Hollandalılar ve Almanlar, şimdi en önemsizleri arasındadır; ama Pasifik'te, çok geniş enlem ve boylam aralıklarıyla, orada burada zaman zaman hâlâ onların bayraklarıyla karşılaşırsınız.

Her nedense, Jungfrau bize saygılarını sunmaya oldukça hevesli görünüyordu. Henüz Pequod'dan epeyce uzaktayken pruvasını rüzgâra doğru çevirdi ve denize bir filika indirdi; kıç tarafında değil de, sabırsızca pruvada durmakta olan kaptanı bize doğru sevk edildi.

"Elinde ne var onun?" diye haykırdı Starbuck, Alman'ın sallamakta olduğu bir şeyi işaret ederek. "Olamaz!.. Bir yağdanlık!"

"O değil," dedi Stubb, "hayır, hayır, bir kahve demliği bu, Bay Starbuck; bize kahve yapmaya geliyor o Yarman;[2]

1 (Alm.) Genç kız, bakire. (ç.n.)

2 Alman. (ç.n.)

yanındaki o büyük teneke kutuyu görmüyor musunuz?.. Kaynar su o. Aa! Fena bir adam değilmiş bu Yarman."

"Hadi canım sen de," diye haykırdı Flask, "bir yağdanlık ve bir yağ tenekesi onlar. Yağı bitmiş ve bizden dilenmeye gelmiş."

Bir yağ gemisinin balina av sahasında yağ ödünç alıyor olması ne kadar garip görünse de ve Newcastle'a kömür taşımakla[3] ilgili o atasözünü tersinden ne kadar yalanlasa da, bazen böyle bir şey gerçekten olur; ve bu vakada, Kaptan Derick De Deer, Flask'in beyan ettiği gibi, kesinlikle bir yağdanlık taşıyordu.

Kaptan güverteye çıkarken Ahab, elindeki şeye hiç aldırış etmeden, aniden onun karşısına çıktı; ama Alman çok geçmeden bozuk lehçesiyle Beyaz Balina'dan tamamen habersiz olduğunu belli etti; sonra konuşmayı derhal yağdanlığına ve yağ tenekesine çevirerek –Bremen yağının son damlası bitmiş ve eksikliği gidermek için henüz bir tek uçan balık bile yakalanmamış olduğundan– geceleri hamağına derin bir karanlıkta yatmak zorunda oluşuyla ilgili bazı laflar etti; ve gemisinin gerçekten de, balina sanayisinde teknik olarak *temiz* (yani boş) denen bir halde olduğunu ve Jungfrau ya da Bakire adını fazlasıyla hak ettiğini ima ederek sözlerini bitirdi.

Gereksinimleri sağlandı ve Derick gemiden ayrıldı; ama henüz gemisinin yanına ulaşmamıştı ki her iki teknenin direk başlarından hemen hemen aynı anda balina haberi verildi; ve Derick ava öyle hevesliydi ki yağ tenekesini ve yağdanlığını gemiye koymak için duraklamadan filikasını çevirdi ve birer yağdanlık olan Leviathanların peşine düştü.

Şimdi, av hayvanları rüzgâraltına doğru su yüzüne çıkmış olduğundan, o ve çok geçmeden onu takip eden diğer üç Alman filikası, Pequod'un teknelerine karşı hatırı sayılır bir avantaja sahipti. Sekiz balina vardı, ortalama bir gruptu bu. Tehlikenin farkında olduklarından, hepsi aynı hizada,

3 Tereciye tere satmak; kömür üreten Newcastle'a kömür götürmek. (ç.n.)

rüzgârın tam önünde büyük bir hızla gidiyorlardı, yan yana koşulmuş atlar gibi, böğürleri birbirine sürtünüyordu. Denizin üzerine durmaksızın kocaman, geniş bir parşömen rulosu seriliyormuş gibi, kocaman, geniş bir iz bırakıyorlardı.

Bu hızlı izin tam ortasında ve kulaçlarca gerisinde, nispeten yavaş ilerleyişine ve aynı zamanda, üstünü kaplayan olağandışı sarımsı kabuklara bakılırsa, sarılığa ya da başka bir hastalığa yakalanmış gibi görünen, devasa, kambur, yaşlı bir erkek balina yüzüyordu. Bu balinanın ilerideki gruba ait olduğu şüpheliydi; çünkü böyle yaşlı ve saygıdeğer Leviathanların sokulgan olması alışıldık değildir. Buna rağmen, onların izinden ayrılmıyordu, gerçi aslında arkalarında bıraktıkları karışık sular hızını kesiyor olmalıydı, çünkü geniş ağzındaki beyaz kemik, ya da kabartı, iki muhalif akıntı karşılaştığı zaman oluşan kabartı gibi ikiye yarılmıştı. Püskürtüsü kısa, yavaş ve zahmetliydi; boğulurcasına bir fışkırmayla geliyor ve yırtık şeritler halinde tükeniyor, peşinden de balinada, suyun altında, öteki gömülü ucundan çıkıyormuş gibi görünen ve arkasındaki suların kabarcıklaşmasına sebep olan tuhaf, telaşlı hareketler meydana geliyordu.

"Kimde afyon ruhu var?" dedi Stubb. "Korkarım onun karnı ağrıyor. Tanrım, iki dönümlük karın ağrısı çektiğinizi düşünün! Ters rüzgârlar onun içinde deli bir Noel kutluyor, çocuklar. Şimdiye kadar kıçtan estiğini gördüğüm ilk kötü rüzgâr bu; ama bakın, hiçbir balina böyle yalpa vurmuş mudur? Yekesini kaybetmiş olmalı."

Bir güverte dolusu korkmuş atla Hindistan sahiline yaklaşan, fazla yüklü bir ticaret gemisinin yol alırken karina ettiği,[4] gömüldüğü, yalpaladığı ve debelendiği gibi; bu ihtiyar balina da yaşlı cüssesini kaldırmaya uğraşıyor ve arada sırada kısmen hantal kaburga uçlarının üzerine dönerek, sancak tarafındaki kopmuş yüzgecinin kalıntısında,

4 Geminin, karinasını –su altında kalan kısmını– ortaya çıkaracak şekilde yan yatması. (ç.n.)

dolambaçlı rotasının nedenini açığa vuruyordu. O yüzgeci dövüşürken mi kaybetmişti, yoksa öyle mi doğmuştu, bunu anlamak mümkün değildi.

"Biraz bekle, ihtiyar, o yaralı kolun için sana bir askı vereyim," diye haykırdı zalim Flask, yanındaki balina ipini işaret ederek.

"Dikkat et de o iple o seni asmasın," diye haykırdı Starbuck. "Asılın küreklere, yoksa onu Alman yakalayacak."

Bütün rakip filikalar birlikte bir tek niyetle bu balığa yönelmişti, çünkü yalnız en büyük ve dolayısıyla en değerli balina olmakla kalmıyordu, onlara en yakın olanıydı ve üstelik, öteki balinalar o an için neredeyse takip edilemeyecek kadar büyük bir hızla gidiyorlardı. Bu kritik anda Pequod'un tekneleri yıldırım hızıyla, denize son indirilen üç Alman filikasının yanından geçmişti; ama ecnebi rakipleri her an daha çok yaklaşıyorduysa da Derick'in filikası çok önceden yola çıkmış olduğu için takipte hâlâ başı çekiyordu. Tek korkuları, daha şimdiden hedefine böylesine yakın olduğundan, kendileri onu tam olarak yakalayıp geçemeden demirini fırlatma fırsatı bulmasıydı. Derick'e gelince, böyle olacağından çok emin görünüyor ve zaman zaman alaycı bir hareketle diğer filikalara yağdanlığını sallıyordu.

"Nezaketsiz ve nankör köpek!" diye haykırdı Starbuck. "Daha beş dakika önce onun için doldurduğum sadaka kutusunun ta kendisiyle beni alaya alıyor ve bana meydan okuyor!" –sonra eski hararetli fısıltısıyla– "Asılın, tazılar! Peşini bırakmayın!"

"Nedir, söyleyeyim, adamlarım," diye haykırdı Stubb müretteba tına, "sinirlenmek benim dinime aykırı; ama o alçak Yarman'ı çiğ çiğ yemek isterdim... Çekin, olmaz mı? O namussuzun beni yenmesine izin mi vereceksiniz? Konyak sever misiniz? O halde, en iyi adama bir fıçı konyak. Haydi, neden birileri bir damar çatlatmıyor? Kim demir attı... bir santim bile kıpırdamıyoruz... hiç hareket etmiyoruz. Alo,

filikanın dibinde otlar bitiyor... ve yemin ederim, şu direk filizleniyor. Böyle olmaz, çocuklar. Şu Yarman'a bakın! Uzun sözün kısası, adamlarım, ateş püskürecek misiniz, püskürmeyecek misiniz?"

"Ah! Çıkardığı şu köpüklere bakın!" diye haykırdı Flask yerinde zıplayarak... "Ne kambur ama... Ah, *çalıştırın* şu adaleleri... kütük gibi yatıyor! Ah! Delikanlılarım, *fırlayın*... Akşam yemeğinde krep ve deniztarağı var, biliyorsunuz, delikanlılarım... Fırında istiridye ve kek var... Ah, fırlayın haydi, *fırlayın*... Yüz fıçı çıkar ondan... Şimdi kaybetmeyin onu... Hayır, ah, *kaybetmeyin*!.. Şu Yarman'a bakın... Ah, yemeğiniz için çekin, delikanlılarım... Ne büyük bir balina! Ne kocaman bir lokma! İspermeçet sevmez misiniz? İşte üç bin dolar gidiyor, adamlarım!.. Bir banka!.. Bütün bir banka! İngiltere bankası!.. Ah, *haydi, haydi, haydi!*.. Şimdi o Yarman ne yapıyor?"

O anda Derick yağdanlığını ve yağ tenekesini de ilerleyen filikalara fırlatmaktaydı; belki de rakiplerinin ilerleyişini aksatmak ve aynı zamanda o geriye doğru fırlatışın bir anlık itici gücüyle kendi ilerleyişini ekonomik bir şekilde hızlandırmak gibi çifte bir niyetle.

"Terbiyesiz Hollanda balıkçı gemisi!" diye haykırdı Stubb. "Şimdi elli bin hat gemisi dolusu kızıl saçlı şeytan gibi çekin, adamlarım. Ne dersin, Tashtego; eski Gay Head şerefine belkemiğini yirmi iki parçaya bölebilecek bir adam mısın? Ne dersin?"

"Çekmezsem belamı bulayım diyorum," diye haykırdı Kızılderili.

Alman'ın sataşmalarıyla, şiddetle ama dengeli bir biçimde körüklenen, Pequod'un üç filikası, şimdi neredeyse başa baş seyretmeye başladılar ve bu şekilde dizilmiş olarak, bir an için ona yaklaştılar. Üç kaptan yardımcısı, filika liderlerinin avlarına yaklaşırkenki o güzel, serbest, yiğitçe tavrıyla, gururla ayakta duruyorlar, arada sırada coşturucu bir

şekilde, "İşte süzülüyor! Beyaz dişbudak esintisine[5] hurra! Kahrolsun Yarman! Geçip gidin onu!" diye haykırarak kıç kürekçisini destekliyorlardı.

Ama Derick'in baştan öyle kesin bir avantajı vardı ki, eğer ilahi takdir adamın üzerine hakkaniyetle, orta kürekçisinin palasını yakalayan bir yengeç[6] biçiminde inmemiş olsaydı, bütün kahramanlıklarına rağmen bu yarıştan galip çıkardı. Bu acemi denizci beyaz dişbudağını kurtarmaya çabalarken ve bunun sonucu olarak filikası neredeyse alabora olurken Derick büyük bir hiddetle adamlarına gürleyedursun; bu, Starbuck, Stubb ve Flask için iyi bir zamandı. Bir haykırışla kararlı bir şekilde ileri fırladılar ve verev olarak Alman'ın kıç tarafına sıralandılar. Bir saniye sonra, dört filikanın hepsi de diyagonal olarak balinanın hemen arkasındaydı; iki yanlarından da onun oluşturduğu köpüren kabartı uzanıyordu.

Müthiş, son derece acıklı ve deli edici bir manzaraydı bu. Şimdi balina başı yukarıda gidiyor ve püskürtüsünü devamlı, eziyetli bir fıskiye halinde önüne gönderiyor, bu arada, zavallı tek yüzgeci bir korku ıstırabı içinde böğrünü dövüyordu. Bocalayan kaçışında bir o yana bir bu yana yalpalanıyor ve yine de, içine daldığı her dalgada sarsılarak denize batıyor, ya da yana doğru yuvarlanarak, çırpınan tek yüzgecini göğe çeviriyordu. Kanadı kesik bir kuşun buna benzer bir şekilde, havada korku dolu, kırık daireler çizdiğini, korsan şahinlerden boşuna kaçmaya çabaladığını görmüştüm. Ama kuşların sesi vardır ve dokunaklı feryatlarla korkularını ilan ederler; ama denizin bu muazzam, dilsiz hayvanının korkusu onun içinde zincirlenmiş ve büyülenmiş bir haldeydi; hava deliğinden yaptığı o boğulurcasına solumadan başka bir sesi yoktu ve bu, görüntüsünü anlatılmaz bir şekilde

5 Kürek çekiş gücü; gerçek bir esinti olmadığı zaman yelkenli tekneler, çoğunlukla beyaz dişbudaktan yapılan küreklerle hareket ettirilirdi. (ç.n.)

6 Kürekçinin beceriksizliği yüzünden palaya yanlış vuran bir dalga. (ç.n.)

acıklı kılıyordu; yine de, hayret verici cüssesinde, kale kapısına benzeyen çenesinde ve her şeye gücü yeten kuyruğunda, ona böyle acıyan en yürekli adamı bile dehşete düşürmeye yetecek şeyler vardı.

Şimdi geçecek sadece birkaç dakikayla, avantajın Pequod'un filikalarına geçeceğini gören Derick, oyununun böyle bozulmasındansa, son fırsat ebediyen kaçmadan, ona olağandışı uzun gelmiş olması gereken bir fırlatışı göze almayı seçti.

Ama onun zıpkıncısı vuruş için ayağa kalkar kalkmaz, üç kaplan birden –Queequeg, Tashtego, Daggoo– içgüdüsel olarak ayağa fırladı ve diyagonal bir sıra halinde durarak aynı anda dikenlerini doğrulttular; ve Alman zıpkıncının başının üzerinden fırlatılan üç Nantucket demiri, balinaya saplandı. Kör edici köpük ve beyaz başlıklı dalga buğuları! Üç filika balinanın düşüncesizce atılışının ilk hışmıyla Alman'ın filikasını öyle bir kuvvetle yana savurdu ki hem Derick hem de afallamış zıpkıncısı denize döküldü ve uçan üç tekne yanlarından geçip gitti.

"Korkmayın, tereyağı kutularım,"[7] diye haykırdı Stubb yanlarından yıldırım gibi geçerken onlara bir göz atarak; "az sonra alacaklar sizi... hem de nasıl... kıç tarafında köpekbalıkları gördüm... Saint Bernard köpekleri, bilirsiniz... sıkıntıdaki yolcuları rahatlatırlar. Hurra! İşte böyle seyredilir. Her bir tekne bir güneş ışını! Hurra!.. İşte kuduz bir pumanın kuyruğuna bağlanmış üç teneke çaydanlık gibi gidiyoruz! Bir düzlükte iki tekerlekli bir arabayla bir file bağlanmayı aklıma getiriyor bu... ona öyle bağlandığınızda, tekerleklerin çubuklarını uçurur bu, çocuklar; ve bir tepeye rast geldiğinizde dışarı fırlama tehlikesi de vardır. Hurra! İnsan Davy Jones'u boylarken böyle hisseder işte... sonsuz, eğimli bir düzlemden aşağı sürekli bir hücum! Hurra! Bu balina ebedî postayı taşıyor!"

---

7 Hollandalılar anlamında aşağılayıcı bir tabir. (ç.n.)

Ama canavarın kaçışı kısa sürdü. Aniden nefesi kesilerek bir fırtına çalkantısıyla derine daldı. Üç ip, aşındıran bir hızla babaların etrafında öyle kuvvetli bir şekilde döndü ki, onlarda derin oyuklar meydana getirdi; bu arada, zıpkıncılar bu hızlı dalışın çok geçmeden ipleri tüketeceğinden öyle korkuyorlardı ki balinaya tutunmak için, bütün maharetli güçlerini kullanarak dumanı tüten ipi tekrar tekrar doluyorlardı; öyle ki, sonunda –üç ipin, içinden geçip doğruca maviliğe girdiği kurşun kaplı kurtağızlarına binen dikey gerilimden dolayı– pruvaların borda tirizleri suyla neredeyse aynı hizaya geldi; üç filikanın kıçıysa iyice havaya kalkmıştı. Ve balina çok geçmeden dalmayı kesince, bir süre bu vaziyette kaldılar; pozisyon biraz hassas olsa da, daha fazla ip harcamaktan korkuyorlardı. Ama birçok filika bu şekilde aşağı çekilmiş ve yitirilmiş olduğu halde, "tutunmak" denen bu şey; balinanın sırtından, canlı etinin keskin dikenlerle çengellenmesi; işte, çoğu zaman Leviathan'a azap vererek çok geçmeden onu düşmanlarının keskin mızrağıyla karşılaşmak üzere tekrar su yüzüne çıkaran da budur. Yine de, işin tehlikesi bir yana, bu yöntemin her zaman en iyi yöntem olduğu kuşkuludur; çünkü mantık olarak, vurulmuş balina ne kadar su altında kalırsa, o kadar yorgun düştüğünü farz etmek gerekir. Zira, onun engin yüzeyinden dolayı –tam yetişkin bir ispermeçet balinasında 200 metrekareye yakın bir şeydir bu– suyun basıncı muazzamdır. Hepimiz bizim kendimizin ne şaşırtıcı bir atmosferik ağırlık altında durduğumuzu biliyoruz; burada, yeryüzünde, havada bile; o halde, sırtında iki yüz kulaçlık bir okyanus kolonu taşıyan balinanın yükü ne kadar engindir! En azından elli atmosferin ağırlığına eşit olmalıdır. Bir balinacı bunun, üzerinde bütün topları, erzakı ve adamlarıyla birlikte, yirmi hat gemisinin ağırlığında olduğunu tahmin etmiştir.

Üç filika usulca dalgalanan o denizde durmuş, aşağıya, onun ebedî mavi öğle vaktine bakarken; ve suyun derinliklerinden bir tek inilti ya da feryat, hatta bir kıpırtı ya da kabarcık bile gelmezken; hangi kara insanı, bütün o sessizliğin ve

sükûnetin altında, denizlerin en büyük canavarının acı içinde kıvranıp büküldüğünü düşünürdü! Pruvalarda görülen dikey ip yirmi santim bile yoktu. Azametli Leviathan'ın, ayaklı bir duvar saatinde çanları çalıştıran en büyük ağırlığın asılı durduğu gibi, böyle üç ince iplikle asılı durması inanılır bir şey gibi görünüyor mu? Asılı mı? Peki nereye? Üç tahta parçasına. Bir zamanlar muzaffer bir tavırla hakkında şunların söylendiği yaratık bu mu: "Onun derisini dikenli demirlerle doldurabilir misiniz? Ya da kafasını balık mızraklarıyla? Ona saldıranın kılıcı tutunamaz, ona mızrak, ne kargı ne de zırh yeleği dayanır: Demirleri saman gibi görür o; oklar onu kaçıramaz; kargıları anız sayar; sallanan mızraklara güler!" O yaratık bu mu? Bu mu o? Ah! Kâhinlerin söyledikleri gerçek olmuyor. Çünkü kuyruğunda bin tane uyluğun kuvvetiyle, Leviathan, Pequod'un balık mızraklarından saklanmak için başını denizin dağları altına sokmuştu!

Öğleden sonranın o meyilli günışığında, üç filikanın yüzeyin altına düşürdüğü gölgeler, Kserkses'in[8] ordusunun yarısına gölge yapmaya yetecek kadar uzun ve geniş olmalıydı. Başının üzerinde uçuşan böyle dev gibi hayaletler, yaralı balinaya ne kadar dehşet verici geliyordu kim bilir!

"Hazır olun, adamlarım; kıpırdanıyor," diye haykırdı Starbuck, üç ip suyun içinde aniden titreşmiş, âdeta manyetik kablolarla, açık seçik bir şekilde yukarıya, onlara doğru, balinanın ölüm kalım çarpıntılarını iletmiş ve böylece her kürekçi oturduğu yerde bunları hissetmişti. Bir dakika sonra, pruvalardaki aşağı doğru gerilimden büyük ölçüde kurtulan filikalar yukarıya zıpladılar, küçük bir buz kütlesinin, üzerindeki kalabalık bir beyaz ayı sürüsü bir şeyden korkup denize atladığı zaman yaptığı gibi.

"İpi çekin! İpi çekin!" diye haykırdı Starbuck tekrar. "Yukarı geliyor."

---

8 MÖ 485-465 yıllarında Pers İmparatorluğu'nu yöneten I. Kserkses; iki milyon askerden oluşan bir ordusu olduğu söylenir. (ç.n.)

Daha bir saniye önce bir karışı bile kurtarılamayan ipler şimdi, suları damlayarak, uzun, hızlı büklümler halinde filikaların içine geri atılıyordu ve çok geçmeden balina, avcılardan en fazla iki gemi uzunluğundaki bir mesafede su yüzeyine çıktı.

Hareketleri aşırı ölçüdeki yorgunluğunu açıkça gösteriyordu. Çoğu kara hayvanında, damarlarının birçoğunda, yaralandıkları zaman kan akışının belirli yönlerde en azından bir dereceye kadar kesilmesini sağlayan bazı supaplar ya da taşkın kapakları vardır. Balinada böyle değildir; onun özelliklerinden biri, kan damarlarının bütünüyle kapakçıksız bir yapıya sahip olmasıdır; öyle ki, bir zıpkın gibi son derece küçük bir uçla delindiğinde bile, bütün atardamar sisteminde derhal ölümcül bir drenaj başlar; ve bu, suyun, yüzeyin büyük bir mesafe altındaki olağanüstü basıncıyla şiddetlendiğinde, canının kesintisiz ırmaklar halinde vücudundan akıp gittiği söylenebilir. Yine de, içindeki kan miktarı öyle engindir ve bunun dâhilî çeşmeleri öyle uzak ve sayısızdır ki, hatırı sayılır bir süre boyunca böyle kan kaybedip durmaya devam eder; tıpkı bir kuraklıkta, kaynağı ırak ve görünmez tepelerin pınarlarında olan bir nehrin aktığı gibi. Şimdi, filikalar bu balinaya doğru kürek çektiği, canları pahasına salınan kuyruk kanatlarının üstüne yanaştığı ve mızraklar saplandığında da, bunları yeni açılan yaradan çıkan ve sürekli olarak fışkıran düzenli fıskiyeler takip etti; kafasındaki doğal püskürtme deliğiyse korku içindeki nemini aralıklarla fakat süratle havaya gönderiyordu. Bu yarıktan henüz kan gelmiyordu, çünkü şimdiye kadar hayati bir yerinden vurulmamıştı. Anlamlı bir şekilde canı olarak adlandırdıkları şeye dokunulmamıştı.

Şimdi filikalar etrafını daha yakından kuşatırken, normal olarak su altında kalan kısmıyla birlikte, bedeninin bütün üst tarafı açıkça ortaya çıktı. Gözleri, daha doğrusu, gözlerinin bulunmuş olduğu yerler görüldü. Yıkıldıkları zaman en ulu meşelerin budak deliklerinde tuhaf, biçimsiz kütlelerin

toplandığı gibi, bir zamanlar balinanın gözlerinin işgal etmiş olduğu noktalardan şimdi, görüntüsü fena halde acıklı kör bombeler çıkıyordu. Ama acıma yoktu. Bütün yaşlılığına, tek koluna ve kör gözlerine rağmen, o ölmeli ve katledilmeliydi, insanların şenlikli düğünlerini ve başka eğlencelerini aydınlatmak ve ayrıca, bir canlının hiçbir koşulda başka bir canlıya zarar vermemesini vaaz eden ağırbaşlı kiliseleri ışıklandırmak için. Hâlâ kanının içinde yuvarlanarak, sonunda böğrünün aşağılarında, bir kile hacminde, tuhaf bir şekilde rengi atmış bir şişkinlik ya da yumruyu kısmen açığa çıkardı.

"Güzel bir nokta," diye haykırdı Flask; "onu oradan bir delivereyim."

"Dur hele!" diye haykırdı Starbuck. "Buna gerek yok!"

Ama insaniyetli Starbuck çok geç kalmıştı. Hamle yapıldığı anda, bu zalim yaradan ülserli bir fıskiye fışkırdı ve bununla dayanılmaz bir ıstıraba itilen balina, şimdi koyu kan püskürterek süratli bir hışımla körlemesine teknenin üzerine atıldı, onları ve sevinç içindeki mürettebatlarını tepeden tırnağa, yağdırdığı pıhtılaşmış kana buladı, Flask'in filikasını alabora etti ve pruvasını parçaladı. Onun ölüm darbesiydi bu. Çünkü artık kan kaybından öyle bitkin düşmüştü ki, çaresizce yalpalanarak yaratmış olduğu enkazdan uzaklaştı; yan yatarak hızlı hızlı soludu, kopuk yüzgecini etkisizce çırptı, sonra, sonuna yaklaşan bir dünya gibi, defalarca ağır ağır döndü; göbeğinin beyaz sırlarını açığa çıkardı; bir kütük gibi yattı ve öldü. Son nefesini verdiği o püskürtü çok acıklıydı. Görünmeyen ellerin kudretli bir çeşmeden azar azar suyu çektiği ve fıskiye sütununun yarı boğulmuş, hüzünlü gurultularla gittikçe alçaldığı gibi... balinanın son uzun ölüm püskürtüsü de böyleydi işte.

Mürettebat geminin gelişini beklerken, kısa bir süre içinde ceset, hazineleri yağmalanmamış olarak batma belirtileri gösterdi. Starbuck'ın emirleriyle derhal değişik noktalarda ona ipler bağlandı, öyle ki çok geçmeden her filika bir şa-

mandıra olmuştu; batan balina birkaç karış aşağılarında kablolarla asılı duruyordu. Gemi yakına geldiğinde, balina çok özenli bir yönetimle onun yanına nakledildi ve orada en sağlam kuyruk zincirleriyle sıkıca bağlandı, çünkü yapay olarak kaldırılmadığı takdirde, cesedin anında dibe batacağı aşikârdı.

Öyle tesadüf etti ki, belle ona neredeyse ilk kesik atıldığında, daha önce tasvir edilen şişkinliğin alt kısmında, etine gömülü bütün bir paslanmış zıpkın bulundu. Ama yakalanan balinaların ölü bedenlerinde sık sık, etraflarındaki et, yerlerini belirtecek herhangi bir çıkıntı olmaksızın tamamen iyileşmiş zıpkın parçaları bulunduğundan; bu vakada, değinilen ülserleşmeyi tam olarak açıklayacak, bilinmeyen başka bir neden olmalıydı. Ama daha da garibi, onun içinde, gömülü demirin yakınlarında, etrafındaki et tamamen sağlam olan taş bir mızrak başının bulunmuş olmasıydı. O taş mızrağı kim atmıştı? Ve ne zaman? Amerika keşfedilmeden çok önce, kuzeyli bir Kızılderili atmış olabilirdi onu.

Bu azman sandığı karıştırarak başka hangi olağanüstü şeyler ortaya çıkarılabilirdi Tanrı bilir. Ama cesedin fazlasıyla artan batma eğiliminden dolayı geminin görülmemiş bir şekilde denize doğru yan yatmasıyla, daha çok keşif yapılması aniden engellendi. Fakat işlerin düzenlenmesinden sorumlu olan Starbuck sonuna kadar onu bırakmadı; hatta onu bırakmamakta öyle kararlıydı ki en sonunda, cesetle kol kola kalmakta ısrar edildiği takdirde geminin alabora olacağı anlaşılıp da ondan kurtulma emri verildiğinde, bağlı oldukları babalar üzerindeki kımıldamaz gerilim nedeniyle kuyruk zincirlerini ve kabloları salmak imkânsız olmuştu. Bu arada, Pequod'daki her şey eğik duruyordu. Güvertenin karşı tarafına geçmek, üçgen çatılı bir evin dik damının tepesine tırmanmak gibiydi. Gemi inliyor ve soluğu kesiliyordu. Doğal olmayan bu kaymadan dolayı, küpeştelerinin ve kamaralarının kemik kakmalarından birçoğu yerlerinden

oynamıştı. Kımıldamaz kuyruk zincirleri babalarından kurtulsun diye boş yere manivelalar ve levyelerle kanırtıldı; ve artık balina o kadar aşağıya çökmüştü ki, su altındaki uçlarına hiç yaklaşılamıyor, bu arada, batmakta olan cüsseye sanki her dakika tonlarca ağırlık ekleniyor ve gemi devrilmek üzereymiş gibi görünüyordu.

"Bekle biraz, bekle, olmaz mı?" diye haykırdı Stubb cesede. "Batmak için böyle acele etme kahrolası! Gök gürültüsü aşkına, adamlarım, bir şey yapmalı ya da bütün gücümüzü kullanmalıyız. Orayı kanırtmanın faydası yok; manivelalarınızı durdurun hele, biriniz koşup bir dua kitabı ve bir cep bıçağı getirsin ve büyük zincirleri kessin."

"Bıçak mı? Baş üstüne," diye haykırdı Queequeg ve marangozun ağır nacağını kapıp, bir lombozdan dışarıya eğildi ve demire çelik uygulayarak, en büyük kuyruk zincirlerine vurmaya başladı. Ama henüz kıvılcımlar saçan birkaç darbe vurulmuştu ki aşırı gerilim işin gerisini halletti. Müthiş bir çatırtıyla bütün bağlar kurtuldu; gemi doğruldu, ceset battı.

Şimdi, arada sırada vuku bulan, kısa bir süre önce öldürülmüş bir ispermeçet balinasının bu kaçınılmaz batışı çok garip bir şeydir; şimdiye kadar hiçbir balıkçı da buna yeterli bir açıklama getirmemiştir. Ölü bir ispermeçet balinası genellikle büyük bir yüzebilirliğe sahiptir ve böğrü, ya da göbeği yüzeyden bir hayli yüksekte durur. Eğer bu şekilde batan bütün balinalar, içyağı dolguları eksilmiş, kemikleri ağır ve romatizmalı olan yaşlı, cılız ve kalbi kırık yaratıklar olsaydı; o zaman haklı olarak bu batışa, böyle batan balığın, yüzer maddenin bu yokluğundan kaynaklanan olağandışı özgül ağırlığının sebep olduğunu ileri sürebilirdiniz. Ama böyle değildir. Çünkü sağlığının doruğunda ve asil tutkularla dopdolu olan, bütün canlı içyağları onları kuşatırken, hayatın sıcak coşkusu ve ilkbaharında, zamanından önce yok edilen genç balinalar; bazen bu kuvvetli, yüzen kahramanlar bile batar.

Ancak, ispermeçet balinasının bu kazaya başka herhangi bir türden daha az eğilimli olduğunu söyleyelim. Bu türden bir balinaya karşılık yirmi gerçek balina batar. Türlerdeki bu farklılık büyük bir ölçüde gerçek balinada daha çok miktarda kemik olmasına hamledilebilir kuşkusuz; onun sadece jaluzileri bile bazen bir tondan fazla çeker; ispermeçet balinası bu yükten tamamen muaftır. Ama birçok saat ya da birkaç gün geçtikten sonra, batmış balinanın hayattayken olduğundan daha yüzebilir bir halde yeniden yükseldiği örnekler vardır. Ama bunun sebebi açıktır. İçinde gazlar ürer; şişerek olağanüstü bir büyüklüğe ulaşır; bir tür hayvan balon haline gelir. O zaman bir hat gemisi bile onu suyun altında tutamaz. Yeni Zelanda koylarında, kıyı balinacılığında, sondajlarda, bir gerçek balina batma belirtileri gösterdiği zaman, bol miktarda iple ona şamandıralar bağlarlar; böylece ceset dibe indiğinde tekrar yukarı çıktığı zaman onu nerede aramaları gerektiğini bilirler.

Cesedin batışının üzerinden çok fazla zaman geçmemişti ki Pequod'un direk başlarından, Jungfrau'nun yine filikalarını denize indirmekte olduğunu ilan eden bir bağırtı duyuldu; gerçi görünürdeki tek püskürtü, inanılmaz yüzme gücünden dolayı yakalanması imkânsız bir balina türüne ait olan bir yüzgeç sırtlının[9] püskürtüsüydü. Ancak, yüzgeç sırtlının püskürtüsü ispermeçet balinasınınkine öyle çok benzer ki, beceriksiz balıkçılar sık sık onun bir ispermeçet olduğunu zannederler. Ve dolayısıyla, şimdi Derick ve bütün avanesi yiğitçe bu yaklaşılmaz hayvanın peşine düşmüşlerdi. Bakire, hızını artırmak için bütün yelkenlerini fora ederek dört yavru teknesini takip etti ve böylece, hâlâ gözüpek, umutlu bir kovalamaca içinde, hepsi rüzgâraltına doğru gözden kayboldu.

Ah! Dünyada birçok yüzgeç sırtlı ve birçok Derick vardır, arkadaşım.

9 Oluklu balina. (ç.n.)

LXXXII. Bölüm

Balinacılığın Şanı ve Şerefi

Dikkatli bir düzensizliğin doğru yöntem olduğu bazı müesseseler vardır.

Bu balinacılık meselesine daldıkça ve araştırmalarımı onun bilfiil kaynağına kadar ilerlettikçe, büyük şerefliliğinden ve köklülüğünden giderek daha çok etkileniyorum; ve özellikle, şu ya da bu şekilde ona seçkinlik kazandırmış olan birçok yarı tanrı, kahraman ve her türden kâhin bulunduğunu keşfettikçe, ikinci dereceden de olsa, kendimin böyle yüceltilmiş bir kardeşliğe ait olduğum düşüncesinden coşku duyuyorum.

İlk balinacı, Jupiter'in oğullarından biri olan yiğit Perseus'muş; ve mesleğimizin ebedî şerefi adına, camiamızın saldırdığı ilk balinanın aşağılık bir niyetle öldürülmüş olmadığını söyleyelim. Bunlar mesleğimizin şövalyelik günleriymiş, insanların yağdanlıklarını doldurmak için değil, yalnızca sıkıntıda olanların imdadına yetişmek için silah kuşandığımız günler. Perseus'la Andromeda'nın hoş hikâyesini herkes bilir; bir kral kızı olan güzel Andromeda'nın deniz kıyısında bir kayaya bağlandığını ve Leviathan onu kapıp götürmek üzereyken balinacıların prensi Perseus'un korkusuzca ilerleyerek canavarı zıpkınladığını ve genç kızı kurtarıp onunla evlendiğini. Bugünün en iyi zıpkıncılarının bile

nadiren eriştiği, hayranlık uyandıran, sanatkârane bir kahramanlıkmış bu; çünkü bu Leviathan'ı daha ilk darbede öldürmüş. Ve hiçbir insan bu Arka[1] hikâyesinden kuşku duymasın; çünkü Suriye sahillerinde, şimdiki Yafa[2] olan kadim Joppa'da, pagan tapınaklarından birinde, şehrin efsanelerinin ve tüm sakinlerinin Perseus'un öldürdüğü canavarın kemikleri olduğunu teyit ettiği, bir balinanın muazzam iskeleti çağlar boyunca durmuştur. Romalılar Joppa'yı aldığında, bu iskelet muzafferane bir şekilde İtalya'ya taşınmıştır. Bu hikâyede son derece garip ve manidar görünen şey şudur: Yunus denize Joppa'dan açılmıştı.

Perseus'la Andromeda'nın macerasına benzeyen –hatta bazılarının dolaylı olarak ondan türetilmiş olduğuna inandığı– Aziz Georgius ile Ejderha'nın hikâyesi vardır; ki ben o ejderhanın bir balina olduğunu iddia ediyorum; çünkü birçok eski kayıtta balinalar ve ejderhalar tuhaf bir şekilde karıştırılmıştır ve sıklıkla birbirlerinin yerine geçerler. "Sen suların aslanı ve denizin ejderhası gibisin," der Hezekiel; bu sözlerle açıkça bir balinayı kasteder; aslında İncil'in bazı versiyonları bu kelimenin kendisini kullanır. Ayrıca, eğer Aziz Georgius derinlerin büyük canavarıyla savaşmak yerine, sadece bir kara sürüngeniyle karşılaşmış olsaydı, o kahramanca eylemin şanını bir hayli eksiltirdi bu. Herhangi bir insan bir yılanı öldürebilir, ama ancak bir Perseus, bir Aziz Georgius, bir Coffin[3] bir balinanın üzerine cüretkârca yürüyecek kadar yüreklidir.

Bu sahneyi canlandıran modern tablolar bizi yanıltmasın; çünkü eskilerin o yiğit balinacısının karşılaştığı yaratık belli belirsizce, aslan gövdeli, kartal başlı ve kanatlı bir şekil olarak temsil ediliyor ve mücadele karada ve aziz, at sırtında resmediliyor da olsa, sanatçıların balinanın gerçek biçimini bilmedikleri o zamanların büyük cehaleti göz önüne alınırsa;

1 Bugünkü kuzey Lübnan'da kadim bir şehir. (ç.n.)

2 Moby Dick yazıldığında Suriye'de bulunan, şimdiyse İsrail'de yer alan bir liman kenti. (ç.n.)

3 Nantucket'ın ünlü balinacı ailesi Coffin'lerin bir üyesi. (ç.n.)

Perseus'un vakasında olduğu gibi, Aziz Georgius'un balinasının da sürünerek denizden kumsala çıkmış olabileceği göz önüne alınırsa; ve Aziz Georgius'un bindiği hayvanın yalnızca büyük bir fok ya da denizaygırı olmuş olabileceği göz önüne alınırsa; bütün bunlar dikkate alınırsa, bu ejderha denen şeyin azametli Leviathan'ın ta kendisi olduğunu savunmak, o kutsal efsaneyle ve o sahnenin en kadim çizimleriyle büsbütün bağdaşmaz görünmeyecektir. Hatta, mutlak ve delici hakikatin karşısına çıkarıldığında, bütün bu hikâyenin başına, Filistinlilerin Dagon[4] adı verilen, balık, et ve kuş karışımı o putunun başına gelenler gelecektir; Dagon, İsrail'in ahit sandığının karşısına yerleştirildiğinde, at başı ve ellerinin avuçları düşüp gitmiş ve geriye yalnız kökü, ya da balık kısmı kalmıştı. O halde, böylece, bizim asil damgamızı taşıyan birisi, bir balinacı, İngiltere'nin koruyucu muhafızıdır;[5] ve aslında biz Nantucket zıpkıncıları son derece asil Aziz Georgius birliğine kaydedilmeliyiz. Ve dolayısıyla, o şerefli topluluğun şövalyeleri (ki büyük, koruyucu azizlerinin aksine hiçbirinin bir balinayla alakası olmuş olmadığını söylemeye cüret ediyorum) bir Nantucketlıya asla küçümseyerek bakmasınlar, çünkü yünlü elbiselerimiz ve katranlı pantolonlarımızla bile biz, Aziz Georgius nişanını onlardan çok daha fazla hak ediyoruz.

Herakles'i aramıza kabul edip etmeme konusunda uzun bir zaman kararsız kaldım; çünkü Yunan mitolojilerine göre, antik zamanların Crockett ve Kit Carson'ı,[6] sevinç verici iyilikler yapan o güçlü varlık, bir balina tarafından yutulmuş ve geri çıkarılmıştı; yine de, bunun onu tam anlamıyla bir balinacı yapıp yapmadığı tartışılabilir. Balığını bilfiil zıpkınladığı hiçbir yerde görünmüyor, tabii eğer bunu içeriden yapmadıysa. Bununla beraber, o bir tür istemsiz balinacı

4 Bugünkü İsrail'in kadim sakinlerinin taptığı bir balık-tanrı. (ç.n.)

5 Aziz Georgius İngiltere'nin koruyucu azizidir. (ç.n.)

6 Eski Amerika'nın sınır bölgelerinin kahramanları. (ç.n.)

olarak görülebilir; her halükârda, o balinayı yakalamadıysa da, balina onu yakalamış. Klanımızın bir üyesi olarak sahipleniyorum onu.

Ancak, birbiriyle çelişen en iyi uzmanlar, Yunanların bu Herakles ile balina hikâyesinin, İbranilerin daha da kadim Yunus ile balina hikâyesinden türetilmiş olduğunu düşünüyorlar; ve tersini; bunların çok benzer olduğu kesin. O halde, eğer yarı-tanrıyı sahipleniyorsam, peygamberi neden sahiplenmeyeyim?

Birliğimizin bütün listesi de yalnız kahramanlardan, azizlerden, yarı-tanrılardan ve peygamberlerden ibaret değildir. Büyük üstadımızın adı henüz konmamıştır; çünkü eski zamanların asil kralları gibi, kardeşliğimizin kaynak sularını büyük tanrıların ta kendilerinden aşağı kalmayan bir yerde buluyoruz. Şimdi Shaster'den,[7] bize Hinduların üç baş tanrısından birini, ürkütücü Vişnu'yu takdim eden, bize bizzat bu ilahî Vişnu'yu Efendimiz olarak tanıtan o harikulade şark hikâyesi nakledilecektir; ki Vişnu, yeryüzündeki on vücut buluşundan birincisiyle, balinayı ebediyen ayrı tutmuş ve kutsallaştırmıştır. Shaster der ki, Tanrıların Tanrısı Brahma, dünyanın periyodik bozulmalarının birinden sonra onu yeniden yaratmaya ahdettiği zaman, bu işi yönetmesi için Vişnu'yu doğurmuş; ama görünüşe göre Vişnu'nun yaratma işine başlamadan önce dikkatle okumasının vazgeçilmez olduğu ve dolayısıyla muhtemelen genç mimarlar için pratik ipuçları şeklinde bir şeyler içeren Vedalar, yani mistik kitaplar, suların dibinde yatıyormuş; böylece Vişnu bir balina olarak vücut bulmuş ve o vücudun içinde en büyük derinliklere dalarak kutsal kitapları kurtarmış. O halde, ata binen bir insana binici dendiği gibi, bu Vişnu da balinacı değil miydi?

Perseus, Aziz Georgius, Herakles, Yunus ve Vişnu! İşte size bir üye listesi! Balinacı kulübünden başka hangi kulüp bunlarla yola çıkabilir?

---

7 Hindu dininin kurallarını içeren bir kitap. (ç.n.)

LXXXIII. Bölüm

Yunus'a Tarihî Bir Bakış

Bir önceki bölümde Yunus ile balinanın tarihî hikâyesine değinilmişti. Şimdi, bazı Nantucketlılar Yunus ile balinanın bu tarihî hikâyesine pek inanmazlar. Ama öte yandan, zamanlarının geleneksel paganlarından ayrılarak Herakles ile balinanın[1] ve Arion[2] ile yunusun hikâyesinden aynı derecede şüphe duyan bazı inançsız Yunanlar ve Romalılar da vardı; ama buna rağmen, onların bu geleneklerden şüphe duyması, bu geleneklerin gerçekliğini bir nebze bile azaltmıyordu yine de.

Sag Limanı'ndan yaşlı bir balinacının, İbranilerin öyküsünü sorgulamasının başlıca nedeni şuydu: Onda bilimsel olmayan, garip, tam sayfa resimlerle süslü şu ilginç, eski tarz İncillerden vardı; bu resimlerden biri Yunus'un balinasını başında iki püskürtüyle gösteriyordu... bu özellik Leviathan'ın yalnız bir türü için (gerçek balina ve o sınıfın çeşitleri için) geçerlidir ve bunun yutağı öyle küçüktür ki, balıkçıların onunla ilgili, "Bir penilik bir çörekle boğulur," şeklinde bir deyişleri

1 Herakles'in ikinci görevi bir deniz canavarı olan Hydra'yı öldürmekti. (ç.n.)

2 Eski Yunanistan'da korsanların kaçırdığı ve yunusların kurtardığı söylenen bir şair. (ç.n.)

vardır. Ama buna Piskopos Jebb'in[3] önsezili cevabı hazırdır. Piskopos, Yunus'un, balinanın göbeğinde gömülü olduğunu düşünmemizin gerekmediğini, geçici olarak ağzının bir yerlerine takılmış olduğunu düşünebileceğimizi ima eder. Ve iyi piskoposun bu önerisi oldukça mantıklıdır. Çünkü hakikaten de, gerçek balinanın ağzının içine iki iskambil masası sığar ve bütün oyunculara da rahatça oturabilecekleri kadar yer kalır. Yunus, boşalmış bir dişin içine de yerleşmiş olabilir; ama bir daha düşününce, gerçek balina dişsizdir.

Sag Limanlı'nın (o balinacıya böyle diyorlardı) bu peygamber meselesindeki inançsızlığında ısrar etmesinin bir başka nedeni, belirsiz bir şekilde, onun hapsedilmiş bedeni ve balinanın mide sıvılarıyla ilgili bir şeydi. Ama bu itiraz da aynı şekilde boşa çıkıyor, çünkü Alman bir İncil araştırmacısı Yunus'un *ölü* bir balinanın yüzen bedenine sığınmış olması gerektiğini düşünüyor... Tıpkı Rusya seferindeki Fransız askerlerinin ölmüş atlarını çadır yapıp sürünerek içlerine girdikleri gibi. Ayrıca, Avrupalı başka yorumcular Yunus'un Joppa'ya ait gemiden denize atıldığında, derhal yakındaki başka bir tekneye, pruvasındaki oyma heykelin bir balina olduğu bir tekneye kaçmayı başardığını tahmin etmişlerdir; ben de o teknenin "Balina" adını taşımış olabileceğini ekliyorum, bugünlerde bazı deniz araçlarına "Köpekbalığı", "Martı", "Kartal" isimlerinin verildiği gibi. İncil'in Yunus kitabında bahsedilen balinanın sadece tehlikedeki peygamberin yüzerek ulaştığı ve böylece sularda yok olmaktan kurtulduğu bir cankurtaran simidi –şişirilmiş bir torba– anlamına geldiği görüşünü belirtmiş olan bilgili İncil araştırmacıları da yok değildir. Dolayısıyla, zavallı Sag Limanlı her yönden hezimete uğruyor gibi görünmektedir. Ama onun inançsızlığının bir başka nedeni daha vardı. Eğer yanlış hatırlamıyorsam, o da şuydu: Balina Yunus'u Akdeniz'de yutmuştu ve üç gün sonra, Dicle Nehri üzerindeki bir şehir olan Ninova'dan

3 John Jebb (1775-1833) İrlandalı din adamı ve İncil yorumcusu. (ç.n.)

en fazla üç günlük bir yolculuk mesafesindeki bir yerlerde kusup çıkarmıştı, ki bu şehir Akdeniz sahilinin en yakın noktasından üç günlük bir yolculuktan çok daha uzak bir mesafededir. Bu nasıl olur?

Ama balinanın, peygamberi Ninova'ya o kadar yakın bir yere bırakmasının başka bir yolu yok muydu? Vardı. Onu taşıyarak Ümit Burnu'nun etrafını dolaşmış olabilirdi. Ama Akdeniz'i boydan boya geçecek bir yolculuk ve İran Körfezi'yle Kızıldeniz'den yukarı yapılacak başka bir yolculuk bir yana, Ninova mevkisi yakınlarında Dicle sularının, içinde bir balinanın yüzemeyeceği kadar sığ olması da bir yana, böyle bir faraziye üç günde bütün Afrika'nın çevresini dolaşmayı içerirdi. Üstelik, Yunus'un böyle erken bir tarihte Ümit Burnu badiresini atlatmış olduğu fikri, o önemli burnun keşfinin şerefini, varsayılan kâşifi Bartholomew Diaz'ın[4] elinden alır ve böylece modern tarihi yalancı çıkarırdı.

Ama yaşlı Sag Limanlı'nın bütün bu aptalca iddiaları sadece muhakemesindeki aptalca kibri açığa vuruyordu... güneşten ve denizden edindikleri dışında pek bir öğrenimi olmadığı düşünülürse, onda daha da kınanacak bir şeydi bu. Bence bu ancak onun aptalca, kâfirce kibrini ve saygıdeğer ruhban sınıfına karşı tiksindirici, şeytani isyanını gösteriyordu. Çünkü Portekizli Katolik bir rahip bilfiil Yunus'un Ümit Burnu yoluyla Ninova'ya bu gidişini, genel mucizenin dikkat çekici, büyütülmüş bir örneği olarak ileri sürmüştü. Ve öyleydi de. Ayrıca, yüksek bir derecede aydınlanmış olan Türkler bugün bile Yunus'un tarihî hikâyesine içtenlikle inanırlar. Ve üç yüzyıl kadar önce, eski Harris'in Yolculukları'nda bir İngiliz seyyah, Yunus'un onuruna inşa edilmiş, içinde yağ olmadan yanan mucizevi bir lambanın bulunduğu bir Türk camisinden söz eder.

---

4 Bartholomeu Dias (yak. 1450-1500). Portekizli kâşif; 1488'de, Afrika kıtasının güney ucu etrafından gemiyle geçen ilk Avrupalı olmuştur. (ç.n.)

LXXXIV. Bölüm

Sırık Atma

Arabaların kolayca ve hızla gitmesi için dingilleri yağlanır; ve bazı balinacılar, büyük bir ölçüde aynı amaçla, filikalarına benzer bir işlem uygularlar; altına yağ sürerler. Böyle bir yöntemin bir zararı olamayacağından, yağ ile suyun birbirlerine muhalif olduğu, yağın kaygan bir şey olduğu ve gözetilen hedefin filikanın güzelce kayması olduğu göz önüne alınırsa, bunun küçümsenmeyecek bir avantaj sağlayabileceğinden de şüphe duyulmamalıdır. Queequeg filikasını yağlamanın faydalarına kuvvetle inanıyordu ve Alman gemisi Jungfrau'nun kayboluşundan kısa bir süre sonra bir sabah, bu uğraşa alışılmışın üzerinde bir özen gösterdi; filikanın geminin kenarında asılı durduğu yerde sürünerek altına girdi ve gayret edip teknenin kel omurgasından saç çıkmasını garantilemek istiyormuş gibi, ovarak yağı yedirdi. Belirli bir önseziye itaat ederek çalışıyormuş gibiydi. Daha sonra olanlar da bunu dayanaksız bırakmadı.

Öğlene doğru balina uyarısı yapıldı; ama gemi onlara yaklaşır yaklaşmaz döndüler ve hızlı bir telaşla kaçmaya başladılar; Kleopatra'nın yelkenlilerinin Aktium'dan kaçışı gibi düzensiz bir kaçıştı bu.

Buna rağmen filikalar takibe devam etti; Stubb'ın filikası en öndeydi. Tashtego büyük bir çabayla nihayet bir demir saplamayı başardı; ama vurulan balina hiç derine dalmadan, artan bir çeviklikle yatay kaçışını sürdürdü. Saplanan demirin üzerindeki böyle aralıksız gerilimler er geç, kaçınılmaz olarak onu yerinden çıkartırdı. Kaçmakta olan balinayı mızrakla vurmak, ya da onu kaybetmeye razı olmak zorunlu oldu. Ama öyle hızlı ve öyle bir hışımla yüzüyordu ki filikayı yanına çekmek imkânsızdı. O halde, geriye ne kalıyordu?

Kıdemli balinacıların sık sık başvurmak zorunda kaldığı bütün hileler ve hünerler, bütün el çabuklukları ve sayısız kurnazlıklar arasında hiçbirisi, sırık atma denen ve mızrakla yapılan o güzel manevraya üstün gelemez. Bütün uygulamalarıyla kılıç ya da palada böyle bir övünç kaynağı yoktur. Yalnız aralıksız olarak kaçan bir balina için zorunludur bu; muhteşem olgusu ve özelliği, uzun mızrağın aşırı bir ilerleme hızında, şiddetle sallanan, sarsılan bir filikadan isabetli bir şekilde olağanüstü bir mesafeye fırlatılmasıdır. Çelik ve ahşap dâhil olmak üzere mızrağın bütünü üç, üç buçuk metre uzunluğundadır; sapı zıpkınınkinden çok daha narindir ve aynı zamanda daha hafif bir malzemeden, çamdan yapılmadır. Fırlatıldıktan sonra geri çekilebilmesini sağlayan ve palamar adı verilen, kendine ait oldukça uzun bir ipi vardır.

Ama ilerlemeden önce, bu noktada, zıpkının mızrakla aynı şekilde atılabileceği halde, bunun nadiren yapıldığını ve yapıldığında da bunun, mızrağa nazaran zıpkının, etkileri ciddi dezavantajlar haline gelen daha büyük ağırlığı ve daha kısa boyundan dolayı, daha da az bir sıklıkla başarılı olduğunu dile getirmekte fayda var. Dolayısıyla, genel olarak, sırık atma işi devreye girmeden önce zıpkınla balinaya bağlanmanız gerekir.

Şimdi Stubb'a bakın; en vahim krizlerdeki nükteli, bilinçli serinkanlılığı ve metanetiyle, sırık atmada başarı göstermeye özellikle ehliyetli bir adam o. Bakın ona; uçarak giden filika-

nın çalkalanan pruvasında dimdik duruyor; onları çekmekte olan, yün kümelerine benzer köpüklerle sarmalanmış balina on iki metre ileride. Stubb uzun mızrağı hafifçe tutuyor, tam olarak düz olup olmadığını görmek için iki üç defa uzunluğunca mızrağa bakıyor, palamarın boştaki ucunu avucunda emniyete almak, geri kalanınıysa engelsiz bırakmak için, ıslık çalarak palamar kangalını bir eline topluyor. Sonra mızrağı kuşağının tam ortasının önünde tutarak balinaya doğrultuyor; sonra, onunla balinayı iyice nişanlayarak elindeki mızrağın arka ucunu istikrarlı bir şekilde indirip, böylece ucunu kaldırıyor, ta ki silah, avucunda güzelce dengelenmiş bir halde, dört buçuk metre havaya dikilinceye kadar. Çenesinde uzun bir asayı dengede tutan bir akrobatı andırıyor. Bir sonraki dakika parlak çelik, hızlı, isimsiz bir itici güçle, mükemmel, yüksek bir yay çizerek köpüklerle dolu mesafeyi aşıyor ve balinanın can damarında titreşiyor. Balina artık parıldayan su yerine kırmızı kan püskürtüyor.

"İşte bu tapasını çıkardı onun!" diye haykırdı Stubb. "Bugün temmuzun ölümsüz dördü; bugün bütün çeşmelerden şarap akmalı! Keşke eski Orleans viskisi olsa bu, ya da eski Ohio, ya da tarifsiz eski Monongahela![1] O zaman, Tashtego, aslanım, fıskiyeye bir maşrapa tutmanı söylerdim ve etrafında içerdik! Evet, gerçekten de, yemin ederim ki, şu püskürtme deliğinin açıklığında kaliteli punç hazırlardık ve o canlı punç kâsesinden kana kana canlı özü içerdik!"

O maharetli atış böyle neşeli konuşmalar eşliğinde defalarca geri çekiliyor; mızrak her seferinde tasması ustalıkla idare edilen bir tazı gibi efendisine geri geliyor. Istırap içindeki balina ölüm çırpınmalarına başlıyor; çektiği halat gevşiyor ve sırık atıcı kıç tarafa geçerek ellerini kavuşturup sessizce canavarın ölüşünü seyrediyor.

---

1 Pennsylvania'daki Monongohela Vadisi'nde yapılan çavdar viskisi. (ç.n.)

LXXXV. Bölüm

Çeşme

Altı bin yıldır –ve kim bilir ondan önce kaç milyon çağ boyunca– büyük balinaların denizin her tarafında püskürmüş ve âdeta sulama ve püskürtme kaplarıyla derinliklerin bahçelerini sulamış ve su püskürtmüş olmaları; ve birkaç yüzyıldır binlerce avcının balinanın çeşmesinin yakınlarında olup, bu sulamaları ve püskürmeleri seyretmiş olmaları... bütün bunların olması, ama yine de, şu mübarek dakikaya kadar (MS 1851 Aralık'ının bu on altıncı gününün öğleden sonrasında, saat biri on beş ve çeyrek dakika geçe), bu püskürtülerin sonuç olarak gerçekten su mu, yoksa yalnızca buhar mı olduğunun hâlâ bir muamma olarak kalması... bu kaydadeğer bir şeydir kuşkusuz.

O halde, bağlantılı bazı ilginç konularla birlikte, bu meseleye bir bakalım. Genel olarak yüzgeçli familyaların, solungaçlarının kendilerine has kurnazlığıyla, daima içinde yüzdükleri ortama karışık halde bulunan havayı soluduklarını herkes bilir; dolayısıyla, bir ringa ya da morina bir asır yaşayıp, başını bir kez olsun sudan dışarı çıkarmayabilir. Ama balina, ona bir insanın ciğerleri gibi normal ciğerler veren belirgin içyapısından dolayı ancak açık atmosferdeki

serbest havayı teneffüs ederek yaşayabilir. Düzenli aralıklarla yukarıdaki dünyayı ziyaret etmesinin gerekliliği bundan kaynaklanır. Ama o hiçbir ölçüde ağzından nefes alamaz, çünkü olağan duruşunda, ispermeçet balinasının ağzı yüzeyin en az iki buçuk metre altında gömülüdür; ve dahası, nefes borusunun, ağzıyla hiçbir bağlantısı yoktur. Hayır, yalnız solunum deliğinden nefes alır ve bu da başının tepesindedir.

Eğer bir yaratıkta solunumun sadece hayatiyet için vazgeçilmez bir işlev olduğunu, zira bunun havadan, daha sonra kanla temasa geçirildiğinde kana yaşam sağlayıcı özünü veren belirli bir elementi çektiğini söylersem, yanılmış olmam sanırım; gerçi bazı fuzuli bilimsel kelimeler kullanmış olabilirim. Eğer bunu kabul edersek, bir insandaki tüm kan bir tek nefeste havaya doyurulabilecek olsa, o zaman onun burun deliklerini tıkayıp hatırı sayılır bir süre başka nefes almayabileceği sonucu çıkar. Başka bir deyişle, o süre boyunca nefes almadan yaşayabilir. Aykırı görünse de, balinada durum tam da böyledir; o, sistematik olarak, aralıklarla (dipteyken) bütün bir saati ya da daha fazlasını bir tek nefes almadan ve herhangi bir şekilde içine bir zerre hava çekmeden yaşar; çünkü hatırlarsanız, solungacı yoktur. Nasıl olur bu? Kaburgalarının arasında ve omurgasının her iki tarafında, tel şehriye benzeri damarlardan oluşan olağanüstü, girift bir Girit labirentiyle[1] donanmıştır ve yüzeyden ayrıldığında bu damarlar oksijen yüklü kanla tamamen şişmiş olur. Öyle ki, denizin bin kulaç dibinde, bir saat ya da daha uzun bir süre boyunca, içinde fazladan bir hayatiyet deposu taşır, tıpkı susuz çölü geçen bir devenin dört yedek midesinde ileride kullanmak üzere fazladan bir içecek stoku taşıdığı gibi. Bu labirentin anatomik varlığı tartışmasızdır; ve o Leviathan'ın, balıkçıların deyimiyle, *püskürtülerini çıkarmaktaki* aksi halde anlaşılmaz inadını göz önüne aldığımda, bunun üzerine

1 Yarı insan, yarı boğa olan efsanevi Minotauros'u hapsetmek için Girit Adası'nda yapıldığı söylenen labirent. (ç.n.)

kurulu olan faraziyenin mantıklı ve doğru olduğu bana daha da inandırıcı geliyor. Eğer rahatsız edilmezse, ispermeçet balinası yüzeye çıktıktan sonra, rahatsız edilmediği diğer bütün çıkışlarıyla tam olarak aynı uzunlukta bir süre boyunca orada kalmaya devam eder. Diyelim ki on bir dakika kaldı ve yetmiş defa püskürdü, yani yetmiş soluk aldı; o halde, bir daha ne zaman çıksa, dakikası dakikasına yeniden yetmiş soluğunu alacağı kesindir. Şimdi, eğer birkaç nefes aldıktan sonra onu korkutup dalmasına sebep olursanız, normal hava istihkakını gerçekleştirmek için kaçamak yaparak tekrar yüzeye çıkıp duracaktır. Ve ancak o yetmiş nefes sayıldıktan sonradır ki, nihayet aşağıdaki süresinin tümünü geçirmek üzere dalacaktır. Ancak, farklı bireylerde bu oranların da farklı olduğuna, ama tek bir bireyde benzer olduklarına dikkat edin. Şimdi, eğer temelli aşağı inmeden önce hava haznesini takviye etmek için değilse balina püskürtülerini çıkarmakta neden böyle ısrar etsin? Balinanın yüzeye çıkmasının bu gerekliliğinin onu avın bütün ölümcül tehlikelerine açık bir hale getirdiği de ne kadar aşikârdır. Çünkü gün ışığının bin kulaç altında yol alırken bu Leviathan ne kancayla ne de ağla yakalanabilir. O halde, zaferi senin hanene yazan, senin maharetinden ziyade, büyük gerekliliklerdir, ey avcı!

İnsanda solunum aralıksız olarak sürer... bir soluksa ancak iki üç kalp atışına hizmet eder; öyle ki, uyanık olsun uykuda olsun, başka hangi işle uğraşıyor olursa olsun soluk almalıdır, aksi halde ölecektir. Ama ispermeçet balinası zamanının yalnız aşağı yukarı yedide birinde ya da pazar gününde nefes alır.

Balinanın yalnız püskürtme deliğinden nefes aldığı söylendi; eğer hakikate uygun bir şekilde, püskürtülerinin suyla karışık olduğu da söylenebilirse, onun koku alma duygusunun iptal edilmiş gibi görünmesinin nedeninin bize sunulmuş olacağını düşünüyorum; çünkü onda herhangi bir şekilde burun tanımına uyan tek şey, işte tam da bu püskürtme

deliğidir; ve iki elementle böylesine tıkanmışken koku alma gücüne sahip olması beklenemez. Ama püskürtünün sırrından, su mu yoksa buhar mı olduğu konusundaki gizemden dolayı, şimdilik bu meselede mutlak bir kesinliğe varılamıyor. Ancak, ispermeçet balinasının doğru dürüst koku alma organları olmadığı kesindir. Ama ne yapsın onları? Denizde ne güller, ne menekşeler, ne de kolonya vardır.

Ayrıca, soluk borusu yalnızca püskürtme kanalının tüpüne açıldığından ve o uzun kanal –büyük Erie Kanalı gibi– havanın aşağı inmesinin ya da suyun yukarı sızmasının engellenmesi için açılıp kapanan bir tür kapağa benzer şeylerle donanmış olduğundan, balinanın sesi yoktur;[2] eğer öyle tuhaf bir şekilde guruldadığında, burnundan konuştuğunu söyleyerek ona hakaret etmezseniz tabii. Ama yine, balinanın söyleyecek neyi vardır ki? Geçimini sağlamak için bir şeyler kekelemeye zorlanmadıkça, bu dünyaya söyleyecek herhangi bir şeyi olan derin bir varlık pek tanımadım. Ah! Neyse ki dünya böyle mükemmel bir dinleyici!

Şimdi, ispermeçet balinasının, esas itibarıyla hava iletimi için tasarlanmış olan ve kafasının üst yüzeyinin hemen altında ve biraz yanda, yatay olarak bir iki metre boyunca uzanan püskürtme kanalı; bu garip kanal şehirde, bir sokağın bir tarafına döşenmiş bir gaz borusuna çok benzer. Ama bu gaz borusunun aynı zamanda bir su borusu olup olmadığı sorusu tekrar karşımıza çıkıyor; başka bir deyişle, ispermeçet balinasının püskürtüsünün sadece dışarı verilen nefesin buharı mı olduğu, yoksa dışarı verilen o nefesin, ağızdan alınan ve solunum deliğinden tahliye edilen suyla karışık mı olduğu sorusu. Ağzın püskürtme kanalıyla dolaylı olarak bağlantılı olduğu kesindir; ama bunun, solunum deliğinden su tahliye etmeyi amaçladığı ispat edilememektedir. Çünkü

2 Moby Dick yazıldığında böyle düşünülmüş olmasına rağmen, artık balinaların su altında şarkı söylediği bilinmektedir; ispermeçet balinaları kapı vurulmasına benzer sesler çıkarır. (ç.n.)

böyle yapmasını gerektiren en önemli neden, beslenirken kazara içine su çekiyor olması olabilirdi. Ama ispermeçet balinasının besini yüzeyin çok altındadır ve orada istese de püsküremez. Üstelik, eğer ona çok yakından bakar ve saatinizle süre tutarsanız, rahatsız edilmediği zaman, fıskiyelerinin aralıklarıyla olağan solunum aralıkları arasında şaşmaz bir uyum olduğunu görürsünüz.

Ama bu konudaki bütün bu akıl yürütmelerle neden insanı sıkıyorsun? Açıkça söylesene! Onun püskürdüğünü gördün; o halde, püskürtünün ne olduğunu açıkla; suyu havadan ayırt edemiyor musun? Sevgili beyefendi, bu dünyada bu basit şeyleri karara bağlamak o kadar kolay değil. Her zaman sizin o basit şeylerinizin en çetrefilli şeyler olduğunu düşünmüşümdür. Bu balina püskürtüsüne gelince, neredeyse içinde durup, yine de tam olarak ne olduğu konusunda kararsız kalabilirsiniz.

Bunun merkezî kısmı, onu kuşatan karlı, köpüklü sisin içinde gizlidir; ve bir balinaya püskürtüsünü yakından görebilecek kadar yanaştığınızda, o her defasında müthiş bir telaş içinde olduğundan ve her tarafından şelale gibi sular aktığından, o püskürtüden su dökülüp dökülmediğini kesin olarak nasıl anlayabilirsiniz? Ve eğer böyle zamanlarda püskürtüde gerçekten nem damlaları fark ettiğinizi düşünecek olursanız, bunların sadece buharından yoğunlaşmış olmadığını nereden bilebilirsiniz; ya da balinanın kafasının tepesine gömülmüş olan püskürtme deliği yarığının içine yüzeysel olarak yerleşmiş damlaların aynıları olmadığını? Çünkü o, sakin bir havada, günün ortasında, suyun üzerindeki kamburu, çöldeki tek hörgüçlü bir deveninki kadar güneşten kurumuş bir halde, sakince denizde yüzerken bile, daima kafasında küçük bir su havuzu taşır, bazen parlak bir güneşin altında, bir kayanın içinde gördüğünüz, yağmurla dolmuş bir oyuk gibi.

Avcının, balina püskürtüsünün kesin niteliği konusunda fazla meraklı olması da hiç akıllıca bir şey değildir. Onun

içine dikkatle bakması ve yüzünü sokması uygun olmaz. Maşrapanızla bu çeşmeye giderek onu doldurup götüremezsiniz. Çünkü sık sık olduğu gibi, bu fıskiyenin dıştaki buharlı zerreleriyle hafifçe bile temas etseniz, cildiniz ona böyle dokunan şeyin keskinliğinden dolayı hararetle sızlar. Ve bilimsel bir hedef gözetiyor muydu gözetmiyor muydu bilemem, ama püskürtüyle daha da yakından temas edince yanağının ve kolunun derisi soyulan birisini biliyorum. Bu yüzden balinacılar arasında püskürtü zehirli addedilir; ondan kaçınmaya çalışırlar. Bir şey daha; fıskiye dosdoğru gözlerinize püskürtüldüğü takdirde sizi kör edeceğinin söylendiğini duydum ve bundan pek kuşkum yok. O halde, bana öyle geliyor ki araştırmacının yapabileceği en akıllıca şey, o öldürücü püskürtüyü kendi haline bırakmaktır.

Yine de, kanıtlayamasak ve belirleyemesek bile, varsayımda bulunabiliriz. Benim hipotezim şu: Püskürtü buğudan başka bir şey değildir. Ve beni bu sonuca, başka sebeplerin yanı sıra, ispermeçet balinasının özündeki büyük vakar ve yücelik konusundaki düşünceler yöneltiyor; bütün diğer balinaların bazen bulunduğu gibi, iskandil alınan açıklıklarda ya da sahillerin yakınlarında asla bulunmadığının tartışmasız bir gerçek olduğu kadarıyla, onu kesinlikle alelade, sığ bir varlık olarak görmüyorum. O hem ağır hem de derindir. Ve derin düşünceler düşünme eylemi sırasında, Platon, Pyrrho,[3] şeytan, Zeus, Dante[4] vesaire gibi bütün ağır, derin varlıkların başlarından daima yarı görünür bir buhar yükseldiğine inanıyorum. Ebediyet hakkında küçük bir inceleme yazısı oluştururken, merakımdan önüme bir ayna koydum ve çok geçmeden aynaya, başımın üzerindeki atmosferde garip, girift bir kıvrılma ve dalgalanma yansıdığını gördüm. Bir ağustos gününün öğleninde, ince kiremitli çatı odamda, altı fincan sıcak çaydan sonra derin düşüncelere dalmışken,

3 Kuşkuculuk ekolünü kuran Yunanlı filozof (MÖ 360-270). (ç.n.)

4 Dante Alighieri (1265- 1321) *Inferno* adlı eserin yazarı İtalyan şair. (ç.n.)

saçımın daimî rutubeti; bu da yukarıdaki varsayım için ilave bir argüman gibi görünüyor.

Ve o kudretli, buğulu canavarın sakin bir tropikal denizde ciddiyetle yol alışını görmek, onun hakkındaki fikrimizi ne kadar asilce yükseltir; onu, geniş, ılımlı kafasının üzerinde iletilemeyen tefekkürlerinin yarattığı bir buhar kubbesi asılı dururken ve o buhar –bazen olduğu gibi– sanki bizzat tanrı katı onun düşüncelerine mührünü basmışçasına, bir gökkuşağıyla yüceltilmişken görmek. Çünkü, anlarsınız, gökkuşakları berrak havaya gelmezler; yalnız buharı ışıklandırırlar. Ve aynı şekilde, benim de zihnimdeki belirsiz kuşkuların tüm yoğun sislerinin arasından zaman zaman hızla ilahî sezgiler geçer ve pusumu semavi bir ışınla alevlendirirler. Ve bunun için Tanrı'ya şükrediyorum; çünkü her insanın kuşkuları vardır; birçoğu inkâr eder; ama kuşkuların ya da inkârların pek azı beraberinde sezgiler taşır. Tüm dünyevi şeyler hakkında kuşkular ve bazı semavi şeyler hakkında sezgiler; bu bileşim ne bir mümin yaratır ne de bir kâfir – ikisini de eşit gözlerle gören bir insan yaratır.

LXXXVI. Bölüm

Kuyruk

Başka şairler antilobun yumuşak gözlerinin ve asla konmayan kuşun[1] güzel tüylerinin methiyelerini şakımışlardır; bense o kadar semavi değilim, bir kuyruğa övgüler düzüyorum.

En büyük boydaki bir ispermeçet balinasının kuyruğunun, gövdenin incelerek aşağı yukarı bir insanın bel ölçüsüne indiği noktadan başladığı hesaplanırsa, yalnız üst yüzeyinde, en az dört buçuk metrekarelik bir alanı kaplar. Kökünün sıkı, yuvarlak kütlesi, iki geniş, sert, yassı palmiye ya da kanat halinde açılır ve giderek üç santimden daha az bir kalınlığa ulaşır. Çatalda ya da bitişme yerinde bu kanatlar hafifçe üst üste biner, sonra kuş kanatları gibi yanlamasına birbirinden uzaklaşır ve arada geniş bir boşluk bırakır. Hiçbir canlıda güzelliğin hatları bu kanatların hilal şeklindeki kenarlarında olduğu kadar zarifçe belirlenmemiştir. Kuyruk, tamamen yetişkin bir balinadaki azami genişliğinde, bir ucundan öteki ucuna altı metreyi bir hayli aşar.

Bu uzvun bütünü, birbirine kaynaklı kas tellerinden oluşan, sıkı, perdeli bir yatak gibidir; ama onu dilimleyecek

1 Pers mitolojisindeki Huma, ya da cennet kuşu. (ç.n.)

olursanız, üç ayrı tabakadan oluştuğunu görürsünüz: üst, orta ve alt tabakalar. Üst ve alt katmanlardaki lifler uzun ve yataydır; orta katmanın lifleriyse çok kısadır ve dış katmanlar arasında çapraz olarak uzanır. Kuyruğa her şeyden çok bu üçlü yapı güç verir. Eski Roma duvarlarının araştırmacıları için, bu orta katman, antik çağların o harikulade kalıntılarında daima taşla değişimli olarak yer alan ve duvarın muazzam kuvvetine kuşkusuz büyük bir katkıda bulunan ince tuğla dizisine ilginç bir paralel sağlayacaktır.

Ama kirişli kuyruktaki bu engin yerel güç yetmiyormuş gibi, Leviathan'ın tüm gövdesi, belinin iki yanından geçip aşağıya, kanatlara uzanarak, fark edilmeksizin onlarla kaynaşan ve kudretlerine büyük bir katkıda bulunan adaleli lif ve tellerden bir dokuyla örülüdür; öyle ki kuyrukta, bütün balinanın birleşen ölçüsüz kuvveti bir noktada yoğunlaşmış gibidir. Eğer madde imha edilebilse, bunu yapacak olan şey bu kuvvettir.

Bu, yani kuyruğun hayret verici kuvveti, çocuksu bir rahatlığın Titanca bir gücün içinde dalgalandığı hareketlerinin zarif esnekliğini de kösteklemez. Aksine, bu hareketler son derece ürkütücü güzelliklerini o kuvvetten elde ederler. Gerçek kuvvet, güzelliği ya da ahengi asla bozmaz, çoğu zaman güzellik ya da ahenk bahşeder; ve etkileyici bir şekilde güzel olan her şeyde kuvvetin, o büyüyle büyük bir ilgisi vardır. Herakles heykelinin mermerinde her taraftan fışkırıyormuş gibi görünen düğümlü tendonları çıkarsanız, cazibesi kaybolurdu. Sadık Eckermann[2] Goethe'nin çıplak cesedinden keten çarşafı kaldırırken, adamın bir Roma zafer takına benzeyen heybetli göğsünden son derecede etkilenmişti. Michelangelo, Tanrı Baba'yı bile insan formunda resmettiğinde, orada nasıl bir gürbüzlük olduğuna dikkat edin. Ve Oğul kavramının en başarılı şekilde cisimleştirilmiş

2 Johann Peter Eckermann (1792-1854) Goethe'nin arkadaşı, müridi ve biyografisinin yazarı olan Alman şair. (ç.n.)

olduğu, yumuşak, kıvrımlı, çift cinsiyetli İtalyan tabloları ondaki ilahî sevgiyle ilgili neleri göz önüne sererlerse sersin, bu figürler tüm adalelilikten yoksundur, Oğul'un öğretilerinin kendine has uygulamalı erdemlerini teşkil ettiği herkes tarafından kabul edilen boyun eğme ve tahammülden, yani salt pasif, dişil güçten başka herhangi bir güç ima etmezler.

Bahsettiğim organın incelikli elastikliği öyledir ki, ister oyunbazca, ister ciddiyetle, isterse öfkeyle savrulsun, ruh hali ne olursa olsun, bükülmelerinde daima aşırı bir zarafet göze çarpar. Bu konuda hiçbir perinin kolu eline su dökemez.

Kendine has beş önemli hareketi vardır. Birincisi, ilerlemek için yüzgeç olarak kullanılması; ikincisi, savaşta gürz olarak kullanılması; üçüncüsü, süpürme hareketi; dördüncüsü, suya çarpması; beşincisi, dalmak üzere havaya dikilmesi.

Birincisi: Leviathan'ın kuyruğu yatay konumda olduğundan, diğer bütün deniz yaratıklarının kuyruklarından farklı bir tarzda hareket eder. Asla kıvrıla kıvrıla gitmez. İnsanda da balıkta da kıvrılıp bükülmek bir aşağılık işaretidir. Balina için kuyruğu, tek ilerleme aracıdır. Bedeninin altında rulo gibi ileriye doğru kıvrılıp, sonra hızla geriye doğru açılır; şiddetle yüzerken canavara o olağandışı fırlama, atılma hareketini veren budur. Yan yüzgeçleri sadece yönlendirmeye hizmet eder.

İkincisi: Başka bir ispermeçet balinasıyla yalnız başıyla ve çenesiyle dövüşmesine rağmen ispermeçet balinalarının insanla olan çatışmalarında esas olarak ve aşağılayıcı bir şekilde kuyruğunu kullanıyor olması biraz anlamlıdır. Bir filikayı vururken, kuyruğunu hızla ondan dışarıya doğru kıvırır ve darbe sadece bunun geri tepmesiyle indirilir. Eğer bu darbe engelsiz havada vurulur ve özellikle eğer tam hedefine inerse, o zaman düpedüz karşı konulmaz olur. Hiçbir insanın ya da filikanın kaburgaları buna dayanamaz. Tek kurtuluşunuz bundan kaçınmaktadır; ama eğer suyun direncine karşı, yanlamasına gelirse, o zaman kısmen balina fili-

kasının hafif oluşu, yüzebilirliği ve malzemelerinin esnekliği sayesinde, genellikle en ciddi sonuç çatlak bir kaburga ya da bir iki kırık döşeme tahtası, âdeta böğürde bir sancı olur. Su altından gelen bu yanlamasına darbelere sanayide öyle sık maruz kalınır ki, sadece çocuk oyuncağı olarak görülürler. Birisi hemen kazağını çıkarır ve delik kapatılır.

Üçüncüsü: Bunu kanıtlayamam ama bana öyle geliyor ki balinada dokunma duyusu kuyrukta yoğunlaşmıştır; çünkü bu bakımdan onda, sadece fil hortumunun narinliğinde görülen bir duyarlılık vardır. Bu duyarlılık en çok süpürme eyleminde, balina muazzam kuyruk kanatlarını bir genç kız kibarlığıyla ve yumuşak bir yavaşlıkla suyun yüzeyinde bir yandan ötekine hareket ettirdiği zaman açığa çıkar; ve yeter ki bir denizcinin bıyığını hissetsin, eyvahlar olsun o denizciye, bıyıkları ve her şeyiyle. O ilk dokunuşta nasıl bir yumuşaklık vardır! Eğer bu kuyruğun kavrayıcı bir gücü olsaydı, hemen aklıma Darmonodes'in[3] sık sık çiçek pazarına giden ve derin selamlamalarla genç kızlara çiçek demetleri sunan, sonra da bellerini okşayan fili gelirdi. Balina kuyruğunun bu kavrayıcı özelliğe sahip olmaması birçok nedenle esef vericidir; çünkü bir çarpışmada yaralanınca hortumunu arkaya kıvırıp saplanmış oku çıkaran bir başka filin hikâyesini duymuştum.

Dördüncüsü: Emniyetli olduğunu farz ettiği ıssız denizlerin ortasında fark ettirmeden bir balinaya yaklaştığınızda, onun vakarının engin iriliğinden sıyrıldığını ve bir kedi yavrusuna benzer bir şekilde, sanki bir şöminenin başındaymış gibi okyanusun üzerinde oynadığını görürsünüz. Kuyruğunun geniş palmiyelerini havada ta yukarıya diker; sonra onları kuvvetle yüzeye çarptığında, gök gürültüsü gibi bu darbe millerce öteye yankılanır. Neredeyse muazzam bir topun ateşlenmiş olduğunu sanırsınız ve eğer öteki ucundaki solunum deliğin-

3 Araştırmacılar bu ismin kaynağını bilmemektedir ama öykü, Plutarkhos'un *Moralia* adlı eserinde bir çiçekçi kıza âşık olan ve hortumuyla onun göğüslerini okşayan filinkini hatırlatmaktadır. (ç.n.)

den çıkan hafif buhar halkasını fark etmişseniz, bunun topun falya deliğinden çıkan duman olduğunu düşünürsünüz.

Beşincisi: Leviathan'ın olağan yüzme pozisyonunda kuyruk kanatları sırt seviyesinin bir hayli aşağısında durduğuna göre, o zaman yüzeyin altında tamamen gözden uzak olurlar; ama o, derinlere dalmak üzereyken, gövdesinin en az dokuz metresiyle birlikte kuyruğunun tümü dimdik havaya savrulur ve aşağı doğru hızla gözden kayboluncaya kadar, titreşerek bir dakika böyle kalır. Başka bir yerde tasvir edilecek olan görkemli *sıçrama* dışında, balinanın kuyruğunun bu dikilmesi belki de tüm canlı tabiatta görülebilecek en şaşaalı manzaradır. Devasa kuyruk, dipsiz derinliklerden çıkıp kasılarak gökyüzünün en yüce noktasını yakalamaya çalışıyormuş gibi görünür. Rüyalarımda heybetli şeytanın da azap içindeki dev pençesini cehennemin alevli Baltık denizinden böyle hızla uzattığını görmüşümdür. Ama böyle sahnelere bakarken, her şey içinde bulunduğunuz ruh haline bağlıdır; eğer Dante tarzı bir ruh halindeyseniz, aklınıza şeytanlar, İşaya'nın[4] ruh halindeyseniz baş melekler gelir. Bir defasında, göğü ve denizi kızıla boyayan bir gündoğumu sırasında gemimin direk başında dururken, doğuda, hepsi de güneşe doğru giden ve dikilmiş kuyruklarla bir dakika boyunca hep birlikte titreşen büyük bir balina sürüsü görmüştüm. O sırada, tanrılara tapınmanın böylesine şaşaalı bir somutlaşmasının, ateşe tapanların yurdu olan İran'da bile görülmemiş olduğunu düşündüm. O zaman, Ptolemaios Philopater'in[5] Afrika filine şehadet ettiği gibi, ben de balinaya şehadet ettim ve onu bütün varlıkların en dindarı ilan ettim. Çünkü Kral Juba'ya[6] göre, antik çağların savaş filleri sık sık hortumlarını kaldırarak derin bir sessizlik içinde sabahı selamlarlarmış.

---

4 *Eski Ahit*'te bir peygamber. (ç.n.)

5 Ptolemaios IV Philopator, MÖ 221-205 yıllarında hüküm süren Mısır firavunu. (ç.n.)

6 Muhtemelen, şimdiki Cezayir ile Tunus'un bir kısmını kaplayan Numidia'nın kralı I. Juba (MÖ 85-46). (ç.n.)

Bu bölümde, birinin kuyruğuyla diğerinin hortumunun bazı yönlerinin söz konusu olduğu kadarıyla, balinayla fil arasındaki tesadüfi karşılaştırma, ters tarafta bulunan bu iki organı, hele de ait oldukları yaratıkları aynı düzeye koymaya yol açmamalı. Çünkü en kudretli fil, Leviathan'a kıyasla ancak küçük bir av köpeği, hortumu da Leviathan'ın kuyruğuna kıyasla ancak bir zambağın sapı olabilir. İspermeçet balinasının masif kuyruk kanatlarının, tekrarlanan örneklerde filikaları, Hintli bir akrobatın toplarını fırlatışına çok benzer bir şekilde, tüm kürekleri ve mürettebatlarıyla birlikte birbiri ardınca bütün olarak havaya savurmuş olan ölçüsüz ezici ve parçalayıcı etkisine kıyasla, filin hortumundan gelen en dehşetli darbe sanki bir yelpazenin oyunbaz dokunuşu gibidir.[7]

Bu kudretli kuyruğu ne kadar düşünürsem, onu ifade etmekteki yetersizliğime o kadar esef ediyorum. Zaman zaman bunun, bir insanın eline pekâlâ yakışacak olsalar da, bütünüyle anlaşılmaz kalan jestleri vardır. Geniş bir sürüde bazen bu mistik hareketler öyle dikkat çekicidir ki bunların Mason işaretlerine ve sembollerine benzediklerini, hatta balinanın bu yöntemlerle anlaşılabilir bir şekilde dünyayla söyleştiğini beyan etmiş avcılar duydum. Balinanın genel bedeninde son derece tuhaf olan ve en deneyimli saldırganına bile esrarengiz gelen başka hareketleri de yok değildir. O halde, onu ne kadar dikkatle incelersem inceleyeyim, ancak derisine nüfuz edebiliyorum; onu tanımıyorum ve hiçbir zaman da tanıyamayacağım. Ama bu balinanın kuyruğunu bile tanımıyorsam, kafasını nasıl anlayacağım? Dahası, bir yüzü yokken, yüzünü nasıl kavrayacağım? Arka kısımları-

7 Bu hususta filin balinaya orantısının büyük ölçüde bir köpeğin file orantısı gibi olduğu kadarıyla, genel cüsse bakımından balinayla fil arasında yapılacak tüm karşılaştırmalar abes olsa da; garip bir benzerliğin görüldüğü bazı noktalar da yok değildir; bunlardan biri püskürtüdür. Filin sık sık hortumuna su ya da toz toprak çektiği, sonra onu kaldırarak bir akım halinde fışkırttığı gayet iyi bilinir.

mı, kuyruğumu göreceksiniz, ama yüzüm görülmeyecektir,[8] der gibidir o. Ama onun arka kısımlarını tam olarak çözemiyorum; ve yüzü hakkında neler ima ediyor olursa olsun, ısrarla bir yüzü olmadığını söylüyorum.

8 *Mısır'dan Çıkış* kitabında Tanrı, Musa'ya, "Arka kısımlarımı göreceksiniz, ama yüzüm görülmeyecektir," der. (ç.n.)

LXXXVII. Bölüm

Görkemli Armada

Burma topraklarından güneydoğuya doğru devam eden uzun ve dar Malakka yarımadası, tüm Asya'nın en güney noktasını oluşturur. O yarımadadan devamlı bir hat halinde uzun Sumatra, Cava, Bali ve Timor adaları uzanır; ki bunlar, birçok başka adayla birlikte, boylu boyunca Asya'yla Avustralya'yı bağlayan ve uzun, kesintisiz Hint Okyanusu'nu, yoğun bir şekilde serpiştirilmiş doğu takımadalarından ayıran engin bir mendirek ya da sur oluşturur. Bu sur, gemilere ve balinalara kolaylık sağlamak üzere birkaç çıkış kapısıyla delinmiştir; bunların arasında Sunda ve Malakka boğazları dikkat çeker. Batıdan Çin'e doğru yol alan tekneler özellikle Sunda boğazlarından geçerek Çin denizlerine çıkarlar.

Bu dar Sunda boğazları Sumatra'yı Cava'dan ayırır; ve adalardan oluşan o uçsuz bucaksız surun ortalarında yer alan, denizcilerin Cava Burnu olarak bildiği o dik, yeşil yarımadayla desteklenmiş olan bu boğazlar, duvarlarla çevrili engin bir imparatorluğa açılan merkezî bir giriş kapısına benzerler ve o şark denizinin bin tane adasını zenginleştiren bitmez tükenmez baharat, ipek, mücevher, altın ve fildişi bollu-

ğu düşünülürse, böyle hazinelerin, bilfiil arazinin formasyonuyla, ne kadar etkisiz de olsa, en azından her şeyi pençesine alan batı dünyasından korunma görüntüsünü taşıyor olması tabiatın sağladığı anlamlı bir önlem gibidir. Sunda boğazlarının sahilleri, Akdeniz'in, Baltık ve Marmara denizlerinin girişlerinde nöbet tutan hisarlara benzer, hâkim durumdaki hisarlarla ikmal edilmemiştir. Danimarkalıların aksine, bu şarklılar, geçen yüzyıllar boyunca gece gündüz doğunun en pahalı kargolarıyla yüklü bir halde Sumatra ile Cava adalarının arasından geçmiş olan, rüzgârın önündeki bitmez tükenmez gemi kafilesinden, gabya yelkenlerini indirerek yaltakçı bir biat göstermelerini talep etmezler. Ama böyle bir merasimden serbestçe feragat ederlerken, daha esaslı bir saygı gösterisi taleplerinden de hiçbir şekilde vazgeçmezler.

Ezelden beri, Sumatra'nın alçak gölgelikli koyları ve adacıkları arasında pusuda bekleyen Malezyalıların çift gövdeli korsan yelkenlileri, boğazlardan geçen teknelerin önüne çıkmış ve mızrak tehdidiyle vahşice haraç talep etmişlerdir. Avrupa kruvazörlerinden tekrar tekrar aldıkları kanlı cezalarla son zamanlarda bu korsanların arsızlığı biraz bastırılmış olsa da günümüzde bile zaman zaman o sularda İngiliz ve Amerikan teknelerinin amansızca saldırıya uğradığını ve yağmalandığını duyuyoruz.

Pequod şimdi elverişli, serin bir rüzgârla bu boğazlara yaklaşıyordu; Ahab buradan geçerek Cava Denizi'ne çıkmayı ve oradan, yer yer ispermeçet balinasının uğradığının bilindiği sular üzerinden kuzeye doğru seyrederek, Filipin Adaları civarında sahile yaklaşıp, Japonya'nın uzak kıyısındaki büyük balina avı mevsimine yetişecek şekilde oraya ulaşmayı amaçlıyordu. Bu yolla, dünyanın etrafını dolaşan Pequod, Pasifik'teki Hat'a inmeden önce, bilinen hemen hemen bütün ispermeçet balinası seyir alanlarını tarayacaktı; oradaysa Ahab, takibinde başka her yerde hezimete uğramış olsa da, Moby Dick'in en çok uğradığının bilindiği deniz-

de onunla savaşacağına kesin olarak güveniyordu; hem de onun o denize dadanacağının en mantıklı bir şekilde tahmin edileceği mevsimde.

Ama nasıl olur? Bu bölgesel arayışta Ahab hiç karaya çıkmıyor mu? Mürettebatı hava mı içiyor? Su almak için duracak herhalde. Hayır. Bir döngü içindeki güneş uzun bir süredir ateşli çemberinde seğirtmektedir ve kendi içinde olanlardan başka bir yaşam dayanağına ihtiyacı yoktur. Ahab de öyle. Balina gemisinde de bunu dikkate alın. Başka tekneler ecnebi rıhtımlara nakledilecek yabancı malzemelerle yüklüyken, dünyayı dolaşan balina gemisi kendisinden ve mürettebatından, onların silahları ve ihtiyaçlarından başka herhangi bir kargo taşımaz. Geniş ambarında şişelenmiş bir halde bütün bir gölün içeriği bulunur. Safrası yalnız kullanılmaz kurşun ve demir külçelerinden değil, faydalı malzemelerden de oluşur. İçinde yıllarca yetecek kadar su taşır. Pasifik'te Nantucketlıların üç yıldır denizdeyken içmeyi, Peru ya da Hint akarsularından daha bir gün önce variller içinde sallarla gönderilmiş tuzluca suya tercih ettiği, bilindik, berrak, birinci kalite Nantucket suyudur bu. Bundan dolayıdır ki başka gemiler New York'tan Çin'e gidiş ve geri gelişte yirmi limana uğramış olabilecekken, balina gemisi bütün bu zaman aralığında bir tek zerre toprak görmemiş, mürettebatının gözlerine, kendileri gibi su üzerindeki denizcilerden başka hiçbir insan görünmemiş olabilir. Öyle ki eğer onlara bir tufanın daha gelmiş olduğu haberini götürseniz, sadece, "Peki, çocuklar, işte Nuh'un gemisi!" diye cevap verirler.

Şimdi, Cava'nın batı sahili açıklarında, Sunda boğazlarının yakınlarında, birçok ispermeçet balinası yakalanmış olduğundan; hatta balıkçılar oralardaki sahanın büyük bir kısmını balina peşinde koşmak için mükemmel bir mevki kabul ettiğinden; Pequod Cava Burnu'na giderek daha çok yaklaştıkça gözcülere tekrar tekrar sesleniliyor ve uyanık olmaları tembih ediliyordu. Ama çok geçmeden pruvanın san-

cak tarafında karanın yeşil, palmiyeli kayalıkları belirdiği ve keyifli burunlara havadaki taze tarçın kokusu çekildiği halde, bir tek fıskiye bile görülmedi. Gemi, buralarda herhangi bir ava rastlama düşüncesinden hemen hemen tümüyle vazgeçerek, neredeyse boğazlara girmişti ki direk başından o alışılmış, sevindirici haykırış duyuldu ve çok geçmeden eşsiz bir ihtişama sahip bir manzara bizi selamladı.

Ama bu noktada peşinen açıklayalım ki, son zamanlarda dört okyanusun her yanında yorulmak bilmez bir etkinlikle avlanıyor olmalarından dolayı, ispermeçet balinaları, daha önceki zamanlarda olduğu gibi, hemen hemen her zaman küçük, bağımsız gruplar halinde seyretmek yerine, artık geniş sürüler halinde görülmektedir; bunlar bazen öyle büyük bir kalabalığı kapsar ki, neredeyse sanki sayısız balina kavmi, ortak yardımlaşma ve korunma için ciddi bir işbirliği ve sözleşme andı içmiş gibidir. Artık en iyi av sahalarında bile bazen bir tek püskürtüyle karşılanmadan haftalarca ve aylarca yol alabilmeniz ve sonra aniden âdeta binlercesi tarafından selamlanabilmeniz, ispermeçet balinalarının böyle muazzam kafileler halinde bir araya toplanmasına yorulabilir.

Pruvanın her iki tarafına yayılmış, iki üç mil mesafede ve karşı ufkun yarısını kapsayan muazzam bir yarım daire halinde, aralıksız bir balina fıskiyesi zinciri öğlen havasında yukarı doğru oynaşıyor ve parıldıyordu. Gerçek balinanın, tepede bölünerek, bir söğüdün aşağı sarkan ayrık dalları gibi iki kol halinde düşen, düz, dikey, ikiz fıskiyelerinden farklı olarak, ispermeçet balinasının ileriye meyleden tek püskürtüsü, devamlı olarak yükselen ve rüzgâraltına doğru dökülen, beyaz buğudan oluşmuş, kalın, kıvrımlı bir püskül gibidir.

O halde, Pequod denizin kabaran bir tepesine çıktığında güvertesinden görüldüğü haliyle, ayrı ayrı kıvrılarak havaya yükselen ve mavimsi bir pustan ibaret kaynaştırıcı bir atmosferin içinden gözlemlenen bu buğulu püskürtü ordusu, bir sonbahar sabahında yüksek bir yere çıkmış bir atlının

keşfettiği, kalabalık bir metropolün bin tane neşeli bacası gibiydi.

İlerleyen orduların, dağlardaki elverişsiz bir darboğaza yaklaşırken, o tehlikeli geçidi arkalarında bırakmaya ve bir kez daha nispeten emniyetli bir şekilde düzlüğe çıkmaya can atarak yürüyüşlerini hızlandırdıkları gibi; şimdi bu engin balina filosu da aynı şekilde, yarım dairelerinin kanatlarını daraltarak ve yoğun, ama hâlâ hilal biçiminde bir merkez etrafında ilerleyerek, aceleyle boğazlardan geçmeye çalışıyor gibiydi.

Pequod bütün yelkenleri fora ederek peşlerine düştü; zıpkıncılar silahlarını ellerine almışlar, henüz havada asılı duran filikalarının başlarından yüksek sesle tezahürat yapıyorlardı. Yeter ki rüzgâr devam etsin, Sunda boğazları boyunca kovalanan bu engin ordunun, şark denizlerine açılır açılmaz aralarından birçoğunun yakalanışına şahit olacağından hiç kuşkuları yoktu. Ve bir araya gelmiş o kafilede, Siyamlıların taç giyme törenlerindeki tapılan beyaz fil gibi, geçici olarak bizzat Moby Dick'in yol almakta olup olmadığını kim bilebilirdi! Böylece, cunda yelkenleri birbirinin üstüne açılmış bir halde, bu Leviathanları önümüzde sürerek yol alıyorduk ki aniden Tashtego'nun bağırarak dümen suyumuzdaki bir şeye dikkat çeken sesi duyuldu.

Ardımızda, ilerimizdeki hilale karşılık gelen bir hilal daha gördük. Balinaların püskürtülerine benzer bir şekilde yükselen ve alçalan bağımsız beyaz buharlardan oluşuyormuş gibiydi bu; yalnız o derece bütünüyle gelip gitmiyorlardı; çünkü devamlı olarak havada asılı kalıyor, sonunda kaybolmuyorlardı. Ahab dürbününü bu manzaraya doğrulttu ve mil deliğinde hızla dönerek, "Direklere çıkın ve yelkenleri ıslatmak için kamçılar ve kovalar hazırlayın; Malezyalılar bunlar, beyler ve peşimizdeler!" diye haykırdı.

Sanki Pequod boğazlara iyice girinceye kadar burnun arkasında fazla uzun bir süre pusuda beklemişlermiş gibi,

bu namussuz Asyalılar, aşırı temkinli gecikmelerini telafi etmek için şimdi sıcak takipteydiler. Ama onu sevk eden canlı bir rüzgârla, çevik Pequod'un kendisi de sıcak bir kovalama içindeyken; bu sarımsı kahverengi hayırseverler kendi seçilmiş takibinde ona hız kazandırmaya yardımcı olmakla ne büyük bir nezaket gösteriyorlardı; onun için sadece birer kamçı ve mahmuzdular gerçekten. Ahab, kolunun altında dürbünüyle, ileriye döndüğünde kovaladığı canavarları ve geriye döndüğünde onu kovalayan kana susamış korsanları gözlemleyerek güvertede volta atarken buna benzer şeyler tahayyül ediyormuş gibiydi. Ve geminin o sırada içinde seyretmekte olduğu su boğazının yeşil duvarlarına baktığında, intikamına giden yolun o kapıdan geçtiğini düşündüğünde ve şimdi işte o kapıdan ölümcül sonuna doğru hem kovalamakta hem de kovalanmakta olduğunu gördüğünde; ve yalnız bu da değil, amansız, vahşi korsanlar ve insaniyetsiz ateist şeytanlardan oluşan bir sürünün, küfürleriyle onu cehennemî bir şekilde teşvik etmekte olduğunu gözlemlediğinde; bütün bu düşünceler beyninden geçtikten sonra Ahab'in çehresi, fırtınalı bir gelgitin kemirmiş ama o sağlam şeyi yerinden sürükleyememiş olduğu bir siyah kum sahili gibi çöküк ve kemikli bir hale geldi.

Ama pervasız mürettebatın pek azı böyle düşüncelerle tedirgin oluyordu; ve Pequod, korsanları sürekli olarak daha da geride bıraktıktan sonra, nihayet hızla Sumatra tarafındaki canlı yeşil Cockatoo[1] Burnu'nun yanından geçip ötesindeki engin sulara çıktığında; o zaman zıpkıncılar geminin Malezyalılarla o kadar başarılı bir şekilde arasını açmış olmasına sevinmekten ziyade, çevik balinaların gemiyle aralarını açmış olmalarına kederleniyor gibiydi. Ama balinaların izinde ilerlemeye devam ettiler ve nihayet onlar hız kesiyormuş gibi oldu; gemi gitgide onlara yaklaştı; ve şimdi rüzgâr dindiğinden, filikalara atlama talimatı kulaktan kulağa geçirildi. Ama

1 Papağan. (ç.n.)

sürü, ispermeçet balinasının sahip olduğu farz edilen olağanüstü bir içgüdüyle –henüz bir mil gerilerinde olmalarına rağmen– peşlerindeki üç tekneden haberdar olur olmaz yeniden toplandı ve tüm püskürtülerini parıldayan, istiflenmiş süngü dizileri gibi gösteren bir şekilde sık saflar ve taburlar oluşturarak, ikiye katlanmış bir hızla yollarına devam ettiler.

Gömleklerimize ve külotlarımıza kadar soyunmuş bir halde beyaz dişbudaklara asıldık ve birkaç saat boyunca kürek çektikten sonra neredeyse takipten vazgeçmeye meyletmiştik ki, balinalar arasındaki genel, duraklamalı bir kargaşayla, artık nihayet, balıkçıların balinada fark ettiklerinde safra tutmuş dedikleri, uyuşuk bir kararsızlıkla dolu o tuhaf şaşkınlığın etkisi altına girdiklerinin umutlandırıcı belirtisini gösterdiler.[2] O zamana kadar, yüzerken hızla ve istikrarlı bir şekilde korudukları sık askerî sıralar şimdi dağılarak ölçüsüz bir hengâme haline gelmişti; ve Hintlilerin İskender'le yaptığı savaşta Kral Poros'un[3] filleri gibi, dehşetten çıldırıyorlardı âdeta. Geniş, düzensiz daireler halinde her yöne doğru yayılır ve amaçsızca oraya buraya yüzerlerken, kısa, kalın püskürtüleriyle, dikkatlerini dağıtan paniği açıkça belli ediyorlardı. Aralarındaki, âdeta tamamen felce uğramış,

---

2 Gally veya gallow [Bu çeviride "safra tutmuş" ifadesiyle karşılanmıştır. (e.n.)] çok korkutmak, korkudan sersemletmek anlamına gelir. Eski bir Sakson kelimesidir. Shakespeare'de bir defa geçer: "The wrathful skies
Gallow the very wanderers of the dark,
And make them keep their caves." (Gazaba gelmiş gökler dehşet saçıyor / Karanlıkta dolaşmaya alışık hayvanlara, / Onları inlerinde kalmaya zorluyor.) *Kral Lear*, Perde III, Sahne 2.
Yaygın dilde bu kelime artık tamamen tedavülden kalkmıştır. Eğitimli kara insanı bu kelimeyi sıska Nantucketlıdan ilk duyduğunda bunu muhtemelen onun kaba saba uydurma sözlerinden biri sanacaktır. İngiltere Topluluğu günlerinde, New England kayalarına eski İngiliz göçmenlerin asil kas gücüyle birlikte gelen Sakson dilinden alıntı bu türden diğer birçok okkalı kelime için de durum böyledir. Bu sebeple en güzel ve şeceresi en eskilere dayanan İngilizce sözcükler –etimolojinin eski toprak Howard'ları ve Percy'leri– Yeni Dünya'da bugün halka mal olmuş, hatta tabiri caizse, ayağa düşmüştür.

3 MÖ 4. yüzyılda Hindistan'ın Pencab bölgesini yöneten hükümdar. (ç.n.)

içi suyla dolmuş, parçalanmış gemiler gibi çaresizce denizin üzerinde duranlar, bu durumu daha da tuhaf bir şekilde açığa vuruyordu. Bu Leviathanlar sadece çayırda üç vahşi kurt tarafından kovalanan basit bir koyun sürüsü olsaydı, asla böyle aşırı bir umutsuzluk sergileyemezlerdi. Ama zaman zaman görülen bu ürkeklik, sürü halinde yaşayan hemen hemen bütün yaratıkların ayırt edici özelliğidir. On binlercesi bir araya toplandığı halde, Batı'nın aslan yeleli bizonlarının, bir tek atlının önünden kaçmışlığı vardır. Bütün insanoğluna da tanık olun; bir tiyatro parterinin ağılında toplandıklarında, en küçük bir yangın tehlikesinde, birbirlerini sıkıştırarak, çiğneyerek, iterek ve ölümle sonuçlanan bir şekilde acımasızca ezerek, alelacele çıkışlara koşuşlarına bir bakın. O halde, en iyisi karşımızdaki tuhaf bir şekilde safra tutmuş balinalara hayret etmekten kendinizi alıkoyun, çünkü yeryüzünün hayvanlarının hiçbir aptalca davranışı yoktur ki, insanların deliliği bunu fersah fersah geride bırakmasın.

Söylenmiş olduğu gibi, balinaların birçoğu şiddetli bir hareket halinde olsa da, sürünün bütün olarak ne ilerlediği ne de geri çekildiği, toplu bir halde aynı yerde kaldığı gözlemleniyordu. Böyle durumlarda âdet olduğu üzere, filikalar anında birbirlerinden ayrıldı ve her biri sürünün kenarlarında tek başına duran birer balinaya doğru yol aldı. Üç dakika kadar bir zaman içinde Queequeg'in zıpkını fırlatılmıştı; vurulan balık yüzümüze kör edici bir serpinti savurdu ve sonra şimşek gibi bizi alıp götürerek doğruca sürünün merkezine yöneldi. Böyle şartlar altında vurulan bir balinanın bu şekilde hareket etmesi hiçbir şekilde görülmemiş bir şey olmasa da; ve hatta hemen hemen her zaman az çok beklenen bir şey olsa da; yine de balina sanayisinin daha tehlikeli olaylarından birini arz eder. Çünkü süratli canavar sizi çıldırmış sürünün gittikçe daha içlerine doğru sürüklerken, ihtiyatlı hayata veda eder ve yalnız hezeyanlı bir çarpıntının içinde var olursunuz.

Kör ve sağır olmuş balina, sanki ona saplanmış olan demir sülükten katıksız sürat gücüyle kurtulmak istermiş gibi ileriye atılırken; biz etrafımızda ileri geri seğirten çıldırmış yaratıkların dört bir yandan tehdidi altında hızla giderek, böylece denizde beyaz bir yarık açarken; kuşatılmış filikamız, bir borada buz adalarının sıkıştırdığı ve her an hapsedilip ezilebileceğini bilerek bunların karmaşık kanalları ve boğazları arasından geçmeye çabalayan bir gemi gibiydi.

Ama bir nebze bile yılgınlığa kapılmayan Queequeg, zaman zaman ileride, tam yolumuzun üstündeki bir canavardan sıyrılarak, zaman zaman devasa kuyruk kanatları başımızın üzerinde asılı duran başka birinden uzaklaşarak, bizi yiğitçe yönetiyordu; Starbuck'sa bütün bu zaman boyunca elinde kargısıyla pruvada ayakta duruyor, kısa hamlelerle ulaşabildiği balinaları şişleyerek yolumuzun üzerinden itiyordu, çünkü uzun hamleler yapmaya vakit yoktu. Şimdi her zamanki görevlerinden vazgeçilmiş olduğu halde, kürekçiler de pek boş durmuyordu. Onlar esas itibarıyla işin bağırma kısmıyla ilgileniyorlardı. "Çekil yoldan, komodor!" diye haykırdı biri, birdenbire bütünüyle suyun yüzeyine yükselerek bir an için bizi batırma tehlikesi arz eden muazzam bir deveye. "İndir kuyruğunu bakalım!" diye haykırdı bir ikincisi, borda tirizimizin yakınında yelpazeye benzer uzvuyla sakince kendini serinletiyormuş gibi görünen bir başkasına.

Bütün balina filikaları, açık deniz çapası adı verilen ve aslen Nantucket Kızılderililerinin icat etmiş olduğu bazı garip düzenekler taşır. Kare biçiminde ve eşit büyüklükte iki kalın tahta, damarları birbirleriyle dik açı oluşturacak şekilde sağlamca kenetlenir; sonra bu bloğun ortasına bir hayli uzun bir ip iliştirilir ve ipin diğer ucu ilmek halinde olduğundan, çabucak bir zıpkına bağlanabilir. Bu açık deniz çapası en çok safra tutmuş balinaların arasındayken kullanılır. Çünkü o zaman, hemen etrafınızda, bir defada kovalamanızın asla mümkün olmadığı sayıda balina vardır. Ama ispermeçet ba-

linalarına her gün rastlanmaz; dolayısıyla, fırsat varken olabildiğince çoğunu öldürmeniz gerekir. Ve eğer hepsini birden öldüremezseniz, daha sonra, vaktiniz olduğunda öldürebilmek için onları vurmanız gerekir. Açık deniz çapasının böyle zamanlarda talep edilmesi bu yüzdendir. Filikamızda bunlardan üç tane bulunuyordu. Birincisi ve ikincisi başarıyla fırlatıldı ve bu balinaların, çektikleri açık deniz çapasının muazzam yanlamasına direnciyle kösteklenmiş bir halde, yalpalayarak kaçtıklarını gördük. Pranga takılmış suçlular gibi, hareketleri kısıtlanmıştı. Ama üçüncüsünün fırlatılması üzerine, hantal tahta bloğun filikadan denize atılması sırasında bu, filikanın oturaklarından birinin altına takıldı ve bir anda onu yerinden sökerek alıp götürdü; oturağı altından kayan kürekçi de filikanın dibine düştü. Deniz her iki yandan, yara almış döşeme tahtalarının olduğu yerlerden içeri girdi, ama oralara iki üç külot ve gömlek tıkadık ve böylece o an için sızıntıları durdurduk.

Sürünün içlerine doğru ilerledikçe balinamızın hızı büyük ölçüde eksilmeseydi, üstelik, kargaşanın çevresinden gitgide uzaklaştıkça, o müthiş karışıklık azalıyormuş gibi olmasaydı, bu çapalı zıpkınları fırlatmak neredeyse imkânsız olurdu. Ama azalıyordu bu, öyle ki, ani hareketlerle çekilen zıpkın nihayet filikadan kurtulduğu ve onu sürükleyen balina yana doğru gözden kaybolduğunda; o zaman, onun ayrılış anında bize ilettiği, giderek zayıflayan sürükleyici kuvvetle, sanki taşkın bir dağ akıntısından bir vadideki dingin bir göle kayıyormuş gibi, iki balinanın arasından sürünün en içteki merkezine süzüldük. Burada, en dıştaki balinaların arasındaki gürleyen vadilerde esen fırtınalar duyuluyor, ama hissedilmiyordu. Bu merkezî alanda deniz, perdah adı verilen ve balinanın daha sakin ruh hallerinde çıkardığı incelikli nemin yarattığı o pürüzsüz, saten gibi yüzeyi arz ediyordu. Evet, şimdi her kargaşanın merkezinde gizlendiğini söyledikleri o büyülü sükûnetin içindeydik. Ve telaşlı uzaklıklarda

hâlâ dıştaki eşmerkezli dairelerin hengâmelerini gözlemliyor ve her birinde sekiz on balinanın bulunduğu, birbirini izleyen grupların, bir gösteri alanındaki birlikte koşulmuş at dizileri gibi hızla dönüp durduğunu görüyorduk; bunlar öyle yakın bir şekilde omuz omuzaydı ki, bir Titan sirk binicisi kolayca ortadakilerin üzerine kemer kurabilir ve sırtlarında böylece dönebilirdi. Sürünün korunaklı eksenini daha yakından çevreleyen, dinlenme halindeki balina kalabalığının yoğunluğundan dolayı, o anda bize hiçbir olası kaçış şansı tanınmıyordu. Bizi kuşatan canlı duvarda bir gedik kollamalıydık; bizi ancak hapsetmek üzere içine kabul etmiş olan duvarda. Gölün ortasında dururken, zaman zaman küçük, uysal dişiler ve yavrular, bozgun halindeki bu sürünün kadın ve çocukları, bizi ziyarete geliyordu.

Şimdi, dönen dış daireler arasındaki tesadüfi geniş aralıklar ve bu dairelerin herhangi birinde, çeşitli gruplar arasındaki boşluklar dâhil olmak üzere, bu safhada tüm bu kalabalığın kucakladığı alan en azından iki üç milkareyi kapsıyor olmalıydı. Her halükârda, –böyle bir zamanda böyle bir deneme yanıltıcı olabilir ama– alçak filikamızdan, neredeyse ufuk çizgisinden yukarıya doğru fışkırıyormuş gibi görünen püskürtüler seçilebilirdi... Bu durumdan söz ediyorum, çünkü sanki dişiler ve yavrular kasıtlı olarak en içteki bu ağıla hapsedilmişler gibi; ve sanki sürünün geniş yayılımı şimdiye kadar onları durmalarının sebebini öğrenmekten alıkoymuş gibi; ya da belki bu kadar genç, toy ve her bakımdan masum ve deneyimsiz olmalarından dolayı; her neden idiyse, ara sıra gölün kenarından hareketsiz filikamızı ziyarete gelen bu daha küçük balinalar şaşılacak bir korkusuzluk ve güven, ya da hayret etmemenin imkânsız olduğu, durgun, büyülenmiş bir panik sergiliyorlardı. Ev köpekleri gibi gürültüyle soluyarak etrafımıza geliyor, ta borda tirizlerimize kadar yaklaşıp onlara dokunuyorlardı; öyle ki, neredeyse bir büyü onları aniden evcilleştirmiş gibi görünüyordu. Queequeg alınlarını

okşuyor, Starbuck kargısıyla sırtlarını kaşıyor, ama sonuçlarından korkarak, şimdilik onu fırlatmaktan kaçınıyordu.

Ama filikanın kenarı üzerinden baktığımızda, yüzeydeki bu şaşırtıcı dünyanın çok aşağısında başka ve daha da tuhaf bir dünya gözümüze ilişti. Çünkü o su mahzenlerinin içinde, âdeta asılı bir halde, balinaların emziren annelerinin ve muazzam bel ölçülerine bakılırsa, yakında anne olacakmış gibi görünenlerin suretleri süzülüyordu. Göl, ima etmiş olduğum gibi, hatırı sayılır bir derinliğe kadar fazlasıyla berraktı ve insan yavrularının süt emerken, sanki o sırada iki değişik hayat yaşıyormuş gibi, sakince ve sabit bir şekilde memeden başka bir tarafa baktıkları gibi ve fiziksel besin almakta oldukları halde, ruhen hâlâ dünyaya ait olmayan bir hatırayla besleniyor oldukları gibi; bu balinaların yavruları da aynen o şekilde yukarı, bize doğru bakıyor, ama doğrudan doğruya bize bakmıyormuş gibi görünüyorlardı; biz onların yeni doğmuş gözlerinde bir parça körfez yosunundan başka bir şey değildik sanki. Yana yatmış bir halde süzülen anneler de sessizce bizi gözlüyormuş gibiydiler. Bu küçük bebeklerden, bazı garip özelliklerine bakılırsa ancak bir günlükmüş gibi görünen bir tanesinin boyu dört buçuk metre ve belinin çevresi bir metre kadardı. Biraz oyunbazdı; gerçi vücudu yakın bir zaman önce annesinin rahminde, doğmamış balinaların, kuyruklarıyla başları yan yana ve nihai fırlayış için tamamen hazır bir vaziyette, Tatarların yayları gibi kıvrılmış olarak yattıkları o yerde işgal ettiği can sıkıcı pozisyondan sonra henüz pek toparlanamamış gibiydi. Narin yan yüzgeçleri ve kuyruk kanatlarının palmiyeleri, yabancı yerlerden yeni gelmiş bir bebeğin kulaklarının kıvrımlı, buruşuk görüntüsünü hâlâ canlılıkla koruyordu.

"İp! İp!" diye haykırdı Queequeg, borda tirizinin üzerinden bakarak. "O bağlı! O bağlı! Kim bağladı onu! Kim vurdu? İki balina; bir büyük, bir küçük!"

"Senin derdin ne be adam?" diye haykırdı Starbuck.

"Bak buraya," dedi Queequeg aşağıyı işaret ederek.

Küvetten yüzlerce kulaç ip çekmiş olan vurulmuş bir balinanın derinlere daldıktan sonra tekrar yüzeye çıkıp, havaya doğru yükselen ve helezonlar çizen, gevşemiş, kıvrımlı ipi gösterdiği zamanki gibi; Starbuck da şimdi Madam Leviathan'ın, küçük yavruyu hâlâ annesine bağlıyormuş gibi görünen göbek kordonunun uzun sarmallarını gördü. Takibin hızlı değişimlerinde, anne tarafındaki ucu boşta olan bu doğal ipin kenevirden ipe dolaşması ve yavrunun bu şekilde kapana kısılması ender görülen bir şey değildir. Bu büyülü havuzda bize denizlerin en incelikli sırlarından bazıları ifşa ediliyormuş gibiydi. Derinliklerde genç Leviathanların aşklarını gördük.[4]

Ve böylece, ortadaki bu yaratıklar, dairelerce şaşkınlık ve dehşetle çevrelenmiş oldukları halde, serbestçe ve korkusuzca, tüm huzurlu işlerle uğraşıyorlar, evet, sakince tembelliğin ve sevincin keyfini sürüyorlardı. Ama ben kendim de aynen böyle, varlığımın kasırgalı Atlas Okyanusu'nun ortasında, merkezde, yine de suskun bir sükûnetin keyfini sürüyorum; ve azalmayan bir elemle dolu heybetli gezegenler etrafımda dönerken, ben orada, ta derinlerde ve ta içerilerde, yine de daimî bir keyfin ılımanlığıyla yıkanıyorum.

Bu arada, biz böyle büyülenmiş bir halde dururken, uzakta ara sıra görülen ani, hummalı manzaralar, hâlâ sürünün

---

4 İspermeçet balinası, Leviathan'ın diğer bütün türleri gibi, ama diğer çoğu balıktan farklı bir şekilde, muhtemelen dokuz ay olarak kaydedilebilecek ve bir defada sadece bir yavru üreten bir gebelik döneminden sonra, fark etmeksizin her mevsimde yavrular; gerçi bilinen az sayıdaki bazı örneklerde bir Esav ile Yakup doğurduğu olmuştur: Anüsün iki tarafında birer tane olmak üzere, garip bir şekilde konumlanmış iki meme ucuyla emzirme yoluyla karşılanan beklenmedik bir durumdur bu; ama memelerin kendileri anüsten yukarıya doğru uzanır. Meme veren bir balinadaki bu değerli kısımlar tesadüfen avcının mızrağıyla kesildiğinde, annenin akan sütü ve kanı rekabet halinde onlarca metrelik bir mesafeye kadar denizin rengini değiştirir. Bu süt çok tatlı ve yoğundur; insanlar tarafından tadılmıştır; çilekle iyi gidebilir. Balinalar karşılıklı rağbetle dolup taşarken, *more hominum*, yani insanlar gibi, göbek göbeğe selamlaşırlar.

sınırındaki balinalara açık deniz çapaları raptetmekle meşgul olan ya da belki mücadeleyi, bolca hareket alanı ve elverişli sığınaklar bulabildikleri, birinci dairenin iç tarafında sürdüren öteki filikaların faaliyetini gösteriyordu. Ama zaman zaman körlemesine sağa sola fırlayarak daireleri aşan çapalanmış, öfkeli balinaların görüntüsü, sonunda gözümüze çarpan şeyin yanında hiç kalırdı. Olağandışı güçlü ve atik bir balinaya bağlanıldığında, onun devasa kuyruk kirişini keserek ya da sakatlayarak onu âdeta topal etmeye çalışmak, bazen uygulanan bir âdettir. Tekrar geri çekmek için bir ipin iliştirilmiş olduğu, kısa saplı bir kesme beli fırlatılarak yapılır bu. Daha sonra öğrendiğimize göre, bu kısımdan yaralanmış, ama anlaşılan çok da etkili bir biçimde yaralanmamış olan bir balina, zıpkın ipinin yarısını beraberinde götürerek filikadan kurtulmuştu ve yaranın olağanüstü ıstırabı içinde şimdi, Saratoga muharebesinde gittiği her yere umutsuzluk taşıyan, atının üstündeki çılgın Arnold[5] gibi, dönen dairelerin arasında hızla bir oraya bir buraya atılıyordu.

Ama bu balinanın yarası ne kadar ıstıraplı olsa ve her halükârda oldukça ürkütücü görünse de, sürünün geri kalanında uyandırdığı garip dehşet, başta aradaki mesafenin bizden gizlediği bir sebepten kaynaklanıyordu. Nihayet, sanayinin hayal edilemeyen kazalarından birinin sonucunda bu balinanın, çektiği zıpkın ipine dolaşmış olduğunu fark ettik; ayrıca kesme beli içine gömülü bir halde kaçmıştı ve bel, etinden kurtulmuştu ama bu silaha bağlı olan ipin boştaki ucu kalıcı bir şekilde kuyruğunun etrafındaki zıpkın ipinin sarmallarına takılmıştı. Öyle ki, şimdi acıdan çıldırmış bir halde suyun içinde çırpınıyor, esnek kuyruğunu şiddetle sağa sola sallıyor ve keskin beli etrafa savurarak kendi yoldaşlarını yaralıyor ve katlediyordu.

---

5 Amerikan devriminin ilk muharebesi olan Saratoga (New York) muharebesinde üç defa karargâha giderek askerî birlik talep eden ve reddedilen, sonra da görevden alınan Benedict Arnold. (ç.n.)

Bu dehşet verici obje tüm sürüdekileri durgun korkularından uyandırmış gibiydi. Önce, gölümüzün kıyısını oluşturan balinalar, sanki uzaktan gelen, etkisi yarı yarıya azalmış büyük dalgalar onları kaldırıyormuş gibi, biraz sıkışmaya ve birbirlerinin üzerine yuvarlanmaya başladılar; sonra gölün kendisi hafifçe yükselmeye ve kabarmaya başladı; denizin altındaki zifaf odaları ve kreşler kayboldu; daha merkezî dairelerdeki balinalar, gittikçe daralan yörüngelerde, yoğunlaşan kümeler halinde yüzmeye başladılar. Evet, uzun süren sükûnet yok oluyordu. Çok geçmeden, ilerleyen, alçak sesli bir uğultu duyuldu ve sonra bütün balina sürüsü, büyük Hudson Nehri'nin ilkbaharda çözüldüğü zamanki çalkantılı buz bloğu kütlelerine benzer bir şekilde, sanki üst üste yığılarak ortak bir dağ oluşturmak istermiş gibi, içteki merkezlerinin üzerine doğru yuvarlandılar. Anında, Starbuck'la Queequeg yer değiştirdi; Starbuck kıç tarafa geçti.

"Kürekler! Kürekler!" diye fısıldadı hararetle, dümeni yakalayarak... "Küreklerinize yapışın ve ruhlarınızı sıkı tutun, hadi! Tanrım, adamlar, hazır bekleyin! Sen, Queequeg, it şunu... oradaki balinayı!.. Şişle onu!.. Vur ona! Ayağa kalk... ayağa kalk ve öyle kal! Atılın, adamlarım... çekin, adamlarım; sırtlarını boş verin... sıyırın onları!.. Sıyırıp geçin!"

Şimdi filika, uzun boyları arasında dar bir Çanakkale Boğazı bırakmış olan iki muazzam, siyah cüsse arasında neredeyse sıkışmış bir haldeydi. Ama çaresiz bir çabayla nihayet geçici bir açıklığa fırladık; sonra süratle yol alarak, aynı zamanda azimle başka bir çıkış kolladık. Buna benzer kıl payı birçok kaçıştan sonra, nihayet hızla süzülerek, az önce dıştaki dairelerden biri olmuş olan, ama şimdi hepsi şiddetle bir merkeze doğru hareket eden balinaların gelişigüzel geçtiği bir yere çıktık. Bu talihli kurtuluş, kaçak balinaları şişlemek için pruvada dururken, yakındaki bir çift geniş kuyruk kanadının ani çalkanışıyla oluşan hava girdabının şapkasını başından kapıp götürdüğü Queequeg'in bu kaybıyla ucuza satın alınmıştı.

O andaki genel kargaşa ne kadar çılgın ve düzensiz olsa da, çok geçmeden sistematik bir hareket görünümündeki bir şeye dönüştü; çünkü balinalar nihayet yoğun bir kitle halinde kümelenmişti, sonra artırılmış bir çeviklikle ileriye doğru kaçışlarına yeniden başladılar. Onları daha fazla takip etmek faydasızdı; ama filikalar geride bırakılabilecek, çapalanmış balinaları toplamak ve ayrıca Flask'in öldürmüş ve işaret flaması direği koymuş olduğu bir tanesini güvenceye almak için onların izinde oyalanıyordu. İşaret flaması direği her filikanın iki üç adet taşıdığı ve yakında başka avlar olduğunda, hem denizin üzerindeki yerini işaretlemek hem de başka herhangi bir geminin filikaları yaklaşacak olursa, önceden sahiplenilmiş olduğunu göstermek için, ölü bir balinanın yüzen bedenine diklemesine yerleştirilen bayraklı bir direktir.

Denize bu inişin sonucu bir ölçüde sanayideki o bilgece deyişi örnekliyordu: ne kadar çok balina, o kadar az balık. Çapalanan bütün balinalardan yalnız bir tanesi yakalandı. Geri kalanı o an için kaçmanın bir yolunu buldu, ama ileride görüleceği gibi, sonunda başka bir tekne onları yakaladı.

LXXXVIII. Bölüm

Okullar ve Okul Liderleri

Önceki bölüm, muazzam bir ispermeçet balinası topluluğunu ya da sürüsünü anlatıyor ve o engin kümelenmeleri tetikleyen muhtemel sebebi sunuyordu.

Şimdi, bazen böyle büyük topluluklara rastlansa da, görülmüş olacağı gibi, günümüzde bile zaman zaman her biri yirmi ila elli bireyi kapsayan küçük, bağımsız gruplar gözlenmektedir. Böyle gruplara okul denir. Bunlar genel olarak iki çeşittir; hemen hemen bütünüyle dişilerden oluşanlar ve sadece genç, zinde erkekleri, ya da teklifsizce adlandırıldıkları gibi, boğaları bir araya toplayanlar.

Dişilerden oluşan okullara daima, tamamen yetişkin boyda ama yaşlı olmayan bir erkeğin şövalyece refakat ettiğini görürsünüz; bu refakatçi, herhangi bir tehlike işaretinde arkaya geçerek ve hanımlarının kaçışını koruma altına alarak kibarlığını gösterir. Doğrusunu isterseniz, bu beyefendi, onu kuşatan haremin bütün avuntularının ve sevgi ifadelerinin eşliğinde su dünyasının üzerinde dolaşan şaşaalı bir Osmanlı'dır. Bu Osmanlı'yla cariyeleri arasındaki tezat çarpıcıdır; çünkü o daima en büyük Leviathan boyutlarındayken, hanımlar, tamamen yetişkinken bile orta boy bir

erkeğin cüssesinin üçte birinden daha büyük değildir. Hatta nispeten narindirler; zannederim, bel çevreleri altı metreyi geçmez. Buna rağmen, kalıtımsal olarak genellikle *tombul* sıfatını hak ettikleri su götürmez.

Tembelce gezintilerinde bu haremi ve efendisini seyretmek çok ilginçtir. Sosyetik insanlar gibi, acelesiz bir çeşitlilik arayışıyla daima hareket halindedirler. Ekvator'daki beslenme mevsiminin doruk noktasına yetişecek şekilde Hat üzerinde bulunurlar; belki de yazı Kuzey denizlerinde geçirmiş ve yeni dönmüşler, böylece yazı aldatarak onun bütün sevimsiz bezginliğini ve sıcaklığını elinden almışlardır. Bir süre Ekvator'un mesiresinde bir aşağı, bir yukarı aylak aylak dolaştıktan sonra, Şark sularındaki serin mevsimin beklentisiyle oralara doğru yola çıkar ve böylece yılın öteki aşırı ısı derecesinden kurtulurlar.

Böyle bir yolculukta sakince ilerlerken herhangi bir tuhaf, şüpheli görüntüye rastlanırsa, balina efendi ilgi çekici ailesine göz kulak olur. Eğer o tarafa doğru gelen, hoş görülmez derecede laubali bir genç Leviathan, hanımlardan birine mahrem bir şekilde yaklaşmaya cüret edecek olursa, paşa ne müthiş bir hiddetle hücum edip kovalar onu! Böyle ilkesiz genç hovardaların aile saadetinin kutsallığını ihlal etmelerine izin verilseydi halimiz nice olurdu; gerçi paşa ne yaparsa yapsın, en adı çıkmış Lothario'yu[1] bile yatağından uzak tutamaz; çünkü heyhat, tüm balıklar ortak bir yatakta yatar! Karada hanımların sık sık birbirine rakip hayranları arasında son derece korkunç düellolara sebep oldukları gibi; sadece aşk uğruna bazen ölümcül kavgalara tutuşan balinalarda da durum aynen böyledir. Uzun altçeneleriyle eskrim yaparlar; bazen bunları birbirine kenetler ve savaş halinde boynuzlarını birbirine dolayan geyikler gibi üstünlük sağlamaya çabalarlar. Yakalananlar arasında bu karşılaşmaların derin izlerini taşıyanların sayısı az değildir: oluklar açılmış

1 Cervantes'in *Don Kişot* adlı eserinde yer alan pervasız bir çapkın. (ç.n.)

kafalar, kırılmış dişler, uçları dişlenmiş yüzgeçler ve bazı örneklerde, çarpılmış ve yerinden çıkmış ağızlar gibi.

Ama aile saadetini ihlal edenin, haremin efendisinin ilk hamlesinde uzaklaştığını farz edin; o zaman o efendiyi seyretmek çok eğlencelidir. Engin cüssesiyle usulca yeniden onların arasına girer ve genç Lothario'ya hâlâ onu kışkırtacak kadar yakınken, bin cariyesinin arasında dindarca ibadet eden inançlı Süleyman gibi, bir süre orada keyif çatar. Görünürde başka balinalar olduğu takdirde, balıkçılar nadiren bu sultanlardan birini kovalarlar; çünkü bu sultanlar güçlerini hesapsızca harcarlar ve dolayısıyla pek yağlı değildirler. Peydahladıkları oğullara ve kızlara gelince, eh, bu oğullar ve kızlar kendi başlarının çaresine bakmak zorundadır; en azından, sadece annelerinin yardımıyla. Çünkü Balina Efendi, adı sayılabilecek, fark gözetmeyen başka bazı gezginci âşıklar gibi, yatak odalarına ne kadar meraklı olsa da, kreşlere pek meraklı değildir; ve böylece, büyük bir seyyah olduğundan, dünyanın dört bir yanında her biri tek çocuk olan anonim bebekler bırakır. Ancak, zamanla, gençliğin ateşi zayıfladıkça; yıllar ve melankoli çoğaldıkça; tefekkür ağırbaşlı duraklamalara yol açmaya başladıkça; kısacası, tatmin olmuş Türk'e genel bir dermansızlık hâkim oldukça; o zaman genç kızlara duyulan aşkın yerini konfor ve fazilet aşkı alır; Osmanlımız hayatın iktidarsız, pişmanlık dolu, nasihatçi safhasına girer, tövbe eder, haremi lağveder ve örnek alınacak, asık suratlı, yaşlı bir şahıs haline gelmiş olarak, dualar okuyarak ve her genç Leviathan'ı aşkla ilgili hatalarına karşı uyararak, meridyenler ve paraleller arasında yapayalnız dolaşır.

Şimdi, balıkçılarca balina haremine okul adı verildiği gibi, o okulun efendisi ve hâkimi de okul lideri olarak bilinir. Dolayısıyla, kendisi o okula gittikten sonra, etrafta dolaşarak orada öğrendiklerini değil, bunların aptallığını öğretmesi, ne kadar hayran olunacak bir derecede hicivli de olsa, tam anlamıyla karakterine uygun değildir. Okul li-

deri unvanı çok doğal olarak haremin kendisine bahşedilen isimden türetilmiş gibi görünür, ama bazıları bu tür Osmanlı balinasını ilk olarak böyle adlandıran adamın, Vidocq'un[2] anılarını okumuş ve o ünlü Fransız'ın gençlik günlerinde ne tür bir taşra okul lideri olduğuna ve bazı öğrencilerine telkin ettiği esrarengiz derslerin mahiyetine vâkıf olması gerektiği kanısına varmışlardır.

Okul lideri olan balinanın ilerleyen yıllarında kendini adadığı yalnızlık ve soyutlanmışlık, bütün yaşlanmış ispermeçet balinaları için geçerlidir. Yalnız yaşayan Leviathanlara verilen ad olan ıssız balinanın, neredeyse istisnasız olarak, yaşlı olduğu ortaya çıkar. Saygıdeğer, yosun sakallı Daniel Boone[3] gibi, yakınında tabiat anadan başka hiç kimseyi istemez; suların yabanında tabiatı kendine eş olarak alır ve tabiat, birçok karamsar sırrı olmasına rağmen, eşlerin en iyisidir.

Daha önce sözü edilen, sadece genç ve enerjik erkeklerden oluşan okullar, harem okullarına güçlü bir tezat arz eder. Çünkü o dişi balinalar karakteristik olarak çekingenken, genç erkekler, ya da onlara verilen adla, kırk varillik boğalar, tüm Leviathanların büyük bir farkla en kavgacıları ve herkesçe bilindiği gibi, karşılaşılması en tehlikeli olanlarıdır; bazen rastlanan o hayret verici, kırlaşmış, başları ağarmış balinalar buna istisnadır, ama onlar da sizinle ceza kabilinden bir gutun çileden çıkardığı amansız iblisler gibi savaşırlar.

Kırk varillik boğaların okulları harem okullarından daha büyüktür. Boğalar bir genç kolejliler güruhu gibi kavgayla, eğlenceyle ve hınzırlıkla doludur ve öyle pervasız, şamatalı bir hızla dünyanın etrafında yuvarlanırlar ki, hiçbir sağgörülü sigortacı –tıpkı Yale ya da Harvard'daki disiplinsiz bir delikanlıyı sigorta etmeyeceği gibi– onları sigorta etmez... Gerçi çok geçmeden bu çalkantıyı terk ederler ve

2 Eugène François Vidocq (1775-1857); hayatına bir suçlu olarak başlayan ve baştan çıkardığı genç kadınlar hakkında yazılar yazan bir özel dedektif. (ç.n.)

3 (1734-1820) Vahşi Batı'da yaşayan Amerikalı bir öncü. (ç.n.)

aşağı yukarı dörtte üç oranında yetişkin oldukları zaman dağılırlar ve yerleşim, yani harem arayışı içinde ayrı ayrı dolaşmaya başlarlar.

Erkek ve dişi okulları arasındaki başka bir farklılık, cinsiyet özellikleriyle daha da çok ilişkilidir. Diyelim ki bir kırk varillik boğayı vurdunuz... zavallı şeytan! Bütün yoldaşları onu terk eder. Ama harem okulunun bir üyesini vurursanız, yoldaşları her türlü endişe belirtisiyle onun etrafında yüzerler ve bazen onun o kadar yakınında ve o kadar uzun bir süre oyalanırlar ki, kendileri av olurlar.

LXXXIX. Bölüm

Bağlı Balıklar ve Serbest Balıklar

Geçen bölümden bir önceki bölümde işaret flamasına ve işaret flaması direklerine değinişimiz, işaret flamasının, baş simgesi ve nişanı addedilebileceği balina sanayisinin yasa ve yönetmelikleri hakkında bir açıklamayı gerekli kılmaktadır.

Birkaç gemi bir arada seyrederken, bir balinanın bir tekne tarafından vurulması, sonra kaçması ve sonunda başka bir tekne tarafından öldürülüp yakalanması sıklıkla vuku bulan bir olaydır; ve bu, dolaylı olarak, hepsi de bu tek ana özelliği paylaşan birçok ikincil ihtimali kapsar. Mesela, yorucu ve tehlikeli bir kovalamadan ve yakalamadan sonra, bir balinanın cesedi, şiddetli bir fırtına nedeniyle, geminin yanında bağlı olduğu yerden kurtulabilir ve uzağa, rüzgâraltına doğru sürüklenerek ikinci bir balina gemisi tarafından tekrar tutulabilir; bu gemi, sakin bir havada, hayatları ya da ipleri riske atmadan, onu güvenli bir şekilde yedeğine alabilir. Böylece, bütün vakalara uygulanabilecek, yazılı ya da yazılmamış, evrensel, tartışmasız bir yasa olmasa, balıkçılar arasında sık sık son derece can sıkıcı ve şiddetli anlaşmazlıklar çıkabilirdi.

Yasama işlemiyle yetkili kılınan belki de tek resmî balinacılık tüzüğü Hollanda'nınkiydi. MS 1695'te Hollanda parla-

mentosu tarafından hükme bağlanmıştı bu. Ama başka hiçbir ulusun herhangi bir yazılı balinacılık yasası olmamış olsa da, Amerikalı balıkçılar bu meselede kendi kanun koyucuları ve avukatları olmuşlardır. Özlü kapsayıcılık bakımından Justinianus'un kanunlarını ve Çin'in, Başka İnsanların İşine Karışmayı Önleme Cemiyeti'nin içtüzüklerini gölgede bırakan bir sistem getirmişlerdir. Evet; bu yasalar öyle küçüktür ki, bir Kraliçe Anne meteliği ya da bir zıpkının dikeni üzerine kazınıp boyuna asılabilirler.

I. Bağlı bir balık ona bağlı olan tarafa aittir.

II. Serbest bir balık onu en kısa sürede yakalayabilen herkes için meşru bir hedeftir.

Ama bu ustaca tüzükte sorun yaratan şey, hayranlık uyandıran kısalığıdır, ki bu da onu yorumlamak için engin bir cilt dolusu açımlama gerektirir.

Öncelikle: Bağlı bir balık nedir? İster canlı olsun isterse ölü, meskûn bir gemi ya da filikaya, sakini ya da sakinlerinin herhangi bir şekilde kontrol edebileceği bir araçla tutturulmuş olan bir balık, teknik olarak bağlıdır... bu araç bir direk, bir kürek, dokuz inçlik bir kablo, bir telgraf teli ya da bir örümcek ağının ipliği olabilir, hiç fark etmez. Benzer şekilde, üstünde bir işaret flaması ya da kabul edilmiş başka herhangi bir mülkiyet simgesi bulunan bir balık da teknik olarak bağlıdır; ona flama takan taraf herhangi bir zamanda onu bordasına çekebileceğini ve ayrıca bunu yapma niyetinde olduğunu açıkça gösterdiği sürece.

Bunlar bilimsel yorumlardır; ama balinacıların kendilerinin yorumları bazen sert sözlerden ve daha da sert darbelerden oluşur... bir nevi yumrukların Coke-upon-Littleton'ı.[1] Doğrudur, daha dürüst ve onurlu balinacılar arasında, bir tarafın, daha önce başka bir tarafın kovaladığı ya da öldürdüğü bir balina üzerinde mülkiyet iddia etmesinin rezilce bir

1 Sör Edward Coke (1552-1634) tarafından yazılan Britanya mülkiyet kanunu yorumları. (ç.n.)

ahlaki haksızlık olacağı olağandışı vakalar için daima bir ihtiyat payı bırakılır. Ama başkaları hiçbir şekilde bu derece vicdanlı değildir.

Elli yıl kadar önce İngiltere'de açılan garip bir balina gaspı davası görülmüştü; bunda davacılar, Kuzey denizlerinde zorlukla bir balinayı kovaladıktan sonra ve onlar (davacılar) balığı zıpkınlamayı başardıkları zaman, hayatlarını tehlikeye atmamak için, sonunda yalnız iplerini değil, bilfiil filikalarını terk etmek zorunda kaldıklarını ileri sürmüşlerdi. Nihayetinde davalılar (başka bir geminin mürettebatı) balinayı bulmuşlar, vurmuşlar, öldürmüşler, yakalamışlar ve sonunda, davacıların gözleri önünde ona el koymuşlardı. Ve o davalılar protesto edildiğinde, kaptanları davacıları hiçe saymış ve yaptığı işe övgü kabilinden, şimdi de yakalandığı sırada balinaya takılı olan iplerini, zıpkınlarını ve filikalarını alıkoyacağını söylemişti. Bu yüzden davacılar balinalarının, iplerinin, zıpkınlarının ve filikalarının değerinin tazmin edilmesi için dava açmışlardı.

Bay Erskine davalıların avukatıydı; Lort Ellenborough yargıçtı. Savunmanın seyri sırasında zeki Erskine durumu son zamanlardaki bir zina davasına değinerek tasvir etmişti; bu davada bir beyefendi, karısının ahlaksızlığını dizginlemek için boş yere uğraştıktan sonra, sonunda onu hayatın denizlerine terk etmiş, ama yıllar içinde bu adımından pişmanlık duyarak onu geri almak için bir yasal işlem başlatmıştı. Erskine öteki tarafı destekliyordu ve bunu, şöyle söyleyerek desteklemişti: Beyefendi başlangıçta hanımefendiyi zıpkınlamış ve bir zamanlar onu bağlamış ve sonunda, yalnız onun düşüncesizce daldığı ahlaksızlığın büyük stresi nedeniyle onu terk etmiş olduğu halde, yine de sonuç olarak onu terk etmişti, yani hanımefendi serbest bir balık haline gelmişti; ve dolayısıyla, sonra gelen bir beyefendi onu yeniden zıpkınladığında, hanımefendi, ona saplanmış olarak bulunmuş olabilecek zıpkınla birlikte, sonra gelen o beyefendinin malı olmuştu.

Şimdi, halihazırdaki vakada Erskine balinayla hanımefendi örneklerinin karşılıklı olarak birbirini örneklediğini iddia etmişti.

Bu savunmalar ve karşı savunmalar gereğince dinlendiği zaman, çok bilgili yargıç, değişmez şartlarla şöyle karar vermişti... filikayı sırf hayatlarını kurtarmak için terk etmiş olduklarından, onu davacılara bahşetmişti; ama ihtilaflı balinaya, zıpkınlara ve ipe gelince, onlar davalılara aitti; balina, nihai yakalanma sırasında serbest bir balık olduğundan; zıpkınlar ve ipse, balık bunlarla birlikte kaçtığında, o (balık), bu nesneler üzerinde bir mülkiyet edinmiş ve dolayısıyla, daha sonra balığı almış olan kişi onlar üzerinde hak kazanmış olduğundan. Şimdi, bundan sonra davalılar balığı almıştı; dolayısıyla, bahsedilen nesneler de onların olmuştu.

Çok bilgili yargıcın bu kararına bakan sıradan bir adam buna itiraz edebilir. Ama bu meselenin izi temel kayasına kadar sürüldüğünde, daha önce aktarılan ikiz balinacılık yasalarıyla belirlenen ve yukarıda zikredilen vakada Lort Ellenborough tarafından açıklığa kavuşturulan iki büyük ilke; derim ki, iyice düşünüldüğünde, bağlı balıklar ve serbest balıklarla ilgili bu iki yasanın, tüm insan içtihatlarının temeli olduğu ortaya çıkacaktır; çünkü Hukuk Mabedi, yapısının karmaşık süslemelerine rağmen, Cahillerin Mabedi[2] gibi, sadece iki dayanak üzerinde durur.

Mülkiyetin hukukun yarısı olduğu, herkesin söylediği özlü bir söz değil midir, yani o şeye nasıl malik olunduğuna bakılmaksızın? Ama çok defa mülkiyet hukukun tamamıdır. Rus serflerinin ve Cumhuriyetçi ülkelerin kölelerinin kasları ve ruhları, mülkiyeti hukukun tamamı olan Bağlı Balıklar değilse nedir? Açgözlü ev sahibi için dul kadının son akçesi bir Bağlı Balık değilse nedir? Ortaya çıkarılmamış şu kötü adamın, işaret flaması bir isim levhası olan mermer malikânesi nedir; bir Bağlı Balık değil midir? Tefeci

2 Samson'un yıktığı, pagan tanrısı Dagon'a adanmış bir mabet. (ç.n.)

Mordecai'ın, Perperişan'ın ailesini açlıktan ölmekten kurtarmak için alınmış bir borç üzerinden, iflas etmiş zavallı Perperişan'dan tahsil ettiği yıkıcı faiz nedir; bir Bağlı Balık değil midir? Ruhkurtaran Başpiskoposu'nun, hepsinin de Ruhkurtaran'n hiçbir yardımı olmadan cennete gideceği kesin olan, çalışmaktan canı çıkmış yüz binlerce işçinin kıt ekmeğinden ve peynirinden gasp edilmiş 100.000 sterlinlik geliri nedir; o küresel 100.000 sterlin bir Bağlı Balık değil midir? Dunder Dükü'nün miras aldığı köyler ve kasabalar birer Bağlı Balık değilse nedir? O yaman zıpkıncı John Bull[3] için, yoksul İrlanda bir Bağlı Balık değil midir? O havari mızrakçı Peder Jonathan[4] için, Texas bir Bağlı Balık değilse nedir? Ve bütün bunlarla ilgili olarak, Mülkiyet hukukun tamamı değil midir?

Ama Bağlı Balık doktrini epeyce genel olarak uygulanabilir olsa da, aynı türden olan Serbest Balık doktrini daha da yaygın bir şekilde uygulanabilir bir doktrindir. Yani uluslararası ve evrensel olarak uygulanabilirdir.

1492 yılında Amerika, Columbus'un, kralı ve kraliçesi için işaret flaması yerleştirme kabilinden, İspanyol sancağını sapladığı bir Serbest Balık değildiyse neydi? Çar için Polonya neydi? Türkler için Yunanistan neydi? İngiltere için Hindistan neydi? Sonunda Birleşik Devletler için Meksika ne olacak? Hepsi de birer Serbest Balık.

İnsan hakları ve dünya özgürlükleri, Serbest Balıklar değilse nedir? Bütün insanların fikirleri ve kanıları Serbest Balıklar değil midir? İçlerindeki dinî inanç ilkesi bir Serbest Balık değilse nedir? Gösterişçi laf hırsızları için düşünürlerin düşünceleri birer Serbest Balık değil midir? Bizzat yerküre bir Serbest Balık değilse nedir? Ve sen, okur, bir Serbest Balık ve aynı zamanda bir Bağlı Balık değil misin?

---

3 Britanya'nın ulusal kişileştirmesi. (ç.n.)

4 ABD'nin erken dönemlerdeki bir kişileştirmesi. (ç.n.)

XC. Bölüm

Kafa mı, Kuyruk mu?

De balena vero sufficit, si rex habeat caput, et regina caudam.
Bracton, L.3, C.3.

İngiltere Kanunları kitaplarından alınma bu Latince sözler, bağlamlarıyla birlikte ele alındığında, herhangi birisinin o ülke kıyılarında yakaladığı tüm balinaların kafalarının, Onursal Büyük Zıpkıncı olarak krala verilmesi ve kuyruklarının saygıyla kraliçeye sunulması gerektiği anlamına gelir. Balinada, büyük ölçüde bir elmanın iki eşit parçaya ayrılmasına benzeyen bir bölme işlemidir bu; arada, geriye hiçbir şey kalmaz. Şimdi, bu kanun tadil edilmiş bir biçimde İngiltere'de hâlâ yürürlükte olduğundan; ve çeşitli açılardan, genel Bağlı Balık ve Serbest Balık kanunuyla ilgili olarak tuhaf bir aykırılık arz ettiğinden, burada, İngiliz demiryollarını kraliyet ailesini barındırmak üzere özel olarak tahsis edilen ayrı bir trenin masrafını üstlenmeye sevk eden nazik prensibin aynısıyla, ayrı bir bölümde ele alınmaktadır. Öncelikle, yukarıda sözü edilen kanunun hâlâ yürürlükte olduğunun garip bir kanıtı olarak size, son iki yıl içinde meydana gelen bir durumu sunmaya girişiyorum.

Anlaşılan Doverlı, ya da Sandwichli, ya da Cinque Portslu[1] bazı namuslu denizciler, zahmetli bir takipten sonra, başlangıçta kıyıdan uzakta farkına varmış oldukları güzel bir balinayı öldürmeyi ve kumsala çekmeyi başarmışlardı. Şimdi, Cinque Ports kısmen, ya da bir şekilde, Muhafız Lort adı verilen bir tür polis, ya da hükümet görevlisinin yetkisi altındadır. Bildiğim kadarıyla bu şahıs görevi doğrudan doğruya kraliyetten almakta ve Cinque Ports topraklarına ait olan tüm kraliyet gelirleri tahsis yoluyla onun olmaktadır. Bazı yazarlar bu göreve arpalık derler. Ama öyle değildir. Çünkü Muhafız Lort zaman zaman yoğun bir şekilde yan gelirlerini cebe indirmekle meşguldür; ki bunlar esas itibarıyla işte bu cebe indirme sayesinde onun olmaktadır.

Şimdi, ayakları çıplak ve pantolonları, yılanbalığına benzeyen bacaklarının üzerinde iyice yukarıya sıvanmış bu zavallı, güneş yanığı denizciler, değerli yağdan ve kemikten kendilerine sağlam bir 150 libre sözü vererek ve hayallerinde, kendilerine düşen payla karılarıyla nadide çay ve dostlarıyla kaliteli acı bira yudumlayarak, yorgun argın, şişman balıklarını sudan dışarı çektiklerinde; çok bilgili ve son derece Hristiyan ve hayırsever bir beyefendi, kolunun altında Blackstone'un[2] bir nüshasıyla çıkagelir ve bunu balinanın kafası üzerine yerleştirerek, "Dokunmayın! Bu balık bir Bağlı Balık'tır, efendiler. Ona Muhafız Lort'un balığı olarak el koyuyorum," der. Bunun üzerine zavallı gemiciler hakikaten İngilizlere özgü saygılı bir dehşet içinde, ne diyeceklerini bilemeden ve bir yandan kederle bir balinaya bir yabancıya bakarak, hep birlikte kuvvetle kafalarını kaşımaya koyulurlar. Ama bu hiçbir şekilde meseleyi halletmez ve Blackstone nüshasını taşıyan bilgili beyefendinin katı yüreğini hiç yumuşatmaz. Nihayet aralarından biri, fikirlerini toparlamak için uzun uzun arandıktan sonra, konuşmaya cesaret eder:

1 (Fr.) Beş liman; İngiltere'nin Kent ve Sussex bölgelerindeki bir dizi sahil kasabası. (ç.n.)

2 Sör William Blackstone'un 1765-1769 yıllarında yayımlanan İngiliz Kanunları yorumu. (ç.n.)

"Lütfen, efendim, Muhafız Lort kimdir?"

"Dük."

"Ama dükün bu balığın yakalanmasıyla hiçbir alakası yoktu?"

"Bu ona ait."

"Büyük sıkıntıya ve tehlikeye ve bir miktar masrafa girdik; peki, bütün bunlar düke mi yarar sağlayacak; biz zahmetlerimizin karşılığında nasırlarımızdan başka hiçbir şey almayacak mıyız?"

"Bu ona ait."

"Dük geçimini sağlamak için bu çaresiz yola başvurmaya mecbur kalacak kadar yoksul mu?"

"Bu ona ait."

"Bu balinadaki payımın bir kısmıyla ihtiyar, yatalak annemi rahatlatmayı düşünüyordum."

"Bu ona ait."

"Dük çeyreğiyle ya da yarısıyla yetinmez mi?"

"Bu ona ait."

Kısacası, balina gasp edilip satılmış ve parayı ekselansları Wellington Dükü[3] almış. Bazı ışıklar altında bakıldığında, bu şartlarda vakanın düşük bir ihtimalle de olsa birazcık acımasız bir vaka olarak görülebileceğini düşünen, kasabanın dürüst bir din adamı, saygıyla ekselanslarına bir not göndererek bu talihsiz gemicilerin vakasını etraflıca değerlendirmesi için yalvarmış. Dük efendiyse buna maddeten cevap vererek (her iki mektup da yayınlanmış), zaten böyle yapmış ve parayı almış olduğunu ve eğer gelecekte saygın din adamı başka insanların işine karışmayı reddederse, ona (saygıdeğer din adamına) minnettar kalacağını söylemiş. Hâlâ faal olup, üç krallığın[4] köşelerinde duran ve her yanda zorla dilencilerin sadakalarını toplayan yaşlı adam mı bu?

---

3 Daha sonra başbakan olan Arthur Wellesley (1769-1852). O da Muhafız Lort olarak Cinque Ports valiliği yapmıştır. (ç.n.)

4 İngiltere, İskoçya ve İrlanda; Wellesley 1848'de Londra'yı olası bir halk ayaklanmasından korumak üzere bir askerî birlik oluşturmak için emekliliğine ara vermiştir. (ç.n.)

Bu vakada dükün balina üzerindeki sözde hakkının, hükümdar tarafından yetki verilmiş bir hak olduğu kolayca görülecektir. O halde, hükümdarın aslen hangi prensibe dayanarak o hakla donatılmış olduğunu sorgulamalıyız. Kanunun kendisi zaten ortaya konmuştur. Ama Plowdon bize bunun nedenini verir. Plowdon, bu şekilde yakalanan balinanın, "üstün mükemmelliğinden dolayı" krala ve kraliçeye ait olduğunu söyler. Ve en güvenilir yorumcular böyle meselelerde her zaman bunu güçlü bir argüman kabul etmişlerdir.

Ama neden kafayı kral, kuyruğuysa kraliçe alsın? Buna bir sebep gösterin, ey avukatlar!

William Prynne adında eski bir Kral Kürsüsü[5] yazarı, "Kraliçe'nin Altını" ya da kraliçenin harçlığı konusundaki ilmî eserinde şöyle söyler: "Kuyruğunuz kraliçenize aittir, ki kraliçenizin kostümlerine balina kemiği tedarik edilsin." Şimdi bu, Grönland balinası ya da gerçek balinanın siyah, esnek kemiğinin hanımefendilerin korselerinde yaygın olarak kullanıldığı bir dönemde yazılmıştı. Ama bu kemik kuyrukta değil, kafadadır; ki bu da Prynne gibi bilge bir avukat için üzücü bir hatadır. Ama kraliçe denizkızı mıdır ki, ona bir kuyruk sunulsun? Burada gizli bir alegorik anlam olabilir.

İngiliz kanun yazarlarının kraliyet balığı unvanını verdiği iki balık vardır... balina ve mersin; bunların ikisi de bazı sınırlamalarla kraliyet malıdır ve nominal olarak tahtın olağan gelirinin onuncu dalını sağlarlar. Başka bir yazarın bu meseleye değinmiş olup olmadığını bilmiyorum, ama çıkarım yoluyla bana öyle geliyor ki, mersin de balinayla aynı şekilde bölünüyor ve kral o balığa özgü olan son derece yoğun ve elastiki kafayı alıyor olmalı; ki sembolik olarak bakıldığında bu, mizah yollu, var olduğu farz edilen bir benzerliğe dayandırılabilir. Ve böylece, her şeyde bir mantık varmış gibi görünmektedir, hukukta bile.

---

5 İngiltere'deki bir yüksek mahkeme. (ç.n.)

XCI. Bölüm

Pequod Gül Goncası'yla Karşılaşıyor

Dayanılmaz bir kötü koku tahkikata izin vermediğinden, bu Leviathan'ın göbeğinde ambergris[1] aramak beyhudeydi.
Sör T. Browne, V.E.

Anlatılan son balina avı sahnesinden bir iki hafta sonraydı ve gün ortasında, uykulu, buğulu bir denizin üzerinde ağır ağır yol alıyorduk ki Pequod'un güvertesindeki birçok burunun, direklerdeki üç çift gözden daha uyanık kâşifler olduğu ortaya çıktı. Denizden acayip ve pek de hoş olmayan bir koku duyuldu.

"Şimdi, bir şeyler üzerine bahse gireceğim ki," dedi Stubb, "geçen gün gıdıkladığımız şu çapalanmış balinalardan bazıları buralarda bir yerlerde. Çok geçmeden alabora olacaklarını düşünüyordum zaten."

Biraz sonra ilerideki buğular aralandı; ve orada, uzakta, toplanmış yelkenleri bordasında bir tür balina olduğuna işaret eden bir gemi duruyordu. Daha yakınına süzüldüğümüzde, yabancının tepesinde Fransız renkleri görüldü; ve etrafında dolanan, uçuşan ve pike yapan leş yiyici deniz

1 Balinanın midesinden çıkarılan, mumsu yapıda, değerli bir madde. (e.n.)

kuşlarının oluşturduğu, girdap gibi dönen buluta bakılırsa, bordasındaki balinanın, balıkçıların patlamış balina dedikleri şey, yani denizde saldırıya uğramadan ölmüş olan ve böylece sahipsiz bir ceset olarak yüzen bir balina olduğu açıkça belliydi. Böyle bir kütlenin ne kadar nahoş bir koku çıkaracağı kolaylıkla tasavvur edilebilir; veba sırasında, yaşayanların gücünün ölmüşleri gömmeye yetmediği bir Asur kentinin kokusundan daha kötüdür. Hatta bazıları bunu öyle tahammül edilmez bulur ki, hiçbir açgözlülük onları halatla bu balinalara bağlanmaya ikna edemez. Ancak, böyle öznelerden elde edilen yağın çok düşük bir kalitede olmasına ve gül yağıyla hiçbir benzerlik arz etmemesine rağmen, yine de bunu yapmaya razı olanlar vardır.

Dinmekte olan esintiyle daha da yaklaştığımızda, Fransız gemisinin bordasında ikinci bir balina daha olduğunu gördük; ve bu ikinci balina birincisinden daha da mis kokulu bir çiçek demeti gibiydi. Gerçekten de onun, sanki bir tür devasa sindirim bozukluğu ya da hazımsızlıktan dolayı tükenip ölen ve işe yaramaz bedenleri yağa benzer her şeyden hemen hemen tümüyle yoksun kalan şu sorunlu balinalardan olduğu ortaya çıktı. Buna rağmen, genel olarak patlamış balinalardan ne kadar kaçınıyor olsa da, hiçbir bilinçli balinacının asla böyle bir balinaya burun kıvırmayacağını yeri gelince göreceğiz.

Pequod artık yabancının öyle yakınına kadar ilerlemişti ki, Stubb bu balinalardan birinin kuyruğunun etrafında düğümlenmiş iplere dolaşmış olan kendi kesme belinin sapını tanıdığına yemin etti.

"İşte sana kıyak bir adam," diye güldü alaycı bir tavırla, geminin pruvasında durarak, "işte sana bir çakal! Bu Fransız Crappoların[2] balina sanayisinde zavallı birer şeytandan başka bir şey olmadığını çok iyi biliyorum; bazen kırılan

2 Fransız balinacılık filosunun gemicileri; "crapaud" sözcüğü Fransızcada kurbağa anlamına gelir. (ç.n.)

dalgaları ispermeçet balinası püskürtüsü zannedip filikalarını denize indirirler; evet, bazen de elde edecekleri yağın kaptanın fitilini batırmaya yetmeyeceğini öngörerek, limanlarından, ambarları kutularca donyağı mumu ve kasalarca mum söndürücüyle dolu olarak yelken açarlar; evet, bunları hepimiz biliyoruz; ama bakın, işte bizim kalıntılarımızla, yani şu çapalanmış balinayla yetinen bir Crappo; evet, bir de elindeki öteki kıymetli balığın kuru kemiklerini kazımakla yetiniyor. Zavallı şeytan! Diyorum ki, birisi bir şapka dolaştırsın da, hayır için ona biraz yağ hediye edelim. Çünkü oradaki çapalanmış balinadan elde edeceği yağ bir hapishanede bile yakılmaya uygun olmayacak; evet, bir ölüm hücresinde bile. Ve öteki balinaya gelince, eh, bizim bu üç direğimizi doğrayıp kaynatarak onun o kemik yığınından elde edeceği yağdan daha fazlasını elde etmeye varım; gerçi, şimdi düşününce, yağdan çok daha değerli bir şey olabilir onun içinde; evet, ambergris. Şimdi, bizim ihtiyar bunu düşündü mü acaba? Denemeye değer. Evet, ben varım;" ve böyle diyerek kıçüstü güvertesine yöneldi.

Bu arada, durgun hava tam bir sükûnete dönüşmüştü; öyle ki artık Pequod, esinti yeniden başlamadığı takdirde hiçbir kaçma umudu olmaksızın, ister istemez kokunun içinde kapana kısılmıştı. Stubb şimdi kamarasından çıkarak filikasının mürettebatını çağırdı ve yabancıya doğru yola çıktı. Pruvasının önünden geçerken, oradaki ana dikey kalasın üst kısmının, hayalperest Fransız zevkine uygun olarak, aşağı sarkan kocaman bir bitki sapı biçiminde oyulup yeşile boyanmış ve diken olarak orasına burasına dışarı doğru uzanan sivri uçlu bakır çubuklar yerleştirilmiş olduğunu fark etti; bunun bütünü, parlak kırmızı renkte, simetrik, açmamış bir çiçekle sona eriyordu. Geminin ön panelinde, yaldızlı büyük harflerle, "Bouton de Rose" –Gül Tomurcuğu, ya da Gül Goncası– yazısını okudu; bu aromatik geminin romantik adı buydu.

Stubb bu yazının *Bouton* kısmını anlamadıysa da, *Rose* kelimesiyle çiçek biçimindeki gemi başı süsü bir araya gelince, bütününü ona yeterince açıkladı bu.

"Tahtadan bir gül goncası, ha?" diye haykırdı elini burnuna götürerek. "Bu gayet uygun; ama tütüyor vallahi!"

Şimdi, güvertedeki insanlarla doğrudan doğruya iletişim kurabilmek için pruvanın etrafından kürek çekip sancak tarafına geçmek ve böylece patlamış balinaya yaklaşarak onun üzerinden konuşmak zorundaydı.

Dolayısıyla bu noktaya gelip, bir elini hâlâ burnuna tutarak, avazı çıktığı kadar bağırdı... "Bouton de Rose, selam! Siz Bouton de Rose'lar arasında İngilizce konuşanı var mı?"

"Evet," diye karşılık verdi ikinci kaptan olduğu ortaya çıkan Guernseyli[3] bir adam küpeşteden.

"Peki, o zaman, Bouton de Rose goncam, Beyaz Balina'yı gördünüz mü?"

"*Ne* balina?"

"*Beyaz* Balina –bir ispermeçet balinası– Moby Dick, gördünüz mü onu?"

"Hiç böyle bir balina duymadım. Cachalot Blanche![4] Beyaz Balina... hayır."

"Pekâlâ o zaman. Şimdi hoşça kalın; biraz sonra yine sesleneceğim."

Sonra hızla geriye, Pequod'a doğru kürek çekerek ve kıçüstü güvertesinin küpeştesi üzerine eğilmiş, onun raporunu bekleyen Ahab'i görerek, iki eliyle bir borazan oluşturup, "Hayır, efendim! Hayır!" diye bağırdı. Bunun üzerine Ahab çekildi ve Stubb Fransız gemisine geri gitti.

Bu defa, az önce borda platformuna çıkmış ve bir kesme beli kullanmakta olan Guernseyli adamın, burnuna bir tür torba bağlamış olduğunu fark etti.

"Burnuna ne oldu, bakalım?" dedi Stubb. "Kırıldı mı?"

---

3 Fransa'nın Normandiya sahili açıklarında bir İngiliz adası. (ç.n.)

4 (Fr.) Beyaz ispermeçet balinası. (e.n.)

"Keşke kırılsaydı, ya da hiç burnum olmasaydı!" diye cevap verdi yaptığı işten pek hazzetmiyormuş gibi görünen Guernseyli adam. "Ama *sen* neden burnunu tutuyorsun?"

"Aa, bir şey yok! Parafinden bir burun bu; yerinde tutmam gerekiyor. Güzel bir gün, değil mi? Hava yeni gübrelenmiş bir bahçe gibi kokuyor bence; bize bir demet çiçek atın, olmaz mı, Bouton de Rose?"

"Burada ne arıyorsunuz, lanet olsun?" diye gürledi Guernseyli adam aniden öfkeye kapılarak.

"Aa! Sakin ol... sakin mi? Evet, doğru kelime bu! O balinalar üzerinde çalışırken neden onları buza yatırmıyorsunuz? Ama şaka bir yana, böyle balinalardan yağ çıkarmaya çalışmanın tamamen abes olduğunu biliyor musunuz, Gül Goncası? Şuradaki kurumuş olana gelince, tüm cesedinde litrenin onda biri bile yok onun."

"Bunu gayet iyi biliyorum; ama buradaki kaptan buna inanmıyor, anlarsınız; bu onun ilk seferi; daha önce bir kolonya imalatçısıymış. Ama gemiye çıkın; bana inanmıyorsa da, belki size inanır; böylece ben de bu pis çıkmazdan kurtulurum."

"Seni memnun etmek için her şeyi yaparım, tatlı ve sevimli arkadaşım," diye karşılık verdi Stubb ve bunun üzerine çok geçmeden güverteye çıktı. Orada garip bir manzara sergileniyordu. Kırmızı yünlü kumaştan püsküllü başlıklar giymiş denizciler, balinalar için ağır palanga takımlarını hazırlıyorlardı. Ama oldukça yavaş çalışıyor, çok hızlı konuşuyor ve son derece keyifsiz görünüyorlardı. Hepsinin burunları birer cıvadra gibi yüzlerinden yukarıya yönelmişti. Zaman zaman çiftler halinde işlerini bırakıp biraz temiz hava almak için direk başına koşuyorlardı. Vebaya yakalanacaklarını düşünen bazıları, kömür katranına üstüpü batırıyor ve ara sıra bunu burun deliklerine tutuyorlardı. Pipolarının saplarını neredeyse çanaklarına kadar kırmış olan başkaları, koku alma organlarını devamlı olarak dolduracak şekilde gayretle tütün dumanı pofurdatıyordu.

Kaptanın kıçüstü güvertesindeki tuvaletinden gelen bağrışma ve küfür seli Stubb'ın dikkatini çekti ve o yöne doğru baktığında, içeriden ardına kadar açık tutulan kapının arkasından uzatılmış kızgın bir yüz gördü. Günün işlemlerini boşu boşuna protesto ettikten sonra, illetten kaçınmak için kaptanın tuvaletinin (kabin diyordu buna) yolunu tutmuş olan, ama yine de zaman zaman yakarılarını ve içerlemelerini haykırmaktan kendini alamayan, azap içindeki hekimdi bu.

Stubb bütün bunlara dikkat ederek, tasarısı konusunda iyice ikna oldu ve Guernseyli adama dönüp onunla biraz sohbet etti; bu sohbet sırasında yabancı ikinci kaptan, başlarını böyle tatsız ve verimsiz bir belaya sokmuş kibirli bir cahil olan kaptanına duyduğu nefreti ifade etti. Stubb dikkatle Guernseyli adamın ağzını arayarak, ambergris hakkında en ufak bir fikrinin olmadığını da algıladı. Dolayısıyla o konuda dilini tuttu, ama bunun dışında ona karşı gayet açık sözlü ve sırdaşça davrandı, öyle ki ikisi, kaptan onların samimiyetinden kuşkulanmayı aklından bile geçirmeden, onu hem hükümsüz kılmak hem de alaya almak için çabucak küçük bir plan kurdular. Onların bu küçük planına göre, Guernseyli adam çevirmenlik görevinin maskesi ardında kaptana, Stubb'dan geliyormuş gibi, ne isterse söyleyecek, Stubb'sa görüşme sırasında aklına ilk esen herhangi bir saçmalığı telaffuz edecekti.

Belirledikleri kurban, kamarasının kapısında belirmişti. Ufak tefek ve esmer, ama bir deniz kaptanına göre oldukça narin görünüşlü bir adamdı bu; ancak, büyük bir bıyığı ve favorileri vardı; kırmızı, pamuklu kadife bir yelek giymişti ve cep saatinin zincirinde kişisel mühürler vardı. Guernseyli adam şimdi kibarca bu beyefendiyi Stubb'la tanıştırdı ve derhal gösterişli bir biçimde aralarında çevirmenlik eder gibi yapmaya koyuldu.

"Ona ilk olarak ne söyleyeyim?" dedi.

"Eh," dedi Stubb, kadife yeleğine, saati ve mühürlerine bakarak, "uzman olduğumu iddia etmiyorum, ama bana biraz bebekçe göründüğünü söyleyerek başla bari."

"Diyor ki, mösyö," dedi Guernseyli adam Fransızca, kaptanına dönerek, "gemisi daha dün, kaptanı ve ikinci kaptanıyla birlikte altı denizcisi, yanlarına bağlamış oldukları patlamış bir balinadan kaptıkları ateşli bir hastalıktan ölmüş olan bir tekneyle konuşmuş."

Bunun üzerine kaptan irkildi ve sabırsızlıkla daha fazlasını öğrenmeyi arzu etti.

"Şimdi ne diyeyim?" dedi Guernseyli adam Stubb'a.

"Eh, böyle rahat davrandığına göre, şimdi onu dikkatle gözleyince, bir balina gemisine kumanda etmeye, bir St. Jago maymunundan daha uygun olmadığından gayet emin olduğumu söyle ona. Hatta benim tarafımdan ona şebek olduğunu söyle."

"Öteki balinanın, kurumuş olanın, patlamış balinadan çok daha öldürücü olduğunu taahhüt ve beyan ediyor, mösyö; kısacası mösyö, eğer hayatımıza değer veriyorsak, bu balıklardan kendimizi kurtarmamız için yalvarıyor bize."

Kaptan anında ileri koştu ve mürettebatına yüksek sesle, kesme takımlarını yukarı çekmekten vazgeçmeleri ve balinaları gemiye bağlı tutan halatları ve zincirleri derhal çözmeleri için emir verdi.

"Şimdi ne diyeyim?" dedi Guernseyli adam, kaptan yanlarına geri geldiğinde.

"Eh, bir bakayım; evet, şimdi ona şey de bari... şey... aslında, onu kandırmış olduğumu söyle ve..." (kendi kendine, alçak sesle) "belki başka birisini daha."

"Bize bir yardımı dokunmuş olduğu için çok mutlu olduğunu söylüyor, mösyö."

Bunu duyunca kaptan, minnettar olan tarafın onlar (yani kendisi ve ikinci kaptanı) olduğuna yemin etti ve sözlerini, Stubb'ı bir şişe Bordo şarabı içmek üzere aşağıya, kamarasına davet ederek bitirdi.

"Seni kendisiyle bir kadeh şarap içmeye götürmek istiyor," dedi çevirmen.

"Ona yürekten teşekkür et; ama kandırdığım adamla içki içmenin prensiplerime aykırı olduğunu söyle ona. Hatta, gitmem gerektiğini söyle."

"Prensiplerinin içki içmesine izin vermediğini söylüyor, mösyö; ama eğer mösyö içki içebileceği bir gün daha yaşamak istiyorsa, mösyönün dört filikayı da indirip gemiyi bu balinalardan uzağa çekmesinin iyi olacağını, çünkü hava çok sakin olduğundan sürüklenmeyeceklerini söylüyor."

O zamana kadar Stubb kenarı aşmıştı ve filikasına binerken Guernseyli adama seslenerek şu anlama gelecek bir şeyler söyledi: Filikasında uzun bir çekme halatı bulunduğundan, balinalardan daha hafif olanını geminin yanından çekerek onlara elinden geldiği kadar yardım edecekti. Bu durumda, Fransız gemisinin filikaları gemiyi bir tarafa doğru çekmekle meşgulken, Stubb, olağandışı uzunlukta bir çekme halatını gösterişle laçka ederek, balinasını yardımseverce öteki tarafa doğru çekiştirdi.

Biraz sonra bir esinti çıktı; Stubb balinayı terk ediyormuş gibi yaptı; Fransız gemisi filikalarını yukarıya çekerek çok geçmeden aradaki mesafeyi artırdı ve bu arada Pequod onunla Stubb'ın balinası arasına kaydı. Bunun üzerine Stubb çabucak filikayı yüzen gövdenin yanına çekti ve niyetini bildirmek için Pequod'a seslenerek, derhal adaletsiz kurnazlığının meyvesini toplamaya girişti. Keskin filika belini kaparak gövdede, yan yüzgecin biraz arkasında bir kazıya başladı. Orada, denizde bir mahzen kazmakta olduğunu sanırdınız; ve sonunda beli cılız kaburgalara çarptığında, verimli İngiliz toprağında gömülü eski Roma seramiklerini ve çömleklerini ortaya çıkarmak gibiydi bu. Filikasının mürettebatı topluca büyük bir heyecan içindeydi; şevkle reislerine yardım ediyorlar ve altın avcıları kadar hevesli görünüyorlardı.

Ve bütün bu zaman boyunca, sayısız kuş etraflarında dalıyor, başını eğip kaldırıyor, bağırıyor, çığlık atıyor ve kavga ediyordu. Özellikle berbat koku arttıkça, Stubb hayal kırıklığına uğramış gibi görünmeye başlamıştı ki aniden, bir nehrin başka bir nehre döküldüğü ve sonra, bir süre ona hiç karışmadan, onunla birlikte aktığı gibi, bu vebanın tam ortasından, kötü koku akıntısı tarafından yutulmadan onun arasından akan belli belirsiz bir parfüm ırmağı süzüldü.

"Buldum, buldum," diye haykırdı Stubb sevinçle, alttaki bölgelerde bir şeye isabet ederek. "Bir kese! Bir kese!"

Belini bırakarak iki elini de içeriye soktu ve avuç dolusuyla, olgun Windsor sabununa, ya da yağlı, alacalı eski peynire benzeyen bir şey çıkardı; ayrıca çok kaygan ve rayihalıydı bu. Başparmağınızla içinde kolayca çukur açabilirdiniz; sarıyla külrengi arası bir tondaydı. Ve bu, sevgili arkadaşlar, eczacıların, onsuna yirmi bir şilinlik altın vereceği ambergristi. Altı avuç dolusu kadar elde edildi; ama daha fazlası kaçınılmaz bir şekilde denizde kaybedildi ve sabırsız Ahab'in Stubb'a, vazgeçip gemiye binmesi, aksi halde onlara veda edeceklerine dair yüksek sesli emri olmasaydı, belki daha da fazlası ele geçirilebilirdi.

XCII. Bölüm

Ambergris

Şimdi, bu ambergris çok garip bir maddedir ve öyle önemli bir ticaret nesnesidir ki, 1791'de, Nantucket doğumlu, Kaptan Coffin[1] adında birisi, İngiliz avam kamarasının barosunda bu konuda sorguya çekilmiştir. Çünkü o zaman ve aslında nispeten yakın bir geçmişe kadar, kehribarın[2] kendisi gibi, ambergrisin kesin kaynağı da, bilgili insanlar için bir sorun olmaya devam etmiştir. Ambergris sözcüğü Fransızcada gri ve kehribar sözcüklerinden oluşan bir bileşik kelimeden başka bir şey olmadığı halde, bu iki madde birbirinden gayet farklıdır. Çünkü kehribar zaman zaman deniz kıyısında bulunsa da, aynı zamanda denizden çok uzak bazı topraklardan da çıkarılır; oysa ambergris asla denizden başka bir yerde bulunmaz. Ayrıca kehribar, pipo ağızlıkları, boncuklar ve ziynetler için kullanılan sert, saydam, kırılgan, kokusuz bir maddedir; ama ambergris yumuşak, mumsudur ve öyle yüksek bir derecede rayihalı ve baharatlıdır ki parfümeride, pastillerde, değerli mumlarda, saç pudralarında ve pomatlarda fazlasıyla kullanılır. Türkler onu yemek pişirme-

1 Gine sahilinde öldürülen dişi bir ispermeçet balinasının anüsünden 362 ons ambergris çıkaran Joshua Coffin. (ç.n.)

2 İngilizcede amber sözcüğü kehribar demektir. (e.n.)

de kullanır ve ayrıca, Roma'daki St. Peter Kilisesi'ne günlük ağacı reçinesi[3] taşınmasıyla aynı amaçla, onu Mekke'ye taşırlar. Bazı şarap tacirleri lezzet vermek için kırmızı Bordo şarabına birkaç zerre katarlar.

Böyle kibar hanımların ve beylerin kendilerini hasta bir balinanın utanç verici bağırsaklarında bulunan bir esansla canlandırdıkları kimin aklına gelirdi, o halde! Yine de, durum budur. Bazıları ambergrisin balinadaki sindirim bozukluğunun sebebi, başkalarıysa sonucu olduğuna inanırlar. Böyle bir sindirim bozukluğunun nasıl tedavi edileceğini söylemek zordur; ancak üç dört filika dolusu müshil hapı verip, sonra, amelelerin kayaları patlatırken yaptıkları gibi, zarar görülmeyecek bir yere kaçarak yapılabilir bu.

Bu ambergrisin içinde, Stubb'ın başta denizcilerin pantolon düğmeleri olabileceğini düşündüğü bazı sert, yuvarlak, kemikli plaklar bulunmuş olduğunu söylemeyi unuttum; ama sonradan bunların bu şekilde mumyalanmış olan küçük mürekkepbalığı kemiği parçalarından başka bir şey olmadığı anlaşıldı.

Şimdi, bu son derece rayihalı ambergrisin safiyetinin böylesine bir çürümenin göbeğinde bulunuyor olması; bunun bir anlamı yok mudur? Aziz Pavlus'un, İncil'in Korintlilere Mektup adlı bölümünde çürümüşlük ve safiyet hakkındaki deyişini aklınıza getirin; şerefsizlik içinde ekildiğimiz, ama şan içinde büyütüldüğümüze dair o deyişi. Ve keza, Paracelsus'un[4] en iyi miski neyin oluşturduğuna[5] dair deyişini hatırlayın. Ayrıca, tüm kötü kokulu şeyler arasında en beterinin, temel imalat aşamalarındaki kolonya olduğu garip gerçeğini de unutmayın.

---

3 Tütsülerde ve parfümlerde kullanılan bir reçine; üç kralın bebek İsa'ya götürdüğü hediyelerden biri olduğuna inanılır. (ç.n.)

4 Farmakolojinin kurucusu kabul edilen İsviçreli simyager, hekim ve astrolog (1493-1541). (ç.n.)

5 İnsan dışkısı; Paracelsus bunun en asil esansları içerdiğine inanıyordu. (ç.n.)

Bu bölümü yukarıdaki yakarıyla sona erdirmek istiyorum, ama zaten önyargılı olan bazı zihinlerin kanılarınca, Fransız gemisinin iki balinası hakkında söylenmiş olan şeylerle dolaylı bir şekilde doğrulanmış olarak görülebilecek ve balinacılara karşı sıklıkla yapılan bir suçlamayı geri püskürtme kaygımdan dolayı bunu yapamıyorum. Bu cildin başka bir yerinde, balinacılık mesleğinin baştan aşağı pasaklı, derbeder bir iş olduğuna dair o karalayıcı iddia çürütülmüştür. Ama aksi ispat edilecek bir şey daha var. Bütün balinaların daima kötü koktuğunu ima ediyorlar. Şimdi, bu iğrenç damga nereden kaynaklanmıştır?

Ben bunun izinin, açık seçik olarak, iki yüzyılı aşkın bir süre önce Grönland balina gemilerinin Londra'ya ilk gelişine kadar sürülebileceğini düşünüyorum. Çünkü bu balinacılar o zaman, güneyli gemilerin daima yapageldiği gibi, yağlarını deniz üzerinde kaynatmazlardı ve bunu hâlâ yapmıyorlar; taze yağ dokusunu küçük parçalara bölerek büyük fıçıların tapalı deliklerinden içeriye tıkıyor ve bu şekilde eve taşıyorlar; o buzlu denizlerdeki mevsimin kısalığı ve maruz kaldıkları ani ve şiddetli fırtınalar başka bir yönteme imkân vermiyor. Sonuç şudur ki, Grönland rıhtımında ambara dalınması ve bu balina mezarlıklarından birinin boşaltılması üzerine ortaya, bir doğum hastanesinin temel kazısında açılan eski bir şehir kabristanından yükselen kokuyu andıran bir koku yayılır.

Ayrıca kısmen, balinacılara karşı bu hain suçlamanın, benzer şekilde, eski zamanlarda Grönland sahillerinde Schmerenburgh ya da Smeerenberg denen bir Felemenk köyünün varlığına atfedilebileceği kanısındayım, ki bu ikinci isim, bilgili Fogo Von Slack'in[6] o konuda bir ders kitabı olan, Kokular hakkındaki büyük eserinde kullandığı isimdir. Adının ifade ettiği gibi (smeer, içyağı; berg, çıkarmak), bu köy, Felemenk balina filosuna ait yağ dokusunun, bu amaçla yuvaya, Hollanda'ya götürülmeden kaynatılabilece-

6 Melville'in Scoresby'ye verdiği garip isimlerden biri. (ç.n.)

ği bir yer sağlamak için kurulmuştu. Fırınlar, içyağı kazanları ve yağ hangarlarından oluşan bir yerdi; ve tesisler tüm hızıyla çalışırken pek de hoş bir koku yaymıyordu elbette. Ama bir güney denizi ispermeçet balinası gemisinde bütün bunlar gayet farklıdır; ki böyle bir gemide, mesela dört yıllık bir yolculukta, ambarını tamamen yağla doldurduktan sonra, kaynatma işi için belki de elli gün bile harcanmaz; ve fıçılanmış haliyle, yağ hemen hemen kokusuzdur. Gerçek şu ki, ister canlı olsun isterse ölü, doğru dürüst muamele edildiği takdirde, bir tür olarak balinalar hiçbir şekilde kötü kokulu yaratıklar değildir; balinacılar da, ortaçağ insanlarının topluluktaki bir Yahudi'yi teşhis ettiklerini öne sürdükleri şekilde, burun vasıtasıyla tanınmaz. Gerçekten de, balina genel olarak böylesine sağlıklıyken, güzel kokulu olmaması asla mümkün değildir; bolca egzersiz yapar; daima dışarıdadır; gerçi doğrudur, nadiren açık havada bulunur. Derim ki, bir ispermeçet balinasının kuyruk kanatlarının su üzerindeki hareketi, misk kokulu bir hanımefendinin sıcak bir salonda elbisesini hışırdattığı zamanki gibi bir parfüm yayar. O halde, büyüklüğünü göz önüne aldığımda, güzel koku bakımından ispermeçet balinasını neye benzeteyim? Büyük İskender'i onurlandırmak için bir Hint şehrinden getirilen, dişleri mücevherli, mis gibi mür kokan o ünlü file benzetmem gerekmez mi?

XCIII. Bölüm

Terk Edilen

Fransız gemisiyle karşılaşmamızdan sadece birkaç gün sonraydı ki, Pequod mürettebatının en önemsiz üyesinin başına çok önemli bir olay geldi; son derece içler acısı bir olaydı bu; ve nihayetinde, bazen delicesine şenlikli olan ve kaderi çizilmiş tekneye, sonunda uğrayabileceği paramparça akıbete dair canlı ve ona daima eşlik eden bir kehanet sağladı.

Şimdi, bir balina gemisinde herkes filikalara binmez. Gemi muhafızı adı verilen ve yetki alanı, filikalar balinayı kovalarken tekneyi çalıştırmak olan az sayıda birkaç eleman tahsis edilir. Bu gemi muhafızları genel olarak filikaların mürettebatını oluşturan adamlar kadar güçlü kuvvetli kişilerdir. Ama eğer tesadüfen gemide aşırı derecede zayıf, beceriksiz ya da ürkek bir yaratık varsa, o yaratığın gemi muhafızı yapılacağı kesindir. Pequod'da lakabı Pippin, kısa adıysa Pip olan küçük zenci için de böyleydi. Zavallı Pip! Onun adını daha önce de duydunuz; o dramatik gece yarısında öylesine hüzünlü-neşeli olan tefini hatırlıyor olmalısınız.

Dış görünüşte Pip ile Hamur Topu, alışılmadık bir çift olarak birbirine koşulmuş, benzemez renklerde de olsa eşit endamda biri siyah biri beyaz iki midilli gibi bir uyum oluş-

turuyorlardı. Ama talihsiz Hamur Topu zihinsel güçlerinde yaradılıştan donuk ve uyuşukken, Pip, aşırı derecede yufka yürekli olsa da, esasında çok parlaktı ve kabilesine has o sevimli, iyi huylu, neşeli zekâya sahipti; bütün bayramların ve şenliklerin başka herhangi bir ırktan daha güzel, daha özgür bir iştahla tadını çıkaran bir kabiledir o. Siyahiler için, yılın takvimi üç yüz altmış beş Dört Temmuz'dan ve yılbaşından başka bir şey göstermemelidir. Ben bu küçük siyahinin parlak olduğunu yazarken öyle gülümsemeyin de, çünkü siyahlığın bile bir parlaklığı vardır; kralların çalışma odalarını kapladıkları şu parıltılı abanoza bakın. Ama Pip hayatı ve hayatın tüm barışçıl tasasızlıklarını seviyordu; öyle ki anlaşılmaz bir şekilde tuzağına düşmüş olduğu bu panik dolu iş maalesef parlak zekâsını bulandırmıştı; gerçi çok geçmeden görüleceği gibi, kaderi öyle yazılmıştı ki onda geçici olarak böyle bastırılmış olan şey, sonunda imgesel olarak onu, bir zamanlar memleketi Connecticut'ın Tolland İlçesi'nde çimenliklerdeki birçok kemancı şenliğini canlandırmış ve melodik akşam vakitlerinde şen ha-ha! nidasıyla yuvarlak ufku zilleri yıldızlardan bir tefe çevirmiş olan doğal parıltısının on katına sahip gösteren tuhaf, vahşi ateşlerle ürkütücü bir şekilde aydınlanacaktı. Aynı şekilde, gündüzün duru havasında, mavi damarlı bir boyun üzerine asılan, birinci kalite bir elmas pandantif sağlıkla ışıldasa da; kurnaz mücevherci size o elması en etkileyici parıltısıyla göstermek istediği zaman, onu loş bir zemin üzerine koyar ve güneşle değil, bazı yapay gazlarla aydınlatır. O zaman, o şeytanca mükemmel, ateşli parıltılar ortaya çıkar; o zaman, kötücüllükle ışıyan elmas, önceden kristal göklerin en ilahî sembolüyken, cehennemin kralından çalınmış bir mücevher gibi görünür. Ama hikâyeye dönelim.

Şöyle bir şey oldu: Ambergris hadisesinde Stubb'ın kıç kürekçisi tesadüfen elini öylesine burktu ki, bir süre bayağı sakatlandı; ve geçici olarak yerine Pip konuldu.

Stubb onunla ilk defa denize indiğinde, Pip büyük bir tedirginlik gösterdi; ama neyse ki o defa balinayla yakın temastan kurtuldu; ve dolayısıyla, işin içinden çıkışı bütünüyle onur kırıcı olmadı; gerçi, onu gözlemleyen Stubb daha sonraları ona, cesaretine azami derecede değer vermesini, çünkü sık sık buna ihtiyaç duyabileceğini tembih etmeye özen gösterdi.

Şimdi, denize ikinci inişte, filika balinanın üzerine doğru kürek çekti ve balık, fırlatılan demirle yaralandığında alışılagelmiş vuruşunu yaptı, ki bu olayda, tam da zavallı Pip'in oturduğu yerin altında oldu bu. O anın istemsiz şaşkınlığı, onun elinde küreğiyle filikadan aşağı atlamasına sebep oldu; ve öyle bir şekilde oldu ki bu, gevşek balina ipinin bir kısmı göğsünün üstüne geldiğinden, ipi kendisiyle birlikte denize sürükledi ve böylece, suya düştüğünde, ipe dolandı. O anda, vurulmuş olan balina şiddetli bir kaçışa başladı; ip hızla gerildi; ve anında, göğsünün ve boynunun etrafında birkaç kez dolanmış olan ipin acımasızca sürüklediği zavallı Pip, köpükler içinde filikanın kurtağızlarının yanına geldi.

Tashtego pruvada duruyordu. Avın ateşiyle doluydu. Ödlek olduğu için Pip'ten nefret ediyordu. Filika bıçağını kınından kaparak keskin kenarını ipin üzerine sarkıttı ve Stubb'a dönüp, "Keseyim?" diye sordu bağırarak. Bu arada Pip'in boğulmakta olan morarmış yüzü açık seçik, "Kes, Tanrı aşkına!" diyordu. Bunların hepsi yıldırım hızıyla oldu. Bütün bu olay, yarım dakikadan daha kısa bir süre içinde cereyan etti.

"Lanet olsun ona, kes!" diye gürledi Stubb; böylece balina kaybedildi ve Pip kurtarıldı.

Zavallı küçük zenci kendine gelir gelmez müretteba-tın bağırışlarının ve lanet okumalarının saldırısına uğradı. Stubb sükûnetle bu düzensiz küfürlerin sönmesine izin verdi ve sonra net, sistematik, ama yine de yarı şakacı bir tavırla, Pip'e resmî olarak küfretti; ve bu bittikten sonra, gayriresmî

olarak ona sağlığa yararlı bolca nasihat verdi. Bunların özü şuydu: Asla filikadan atlama, Pip, ancak... ama gerisinin tümü belirsizdi, en akıllıca nasihatlerin daima olduğu gibi. Şimdi, genel olarak balinacılıkta esas düsturunuz "Filikadan ayrılma"dır; ama bazen "Filikadan atla"nın daha da iyi olduğu vakalar cereyan eder. Üstelik Stubb sanki nihayet, eğer Pip'e sulandırılmamış, özenli nasihatlerde bulunursa, gelecekte atlaması için ona fazla geniş bir ihtiyat payı bırakmış olacağını idrak etmiş gibi, aniden her türlü nasihati bıraktı ve sözlerini mutlak bir emirle bitirdi: "Filikadan ayrılma Pip, Tanrı şahidimdir ki eğer atlarsan seni denizden toplamam, haberin olsun. Senin gibiler yüzünden balina kaybetmeyi göze alamayız; bir balina Alabama'da senin edeceğinin otuz katı para eder Pip. Bunu aklından çıkarma ve bir daha atlama." Bu sözlerle Stubb belki de dolaylı olarak, türdeşlerini seviyor olsalar da insanların para kazanan hayvanlar olduklarını ve bu eğilimin iyilikseverliklerine fazlasıyla sık olarak engel olduğunu ima etmişti.

Ama hepimizin kaderi Tanrıların elindedir; ve Pip yine atladı. İlk performansına çok benzer koşullarda gerçekleşti bu; ama bu defa ipi denize sürüklemedi; ve dolayısıyla, balina kaçmaya başladığında Pip, acele içindeki bir yolcunun sandığı gibi, geride, denizin üstünde bırakıldı. Heyhat! Stubb sözüne fazlasıyla sadık kaldı. Güzel, cömert, mavi bir gündü; pullarla kaplıymışçasına parlayan deniz sakin ve serindi ve altın dövücülerin son haddine kadar çekiçlenmiş derisi[1] gibi, ufka doğru her yönde dümdüz uzanıyordu. Pip'in o denizde inip çıkan abanoz başı, bir diş karanfil gibi görünüyordu. Öylesine hızlı bir şekilde arkaya düştüğünde, herhangi bir filika bıçağı havaya kaldırılmamıştı. Stubb'ın merhametsiz sırtı ona dönmüştü ve balina âdeta kanatlıydı. Üç dakika içinde Pip'le Stubb'ın arasına bütün bir mil sahil-

1 Dana bağırsağının, dövülen altın yaprakları arasında ayraç olarak kullanılan ince dış zarı. (ç.n.)

siz okyanus girmişti. Denizin ortasından zavallı Pip körpe, kıvırcık, siyah başını güneşe çevirdi; o da yalnız bir kazazedeydi ama kazazedelerin en yücesi ve en parlağıydı.

Şimdi, deneyimli bir yüzücü için, sakin bir havada açık okyanusta yüzmek, ilkbaharda karada bir atlı arabada gitmek kadar kolaydır. Ama o korkunç yalnızlık dayanılmazdır. Öylesine kalpsiz bir enginliğin ortasında, benliğin o şiddetli yoğunluğu, Tanrım! Nasıl anlatılır bu? Açık denizde, tamamen durgun bir havada, denizcilerin nasıl yüzdüklerine dikkat edin... nasıl gemilerinin yakınına sokulduklarına ve yalnız onun iki yanında dolaştıklarına.

Ama Stubb zavallı küçük zenciyi gerçekten kaderine terk etmiş miydi? Hayır; niyeti bu değildi en azından. Çünkü ardında iki filika vardı ve bunların tabii ki çabucak Pip'e ulaşacaklarını ve onu denizden alacaklarını farz ediyordu kuşkusuz; gerçi aslında, bütün benzer durumlardaki avcılar, kendi ürkeklikleri yüzünden tehlikeye düşen kürekçiler için her zaman böyle kaygılar sergilemezler; ve böyle durumlar ender değildir; balinacılık sanayisinde, korkak denen birisi, hemen hemen değişmez bir şekilde, donanmalara ve ordulara has o acımasız tiksintiyle mimlenir.

Ama öyle oldu ki, bu filikalar, Pip'i görmeden, aniden bir yanda yakınlarında bulunan balinaları fark ederek döndüler ve onları kovalamaya koyuldular; Stubb'ın filikasıysa artık o kadar uzaktaydı ve o da bütün mürettebatı da balıklarına öyle odaklanmışlardı ki Pip'in halkalı ufku, etrafında acınası bir şekilde genişlemeye başladı. Nihayet, kıl payı bir tesadüf eseri, geminin kendisi onu kurtardı; ama o saatten itibaren küçük zenci güvertelerde bir geri zekâlı olarak dolaştı; en azından öyle olduğunu söylüyorlardı. Deniz, alaycı bir tavırla, onun fâni bedenini yüzeyde tutmuş, ama ruhunun sonsuzluğunu boğmuştu. Bütünüyle boğmamıştı gerçi. Daha ziyade, bunu canlı canlı aşağıya, çarpıtılmamış, ilkel dünyanın tuhaf şekillerinin onun pasif gözleri önünde

bir ileri bir geri süzüldüğü ve cimri deniz adamı Bilgelik'in birikmiş yığınlarını gözler önüne serdiği harikulade derinliklere taşımıştı; ve Pip, o sevinçli, kalpsiz, daima çocuksu ebediyetlerin arasında, muazzam gök cisimlerini suların gökkubbesinden yukarıya çeken ve Tanrı gibi, her zaman, her yerde var olan o sayısız mercan böceklerini görmüştü. Tanrı'nın dokuma tezgâhının pedalı üzerindeki ayağını görmüştü ve bunu belli ediyordu; bu yüzden gemi arkadaşları ona deli diyorlardı. İşte bu şekilde, insanın cinneti Tanrı katının aklıdır; ve insan tüm beşerî mantıktan uzaklaşarak nihayet mantığa absürt ve çılgınca gelen o semavi düşünüşe ulaşır; ve o zaman, esenlikte ya da elemde, kendini Tanrısı kadar gölge düşmemiş ve kayıtsız hisseder.

Ötesine gelince, Stubb'ı çok katı bir şekilde suçlamayınız. Bu iş o balinacılık sanayisinde olağandır; ve hikâyenin sonunda, nasıl bir benzer terk edilişin benim de başıma geldiği görülecektir.

XCIV. Bölüm

Bir El Sıkımı

Stubb'ın öylesine pahalıya satın alınan balinası gereğince Pequod'un yanına getirildi ve orada, Heidelburgh Teknesi ya da Sandığı'nın boşaltılmasına varıncaya kadar, daha önce ayrıntılı olarak anlatılan tüm o kesme ve yukarı çekme işlemleri muntazaman gerçekleştirildi.

Bazıları bu boşaltma göreviyle meşgulken, başkaları, daha büyük olan küvetleri ispermeçetle doldurulur doldurulmaz sürükleyerek götürme işiyle uğraşıyordu; ve zamanı gelince, işte bu ispermeçet, kaynatma tesisine gitmeden önce, şimdi anlatacağım şekilde elle dikkatlice işleniyordu.

İspermeçet öyle bir ölçüde soğumuş ve kristalize olmuştu ki, başka birkaç kişiyle birlikte, bununla dolu büyük bir Constantinus banyosunun[1] önüne oturduğumda, tuhaf bir şekilde, yer yer sıvı kısmının içinde yuvarlanan topaklar halinde katılaşmış olduğunu gördüm. Bizim işimiz bu topakları sıkarak tekrar sıvı hale getirmekti. Tatlı ve yağlı bir görevdi bu! Eski zamanlarda bu ispermeçetin gözde bir kozmetik maddesi olmasına şaşmamalı. Öylesine temizliyor

1 MS 4. yüzyılda Roma'da İmparator I. Constantinus tarafından yaptırılan büyük umumi hamam. (ç.n.)

ki! Öylesine tatlılaştırıyor! Öylesine yumuşatıyor! Öyle enfes bir şekilde pürüzsüzleştiriyor ki! Ellerim sadece birkaç dakika içinde kaldıktan sonra, parmaklarım birer yılanbalığıymış ve âdeta kıvrım kıvrım kıvrılıp spirallere dönüşmeye başlamış gibi hissettim.

Güvertede bağdaş kurmuş, öyle rahatça otururken; ırgattaki amansız çabadan sonra; sakin, mavi bir göğün altında; gemi tembelce seyreder ve öylesine huzurlu bir şekilde süzülürken; ellerimi neredeyse bir saat içinde örülmüş, yağ dolu dokulardan oluşan o yumuşak, mülayim küreciklerin arasında yıkarken; onlar parmaklarımın arasında ezilir ve tam olarak olgunlaşmış üzümlerin şaraplarını akıttıkları gibi, tüm zenginliklerini akıtırken; tam anlamıyla ve hakikaten ilkbahar menekşelerinin kokusuna benzeyen o saf aromayı içime çekerken; size beyan ediyorum ki, o süre boyunca sanki misk kokulu bir çayırda yaşadım; korkunç andımızı tümüyle unuttum; o tarifsiz ispermeçetin içinde, ellerimi ve yüreğimi o yeminden arındırdım; neredeyse ispermeçetin, öfkenin hararetini yatıştırmada nadir görülen bir meziyete sahip olduğuna dair Paracelsus'un o eski batıl inancına itibar etmeye başladım; o banyoda yıkanırken kendimi her tür kötü niyetten, huysuzluktan ve melanetten ilahî bir şekilde özgür hissettim.

Bütün sabah boyunca sıktım, sıktım, sıktım! Neredeyse kendim içinde eriyinceye kadar o ispermeçeti sıktım; üzerime tuhaf bir tür delilik çökünceye kadar o ispermeçeti sıktım; ve çalışma arkadaşlarımın ellerini o mülayim küreciklerzannederek ispermeçetin içinde bilmeden sıkmakta olduğumu fark ettim. Bu uğraş öyle zengin, şefkatli, dostane, sevgi dolu bir duygu yaratıyordu ki; sonunda sürekli olarak onların ellerini sıkıyor, duygusallıkla gözlerinin içine bakıyor ve sanki şöyle diyordum: "Ah! Sevgili türdeşlerim, bundan böyle herhangi bir sosyal burukluk beslemeyelim ve en küçük bir huysuzluk ya da kıskançlık duymayalım! Gelin he-

pimiz el sıkışalım; hatta hepimiz kendimizi birbirimizin içine sıkıştıralım; evrensel olarak kendimizi iyi yürekliliğin sütü ve ispermeçeti içine sıkıştıralım."

Keşke sonsuza kadar o ispermeçeti sıkıp durabilseydim! Çünkü uzun süren, tekrarlanan birçok deneyimden sonra artık, her durumda insanın er geç, ulaşılabilir mutluluk konusundaki hayalinin düzeyini düşürmek, ya da en azından bunun yönünü değiştirmek zorunda olduğunu; bunu zihinde ya da hayal gücündeki herhangi bir yere değil, zevceye, yüreğe, yatağa, sofraya, eyere, şömine başına, taşraya yerleştirmek zorunda olduğunu idrak etmiş bulunuyorum; bütün bunları idrak etmiş olduğumdan, ebediyen ispermeçet sıvısı sıkmaya hazırım. Gece hayallerinin düşüncelerinde, cennette, her birinin elleri bir ispermeçet kavanozunun içinde olan, uzun sıralar halinde melekler gördüm.

***

Şimdi, ispermeçetten bahsederken, ispermeçet balinasını kaynatma kazanlarına hazırlama işinde, bununla ilgili başka şeylerden de söz etmek yerinde olur.

Önce beyaz at adı verilen ve balığın incelen kısmından ve ayrıca kuyruk kanatlarının daha kalın olan bölümlerinden elde edilen madde gelir. Bu, pıhtılaşmış liflerinden dolayı, sert bir maddedir –bir adale tomarıdır– ama yine de bir miktar yağ ihtiva eder. Beyaz at balinadan kesildikten sonra, kıyma makinesine gitmeden evvel, önce taşınabilir dikdörtgenlere bölünür. Bunlar büyük ölçüde Berkshire mermerinden bloklara benzer.

Erikli puding, balina etinin, yer yer yağ dokusu battaniyesine yapışık olan ve çoğu zaman bunun kayganlığına hatırı sayılır bir derecede katkıda bulunan, parçalar halindeki bazı kısımlarına bahşedilen terimdir. Görüntüsü son derece canlılık verici, keyifli, güzel bir nesnedir bu. Adının ima ettiği gibi, fazlasıyla zengin, alacalı bir tondadır; zemini beyaz ve altın renginde damarlıdır ve üzerinde çok

koyu kızıl ve mor benekler vardır. Ağaçkavunu renginde bir resimdeki yakut erikler gibidir. Akıl aksini telkin etse de, onu yemekten kendinizi almak zordur. Bir defasında tadına bakmak için gizlice pruva direğinin arkasına geçtiğimi itiraf ediyorum. Tadı, Louis Le Gros'nun[2] kalçasından alınmış asil bir kotletin tadını tasavvur ettiğim gibiydi, onun, geyik eti mevsiminden sonraki ilk gün öldürülmüş olduğunu ve o geyik eti mevsiminin, Champagne bağlarının olağandışı ölçüde iyi bir mahsulüyle aynı zamana denk geldiğini farz edersek.

Bu iş esnasında ortaya çıkan, ama layıkıyla tasvir etmenin çok kafa yorucu olduğunu hissettiğim bir madde daha vardır ve bu çok garip bir maddedir. Buna "slobgollion" denir; balinacıların verdiği özgün bir isimdir bu ve bu maddenin mahiyeti de öyledir. Çoğunlukla, uzun süreli bir sıkmadan ve bunu takip eden boşaltmadan sonra ispermeçet küvetlerinde görülen, anlatılmaz bir derecede cıvık, lifli bir nesnedir bu. Ben bunun, ispermeçet sıvısının birbirine kaynayan, kopmuş, fevkalade ince zarları olduğu kanaatindeyim.

Süprüntü denen şey, layıkıyla gerçek balina avcılarına ait bir terimdir, ama bazen tesadüfen ispermeçet balinası avcılarınca da kullanılır. Grönland balinası ya da gerçek balinanın sırtından kazınan ve büyük miktarlarda, o soysuz Leviathan'ı avlayan adi kimselerin güvertelerini kaplayan koyu renkli, yapışkan maddeyi tanımlar.

Kıskaç. Bu sözcük tam olarak balinanın kelime dağarcığına özgü değildir. Ama balinacılar tarafından kullanıldığı şekliyle, öyle olmaktadır. Balinacının kıskacı, Leviathan'ın kuyruğunun incelen kısmından kesilen ve lifli bir malzemeden oluşan, kısa, sert bir şerittir; kalınlığı ortalama iki buçuk santim kadardır, geri kalanıysa aşağı yukarı bir çapanın demir kısmı boyutundadır. Yağlı güverte boyunca yan üstü sürüldüğünde deri bir çekçek görevi yapar ve anlaşılmaz bir

2 Fransa kralı VI. Louis; "le gros" şişman anlamına gelir. (ç.n.)

çekimle, sanki sihirli bir şekilde, bütün yabancı maddeleri cezbederek yanında götürür.

Ama bu derin meseleler hakkında her şeyi öğrenmek için en iyi yol, derhal yağ dokusu odasına inmek ve buranın sakinleriyle uzun bir konuşma yapmaktır. Daha önce bu yerden, balinadan soyulup yukarı çekilen battaniye parçalarının konulduğu hazne olarak bahsedilmişti. Bu bölme, içindekileri kesmek için uygun zaman geldiğinde, özellikle geceleri, bütün acemiler için bir dehşet sahnesi haline gelir. Fersiz bir fenerle aydınlatılmış bir tarafında, çalışanlar için boş bir alan bırakılmıştır. Bunlar genellikle çiftler halinde olur... bir kargıcı-kamacı ve bir belci. Balinacı kargısı, harp gemilerinin aynı adı taşıyan bordalama silahına[3] benzer. Kamaysa bir filika kancasını[4] andıran bir şeydir. Kamacı, kamasıyla bir tabaka yağ dokusunu yakalar ve gemi sallanıp yalpalanırken bunun kaymasını engellemeye çabalar. Bu arada belci bilfiil tabakanın üzerinde durur ve dikey olarak onu taşınabilir at parçaları[5] halinde doğrar. Bu bel, bileğitaşının keskinleştirebildiğince keskindir; belcinin ayakları çıplaktır; üzerinde durduğu şey bazen karşı konulmaz bir şekilde, bir kızak gibi altından kayıp gider. Eğer kendi ayak parmaklarından, ya da yardımcısınınkilerden birini keserse, çok şaşırır mısınız buna? Kıdemli yağ dokusu odası çalışanları arasında ayak parmakları kıttır.

3 Denizde yakın çarpışmada kullanılan silah. (ç.n.)

4 Suda filikaları ve kütükleri yönetmek için kullanılan metal uçlu ve kancalı sırık. (ç.n.)

5 Yaklaşık bir metreye üç metre büyüklüğünde kesitler. (ç.n.)

XCV. Bölüm

Cübbe

Eğer balinanın bu otopsisinin belirli bir zamanında Pequod'a binseydiniz; ve eğer ileriye, ırgatın yakınına doğru yürüseydiniz, gayet eminim ki orada, rüzgâraltındaki su akıtma deliklerinde boylamasına yattığını göreceğiniz çok tuhaf, esrarengiz bir objeyi büyük bir merakla süzerdiniz. Ne balinanın kocaman kafasının içindeki hayret uyandıran sarnıç, ne menteşelerinden çıkarılmış altçenesinin kerameti ne de simetrik kuyruğunun mucizesi; bunlardan hiçbiri, o anlaşılmaz koninin gözünüze ilişmesi kadar şaşırtamazdı sizi... bir Kentuckylinin boyundan daha uzun, tabanının çapı otuz santime yakın ve Queequeg'in abanoz putu Yojo kadar simsiyah olan o koninin. Ve gerçekten de bir puttur o; daha doğrusu, eski zamanlarda sureti öyleydi. Eski Filistin'de Kraliçe Maachah'ın gizli korularında bulunana benzer bir puttur o; ve birinci Krallar Kitabı'nın on beşinci bölümünde karanlık bir şekilde ifade edildiği gibi, oğlu Kral Asa annesini buna tapındığı için tahttan indirip putu imha etmiş ve iğrenç bir şey olarak Kedron Deresi'nde yakmıştır.

Doğrayıcı adı verilen ve şimdi ortaya çıkıp, iki müttefikin yardımıyla, gemicilerin *grandissimus*[1] olarak adlandır-

1 (Lat.) Penis. (ç.n.)

dığı bu şeyi ağır bir şekilde sırtlayan ve sanki savaş alanından ölmüş bir yoldaşını taşıyan bir el bombacısıymış gibi, onu çökmüş omuzlarla, sendeleyerek götüren denizciye bakın. Bunu başüstü güvertesine sererek, şimdi de Afrikalı bir avcının bir boa yılanının derisini soyduğu gibi, bunun koyu renkli derisini silindirik olarak soymaya girişir. Bunu bitirdikten sonra deriyi bir pantolonun bacağı gibi tersyüz eder; çapını neredeyse iki katına çıkaracak şekilde iyice esnetir; ve nihayet, iyice yayılmış bir şekilde, kurumak üzere armaya asar. Çok geçmeden indirilir bu; o zaman doğrayıcı, sivri ucuna doğru bir metre kadarını çıkararak ve sonra öteki ucunda kol deliği olarak iki yarık keserek, bunu boylamasına bedeninin üzerine geçirir. Artık doğrayıcı, mesleğinin komple resmî kıyafetiyle donanmış olarak karşınızda durur. Tüm sınıfı için ezelden beri süregeldiği gibi, görevinin kendine has işlevleriyle meşgulken, tek başına bu donanım onu yeterince koruyacaktır.

O görev, at parçaları halindeki yağ dokusunu doğrayarak kazanlara hazırlamaktır; bu işlem, dik olarak küpeşteye dayandırılan ve altında, doğranmış parçaların, sayfaların kendinden geçmiş bir hatibin kürsüsünden düşen sayfalar kadar hızla içine düştüğü geniş bir küvet bulunan garip bir tahta at üzerinde yapılır. Nezih, siyah kıyafetler giymiştir; göze çarpan bir minberde durmaktadır; İncil yapraklarına[2] dalmıştır; başpiskoposluk için ne müthiş bir aday, ne müthiş bir papa olur bu doğrayıcıdan![3]

---

2 Kitap sayfaları gibi açılan, iki buçuk santim kalınlığında yağ dokusu dilimleri. (ç.n.)

3 İncil yaprakları! İncil yaprakları! Kaptan yardımcılarının doğrayıcıya haykırdığı değişmez sözdür bu. Onu dikkatli olmaya ve üzerinde çalıştığı şeyi olabildiğince ince dilimler halinde kesmeye yönlendirir, çünkü böyle yapmakla bunları kaynatarak yağ çıkarma işi büyük ölçüde hızlanır ve yağın miktarı hatırı sayılır bir ölçüde artar; bunun yanı sıra, kalitesi de yükselebilir.

XCVI. Bölüm

Kaynatma Tesisi

Bir Amerikan balina gemisi, dış görünüşte, yukarıya çekilmiş filikalarının yanı sıra, kaynatma tesisiyle ayırt edilir. Tamamlanmış gemiyi oluşturan son derece sağlam meşe ve kenevir duvarcılığına garip bir aykırılık arz eder. Sanki döşeme tahtalarının üzerine açık araziden bir tuğla ocağı nakledilmiş gibidir.

Kaynatma tesisi güvertenin en geniş yerine, pruva direğiyle grandi direğinin arasına yerleştirilir. Altındaki kalaslar, alanı üç metreye iki buçuk metre ve yüksekliği bir buçuk metre olan, neredeyse masif bir tuğla ve harç kütlesinin ağırlığını taşımaya uygun, özel bir kuvvettedir. Bu kütlenin temeli güverteye nüfuz etmez, ama tuğla duvar, onu her yandan destekleyen ve aşağıdaki kalaslara sabitleyen ağır demir köşebentlerle yüzeye tutturulur. Yanları tahtayla kaplıdır ve tepesi, tirizlerle sağlamlaştırılmış geniş, eğimli bir kapakla tamamen örtülüdür. Bu kapağı kaldırınca, iki adet olan ve her biri birkaç varil kapasitesindeki büyük kaynatma kazanları açığa çıkar. Kullanılmadıkları zamanlar, bunlar kaydadeğer derecede temiz tutulur. Bazen içleri gümüş punç kâseleri gibi parlayıncaya kadar sabuntaşı ve kumla ovulur. Gece nöbetleri sırasında bazı alaycı eski denizciler emekleyerek bunların içine girer ve

şekerleme yapmak üzere oraya çöreklenirler. Bunları ovmakla meşgulken –yan yana her birinde birer adam olur– demir dudakların üzerinden birçok sır paylaşılır. Derin matematiksel meditasyonlar için de uygun bir yerdir burası. Pequod'un sol kaynatma kazanındaydı ki, sabuntaşı özenle etrafımda daireler çizerken, geometride, bir çember boyunca hareket eden bütün cisimlerin, mesela sabuntaşımın, herhangi bir noktadan tam olarak aynı sürede aşağı ineceğine dair o şaşırtıcı olgu dolaylı olarak ilk defa dikkatimi çekti.

Ateş siperliği kaynatma kazanlarının önünden alınınca, o tarafın, hemen kazanların altındaki ocakların iki demir ağzının delip geçtiği çıplak duvarı ortaya çıkar. Bu ağızlar ağır demir kapılarla donatılmıştır. Ateşin yoğun ısısının güverteye ulaşması, kazanların tüm kapalı yüzeyi altında uzanan sığ bir su haznesi vasıtasıyla engellenir. Bu haznenin içindeki su, arkaya yerleştirilmiş bir tünelden, buharlaştığı kadar hızlı bir şekilde takviye edilir. Dışta herhangi bir baca yoktur; bunlar arka duvardan doğrudan doğruya dışarıya açılır. Ve bu noktada bir an için geriye gidelim.

Bu yolculukta Pequod'un kaynatma tesisi ilk olarak gece saat dokuz sularında çalıştırılmaya başladı. İşe nezaret etmek Stubb'a düşüyordu.

"Her şey hazır mı? O zaman kapağı kaldırın ve başlatın onu. Sen, aşçı, kazanları ateşle." Kolay bir işti bu, çünkü marangoz, seyir boyunca talaşlarını fırına doldurmuştu. Bu noktada, bir balina seferinde kaynatma tesisinde yakılan ilk ateşi bir süre odunla beslemek gerektiğini söyleyelim. Ondan sonra, temel yakıt için hızlı bir tutuşturma vasıtası olması dışında, odun kullanılmaz. Kısacası, kaynatıldıktan sonra, artık kırpıntı ya da kırıntı denen, büzüşmüş, gevrek yağ dokusu, yağlılığını hatırı sayılır bir miktarda korur. Bu kırıntılar alevleri besler. Davası uğruna yakılan fazlasıyla özverili bir şehit, ya da kendi kendini tüketen bir insan düşmanı gibi, balina, bir kez tutuşturulduktan sonra kendi yakıtını sağlar ve kendi bedeniyle yanar. Keşke kendi dumanını da tüketse!

Çünkü dumanının solunması berbat bir şeydir ve bunu solumak zorundasınızdır; yalnız bu da değil, o süre boyunca bunun içinde yaşamak zorundasınızdır. Bunda, ölülerin yakıldığı odun yığınlarının civarına sinmiş olabilecek, tarifsiz, vahşi bir Hindu kokusu[1] vardır. Kıyamet gününün sol kanadı[2] gibi kokar; gayya kuyusunun bir delilidir.[3]

Gece yarısı olduğunda kazanlar tam kapasiteyle çalışıyordu. Cesetten uzaklaşmıştık; yelkenler açılmıştı; rüzgâr kuvvetleniyordu; okyanusun yabanıl karanlığı yoğundu. Ama zaman zaman kurumla kaplı baca deliklerinden çatallanarak yükselen ve armanın yukarılarındaki her bir ipi âdeta o ünlü Yunan ateşiyle aydınlatan vahşi alevler, o karanlığı yalayıp yutuyordu. Yanan gemi, sanki amansız bir şekilde bir intikam eylemiyle görevlendirilmiş gibi ilerliyordu. O gözüpek İdralı[4] Canaris'in[5] zift ve kükürt yüklü gemileri de, gece yarısında limanlarından yola çıkarak, yelken yerine geniş alev perdeleriyle Türk harp gemilerine doğru böyle ilerlemiş ve onları yangınlara bürümüştü.

Kaldırılan kapak şimdi kazanların karşısında geniş bir şömineyi ortaya çıkarmıştı. Bunun üzerinde, daima balina gemisinin ateşçileri olan pagan zıpkıncıların Tatarlara benzeyen suretleri duruyordu. Kocaman, çatallı sırıklarla kızgın kazanların içine cızırdayan yağ dokusu kütleleri atıyorlar, ya da alttaki ateşi, yılansı alevler kıvrılarak onları ayaklarından yakalamak üzere kapılardan fırlayıncaya kadar körüklüyorlardı. Duman, kurşuni öbekler halinde dalgalanarak dağılıyordu. Geminin her bir yalpalanışında, kaynayan yağ da yalpalanıyor, yüzlerine sıçramak için can atıyormuş gibi görünüyordu. Kazanların ağzının aksi yönünde, geniş tahta şöminenin

---

1 Yakılmakta olan bir ölünün kokusu. (ç.n.)

2 Lanetlenmiş ruhlar. (ç.n.)

3 Cehennemin var olduğu görüşü lehinde. (ç.n.)

4 Ege'deki bir Yunan adası. (ç.n.)

5 Constantine Kanaris (1793-1877); Yunanların bağımsızlık için Türklerle savaşında bir donanma subayı. Ateş gemileri kullanmış, Türk sancak gemilerine sinsice küçük gemiler bağlayıp bunları ateşe vermişti. (ç.n.)

ötedeki tarafında, ırgat vardı. Bu bir deniz kanepesi vazifesi görüyordu. Nöbetçiler başka işlerle meşgul olmadıkları zaman burada yayılıp oturuyorlar, başlarının içinde gözlerinin kavrulduğunu hissedinceye kadar ateşin kızıl hararetine bakıyorlardı. Şimdi duman ve terle iyice kirlenmiş olan esmer yüz hatları, keçeleşmiş sakalları ve dişlerinin bunlarla tezat oluşturan barbarca parlaklığı; bütün bunlar kazanların değişken, rengârenk ışıltılarıyla tuhaf bir şekilde sergileniyordu. Birbirlerine uğursuz maceralarını, eğlenceli sözlerle dile getirdikleri dehşet öykülerini anlatırlarken; medeniyetsiz kahkahaları onlardan, ocaktan yükselen alevler gibi çatallanarak yükselirken; önlerinde zıpkıncılar kocaman, çatallı belleri ve kepçeleriyle bir ileriye bir geriye çılgın el kol hareketleri yaparken; ve rüzgâr uğuldayıp durur, deniz atılır, gemi inler ve dalar, ama yine de kızıl cehennemini denizin ve gecenin siyahlığında sebatla gitgide daha ileriye sürer, ağzındaki beyaz kemikleri küçümseyerek çiğner ve saldırganca her bir yana tükürürken; o zaman, vahşilerle dolu, ateş yüklü ve bir cesedi yakmakta olan Pequod, saplantılı kumandanının ruhunun cismani karşılığıymış gibi görünüyordu.

Dümende durur ve saatler boyunca denizin üzerinde sessizce bu ateş gemisine kılavuzluk ederken, bana öyle geldi. O süre boyunca kendim de karanlıkla sarmalanmış olduğumdan, diğerlerinin kızıllığını, deliliğini, korkunçluğunu daha da net bir şekilde gördüm. Karşımda, yarı duman, yarı ateş içinde hoplayıp zıplayan bu iblis suretlerinin aralıksız görüntüsü; gece yarısında dümende olduğum zamanlar daima üzerime çöken o anlaşılmaz mahmurluğa teslim olmaya başlar başlamaz, bunlar sonunda ruhumda da benzer hayaller yarattı.

Ama özellikle o gece, tuhaf (ve o zamandan beri açıklayamadığım) bir şey oldu. Ayakta kısa bir uyuklamadan irkilerek uyandığımda, korkunç bir şekilde, ölümcül bir terslik olduğunu hissettim. Çene kemiğinden yapılma yeke, ona dayalı olan yan tarafıma çarpıyordu; kulaklarımda, rüzgârda sarsılmaya başlayan yelkenlerin alçak sesli uğultusu vardı; gözlerimin

açık olduğunu sanıyordum; parmaklarımı göz kapaklarıma götürdüğümün ve mekanik bir şekilde onları daha da açmaya çalıştığımın yarı yarıya farkındaydım. Ama bütün bunlara rağmen, önümde yolumu bulmamı sağlayacak bir pusula göremiyordum; oysa pusula dolabı lambasının sabit ışığında pusula kartına bakışımın üzerinden daha bir dakika geçmiş gibiydi. Önümde, arada sırada kızıl parıltılarla korkunç bir hale gelen simsiyah bir karanlıktan başka bir şey yoktu. En baskın olarak, üzerinde durduğum süratli, seğirten şey her neyse, bunun ilerideki bir sığınağa yönelmiş olmaktan ziyade, gerideki tüm sığınaklardan hızla uzaklaşmakta olduğu izlenimi vardı. Üzerime ölüm duygusunu andıran, sersemletici, karamsar bir duygu çöktü. Ellerim kasılarak yekeyi kavradı, ama yekenin bir şekilde, sihirli bir biçimde, tam tersine dönmüş olduğuna dair delice bir düşüncem vardı. "Tanrım! Benim neyim var?" diye düşündüm. Bakın şu işe! Kısa uykum sırasında dönmüştüm ve geminin kıç tarafına bakıyordum; pruvaya ve pusulaya sırtım dönüktü. Bir anda tekrar döndüm ve teknenin rüzgâra doğru fırlamasını ve büyük bir ihtimalle alabora olmasını kıl payı önledim. Gecenin bu doğadışı sarısından ve yelkenlerin ölümcül bir şekilde savrulması ihtimalinden kurtulmak ne çok sevinç ve minnet uyandırdı bende!

Ateşin yüzüne uzun uzun bakma, ey insanoğlu! Elin dümendeyken asla rüya görme! Pusulaya sırtını dönme; sarsılan yekenin ilk işaretini kabul et; kızıllığı her şeyi korkunç gösterirken, suni ateşe inanma. Yarın, doğal güneşte gökler parlak olacaktır; çatallanan alevlerde şeytan gibi parıldayanlar, sabahleyin çok başka, en azından daha ılımlı görünecektir; o görkemli, altın renkli, sevinçli güneş tek hakiki aydınlatıcıdır... diğer hepsi yalancıdır!

Buna rağmen, güneş ne Virginia'nın kasvetli bataklığını, ne Roma'nın lanetli Campagna'sını,[6] ne geniş Sahra'yı ne de

6 Roma dolaylarında, Ortaçağ'dan 19. yüzyıla kadar gayrimeskûn olan alçak bir arazi. (ç.n.)

ayın altındaki milyonlarca kilometre çölü ve ıstırabı gizler. Bu yeryüzünün karanlık tarafı olan ve bu yeryüzünün üçte ikisini oluşturan okyanusu gizlemez güneş. Dolayısıyla, içinde kederden çok sevinç olan fanî bir insan sahici olamaz... ya sahici değildir, ya da gelişmemiştir. Kitaplar için de bu böyledir. İnsanların en sahicisi Kederlerin İnsanı'ydı,[7] tüm kitapların en sahicisi Süleyman'ınkidir[8] ve *Zebur*, elemin saf dövme çeliğidir. "Her şey beyhudedir." Her şey. Bu inatçı dünya henüz, Hristiyan olmayan Süleyman'ın bilgeliğini yakalayamamıştır. Her kim ki hastanelerden ve hapishanelerden kaçınır, mezarlıklardan geçerken adımlarını hızlandırır ve cehennemdense operalardan bahsetmeyi yeğler; her kim ki Cowper, Young, Pascal ve Rousseau'dan zavallı hasta adamlar olarak söz eder; kaygısız bir ömür boyunca, Rabelais'nin son derece bilge ve dolayısıyla keyifli olduğuna kefalet eder; işte o insan mezar taşlarına oturmaya ve ölçüsüz bir derecede harikulade Süleyman'la birlikte o nemli, yeşil küfleri temizlemeye uygun değildir.

Ama Süleyman bile, "İrfan yolundan ayrılan insan," (yaşarken bile) "ölülerin cemaatinde kalacaktır," der. O halde, kendinizi ateşe teslim etmeyin, yoksa sizi tersyüz eder, uyuşturur; o sırada bana yaptığı gibi. Elem olan bir bilgelik vardır; ama delilik olan bir elem de vardır. Ve bazı ruhlarda, hem en karanlık vadilere dalabilen hem de yeniden yükselip güneşli alanlarda görünmez olabilen bir Catskill[9] kartalı vardır. Ve o ebediyen vadinin içinde uçsa bile, o vadi dağlardadır; öyle ki, ovadaki diğer kuşlar yükseklerde uçuyor olsalar da, dağ kartalı en alçak yere pike yaptığında bile onlardan daha yukarıdadır.

---

7 *İncil*'de, çarmıha gerilmiş İsa'yı temsil ettiğine inanılan şahıs. (ç.n.)

8 *Eski Ahit*'in *Meseller* kitabı. Bunu Hazreti Süleyman'ın yazdığına inanılır. Geleneğe göre, *Zebur*'u da o yazmıştır. (ç.n.)

9 New York'ta bir sıradağ. (ç.n.)

XCVII. Bölüm

Fener

Eğer Pequod'un kaynatma tesisinden, görevde olmayan nöbetçilerin uyumakta olduğu, Pequod'un başüstü güvertesinin altına inseydiniz, bir an için neredeyse kendinizi azizlik mertebesine yükselmiş kralların ve danışmanların yattığı aydınlatılmış bir türbede sanırdınız. Üçgen biçimindeki meşe mezarlarında öylece yatıyorlardı; her bir gemici, kapüşonla örtülü gözlerine yirmi tane fenerin ışık tuttuğu yontulmuş bir suskunluktan ibaretti.

Ticaret gemilerinde denizci için yağ, kedi sütünden daha kıttır. Karanlıkta giyinmek, karanlıkta yemek ve karanlıkta tökezlenerek saman döşeğine gitmek; onun olağan yazgısı budur. Ama balinacı, ışığın besini peşinde koştuğundan, ışık içinde yaşar. Yatağını bir Alaaddin'in lambası haline getirir ve onun içinde yatar; öyle ki en zifirî karanlık gecede, geminin siyah gövdesi yine de bir aydınlık barındırır.

Balinacının avuç dolusu fenerini –gerçi çoğu zaman bunlar eski şişeler ve flakonlardır– ne kadar noksansız bir serbestlikle kaynatma tesisindeki bakır soğutucuya götürdüğüne ve orada bunları, bir fıçıdan kupalara acı bira doldurur gibi doldurduğuna bakın. Üstelik, işlem görmemiş ve dolayısıyla bozulmamış haldeki en saf yağı yakar; karadaki

güneş, ay ya da yıldız cihazlarının tanımadığı bir sıvıdır bu. Nisanda taze ot yiyen ineklerin sütünden yapılmış tereyağı kadar tatlıdır. Balinacı, yağının tazeliğinden ve halisliğinden emin olmak için gidip onun için avlanır, tıpkı bozkırdaki bir yolcunun av hayvanlarından oluşan kendi akşam yemeği için avlandığı gibi.

XCVIII. Bölüm

İstifleme ve Toparlama

Büyük Leviathan'ın uzaktan, direk başından fark edilişi; su bozkırlarında kovalanıp derinliklerin vadilerinde katledilişi; sonra geminin yanına çekilip kafasının kesilişi; ve (eski zamanların cellatlarına kellesi vurulan kişinin öldürülürken giydiği kıyafete sahip olma hakkı kazandıran prensibe dayanarak) muazzam, kapitone paltosunun celladının malı haline gelişi; zamanı gelince kazanlara mahkûm edilişi ve ispermeçetinin, yağının ve kemiklerinin, Shadrach, Meshach ve Abednego[1] gibi, zarar görmeden ateşten geçişi daha önce anlatılmıştı; ama şimdi geriye, tasvirin bu kısmının son bölümünü, yağının varillere boşaltılışının ve bunların aşağıya, ambara indirilişinin romantik işlemlerini naklederek –izin verirseniz, bunların şarkısını söyleyerek– noktalamak kalıyor; ki orada Leviathan bir kez daha vatanı olan derinliklere döner ve eskisi gibi yüzeyin altında süzülüp gider; ama heyhat! Bir daha asla yüzeye çıkıp püskürmemek üzere.

---

1 *Eski Ahit*'in bir öyküsünde, bir kralın altın bir puta tapınmaları için verdiği emri reddeden üç adam. Ceza olarak bir ocağın içine atılır ama zarar görmeden kurtulurlar. (ç.n.)

Yağ henüz ılıkken, sıcak punç gibi, bin litrelik varillere alınır; ve belki de gece yarısında, gemi denizde meyleder ve bir o tarafa bir bu tarafa yalpalanırken, o devasa variller çevrilip baş aşağı edilir ve bazen bir heyelan gibi, sonunda müdahale edilip yollarından alıkonuluncaya kadar kaygan güverte boyunca tehlikeli bir şekilde kayarlar; ve kasnakların her bir yanından, üzerlerinde çalışabilecek kadar çok sayıda çekiç bunlara tak, tak, vurup durur, çünkü şimdi her bir denizci görevi icabı bir fıçıcı olmuştur.

Nihayet, son litre varile boşaltıldığı ve hepsi soğuduğu zaman, kocaman ambar kapakları kaldırılır, geminin bağırsakları ardına kadar açılır ve variller denizdeki son istirahat yerlerine indirilir. Bu yapıldıktan sonra kapaklar yerine konur ve önüne duvar örülen bir dolap gibi, sızdırmayacak şekilde kapatılır.

İspermeçet sanayisinde, tüm balinacılık işinin belki de en olağanüstü hadiselerden biridir bu. Bir gün döşeme tahtalarında kan ve yağ selleri akar; kutsal kıçüstü güvertesinde balinanın kafasından devasa kütleler kâfirce yığılı durur; bira fabrikalarının avlularında olduğu gibi, etrafta kocaman, paslı variller vardır; kaynatma tesisinden çıkan duman bütün küpeştelere kurum yağdırmıştır; gemiciler etrafta yağla kaplı olarak dolaşırlar; bütün gemi büyük Leviathan'ın ta kendisi gibidir; bu arada gürültü her yanda kulakları sağır etmektedir.

Ama bir iki gün sonra aynı gemide etrafınıza bakınır ve kulak kabartırsınız; ve gerçeği ifşa eden filikalar ve kaynatma tesisi olmasa, neredeyse son derece titiz ve tertipli bir kumandanı olan sessiz bir ticaret teknesinde yürümekte olduğunuza yemin edebilirsiniz. İşlenmemiş ispermeçet yağı fevkalade temizleyici bir özelliğe sahiptir. Yağ macerası dedikleri şeyden hemen sonra güvertelerin hiç olmadıkları kadar beyaz görünmeleri bu yüzdendir. Üstelik, balinanın yakılmış atıklarının külünden kolayca güçlü bir kül suyu

yapılır; ve ne zaman geminin yan tarafına balinanın sırtından herhangi bir bulaşkan madde yapışıp kalsa, o kül suyu bunu çabucak yok eder. İşçiler sebatla küpeşteler boyunca dolaşır ve su dolu kovalar ve bez parçalarıyla onları yeniden tümüyle temiz hallerine kavuştururlar. Aşağılardaki arma fırçalanarak kurumdan arındırılır. Kullanılmış olan sayısız alet edevat da benzer şekilde sadakatle temizlenir ve kaldırılır. Muazzam kapak ovulur ve kazanları tamamen gizleyecek şekilde tesisin üzerine yerleştirilir; bütün variller gözden uzaktadır; bütün halat takımları sarılarak görünmeyen köşelere konmuştur ve geminin hemen hemen bütün mürettebatının müşterek ve eşzamanlı çabasıyla, sonunda bu itinalı görevin tamamı bitirildiğinde, o zaman tayfalar kendi temizlenme törenlerine geçerler; kendilerini tepeden tırnağa dönüştürürler; ve nihayet, en kaliteli Hollanda çarşaflarından yeni fırlamış damatlar kadar canlı ve ışıltılı bir halde, tertemiz güverteye çıkarlar.

O zaman, coşkulu adımlarla döşeme tahtalarında ikişer üçer gezinir ve nükteli bir tavırla salonlardan, kanepelerden, halılardan ve kaliteli patiskalardan bahsederler; güverteyi hasırla kaplamayı tasarlarlar; tepesine duvar halıları asmayı düşünürler; başüstü güvertesinin meydanında, ayışığında çay içmeye itiraz etmezler. Böyle misk kokulu gemicilere üstü kapalı olarak yağdan, kemikten ve yağ dokusundan söz etmek, küstahlıktan aşağı kalır bir şey değildir. Uzaktan değindiğiniz şeyi bilmezler onlar. Gidin ve bize peçete getirin!

Ama dikkat edin: Yukarıda, üç direğin başlarında, başka balinalar görmeye gayret eden üç adam durmaktadır; ki bunlar yakalanırsa mutlaka eski meşe mobilyayı yeniden kirletecek ve bir yerlerde en azından bir tane küçük yağ lekesi bırakacaklardır. Evet; ve birçok zaman, gece falan tanımayan, doksan altı saat kesintisizce devam eden o son derece zorlu, aralıksız emeklerden sonra; bütün gün Hat boyunca kürek çekmekten bileklerinin şişmiş olduğu filikadan, ancak

muazzam zincirler taşımak, ağır ırgatı çekmek, kesmek ve yarmak, evet ve ter dökerken bile ekvatoral güneşin ve ekvatoral kaynatma tesisinin birleşmiş ateşinde yeniden tütsülenmek ve yanmak üzere güverteye adım attıklarında; bütün bunların ardından nihayet gemiyi temizlemek ve lekesiz bir mandıra odası haline getirmek üzere harekete geçmişken; birçok zaman, temiz giysilerinin yakalarını yeni düğmelemekte olan bu zavallı adamlar, "İşte püskürüyor!" haykırışıyla irkilir, bir başka balinayla savaşmak üzere fırlayıp gider ve bütün bu yorucu şeyleri yeniden yaparlar. Ah arkadaşlarım! Ama adam öldürmektir bu! Yine de, hayat budur. Çünkü biz fanîler uzun uğraşlarla bu dünyanın gövdesinden onun az ama değerli ispermeçetini henüz çıkarmış oluruz ki; ve sonra, yorgun bir sabırla kendimizi bunun kirliliklerinden arındırmış ve burada, ruhun geçici olarak kaldığı temizlenmiş bedenlerde yaşamayı henüz öğrenmiş oluruz ki –*İşte püskürüyor!*– ruh yukarı fışkırtılır ve yelken açıp başka bir dünyayla savaşmaya ve bir kez daha genç yaşamın eski rutininden geçmeye gideriz.

Ah! Bu reenkarnasyon! Ah! İki bin yıl önce parlak Yunanistan'da ölen o iyi, o bilge, o ılımlı Pythagoras;[2] geçen yolculukta Peru sahilleri boyunca seninle yol aldım... ve aptal olduğumdan, sana, o acemi, saf çocuğa, ipleri birbirine eklemeyi öğrettim!

2 (MÖ 580-490) Reenkarnasyona inanan bir tarikat kuran Yunanlı matematikçi. (ç.n.)

XCIX. Bölüm

İspanyol Altını

Ahab'in her iki uçta, pusula dolabında ve grandi direğinde düzenli dönüşler yaparak, kıçüstü güvertesinde volta atma âdetinde olduğu daha önce nakledilmişti; ama anlatılması gereken başka şeylerin çokluğu nedeniyle, bu yürüyüşler sırasında bazen, o ruh haline en çok dalmış olduğu zamanlarda, sırayla her iki noktada duraklama ve orada durup karşısındaki belirli bir objeyi tuhaf tuhaf süzme alışkanlığında olduğu eklenmemişti. Bakışları pusulanın içindeki sivri ibreye dikilmiş olarak pusula dolabının önünde durduğunda, azminin sivri yoğunluğuyla o bakışlar gözlerinden bir cirit gibi fırlardı; ve yürüyüşüne yeniden başlayarak, tekrar grandi direğinin önünde durakladığında, aynı çivilenmiş bakışlar oraya çivilenmiş altın sikkeye dikilirken, o yine aynı perçinlenmiş kararlılık görüntüsünü taşırdı; yalnız, umut değilse de, bir nebze çılgınca özlem vardı bunda.

Ama bir sabah, İspanyol altınının önünden geçmek üzere döndüğünde, bunun üzerine basılmış tuhaf şekiller ve yazılar yeniden dikkatini çekmiş gibi oldu; sanki şimdi ilk defa saplantılı bir şekilde kendi kendine, bunlarda gizli olabilecek bir anlamı yorumlamaya başlamıştı. Ve her şeyde

belli bir anlam gizlidir, yoksa hiçbir şeyin fazla bir değeri olmaz ve yuvarlak dünyanın kendisi de boş bir sıfırdan ibaret olur ve ancak Samanyolu'ndaki alçak bir araziyi doldurmak üzere, Boston civarındaki tepeleri sattıkları gibi araba yüküyle satılmaya yarar.

Şimdi, bu İspanyol altını, birçok Paktolos'un[1] engin sularının, altın renkli kumların üzerinden doğuya ve batıya doğru aktığı muhteşem tepelerin ortasındaki bir yerlerden toplanmış, en saf, bakir altındandı. Ve şimdi, demir cıvataların tüm pasının ve bakır kabaraların gri yeşilinin arasına çivilenmiş olduğu halde, herhangi bir kirliliğin dokunamadığı ve lekeleyemediği bu sikke, hâlâ basıldığı Quito'daki[2] ışıltısını koruyordu. Amansız bir mürettebatın arasına yerleştirildiği, her saat yanından amansız tayfalar geçtiği ve bitmez tükenmez geceler boyunca, onu araklamak niyetiyle yaklaşan herhangi birisini gizleyebilecek koyu bir karanlıkla örtülü olduğu halde, yine de her gündoğumu sikkeyi günbatımının onu son bıraktığı yerde buluyordu. Çünkü o, huşu uyandıran bir tek gaye için tahsis edilmiş ve kutsanmıştı; ve denizcilere özgü huylarında ne kadar kontrolsüz olsalar da, gemicilerin her biri ona beyaz balinanın tılsımı olarak saygı gösteriyordu. Bazen gecenin yorucu nöbetlerinde onun hakkında konuşuyorlar, sonunda kimin olacağını ve o kişinin onu harcayacak kadar yaşayıp yaşamayacağını merak ediyorlardı.

Şimdi, Güney Amerika'nın bu altın sikkeleri, güneş madalyonları ve tropikal simgeler gibidir. Bunlarda lüks bir bolluk halinde palmiyeler, alpakalar ve volkanlar; güneş diskleri ve yıldızlar; yörüngeler, bereket boynuzları ve dalgalanan canlı bayraklar basılıdır; öyle ki o değerli altın, İspanyollara özgü bir tarzda şiirsel olan bu süslü damgaları alarak, neredeyse daha değerli ve daha ihtişamlı hale gelir.

---

1 Gediz'e dökülen Sart Çayı; bir zamanlar burada altın kumların bulunduğu söylenir. (ç.n.)

2 Sikkenin basıldığı Ekvador kenti. (ç.n.)

Tesadüfen, Pequod'un altını bu şeylerin son derece zengin bir örneğiydi. Yuvarlak bordüründe, REPUBLICA DEL ECUADOR:[3] QUITO harfleri bulunuyordu. Yani bu parlak sikke, dünyanın ortasında ve büyük ekvatorun altında kurulmuş olan ve adını bundan alan bir ülkeden geliyordu; ve And Dağları'na çıkarken yarı yolda, sonbaharı olmayan o tükenmez iklimde kalıba dökülmüştü. Bu harflerle çerçevesi içinde, And Dağları'nın üç zirvesinin suretini görüyordunuz; birinden bir alev çıkıyordu; bir başkasının üzerinde bir kule ve üçüncüsünde öten bir horoz vardı; hepsinin üzerindeyse, kemer halinde, kısımlara ayrılmış burçlar kuşağının bir bölümü yer alıyordu; bütün burçlar olağan gizli sembolleriyle işaretlenmişti ve merkezî unsur olan güneş, Libra'da[4] ekinoks noktasına giriyordu.

Şimdi Ahab, başkalarının gözlemleyebileceği bir şekilde, bu ekvator sikkesinin önünde duraklıyordu.

"Dağ tepelerinde, kulelerde ve bütün diğer gösterişli ve azametli şeylerde daima bencilce bir şeyler vardır; şuraya bakın... şeytan kadar kibirli üç doruk. Şu sağlam kule, Ahab; şu volkan, Ahab; şu cesur, gözüpek ve muzaffer kuş, o da Ahab; hepsi Ahab; bu yuvarlak altınsa, daha yuvarlak olan kürenin suretinden başka bir şey değil ve bir büyücünün aynası gibi, sırayla her bir insana, ancak kendi gizemli benliğini yansıtıyor. Dünyadan kendilerini çözmesini isteyenler, çok cefa, az sefa bulur; kendini bile çözemiyor o. Şimdi ben sikkedeki bu güneşin kanlı canlı bir yüzü olduğunu düşünüyorum; ama bakın! Evet, fırtınalar burcuna, ekinoksa giriyor o! Ve daha altı ay önce Aries'te[5] ekinokstan çıkmıştı! Fırtınadan fırtınaya! Öyle olsun bakalım. İnsan sancılarla doğduğuna göre, acılar içinde yaşaması ve spazmlarla ölmesi yerindedir! Öyle olsun bakalım! İşte elemin işleyebileceği sağlam bir malzeme. Öyle olsun bakalım."

---

3 Ekvador Cumhuriyeti. (ç.n.)

4 Terazi burcu. (ç.n.)

5 Koç burcu. (ç.n.)

"Hiçbir perinin parmakları bu altının üzerine bastırmış olamaz, ama dünden beri şeytan pençeleri onun üzerinde kalıplarını bırakmış olmalı," diye mırıldandı Starbuck kendi kendine, küpeşteye dayanarak. "İhtiyar, Baltazar'ın[6] korkunç yazısını okuyor sanki. Sikkeyi hiç dikkatlice incelemedim. Aşağı iniyor; bakıp anlayayım şunu. Neredeyse belirsiz, dünyevi bir sembol halindeki Kutsal Üçlü'ymüş[7] gibi görünen ve göklere yükselen üç muazzam doruk arasında karanlık bir vadi. Bu ölüm vadisinde, Tanrı da bizi böyle kuşatıyor; ve doğruluğun güneşi bütün kasvetimizin üzerinde yine de bir yol gösterici ve bir umut olarak parlıyor. Eğer gözlerimizi aşağı çevirirsek, o karanlık vadi, küflü toprağını gösterir; ama yukarı çevirirsek, parlak güneş bizi yüreklendirmek üzere bakışlarımızı yarı yolda karşılar. Ama ah, ulu güneş sabit değildir; ve eğer gece yarısında ondan tatlı bir teselli koparmayı arzu edersek, boşuna görmeye çalışırız onu! Bu sikke bilgelikle, tatlılıkla, doğrulukla, ama yine de üzücü bir şekilde konuşuyor benimle. Hakikat beni yanlış bir şekilde sarsar korkusuyla, bırakıp gideceğim onu."

"İşte yaşlı Moğol," diye konuştu Stubb kendi kendine, kaynatma tesisinin yanından, "onu inceliyormuş; Starbuck da aynı şeyi yapıyormuş ve ikisinin de suratları dokuz kulaç diyebileceğim bir uzunlukta asılmış. Hepsi de bir altın parçasına bakmaktan, ki şimdi Negro Hill'de[8] ya da Corlear's Hook'ta[9] elimde olsaydı o, çok fazla bakmadan harcardım onu. Hıh! Naçizane, önemsiz kanımca, acayip buluyorum bunu. Yolculuklarımda daha önce de İspanyol altınları gördüm; eski İspanyol altınları, Peru altınları, Şili altınları, Bolivya altınları, Popayan[10] altınları; ayrıca birçok altın Bre-

6 *İncil*'de geçen bir Babil kralı. "Terazide tartıldın ve eksik bulundun," diyen bir mesaj aldığı anlatılır. (ç.n.)

7 Hristiyan inanışına göre Tanrıyı oluşturan üçlü; baba, oğul ve kutsal ruh. (ç.n.)

8 19. yüzyıl başlarında Boston'daki bir fuhuş semti. (ç.n.)

9 19. yüzyıl başlarında Manhattan'da bir fuhuş semti. (ç.n.)

10 Ünlü bir darphanesi olan bir Kolombiya kenti. (ç.n.)

zilya sikkesi, İspanyol sikkesi, Portekiz sikkesi, yarım Portekiz sikkesi ve çeyrek Portekiz sikkesi gördüm. O zaman, bu ekvator altınında öylesine aşırı şahanelikte ne olabilir? Golconda[11] aşkına! Bir bakıp anlayayım şunu. Hey! Hakikaten burçlar ve harikalar var burada! Baksana, Epitome'da bizim Bowditch'in[12] burçlar kuşağı dediği şey bu, aşağıdaki almanağım da aynı adı veriyor. Almanağı alacağım ve Daboll'un aritmetiğiyle[13] şeytan çağrılabileceğini duyduğum gibi, bu Massachusetts takvimiyle buradaki şu acayip kavislerden bir anlam çıkarmayı deneyeceğim. İşte kitap. Bakalım şimdi. Burçlar ve harikalar; ve güneş her zaman aralarında. Hım, hım, hım; işte buradalar... işte gidiyorlar... hepsi hareket halinde: Aries, yani Koç; Taurus, yani Boğa ve vay canına! İşte bizzat Gemini, yani İkizler. Pekâlâ; güneş aralarında dönüyor. Evet, burada, sikkenin üstünde, hepsi halka halindeki on iki oturma odasından ikisi arasındaki eşiği geçiyor. Kitap! Sen orada dur; gerçek şu ki, siz kitaplar yerlerinizi bilmelisiniz. Bize çıplak sözleri ve olguları vermek için elverişlisiniz, ama düşünceleri sağlamak için biz devreye gireriz. Massachusetts takviminin ve Bowditch'in seyir kılavuzunun ve Daboll'un aritmetiğinin söz konusu olduğu kadarıyla, benim küçük deneyimim böyle. Burçlar ve harikalar, ha? Burçlarda harikulade bir şey ve harikalarda anlamlı bir şey yoksa çok yazık! Bir yerlerde bir ipucu olmalı; bekle biraz; hişt... dinle! Jüpiter şahidimdir ki buldum! Buraya bak, İspanyol altını, senin şu burçlar kuşağın yuvarlak bir bölüm halinde insan hayatıdır; ve şimdi doğrudan doğruya kitaptan okuyacağım onu. Gel, almanak! Başlayalım: İşte Aries, yani Koç... zampara köpek, o bizi peydahlar; sonra Taurus, yani Boğa... ilk iş bize tos vurur; sonra Gemini, yani İkizler...

---

11 Hindistan'da bir zamanlar zenginliğiyle ünlü, yıkık bir kent. (ç.n.)

12 Nathaniel Bowditch (1773-1838); modern seyir tekniklerinin kurucusu. Bahsedilen kitap ise *American Practical Navigator, an Epitome of Navigation and Nautical Astronomy*. (ç.n.)

13 ABD okullarında yaygın olarak okutulan bir ders kitabı. (ç.n.)

yani fazilet ve ahlaksızlık; tam fazilete ulaşmaya çalışırız ki, hoppala! Cancer, yani Yengeç gelir ve bizi geriye sürükler; ve faziletten yola çıkarken, şurada, kükreyen Aslan Leo yolumuzun üstünde yatar... birkaç defa vahşice ısırır ve ters ters pençe atar; biz ondan kurtulur ve bakire Başak Virgo'yu selamlarız! İlk aşkımızdır o; evlenir ve sonsuza kadar mutlu olacağımızı sanırız ki, hop diye Libra, yani Terazi gelir... tartılan ve eksik bulunan mutluluk; ve biz buna çok üzülürken, Tanrım! Scorpio, yani Akrep bizi arka tarafımızdan sokunca nasıl da aniden sıçrarız; tam yarayı iyileştiriyoruzdur ki, her yandan kırbaç gibi oklar gelir; Sagittarius, yani Yay kendini eğlendirmektedir. Bunları çıkarıp atarken, kenara çekilin! işte şahmerdan Capricornus, yani Oğlak; başını iyice eğmiş bir halde koşarak gelir ve tepetaklak savurur bizi; o sırada Aquarius, yani Kova bütün tufanını boşaltır ve bizi boğar; ve nihayet ölürüz, Pisces, yani Balık'la uyuruz. İşte size Tanrı katında yazılmış bir vaaz; ve güneş her yıl bunlardan geçiyor, ama yine de sağ salim çıkıyor. Orada, yukarılarda, meşakkatler ve dertler arasında neşeyle ilerliyor o; ve burada, aşağıda, neşeli Stubb da öyle. Evet, sonsuza kadar işin sırrı neşeli olmaktır! Elveda, İspanyol altını! Ama dur; işte küçük Kral Kazık geliyor; şimdi tesisin arkasına saklan da ne diyeceğini duyalım. İşte; karşısına geldi; az sonra bir şeyler yumurtlayacak. İşte böyle; başlıyor."

"Burada altından yapılma yuvarlak bir nesneden başka bir şey görmüyorum ve belirli bir balinayı kim haber verirse, bu yuvarlak nesne onun olacak. Peki, bütün bu gözlerini dikip bakmalar ne içindi? On altı dolar ediyor, bu doğru; ve puro başına iki sentten, dokuz yüz altmış puro eder. Stubb gibi pis pipolar içmem, ama puro severim ve işte burada dokuz yüz altmış tane var; o yüzden, işte Flask onları gözleyip bulmak için direk başına gidiyor."

"Buna akıllıca mı, yoksa aptalca mı desem; eğer gerçekten akıllıcaysa, biraz aptalca görünüyor; öte yandan, gerçek-

ten aptalcaysa, bir tür akıllıca görüntüsü de var. Ama dur hele; işte bizim Manxli geliyor... daha doğrusu, bizim cenaze arabası şoförü; denize açılmaya başlamadan önce öyle olmuş olmalı. İspanyol altınının önünde orsa ediyor;[14] hey, direğin öteki tarafına dolanıyor; ama o tarafa çivilenmiş bir at nalı var; şimdi de geri geldi; ne demek bu? Dur! Mırıldanıyor... sesi yıpranmış, eski bir kahve değirmenine benziyor. Kulak kabart ve dinle!"

"Eğer Beyaz Balina'nın haberi verilecekse, güneşin bu burçlardan birinde durduğu bir ay ve günde olmalı bu. Burçları inceledim ve işaretlerini biliyorum; kırk yıl önce Kopenhag'daki o cadı öğretti bana onları. Şimdi, o zaman güneş hangi burçta olacak? At nalı burcunda; çünkü o işte orada, altının tam karşısında. Peki, at nalı burcu hangisi? At nalı burcu, aslan... kükreyen ve yalayıp yutan aslan. Gemi, yaşlı gemi! Seni düşündükçe yaşlı başım titriyor."

"İşte başka bir yorum; ama yine aynı metin. Bir türlü dünyada, her türlü adam var, bilirsiniz. Saklan yine! İşte her yanı dövmeli Queequeg geliyor... kendi de burçlar kuşağının burçlarına benziyor. Ne diyor o yamyam? Yemin ederim ki notları karşılaştırıyor; uyluk kemiğine bakıyor; güneşin uylukta, ya da baldırda, ya da bağırsaklarda olduğunu sanıyor herhalde, taşrada yaşlı kadınların Cerrahlar için Astronomi[15] konuştukları gibi. Ve Jüpiter şahidimdir ki, uyluğunun civarında bir şey buldu... tahminimce Sagittarius, yani Yay bu. Hayır: İspanyol altınına ne anlam vereceğini bilemiyor; bir kralın pantolonundan çıkma eski bir düğme sanıyor onu. Ama kenara çekil yine! İşte o hayalet-şeytan Fedallah geliyor; kuyruğunu her zamanki gibi kıvırarak gizlemiş, ayakkabılarının parmak uçlarına her zamanki gibi üstüpü doldurmuş. O bakışıyla ne diyor? Ha, sadece burca bir işaret

14 Geminin, rüzgârın geldiği yana döndürülmesi. (ç.n.)

15 *Surgeon's Astronomy*; yazar burada o zamanlar yaygın olarak okunan temel bir astronomi kitabı olan *Ferguson's Astronomy*'yle kelime oyunu yapmış olabilir. (ç.n.)

yapıyor ve eğiliyor; sikkenin üstünde bir güneş var... o ateşe tapıyor, inanın buna. Hey! Dahası var. Pip bu tarafa geliyor... zavallı çocuk! Keşke ölseydi, ya da ben ölseydim; bana biraz korkunç geliyor. O da bütün bu yorumcuları seyretmiş –ben dâhil– ve bakın şimdi o tüyler ürpertici, geri zekâlı yüzüyle bakıp anlamaya geliyor. Yine kenara çekil ve dinle onu. Kulak ver!"

"Bakıyorum, bakıyorsun, bakıyor; bakıyoruz, bakıyorsunuz, bakıyorlar."

"Ruhum üstüne yemin ederim ki, Murray'nin gramer kitabını[16] çalışmış! Aklını geliştiriyor, zavallı çocuk! Ama ne diyor şimdi... hişt!"

"Bakıyorum, bakıyorsun, bakıyor; bakıyoruz, bakıyorsunuz, bakıyorlar."

"A, ezberliyor... hişt! Yine konuşuyor."

"Bakıyorum, bakıyorsun, bakıyor; bakıyoruz, bakıyorsunuz, bakıyorlar."

"Bu komik işte."

"Ve ben, sen ve o; ve biz, siz ve onlar, hepimiz yarasayız; ve ben bir kargayım, bilhassa şu çam ağacının tepesinde durduğum zaman. Gak! Gak! Gak! Gak! Gak! Gak! Karga değil miyim? Peki, korkuluk nerede? İşte orada duruyor; eski bir pantolonun paçalarına sokulmuş iki kemik ve eski bir ceketin kollarına sokulmuş iki kemik daha."

"Acaba beni mi kastediyor?.. İltifat ediyor!.. Zavallı delikanlı!.. Gidip kendimi asabilirim. Her halükârda şimdilik Pip'in yakınlarından ayrılacağım. Ötekilere dayanabiliyorum, çünkü basit akılları var; ama o benim akıl sağlığım için fazla deli-akıllı. İşte böyle, onu mırıldanır bir halde bırakıyorum."

"Şu İspanyol altını geminin göbeği ve hepsi bunu sökmek için yanıp tutuşuyor. Ama göbeğinizi sökerseniz sonucu

16 Lindley Murray'nin (1745-1826) kaleme aldığı çok kullanılan bir dilbilgisi kitabı. (ç.n.)

ne olur? Öte yandan, eğer burada kalırsa, bu da çirkin olur, çünkü direğe bir şey çivilenmesi[17] işlerin umutsuz bir hale geldiğine işaret eder. Ha, ha! İhtiyar Ahab! Beyaz Balina seni mıhlayacak! Bu bir çam ağacı. Bir zamanlar bizim Tolland ilçesinde babam bir çam ağacı kesmişti ve içinde, ağacın üzerinde büyümüş olduğu gümüş bir yüzük bulmuştu; eski bir zencinin nikâh yüzüğüydü bu. Oraya nasıl gelmişti? Diriliş gününde de böyle diyecekler, bu eski direği çıkarmaya geldikleri ve pütürlü kabuğu kat kat istiridyelerden oluşan direğe saplı bir İspanyol altını buldukları zaman. Ah, altın! Değerli, değerli altın! Yeşil cimri[18] yakında seni istifleyecek! Hişt! Hişt! Tanrı dünyalar arasında dolaşıp, böğürtlen toplar gibi ruh topluyor. Aşçı! Haydi aşçı! Pişir bizi! Jenny! Hey, hey, hey, hey, hey, Jenny, Jenny! Pişir mısır ekmeğini!"[19]

17 Pes etmeyi reddetmek; savaş halindeki bir gemi bayrağının, teslim olduğunu gösteren bir şekilde indirilmesini önlemek için bunu direğe çivileyebilirdi. (ç.n.)

18 Davy Jones adı verilen, denizin ruhu, denizcilerin şeytanı, ya da denizin kendisi. (ç.n.)

19 O zamanların popüler bir banjo şarkısının adı. (ç.n.)

C. Bölüm

Bacak ve Kol

Nantucket Gemisi Pequod, Londra Gemisi Samuel Enderby'yle Karşılaşıyor

"Gemiye selam! Beyaz Balina'yı gördünüz mü?"

Böyle haykırdı Ahab, bir kez daha İngiliz bayrağı sergileyen ve kıç tarafına doğru yaklaşmakta olan bir gemiye seslenerek. Yaşlı adam, borazanını ağzına götürmüş, kıçüstü güvertesindeki yukarı çekilmiş filikasında ayakta duruyordu, dolayısıyla, umursamaz bir tavırla kendi filikasının pruvasına uzanmış yabancı kaptan onun kemik bacağını açıkça görebiliyordu. Altmış yaşlarında, iyice bronzlaşmış, güçlü kuvvetli, iyi huylu, yakışıklı bir adamdı bu; mavi pilot kumaşından çelenkler halinde etrafında asılı duran bol bir ceket giymişti ve bu ceketin bir kolu boş duruyor, arkasında, Macar süvari kaputlarının nakışlı kolları gibi dalgalanıyordu.

"Beyaz Balina'yı gördünüz mü?"

"Bunu görüyor musunuz?" Ve ardında gizlenmiş olduğu kıvrımlardan çıkararak, ucunda tokmak gibi tahta bir baş bulunan, ispermeçet balinası kemiğinden beyaz bir kol gösterdi.

"Filikama adam koyun!" diye haykırdı Ahab aceleyle, yakınındaki kürekleri sağa sola fırlatarak... "İndirmeye hazır olun!"

Bir dakikadan az bir süre içinde, küçük teknesinden ayrılmadan, o ve mürettebatı suya bırakıldı ve çok geçmeden yabancı geminin bordasındaydılar. Ama bu noktada garip bir sorun ortaya çıktı. O anın heyecanı içinde Ahab, bacağını kaybettiğinden beri denizde bir defa bile kendisininkinden başka bir teknenin güvertesine adım atmamış olduğunu ve kendi teknesinde de bunu daima, son dakikada ayarlanıp başka bir tekneye yüklenebilecek bir şey olmayan, Pequod'a özgü, ustalıklı ve çok kullanışlı mekanik bir düzenekle yaptığını unutmuştu. Şimdi, balinacılar gibi bunu neredeyse saat başı yapmaya alışkın olanlar dışında herhangi birisi için, açık denizde bir filikadan çıkıp bir geminin bordasından yukarı tırmanmak hiç de kolay bir iş değildir; çünkü muazzam dalgalar bazen filikayı ta yukarıya, küpeştelere doğru kaldırır, sonra anında onu iç omurganın derinliğinin yarısına kadar düşürürler. Böylece, bir bacağından yoksun olduğu ve yabancı gemi tabii ki o şefkatli icatla donatılmış olmadığı için, Ahab şimdi kendini utanç verici bir şekilde yeniden, erişmeyi pek umamayacağı o güvenilmez, değişken yüksekliği ümitsizce gözleyen beceriksiz bir kara insanı durumuna düşmüş olarak buldu.

Başına gelen ve dolaylı olarak talihsiz kazasından kaynaklanan her küçük, uygunsuz durumun Ahab'i hemen hemen her zaman sinirlendirdiği ya da çileden çıkardığı daha önce anlatılmış olabilir. Ve o andaki örnekte bütün bunlar, yabancı geminin, çivilenmiş koçboynuzlarından[1] oluşan dikey merdivenin yanında kenara abanarak zevkli bir şekilde süslenmiş bir çift tutunma ipini ona doğru sarkıtan iki subayının görüntüsüyle şiddetleniyordu; çünkü başta tek bacaklı bir adamın bu deniz tırabzanlarını kullanamayacak

1 Üzerine ip iliştirilen iki kulaklı çengel. (ç.n.)

kadar sakat olabileceği akıllarına gelmemiş gibiydi. Ama bu acemilik sadece bir dakika sürdü, çünkü bir bakışta işlerin durumunu gören yabancı kaptan, "Anlıyorum, anlıyorum! Çekmeyi bırakın! Atlayın, çocuklar ve kesme takımını sallandırın," diye haykırdı.

Şans eseri, bir iki gün önce geminin yanına bir balina çekmişlerdi ve kocaman takım hâlâ armadaydı; şimdi temiz ve kuru olan, devasa, kavisli yağ dokusu kancasıysa hâlâ bunun ucuna takılıydı. Çabucak Ahab'e doğru indirildi bu; derhal her şeyi anlayan Ahab'se tek uyluğunu kancanın kavisi içine kaydırdı (bir çapanın tırnağında ya da bir elma ağacının çatalında oturmak gibiydi bu) ve sonra, takımı çalıştırmalarını söyleyerek sıkıca tutundu; aynı zamanda, takımın hareketli parçalarından birine tutuna tutuna, kendi ağırlığını yukarı çekmeye yardımcı oldu. Çok geçmeden dikkatle yüksek küpeştenin iç tarafına sallandırıldı ve yavaşça palamar babasının üzerine indi. Öteki kaptan onu nezaketle karşılamak üzere kemik kolunu açık yüreklilikle uzatarak ilerledi; Ahab'se kemik bacağını kaldırıp (iki kılıçbalığının kılıçları gibi) kemik kolla çaprazlayarak, bir deniz aygırını andıran tarzıyla haykırdı: "Evet, evet, can yoldaşım! Kemik sıkışalım! Bir kol ve bir bacak! Asla tereddüt etmeyecek bir kol, anlarsınız; ve asla kaçamayacak bir bacak. Beyaz Balina'yı nerede gördünüz?.. Ne kadar oldu?"

"Beyaz Balina," dedi İngiliz, kemik koluyla doğuyu işaret ederek ve sanki bir teleskopmuş gibi, kederli bir tavırla onun doğrultusunda bakarak; "geçen mevsim orada gördüm onu, Hat'tın üzerinde."

"Ve o kolu o kopardı, öyle mi?" diye sordu Ahab, şimdi palamar babasından aşağı kayıp, bunu yaparken İngiliz'in omzuna yaslanarak.

"Evet, buna o sebep oldu en azından; peki, o bacağı da mı?"

"Hikâyesini anlatın bana," dedi Ahab. "Nasıl oldu?"

"Hayatımda Hat üzerinde ilk seyredişimdi," diye başladı İngiliz. "O zamanlar Beyaz Balina'dan haberim yoktu. Eh, bir gün dört beş balinadan oluşan bir sürü için denize indik ve benim filikam bunlardan birini vurdu; resmen bir sirk atıydı o ve değirmen gibi öyle bir dönüyordu ki, filikamın mürettebatı ancak kıçlarını dış borda tirizine oturtarak denge sağlayabiliyordu. Biraz sonra, hareketli, kocaman bir balina denizin dibinden su yüzüne sıçradı; her yanı kaz ayakları ve kırışıklarla kaplı, süt beyazı bir kafası ve kamburu vardı."

"İşte oydu, işte oydu," diye haykırdı Ahab, tuttuğu nefesini aniden dışarı vererek.

"Ve sancak tarafındaki yüzgecinin yakınına saplı zıpkınlar vardı."

"Evet, evet... benim zıpkınlarımdı onlar... *benim* demirlerim!" diye haykırdı Ahab coşkuyla. "Ama devam edin!"

"Bana fırsat verin o halde," dedi İngiliz iyi huylulukla. "Evet, beyaz kafalı ve beyaz kamburlu bu yaşlı büyük büyükbaba köpükler saçarak sürünün içine daldı ve sabitlenmiş olan ipimi hırsla ısırmaya girişti!"

"Evet, anlıyorum! Onu koparmak, vurulmuş olan balinayı serbest bırakmak istemiş... eski bir numarası bu... onu tanırım."

"Tam olarak nasıl oldu, bilmiyorum," diye sürdürdü tek kollu kumandan; "ama ipi ısırırken, ip dişlerine dolaştı, bir şekilde oraya takıldı; ama o zaman bunu bilmiyorduk; öyle ki, daha sonra ipi çektiğimizde, aniden zıplayarak öteki balina yerine pat diye bunun kamburuna tosladık; öteki, kuyruk kanatlarını havaya dikerek rüzgâr yönüne doğru çekip gitti. İşlerin durumunu ve onun ne kadar görkemli, muazzam bir balina olduğunu görünce –hayatımda gördüğüm en görkemli ve en büyük balinaydı, efendim– içinde bulunduğu taşkın hiddete rağmen onu yakalamayı aklıma koydum. Ve tesadüfen takılmış olan ipin çözüleceğini, ya da bunun dolanmış olduğu dişin yerinden çıkabileceğini düşünerek (çünkü filikamın

mürettebatı balina iplerini çekmede birebirdir); diyorum ki, bütün bunları görerek, ikinci kaptanımın filikasına atladım... bu Bay Mounttop'un filikasına (bu arada, kaptan, bu, Mounttop; Mounttop, bu, kaptan); dediğim gibi, Mounttop'un o sırada benimkiyle tiriz tirize olan filikasına atladım; ve birinci zıpkını kaparak bu yaşlı büyük büyükbabaya sapladım. Ama Tanrım, bakın efendim... vay canına, birader... hemen ertesinde, bir çırpıda, bir yarasa kadar kör olmuştum... iki gözüm de çıkmıştı... siyah köpükle dumanlanmış ve uyuşmuştum... balinanın kuyruğu da mermer bir kilise kulesi gibi bunun içinden dümdüz yukarı çıkıyor, havada dik duruyordu. O zaman herkesin kıç tarafa geçmesinin bir faydası yoktu; ama gün ortasında, saray mücevherleri gibi parıldayan, kör edici bir güneşin altında, el yordamıyla aranırken; dediğim gibi, filikadan fırlatmak için el yordamıyla ikinci demiri ararken... kuyruk, bir Lima kulesi gibi inerek filikamı ikiye böldü ve iki yarısını da paramparça etti; ve kuyruk kanatları önde olmak üzere o beyaz kambur, enkaz sanki çalı çırpıdan ibaretmiş gibi, bunun arasından geri geri gitti. Hepimiz kulaç atmaya başladık. Onun korkunç kuyruk sallamalarından kaçmak için ona saplı olan zıpkınımın sapını yakaladım ve bir süre bir vantuz balığı gibi buna tutundum. Ama dalgalı deniz beni savurdu ve aynı anda balık ileriye doğru esaslı bir atılım yaparak şimşek gibi daldı; ve yakınımda sürüklenen o lanet olası ikinci demirin dikeni beni şuramdan yakaladı," (eliyle hemen omzunun altına vurarak); "evet, dediğim gibi, beni tam şuramdan yakaladı ve beni aşağı, cehennemin alevlerine taşımakta olduğunu düşünüyordum ki; o sırada birdenbire, Tanrı'ya şükürler olsun ki, diken bütün kolum boyunca –dümdüz, bir uçtan öteki uca– etimi yararak ilerledi, bileğimin yakınında dışarı çıktı ve ben su yüzüne yükseldim; ve şuradaki beyefendi size geri kalanını anlatır (bu arada, kaptan, bu, geminin cerrahı, Dr. Bunger: Bunger, aslanım... bu, kaptan). Şimdi, Bunger, oğlum, hikâyenin sana ait olan kısmını anlat."

Böyle samimi bir şekilde dikkat çekilen profesyonel beyefendi bütün bu süre boyunca yakınlarında duruyordu; görünürde, gemideki beyefendice rütbesini belirtecek özel bir şey yoktu. Yüzü fazlasıyla yuvarlak, ama aklı başında bir yüzdü; solmuş mavi, yünlü bir cübbe ya da gömlek ve yamalı bir pantolon giymişti; ve şimdiye kadar dikkatini bir elinde tuttuğu bir kavilyayla öteki elinde tuttuğu bir ilaç kutusu arasında bölüştürüyor, arada sırada iki sakat kaptanın kemik uzuvlarına değerlendirici bir şekilde göz atıyordu. Ama amirinin onu Ahab'e tanıştırması üzerine nezaketle selam verdi ve hemen kaptanının buyruğunu yerine getirmeye koyuldu.

"Sarsıcı derecede kötü bir yaraydı," diye başladı balina cerrahı; "ve Kaptan Boomer tavsiyeme uyarak bizim Sammy'yi..."

"Gemimin adı Samuel Enderby," diye sözünü kesti tek kollu kaptan, Ahab'e hitap ederek; "devam et, oğlum."

"Hat'taki kavurucu sıcak havadan çıkmak için bizim Sammy'yi kuzeye doğru yöneltti. Ama faydası yoktu... elimden geleni yaptım; geceleri onun başında bekledim; perhiz konusunda ona çok katı davrandım..."

"Ah, çok katı davrandı!" diye lafa karıştı hastanın kendisi; sonra aniden sesinin tonunu değiştirerek, "Her gece bandajları saracak kadar göremeyinceye dek benimle baharatlı sıcak rom içiyordu; ve beni sabah saat üç sularında sarhoş bir halde yatağıma gönderiyordu. Ey, yıldızlar! Gerçekten de başımda bekledi ve perhizimde çok katı davrandı. Aa! Müthiş bir bakıcıdır ve perhiz bakımından çok katıdır, Dr. Bunger. (Bunger, seni köftehor, neden gülmüyorsun? Fena halde hergele olduğunu biliyorsun.) Ama devam et, oğlum, senin tarafından öldürülmeyi başka herhangi birisi tarafından hayatta tutulmaya tercih ederim."

"Saygıdeğer efendim, şimdiye kadar farkına varmış olmalısınız ki, benim kaptanım," dedi soğukkanlı, dindar görünüşlü Bunger, Ahab'e hafif bir reverans yaparak, "za-

man zaman şakacı olma eğilimindedir; bize o türden birçok esprili şey uydurur. Ama bari şunu söyleyeyim ki... Fransızların dediği gibi, *en passant*...[2] ben kendim... yani, önceleri muhterem rahipler sınıfından olan Jack Bunger... nefse tam hâkimiyete sıkı sıkıya bağlı bir insanım; asla içmem..."

"Su!" diye haykırdı kaptan. "Asla su içmez; onu bir tür krize sokar bu; taze su onda hidrofobi yapar; ama devam et... kol hikâyesine devam et."

"Evet, edeyim bari," dedi cerrah, serinkanlılıkla. "Kaptan Boomer'ın şakacı müdahalesinden önce, efendim, en büyük ve en ciddi gayretlerime rağmen, yaranın gitgide kötüleştiğini söylemekteydim; gerçek şuydu ki, efendim, bir cerrahın gördüğü en çirkin açık yaraydı o; yetmiş santimden daha uzundu. İskandil kordonuyla ölçtüm onu. Kısacası, yara kararmaya başladı; bunun hangi tehlikenin habercisi olduğunu biliyordum ve kesip çıkardım onu. Ama şu kemik kolu takmada bir rolüm olmadı; o şey her türlü kurala aykırı," dedi, kavilyayla buna işaret ederek. "O kaptanın işi, benim değil; onu yapması için marangoza emir verdi; ucuna şu fıçıcı tokmağını koydurttu, birisinin beynini patlatmak için herhalde, bir defasında benimkini patlatmaya çalıştığı gibi. Bazen şeytani öfkelere kapılıyor. Şu çukuru görüyor musunuz, efendim?" Şapkasını çıkarıp saçlarını kenara çekerek kafatasındaki çanağa benzer oyuğu ortaya çıkardı; ama en küçük bir yara izi, ya da daha önce yara olduğuna dair bir belirti yoktu bunda. "Eh, o kaptan size bunun buraya nasıl geldiğini söyler; o biliyor."

"Hayır, bilmiyorum," dedi kaptan, "ama annesi biliyormuş; o öyle doğmuş. Ah, seni ciddi düzenbaz, seni... seni Bunger! Su dünyasında böyle başka bir Bunger hiç olmuş mudur? Bunger, öldüğün zaman, turşu suyunda ölmelisin, seni köftehor; gelecek çağlar için saklanmalısın, seni hergele."

2 (Fr.) Geçerken. (ç.n.)

"Beyaz Balina'ya ne oldu?" diye haykırdı o ana kadar iki İngiliz arasındaki bu yan hikâyeyi sabırsızca dinlemiş olan Ahab.

"Ha!" diye haykırdı tek kollu kaptan. "Ha, evet! Eh, o daldıktan sonra, bir süre onu bir daha görmedik; hatta daha önce ima ettiğim gibi, bana böyle bir oyun oynayanın hangi balina olduğunu bilmiyordum; ta ki bir süre sonra, Hat'a geri geldiğimizde –bazılarının ona verdiği adla– Moby Dick'i duyuncaya kadar... ve o zaman bunun o olduğunu anladım."

"Yollarınız bir daha kesişti mi?"

"İki defa."

"Ama onu vuramadınız mı?"

"Vurmaya çalışmak istemedim; bir uzuv yetmez mi? Bu öteki kol olmasa ne yaparım? Ve Moby Dick'in ısırmaktan çok yuttuğunu düşünüyorum."

"Peki, o zaman," diye araya girdi Bunger, "sağ kolunuzu almak için sol kolunuzu yem olarak verin ona. Biliyor musunuz, beyler," –çok ciddi ve matematiksel bir şekilde sırayla her iki kaptana reverans yaparak– "biliyor musunuz, beyler, Takdiriilahi balinanın sindirim organlarını öyle esrarengiz bir şekilde oluşturmuştur ki bir insanın kolunu bile tam olarak sindirmesi oldukça imkânsızdır. Ve bunu da bilir. Bu yüzden, Beyaz Balina'nın kötü niyeti zannettiğiniz şey sadece onun beceriksizliğidir. Çünkü tek bir uzvu bile yutmak niyetinde değildir; sadece sahte saldırılarla korku salmayı düşünür. Ama bazen, vaktiyle Seylan'da hastam olan şu hokkabaz gibi olur; o, büyük çakılar yutma numarası yaparken, bir zamanlar bir tanesini cidden içine düşürmüş ve çakı on iki ay ya da daha uzun bir süre orada kalmış; o zaman ona kusturucu bir ilaç verdim ve o, çakıyı küçük çiviler halinde kusup çıkardı, anlarsınız. O çakıyı sindirmesinin ve genel beden sistemine tam olarak katmasının hiçbir yolu yoktu. Evet, Kaptan Boomer, eğer yeterince hızlı davranırsanız ve

öteki kolunuza münasip bir cenaze töreni yapma ayrıcalığı uğruna bu kolunuzu rehin vermeye niyetiniz varsa, eh, o halde o kol sizindir; sadece yakında balinaya size ulaşması için bir fırsat daha verin, yeter."

"Hayır, teşekkür ederim Bunger," dedi İngiliz kaptan. "Elimden bir şey gelmediğine ve o zamanlar onu tanımadığıma göre, buyursun, onda olan kolumu alıkoysun; ama bir kolumu daha alamaz. Başka Beyaz Balina istemem; onun için bir kez denize indim ve bu bana yetti. Onu öldürmek büyük bir şan getirirdi, bunu biliyorum; ve onun içinde bir gemi yükü değerli ispermeçet var, ama bana kulak verin, en iyisi onu rahat bırakmak; sizce de öyle değil mi, kaptan?" dedi, kemik bacağa göz atarak.

"Öyle. Ama her şeye rağmen yine de takip edecekler onu. Rahat bırakılması gereken o lanetli şeyler her zaman cazibeden yoksun değildir. O, tepeden tırnağa bir mıknatıs! Onu son gördüğünüzden beri ne kadar oldu? Ne tarafa gidiyordu?"

"Ruhumu kutsa ve iğrenç iblisinkini lanetle," diye haykırdı Bunger, eğilip Ahab'in etrafında yürüyerek ve tuhaf bir şekilde, köpek gibi koklayarak; "bu adamın kanı... termometreyi getirin!.. Kanı kaynama noktasında!.. Nabzı bu döşeme tahtalarını sallıyor!.. Efendim!" dedi cebinden bir neşter çıkarıp Ahab'in koluna yaklaşarak.

"Dur hele!" diye gürledi Ahab onu küpeşteye savurarak... "Filikaya yerleşin! Ne tarafa gidiyordu?"

"Yüce Tanrım!" diye haykırdı sorunun yöneltildiği İngiliz kaptan. "Sorun nedir? Doğuya doğru gidiyordu, sanırım... Kaptanınız deli mi?" diye fısıldadı Fedallah'a.

Ama Fedallah parmağını dudaklarına götürerek, filikanın dümen koluna geçmek üzere küpeştenin üzerinden aşağı kaydı; Ahab'se kesme takımını kendine doğru çekip, geminin denizcilerine onu indirmek üzere hazır olmalarını emretti.

Bir dakika içinde filikanın kıç tarafında duruyor ve Manilalı adamlar küreklerine asılıyorlardı. İngiliz kaptan ona boşuna seslendi. Ahab, sırtı yabancı gemiye dönük ve yüzü taş gibi bir ifadeyle kendi gemisine doğrultulmuş olarak, Pequod'a yanaşıncaya kadar dimdik ayakta durdu.

CI. Bölüm

Sürahi

İngiliz gemisi gözden kaybolmadan önce, burada, onun Londra'dan geldiği ve adını o şehrin bir tüccarı ve ünlü Enderby & Sons[1] balinacılık müessesesinin kurucusu olan Samuel Enderby'den almış olduğu kaydedilsin; bir balinacı olarak benim naçizane kanaatime göre, gerçek tarihî önem bakımından, Tudor[2] ve Bourbon[3] kraliyet hanedanlarından çok da aşağı kalmayan bir şirkettir bu. Balıkçılıkla ilgili sayısız evrakım, bu büyük balinacılık müessesesinin milattan sonra 1775 yılının ne kadar öncesinde var olmuş olduğunu açıklığa kavuşturmuyor; ama o yıl (1775'te), bu şirket şimdiye kadar düzenli olarak ispermeçet balinası avlayan ilk İngiliz gemilerini donatmış; gerçi bundan onlarca yıl öncesinden (1726'dan) itibaren, Nantucketlı ve Vineyardlı yiğit Coffin'lerimiz ve Macey'lerimiz büyük filolar halinde o Leviathan'ı kovalamışlardı, ama yalnız kuzey ve güney Atlas Okyanusu'nda, başka yerlerde değil. Burada açık seçik kaydedilsin ki Nantucketlılar, âdemoğlu içinde heybetli is-

1 Enderby ve Oğulları. (ç.n.)

2 1485 ile 1603 yılları arasında İngiltere'yi yönetmiş olan hanedan. (ç.n.)

3 1555'ten beri çeşitli dönemlerde Fransa'yı, İspanya'yı ve başka bazı Avrupa ülkelerini yönetmiş olan hanedan. (ç.n.)

permeçet balinasını medeniyet ürünü çelikle zıpkınlayan ilk insanlardır; ve yarım yüzyıl boyunca bütün yerkürede onu bu şekilde zıpkınlayan tek insanlar olmuşlardır.

1778'de, güzel bir gemi olan Amelia, bu özel amaç için donatılmış olarak ve yalnız enerjik Enderby'lerin sorumluluğu altında, cesurca Horn Burnu'nu döndü ve uluslar arasında büyük güney denizlerine bir balina filikası indiren ilk gemi oldu. Maharetli ve talihli bir yolculuk oldu bu; ve çok geçmeden başka gemiler, İngiliz ve Amerikan gemileri, rıhtımına ambarı değerli ispermeçetle dolu olarak dönen Amelia'nın izinden gittiler ve böylece Pasifik'in engin ispermeçet balinası sahaları ardına kadar açıldı. Ama bu güzel başarıyla tatmin olmayan yorulmak bilmez müessese tekrar harekete geçti: İngiliz hükümeti, Samuel ve bütün oğullarıyla birlikte –kaç tane olduklarını yalnız anneleri bilir– onların yakın gözetimleri altında ve bence kısmen de onların zararına olacak bir şekilde, savaş şalopası Rattler'ı güney denizlerine, bir balinacılık keşif seferine göndermeye ikna edildi. Bahriyeli bir devriye kaptanının kumanda ettiği Rattler fevkalade bir yolculuk yaptı ve bir miktar yarar sağladı; bunun ne kadar olduğu belirtilmiyor. Ama hepsi bu kadar da değil. 1819'da aynı müessese Japonya'nın uzak sularına bir deneme gezisi yapmak üzere kendilerine ait bir balinacılık keşif gemisi donattı. Gayet münasip bir şekilde, adı "Syren"[4] olan o gemi, mükemmel bir deneysel gezi yaptı; ve büyük Japon balinacılık sahası ilk defa bu şekilde genel olarak bilinir hale geldi. Bu ünlü yolculukta Syren'a, Nantucketlı bir Kaptan Coffin kumanda etmişti.

Dolayısıyla, müesseselerinin bugün bile devam etmekte olduğunu sandığım Enderby'lere şan olsun; gerçi, başlangıçtaki Samuel, öteki dünyanın büyük güney denizlerine gitmek üzere uzun bir zaman önce ipinden kurtulmuş olmalı, kuşkusuz.

4 Siren; Yunan mitolojisinde denizcilere seslenerek gemilerinin yakındaki kayalarda parçalanmasına neden olan şuh kadınlar. (ç.n.)

Onun adı verilmiş olan gemi, çok hızlı seyrettiği ve her bakımdan asil bir tekne olduğundan, bu şerefe layıktı. Bir defasında, Patagonya sahili açıklarında bir yerde, gece yarısında ona binmiş ve tayfa kamarasında iyi bir kokteyl içmiştim. Güzel bir sohbet olmuştu ve hepsi baba adamlardı... gemideki her bir kişi. Onlara kısa bir hayat ve şen bir ölüm dilerim. Yaşlı Ahab'in kemik topuğuyla onun döşeme tahtalarına dokunuşundan uzun, çok uzun bir süre sonra yaptığım o güzel sohbet, bana o geminin soylu, sağlam, Sakson konukseverliğini anımsatıyor; ve eğer bu bir gün hafızamdan silinirse, rahibim unutsun, şeytan hatırlasın beni. Kokteyl mi? Kokteyl içtiğimizi mi söyledim? Evet; saatte on galon hızıyla kafaya diktik onu; ve kasırga çıktığında (çünkü Patagonya civarı kasırgalıdır) ve bütün elemanlar –ziyaretçiler de dâhil– gabya yelkenlerine camadan vurmaya[5] çağrıldığında, başlarımız öyle ağırlaşmıştı ki, birbirimizi borina halatlarıyla yukarıya çekmemiz gerekti; ve cahillikle ceketlerimizin eteklerini yelkenlerin içine sardık; böylece, uğuldayan borada, sıkıca camadan vurulmuş bir halde, bütün sarhoş gemicilere uyarıcı bir örnek olarak orada asılı kaldık. Ancak, direkler devrilmedi; ve bir süre sonra aşağıya indik; öyle ayılmıştık ki kokteyli yine elden ele geçirmemiz gerekti, gerçi tayfa kamarasının lombozundan aşağı püsküren vahşi, tuzlu serpinti, benim zevkime göre fazla seyreltti ve salamura haline getirdi bunu.

Et güzeldi... sert, ama özlüydü. Boğa eti olduğunu söylediler; başkalarıysa deve eti olduğunu; ama bunun nasıl olabildiğini kesin olarak bilmiyorum. Hamur topları da vardı; küçük ama doyurucu, simetrik bir şekilde küresel ve çok dayanıklı hamur topları. Yuttuktan sonra içinizde onları hissedebildiğinizi ve sağa sola yuvarlayabildiğinizi hayal ettim. Eğer çok fazla eğilseydiniz, onların bilardo topları gibi dışarı fırlamasını göze almış olurdunuz. Ekmekse... ama onun çaresi yoktu; ayrıca, iskorbütü engelleyici bir ekmekti; kısacası, ekmek,

5 Yelkenin üst kısmını sararak yüzeyini küçültmek. (ç.n.)

ellerindeki tek taze gıdayı içeriyordu. Ama tayfa kamarası pek aydınlık değildi ve ekmeği yerken karanlık bir köşeye gidivermek çok kolaydı. Ama bütün olarak, direk şapkalarından dümenine kadar bakıldığında ve kendi canlı parşömen kazanları[6] da dâhil olmak üzere, aşçının kazanlarının boyutları göz önüne alındığında; derim ki, Samuel Enderby baştan kıça kadar şen bir gemiydi; iyi ve bol yiyeceği, güzel ve sert kokteyli vardı; hepsi de birinci sınıf adamlardı ve çizmelerinin topuklarından şapkalarının şeritlerine kadar mükemmeldiler.

Ama Samuel Enderby ve bildiğim başka bazı İngiliz balina gemileri –gerçi hepsi değil– neden eti, ekmeği, içki dolu teneke kutuyu ve şakaları elden ele geçiren ve yemekten, içmekten ve gülmekten kolay kolay usanmayan, öylesine şanlı, konuksever gemilerdi, sizce? Söyleyeceğim size. Bu İngiliz balina gemilerinin zevkusefayla dolu oluşu, tarihî araştırma konusudur. Gerekli göründüğünde, ben de şimdiye kadar tarihî balinacılık araştırmalarını paylaşmaktan hiç kaçınmadım.

Balinacılık sanayisinde Hollandalılar, Yeni Zelandalılar ve Danimarkalılar İngilizlerden önce gelmişlerdir; ve İngilizler bu sanayide hâlâ mevcut olan birçok terimi, dahası, bol yiyecek ve içecek konusundaki bereketli eski usullerini onlardan almışlardır. Çünkü genel olarak İngiliz ticaret gemileri mürettebatlarına karşı cimri davranır; ama İngiliz balina gemileri öyle değildir. Dolayısıyla, İngilizlerde bu balinacılık zevkusefası normal ve doğal değil, tesadüfi ve istisnai bir şeydir ve bu yüzden, burada belirtilen ve daha da geniş bir ölçüde aydınlatılacak olan özel bir kaynağı olmalıdır.

Leviathan'ın tarihçesiyle ilgili araştırmalarımda, balinacılığı anımsatan küflü kokusundan, balinacılar hakkında olması gerektiğini anladığım kadim bir Felemenk kitabına rastladım. Başlığı "Dan Coopman"dı ve bu sebeple bunun, sanayideki Amsterdamlı bir fıçıcının[7] paha biçilmez anıla-

6 Mürettebat kastediliyor. (ç.n.)

7 "Cooper" İngilizcede fıçıcı anlamına gelir. (ç.n.)

rı olduğu sonucuna vardım, zira her balina gemisinin kendi fıçıcısını taşıması gerekir. Bunun "Fitz Swackhammer" adında birinin ürünü olduğunu gördüğümde bu kanaatim pekişti. Ama tercüme etmesi için bu eseri teslim ettiğim, zahmetine karşılık da bir kutu ispermeçet mumu verdiğim arkadaşım Dr. Snodhead, ki kendisi çok bilgili bir adamdır ve Santa Claus ve St. Pott's[8] kolejinde adi Felemenkçe[9] ve yüksek Almanca profesörüdür; işte bu Dr. Snodhead, kitap gözüne ilişir ilişmez, "Coopman"ın "Fıçıcı" değil, "Tacir" anlamına geldiğini söyledi bana. Kısacası, bu kadim ve bilgi dolu, adi Felemenkçe kitap, Hollanda'nın ticaretini işliyordu; ve başka konuların yanı sıra, bu ülkenin balina sanayisinin çok ilginç bir anlatımını da içeriyordu. Ve "Smeer", yani "İçyağı" başlıklı bu bölümdeydi ki, yelkenli 180 Felemenk balina gemisinin kilerleri ve mahzenleri için uzun, ayrıntılı bir malzeme listesi buldum ve Dr. Snodhead'in tercüme ettiği haliyle, bu listeden aşağıdakileri kopya ediyorum:

400.000 libre	sığır eti.
60.000 libre	Friesland[10] domuz eti.
150.000 libre	kurutulmuş balık.
550.000 libre	peksimet.
72.000 libre	yumuşak ekmek.
2.800 küçük fıçı	tereyağı.
20.000 libre	Texel[11] ve Leyden[12] peyniri.
144.000 libre	peynir (muhtemelen daha düşük kalitede bir ürün).
5.500 galon	cin.
10.800 varil	bira.

8 Noel Baba ve Aziz Pott; Scoresby'nin bir eserine nüktedan bir atıf. (ç.n.)

9 Yüksek Felemenkçe adı da verilen Almancaya karşılık Felemenkçe. (ç.n.)

10 Hollanda'nın kuzeyinde bir il. (ç.n.)

11 Hollanda'nın kuzeybatısında bir ada. (ç.n.)

12 Hollanda'nın güneybatısında bir şehir. (ç.n.)

Çoğu istatistik listesi, okurken insanın içini kurutacak kadar sıkıcıdır; ancak, okuyucunun fıçılar, variller, galonlar ve kadehler dolusu kaliteli cin ve kaliteli keyfe gark edildiği bu vakada öyle değil.

Bütün bu birayı, eti ve ekmeği gayretli bir şekilde hazmetmeye üç günümü hasrettim, ki bu süre boyunca aklıma, metafizik ve Platonik bir uygulaması olabilecek birçok derin düşünce geldi; ve dahası, o kadim Grönland ve Spitzbergen balinacılık sanayisinde adi Felemenkçe konuşan her zıpkıncının tükettiği kurutulmuş balık ve benzerinin muhtemel miktarı konusunda tamamlayıcı listeler derledim. Her şeyden önce, tüketilen tereyağıyla Texel ve Leyden peyniri miktarı inanılmaz görünüyor. Gerçi bunu doğuştan yağa meraklı tabiatlarına yoruyorum, ki bu tabiat, mesleklerinin doğası ve özellikle, avlarını o dondurucu kutup denizlerinde, tam da keyfine düşkün yerlilerin birbirlerine ağzına kadar balina yağıyla dolu bardaklarla kadeh kaldırdıkları Eskimo topraklarının sahillerinde kovalamaları dolayısıyla, yağa daha da meraklı bir hale gelmektedir.

10.800 adet 30 galonluk fıçı olan bira miktarı da çok fazladır. Şimdi, bu kutup balinacılığı ancak o iklimin kısa yazında sürdürülebildiğine, öyle ki, Spitzbergen denizine kısa bir gidiş ve dönüş yolculuğu da dâhil olmak üzere, bu Felemenk balina gemilerinin seferlerinin bütünü, diyelim, üç ayı pek geçmediğine göre ve 180 yelkenliden oluşan filolarının her birinde 30 adam olduğunu hesaplayarak, adi Felemenkçe konuşan toplam 5.400 denizci elde ederiz; dolayısıyla, derim ki, o 5.500 galon cinden payına düşen miktar haricinde, on iki haftalık bir tahsisat için adam başına tam olarak ikişer 30 galonluk fıçı birası elde ederiz. Şimdi, son derece çakırkeyif olduklarının hayal edilebileceği bu cin ve bira zıpkıncılarının, bir filikanın pruvasında durup hızla kaçmaktaki balinalara iyi nişan almak için doğru adamlar olmaları pek muhtemel görünmemektedir. Oysa onlara nişan alıyorlar,

hem de onları vuruyorlardı. Ama bunun, biranın bünyeyle iyi bağdaştığı çok kuzeydeki bölgelerde vuku bulduğu unutulmasın; ekvator üzerinde, güneydeki balinacılığımızda, bira zıpkıncıyı direk başında uykulu ve filikasında sarhoş yapma eğilimi gösterirdi; ve Nantucket'la New Bedford için ağır kayıplar doğabilirdi.

Ama sözü uzatmayalım; iki üç yüzyıl öncesinin eski Felemenk balinacılarının lüks yaşamlar sürdüklerini ve İngiliz balinacıların böyle mükemmel bir örneği görmezden gelmediklerini göstermek için yeterince şey söylendi. Çünkü boş bir gemide yol alırken, dünyadan daha iyi bir şey elde edemiyorsanız, en azından ondan iyi bir yemek elde edin, derler. Ve bu sözlerle sürahi boşalıyor.

CII. Bölüm

Arsacides'de Bir Kameriye

Tanımlayıcı bir tarzda ispermeçet balinasını işlerken, şimdiye kadar esas itibarıyla dış görünüşünün harikaları, ya da ayrı ayrı ve ayrıntılı olarak, bazı içyapısal özellikleri üzerinde durdum. Ama onun geniş ve eksiksiz, kapsamlı bir şekilde kavranması için, şimdi onu daha da açmam ve çoraplarının bağcıklarını çözüp[1] dizbağlarının tokalarını çıkararak ve en içteki kemiklerinin eklemlerinin kopçalarını ayırarak, onu nihai ifadesiyle, yani koşulsuz iskeletiyle önünüze koymam uygun olur.

Ama nasıl yani, Ishmael? Balinacılık sanayisinde sadece bir kürekçi olan sen, nasıl olur da balinanın gizli kısımları hakkında bir şey bildiğini iddia edersin? Engin bilgili Stubb senin bocurgatının üzerine çıkıp memeli balıkların anatomisi hakkında konferanslar mı verdi; ve ırgatın yardımıyla, sergilemek üzere örnek bir kaburgayı yukarı mı kaldırdı? Meramını anlat, Ishmael. Aşçıların fırınlanmış bir domuzu tabağa oturttukları gibi, yetişkin bir balinayı incelenmek üzere güvertene oturtabilir misin? Tabii ki hayır. Şimdiye kadar gerçek bir tanık oldun; ama yalnız Yunus'un olan o ayrı-

1 Ortaçağ'da erkeklerin külotlu çorapları ceketlerine bağlanırdı. (ç.n.)

calığı gasp ederken dikkat et; Leviathan'ın çatısını oluşturan kirişler ve hatıllar hakkında, mertekler, tavan kirişleri, traversler ve payandalar hakkında ve belki bağırsaklarındaki donyağı tekneleri, mandıra odaları, kilerler ve peynirhaneler hakkında konuşma ayrıcalığını.

İtiraf ederim ki, Yunus'tan beri pek az balinacı yetişkin bir balinanın derisinin altına derinlemesine nüfuz etmiştir; bununla beraber, ben onu minyatür haliyle teşrih etme fırsatına nail oldum. Ait olduğum bir gemide, bir defasında küçük bir yavru ispermeçet balinası, zıpkınların dikenlerine ve mızrakların uçlarına kılıf yapmak üzere torbası ya da kesesini[2] almak için bütün olarak güverteye çekilmişti. Filika baltamı ve büyük çakımı kullanarak o küçük yavrunun mührünü kırıp bütün içeriğini okumadan o fırsatın kaçmasına izin verdiğimi mi sanıyorsunuz?

Tam olarak yetişkin, devasa haliyle Leviathan'ın kemikleri hakkındaki kesin bilgime gelince, o nadide bilgiyi Arsacides[3] adalarından biri olan Tranque'nin kralı, rahmetli asil arkadaşım Tranquo'ya borçluyum. Çünkü yıllar önce, Cezayir ticaret gemisi Dey'de çalışırken, Tranque'de bulunmuş ve Arsacides bayramlarının bir kısmını Tranque'nin efendisiyle birlikte onun Pupella'daki gözden uzak, palmiyeli villasında geçirmeye davet edilmiştim; Tranque'nin, denizcilerimizin Bambu Şehri dedikleri başkentine çok uzak olmayan, deniz kıyısındaki küçük bir vadiydi Pupella.

Başka birçok güzel niteliğinin yanı sıra, ilkel sanatla ilgili bütün meselelere içten bir sevgi duyan asil arkadaşım Tranquo, Pupella'da halkı arasında daha hünerli olanların icat edebildiği her türlü nadide şeyi bir araya getirmişti; bunlar çoğunlukla harikulade dekoratif desenlere sahip ahşap oymalar, yontulmuş deniz kabukları, kakmalı mızraklar, değerli kürekler, aromatik kanolardı; ve bütün bunlar, hari-

2 Dış mahfazası. (ç.n.)

3 Melanezya'daki Solomon adaları. (ç.n.)

kalar taşıyan, hediyeler sunan dalgaların onun sahillerine savurmuş olduğu türlü doğa harikaları arasına serpiştirilmişti.

Bu sonuncular arasında başta geleni, alışılmamış uzunlukta şiddetli bir fırtınadan sonra, ölmüş ve karaya vurmuş bir halde bulunmuş dev bir ispermeçet balinasıydı; bunun başı, kuş tüylerine benzeyen, püsküllü sarkıntıları onun yeşil renkli püskürtüsüymüş gibi görünen bir Hindistan cevizi ağacına dayalıydı. Bu muazzam gövde nihayet kulaç derinliğindeki katmanlarından sıyrıldığı ve kemikler güneşte kupkuru bir hale geldiğinde, iskelet dikkatle Pupella vadisinden yukarı taşınmıştı ve şimdi barınağı, azametli palmiyelerden oluşan muhteşem bir tapınaktı.

Kaburgalara ganimetler asılmış, omurlara tuhaf hiyerogliflerle Arsacides'deki yıllık olayların kayıtları kazınmıştı; kafatasında rahipler tükenmeyen aromatik bir ateşi sürdürüyorlar, öyle ki, o mistik kafa yine buharlı püskürtüsünü çıkarıyordu; bu arada, bir daldan sarkıtılmış olan dehşet verici altçene, Demokles'i öylesine korkutan, bir saç teline asılı kılıç gibi,[4] tüm hayranların üzerinde sallanıyordu.

Olağanüstü bir manzaraydı. Orman, Buzlu Vadi'nin[5] yosunları kadar yeşildi; ağaçlar canlı özsularını hissederek mağrurca yükseliyordu; alttaki faal toprak bir dokuma tezgâhı gibiydi; bunun üzerinde, yer sarmaşığı filizlerinin çözgülerini ve atkılarını, canlı çiçeklerinse desenlerini oluşturduğu enfes bir halı vardı. Tüm yüklü dallarıyla tüm ağaçlar; tüm çalılar, eğreltiotları ve çimenler; haber taşıyan hava; bütün bunlar durmaksızın hareket halindeydi. Yapraktan danteller arasından görünen kocaman güneş, uçarak giden, yorulmak bilmez yeşillikleri dokuyan bir mekik gibiydi. Ey, işlek dokuyucu! Görünmeyen dokuyucu!.. Bir ara ver!.. Bi-

4 Eski bir Yunan destanında bir krala gıpta eden ve bir gün için onunla yer değiştirme hakkı bahşedilen bir adam. Bir ziyafetin keyfini sürüyordur ki, başının üzerinde tek bir at kılına bağlı bir kılıcın asılı olduğunu fark eder. (ç.n.)

5 Massachusetts'te yosun kaplı kayaların bulunduğu bir park. (ç.n.)

raz konuşalım!.. Bu kumaş ne tarafa doğru akıyor? Hangi saraya serilecek? Bütün bu sonu gelmez uğraşlar ne için? Konuş, dokuyucu!.. Dur biraz!.. Seninle iki laf edelim! Yo... mekik uçarak gidiyor... desenler süzülerek tezgâhtan çıkıyor; sel gibi akan halı ebediyen kayıp gidiyor. Dokuyucu Tanrı dokuyor; ve o dokumanın sesiyle sağır oluyor, öyle ki hiçbir fâninin sesini duymuyor; ve o tezgâha bakan bizler de uğultudan sağır oluyoruz; ve ancak ondan kaçıp kurtulduğumuz zaman, onun arasından konuşan binlerce sesi duyacağız. Çünkü bütün kumaş fabrikalarında da aynen böyledir. Konuşulan, ama uçan çıkrıkların arasında işitilmeyen sözler, duvarların dışında, açılmış pencere kanatlarından fışkırarak açıkça duyulur. Bu şekilde hainler ortaya çıkarılmıştır. Ey, fâni! O halde ihtiyatlı ol; çünkü bu büyük dünyanın dokuma tezgâhının bütün velvelesi içinde, en incelikli düşüncelerin bile böyle uzaklardan duyulabilir.

Şimdi, o Arsacides ormanının yeşil, hayat dolu, kıpır kıpır dokuma tezgâhının ortasında, bu kocaman, beyaz, tapınılan iskelet tembelce yatıyordu... devasa, aylak bir yaratıktı o! Yine de, durmaksızın dokunan o yemyeşil çözgüler ve atkılar onun etrafında birbirine karışıp uğuldarken, bunların kurnaz dokuyucusu o muazzam, aylak yaratıkmış gibiydi; kendisinin de üstü baştan aşağı sarmaşıklarla dokunmuştu; her ay daha yeşil, daha taze bitkilere bürünüyordu; ama kendisi bir iskeletti. Hayat, Ölüm'ü sarıp sarmalıyor, Ölüm, Hayat'ın sarılacağı bir kafes oluşturuyordu; amansız tanrı körpe Hayat'la çiftleşiyor ve kıvırcık saçlı görkemler peydahlıyordu.

Şimdi, asil Tranquo'yla birlikte bu olağanüstü balinayı ziyaret ederek, bir mihrap haline gelmiş olan kafatasını ve bir zamanlar gerçek fıskiyenin çıkmış olduğu yerden yükselen yapay dumanları gördüğümde, kralın bir şapeli sanat objesi olarak görmesine hayret ettim. Buna güldü. Ama rahiplerin onun o dumanlı fıskiyesinin sahici olduğuna yemin etmelerine daha da çok hayret ettim. Bu iskeletin önünde bir aşağı, bir yukarı yürüdüm... sarmaşıkları kenara çektim...

kaburgaların arasına girdim... ve bir yumak Arsacides sicimiyle, onun sayısız, dolambaçlı, gölgeli sıra sütunu ve çardağı arasında uzun uzun gezindim, dolandım. Ama çok geçmeden ipim tükendi; ve onu geriye doğru takip ederek, girmiş olduğum aralıktan tekrar dışarı çıktım. İçeride canlı bir şey görmedim, kemiklerden başka hiçbir şey yoktu.

Kendime yeşil bir ölçü çubuğu keserek bir kez daha iskeletin içine daldım. Rahipler kafatasındaki ok yarığından, son kaburganın yüksekliğini ölçtüğümü fark ettiler. "Nasıl yani!" diye bağırdılar; "Tanrımızı ölçmeye cüret mi ediyorsun! Bunu ancak biz yapabiliriz." "Evet, rahipler... peki, ne uzunlukta olduğunu düşünüyorsunuz o halde?" Ama bunun üzerine aralarında, metreler ve santimlerle ilgili hararetli bir mücadele baş gösterdi; mihenk taşlarıyla birbirlerinin kafalarını çatlattılar... kocaman kafatası yankılandı... bense o talihli fırsatı yakalayarak, çabucak kendi ölçümlerimi bitirdim.

Şimdi bu ölçümleri size sunmayı tasarlıyorum. Ama önce, bu meselede canımın istediği herhangi bir hayalî ölçüyü telaffuz etmekte özgür olmadığım kaydedilsin. Çünkü verdiğim değerlerin doğruluğunu kontrol etmek için başvurabileceğiniz iskelet uzmanları vardır. İngiltere'nin balinacılık limanlarından biri olan Hull'da, yüzgeç sırtlıların ve başka balinaların bazı güzel örneklerinin bulunduğu bir Leviathan Müzesi olduğunu söylüyorlar bana. Aynı şekilde, New Hampshire'daki Manchester Müzesi'nde, sahiplerinin "Birleşik Devletler'deki tek mükemmel Grönland ya da nehir balinası örneği" olduğunu söyledikleri bir balina bulunduğunu duydum. Ayrıca, İngiltere'deki Yorkshire'da, Burton Constable[6] denen bir yerde, Sör Clifford Constable adında birisi mülkiyetinde bir ispermeçet balinasının iskeletini bulunduruyormuş; ama orta büyüklükteymiş bu; hiçbir şekilde arkadaşım Kral Tranquo'nunki gibi yetişkin boyutlarında değilmiş.

---

6 Constable ailesinin arazisi. (ç.n.)

Her iki vakada da, malikleri başlangıçta bu iskeletlerin ait olduğu karaya vurmuş balinalar üzerinde benzer nedenlere dayanarak hak iddia etmişler. Kral Tranquo kendininkine onu istediği için el koymuş; Sör Clifford'sa o yörede yetkiyi elinde bulunduran lort olduğu için. Sör Clifford'ın balinası tepeden tırnağa eklemlenmiş; öyle ki, bütün kemikli boşluklarıyla onu kocaman, çekmeceli bir dolap gibi açıp kapatabilirmişsiniz... kaburgalarını devasa bir yelpaze gibi yayabilir ve bütün gün altçenesinin üstünde sallanabilirmişsiniz. Onun bazı çatı kapaklarına ve panjurlarına kilit takılacakmış; ve bir uşak gelecekteki ziyaretçilere etrafı, yanında bir tomar anahtarla gezdirecekmiş. Sör Clifford onun belkemiğindeki fısıltılı dehlize bir göz atmak için iki peni, beyinciğinin boşluğundaki yankıyı duymak için üç peni ve alnından görülen manzara için altı peni ücret almayı düşünüyormuş.

Şimdi kaydetmeye girişeceğim iskelet boyutları harfi harfine onları dövme yaptırmış olduğum sağ kolumdan kopya edilmektedir; çünkü o dönemdeki serseri gezginciliğimde, böyle değerli istatistikleri saklamanın başka güvenli bir yolu yoktu. Ama yerim dar olduğundan ve vücudumun diğer kısımlarının –en azından, arta kalan dövmesiz kısımların– o zaman yazmakta olduğum bir şiir için boş bir sayfa olarak kalmasını arzu ettiğimden, küsurat olan santimlerle uğraşmadım; aslında balinanın, cüssesine yaraşır ölçümüne santimler zaten hiç girmemelidir.

CIII. Bölüm

Balina İskeletinin Ölçüsü

Öncelikle size, iskeletini kısaca sergileyeceğimiz bu Leviathan'ın yaşarkenki cüssesi hakkında net bir açıklama sunmayı arzu ediyorum. Bu noktada böyle bir açıklama faydalı olabilir.

Yapmış olduğum ve kısmen Kaptan Scoresby'nin, on sekiz metre uzunluğundaki en büyük boy Grönland balinası için yetmiş ton olan tahminine dayandırdığım dikkatli bir hesaba göre; yirmi beş ila yirmi yedi metre uzunluğunda ve çevresi en geniş yerinde on iki metreye yakın olan, en büyük boyutlardaki bir ispermeçet balinası, en az doksan ton ağırlığındadır; öyle ki, on üç insanın bir ton geldiğini hesaplarsak, bin yüz sakini bulunan bütün bir köyün toplam nüfusundan bir hayli daha ağır çeker.

O halde, bir kara insanının hayalgücünde azıcık bile kıpırdaması için, bu Leviathan'a boyunduruğa koşulmuş öküzler gibi bir beyin konulması gerekmez mi sizce?

Onun kafatasını, püskürtme deliğini, çenesini, dişlerini, kuyruğunu, alnını, yüzgeçlerini ve çeşitli diğer kısımlarını daha önce değişik şekillerde size sunmuştum; şimdiyse sadece onun perdelenmemiş kemiklerinin genel kütlesinde en ilginç

olan şeye dikkat çekeceğim. Ama muazzam kafatası, iskeletin tüm uzunluğunun öylesine büyük bir yüzdesini kapsadığından; büyük bir farkla en karmaşık kısım olduğundan; ve bu bölümde onunla ilgili hiçbir şey tekrar edilmeyeceğinden, ilerlerken onu aklınızda, ya da kolunuzun altında tutmayı ihmal etmemelisiniz, yoksa görmek üzere olduğumuz genel yapı hakkında eksiksiz bir fikir edinemezsiniz.

Tranque'deki ispermeçet balinası iskeleti uzunluk olarak yirmi iki metre geliyordu; yani hayattayken, tam olarak ete bürünmüş ve uzanmış haliyle, yirmi yedi metre uzunluğunda olmuş olmalıydı, çünkü balinalarda iskelet, yaşayan gövdeye kıyasla uzunluğunun yaklaşık beşte birini kaybeder. Kafatası ve çenesi bu yirmi yedi metreden altı metre kadarını oluşturuyor, geriye on beş metre kadar yalın omurga bırakıyordu. Uzunluğunun üçte birine yakın bir kısmında, bu omurgaya ilişik olarak, bir zamanlar hayati organlarını çevrelemiş olan muazzam, yuvarlak kaburga kafesi bulunuyordu.

Benim için, fildişi renginde kaburgaları olan bu muazzam göğüs ve düz bir çizgi halinde bundan ileriye doğru devam eden uzun, kesintisiz belkemiği, kızakların üzerine yeni yerleştirilmiş kocaman bir geminin gövdesini andırmıyor değildi, çıplak pruva ıskarmozlarının henüz yirmi kadarı takılmış ve omurgası şimdilik sadece uzun, bağlantısız keresteler halindeyken.

Her iki tarafta onar kaburga vardı. Boyundan başlayarak, birincisi neredeyse iki metre uzunluğundaydı; ikincisi, üçüncüsü ve dördüncüsü, art arda birbirinden daha uzundu, ta ki iki buçuk metreyi biraz aşan beşincinin, yani orta kaburgalardan birinin oluşturduğu doruk noktasına ulaşıncaya kadar. O kısımdan itibaren, geri kalan kaburgalar, sondaki onuncu sadece bir buçuk metrenin biraz üzerindeki bir uzunluğa düşünceye kadar kısalıyordu. Genel kalınlık bakımından, hepsi uzunluklarıyla uygun bir tutarlılığa sahipti. Ortadaki kaburgalar en kemerli olanlarıydı. Arsacides

adalarının bazılarında bunlar küçük derelerin üzerine yaya köprüleri kurmak için kiriş olarak kullanılır.

Bu kaburgalar üzerinde düşünürken, bu kitapta öylesine çeşitli şekillerde tekrarlanan, balinanın iskeletinin hiçbir şekilde ete bürünmüş bedeninin kalıbı olmaması durumundan bir kez daha etkilenmeden edemedim. Tranque kaburgalarının en büyüğü, ortadaki kaburgalardan biri, balığın hayattayken en derin olan kısmında bulunuyordu. Şimdi, bu balinanın ete bürülü gövdesinin en büyük derinliği en az dört metre olmuş olmalıydı; oysa, buna tekabül eden kaburga ancak iki buçuk metrenin az üzerindeydi. Yani bu kaburga, o kısmın canlıykenki büyüklüğü hakkında ancak yarı yarıya doğru bir fikir iletiyordu. Ayrıca, bir şekilde, şimdi sadece çıplak bir belkemiği gördüğüm yerde, bir zamanlar bütün bunlar, et, adale, kan ve bağırsaklardan oluşan tonlarca ek kütleyle sarmalanmıştı. Dahası, geniş yüzgeçlerin yerine, burada sadece birkaç düzensiz eklem görüyordum; ağır ve görkemli, ama kemiksiz kuyruk kanatlarının yerindeyse mutlak bir boşluk!

O halde, diye düşündüm, seyahat etmemiş, ürkek bir insanın bu harikulade balinayı sadece bu huzurlu ormana serili olan küçülmüş, ölü iskeletini dikkatle inceleyerek doğru anlamaya çalışması ne kadar beyhude ve aptalca. Hayır. Tam olarak ete bürülü balina ancak en hayati tehlikelerin ortasında, ancak onun öfkeli kuyruğunun girdap gibi dönüşlerinin menzili içinde, ancak derin, sınırsız denizin üzerinde hakikaten ve canlı olarak anlaşılabilir.

Ama belkemiği. Ona gelince, onu incelememizin en iyi yolu, bir vinçle kemiklerini üst üste yığmaktır. Çabucak gerçekleştirilebilecek bir girişim değildir bu. Ama şimdi bunu yaptığımıza göre, bu belkemiği Pompey'in dikilitaşına[1] çok benziyor.

Toplam kırk küsur omur var ve iskelette bunlar birbirine kenetlenmiş değil. Çoğunlukla Gotik çan kulelerindeki ko-

1 İskenderiye'deki kadim bir dikilitaş. (ç.n.)

caman, boğumlu bloklar gibi duruyor, sağlam, ağır duvarcılık katmanları oluşturuyorlar. Ortalarda bulunan en büyüğü, doksan santime yakın bir genişliğe ve yüz yirmi santimi aşkın bir derinliğe sahip. Belkemiğinin incelerek kuyruğa dönüştüğü yerdeki en küçüğüyse sadece beş santim genişliğinde ve beyaz bir bilardo topunu andırıyor. Daha da küçüklerinin olduğu, ama misket oynamak için onları çalmış olan bazı küçük yamyam yumurcakların, rahibin çocuklarının, bunları kaybettiği söylendi bana. En muazzam canlıların omurgaları bile incele incele sonunda çocuk oyuncağı haline geliyor işte.

CIV. Bölüm

Fosil Balina

Balina muazzam cüssesiyle bize, geliştirilebilecek, genişçe açıklanabilecek ve genel olarak etraflıca anlatılabilecek son derece uygun bir tema sağlar. İsteseniz de onu özetleyemezsiniz. Yalnız en büyük boyutlu sayfalarda anlatılmaya layıktır o. Soluma deliğinden kuyruğuna kadar kaç yüz metre geldiğini ve bel çevresinin kaç yarda olduğunu bir kez daha söylemeyelim; sadece bir hat gemisinin bodrumunda, en alt güvertede kangallanmış duran muazzam halatlar ve palamarlar gibi onun içinde yatan bağırsaklarının devasa kıvrımlarını düşünün.

Bu Leviathan'la uğraşmayı üstlenmiş olduğuma göre, kanındaki en küçük ilkel özleri bile gözden kaçırmayarak ve onu bağırsaklarının en son büklümüne kadar uzun uzadıya anlatarak, bu girişimde her bakımdan ayrıntılı davrandığımı kanıtlamam uygun olur. Alışkanlıkları ve anatomisiyle ilgili mevcut özelliklerinin çoğu bakımından onu zaten tasvir etmiş bulunuyorum; şimdi geriye onu arkeolojik, fosilsel ve Nuh tufanından öncesine yönelik bir bakış açısıyla mercek altına almak kalıyor. Leviathan'dan başka herhangi bir yaratığa –bir karıncaya ya da pireye– uygulandığında,

haklı olarak böyle görkemli terimlerin layığından fazla şatafatlı olduğu düşünülebilir. Ama konu Leviathan olduğunda durum değişir. Bu serüvene, sözlüğün en ağır kelimeleri altında sendeleyerek girişmeye mecburum. Ve bu noktada söyleyeyim ki, bu denemeler sırasında ne zaman bir sözlüğe başvurmak gerekse, her defasında, bu amaç için özel olarak satın aldığım, Johnson'ın dörtlük bir baskısını kullandım; çünkü o ünlü lügat yazarının sıradışı kişisel cüssesi, onu benim gibi bir balina yazarının kullanacağı bir lügati derlemeye daha uygun kılıyordu.

Konusu sıradan gibi görünse de, bununla yücelen ve taşan yazarları sık sık duyarız. O halde, bu Leviathan hakkında yazarken ben nasıl oluyorum? El yazım ben farkına varmadan büyüyerek pankart boyutlarına ulaşıyor. Kalem olarak bana bir akbaba tüyü verin! Hokka olarak Vezüv Yanardağı'nın kraterini verin bana! Dostlar, kollarımı tutun! Çünkü sırf bu Leviathan'la ilgili düşüncelerimi kaleme alma eylemiyle, kollarım beni yoruyor ve ilerilere uzanan, geniş kapsamlılıklarıyla beni güçsüz bırakıyorlar; sanki fen bilimlerinin bütün alanını ve geçmiş, şimdiki ve gelecek tüm balina, insan ve mamut nesillerini, ayrıca yeryüzünde ve varoşları da dâhil olmak üzere, baştan başa bütün kâinatta, hükümranlık alanının tüm dönen manzaralarını içermek istermiş gibiler. Geniş ve bereketli bir temanın meziyeti işte böyledir ve bu kadar büyütücüdür! Biz genişler ve onun hacmine ulaşırız. Kudretli bir kitap üretmek için, kudretli bir tema seçmelisiniz. Pire hakkında hiçbir zaman büyük ve kalıcı bir kitap yazılamaz, birçokları bunu yapmaya çalışmış olsa da.

Fosil balinalar konusuna girmeden önce, sair zamanlarımda bir duvarcı ve ayrıca büyük bir hendek, kanal ve kuyu kazıcısı, şarap mahzeni, bodrum ve her türlü sarnıç kazıcısı olmuş olduğumu belirterek, bir jeolog olarak itimatnamemi sunuyorum. Aynı şekilde, giriş kabilinden, okuyucuya hatırlatmak isterim ki, daha önceki jeolojik katmanlarda

şimdi soyu neredeyse tamamen tükenmiş olan canavarların fosilleri bulunduğu halde, Tersiyer[1] oluşumlar denen şeylerin içinde sonradan ortaya çıkan kalıntılar, tarih öncesi yaratıklarla, uzak atalarının Nuh'un gemisine binmiş olduğu söylenen yaratıklar arasındaki bağlayıcı, ya da en azından önü kesilen halkalarmış gibi görünmektedir; şimdiye kadar keşfedilen bütün fosil balinalar, yüzeysel oluşumlardan önceki son dönem olan Tersiyer döneme aittir. Ve bunlardan hiçbiri şimdiki zamanın bilinen herhangi bir türünün tanımına tam olarak tekabül etmese de, genel açılardan bunlara, memeli deniz hayvanı olarak sınıflandırılmalarını haklı çıkarmaya yetecek kadar yakındırlar.

Geçen otuz yıl içinde, çeşitli aralıklarla, Alplerin eteklerinde, Lombardia'da, Fransa'da, İngiltere'de, İskoçya'da ve Louisiana, Mississippi ve Alabama eyaletlerinde, Âdem öncesi balinalara ait kopuk, kırık fosiller, bunların kemiklerinden ve iskeletlerinden parçalar bulunmuştur. Böyle kalıntıların daha ilginç olanlarından bazıları, 1779 yılında, Paris'te, neredeyse doğrudan doğruya Tuileries Sarayı'na açılan kısa bir sokak olan Rue Dauphine'de, topraktan çıkarılmış bir kafatası parçası; ve Napoléon zamanında, Antwerp'in muazzam rıhtımlarında hafriyat yaparken topraktan çıkarılmış kemiklerdir. Cuvier bu parçaların hiç bilinmeyen bazı Leviathan türlerine ait olduğunu beyan etmiştir.

Ama tüm memeli deniz hayvanı kalıntıları arasında büyük bir farkla en harikulade olanı, 1842 yılında, Alabama'da, Yargıç Creagh'nın plantasyonunda bulunan, soyu tükenmiş bir canavarın neredeyse noksansız, muazzam iskeletiydi. O civardaki dehşete kapılmış, safdil köleler bunu cennetten kovulan meleklerden birinin kemikleri sanmıştı. Alabama'daki doktorlar bunun kocaman bir sürüngen olduğunu beyan etmişler ve ona Basilosaurus adını bahşetmişlerdi. Ama bundan alınan bazı örnek kemikler,

1 Üçüncü Jeolojik Devir'e ait. (ç.n.)

denizin öteki tarafına, İngiliz anatomist Owen'a götürüldüğünde, bu sözde sürüngenin bir balina olduğu, ama tükenmiş bir türden olduğu ortaya çıkmıştı. Bu kitapta defalarca tekrar edilen, balinanın iskeletinin, tam donanımlı gövdesinin biçimi hakkında pek az ipucu sağladığı gerçeğinin kaydadeğer bir örneklemesidir bu. Böylece Owen bu canavarı Zeuglodon olarak yeniden adlandırmış ve Londra Jeoloji Cemiyeti'nin huzurunda okuduğu tezinde, esasında onun, yerkürenin mutasyonlarının ortadan kaldırdığı en olağanüstü yaratıklardan biri olduğunu beyan etmişti.

Hepsi şu anda var olan deniz canavarı cinslerine kısmi benzerliklerle nitelenen, ama öte yandan, aynı zamanda, onlardan hesapsızca daha kıdemli olan, yok olmuş tarih öncesi Leviathanlara da benzer yakınlıklar taşıyan bu muazzam Leviathan iskeletlerinin, kafataslarının, dişlerinin, çenelerinin, kaburgalarının ve omurlarının arasında durduğum zaman, bir sel beni geriye, zamanın başlamış olduğunun söylenebileceğinden bile önceki o olağanüstü döneme taşıyor; çünkü zaman insanla başlamıştır. Orada Saturn'ün[2] gri kaosu beni kaplıyor ve şimdi tropikal bölge olan yerleri, sıkışık buz kalelerinin kıskaca aldığı ve bu dünyanın çevresinin tüm 25.000 milinde, yaşamaya elverişli bir karış toprağın bile görülmediği o kutup sonsuzlukları, hayal meyal gözüme ilişerek beni titretiyor. O zamanlar bütün dünya balinanındı; ve yaratılışın kralı olarak, And Dağları'nın ve Himalayalar'ın şimdiki hatlarında izini bıraktı. Kim Leviathan'ınki gibi bir soy ağacı gösterebilir? Ahab'in zıpkını firavunlarınkinden daha eski bir kanı akıtmıştı. Ona kıyasla, Metuşelah[3] okul çocuğu gibi görünüyor. Arkama bakıp Sam'la[4] el sıkışıyorum. Balinanın tarifsiz dehşetlerinin bu Musa öncesi, kökensiz mevcudiyeti içime korku salıyor, ki o, tüm zamandan önce var olduğuna

2 Yunan tanrısı Kronos'un Roma mitolojisindeki karşılığı; Zeus'un baş tanrı olmak için devirdiği Titan. (ç.n.)

3 *Eski Ahit*'e göre 969 yaşına kadar yaşamış bir adam. (ç.n.)

4 Nuh'un oğlu; *İncil*'e göre 500 yaşına kadar yaşamıştır. (ç.n.)

göre, bütün medeni çağlar sona erdikten sonra da mutlaka var olmaya devam edecektir.

Ama bu Leviathan yalnız tabiatın matbaa plakalarına Âdem öncesi izlerini vurmuş, kireçtaşlarında ve kalkerli killerde kadim büstünü miras bırakmış değildir; antiklikleri sebebiyle fosil olarak görülmeye hak kazanan Mısır tabletlerinin üzerinde onun yüzgecinin aşikâr damgasını buluruz. Elli yıl kadar önce, büyük Denderah Tapınağı'nın[5] bir bölmesinde, granit tavanda, çağdaş gökkürelerinin üzerindeki grotesk figürlere benzeyen, insan başlı atlarla, kartal başlı, aslan gövdeli ejderhalarla ve yunuslarla dolu, yontulmuş ve boyanmış bir yıldız haritası keşfedildi. Aralarında, eski zamanlarda olduğu gibi, yaşlı Leviathan süzülüyordu; Kral Süleyman beşikte sallanmadan yüzyıllar önce oradaydı ve o yıldız haritasında yüzüyordu.

Eski Berberî Sahili seyyahı saygıdeğer John Leo'nun kaydetmiş olduğu, balinanın, kendi tufan sonrası kemiksel gerçekliğinde, antikliğinin başka bir tuhaf kanıtı da ihmal edilmemeli.

"Deniz kıyısından çok uzak olmayan bir yerde, mertekleri ve kirişleri balina kemiklerinden yapılmış bir tapınakları var; çünkü o sahile sık sık devasa boyutlarda ölü balinalar vuruyor. Sıradan halk, Tanrı'nın bu tapınağa bahşetmiş olduğu gizli bir güçten dolayı, onun önünden geçen hiçbir balinanın ani bir ölümden kurtulmayacağına inanıyor. Ama işin aslı şu ki, tapınağın her iki yanında denize doğru iki mil uzanan ve onlara rast geldiklerinde balinaları yaralayan kayalar var. İnanılmaz uzunlukta bir balina kaburgasını bir mucize olarak saklıyorlar ve bombeli kısmı yukarı gelecek şekilde yerde duran bu kaburga, deve sırtındaki bir adamın bile tepesine erişemeyeceği bir kemer oluşturuyor. Bu kaburganın," (diyor John Leo), "ben onu görmeden önce yüz yıl orada durmuş olduğu söyleniyor. Tarihçileri,

5 Mısır'daki Dendera tapınak kompleksi. (ç.n.)

Muhammed'i önceden haber veren bir kâhinin bu tapınaktan geldiğini doğruluyorlar ve bazıları ısrarla balinanın, tapınağın tabanında Yunus Peygamber'i içinden çıkarmış olduğunu iddia ediyor."

Seni Afrika'daki bu balina tapınağında bırakıyorum okuyucu; eğer Nantucketlıysan ve balinacıysan, orada sessizce ibadet edersin.

CV. Bölüm

Balinanın Cüssesi Küçülüyor mu?.. Onun Sonu mu Gelecek?

Bu Leviathan, sonsuzlukların membalarından çıkıp debelenerek üzerimize doğru geldiğine göre, nesillerinin uzun seyrinde, atalarının başlangıçtaki cüssesine nazaran küçülmüş olup olmadığının sorulması yerindedir.

Ama araştırmalar sonucunda, bugünün balinalarının, insandan önceki ayrı bir jeolojik dönemi kapsayan Tersiyer sistemde fosilleşmiş kalıntıları bulunan balinalardan boyut olarak üstün olduklarını görmekle kalmıyor, o Tersiyer sistemde bulunan balinalar arasında, bunun daha sonraki formasyonlarına ait olanların, öncekilere ait olanlardan daha büyük olduğunu keşfediyoruz.

Şimdiye kadar ortaya çıkarılmış tüm Âdem öncesi balinalar arasında büyük bir farkla en irisi, geçen bölümde sözü edilen Alabama balinasıdır ve o da iskelet olarak yirmi metreden daha az bir uzunluktaydı. Oysa daha önce gördük ki, şerit metre, zamanımızın büyük boy bir balinasının iskeleti için yirmi iki metre vermektedir. Ve balinacıların ağzından, yakalandığı zaman boyu otuz metreye yakın balinalar tutulmuş olduğunu duydum.

Ama şimdinin balinaları boyut olarak önceki tüm jeolojik devirlerin balinalarına göre bir ilerleme gösteriyor olsa da, Âdem zamanından beri küçülmüş olamazlar mı?

Plinius gibi beyefendilerin ve genel olarak kadim doğa bilimcilerin açıklamalarına itibar edeceksek, bu sonuca varmalıyız elbette. Çünkü Plinius bize hektarlarca canlı cüsse içeren balinalardan, Aldrovandus[1] ise boyu iki yüz kırk metre gelen başkalarından söz eder... halat bükülen sundurmalar ve Thames tünelleri büyüklüğünde balinalar! Ve Cooke'un[2] doğa bilimcileri Banks ile Solander'in zamanında bile, Bilimler Akademisi'nin Danimarkalı bir üyesinin, bazı İzlanda balinalarını (*reydan-siskur*'ları, yani buruşuk göbeklileri) yüz yirmi yarda, yani yüz sekiz metre olarak kaydettiğini görüyoruz. Fransız doğa bilimci Lacepede ise, ayrıntılı balina tarihçesinde, çalışmasının en başlarında (sayfa 3), gerçek balinayı yüz metre olarak kaydeder. Ve bu çalışma MS 1825 gibi ileri bir tarihte yayımlanmıştır.

Ama bir balinacı bu hikâyelere inanır mı? Hayır. Bugünün balinası Plinius'un zamanındaki kadar büyüktür. Ve eğer bir gün Plinius'un olduğu yere gidersem, balinacılıkta ondan ileri olan ben, ona böyle söylemeye cüret edeceğim. Çünkü bu işin nasıl olduğunu anlamıyorum; Plinius daha doğmadan binlerce yıl önce gömülmüş Mısır mumyaları, tabutlarının içinde, ayakkabısız haliyle bugünkü bir Kentuckyli kadar uzun boylu değilken; ve en eski Mısır ve Ninova tabletlerine yontulmuş sığırlar ve diğer hayvanlar, çizilmiş oldukları nispi oranlarla, Smithfield'ın[3] ahırda beslenen soylu, değerli sığırlarının boyut olarak firavunun şişman ineklerinin en semizlerine eşit olmakla kalmayıp, onları büyük bir farkla geçtiklerini aynı derecede net bir şekilde kanıtlarken; bütün bunlara rağmen, tüm hayvanlar arasında yalnız balinanın küçülmüş olduğunu kabul etmeyeceğim.

1 Ulisse Aldrovandi (1522-1605) İtalyan doğa bilimci. (ç.n.)

2 Kaptan James Cooke (1728-1779) Britanyalı kâşif. (ç.n.)

3 Londra'daki ünlü bir et pazarı. (ç.n.)

Ama geriye bir soru daha kalıyor; daha derin Nantucketlıların sık sık gündeme getirdiği bir soru. Artık Bering boğazlarına ve dünyanın en uzak gizli çekmecelerine ve dolaplarına nüfuz eden balina gemilerinin direk başlarındaki, neredeyse her şeye vâkıf olan gözetleme yerlerine bakılırsa; ve tüm kıta sahillerinde fırlatılan binlerce zıpkın ve mızrağa bakılırsa; tartışmalı nokta, Leviathan'ın böyle geniş kapsamlı bir takibe ve böyle amansız bir tahribata uzun süre dayanıp dayanamayacağıdır; yoksa sonunda sulardan kökü kazınacak ve son insan gibi son balina da son piposunu tüttürüp, çıkardığı son dumanla birlikte kendisi de buhar olup gidecek midir?

Hörgüçlü balina sürülerini hörgüçlü bizon sürüleriyle karşılaştırınca, ki daha kırk yıl önce bunların on binlercesi Illinois'un ve Missouri'nin bozkırlarına yayılıyor ve şimdi nazik komisyoncuların size santimi bir dolardan arazi sattıkları, büyük, kalabalık nehir kentlerinin olduğu yerlerde demir yelelerini sallıyor, gök gürültüleriyle dolu kaşlarını çatıyorlardı; böyle bir karşılaştırma, avlanan balinanın artık soyunun hızla tükenmesinden kurtulamayacağını gösteren karşı konulmaz bir argüman sağlıyormuş gibidir.

Ama bu meseleye her ışık altında bakmalısınız. Bir ömür bile olmayan, gayet kısa bir zaman önce, Illinois'daki bizon nüfusunun, şu anda Londra'daki insan nüfusundan fazla olduğu ve günümüzde bütün o yörede onlardan geriye bir tek boynuz ya da toynak kalmamış olduğu halde; ve bu hayret verici imhanın sebebi insanın mızrağı olduğu halde; yine de, balina avının son derece farklı niteliği, Leviathan için böylesine utanç verici bir sona kesinlikle imkân tanımaz. Bir gemide kırk sekiz ay boyunca ispermeçet balinası kovalayan kırk adam, sonunda eve kırk balığın yağını taşıyabilirlerse, gayet iyi bir iş çıkarmış olduklarını düşünür ve Tanrı'ya şükrederler. Oysa Batı'nın eski Kanadalı ve Kızılderili avcılarının ve tuzakçılarının zamanında, günbatımlarında hâlâ güneşlerin

doğduğu Uzak Batı bir yaban ve bir bakireyken, gemide seyretmek yerine ata binmiş olan aynı sayıda mokasenli adam, aynı sayıda ay boyunca, kırk değil, kırk binin üzerinde bizon öldürmüş olurlardı; eğer gerek olsaydı, istatistik halinde ifade edilmiş olabilecek bir olgudur bu.

Geçmiş yıllarda (diyelim, geçen yüzyılın son kısmında) küçük sürüler halindeki bu Leviathanlarla şimdikinden çok daha sık karşılaşılıyor olması ve sonuçta av seferlerinin bu kadar uzatmalı olmayıp, aynı zamanda çok daha kazançlı olmuş olması da, doğru bir şekilde düşünüldüğünde, örnek olarak ispermeçet balinasının soyunun gitgide tükeniyor olduğunu destekleyen bir argüman gibi görünmemektedir. Çünkü başka bir yerde de bahsedildiği gibi, bu balinalar, bazı emniyet kaygılarının etkisiyle, artık denizlerde muazzam kervanlar halinde yüzmektedir, öyle ki, başka günlerin dağınık bireyleri, çiftleri, küçük ve büyük sürüleri artık büyük ölçüde kümeleşerek, engin, ama birbirinden uzak, ender rastlanan ordular haline gelmişlerdir. Hepsi bu. Ve balina kemiği balinası denen tür önceki yıllarda onlarla dolup taşan birçok av sahasına artık sık uğramadığı için bu türün de düşüşe geçmiş olduğunu düşünmek de aynı derecede hatalı görünüyor. Çünkü yalnızca çıkıntılardan burunlara kaçmalarına sebep olunuyor; ve eğer bir sahil artık onların püskürtüleriyle şenlendirilmiyorsa, emin olun ki, başka ve daha ücra bir kumsal son zamanlarda o alışılmadık manzarayla irkilmiştir.

Üstelik, son sözü edilen bu Leviathanlarla ilgili olarak, bunların insan eliyle ebediyen zapt edilemeyecek iki sağlam kalesi vardır. Ve mesafeli İsveçlilerin, vadilerinin işgal edilmesi üzerine dağlarına çekilmiş oldukları gibi; avlanmaya çalışılarak orta denizlerin ovalarından ve düzlüklerinden uzaklaştırılan balina kemiği balinaları, sonunda kutuplardaki hisarlarına gidip, oradaki en uzak, camsı bariyerlerin ve duvarların altına dalarak, buzlu çayırların ve yüzen buz

levhalarının arasında yüzeye çıkabilir ve ebedî bir aralık ayının büyülü âleminde, insanın tüm kovalamalarına meydan okuyabilir.

Ama bir kaşalota[4] karşılık bu balina kemiği balinalarından belki elli tanesi zıpkınlandığından, bazı başaltı filozofları bu mutlak tahribatın onların taburlarını daha şimdiden çok ciddi bir ölçüde küçültmüş olduğuna hükmetmişlerdir. Ama bir süredir kuzeybatı sahillerinde yalnız Amerikalılar her yıl bu balinaların 13.000'i aşkın adedini öldürmekte olduğu halde; bu durumu bile bu meselede muhalif bir argüman olarak hemen hemen önemsiz kılan faktörler vardır.

Yerkürenin bu daha devasa yaratıklarının nüfus çokluğu konusunda biraz şüpheci olmak gayet doğal olsa da, Goa[5] tarihçisi Harto,[6] Siyam kralının bir av sırasında 4.000 fil yakaladığını, o yörelerde fillerin, ılıman iklimlerdeki sığır sürüleri kadar sayısız olduğunu söylediğinde, ona ne diyeceğiz? Ve eğer şimdi binlerce yıldır, Semiramis,[7] Poros,[8] Annibal[9] ve Doğu'nun birbirini izleyen bütün hükümdarları tarafından avlanmış olan bu filler... eğer bunlar orada hâlâ büyük sayılar halinde yaşamaya devam ediyorsa, içinde serbestçe dolaşabileceği, tüm Asya'nın, kuzey ve güney Amerika'nın, Avrupa ve Afrika'nın, Avustralya'nın ve denizin tüm adalarının toplamının tam iki katı büyüklüğünde bir çayıra sahip olan büyük balinanın haydi haydi her türlü avlanmadan daha uzun ömürlü olabileceğinden kuşku duymak için hiçbir sebep yokmuş gibidir.

Ayrıca, şunu göz önüne almalıyız ki, balinaların farz olunan çok uzun ömürlülüklerinden, muhtemelen bir yüz-

4 İspermeçet balinası. (ç.n.)

5 Hindistan'ın batı sahilinde bir eyalet. (ç.n.)

6 Garcia de Orta (1501-1568); engizisyon döneminde İspanya'dan kaçarak Hindistan'a yerleşen Musevi bir hekim. (ç.n.)

7 Kadim bir Asur kraliçesi. (ç.n.)

8 Hindistan'ın Pencab eyaletinin kadim bir hükümdarı. (ç.n.)

9 Kadim Kartaca'nın (bugünkü Tunus) fillerle Alpler'i geçen kumandanı. (ç.n.)

yıl veya daha fazla bir yaşa erişiyor olmalarından dolayı, herhangi bir zaman diliminde birkaç ayrı yetişkin nesil aynı anda yaşıyor olmalı. Bunun ne demek olduğuna dair bir fikir edinmek için yaratılışın tüm mezarlıklarının, kabristanlarının ve aile mezar mahzenlerinin, yetmiş beş yıl önce hayatta olan tüm erkeklerin, kadınların ve çocukların bedenlerini canlı olarak geri verdiğini hayal etmek ve bu sayısız kalabalığı yerkürenin şu andaki insan nüfusuna eklemek yeterli olacaktır.

Bu yüzden, bütün bu şeylerden dolayı, birey olarak alındığında ne kadar dayanıksız olsa da, tür olarak balinayı ölümsüz sayıyoruz. Kıtalar su yüzüne çıkmadan önce denizlerde yüzüyordu o; bir zamanlar, şimdi Tuileries'nin, Windsor Sarayı'nın ve Kremlin'in bulunduğu yerlerin üzerinde yüzüyordu. Nuh'un tufanında Nuh'un gemisini hakir gördü o; ve eğer bir gün tufan, Hollanda'da olduğu gibi, sıçanlarını öldürmek üzere dünyayı tekrar su altında bırakacak olursa, o zaman ebedî balina yine de hayatta kalacak ve ekvatordaki taşkının doruğunda şahlanarak köpüklü meydan okuyuşunu göklere püskürtecek.

CVI. Bölüm

Ahab'in Bacağı

Kaptan Ahab Londra gemisi Samuel Enderby'yi aceleyle terk ederken, kendi şahsına karşı da biraz şiddet uygulamıştı. Filikasının bir oturak tahtasına öyle bir enerjiyle inmişti ki, kemik bacağı aldığı darbeyle neredeyse parçalanacaktı. Ve kendi güvertesine ve oradaki kendi mil deliğine ulaştıktan sonra, dümenciye ivedi bir emir vermek üzere öyle bir hararetle döndü ki (her zamanki gibi, onun yeterince kararlı bir şekilde dümen tutmayışıyla ilgili bir emirdi bu); o zaman, zaten sarsılmış olan kemik, ek olarak öyle bir bükülmeye ve burkulmaya uğradı ki, hâlâ yekpare ve görünüşe göre sağlam olduğu halde, Ahab onun tümüyle güvenilir olmadığına hükmetti.

Ve aslında, Ahab'e hâkim olan tüm pervasızlığa rağmen, zaman zaman, kısmen üzerinde durduğu ölü kemiğin durumuna dikkatle itina etmesi pek şaşırtıcı görünmüyordu. Çünkü Pequod'un Nantucket'tan yelken açmasından kısa bir süre önce bir gece, yerde yüzükoyun ve bilinçsiz bir halde yatarken bulunmuştu; bilinmeyen ve anlaşılmaz, akıl almaz görünen bir kaza sonucunda, kemik uzvu öyle bir şiddetle yerinden çıkmıştı ki bir kazık gibi kasığına çarpmış ve onu

neredeyse delmişti; bu azap verici yaranın tümüyle iyileşmesi de son derece zor olmuştu.

O sırada saplantılı aklına, o anda çektiği tüm ıstırabın, doğrudan doğruya daha önceki bir acıdan kaynaklandığı da gelmemiş değildi; ve bataklıkların en zehirli sürüngeninin, koruların en tatlı ötücü kuşu kadar kaçınılmaz bir şekilde soyunu sürdürdüğü gibi, tüm acıklı hadiselerin, her mutlulukla aynı derecede, doğal bir şekilde benzerlerini peydahladığını ayan beyan görüyormuş gibiydi. Evet, aynı dereceden de fazla, diye düşünüyordu Ahab; Elem'in hem ecdadı hem de ahfadı, Sevinç'in ecdadından ve ahfadından daha ilerilere kadar uzandığına göre. Çünkü şuna değinmesek bile: Kutsal kitabın bazı öğretilerinden çıkarılabileceği gibi, buradaki bazı doğal zevklerin öteki dünyaya kalacak çocukları olmayacağı, aksine, bu zevklerin arkasından, sevinç-çocuklarından yoksunluğun, işte o cehennem umutsuzluğunun geleceğine; oysa bazı kabahatli fâni acıların mezarın ötesinde hâlâ, bereketli bir şekilde, ebediyen ilerleyen elem nesilleri peydahlayacaklarına; buna hiç değinmesek bile, işin daha derin bir analizinde yine de bir eşitsizlik varmış gibidir. Çünkü, diye düşünüyordu Ahab, en yüce dünyevi mutlulukların içinde bile daima onları anlamsızlaştıran belli bir bayağılığın gizlendiği, oysa temelde, bütün kalp ağrılarında mistik bir anlam ve önem olduğu ve acının bazı insanlara baş meleklere özgü bir ihtişam bahşettiği gibi; bunların sebatla takip edilen izleri de, çıkarılacak aşikâr sonucu yalanlamaz. Bu yüce fâni acıların şeceresini izlemek, sonunda bizi tanrıların ebeveynsiz ilk nesillerinin arasına taşır; öyle ki, saman üreten tüm o sevinçli güneşlere ve usulca zil çalan yuvarlak hasat aylarına rağmen, şunu kabul etmeye mecbur kalırız: tanrıların bile sonsuza kadar sevinçli olmadıklarını. İnsanın alnındaki o silinmez, hüzünlü doğum lekesi, imza sahiplerindeki kederin damgasından başka bir şey değildir.

Farkında olmadan burada, belki de önceden, belirli bir şekilde açıklanması daha uygun olabilecek bir sır açığa vurulmuştur. Ahab'le ilgili başka birçok ayrıntının yanı sıra, belli bir dönemde, Pequod'un yola çıkışının hem öncesinde hem de sonrasında, neden Büyük Lama'ya[1] benzer bir dışlayıcılıkla kendini saklamış olduğu ve o zaman aralığında âdeta ölülerin mermer meclisinde suskun bir sığınak aradığı, bazıları için hep bir muamma olarak kalmıştı. Kaptan Peleg'in bu iş konusunda etrafa yaydığı sebep hiçbir şekilde yeterli görünmüyordu; gerçi aslında, Ahab'in daha derin yanı hakkındaki her ifşaat, açıklayıcı bir ışıktan ziyade anlamlı bir karanlık mahiyetinde oluyordu. Ama sonunda her şey açığa çıktı; en azından bu mesele. Geçici münzeviliğinin temelinde o korkunç talihsizlik yatıyordu. Ve yalnız bu da değil, herhangi bir sebeple ona daha engelsiz bir yaklaşımın ayrıcalığına sahip olan, karadaki o daima daralan, azalan camia için; o ürkek camia için, yukarıda değinilen ve Ahab'in açıklamayı karamsarca reddettiği kaza, kısmen ruhlar ve iniltiler âleminden türetilen dehşetlerle donanmıştı. Öyle ki, ona olan düşkünlüklerinden dolayı hepsi, ellerinden geldiği kadarıyla bu haberi başkalarından saklamak için gizlice anlaşmıştı; ve bu yüzdendi ki, ancak hatırı sayılır bir süre geçtikten sonra Pequod'un güvertelerinde duyuldu bu.

Ama nasıl olursa olsun; havadaki görünmeyen, anlaşılmaz ruhani meclisin, ya da ateşin kindar prensleri ve hükümdarlarının, dünyevi Ahab'le bir alakaları olsun ya da olmasın, bacağıyla ilgili o anki meselede o, basit, pratik yöntemlere başvurdu: Marangozu çağırdı.

Ve o görevli karşısında belirdiği zaman ona, gecikmeden yeni bir bacak yapmaya koyulmasını emretti; kaptan yardımcılarınaysa, en sağlam, en temiz dokulu malzemenin dikkatle seçilmesini garantiye almak için ona, yolculukta

1 Tibet'in Budist hükümdarı. O zamanlar Avrupalıların Tibet'e girmesi yasaktı. (e.n.)

şimdiye kadar biriktirilmiş tüm (ispermeçet balinası) çene kemiği topuz ve kirişlerinin temin edilmesi talimatını verdi. Bu yapıldıktan sonra marangoz, bacağı o gece tamamlaması ve kullanımdaki güvenilmez bacağa ait olanlardan bağımsız olarak, bu bacak için gereken tüm aksesuarları sağlaması emrini aldı. Ayrıca geminin demirci ocağının, ambardaki geçici ataletinden kurtarılıp yukarı çıkarılması emredildi ve işi hızlandırmak için demirciye, ihtiyaç duyulabilecek her türlü demir tertibatın imalatına derhal başlaması buyruldu.

CVII. Bölüm

Marangoz

Bir sultan gibi Satürn'ün ayları arasına oturup, üstün, soyutlanmış insanı tek başına ele alın; bir harika, bir ihtişam ve bir elem gibi görünür o. Ama aynı noktadan, kitle halinde insanoğlunu ele alırsanız, çoğunlukla, hem aynı zamana ait hem de kalıtım yoluyla gelen gereksiz kopyalardan ibaret bir grup gibi görünürler. Ama Pequod'un marangozu son derece gösterişsiz olduğu ve o üstün, insani soyutlamanın bir örneğini sunmaktan çok uzak olduğu halde, kesinlikle bir kopya değildi; dolayısıyla, şimdi şahsen bu sahneye çıkıyor.

O, denize açılan tüm gemi marangozları ve özellikle balina teknelerine mensup olanlar gibi, doğaçlama ve pratik belli bir ölçüde, kendininkine paralel birçok zanaatta ve meslekte de benzer şekilde deneyim sahibiydi; çünkü marangozun uğraşı, yardımcı malzeme olarak ahşapla az çok ilgili olan tüm o sayısız el sanatının kadim ve dallanan gövdesidir. Ama yukarıdaki genelleyici yorumun onun için de geçerli olmasının yanı sıra, Pequod'un bu marangozu, vahşi ve uzak denizlerde üç dört yıllık bir yolculuktan sonra büyük bir gemide sürekli olarak tekrarlanan o bin tane isimsiz mekanik krizde de fevkalade becerikliydi. Çünkü sıradan

görevlerde, delinmiş filikaları, zedelenmiş gönderleri onarmada, palaları biçimsiz kürekleri yeniden şekillendirmede, güverteye lomboz, ya da yan döşeme tahtalarına yeni ağaç çivileri takmada ve kendi özel işiyle daha doğrudan doğruya ilgili muhtelif başka meselelerdeki atikliği bir yana; ayrıca, hem faydalı hem de keyfî, birbirine zıt her türlü beceride de tereddütsüzce mahirdi.

Böylesine çok yönlü olan çeşitli rollerini icra ettiği tek görkemli sahne, mengene tezgâhıydı; farklı boylarda ve hem demirden hem de tahtadan yapılma birkaç mengeneyle donatılmış, uzun, kaba, ağır bir masaydı bu. Geminin bordasında bir balinanın bulunduğu zamanlar dışında bu tezgâh daima, kaynatma tesisinin arkasına dayanacak şekilde, enlemesine, gemiye sıkıca bağlı olurdu.

Bir armadora çeliğinin, deliğine kolayca sokulamayacak kadar büyük olduğu görülsün: Marangoz onu daima hazır olan mengenelerinden birine oturtur ve derhal törpüleyerek küçültür. Tuhaf tüyleri olan kaybolmuş bir kara kuşu tesadüfen gemiye konsun ve tutsak edilsin: Marangoz gerçek balina kemiğinden pürüzsüzce tıraşlanmış çubuklar ve ispermeçet balinası kemiğinden enine kirişlerle ona pagodaya benzeyen bir kafes yapar. Bir kürekçi bileğini burksun: Marangoz yumuşatıcı bir losyon hazırlar. Stubb bütün küreklerinin palalarına parlak kırmızı yıldız resimleri yapılmasını arzu etsin: Marangoz her bir küreği büyük tahta mengenesine vidalayarak simetrik bir şekilde takımyıldızı nakşeder. Bir denizci köpekbalığı kemiğinden küpe takmaya heves etsin: Marangoz onun kulaklarını deler. Bir başkasının dişi ağrısın: Marangoz kerpetenini çıkarır ve bir eliyle tezgâhına hafifçe vurarak ona oraya oturmasını söyler; ama zavallı adam henüz sonuçlanmamış ameliyatın acısıyla zapt edilemez bir şekilde geri kaçar; marangoz tahta mengenesinin sapını hızla döndürerek ona, eğer dişini çekmesini istiyorsa, çenesini bunun içine oturtmasını işaret eder.

İşte bu marangoz, her noktada hazır ve hepsinde aynı şekilde kayıtsız ve saygısızdı. Dişleri balina kemiği parçacıkları sayıyor, başları sadece birer gındazo bastikası[1] addediyor, adamların kendilerini ciddiye almaksızın birer bocurgat olarak görüyordu. Ama şimdi, böyle geniş bir alanda böyle çeşitli şekillerde yetenekliyken ve ayrıca içinde böyle diri bir maharet varken; bütün bunlar sıradışı canlılıkta bir zekânın alametiymiş gibi görünebilir. Ama tam olarak öyle değildi. Bu adamın en dikkat çekici yanı, kişisel olmayan bir nevi duyarsızlıktı; kişisel olmayan diyorum, çünkü bu, onu çevreleyen şeylerin sonsuzluğuna derece derece öyle bir karışıyordu ki, bütün görünür dünyada algılanabilen genel duyarsızlığın bir parçasıymış gibiydi; ki bu genel duyarsızlık, ara vermeksizin sayısız şekillerde faal olmasına rağmen, yine de ebediyen sessiz kalır ve katedraller inşa etmek için temeller kazsanız da sizi görmezden gelir. Yine de ondaki, görünüşe göre her şeye dal budak salan bir kalpsizliği de içeren, bu neredeyse korkunç duyarsızlığa, zaman zaman eski, koltuk değneğine benzer, tufandan öncesine ait, hırıltılı bir şakacılık serpiştirilmiş oluyordu ve arada sırada bunda kırlaşmış bir nüktedanlığın, Nuh'un gemisinin sakallı başüstü güvertesinde, gece yarısı nöbetinde vakit geçirmeye yarayabilecek türden bir nüktedanlığın izleri görülüyordu. Bu yaşlı marangozun ömrü boyunca bir gezgin olmuş olmasından mıydı bu; devamlı olarak oraya buraya yuvarlanması, yalnız yosun tutmamasını sağlamakla kalmayıp, o sürtünmeyle, başlangıçta üzerine yapışık küçük şeyleri temizlemiş olduğundan mıydı? Yalın bir soyutlamaydı o; bölünmemiş bir bütündü; yeni doğmuş bir bebek kadar ihlal edilmemişti; bu dünyaya ya da ötekine önceden tasarlanmış bir aidiyeti olmaksızın yaşıyordu. Ondaki bu tuhaf ihlal edilmemişliğin bir tür bilmezlik içerdiğini söyleyebilirdiniz neredeyse; çünkü sayısız zanaatında, mantık ya da içgüdüyle, ya da sırf öğretilmiş

1 Gabya çubuğunu kaldırıp indirmek için kullanılan kancalı bir blok. (ç.n.)

olduğu için, ya da bütün bunların eşit veya eşitsiz herhangi bir karışımıyla değil, daha ziyade sadece sağır ve dilsiz, içten gelen, düz bir tür süreçle çalışıyormuş gibiydi. Safi ellerini kullanan birisiydi; eğer vaktiyle bir beyni olmuş idiyse, uzun bir zaman önce parmaklarının adalelerine sızmış olmalıydı bu. Şu mantık dışı ama yine de son derece kullanışlı, *multum in parvo*,[2] Sheffield[3] icatları gibiydi; biraz şişkin olsa da, sıradan bir çakının dış görünüşüne bürünmüş olan, ama içinde yalnız çeşitli boylarda bıçaklar değil, aynı zamanda tornavidalar, tirbuşonlar, cımbızlar, çuvaldızlar, kalemler, cetveller, tırnak törpüleri, havşa matkapları bulunan icatlar gibi. Böylece, eğer amirleri marangozu bir tornavida olarak kullanmak istiyorlarsa, tek yapmaları gereken onun o parçasını açmaktı ve vida sıkıştırılmış olurdu; ya da eğer cımbız olarak kullanmak istiyorlarsa, bacaklarından tutup kaldırırlardı ve bir cımbız elde etmiş olurlardı.

Yine de, daha önce ima edildiği gibi, bu çok-aletli, aç-kapa marangoz sonuç olarak sadece robot gibi bir makine değildi. İçinde alışılmış anlamda bir ruh olmasa da, kuraldışı olarak bir şekilde bunun görevini yerine getiren incelikli bir şeyler vardı. Bu neydi, cıva özü mü, yoksa birkaç damla amonyak ruhu mu, bilinmez. Ama işte oradaydı; ve altmış yıl ya da daha uzun bir zamandır orada olmuştu. Ve işte buydu, çoğu zaman monolog halinde olmasına neden olan şey, ondaki bu anlaşılmaz, kurnaz yaşam prensibiydi; ama sadece uğuldayarak kendi kendine konuşan akılsız bir çark gibi yapıyordu bunu; ya da, daha ziyade, vücudu bir nöbetçi kulübesiydi ve orada nöbet tutan bu monologcu, uyanık kalmak için devamlı olarak konuşuyordu.

---

2 (Lat.) Az içinde çok. (ç.n.)

3 İngiltere'nin Yorkshire bölgesinde, bıçak endüstrisiyle tanınan bir kent. (ç.n.)

CVIII. Bölüm

Ahab'le Marangoz

(*Güverte... Birinci gece nöbeti.*)

(*Marangoz mengene tezgâhının önünde durmuş, iki fenerin ışığında, bacağın yapımı için mengeneye sıkıca tutturulmuş kemik kirişi faal bir şekilde törpülemektedir. Tezgâhın her tarafında kemik levhalar, deri şeritleri, tamponlar, vidalar ve her türden çeşitli aletler vardır. Baş tarafta, demircinin çalışmakta olduğu ocağın alevi görülür.*)

Lanet olsun bu törpüye ve lanet olsun bu kemiğe! Yumuşak olması gereken sert, sert olması gereken yumuşak. İşte bu haldeyiz, biz, eski çeneleri ve kavalkemiklerini törpüleyenler. Başka bir tane deneyelim. Ha, işte, bu daha iyi sonuç veriyor (*aksırır*). Hey, bu kemik tozu (*aksırır*)... e, bu (*aksırır*)... evet, bu (*aksırır*)... hey Tanrım, konuşturmuyor beni! Ölü keresteyle çalışan yaşlı bir adamın başına bu gelir işte. Canlı bir ağacı testereyle biçseniz, bu tozu yemezsiniz; canlı bir kemiği kesseniz, yine yemezsiniz (*aksırır*). Haydi, haydi, seni yaşlı demirci, bir yardım eli uzat da şu demir halkayla germe ale-

tini ver bana; biraz sonra onları kullanmaya hazır olacağım. Yapılacak bir diz eklemi olmadığı için şanslıyım (*aksırır*); bu, işi biraz karıştırabilirdi; ama basit bir kavalkemiği... a, şerbetçiotu sırığı yapmak kadar kolay bu; yalnız, üstüne iyi bir cila yapmak isterim. Zaman, zaman; zamanım olsa, şimdiye kadar salonlarda hanımefendilere reverans yapmış (*aksırır*) en düzgün bacak kadar düzgün yapardım onu. Dükkânların vitrinlerinde gördüğüm şu geyik derisi bacaklar ve baldırlar onunla boy ölçüşemezdi. Onlar su çekiyor, gerçekten; ve tabii, romatizma oluyorlar ve tıpkı canlı bacaklar gibi (*aksırır*) ilaçlı sularla ve losyonlarla iyileştirilmeleri gerekiyor. İşte; şimdi, onu kesip çıkarmadan yaşlı Moğol Hazretleri'ni çağırıp uzunluğunun iyi olup olmayacağına bakmalıyım; olsa olsa kısa gelir herhalde. Ha! İşte topuk sesi; şansımız yaver gidiyor; işte o geliyor, ya da başkası, orası kesin.

AHAB (*İlerleyerek.*)

(*Bunu izleyen sahne boyunca marangoz zaman zaman aksırmaya devam eder.*)

Evet, insan yapıcı!

Tam zamanında, efendim. Eğer kaptan lütfederse, şimdi uzunluğu işaretleyeceğim. Ölçeyim, efendim.

Bacak için ölçülmek! İyi. Eh, bu ilk defa değil. Haydi, yap! İşte; parmağını üzerinde tut. Şu seninki güçlü bir mengene, marangoz; kavrayışını bir hissedeyim. Evet, evet; biraz çimdikliyor.

Ah, efendim, kemiklerinizi kırar... dikkat edin, dikkat edin!

Korkmaya gerek yok; iyi bir kavrayış hoşuma gider; bu kaypak dünyada sıkı tutabilen bir şey hissetmek hoşuma gider be adam. Prometheus[1] ne yapıyor orada?.. Demirciyi kastediyorum... O ne yapıyor?

Şimdi germe aletini dövüyor olmalı, efendim.

---

1 Yunan mitolojisinde, kilden insan yaratan bir Titan. (ç.n.)

Doğru. Bir ortaklık bu; o, adale kısmını sağlıyor. Orada azgın, kızıl bir alev yapıyor!

Evet, efendim; bu tür ince işler için akkor gerekiyor ona.

Hım-hım. Gerekiyor, ya. İnsan yaptığını söyledikleri o eski Yunan Prometheus'un bir demirci olmasını ve onları ateşle canlandırmış olmasını çok anlamlı bir şey olarak görüyorum; çünkü ateşte yapılan bir şey gereğince ateşe ait olmalıdır; ve dolayısıyla, cehennem muhtemeldir. Kurumlar nasıl da uçuşuyor! O Yunan, Afrikalıları bu arta kalanlardan yapmış olmalı. Marangoz, o germe aletiyle işi bittiği zaman, bir çift çelik kürekkemiği dövmesini söyle ona; gemide ezici bir bohçası olan bir seyyar satıcı var.

Efendim?

Dur; Prometheus iş başındayken, arzu edilir bir modele uygun bütün bir insan ısmarlayacağım. Öncelikle, ayakkabısız olarak on beş metre boyunda; sonra, Thames Tüneli örneğine göre yapılmış bir göğüs; sonra, bir yerde kalabilmek için, kökleri olan bacaklar; sonra, bilekleri bir metre çapında kollar; hiç kalbi olmayacak, pirinçten bir alnı ve bir dönüm genişliğinde kaliteli bir beyni olacak; ve bir bakayım... dışarısını görecek gözler ısmarlayayım mı? Hayır, ama başının tepesine içeriyi aydınlatacak bir çatı penceresi koyun. İşte, siparişi al ve git.

Şimdi, neden bahsediyor ve kime söylüyor bunları acaba? Burada durmaya devam edeyim mi? (*Kendi kendine.*)

Çatı penceresi olmayan bir kubbe yapmak ancak vasat bir mimarlıktır; işte burada bir tane var. Hayır, hayır, hayır; bir fener almalıyım.

Ha, ha! Mesele bu, öyle mi? Burada iki tane var; bir tanesi bana yeter.

O hırsız yakalayıcıyı neden yüzüme sokuyorsun be adam? Yüze sokulan ışık, doğrultulan tabancalardan daha kötüdür.

O sözleri marangoza söylediğinizi sandım, efendim.

Marangoza mı? A, bu... ama hayır; burada çok düzgün ve diyebilirim ki, son derece beyefendice bir işin içindesin, marangoz; yoksa kille çalışmayı mı tercih ederdin?

Efendim? Kil mi? Kil mi, efendim? O çamurdur; biz kili hendek kazıcılara bırakıyoruz, efendim.

Bu adam dinsiz! Ne diye aksırıyorsun?

Kemik biraz tozlu, efendim.

İmayı anla, o halde; ve öldüğün zaman, asla kendini yaşayan insanların burnunun dibine gömme.

Efendim? Ha! Eh! Herhalde; evet... aman Tanrım!

Buraya bak, marangoz, zannederim kendine çok iyi, ustalıklı bir usta diyorsun, ha? Peki, o halde, sonunda yaptığın bu bacağın üzerine bindiğim zaman, yine de onunla tıpatıp aynı yerde başka bir bacağın daha olduğunu hissedersem, çalışman hakkında iyi şeyler söyler mi bu? Yani eski, kaybettiğim bacağımın; etten ve kemikten olanın, demek istiyorum. O eski Âdem'i defedemez misin?

Hakikaten, efendim, şimdi biraz anlamaya başlıyorum. Evet, o konuda garip bir şey duydum, efendim; direği sökülmüş bir adamın eski gönderinin duygusunu asla bütünüyle kaybetmediğini, onun zaman zaman ona batmaya devam ettiğini. Naçizane, gerçekten öyle olup olmadığını sorabilir miyim, efendim?

Öyle, be adam. Bak, canlı bacağını buraya, bir zamanlar benimkinin olduğu yere koy; böylece şimdi, gözün algıladığı sadece bir tek bariz bacak var, ama ruhun algıladığı iki tane. Senin karıncalanan bir hayatiyet hissettiğin yerde; orada, tam orada, tıpatıp orada, ben de hissediyorum bunu. Bir muamma mı bu?

Naçizane, kafa karıştırıcı bir soru derim buna, efendim.

Buraya bak o halde. Yaşayan, düşünen, noksansız bir varlığın görünmeden ve seninle iç içe geçmeden tam senin şimdi durduğun yerde durmakta, evet ve sana rağmen orada durmakta olmadığını nereden biliyorsun? O halde, en yalnız

saatlerinde, gizlice seni dinleyenler olduğundan korkmuyor musun? Dur, konuşma! Ve eğer ben, çok uzun bir zaman önce çözünüp gittiği halde, parçalanan bacağımın sızısını hissediyorsam; o halde sen, marangoz, neden sonsuza kadar cehennemin yakıcı azaplarını hissetmeyesin, hem de bir bedenin olmadan? Hah!

Yüce Tanrım! Gerçekten, efendim, eğer iş oraya geliyorsa, baştan hesaplamalıyım; toplamada küçük bir rakamı öteki basamağa taşımamışım herhalde, efendim.

Buraya bak, muhallebi kafalılar hiçbir şeye kesin gözüyle bakmamalılar. Bacak ne kadar zamanda hazır olur?

Belki bir saat, efendim.

Onunla debelenmeye devam et o halde ve bitince bana getir onu. (*Gitmek üzere döner.*) Ah, Hayat! Bir Yunan tanrısı kadar gururluyum ama üzerinde duracak bir kemik için bu odun kafalıya borçlu kalıyorum! Hesap defterlerini ortadan kaldırmayan, insanlar arası o borçluluğa lanet olsun. Hava kadar özgür olmak isterdim; oysa bütün dünyanın defterlerinde kayıtlıyım. Öyle zenginim ki, Roma İmparatorluğu'nun mezadında[2] (ki aynı zamanda dünyanındı o mezat) Caesar'ın en zengin muhafızlarına karşı fiyat artırabilirdim; ama yine de, böbürlenmekte kullandığım bu dilin eti için borçluyum. Tanrı şahidimdir ki, bir pota alıp içine gireceğim ve kendimi eriterek bir tek küçük, özlü omur haline getireceğim. İşte böyle.

MARANGOZ (*İşine dönerek.*)

Vay, vay, vay! Onu en iyi Stubb tanıyor ve Stubb her zaman onun garip olduğunu söyler; sadece o yeterli küçük garip kelimesini söyler; o gariptir, der Stubb; o gariptir... garip, garip; ve Bay Starbuck'a her zaman bunu söyleyip durur... garip... efendim... garip, garip, çok garip. Ve işte onun baca-

2 MS 193'te muhafızlar imparator Pertinax'a suikast yapıp tahtı Didius Julianus'a satmışlardı. (ç.n.)

ğı! Evet, şimdi düşününce, işte onun yatak arkadaşı! Onun karısı, bir balinanın çene kemiğinden yapılma bir sopa! Ve bu onun bacağı; bunun üstünde duracak. Bir bacağın üç yerde durması ve o üç yerin de aynı cehennemde durmasıyla ilgili o söz neydi, şimdi... nasıldı o? Ah, bana öyle hor görerek bakmasına şaşmıyorum! Bazen biraz tuhaf fikirli olduğumu söylerler; ama bu sadece tesadüfen oluyor gibi. Öte yandan, benim gibi kısa boylu, küçücük bir kişi asla uzun boylu, balıkçıla benzer yapıda kaptanlarla derin sularda yürümeye kalkışmamalı; su çabucak çenenizi okşar ve feryatlarla cankurtaran filikası istersiniz. Ve işte balıkçılın bacağı! Uzun ve ince, elbette! Şimdi, çoğu insana bir çift bacak ömür boyu dayanır ve bu onları, yufka yürekli yaşlı bir hanımın tombul fayton atlarını kullandığı gibi, merhametle kullandıkları için olmalı. Ama Ahab; ah, sert bir sürücü o. Bakın, bir bacağını ölüme sürmüş ve diğerini ömür boyu topal bırakmış; şimdi de karış karış kemik bacak eskitiyor. Hey, sen, demirci! Şu vidalara bir yardım eli uzat da, diriltici[3] gelip, bira fabrikasında çalışan adamların etrafta dolaşıp yeniden doldurmak için eski bira fıçıları topladıkları gibi, borusuyla gerçek ya da sahte bütün bacakları çağırmadan bitirelim şunu. Ne bacak bu, ama! Koçanına kadar törpülenmiş, gerçek, canlı bir bacağa benziyor; o yarın bunun üstünde duruyor olacak; bunun üstünde gök cisimlerinin yüksekliğini ölçecek. Hey! Az kalsın enlemi hesapladığı, düzlenmiş kemikten küçük oval yazı taşını unutuyordum. İşte böyle; keski, törpü ve zımpara kâğıdı, hemen!

3 İncil'e göre kıyamet gününde Tanrı borazanını çaldığında İsa göklerden inecek ve ölmüş Hıristiyanlar dirilecektir. (ç.n.)

CIX. Bölüm

Ahab'le Starbuck Kamarada

Usullere uygun olarak ertesi sabah gemiyi pompalıyorlardı ki, bakın şu işe! Suyla birlikte hatırı sayılır miktarda yağ geldi; aşağıdaki varillerde kötü bir sızıntı başlamış olmalıydı. Çok endişelenildi; ve Starbuck bu olumsuz meseleyi bildirmek üzere kamaraya indi.[1]

Şimdi, Pequod güneyden ve batıdan Formoza'ya[2] ve Başi Adaları'na[3] yaklaşıyordu, ki bunların arasında, Çin sularından Pasifik'e çıkan tropikal yollardan biri bulunur. Ve böylece Starbuck, Ahab'i, önünde Şark takımadalarının genel bir haritası ve Japon adalarının –Niphon,[4] Matsmai[5] ve Sikoke'nin[6]– uzun doğu sahillerini temsil eden, başka, ayrı

1 İspermeçet balinası avlayan ve hatırı sayılır herhangi bir miktarda yağın bulunduğu gemilerde, ambara bir hortum sevk etmek ve varilleri deniz suyuyla ıslatmak, haftada iki defa düzenli olarak yerine getirilen bir görevdir; daha sonra, değişen aralıklarla, geminin pompaları çalıştırılarak bu su giderilir. Böylelikle variller nemli ve geçirimsiz bir halde muhafaza edilmeye çalışılır; bu arada gemiciler, çekilen suyun niteliğinin değişmesinden, değerli kargodaki herhangi bir ciddi sızıntıyı kolayca teşhis ederler.

2 Çin'in adası Tayvan. (ç.n.)

3 Filipinler'in kuzeyindeki Batan Adaları. (ç.n.)

4 Honşu Adası. (ç.n.)

5 Hokkaido Adası. (ç.n.)

6 Şikoku Adası. (ç.n.)

bir harita açılmış olarak buldu. Tuhaf yaşlı adam, kar beyazı yeni kemik bacağı masasının yere vidalı ayağına dayanmış bir halde ve bir elinde bir çakının budama bıçağıyla, sırtı lombar ağzının kapısına dönük olarak, kaşlarını çatıyor ve tekrar eski rotalarının izini sürüyordu.

"Kim var orada?" dedi kapıdaki ayak sesini duyunca, sese doğru dönmeden. "Güverteye! Git buradan!"

"Kaptan Ahab yanılıyorlar; benim. Ambardaki yağ sızıntı yapıyor, efendim. Palangaları yukarı çekip ambarı boşaltmalıyız."

"Palangaları yukarı çekip ambarı boşaltmak mı? Şimdi, Japonya'ya yaklaşırken, birtakım eski kasnakları tamir etmeye çalışmak için bir hafta burada durmak mı?"

"Ya bunu yapacağız, efendim, ya da bir yılda sağlayabileceğimiz yağdan daha fazlasını bir günde ziyan edeceğiz. Elde etmek için yirmi bin mil geldiğimiz şey kurtarmaya değerdir, efendim."

"Öyledir, öyledir; eğer onu elde edersek."

"Ambardaki yağdan bahsediyordum, efendim."

"Bense hiç ondan bahsetmiyor ve onu düşünmüyordum. Git buradan! Varsın sızdırsın! Ben kendim her tarafımdan sızıyorum. Evet! Sızıntı içinde sızıntı! Yalnız sızıntılı variller-le dolu değilim, o sızıntılı variller sızıntılı bir gemide bulunuyor; ve bu, Pequod'unkinden çok daha kötü bir vaziyet, dostum. Ama yine de, sızıntımı tıkamak için durmuyorum; çünkü o derinlemesine yüklü gövdede kim bulabilir onu; ve eğer bulunsa bile, bu hayatın uğuldayan fırtınasında, onu tıkamayı nasıl ümit edebilir? Starbuck! Palangaların yukarı çekilmesine izin vermiyorum."

"Gemi sahipleri ne der, efendim?"

"Gemi sahipleri Nantucket kumsalında durup, tayfunlardan daha yüksek sesle bağırsınlar. Ahab'in umurunda mı? Gemi sahipleri mi, gemi sahipleri mi? Bana hep gereksiz yere o hasis gemi sahiplerinden bahsediyorsun Starbuck, sanki

onlar benim vicdanımmış gibi. Ama bak, bir şeyin tek gerçek sahibi, onun kumandanıdır; ve kulak ver, benim vicdanım bu geminin omurgasındadır. Güverteye!"

"Kaptan Ahab," dedi yüzü kızaran kaptan yardımcısı kamaranın içine doğru daha da ilerleyerek; öyle tuhaf bir şekilde saygı ve ihtiyatla dolu bir cüretle hareket ediyordu ki, neredeyse bu cüret, yalnız en hafif bir dışavurumundan her şekilde kaçınmaya çabalıyormuş gibi görünmekle kalmıyordu, ayrıca için için kendinden şüphe ediyora benziyordu; "Benden daha iyi bir adam sizde, daha genç bir adamda kolayca hınç duyacağı bir şeyi pekâlâ görmezden gelebilir; evet ve daha mutlu bir adamda, Kaptan Ahab."

"Şeytanlar! Benim hakkımda eleştirici bir şekilde düşünmeye cüret mi ediyorsun sen yani?.. Güverteye!"

"Hayır, efendim, daha değil; rica ediyorum. Ve cüret ediyorum, efendim... sabırlı olmaya! Birbirimize karşı şimdiye kadar olduğumuzdan daha anlayışlı olamaz mıyız, Kaptan Ahab?"

Ahab güney denizlerinde dolaşan çoğu denizcinin kamara mobilyasının bir parçasını oluşturan parmaklıklı raftan dolu bir tüfek kaptı ve onu Starbuck'a doğrultarak haykırdı: "Yeryüzünün efendisi olan bir tek Tanrı vardır ve Pequod'un efendisi olan bir tek kaptan... Güverteye!"

Kaptan yardımcısının şimşek gibi çakan gözlerinden ve kıpkırmızı yanaklarından, bir an için gerçekten de yöneltilen namlunun alevine maruz kalmış olduğunu sanırdınız. Ama o, duygularına hâkim olarak, az çok sakin bir şekilde kalktı ve kamaradan ayrılırken bir an için duraklayıp şöyle dedi: "Bana hakaret etmediniz, beni çok öfkelendirdiniz, efendim; ama bunun için Starbuck'tan sakınmanızı istemeyeceğim sizden; ancak gülerdiniz buna; ama Ahab, Ahab'den sakınsın; kendinden sakın, ihtiyar."

"Cesaret gösteriyor, ama yine de itaat ediyor; çok temkinli bir cesaret bu!" diye mırıldandı Ahab, Starbuck gözden

kaybolurken. "Neydi o dediği... Ahab, Ahab'den sakınsın... bunda bir doğruluk payı var!" Sonra bilinçsizce tüfeği baston olarak kullanarak, demir gibi sert bir çehreyle küçük kamarada bir aşağı bir yukarı yürüdü; ama biraz sonra alnındaki yoğun kıvrımlar gevşedi ve tüfeği parmaklıklı rafa geri koyarak güverteye gitti.

"Sen fazlasıyla iyi bir adamsın, Starbuck," dedi kaptan yardımcısına, alçak bir sesle. Sonra sesini yükselterek mürettebata hitap etti: "Babafingo yelkenlerini sarın ve başta ve kıçta gabya yelkenlerini kısmen sarın; mayistra serenini tersleyin;[7] palangaları yukarı çekin ve ana ambarı boşaltın."

Ahab'in Starbuck konusunda tam olarak neden böyle davrandığını tahmin etmek belki de beyhudedir. Ondaki ani bir dürüstlük parıltısından olmuş olabilir bu; ya da sadece, o koşullar altında, gemisinin önemli baş subayında, ne kadar geçici de olsa, açık bir antipatinin en hafif bir belirtisini bile otoriter bir şekilde yasaklayan tedbirli bir politikadan. Her nasıl idiyse, emirleri yerine getirildi; ve palangalar yukarı çekildi.

7 Tekneyi yavaşlatmak için yelkeni rüzgâra doğru çevirmek. (ç.n.)

CX. Bölüm

Queequeg Tabutunda

Arama üzerine, ambara son indirilen varillerin tamamen sağlam olduğu ve sızıntının daha aşağıda olması gerektiği ortaya çıktı. Böylece, hava sakin olduğundan, ambarı gittikçe daha derinlere doğru boşaltarak, en alt sıradaki kocaman fıçıların uykularını bozdular; ve bu devasa köstebekleri o siyah gece yarısından yukarıdaki günışığına gönderdiler. Öyle derine indiler ve en alttaki büyük fıçıların görünümü öyle kadim, öyle aşınmış ve otlarla kaplıymış gibiydi ki, neredeyse gözünüz bundan sonra, içinde Kaptan Nuh'un sikkeleriyle birlikte, çıldırmış eski dünyayı tufana karşı boşuna uyaran, asılmış afiş nüshalarının bulunduğu, köşetaşı görevi gören küflü bir varil arıyordu. Ayrıca fıçılar dolusu su, ekmek, et, fıçı tahtası takımı ve demir kasnak tomarı çıkarıldı, öyle ki sonunda, yığılı güvertelerde dolaşmak zorlaştı ve geminin boşalan gövdesi, sanki boş yeraltı mezarlarının üzerinde yürüyormuşsunuz gibi ayağınızın altında yankılanmaya ve denizde hava dolu bir damacana gibi yalpalanıp dalgalanmaya başladı. Gemi, kafası Aristoteles'le dolu, yemek yememiş bir öğrenci misali, devrilecek gibi oluyordu. O sırada tayfunların onlara uğramaması isabet oldu.

Şimdi, bu zamanlardaydı ki, zavallı pagan yoldaşım ve sıkı can dostum Queequeg, onu sonsuz sonuna yaklaştıran bir hummaya yakalandı.

Şunu söyleyelim ki, bu balinacılık mesleğinde beleşçilik diye bir şey yoktur; mevki ile tehlike el ele yürür; kaptan oluncaya kadar, ne denli yükselirseniz, o derece didinirsiniz. Zavallı Queequeg için de böyleydi; zıpkıncı olarak o, yalnız canlı balinanın tüm gazabıyla yüzleşmek zorunda değil, ayrıca –başka bir yerde görmüş olduğumuz gibi– dalgalanan bir denizde onun ölü sırtına binmek ve sonunda ambarın karanlığına inip, yüzeyin altındaki o mahpuslukta bütün gün amansızca terleyerek, en hantal varilleri kararlılıkla hareket ettirmek ve istiflenmeleriyle ilgilenmek zorundaydı. Kısacası, balinacılar arasında, zıpkıncılara ambarcı derler.

Zavallı Queequeg! Geminin karnındakiler aşağı yukarı yarı yarıya boşaltıldığında, ambar ağzının üzerinden eğilip aşağıya, ona bakmalıydınız; dövmeli vahşi orada, yünlü donuna kadar soyunmuş bir halde, bir kuyunun dibindeki yeşil benekli bir kertenkele gibi o rutubetin ve balçığın içinde sürünüyordu. Ve orası bir şekilde zavallı pagan için gerçekten de bir kuyu, ya da buzhane oldu; tuhaftır ki, terlemelerinin tüm hararetine rağmen, orada hummaya dönüşen berbat bir soğuk aldı; ve birkaç gün kıvrandıktan sonra, sonunda, ölümün kapısının tam da eşiğine yakın bir halde yatağa düştü. Geçmek bilmeyen o birkaç gün içinde nasıl da eriyip gitti; ondan geriye çatısından ve dövmelerinden başka pek bir şey kalmamış gibiydi. Ama ondaki başka her şey zayıflar ve elmacık kemikleri belirginleşirken, gözleri gittikçe irileşiyordu sanki; tuhaf, yumuşak bir parlaklık geldi onlara; ve hastalığının içinden size uysalca ama derin derin bakıyordu bu gözler, ondaki asla ölemeyecek ve zayıf düşürülemeyecek olan o ebedî sağlığın harikulade bir delili olarak. Ve gözleri, su üzerindeki, hafifledikçe genişleyen dairelerle aynı şekilde, Sonsuzluğun haleleri gibi gittikçe

yuvarlaklaşıyordu sanki. Solup gitmekte olan bu vahşinin yanında oturur ve yüzünde, Zerdüşt öldüğü zaman orada bulunanların gördüğü kadar tuhaf şeyler görürken, yavaş yavaş sizi isimsiz bir huşu sarıyordu. Çünkü insanda hakikaten harikulade ve korkutucu olan şeyler şimdiye kadar asla dile getirilmemiş ve yazıya dökülmemiştir. Ve aynı şekilde herkesi eşitleyen, aynı şekilde herkesi son bir vahiyle damgalayan, ancak ölülerin arasından bir yazarın layıkıyla anlatabileceği, Ölüm'ün yaklaşması da öyle. Dolayısıyla –bir defa daha söyleyelim– ölmekte olan hiçbir Babillinin ya da Eski Yunanın aklından, zavallı Queequeg'in yüzünde esrarengiz gölgelerinin dolaştığını gördüğünüz düşüncelerden daha yüce ve kutsalı geçmemiştir, o, salınan hamağında sessizce yatar, dalgalanan deniz âdeta onu usulca son istirahatine doğru sallar ve okyanusun görünmez meddi onu gittikçe daha yukarıya, kaderindeki cennete yükseltirken.

Mürettebatta ondan umudunu kesmeyen bir tek adam bile yoktu; ve Queequeg'in kendisine gelince, istediği garip bir iyilik, durumu hakkında ne düşündüğünü güçlü bir biçimde gösterdi. Kurşuni sabah nöbetinde, gün daha yeni ağarırken, birisini yanına çağırdı ve onun elini tutarak, Nantucket'tayken tesadüfen, vatanı olan adanın zengin savaş ağacına benzeyen koyu renkli bir ağaçtan yapılma bazı küçük kanolar gördüğünü ve soruşturunca, Nantucket'ta ölen bütün balinacıların bu koyu renkli kanolara yatırıldığını öğrendiğini ve bu şekilde yatırılma düşüncesinin çok hoşuna gittiğini söyledi; çünkü kendi ırkının geleneğinden çok da farklı değildi bu; onlar, ölen bir savaşçıyı mumyaladıktan sonra kanosuna yerleştirirler ve böylece yıldızlı takımadalara doğru süzülmeye bırakırlardı; zira yalnız yıldızların birer ada olduğuna inanmakla kalmazlar, bütün görünür ufukların ötesinde, kendi ılıman, kıtasız denizleriyle mavi göklerin birbirine karıştığına ve böylece Samanyolu'nun dev beyaz dalgalarını oluşturduğuna inanırlardı. Olağan deniz

geleneğine göre, hamağının içinde gömülme, değersiz bir şey gibi ölüm yutan köpekbalıklarına atılma fikrinin tüylerini ürperttiğini ekledi. Hayır: Nantucket kanoları gibi bir kano arzu ediyordu; balinacı olduğundan, bu tabut-kanoların balina filikaları gibi omurgasız olması ona daha da cana yakın geliyordu; gerçi bu, o loş çağlar boyunca güvensiz bir sürüşe ve bolca sürüklenmeye yol açardı.

Şimdi, kıç tarafında bu tuhaf durum ilan edildiğinde, derhal marangoza, ne içerirse içersin, Queequeg'in söylediğini yapması emredildi. Gemide, daha önceki uzun bir yolculukta Lackaday adalarının[1] eski çağlardan kalma korularından kesilmiş, tabut renginde, putperestlere yakışır eski keresteler vardı ve tabutun bu koyu renkli tahtalardan yapılması tavsiye edildi. Marangoz bu siparişten haberdar edilir edilmez, cetvelini alıp, karakterinin tüm kayıtsız dakikliğiyle hemen başaltına gitti ve cetveli kaydırdıkça düzenli aralıklarla Queequeg'in şahsını tebeşirle işaretleyerek, büyük bir hassasiyetle Queequeg'in ölçüsünü aldı.

"Ah! Zavallı herif! Artık ölmek zorunda," diye haykırdı Long Islandlı denizci.

Marangoz şimdi mengene tezgâhına giderek, kolaylık adına ve genel olarak başvurmak için, aktarma yoluyla onun üzerinde tabutun tam uzunluğunu ölçtü ve sonra uçlarına iki çentik atarak aktarımı kalıcı bir hale getirdi. Bu tamamlanınca, tahtaları ve aletlerini dizdi ve işe girişti.

Son çivi çakıldığı ve kapak gereğince planyalanıp yerleştirildiğinde, tabutu kolaylıkla sırtladı ve baş tarafına taşıyarak o yönde henüz bunun için hazır olup olmadıklarını sordu.

Güvertedeki insanların infialle dolu ama kısmen nükteli haykırışlarla tabutu uzaklaştırmaya başladıklarını duyan Queequeg, herkesi afallatan bir şekilde, o şeyin derhal ona getirilmesini emretti ve onu reddetmenin imkânı yoktu;

1 Laccadive, şimdiki Lakshadweep adaları; Umman Denizi'nde bir Hint takımadası. (ç.n.)

zira tüm fâniler arasında, ölüm döşeğindeki bazı insanlar en zorba olanlarıdır; ve yakında bize sonsuza kadar pek az zahmet vereceklerinden, zavallıların istekleri yerine getirilmelidir elbette.

Queequeg hamağının kenarından eğilerek dikkatli gözlerle uzun uzun tabuta baktı. Sonra zıpkınını getirtti, bunun tahta sapını çıkarttırdı ve sonra demir kısmını, filikasının küreklerinden biriyle birlikte tabuta koydurttu. Sonra ayrıca, tamamen kendi talebiyle, bunun iç kenarlarına peksimetler dizildi: baş tarafa bir şişe içme suyu ve ayakucuna ambardan kazınan talaş toprağının doldurulduğu küçük bir çuval yerleştirildi; yastık olarak bir parça yelken bezi de rulo yapıldıktan sonra, Queequeg bu defa, eğer herhangi bir konforu var idiyse, bunu deneyebilmesi için, nihai yatağına yatırılmayı diledi. Birkaç dakika kıpırdamadan yattı, sonra birisine çantasına gitmesini ve küçük tanrısı Yojo'yu getirmesini söyledi. Sonra Yojo'yu kucaklayıp kollarını göğsünün üzerinde çaprazlayarak, tabut kapağının (çatı kapağı diyordu buna) üzerine yerleştirilmesini istedi. Baş kısım deri bir menteşeyle kapandı ve işte Queequeg, huzurlu çehresinden başka pek bir yeri görünmez bir halde, orada, tabutunda yatıyordu. "Rarmai," (iş görür; kolay) diye mırıldandı nihayet ve tekrar hamağına konulmasını işaret etti.

Ama bu yapılmadan önce, bütün bu süre boyunca sinsice yakınlarda dolaşıp durmuş olan Pip, onun yattığı yere yanaştı ve usul usul hıçkırarak elinden tuttu; öteki elinde tefini tutuyordu.

"Zavallı gezgin! Bütün bu yorucu gezmelerin hiç bitmeyecek mi? Şimdi nereye gidiyorsun? Eğer akıntılar seni, kumsalları yalnız nilüferlerin dövdüğü o tatlı Antiller'e taşırsa, benim için küçük bir iş yapar mısın? Uzun zamandır kayıp olan, Pip diye birini arayıp bul: o uzak Antiller'de olduğunu sanıyorum. Eğer bulursan, teselli et onu; çünkü çok üzgün olmalı; çünkü bak! Tefini geride bırakmış; ben

buldum onu. Haydi hop, hop! Artık öl, Queequeg; ben de sana ölüm marşını çalayım."

"Tümüyle cahil insanların şiddetli hummalar içindeyken kadim diller konuştuğunu duydum," diye mırıldandı Starbuck lombozdan aşağıya bakarak, "ve bu muamma derinlemesine incelendiğinde daima, tamamen unutulmuş çocukluklarında bulundukları ortamlarda gerçekten de bazı yüce bilginler tarafından bu kadim dillerin konuşulmuş olduğunun ortaya çıktığını. Bu yüzden, safiyane inancıma göre zavallı Pip, deliliğinin bu tuhaf tatlılığı içinde, tüm semavi yuvalarımızın semavi delillerini getiriyor. Orada değilse, nerede öğrendi bunu?.. Dinleyin! Yine konuşuyor: ama bu defa daha çılgınca."

"İkişer ikişer dizilin! Onu general yapalım! Hey, zıpkını nerede? Şuraya yatırın onu... Haydi hop, hop! Hurra! Ah, şimdi bir dövüş horozu olsa da, onun başına oturup ötse! Queequeg yiğitçe ölüyor!.. Buna kulak verin; Queequeg yiğitçe ölüyor!.. Buna iyice dikkat edin; Queequeg yiğitçe ölüyor! Yiğitçe, yiğitçe, yiğitçe diyorum! Ama aşağılık küçük Pip bir korkak olarak öldü; tir tir titreyerek öldü... Defolsun Pip! Dinle; eğer Pip'i bulursan, bütün Antiller'e onun bir kaçak olduğunu söyle; bir korkak, bir korkak, bir korkak olduğunu! Bir balina filikasından atladığını söyle onlara! Burada bir kez daha ölüyor olsa, aşağılık Pip için asla tefimi çalmaz ve onu bir general olarak selamlamazdım. Hayır, hayır! Yazıklar olsun bütün korkaklara... yazıklar olsun onlara! Bir balina filikasından atlayan Pip gibi gidip boğulsunlar. Yazıklar olsun! Yazıklar olsun!"

Bütün bunlar boyunca Queequeg, rüyadaymış gibi gözleri kapalı olarak yattı. Pip oradan götürüldü ve hasta adam tekrar hamağına konuldu.

Ama artık görünüşe göre ölüm için her türlü hazırlığı yapmışken, artık tabutunun ona gayet uygun olduğu anlaşılmışken, Queequeg aniden toparlandı; çok geçmeden,

marangozun kutusuna hiç ihtiyaç olmayacakmış gibi görünüyordu; ve bunun üzerine, bazıları sevinçli şaşkınlıklarını ifade ettiğinde, o, özet olarak, ani nekahetinin sebebinin şu olduğunu söyledi: Kritik bir anda, karada yarım bırakmakta olduğu küçük bir görevi hatırlayıvermişti; ve bundan dolayı, ölme konusunda fikrini değiştirmişti; henüz ölemeyeceğini beyan etti. O zaman ona, yaşamanın ya da ölmenin kendi egemen iradesi ve arzusuna bağlı bir mesele olup olmadığını sordular. Elbette, diye cevap verdi. Kısacası, Queequeg'in kibirli düşüncesine göre, eğer bir insan yaşamaya karar verirse, hastalık tek başına onu öldüremezdi: Onu ancak bir balina, ya da fırtına, ya da o türden şiddetli, kontrol edilmez, bilinçsiz bir yok edici öldürebilirdi.

Şimdi, vahşiyle medeni insan arasında şu kaydadeğer fark vardır; hasta bir medeni insanın nekaheti genel olarak altı ay sürebiliyorken, hasta bir vahşi bir günde neredeyse yarı yarıya iyileşmiş olur. Böylece, benim Queequeg'im zamanla kuvvet kazandı; ve birkaç miskin gün boyunca ırgatın üzerinde oturduktan, ama güçlü bir iştahla yemek yedikten sonra, nihayet birdenbire ayağa fırladı, kollarını ve bacaklarını açtı, iyice gerindi, biraz esnedi ve sonra, yukarı çekilmiş filikasının baş tarafına atlayıp, bir zıpkını havada dengeleyerek, dalaşa hazır olduğunu ilan etti.

Çılgınca bir değişkenlikle, tabutunu artık bir deniz sandığı olarak kullanıyordu; giysilerinin bulunduğu branda çantasını buna boşaltarak, onları orada düzene koydu. Birçok boş saatini, bunun kapağına türlü grotesk şekiller ve desenler oyarak geçirdi; böylelikle kendi ilkel tarzında, bedenindeki çapraşık dövmelerin bazı kısımlarını kopya etmeye çabalıyormuş gibiydi. Bu dövmelerse adasındaki merhum bir peygamber ve kâhinin eseriydi, ki o, hiyeroglife benzeyen bu işaretlerle onun vücuduna göklerin ve yeryüzünün eksiksiz bir kuramını ve hakikate erişme sanatı üzerine mistik bir tez yazmıştı; öyle ki Queequeg, kendi kişisel şahsında, çözülecek

bir bilmece, bir cilt halindeki hayret verici bir eserdi; ama kendi canlı yüreği bunlara değecek şekilde attığı halde, bunun gizemlerini kendisi bile okuyamıyordu; ve dolayısıyla, sonunda bu gizemler, üzerine hakkedilmiş oldukları yaşayan parşömenle birlikte çürüyüp gitmeye ve böylece sonsuza dek çözümsüz kalmaya yazgılıydı. Ve bir sabah Ahab'e, zavallı Queequeg'i gözlemledikten sonra ona arkasını dönerkenki o vahşi nidasını telkin eden şey bu düşünce olmalıydı... "Ah, tanrıların şeytanca uyandırdığı boş ümitler!"

CXI. Bölüm

Pasifik

Başi adalarının yanı sıra süzülerek nihayet büyük Güney Denizi'ne çıktık; başka şeyler olmasaydı, sevgili Pasifik'imi sayısız teşekkürle karşılayabilirdim, çünkü artık gençliğimin yıllarca süren yakarıları yanıtlanmıştı; o dingin okyanus, benden doğuya doğru bin fersahlık bir mavilik halinde dalgalanıyordu.

Usulca huşu veren kıpırtıları, gömülü İncil vaizi Aziz Yuhanna'nın üzerindeki Efes çimenlerinin efsanevi dalgalanmaları[1] gibi, sanki altında gizli bir ruhu belirten bu denizde nasıl bir tatlı gizem vardır, bilinmez. Ve tüm dört kıtaya ait bu deniz çayırlarının, engince dalgalanan su bozkırlarının ve bilinmeyen insanların defin alanlarının üzerinde, dalgaların durmaksızın inip çıkması, alçalıp yükselmesi münasiptir; çünkü burada milyonlarca karışık gölge ve karaltı, boğulmuş hayal, uykuda gezme, düş, hayat ve ruh dediğimiz her şey, rüya görerek, hâlâ rüya görerek yatıyor; yataklarında uyuyan insanlar gibi dönüp duruyorlar; ebediyen yuvarlanan dalgaları böyle yapan da onların huzursuzluğu.

1 Efsaneye göre, Efes'te gömülü olan İncil vaizi Aziz Yuhanna ölmemiştir, dirileceği günü beklemektedir ve üzerindeki toprak onun nefesiyle yükselip alçalmaktadır. (ç.n.)

Derin düşünceli herhangi bir gezgin için, bu dingin Pasifik, bir kez onu gördükten sonra, sonsuza kadar benimsediği deniz olmak zorundadır. Dünyanın en ortasındaki sular burada dalgalanır; Hint ve Atlas okyanusları sadece onun birer koludur. En yakın zamanlarda yaşayan insan ırkının daha dün kurmuş olduğu, yeni inşa edilmiş Kaliforniya şehirlerinin mendireklerini yalayan ve Asya diyarlarının İbrahim'den daha kadim, solmuş, ama hâlâ enfes kıyılarını yıkayan, aynı dalgalardır; aradaki bütün sulardaysa, mercan adalarından oluşan samanyolları, alçak, uçsuz bucaksız, bilinmeyen takımadalar ve erişilmez Japonyalar yer alır. Böylece bu esrarengiz, ulvi Pasifik, dünyanın tüm kütlesini kuşatır; bütün sahilleri kendisi için bir tek koy haline getirir; yeryüzünün met cezirlerle atan yüreği gibidir. Bu ebedî kabarmalar sizi yukarı kaldırdığında, ister istemez o baştan çıkarıcı tanrıyı benimser, Pan'a[2] baş eğersiniz.

Ama Ahab mizana armasının yanındaki alışılmış yerinde demir bir heykel gibi durmuş, bir burun deliğiyle, güzel ormanlarında muhtemelen uysal sevgililerin yürümekte olduğu Başi adalarından gelen tatlı misk kokusunu düşüncesizce koklar ve diğeriyle, nefret ettiği Beyaz Balina'nın büyük bir ihtimalle o anda bile içinde yüzmekte olduğu, yeni ulaştıkları denizin tuzlu nefesini bilinçli bir şekilde içine çekerken, beyninden Pan'la ilgili pek fazla düşünce geçmiyordu. Sonunda bu neredeyse nihai sulara açılmış ve Japon av sahalarına doğru süzülüyor olunca, yaşlı adamın azmi şiddetlenmişti. Kararlı dudakları bir mengenenin dudakları gibi kenetleniyor, alın damarlarının deltası aşırı yüklü dereler gibi şişiyor, uykusunda bile, çınlayan haykırışı geminin kemerli gövdesinde yankılanıyordu: "Herkes kıç tarafa! Beyaz Balina koyu kan püskürüyor!"

2 Panteistlerin tanrı olduğuna inandıkları evren. (ç.n.)

CXII. Bölüm

Demirci

Her tarafı kirlenmiş, su toplamış yaşlı demirci Perth, şimdi bu enlemlerde hüküm süren yumuşak, yaz serini havadan faydalanarak ve yakında beklenebilecek özellikle hararetli takiplere hazırlık olarak, Ahab'in bacağına katkı niteliğindeki çalışmasını tamamladıktan sonra portatif ocağını tekrar ambara kaldırmamış, onu pruvadaki halkalı cıvatalara sıkıca bağlayıp güvertede alıkoymuştu; çünkü şimdi filika liderleri, zıpkıncılar ve pruva kürekçileri, kendileri için küçük bir iş yapması, çeşitli silahlarını ve filika malzemelerini tadil etmesi, onarması ya da yeniden biçimlendirmesi talebiyle neredeyse aralıksız olarak ona başvuruyorlardı. Sık sık, hepsi de hizmet bekleyen, ellerinde filika belleri, kargı uçları, zıpkınlar ve mızraklar olan ve o didinirken her bir isli hareketini izleyen hevesli bir çemberle kuşatılmış oluyordu. Buna rağmen, bu yaşlı adamın çekici, sabırlı bir kolun kullandığı sabırlı bir çekiçti. Ondan hiçbir homurtu, hiçbir sabırsızlık, hiçbir huysuzluk gelmezdi. Sessizce, yavaş yavaş ve ciddiyetle; müzmin bir şekilde iki büklüm sırtını daha da eğerek didinip dururdu, sanki didinmek hayatın ta kendisiymiş ve çekicinin ağır vuruşu, kalbinin ağır vuruşuymuş gibi. Ve öyleydi de... İçler acısı!

Yolculuğun erken bir döneminde, bu yaşlı adamın garip yürüyüş biçimi, adımlarındaki hafif ama acı veriyormuş gibi görünen yalpalama, gemicilerin merakını uyandırmıştı. Ve demirci nihayet ısrarlı sorgulamalarına teslim olmuştu; böylece artık herkes sefil kaderinin utanç verici hikâyesini biliyordu.

Demirci, bir kış gününün acı soğuk gece yarısında, iki taşra kasabası arasında uzanan yolda, çok da masum olmayan bir sebeple geç kalmış olarak, biraz afallamış bir halde o amansız hissizliğin onu sardığını hissetmiş ve eğik, yıkık dökük bir ahıra sığınmış. Sorun, her iki ayağının uçlarını kaybetmiş olmasıymış. Bu ifşaattan nihayet, parça parça, hayatının dramının dört sevinç sahnesi ve tek uzun ve henüz felaketle sonuçlanmamış beşinci elem sahnesi ortaya çıktı.

Neredeyse altmış yaşında, kederin pratiğinde yıkım denen şeyle gecikmeli karşılaşmış yaşlı bir adamdı o. Bir zamanlar mükemmelliğiyle ünlü ve yapacak çok işi olan bir zanaatkârmış; bir evi ve bahçesi varmış; kız evlada benzer, genç, sevgi dolu bir eşi ve üç neşeli, al yanaklı çocuğu bağrına basıyormuş; her pazar bir korulukta kurulu, şen görünüşlü bir kiliseye gidiyormuş. Ama bir gece, karanlıktan faydalanan ve son derece kurnazca bir kılıkla daha da gizlenmiş çaresiz bir hırsız onun mutlu evine sızmış ve her şeylerini çalmış. Ve işin daha da karanlık yanı şu ki, bilmeden bu hırsızı ailesinin ortasına bizzat demirci getirmiş. Şişe Sihirbazı'ymış[1] bu! O ölümcül mantarın açılması üzerine, iblis dışarı fırlamış ve demircinin yuvasını kurutmuş. Şimdi, demircinin dükkânı, sağduyulu, çok bilgece ve ekonomik nedenlerle, konutunun bodrumundaymış, ama ayrı bir girişi varmış; öyle ki, genç ve sevgi dolu, sağlıklı eşi, genç kollu yaşlı kocasının çekicinin sağlam çınlamasını mutsuz bir gerginlikle değil, coşkulu bir zevkle dinlermiş; o çekicin döşemelerden ve duvarlardan geçerken hafifleyen yankıları,

1 Bu bağlamda, alkol. (ç.n.)

hiç de tatsız olmayan bir şekilde yukarıya, çocuk odasındaki eşine gelirmiş; ve böylece, demircinin bebekleri sağlam Emek'in demir ninnisiyle sallanarak uyutulurlarmış.

Ah, acı üstüne acı! Ah, Ölüm, neden bazen zamanında gelemiyorsun? Bu yaşlı demirciyi tam olarak yıkıma uğramadan önce yanına alsaydın, o zaman bu genç dul leziz bir elem duyar ve yetimlerinin, sonraki yıllarında hayallerini süsleyecek, hakikaten saygıdeğer, efsanevi bir babaları olurdu; hepsi de gaileleri yok eden bir yeterlilikte olurlardı. Ama Ölüm onun, ıslık çalarak verdiği emekle başka bir aileyi geçindiren erdemli ağabeyini koparıp almış ve hiçbir işe yaramayan yaşlı adamı, hayatın iğrenç çürümesinin, demircinin hasat edilmesini kolaylaştıracağı bir zamana kadar ayakta bırakmış.

Hepsini anlatmaya ne gerek var? Bodrumdaki çekicin darbeleri her gün daha seyrek bir hale gelmeye ve her bir vuruş bir öncekinden daha zayıf olmaya başlamış; eşi, donakalmış bir halde, gözyaşı dökmeden, parıldayan gözlerle çocuklarının ağlayan yüzlerine bakarak pencerede oturuyormuş; körük durmuş; ocak küllere boğulmuş; ev satılmış; anne kilisenin avlusundaki uzun çimenlere gömülmüş; çocukların ikisi de onu takip etmiş; ve evsiz, ailesiz yaşlı adam matem tülleri içindeki bir berduş olarak, sendeleyerek çıkıp gitmiş; hiçbir acısına saygı gösterilmemiş; kır başı, lepiska buklelerin alay konusu olmuş.

Ölüm, böyle bir gidişatı izlemesi arzu edilebilecek tek hadiseymiş gibi görünmektedir; ama Ölüm yalnızca tuhaf Denenmemişler diyarına bir giriştir; sadece uçsuz bucaksız Uzakların, Yabanların, Su Dünyalarının, Sahilsizlerin olasılıklarına verilen ilk selamdır; dolayısıyla, her şeyin katkıda bulunduğu ve her şeyi kabul eden okyanus, içlerinde hâlâ intiharla ilgili bazı tereddütler kalmış olan böyle insanların ölümü özleyen gözlerinin önüne, baştan çıkarırcasına, akıl almaz, büyüleyici dehşetler ve harikulade yeni yaşam serü-

venleriyle dolu tüm düzlüğünü serer; ve binlerce deniz kızı sonsuz Pasifiklerin ortalarından onlara şarkı söyler... "Bu tarafa gel, kalbi kırık insan; burada müdahaleli bir ölümün suçluluğunun bulunmadığı başka bir hayat var; burada ölmeyi gerektirmeyen doğaüstü harikalar var. Bu tarafa gel! Artık tiksindiğin ve senden aynı derecede tiksinen, karalarla kaplı dünyanda, ölümden daha çok unutuluş getiren bir hayata göm kendini. Bu tarafa gel! Kilise avlusuna *kendi* mezar taşını da dik ve bu tarafa gel de seni evlendirelim!"

Gündoğumunun erken saatlerinde ve karanlık çökerken, doğudan ve batıdan gelen bu sesleri dinleyen demircinin ruhu, "Tamam, geliyorum!" diye karşılık vermiş. Ve böylece Perth, balinacı olmuş.

CXIII. Bölüm

Demirci Ocağı

Gün ortalarında Perth, keçe gibi sakalıyla ve köpekbalığı derisinden kıllı bir önlükle sarmalanmış bir halde, ocağıyla en sert ağaçlardan bir kütüğün üzerine yerleştirilmiş örsü arasında duruyor, bir eliyle bir kargı ucunu kömürlerin içine tutuyor ve diğer eliyle ocağının körüğünü çalıştırıyordu ki, Kaptan Ahab, elinde paslı görünümlü küçük bir deri kese taşıyarak çıkageldi. Karamsar Ahab henüz ocağın biraz uzağındayken duraksadı; sonunda Perth demirini ateşten alarak örsün üstünde çekiçlemeye başladı... kızıl kütle, havada uçuşan yoğun kıvılcımlar saçıyor ve bunlardan bazıları Ahab'in yakınına kadar geliyordu.

"Bunlar senin Carey Anne tavukların[1] mı, Perth? Daima izinden uçuyorlar; aslında iyi şeylerin alametidir onlar, ama herkes için değil; – şuraya bak, yakıyor bunlar; ama sen, sen onların arasında yaşıyorsun ve hiçbir yerin kavrulmuyor."

"Çünkü baştan aşağı kavrulmuşum, Kaptan Ahab," diye cevap verdi Perth, bir an için çekicine dayanıp dinlenerek; "kavrulmanın ötesine geçmişim; bir yara izini kolay kolay kavuramazsınız."

1 Fırtına kuşu denen ve denizde gemileri takip ederek rüzgâraltı taraflarında fırtınalardan korunduğu bilinen bir deniz kuşu. (ç.n.)

"Peki, peki, yeter. Kısık sesin kulaklarıma fazla sakince, akıllıca acı dolu geliyor. Kendim de cennette değilim ve başkalarında delice olmayan hiçbir bedbahtlığa sabrım yok. Delirmelisin, demirci; söylesene, sen neden delirmiyorsun? Deli olmadan nasıl dayanabiliyorsun? Tanrı katı senden hâlâ nefret mi ediyor ki, deliremiyorsun?.. Ne yapıyordun orada?"

"Eski bir kargı ucuna kaynak yapıyordum, efendim; üstünde çatlaklar ve oyuklar vardı."

"Peki, öyle aşırı derecede kullanıldıktan sonra, onu tekrar tamamen düzleyebilir misin, demirci?"

"Sanırım, efendim."

"Peki, metal ne kadar sert olursa olsun, hemen hemen herhangi bir çatlağı ve oyuğu düzleyebilirsin, herhalde, demirci?"

"Evet, efendim, sanırım yapabilirim; bir tanesinden başka her çatlağı ve oyuğu."

"Buraya bak o halde," diye haykırdı Ahab, hararetle ilerleyip, elleriyle Perth'ün omuzlarına abanarak. "Buraya bak... *buraya*... böyle bir çatlağı düzleyebilir misin, demirci," dedi bir elini oluklu alnının üzerinden geçirerek. "Eğer bunu yapabilseydin, demirci, başımı örsünün üzerine seve seve koyar ve gözlerimin arasında en ağır çekicini hissederdim. Cevap ver! Bu çatlağı düzleyebilir misin?"

"Ah! İşte o, efendim! Bir tanesinden başka her çatlağı ve oyuğu demedim mi?"

"Evet, demirci, bu o; evet be adam, bu düzlenemez; çünkü sen onu yalnız burada, etimde görüyor olsan da, kafatasıma, ta kemiğe kadar işlemiş... o da kırışıklarla dolu! Ama çocuk oyunlarını bırakalım; bugün başka kama ve kargı yok. Buraya bak!" dedi deri keseyi sanki altın sikkelerle doluymuş gibi şıngırdatarak. "Ben de bir zıpkın yaptırmak istiyorum; birbirine koşulmuş bin iblisin parçalayamayacağı bir zıpkın, Perth; bir balinaya kendi yüzgecinin kemiğiymiş

gibi saplanacak bir zıpkın. İşte malzemesi," dedi keseyi örsün üzerine fırlatarak. "Bak, demirci, bunlar yarış atlarının çelik nallarının toplanmış çivi koçanları."[2]

"At nalı koçanları mı, efendim? Ama Kaptan Ahab, o zaman burada biz demircilerin işlediği en iyi ve en dirençli malzeme var."

"Biliyorum, ihtiyar; bu koçanlar, katillerin eritilen kemiklerinden elde edilmiş tutkal gibi birbirine kaynayacak. Çabuk! O zıpkını yap bana. Ve önce, sapı için on iki çubuk yap; sonra bu on ikisini, bir çekme halatının iplikleri ve telleri gibi bir araya dola, bük ve çekiçle. Çabuk! Ben ateşi körüklerim."

Nihayet on iki çubuk yapıldığında, Ahab onları kendi eliyle, uzun, ağır bir kol demirinin etrafına sararak birer birer denedi. "Bu kusurlu!" dedi, son çubuğu geri çevirerek. "Onu baştan işle, Perth."

Bu yapıldıktan sonra, Perth on ikisini birbirine kaynaklamaya başlamak üzereydi ki, Ahab onu durdurdu ve kendi demirini kendisinin kaynaklayacağını söyledi. Sonra o, düzenli, kesik kesik solumalarla çekici örsün üzerine indirir, Perth çubukları arka arkaya ona geçirirken ve son haddine kadar zorlanan ocak, kuvvetli, dümdüz alevini yukarı fışkırtırken, Zerdüşti sessizce oradan geçti ve başını ateşe doğru eğerek, bu uğraşın lanetlenmesi ya da kutsanması için dua ediyormuş gibi göründü. Ama Ahab başını kaldırıp bakınca, yana çekildi.

"O şeytan demeti neden orada yana kaçıyor?" diye mırıldandı başüstü güvertesinden onları seyreden Stubb. "Şu Zerdüşti bir kibrit gibi ateşin kokusunu alıyor; kendisi de öyle kokuyor, sıcak bir tüfeğin barut gözü gibi."

Nihayet, bütünlüklü bir çubuk haline gelmiş olan sap son defa ateşe tutuldu; ve Perth onu tavlamak için tıslata-

2 Kadim zamanlardan beri, nalların ve nal çivilerinin kötü talihten koruduğuna inanılır. (ç.n.)

rak yakındaki su dolu varile daldırınca, yakıcı buhar hızla Ahab'in eğilmiş yüzüne doğru yükseldi.

"Beni dağlamak mı istiyorsun, Perth?" dedi Ahab bir an o acıyla irkilerek. "Kendi dağlama demirimi mi dövüyordum ben yani?"

"Tanrı korusun; ancak, bir şeyden korkuyorum, Kaptan Ahab. Bu zıpkın Beyaz Balina için değil mi?"

"Beyaz iblis için! Ama şimdi dikenlerine gelelim; onları kendin yapmalısın, demirci. İşte jiletlerim... en iyi çelikten; al onları ve dikenleri Buz Denizi'nin iğne gibi doluları kadar keskin yap."

Yaşlı demirci bir süre jiletleri, onları kullanmayı pek istemiyormuş gibi süzdü.

"Al şunları be adam, onlara ihtiyacım yok; çünkü artık ne tıraş oluyorum, ne yiyorum ne de dua ediyorum, ta ki... ama al... işe giriş!"

Nihayet ok biçimi verilen ve Perth tarafından sapa kaynaklanan çelik, çok geçmeden demirin ucunu oluşturdu; ve demirci, dikenleri tavlamadan önce onları son defa ateşe tutmak üzereyken, su varilini yakına koyması için Ahab'e seslendi.

"Hayır, hayır... ona su yok; hakiki ölüm tavında istiyorum onu. Hey, siz! Tashtego, Queequeg, Daggoo! Ne dersiniz, paganlar! Bu dikeni kaplayacak kadar kan verecek misiniz bana?" dedi, onu yukarı kaldırarak. Sallanan bir grup koyu renkli baş, Evet, diye cevap verdi. Putperestlerin teninde üç delik açıldı ve sonra Beyaz Balina'nın dikenleri tavlandı.

"Ego non baptizo te in nomine patris, sed in nomine diaboli!"[3] diye uludu Ahab çılgınca, uğursuz demir, vaftiz kanını kavururcasına yutarken.

Şimdi Ahab, aşağıdan yedek sırıkları toplatarak ve kabuğu hâlâ üzerinde olan, cevizden yapılma bir tanesini se-

3 Seni Baba'nın adına değil, şeytanın adına vaftiz ediyorum. (ç.n.)

çerek, ucunu demirin oyuğuna yerleştirdi. Sonra bir kangal yeni çekme halatı açıldı, bunun birkaç kulacı ırgata götürüldü ve büyük bir gerginliğe ulaşıncaya kadar çekildi. Ahab, ip bir arp teli gibi uğuldayıncaya kadar ayağıyla ona bastırarak, sonra hevesle üzerine eğilip, tellerde herhangi bir ayrışma görmeyerek, "İyi! Şimdi de bağlama iplerine bakalım," diye haykırdı.

İpin bir ucu tellerine ayrıldı ve yayılan ayrı ipliklerin her biri zıpkının oyuğu etrafına örüldü ve dolandı; sonra sırık sonuna kadar oyuğun içine sokuldu; ip, alt ucundan sırığın ortasına kadar uzatıldı ve iç içe bükülen sicimlerle oraya sıkıca tutturuldu. Bu da yapılınca, sırık, demir ve ip –üç Kader Tanrıçası gibi– birbirinden ayrılmaz bir hale geldi ve Ahab bu silahı alarak karamsarca ve ağır adımlarla yürüyüp gitti; kemik bacağının sesiyle ceviz sırığın sesi her bir döşeme tahtasında yankılanarak çınladı. Ama daha o kamarasına girmeden, hafif, doğadışı, yarı şakacı, ama son derece acıklı bir ses duyuldu. Ah, Pip! Senin o sefil kahkahan, o boş, ama durup dinlenmeyen gözlerin, tüm tuhaf maskaralıkların, hiç de anlamsız olmayan bir şekilde o hüzünlü geminin kapkara trajedisiyle harmanlanıyor ve onu alaya alıyordu!

CXIV. Bölüm

Yaldızlayıcı

Gitgide Japon seyir alanlarının merkezine doğru nüfuz eden Pequod, çok geçmeden balıkçılık işinde büyük bir faaliyet içine girdi. Ilıman, güzel havalarda sık sık, aralıksız on iki, on beş, on sekiz ve yirmi saat boyunca filikalarda meşguldüler; balinaların peşinde düzenli olarak kürek çekiyor, yelken açıyor, ya da kısa el kürekleriyle seyrediyorlar, ya da altmış yetmiş dakikalık bir zaman aralığında sakince onların yüzeye çıkmasını bekliyorlardı; gerçi bu zahmetlerinin karşılığında pek başarılı olmuyorlardı.

İnsan böyle zamanlarda, kuvveti azalmış bir güneşin altında; bütün gün, ağır ağır inip kalkan düzgün dalgalanmaların üzerinde süzülürken; huş ağacından bir kano kadar hafif filikasında otururken; ve bizzat yumuşak dalgalarla, onların şömine taşında oturan kediler gibi borda tirizine sürünerek mırlayacağı kadar sokulgan bir şekilde kaynaşırken; bunlar hülyalı bir sükûnetle dolu zamanlardır ve insan, okyanusun teninin dingin güzelliğine ve parlaklığına bakarken, onun altında şiddetle çarpan kaplan yüreğini unutur; ve bu kadife patinin uzun, sivri, amansız bir diş gizlediğini hatırlamak istemez.

Balina filikasındaki gezginin yumuşak bir şekilde, denize karşı evlatça, güven dolu, karaya özgü bir duygu beslediği zamanlardır bunlar; onu çiçekli bir arazi gibi gördüğü ve yalnız direklerinin tepeleri seçilebilen uzaktaki bir geminin, uzayıp giden yüksek dalgaların içinde değil, uzayıp giden bir çayırın uzun otlarının içinde ilerlemeye çabalarmış gibi göründüğü zamanlardır: batıya göç edenler inanılmaz yeşilliklerin içinde yayılmış güçlükle ilerlerken, vücutları saklı atlarının yalnız dikilmiş kulaklarının seçilebildiği zamanlar gibi.

Uzayıp giden o bakir vadiler; o ılıman, mavi bayırlar; bunların üzerine bir sessizlik, bir mırıltı çökerken; bu tenha yerlerde, orman çiçeklerinin toplandığı sevinçli bir mayıs gününde, oyun yorgunu çocukların uyumakta olduğuna yemin edebilirsiniz. Ve bütün bunlar en mistik ruh halinizle kaynaşır; öyle ki, gerçek ve hayal yarı yolda karşılaşarak birbirlerinin içine geçer ve kusursuz bir bütün oluştururlar.

Ne kadar geçici de olsalar, böyle huzur veren manzaralar, Ahab üzerinde en az o kadar geçici bir etki yapmaktan da geri kalmıyordu. Ama bu gizli altın anahtarlar onun içindeki kendi gizli altın hazinelerini açıyormuş gibi görünse de, üzerlerine verdiği nefes sonunda onları karartıyordu.

Ey, çimenli düzlükler! Ey, ruhtaki, her dem ilkbaharı yaşayan sonsuz kırlar; uzun zamandır dünyevi hayatın ölü kuraklığından kavrulmuş da olsalar, insanlar sizde yeni sabah yoncalarının içindeki genç atlar gibi yuvarlanabilir ve birkaç geçici dakika boyunca, bunların üzerinde ölümsüz hayatın serin çiyini hissedebilirler. Keşke o kutlu sükûnetler devam etse. Ama hayatın karışık, karıştıran iplikleri, çözgüler ve atkılarla dokunur; sükûnetler fırtınalarla kesişir; her sükûnete karşılık bir fırtına eser. Bu hayatta tekrarlanmayan, düzenli bir ilerleyiş yoktur; belirlenmiş aşamalardan geçip, sonuncusunda duraklamayız: Bebekliğin bilinçsiz büyüsünden, çocukluğun düşüncesiz güveninden, ergenliğin güvensizliğinden (ortak yazgıdır bu), sonra kuşkuculuktan,

sonra inançsızlıktan geçip, nihayet yetişkinliğin "Eğer" diyen derin düşünceli hareketsizliğinde durmayız. Bir defa devri tamamladıktan sonra, onun izini yeniden takip ederiz; ve ebediyen bebek, çocuk, yetişkin ve "Eğer" oluruz. Bir daha demir almayacağımız nihai liman neresidir? Dünya, en usanmışların bile asla usanmayacağı hangi mest olmuş tözde seyretmektedir? Sokakta bulunmuş çocuğun babası nerede gizlidir? Ruhlarımız, evlenmemiş anneleri onları doğururken ölen şu öksüzler gibidir: babalarımızın kim olduğu o annelerin mezarlarında gizlidir ve bunu öğrenmek için oraya gitmek zorundayızdır.

Ve aynı gün, filikasının kenarından ta aşağılara, aynı altın rengi denizin içine gözünü diken Starbuck da alçak bir sesle mırıldandı:

"Şimdiye dek herhangi bir âşığın, genç gelininin gözlerinde gördüğü kadar sırrına erişilmez güzellik!.. Bana senin dizi dizi dişleri olan köpekbalıklarını ve insan kaçıran, yamyamca huylarını anlatma. Güven, olguyu defetsin; hayal, hafızayı defetsin; ta derinlere bakıyor ve inanıyorum."

Stubb'sa bir balık gibi, parıldayan pullarla, aynı altın rengi ışıkta yerinden fırladı:

"Ben Stubb'ım ve Stubb'ın bir geçmişi var; ama burada Stubb, daima şen olmuş olduğuna yemin ediyor!"

CXV. Bölüm

Pequod Bachelor'la Karşılaşıyor

Ve Ahab'in zıpkını kaynaklandıktan birkaç hafta sonra rüzgârın önünde üzerimize doğru gelen görüntüler ve sesler oldukça şendi.

Bir Nantucket gemisi olan Bachelor'dı bu; kısa bir süre önce son yağ varilini araya sıkıştırmış ve dolup taşan ambar ağızlarını sürgülemişti; ve şimdi, pruvasını eve doğru çevirmeden önce, sevinçli bir bayram donanımıyla, neşe içinde, gerçi biraz da caka satar gibi, seyir alanındaki dağınık gemilerin arasında dolaşıyordu.

Direk başlarındaki üç adam şapkalarına kırmızı bayrak bezinden ince şeritler takmışlardı; kıç tarafından, altı aşağıya bakan bir balina filikası sarkıtılmıştı ve tutsak olarak cıvadrada asılı bir halde, öldürdükleri son balinanın uzun altçenesi görülüyordu. Armasının her tarafında türlü renklerde flamalar, alemler ve sancaklar dalgalanıyordu. Sepetli üç direk başının her birinde, yanlamasına bağlanmış ikişer ispermeçet fıçısı vardı; bunların üzerinde, gabya gurcatalarında da, aynı değerli sıvıyla dolu narin variller görülüyordu; ve ana kapelasına pirinçten bir fener çivilenmişti.

Daha sonra öğrenildiğine göre, Bachelor son derece şaşırtıcı bir başarıya ulaşmıştı; başka birçok teknenin,

aynı denizlerde seyrederken aylarca bir tek balık bile ele geçirmemiş olması nedeniyle, daha da harikulade bir şeydi bu. Çok daha değerli olan ispermeçete yer açabilmek için fıçılar dolusu et ve ekmeği hibe etmekle kalmamışlar, karşılaştıkları gemilerden takas yoluyla takviye edici ilave variller almışlardı; ve bunlar güverte boyunca ve kaptanın ve subayların makam odalarında istiflenmişti. Kamara masası bile parçalanıp çıra yapılmıştı; ve kamaranın sofra arkadaşları, orta masası olarak yere bağlanmış bir yağ fıçısının geniş başının üzerinde yemek yiyordu. Başaltında, denizciler bilfiil sandıklarını kalafatlayıp ziftle kaplamış ve doldurmuşlardı; şaka yollu olarak, aşçının en büyük kazanına bir kapak oturtup onu doldurduğu; kilercinin yedek kahve demliğini tıpalayıp doldurduğu; zıpkıncıların demirlerinin oyuklarına kapak takıp onları doldurdukları; aslında, kaptanın pantolonunun cepleri dışında her şeyin ispermeçetle dolu olduğu, bunlarıysa kaptanın, tüm memnuniyetinin keyifli ifadesi olarak içine ellerini sokmaya tahsis ettiği söylendi.

İyi şansla dolu bu sevinçli gemi karamsar Pequod'un üzerine doğru gelirken, başüstü güvertesinden devasa davulların ilkel sesi duyuldu; ve daha da yaklaştığında, muazzam kaynatma kazanlarının etrafında tayfalarından oluşan bir kalabalığın durmakta olduğu görüldü; siyah balığın parşömene benzer torbası ya da karın derisiyle örtülü olan kazanlar, mürettebatın sıkılmış ellerinin her bir vuruşunda yüksek sesle gümbürdüyordu. Kıçüstü güvertesinde, kaptan yardımcıları ve zıpkıncılar, Polinezya Adaları'ndan onlara kaçmış zeytin renkli kızlarla dans ediyorlardı; yukarıda, pruva direğiyle grandi direği arasına sıkıca tutturulmuş süslü bir filikada, askıda duran Long Islandlı üç zenciyse, balina kemiğinden pırıldayan keman yaylarıyla şamatalı ve oynak dansı yönetiyorlardı. Bu arada, gemi mürettebatından başka birileri, gürültülü bir biçimde, içinden kocaman ka-

zanların çıkarılmış olduğu fırının duvarlarıyla meşguldüler. Artık işe yaramayan tuğlalar ve harçlar denize fırlatılırken öyle vahşi çığlıklar atıyorlardı ki neredeyse lanetli Bastille Hapishanesi'ni yıkıyorlar sanırdınız.

Kaptan, bütün bu sahnenin hâkimi ve efendisi olarak, geminin yüksek kıçüstü güvertesinde dimdik duruyordu; öyle ki bütün bu şenlikli tiyatro tamamen gözlerinin önündeydi ve sadece onun kendi kişisel eğlencesi için tasarlanmış gibiydi.

Ahab'se, inatçı bir karamsarlık içinde, darmadağınık ve karanlık bir halde, kendi kıçüstü güvertesinde duruyordu; ve biri geçmiş şeyler için coşkulu bir sevinçle, diğeri gelecek şeylerle ilgili kötü bir önseziyle dolu bu iki geminin yolları kesişirken, iki kaptan başlı başlarına sahnenin tüm çarpıcı zıtlığını temsil ediyorlardı.

"Gemimize gelin, gemimize gelin!" diye haykırdı şenlikli Bachelor'ın kumandanı, bir bardakla bir şişeyi havaya kaldırarak.

"Beyaz Balina'yı gördünüz mü?" diye dişlerini gıcırdattı Ahab cevaben.

"Hayır; sadece duydum; ama onun varlığına hiç inanmıyorum," dedi öteki iyi huylulukla. "Gemimize gelin!"

"Fazla şensiniz. Yolunuza devam edin. Hiç adam kaybettiniz mi?"

"Sözünü edecek kadar değil... iki adalı sadece... ama gemimize gelin, sevgili arkadaşım, haydi gelin. Çok geçmeden alnınızdaki o karanlığı yok ederim. Haydi gelsenize (oyunumuz neşe); gemi dolu ve eve dönüyoruz."

"Budalalar ne kadar da teklifsiz oluyor!" diye mırıldandı Ahab. Sonra yüksek sesle, "Geminizin dolu olduğunu ve eve döndüğünüzü söylüyorsunuz; pekâlâ, benim için de gemisi boş ve dışarılara gidiyor deyin. Bu yüzden, siz kendi yolunuza gidin, ben de kendi yoluma. İleri! Tüm yelkenleri açın ve rüzgârı arkanıza alın," dedi.

Ve böylece, gemilerden biri mutlu bir şekilde esintinin önünde giderken, öteki inatla ona karşı savaşıyordu; iki tekne bu şekilde ayrıldı; Pequod'un mürettebatı, uzaklaşan Bachelor'a doğru ciddi, sabit gözlerle bakıyor, ama Bachelor'ın elemanları içinde oldukları canlı şenlikten dolayı onların bakışlarına hiç aldırış etmiyorlardı. Ve Ahab, kıç küpeştesine abanarak evine dönmekte olan gemiyi gözlerken, cebinden kum dolu küçük bir şişe çıkardı ve sonra, bir gemiye, bir şişeye bakarak, bu şekilde âdeta iki uzak çağrışımı bir araya getirdi, çünkü o şişe Nantucket'ta alınan iskandillerden çıkmış kumla doluydu.

CXVI. Bölüm

Ölen Balina

Bu hayatta bazen, talihin gözdeleri doğru tarafta yakınımızdan geçtiğinde, biz, daha önce tamamen çökmüş olduğumuz halde, o güçlü esintinin bir kısmını yakalar ve sevinçle, sarkan yelkenlerimizin dolduğunu hissederiz. Pequod'da da böyle olmuş gibiydi. Çünkü şenlikli Bachelor'la karşılaşmamızın ertesi günü, balinalar görüldü ve biri Ahab tarafından olmak üzere, dördü öldürüldü.

Akşamüzerinin geç saatleriydi; ve kızıl mücadelenin tüm zıpkınlamaları bittikten sonra; ve güneşle balina, günbatımındaki o güzelim denizde ve gökte yüzerek birlikte sessizce ölürken; o zaman, o gül rengi havada, kıvrımlar halinde öyle bir tatlılık ve öyle bir hüzün, öyle kuşatıcı dualar yükseldi ki, neredeyse sanki İspanyol kara yeli aklına esip denizci olmuş ve ta uzaklardan, Manila adalarının koyu yeşil manastır vadilerinden, akşam ayinlerinin bu ilahileriyle yüklü bir halde denize açılmış gibiydi.

Balinadan tornistan yapmış olan Ahab, yeniden yatışmış, ama ancak daha derin bir kasvete gömülmüş bir halde, artık sakin olan filikadan dikkatle onun son zayıf çırpınmalarını izliyordu. Çünkü ölmekte olan tüm ispermeçet balinaların-

da gözlemlenebilen o tuhaf manzara –kafasını güneşe doğru çevirişi ve son nefesini bu şekilde verişi–, böylesine durgun bir akşamda görülen o tuhaf manzara bir şekilde Ahab'e daha önce yaşamadığı bir hayranlık duygusu veriyordu.

"Ona doğru dönüp duruyor... ölürkenki son hareketleriyle, saygı duruşunda bulunan ve yakaran çehresini ne kadar yavaş, ama ne kadar kararlı bir biçimde ona döndürüyor. O da ateşe tapıyor; güneşin son derece sadık, geniş, heybetli bir kulu o!.. Ah, o fazlasıyla kayıran gözler bu fazlasıyla kayıran manzaraları görse. Bak! Burada, uzak sularla kuşatılmış bir halde; tüm insani mutluluğun ve kederin ötesinde; bu son derece dürüst ve tarafsız denizlerde; kayaların geleneklere yazı levhası sağlamadığı bu yerde; Çin'in uzun çağları boyunca, dev dalgaların, Nijer'in bilinmeyen kaynağı[1] üzerinde parlayan yıldızlar gibi, konuşmadan ve konuşulmadan hâlâ yuvarlanıp durduğu bu yerde; hayat burada da inançla dolu olarak, güneşe doğru ölüyor; ama bak! Ölür ölmez, ölüm cesedi döndürüveriyor ve o başka bir yöne doğru gidiyor...

Ey sen, tabiatın karanlık, Hindu yarısı, sen ki bu yeşilliksiz denizlerin yüreğinde bir yerlerde, boğulmuş kemiklerden münferit tahtını inşa etmişsin; sen bir imansızsın, ey kraliçe; ve toplu katliam yapan tayfunda ve sonrasındaki sükûnun sessiz cenazesinde bana fazlasıyla doğru sözler söylüyorsun. Bu balinanın, ölmekte olan başını güneşe doğru çevirip, sonra tekrar dönmesi de senin bana verdiğin bir ders.

Ey, üç defa kasnaklanmış ve lehimlenmiş güç odağı! Ey, yükseklere göz diken, gökkuşaklı fıskiye!.. Öteki boşuna çabalıyor, beriki boşuna püskürüyor! Ey balina, her şeyi canlandıran şu güneşin sana aracılık yapması için boşuna uğraşıyorsun, çünkü o hayatı yalnız çağırır, geri vermez. Yine de sen, karanlık yarı, daha karanlık olsa da, daha gururlu bir inançla sarsıyorsun beni. Bütün isimsiz karışım-

1 Batı Afrika'da bir nehir; mecrası, o zamanın kâşiflerinin ve haritacılarının kafasını karıştıran bir bumerang biçimindedir. (ç.n.)

ların burada, altımda yüzüyor; bir zamanlar yaşamış olan şeylerin, hava olarak dışarı verilen, ama artık su olan nefesleri beni yüzeyde tutuyor.

O halde, selam sana, sonsuza kadar selam sana, ey yaban kuşlarının tek istirahatlerini ebedî çalkantılarında bulduğu deniz. Topraktan doğdum, ama deniz tarafından emzirildim; beni tepeler ve vadiler doğurmuş olsa da, siz dalgalar süt kardeşlerimsiniz!"

CXVII. Bölüm

Balina Nöbeti

O akşam katledilen dört balina birbirlerinden çok ayrı yerlerde ölmüşlerdi; biri rüzgârüstü yönünde, uzakta; biri rüzgâraltı yönünde, daha yakında; biri ileride; biri geride. Bu son üçü karanlık çökmeden geminin yanına getirilmişti; ama rüzgârüstü yönünde olana sabaha kadar erişilemedi; ve onu öldürmüş olan filika gece boyunca yanında kaldı; o filika da Ahab'inkiydi.

İşaret flaması direği ölü balinanın püskürtme deliğine diklemesine saplanmıştı ve bunun tepesine asılı olan fener, balinanın siyah, parlak sırtına, ve gece yarısında onun geniş böğrüne, kumsala vuran köpüklü dalgalar gibi hafif hafif sürtünen dalgalara, ta uzaklara kadar yayılan, huzursuz, titrek bir ışık veriyordu.

Ahab ve filikasının Zerdüştî dışındaki tüm mürettebatı uyuyor gibiydi; o ise pruvada çömelmiş, balinanın etrafında hayaletler gibi oynaşan ve kuyruklarıyla hafif sedir ağacından döşeme tahtalarını tıklatan köpekbalıklarını izliyordu. Gomorra'nın affedilmemiş ruhlarının Lut Gölü'nün üzerindeki toplu iniltilerine benzeyen bir ses, titreşerek havaya yayılıyordu.

İrkilerek uykusundan uyanan Ahab Zerdüştî'yi gördü ve onunla yüz yüze geldi; gecenin kasvetiyle kuşatılmış bu iki

adam, sel basmış bir dünyadaki son insanlar gibi görünüyordu. "Yine o rüyayı gördüm," dedi Ahab.

"Cenaze arabalarını mı? Sana cenaze arabanın da tabutunun da olamayacağını söylemedim mi, ihtiyar?"

"Denizde ölenin cenaze arabasına konduğu mu görülmüş?"

"Ama bu yolculukta ölebilmen için, denizin üzerinde gerçekten iki cenaze arabası görmen gerektiğini söyledim; ilki insan eliyle yapılmamış olacak; ve sonuncunun göze görünen ahşabı Amerika'da yetişmiş olacak."

"Evet, evet! Tuhaf bir manzara olurdu o, Zerdüştî: bir cenaze arabasıyla sorgucu, okyanusun üzerinde yüzüyor ve tabutu dalgalar taşıyor. Hah! Yakın zamanda böyle bir manzara görmeyiz."

"İster inan ister inanma, bu görülmeden ölemezsin, ihtiyar."

"Peki, kendin hakkındaki şu söz neydi?"

"Yolun sonuna da gelsek, kılavuzun olarak yine de senin önünden gideceğim."

"Peki, böyle önden gittiğin zaman –eğer bu vuku bulursa– seni takip edebilmem için, bana kılavuzluk etmeye devam etmek üzere yine de bana görünmelisin, değil mi? Öyle değil miydi? İyi ki bütün söylediklerine inanmışım, o halde, ey kılavuzum! Sonunda Moby Dick'i öldüreceğime ve bundan sağ kurtulacağıma dair iki teminatım var burada."

"Bir teminatın daha olsun, ihtiyar," dedi Zerdüştî, gözleri karanlıkta ateş böcekleri gibi ışıklanırken... "Seni yalnız kenevir öldürebilir."

"Darağacı, demek istiyorsun... O halde karada ve denizde ölümsüzüm," diye haykırdı Ahab alaycı bir kahkahayla; "karada ve denizde ölümsüzüm!"

Tek vücutlarmış gibi ikisi de yeniden sessizliğe gömüldü. Kurşuni seher vakti geldi, uyuklayan mürettebat filikanın dibinden doğruldu ve öğlen olmadan ölü balina gemiye getirildi.

CXVIII. Bölüm

Usturlap

Nihayet Hat mevsimi yaklaştı; ve her gün, Ahab kamarasından gelip direk başlarına göz gezdirdiğinde, tetikte olan dümenci dümeninin parmaklarını gösterişli bir biçimde idare ediyor ve hevesli gemiciler hemen payandalara koşup, hepsinin gözleri bir merkeze, çivilenmiş İspanyol altınına dikilmiş olarak orada duruyorlar, geminin pruvasını ekvatora çevirme emri için sabırsızlanıyorlardı. Zamanı gelince o emir verildi. Tam öğle vakti olmak üzereydi; ve Ahab, yükseğe çekilmiş filikasının pruvasında oturmuş, enlemini belirlemek için alışılmış günlük güneş gözlemlerini yapmakla meşguldü.

Şimdi, o Japon denizinde yaz günleri, parıltı selleri gibidir. Göz kırpmamacasına parlayan Japon güneşi, cam gibi okyanusun ölçüsüz pertavsızının alevli odağıdır sanki. Gökyüzü verniklenmiş gibi görünür; bir tane bile bulut yoktur; ufuk dalgalanır; ve dinmeyen bir ışımanın bu çıplaklığı, Tanrı'nın tahtının dayanılmaz şaşaası gibidir. İyi ki Ahab'in usturlabı, içinden güneşin o ateşine bakmak için renkli camlarla donatılmıştı. Böylece, oturan bedenini geminin yalpalanışına uyan bir şekilde sallayarak ve astrolojik görünümlü aletini gözüne yerleştirerek, tam güneşin doruk noktasına ulaşacağı

anı yakalamak için birkaç dakika o pozisyonda kaldı. Bu arada, onun bütün dikkati zapt edilmişken, Zerdüştî onun aşağısında, geminin güvertesinde diz çökmüştü ve yüzü Ahab'inki gibi yukarıya çevrilmiş bir halde, onunla aynı güneşe bakıyordu; yalnız, gözkapakları kürelerini yarı yarıya örtüyordu ve vahşi yüzü yumuşayarak dünyevi tutkulardan arınmış birinin görünümüne bürünmüştü. Nihayet, arzu edilen gözlem yapıldı; ve Ahab kalemini kemik bacağının üzerine koyarak, çok geçmeden tam o anda enleminin ne olması gerektiğini hesapladı. Sonra, kısa bir süre düşünceye dalıp, tekrar yukarıya, güneşe doğru baktı ve kendi kendine mırıldandı: "Sen, deniz işareti! Yüksek ve kudretli Kılavuz! Nerede *olduğumu* doğrulukla söylüyorsun bana... ama nerede *olacağım* hakkında en küçük bir ipucu yöneltebilir misin? Ya da benden başka bir şeyin şu anda nerede yaşadığını söyleyebilir misin bana? Moby Dick nerede? Şu anda onu görüyor olmalısın. Benim bu gözlerim tam da şu anda onu gören gözün ta kendisinin içine bakıyor; evet ve tam da şu anda aynı şekilde senin bilinmeyen öteki tarafındaki nesneleri de gören gözün içine, ey güneş!"

Sonra gözünü usturlabına dikerek ve birer birer onun esrarengiz düzeneklerine dokunarak bir daha düşündü ve mırıldandı: "Aptal oyuncak! Mağrur amirallerin, komodorların ve kaptanların bebek eğlencesi; dünya seninle, senin kurnazlığın ve kudretinle böbürleniyor; ama sonuç olarak, bu koca gezegende tesadüfen kendinin ve seni tutan elin bulunduğu zavallı, değersiz noktayı söylemekten başka ne yapabiliyorsun ki! Hayır! Bir zerre fazlasını bile yapamıyorsun! Bir su damlasının ya da bir kum tanesinin yarın öğle vaktinde nerede olacağını söyleyemiyorsun; ama yine de, acizliğinle güneşe hakaret ediyorsun! Bilim! Lanet olsun sana, seni yararsız oyuncak; ve lanet olsun insanın gözlerini yukarıya, canlı parlaklığı onu ancak kavuran o gökyüzüne yönelten her şey, bu yaşlı gözlerin tam da şu anda ışığınla kavrulduğu

gibi, ey güneş! İnsan gözlerinin bakışları yaradılış itibarıyla bu yeryüzünün ufkuyla bir seviyededir; sanki Tanrı onun gözünü gökkubbesine dikmesini amaçlamışçasına başının tepesinden yukarıya yönelmez. Lanet olsun sana, seni usturlap!" diye haykırdı onu güverteye savurarak. "Artık dünyevi yolumu sana göre yönlendirmeyeceğim; geminin ufki pusulası, seyir defteriyle ve çizgilerle ufki paraketa hesabı; bana *bunlar* yol gösterecek ve deniz üzerindeki yerimi gösterecek. Evet," dedi filikadan güverteye inerek, "seni böyle çiğniyorum, etkisizce yükseklere işaret eden seni değersiz şey; seni böyle parçalıyor ve imha ediyorum!"

Çılgına dönmüş yaşlı adam böyle konuşur, canlı ve ölü ayaklarıyla usturlabı böyle çiğnerken, suskun, hareketsiz Zerdüştî'nin yüzünden, Ahab'e yönelikmiş gibi görünen alaycı bir galibiyet ve kendisine yönelikmiş gibi görünen kaderci bir umutsuzluk ifadesi geçti. Zerdüştî fark edilmeden ayağa kalktı ve süzülerek uzaklaştı; bu arada, kumandanlarının halinden dehşete düşmüş olan tayfalar başüstü güvertesinde bir araya toplandılar, ta ki sıkıntılı bir şekilde güverteyi arşınlayan Ahab, "Prasyalara! Dümen yukarı!.. Yelkenleri doksan derece çevirin!" diye bağırıncaya kadar.

Bir anda serenler çevrildi ve gemi topuğunun üzerinde yarı yarıya çark ederken, uzun, kaburgalı gövdesinin üzerinde dimdik dengede duran, yerlerine sıkıca oturmuş üç zarif direği, hepsini birden sırtına almış bir atın üzerinde dönüş yapan üç Horatii[1] gibi görünüyordu.

Starbuck, cıvadrayı destekleyen iki kalasın arasında durmuş, Pequod'un ve güvertede yalpalayarak giden Ahab'in çalkantılı ilerleyişlerini izliyordu.

"Yoğun bir kömür ateşinin karşısında oturup, onun ıstıraplı, alevli canlılığıyla dolu bir halde, parıl parıl yanışını izlemişimdir; ve nihayet yavaş yavaş zayıflayarak sessiz bir

1 MÖ 7. yüzyılda bir savaşın sonucunu belirlemek için düşman üçüzlerle savaştırılan Romalı üçüzler. (ç.n.)

toz haline gelişini görmüşümdür. Okyanusların yaşlı adamı! Senin bütün bu ateşli canlılığından, sonunda geriye küçük bir kül öbeğinden başka ne kalacak!"

"Evet," diye haykırdı Stubb, "ama deniz kömürü külü... buna dikkat edin, Bay Starbuck... deniz kömürü, sizin alelade odun kömürünüz değil. Vay, vay; Ahab'in, 'İşte birisi benim bu yaşlı ellerime bu iskambil kâğıtlarını tutuşturuyor; onlarla oynamam gerektiğine, başka kâğıt alamayacağıma yemin ediyor,' diye mırıldandığını duydum. Ve Tanrı belamı versin ki, Ahab, doğru iş yapıyorsun; oyunu oynayarak yaşa ve oyunu oynayarak öl!"

CXIX. Bölüm

Mumlar

En sıcak iklimler en zalim dişleri besler: Bengal kaplanı sonsuz yeşilliklerin baharatlı korularında çömelir. En ışıltılı gökler potalarında en öldürücü gök gürültülerini barındırır: Muhteşem Küba, uysal kuzey ülkelerinin üzerinde hiç esmemiş kasırgalarla aşinadır. Aynı şekilde, bu göz kamaştırıcı Japon denizlerinde de gemiciler fırtınaların en dehşetlisiyle, tayfunla karşılaşır. Bazen, baygın ve uykulu bir şehrin üzerinde patlayan bir bomba gibi, o bulutsuz gökyüzünden fışkırır bu.

O günün akşamına doğru, Pequod'un yelkenleri yırtılmış ve çıplak direklerle, onu tam karşıdan vuran bir tayfunla boğuşmak zorunda kalmıştı. Karanlık çöktüğünde, gök ve deniz o gök gürültüsüyle gürlüyor ve yarılıyor, üzerinde boranın ilk hışmının daha sonraki eğlencesi için yerinde bırakmış olduğu paçavraların çırpındığı etkisiz direkleri aydınlatan o şimşeklerle alev alev yanıyordu.

Starbuck bir çarmığa tutunmuş, kıçüstü güvertesinde duruyor, her şimşek çakışında, yukarıdaki girift donanımın başına başka ne felaketin gelmiş olabileceğini görmek için oraya göz atıyordu; bu arada Stubb'la Flask filikaların daha yükseğe çekilmesi ve daha sıkı bağlanması işinde adamla-

rı yönetiyorlardı. Ama bütün çabaları boşa çıkıyor gibiydi. Rüzgârüstündeki kıç filikası (Ahab'inki), vinçlerin en tepesine kadar yükseltildiği halde kurtarılamadı. Yalpalanan geminin yukarı kalkan tarafına çarparak yükselen muazzam bir dalga, filikanın kıç tarafının dibini parçaladı ve onu bir elek gibi su akıtır halde bıraktı.

"Kötü bir çalışma, kötü bir çalışma! Bay Starbuck," dedi Stubb enkaza bakarak, "ama deniz bildiğini okur. Mesela Stubb onunla savaşamaz. Bilirsiniz, Bay Starbuck, bir dalga atlamadan önce öyle büyük, uzun bir start alır ki, bütün dünyanın etrafında seğirtir ve üstünüze ondan sonra atılır! Ama bana gelince, onu karşılamak için alabileceğim bütün start, sadece şu güvertenin karşısına kadardır. Ama boş verin; şaka olsun diye yapıyor: Şu eski şarkı öyle söylüyor;"

(*Şarkı söyler.*)

Hey! Neşelidir fırtına
Ve şakacıdır balina,
Sallarken kuyruğunu,
Ne matrak, eğlenceli, oyunbaz, nükteli, muzip, hileci delikanlıdır okyanus, hey!

Buğular uçuşur havada,
Köpüren içkisidir bu sadece;
Katarken baharatını,
Ne matrak, eğlenceli, oyunbaz, nükteli, muzip, hileci delikanlıdır okyanus, hey!

Gök gürültüsü gemileri çatlatır,
Ama o sadece dudaklarını şaplatır,
Tadarken içkisini,
Ne matrak, eğlenceli, oyunbaz, nükteli, muzip, hileci delikanlıdır okyanus, hey!

"Dur hele Stubb," diye haykırdı Starbuck, "bırak da şarkıyı tayfun söylesin ve burada, armamızda arpını çalsın; ama eğer cesur bir adamsan, dilini tutarsın."

"Ama cesur bir adam değilim ki; cesur bir adam olduğumu hiç söylemedim; ben bir korkağım ve moralimi yüksek tutmak için şarkı söylerim. Ve size söyleyeyim, Bay Starbuck, bu dünyada şarkı söylememi engellemenin boğazımı kesmekten başka bir yolu yok. Ve bu yapıldıktan sonra da, yüzde doksan ihtimalle kapanış olarak size bir hamdüsena ilahisi söylerim."

"Divane adam! Kendi gözlerin yoksa benim gözlerimden bak."

"Ne! Nasıl olur da karanlık bir gecede başka herkesten daha iyi görürsünüz, ne kadar aptal olurlarsa olsunlar?"

"İşte," diye haykırdı Starbuck, Stubb'ı omzundan yakalayıp, eliyle pruvanın rüzgâr alan tarafını işaret ederek, "boranın doğudan, tam da Ahab'in Moby Dick'i bulmak için takip edeceği yönden geldiğine dikkat etmiyor musun? Tam da bugün öğlen döndüğü yönden? Şimdi şu filikasına dikkat et; o çöküntü nerede? Kıç tarafındaki alanda, be adam; hep durduğu yerde... onun duruş yeri çöktü, be adam! Şimdi gemiden atla ve şarkını söyle, çok istiyorsan!"

"Sizi pek anlamıyorum: Rüzgârda ne var?"

Starbuck aniden, "Evet, evet, Nantucket'a gitmenin en kısa yolu Ümiț Burnu'nu dönmek," dedi kendi kendine, Stubb'ın sorusuna aldırış etmeden. "Şimdi bizi parçalayacak gibi kamçılayan borayı, bizi eve doğru götürecek elverişli bir rüzgâr haline getirebiliriz. Orada, rüzgâr tarafında, her yer kötü bir akıbetin karanlığıyla dolu; ama rüzgâraltına doğru, eve doğru... oranın aydınlandığını görüyorum; ama şimşeklerle değil."

O dakika, çakan şimşekleri takip eden, derin bir karanlıkla dolu aralardan birinde, Starbuck'ın yanında bir ses duyuldu; ve neredeyse aynı anda başlarının üzerinde yaylım ateşi gibi art arda gök gürültüleri patladı.

"Kim var orada?"

"Yaşlı Gök Gürültüsü!" dedi Ahab, küpeşte boyunca el yordamıyla mil deliğine doğru yolunu bulurken; ama aniden, dirsekli ateş mızrakları rotasını apaçık gözleri önüne serdi.

Şimdi, karada, çan kulelerindeki paratonerlerin o tehlikeli akışkanı alıp toprağa taşımasının amaçlandığı gibi; denizde bazı gemilerin her direkte taşıdığı benzer çubuklarla da bunun suya iletilmesi amaçlanır. Ama ucunun gemi gövdesiyle her türlü temastan alıkonması için, bu ileticinin hatırı sayılır bir derinliğe inmesi gerektiğinden; ve üstelik, eğer sürekli olarak orada, yedekte çekilir bir halde tutulursa, birçok küçük kazaya uğrayabileceği, ayrıca bir kısım armaya bir hayli dolanabileceği ve teknenin suda yol alışını az çok zorlaştırabileceğinden; bütün bunlardan dolayı, gemilerin paratonerlerinin alt kısımları her zaman denizde değildir ve durumun gerektirdiği şekilde, daha kolayca dışarıdaki borda platformlarına çekilebilmesi, ya da aşağıya, denize atılabilmesi için, genel olarak uzun, ince halkalar halinde yapılır.

"Paratonerler! Paratonerler!" diye haykırdı Starbuck mürettebata; az önce Ahab'in makamına giden yolu aydınlatmak üzere meşaleler fırlatan canlı şimşek, ihtiyatlı olması için aniden uyarmıştı onu. "Denize indirildiler mi? Aşağı atın onları, başta ve kıçta. Çabuk!"

"Durun hele!" diye haykırdı Ahab. "Daha zayıf taraf olsak da, dürüstçe oynayalım bu oyunu. Bütün dünyanın emniyete alınması için Himalayalar'a ve And Dağları'na bile paratonerler dikmeye katkıda bulunurum; ama ayrıcalıkları bir yana bırakalım! Yerlerinde kalsınlar, efendim!"

"Yukarı bakın!" diye haykırdı Starbuck. "Aziz Elmo ateşi! Aziz Elmo ateşi!"[1]

---

1 Fırtınalı havalarda elektrik boşalımından dolayı gemilerin direklerinde görülen ışıklar; bazı denizciler bunun doğaüstü bir olay olduğuna inanırlardı. (ç.n.)

Bütün serenlerin cundalarında solgun ışıklar belirmişti; ve paratonerlerinin üç başlı uçlarının her birinde yukarıya doğru sivrilen üç beyaz alev görülen üç yüksek direğin her biri, o kükürtlü havada, bir mihrabın önündeki devasa üç parafin mumu gibi sessizce yanıyordu.

"Lanet olsun filikaya! Bırakın onu!" diye haykırdı Stubb o anda, kendi küçük teknesini bağlamaya çalışırken, çalkantılı deniz bunun altına doğru kabarıp, borda tirizi şiddetle elini sıkıştırınca. "Lanet olsun ona!" Ama güvertede geriye doğru kayarken, yukarı çevrilen gözleri alevleri yakaladı; ve derhal ses tonunu değiştirerek, "Aziz Elmo ateşi hepimize merhamet etsin!" diye haykırdı.

Denizciler için, küfürler gündelik sözlerdir; sükûnetin kendinden geçmişliğinde de, fırtınanın pençesinde de küfreder onlar; en çok da kudurmuş bir denize doğru yan yattıklarında, gabya serenlerinin cundalarından lanet okurlar; ama bütün yolculuklarımda, bir gemiye Tanrı'nın yanan parmağı konulmuş, çarmıkların ve halat takımlarının arasına O'nun "Mene, Mene, Tekel Upharsin"[2] sözleri örülmüşken, nadiren amiyane bir küfür duymuşumdur.

Yukarıda bu solgunluk yanarken, büyülenmiş mürettebattan pek az söz işitildi; onlar başüstü güvertesinde yoğun bir küme halinde duruyorlardı; o soluk fosforlaşmada hepsinin gözleri çok uzaktaki bir takımyıldız gibi ışıldıyordu. Hayaletleri çağrıştıran o ışığın önünde bir rölyef halinde duran devasa, kuzguni zenci Daggoo, gerçek endamının üç katı büyüklüğünde görünüyordu ve gök gürültüsünü göndermiş olan kara bulut sanki oydu. Tashtego'nun açılmış ağzı, köpekbalığı beyazlığındaki dişlerini ortaya çıkarıyor, bunlar, sanki kendilerinin de uçlarında Aziz Elmo ateşi varmış gibi tuhaf tuhaf ışıldıyordu; bu arada, Queequeg'in o doğaüstü ışıkla aydınlanan dövmeleri, vücudunun üzerinde şeytani mavi alevler gibi yanıyordu.

2 *İncil*'in Daniel kitabında, duvardaki yazı. "Saltanatın sona erdi; terazide tartıldın ve eksik bulundun; krallığın bölünecektir." (ç.n.)

Nihayet bu tablo yukarıdaki solgunlukla birlikte söndü; ve Pequod ile güvertelerindeki her şahıs bir kez daha bir kefene büründü. Bir iki dakika geçmişti ki, Starbuck ileriye doğru giderek birisinin üzerine abandı. Stubb'dı bu. "Şimdi ne düşünüyorsun ahbap; haykırışını duydum; şarkıdaki böyle değildi."

"Hayır, hayır, değildi; Aziz Elmo ateşi hepimize merhamet etsin, dedim; ve yine de edeceğini umuyorum. Ama yalnız asık suratlara mı merhamet eder o? Bir kahkahayı sindiremez mi? Ve bakın, Bay Starbuck... ama burası bakamayacak kadar karanlık. Dinleyin beni, o halde: Gördüğümüz, direk başlarındaki o alevleri bir iyi şans alameti olarak kabul ediyorum; çünkü o direklerin kökleri, tıka basa ispermeçet yağıyla dolacak bir ambarda duruyor, anlarsınız; ve böylece bütün o ispermeçet, ağaçların içindeki özsu gibi yukarıya, direklerin içine işleyecek. Evet, üç direğimiz bir gün üç ispermeçet mumu gibi olacak... Gördüğümüz güzel vaat bu işte."

O anda Starbuck, Stubb'ın yüzünün yavaş yavaş parıldayarak görünür hale gelmeye başladığını fark etti. Yukarıya göz atarak, "Bakın! Bakın!" diye haykırdı ve yükseklere uzanan alevler bir kez daha görüldü; solgunluklarında iki misli bir doğaüstülük varmış gibiydi.

"Aziz Elmo ateşi hepimize merhamet etsin," diye haykırdı Stubb yine.

Zerdüştî, grandi direğinin dibinde, tam İspanyol altınının ve alevin altında, Ahab'in önünde diz çökmüştü, ama başı öteki tarafa doğru eğikti; bu arada, onların yakınında, o göz kamaştıran ışığın alıkoyduğu birkaç gemici, biraz önce bir gönderi sağlamlaştırmakla meşgul oldukları, yukarıdaki kemerli armada şimdi bir araya toplanmışlar, bir meyve bahçesinde, sarkan bir dalda asılı duran düğüm halindeki uyuşmuş yabanarıları gibi, orada sarkaç misali sallanıyorlardı. Başkaları, Herculaneum'da[3] ayakta duran, adım atan ya da

3 İtalya'da, MS 79'da Vezüv Yanardağı'nın patlamasıyla imha olan bir Roma kenti. (ç.n.)

koşan iskeletler gibi, çeşitli büyülenmiş pozlarda güverteye çakılıp kalmışlardı; ama hepsinin gözleri yukarıya çevriliydi.

"Evet, evet, adamlarım!" diye haykırdı Ahab. "Bakın ona; iyice dikkat edin; o beyaz alev, Beyaz Balina'ya giden yolu aydınlatıyor! Bana şu grandi direği paratonerinin halkalarını uzatın; bu nabzı hissetmek ve kendi nabzımın ona karşı atmasını sağlamak istiyorum; ateşe karşı kan! İşte böyle."

Sonra, son halkayı sol elinde sıkıca tutarak döndü, ayağını Zerdüştî'nin üzerine koydu; ve gözlerini yukarıya dikmiş, sağ kolunu da yukarı kaldırmış bir halde, yüksekteki, alevlerden oluşan o Kutsal Üçlü'nün önünde dimdik durdu.

"Ey, berrak ateşin berrak ruhu; bu denizlerde bir zamanlar Persler gibi sana taptım, ta ki sen o kutsal eyleminle beni yakıncaya kadar; bugün bile bunun izini taşıyorum; artık seni tanıyorum, berrak ruh ve artık sana tapmanın doğru yolunun başkaldırı olduğunu biliyorum. Ne sevgiye ne de saygıya şefkat gösterirsin sen; ve nefretin karşılığında bile ancak öldürürsün; ve herkes öldürülür. Şimdi seninle yüzleşen, korkusuz bir budala değil. Ben senin dilsiz, yersiz gücüne sahibim; ama bir depreme benzeyen hayatımın son nefesine kadar bu gücün içimdeki koşulsuz, bütünlüksüz hâkimiyetine karşı çıkacağım. Burada, şahsileştirilmiş gayrişahsiliğin ortasında, bir şahsiyet duruyor. En iyi ihtimalle ancak bir nokta olsam da; her nereden geldiysem; her nereye gidiyorsam; bu dünyada yaşadığım sürece, o haşmetli şahsiyet benim içimde yaşıyor ve kraliyet haklarını hissediyor. Ama savaş ıstıraptır ve nefret elemdir. Sevginin en alçak biçiminde gelirsen, diz çöküp seni öperim; ama en yüksek halinde, safi semavi güç olarak gel; ve denize tamamen yüklü dünyalardan oluşan donanmalar da indirsen, burada yine de kayıtsız kalan bir şeyler var. Ey berrak ruh, sen beni ateşinden yarattın ve ateşin gerçek bir evladı gibi, onu sana geri soluyorum."

[*Ani, tekrarlanan şimşekler; dokuz alev boylamasına sıçrayarak önceki yüksekliklerinin üç misline ulaşır; Ahab*

sağ elini sertçe onlara doğru uzatarak, diğerleriyle birlikte gözlerini kapatır.]

"Ben senin dilsiz, yersiz gücüne sahibim; böyle söylemedim mi? Ve benden koparılıp alınamadı bu; şimdi bu halkaları da elimden bırakmıyorum. Kör edebilirsin; ama o zaman el yordamıyla ilerleyebilirim. Yakıp tüketebilirsin; ama o zaman kül olabilirim. Bu zavallı gözlerin ve örtücü ellerin saygı duruşunu kabul et. Ben etmezdim. Şimşekler çakarak kafatasımdan geçiyor; gözyuvarlarım sızım sızım sızlıyor; patlamış kafam sanki bedenimden ayrılmış ve sersemleten bir zeminde yuvarlanıyor. Ah, ah! Gözlerim bağlanmış da olsa, yine sana sesleneceğim. Işık olsan da, karanlığın içinden fırlıyorsun; ama ben ışığın içinden fırlayan karanlığım, senin içinden! Mızraklar diniyor; gözlerini aç; görüyor musun, görmüyor musun? İşte alevler yanıyor! Ey, yüce gönüllü! Şimdi soyumla gerçekten gurur duyuyorum. Ama sen sadece ateşli babamsın; tatlı annemi tanımıyorum. Ey, zalim! Ona ne yaptın? Benim bilmecem bu işte; ama seninki daha da büyük. Nasıl vücuda geldiğini bilmiyorsun, dolayısıyla kendine peydahlanmamış diyorsun; başlangıcınıysa hiç bilmiyorsun, dolayısıyla kendine başlamamış diyorsun. Senin kendin hakkında bilmediğin şeyi, ben kendim hakkında biliyorum, ey, her şeye gücü yeten varlık. Senden ötede, senin tüm ebediyetini sadece zaman olarak ve tüm yaratıcılığını el alışkanlığı olarak gören dağılmaz bir şey var. Kavrulmuş gözlerim senin ötende, alevli varlığının ötesinde hayal meyal görüyor onu. Ey, buluntu ateş, ey, kadim münzevi, senin de anlatılmaz bir muamman, paylaşılmamış bir kederin var. Mağrur bir ıstırapla, burada yine pederimi görüyorum. Sıçra! Yukarı sıçra ve göğü yala! Seninle beraber sıçrıyorum; seninle beraber yanıyorum; seninle kaynaştırılmak istiyorum; başkaldırıyla sana tapıyorum!"

"Filika! Filika!" diye haykırdı Starbuck. "Filikana bak, ihtiyar!"

Ahab'in, Perth'ün ateşinde dövülmüş olan zıpkını, filikasının pruvasından öteye uzanacak bir şekilde, sıkıca bağlı olarak, açıkça görülen çatalında duruyordu; ama filikanın dibini çökerten deniz, gevşek deri kılıfının düşmesine sebep olmuştu; ve şimdi keskin çelik dikenden, aynı hizada soluk, çatallı bir alev çıkıyordu. Sessiz zıpkın orada bir yılanın dili gibi yanarken, Starbuck Ahab'i kolundan yakaladı... "Tanrı, Tanrı senin karşında, ihtiyar; vazgeç! Uğursuz bir yolculuk bu! Uğursuzca başladı, uğursuzca devam etti; yapabiliyorken serenleri çevireyim, ihtiyar ve daha iyi bir yolculuğa çıkmak üzere, eve doğru elverişli bir rüzgâr haline getirelim bunu."

Starbuck'a kulak misafiri olan, panik halindeki müretteba, direklerde bir tek yelken bile kalmamış olmasına rağmen, anında prasyalara koştu. Bir an için, dehşet içindeki kaptan yardımcısının tüm düşüncelerine katılıyormuş gibi göründüler; yarı isyankâr bir bağırtı kopardılar. Ama Ahab paratonerin şangırdayan halkalarını güverteye çarpıp, yanan zıpkını kaptı ve bir ipin ucunu serbest bırakmaya kalkan ilk denizciyi onunla mıhlayacağına yemin ederek, onu bir meşale gibi aralarında salladı. Onun çehresine bakıp taş kesilen ve elindeki alevli mızraktan daha da çok çekinen adamlar yılgınlıkla geri çekildiler ve Ahab tekrar konuştu:

"Beyaz Balina'yı avlamak üzere ettiğiniz tüm yeminler benimkiler kadar bağlayıcıdır; yaşlı Ahab'se buna yüreğiyle, ruhuyla ve bedeniyle, ciğerleri ve hayatıyla bağlıdır. Ve bu yüreğin hangi nağmeye uygun olarak attığını bilmek için buraya bakın; böylece son korkuyu da söndürüyorum!" Ve bir tek güçlü üfleyişte alevi söndürdü.

Düzlükleri süpüren kasırgalarda insanların, bilfiil yüksekliklerinin ve güçlerinin yıldırımlar için çok daha olası bir hedef haline getirdiği ve dolayısıyla çok daha emniyetsiz kıldığı yalnız, devasa karaağaçların çevresinden kaçtıkları gibi; Ahab'in bu son sözleri üzerine tayfalardan birçoğu dehşetli bir yılgınlık içinde ondan kaçtılar.

CXX. Bölüm

İlk Gece Nöbetinin Sonuna Doğru Güverte

(*Ahab dümenin yanı başında durur. Starbuck ona yaklaşır.*)

"Grandi gabya serenini aşağı almalıyız, efendim. Kuşağı çözülmüş ve rüzgâraltı mantilyası biraz tarazlanmış. İndireyim mi onu, efendim?"

"Hiçbir şeyi indirme; bağla onu. Üst kontrata çubuklarım olsaydı, şimdi sürerdim onları."

"Efendim! Tanrı aşkına!.. Efendim?"

"Evet."

"Çapalar yürüyor, efendim. İçeriye alayım mı onları?"

"Hiçbir şeyi indirme ve hiçbir şeyi kıpırdatma; her şeyi bağla. Rüzgâr yükseliyor, ama henüz benim platoma ulaşmadı. Çabuk, icabına bak. Direkler ve omurgalar aşkına! Kıyılarda dolaşan bir balıkçı teknesinin kambur kaptanı sanıyor beni. Grandi gabya serenimi aşağı almak mı! Of, denizci bozuntuları! En yüksek direklerin kapelaları en vahşi rüzgârlara göre yapılmıştır ve benim şu beynimin kapelası da şimdi rüzgârla sürüklenen bulutların arasında seyrediyor. İndireyim mi onu? Ah, ancak korkaklar fırtına sırasında be-

yin kapelalarını aşağı alırlar. Yukarıda nasıl bir kargaşa var öyle! Muhteşem olduğunu bile düşünebilirdim, eğer karın ağrısının da gürültülü bir illet olduğunu bilmeseydim. Ah, ilaç al, ilaç al!"

CXXI. Bölüm

Gece Yarısı – Başüstü Güvertesinin Küpeştesi

(*Stubb ile Flask küpeştenin üzerine binmiş, orada asılı duran çapaların üzerine ilave bağlar geçirmektedirler.*)

"Hayır, Stubb; o düğümü istediğin kadar vurabilirsin, ama az önce söylediğin şeyi vura vura asla kafama sokamazsın. Peki, sen tam tersini söyleyeli ne kadar oldu? Bir defasında, Ahab hangi gemiyle denize açılırsa, o geminin, sanki kıç tarafında barut fıçıları ve baş tarafında kibrit kutuları yüklüymüş gibi, sigorta poliçesi için fazladan bir şeyler ödemesi gerektiğini söylemedin mi? Dur, şimdi; öyle demedin mi?"

"Peki, farz et ki dedim. Ne olmuş? O zamandan beri bedenimin bir kısmını değiştirdim, fikrimi niye değiştirmeyeyim? Ayrıca, farz edelim ki gerçekten kıç tarafımızda barut fıçıları ve baş tarafımızda kibrit kutuları yüklü; sırılsıklam eden şu serpintide kibritler nasıl alev alabilirdi yahu? Evet, küçük arkadaşım, oldukça kızıl saçların var, ama şu anda alev alamazdın. Silkin; sen kova burcusun, yani su taşıyıcısın, Flask; ceketinin yakasından testiler doldurulabilir. O halde, Denizcilik Sigortası şirketlerinin ek riskler için ek ga-

rantileri olduğunu görmüyor musun? Burada yangın muslukları var, Flask. Ama yine kulak ver de, öteki şeye cevap vereyim. Fakat önce bacağını şu çapanın kolundan çek ki, ipi geçirebileyim; şimdi dinle. Fırtınada bir direğin paratonerini tutmakla, fırtınada paratoneri hiç olmayan bir direğin yakınında durmak arasında ne fark var? Direğe yıldırım düşmedikçe, paratoneri tutanın hiçbir zarar görmeyeceğini anlamıyor musun, seni odun kafalı? Neden bahsediyorsun o zaman? Yüz gemiden biri bile paratoner taşımıyor ve benim naçizane kanaatime göre, o sırada Ahab –evet ahbap, o ve hepimiz– şu anda denizlerde seyreden on bin gemideki bütün mürettebatlardan daha büyük bir tehlike içinde değildik. Evet, seni Kral Kazık seni, herhalde dünyadaki her adamın, bir milis subayının şişle tutturulmuş tüyü gibi şapkasının köşesinden yukarı uzanan ve kuşağı gibi arkasından sarkan küçük bir paratonerle dolaşmasını isterdin. Neden mantıklı olmuyorsun, Flask? Mantıklı olmak kolay; neden olmuyorsun, o halde? Yarım gözü bile olan her adam mantıklı olabilir."

"Onu bilmem, Stubb. Sana bazen biraz zor geliyor bu."

"Evet, insan baştan aşağı ıslandığında, mantıklı olmak zor, bu bir gerçek. Ve ben de bu serpintiyle neredeyse sırılsıklamım. Boş ver; şuradaki kıvrımı yakala ve geçir. Şu anda bu çapaları sanki bir daha hiç kullanılmayacaklarmışçasına bağlıyormuşuz gibi geliyor bana. Şu iki çapayı bağlamak, bir adamın ellerini arkadan bağlamak gibi, Flask. Ve ne kadar büyük, cömert eller bunlar, gerçekten de. Bunlar bildiğin demir yumruklar, ha? Nasıl da bir tutuşları var! Dünya herhangi bir yere demirli mi acaba, Flask; eğer öyleyse, olağanüstü uzunlukta bir kordonun ucunda sallanıyordur gerçi. İşte, o düğümü çekiçle ve işimiz biter. Tamam; karaya ayak basmaktan sonra en çok memnuniyet veren şey güverteye inmek. Baksana, ceketimin eteklerinin suyunu sıkıver, olmaz mı? Teşekkür ederim. Paltolara öyle gülüyorlar ki Flask;

ama deniz üzerindeki bütün fırtınalarda uzun etekli ceketler giymek gerekir gibi geliyor bana. O şekilde aşağı doğru uzanan etekler suyu alıp götürmeye yarıyor, anlarsın. Kalkık kenarlı şapkalar da öyle; kenarlar, üçgen çatıların uçlarındaki saçak oluklarını oluşturuyor, Flask. Ben artık mont ve muşamba şapka istemiyorum; frak giymeli ve başıma kunduz kürkü keçeli bir silindir şapka oturtmalıyım; işte böyle. Hey! Oh, kurtuldum! İşte muşamba şapkam denize gidiyor; Tanrım, Tanrım, göklerden gelen rüzgârların böylesine terbiyesiz olması! Edepsiz bir gece bu, oğlum."

CXXII. Bölüm

Gece Yarısı, Direklerde – Gök Gürültüsü ve Şimşekler

(*Grandi gabya sereni. Tashtego bunun etrafına yeni bağlar geçirmektedir.*)

"Hım, hım, hım. Kes şu gök gürültüsünü! Burada çok fazla gök gürültüsü var. Gök gürültüsü ne işe yarar? Hım, hım, hım. Gök gürültüsü istemiyoruz; rom istiyoruz; bize bir bardak rom verin. Hım, hım, hım!"

CXXIII. Bölüm

Misket Tüfeği

Tayfunun en şiddetli darbeleri sırasında, Pequod'un, çene kemiğinden yapılma yekesindeki adam, buna engelleyici palangalar bağlanmış olduğu halde, yekenin kasılmalı hareketleriyle birkaç defa sendeleyerek güverteye savrulmuştu; çünkü yekenin bir miktar hareket serbestliği olması zorunlu olduğundan, palangalar gevşek bırakılmıştı.

Böyle şiddetli bir borada, gemi o sert rüzgâr sağanağının önünde ileri geri fırlatılan bir badminton topu gibiyken, pusulalardaki ibrelerin bazen kendi çevrelerinde dönüp durduklarını görmek hiçbir şekilde olağandışı değildir. Pequod'unkiler de böyleydi; dümenci neredeyse her darbede bunların kartlar üzerinde nasıl fırıldanan bir süratle döndüklerini fark etmekten geri kalmamıştı; hemen hemen hiç kimsenin alışılmamış bir heyecan duymadan şahit olamayacağı bir görüntüdür bu.

Gece yarısından birkaç saat sonra tayfun öylesine yatıştı ki, biri başta, öteki kıçta olmak üzere, bu işle meşgul olan Starbuck'la Stubb'ın hararetli çabalarıyla, flok,[1] trinketa[2]

1 Geminin cıvadrasına çekilen üçgen yelken. (ç.n.)

2 Pruva direğinin en alttaki ana sereni ve buna bağlanan yelken. (ç.n.)

ve grandi gabya yelkenlerinin parçalanmış kalıntıları kesilip gönderlerden ayrılarak denize bırakıldı ve tıpkı uçarken fırtınayla savrulan bir albatrosun bazen rüzgârlara kapılan tüyleri gibi, anaforlanarak rüzgâraltına doğru gitti.

Şimdi bunlara tekabül eden üç yeni yelken bağlanmış ve yüzeyleri küçültülmüştü ve kıç tarafa daha yakın bir yerde, bir fırtına yan yelkeni[3] açılmıştı; öyle ki, çok geçmeden gemi suda yeniden oldukça isabetli bir şekilde ilerlemeye başladı; ve bir kez daha dümenciye, eğer mümkün olursa izleyeceği rota verildi... şimdilik doğu-güneydoğuydu bu. Çünkü o, boranın şiddetli olduğu sırada, ancak onun değişkenliğine uygun bir şekilde dümen tutmuştu. Ama şimdi gemiyi rotasının olabildiğince yakınına getirir ve bir yandan da pusulayı gözlerken, bakın şu işe, hayra alamet bir şey oldu! Rüzgâr dönerek arkadan esmeye başladı; evet, ters esinti, elverişli bir esintiye dönüştü!

Anında, "Hey! Elverişli rüzgâr! Heyamola, neşeyle tayfalar!" şarkısının oynak nağmeleriyle, serenler doksan derece döndürüldü; mürettebat, böyle umut verici bir olayın bu kadar kısa bir zamanda kendisinden önce gelen kötü alametleri boşa çıkarmış olmasından dolayı sevinçten şarkı söylüyordu.

Starbuck, komutanının, güvertedeki meselelerde belirgin bir değişikliği derhal ve günün yirmi dört saatinin hangisinde olursa olsun rapor etmesi konusunda yürürlükteki emri gereğince –ne kadar isteksizce ve karamsarca da olsa– serenleri esintiye göre ayarlar ayarlamaz, Kaptan Ahab'i durumdan haberdar etmek üzere mekanik bir şekilde aşağıya indi.

Makam odasının kapısını çalmadan önce, elinde olmadan önünde bir dakika durakladı. Geniş bir yay çizerek bir o yana bir bu yana sallanan kamara feneri düzensiz bir şekilde yanıyor ve yaşlı adamın sürgülü kapısına düzensiz

3 Fırtına sırasında geminin pruvasını rüzgâra doğrultulmuş olarak tutmakta kullanılan küçük bir yelken. (ç.n.)

gölgeler düşürüyordu; üst kısmına pano yerine sabit storlar takılmış, ince bir kapıydı bu. Kamara doğa güçlerinin tüm gürlemesiyle kuşatılmış olduğu halde, tecrit edilmiş bir şekilde su yüzeyinin altında oluşu, orada uğultulu bir sessizliğin hüküm sürmesine sebep oluyordu. Baş taraftaki bölme duvarına dayalı dik duran, parmaklıklı raftaki dolu misket tüfekleri, parlayarak gözler önüne serildi. Starbuck dürüst, namuslu bir adamdı; ama tüfekleri gördüğü anda, tuhaf bir şekilde yüreğinde uğursuz bir düşünce gelişti; ama kendisine eşlik eden tarafsız ya da iyi şeylerle öylesine harmanlanmıştı ki, o an için Starbuck bunun ne olduğunu anlamadı bile.

"Bir defasında beni vuracaktı," diye mırıldandı, "evet, işte bana doğrulttuğu tüfeğin ta kendisi... şu kabzası kakmalı olan; ona bir dokunayım... şöyle bir kaldırayım. Tuhaf, elime onca öldürücü mızrak almışken, şimdi böyle titremem ne tuhaf. Dolu mu? Bakmalıyım. Evet, evet; gözünde de barut var... bu iyi değil. En iyisi, dökeyim mi onu?.. Bekle. Kendimi bundan kurtaracağım. Tüfeği cesaretle tutarak düşüneceğim... Ona elverişli bir rüzgârı rapor etmeye geliyorum. Ama neye elverişli? Ölüm ve korkunç bir akıbet için elverişli... Moby Dick için elverişli. Yalnız o lanetli balık için elverişli olan elverişli bir rüzgâr bu... Bana doğrulttuğu namlunun ta kendisi!.. Onun aynısı; işte *bu*... tutuyorum onu; şimdi elimde tuttuğum şeyin ta kendisiyle öldürecekti beni... Evet ve bütün mürettebatını seve seve öldürür. Hiçbir bora için gönderlerini indirmeyeceğini söylemiyor mu? Gökleri gösteren usturlabını parçalamadı mı? Ve tam da bu tehlikeli denizlerde, yolunu el yordamıyla, ancak hatalarla dolu seyir defterinin paraketa hesaplarına göre bulmuyor mu? Ve bilfiil bu tayfunda, paratoner kullanmayacağına yemin etmedi mi? Ama bu çıldırmış ihtiyarın bütün bir geminin mürettebatını kendisiyle birlikte korkunç bir akıbete sürüklemesine uysalca izin mi verilecek?.. Evet, bu gemi ölümcül bir zarara uğrayacak olursa, onu otuzdan fazla in-

sanın kasıtlı katili yapar bu; ve ruhum, Ahab istediğini yaptığı takdirde, bu geminin ölümcül bir zarara uğrayacağına yemin ediyor. O halde, eğer şu anda o... bir kenara itilirse, o suçu işlememiş olacak. Ha! Uykusunda sayıklıyor mu? Evet, işte orada... içeride, uyuyor. Uyuyor mu? Evet, ama hâlâ yaşıyor ve çok geçmeden uyanacak. O zaman sana karşı koyamam, ihtiyar. Ne akıl yürütmeye, ne itiraza ne de yakarıya kulak asıyorsun; bütün bunları hor görüyorsun. Kendi kesin buyruklarına kesin itaat, teneffüs ettiğin tek şey bu. Ve adamlarının senin andını içmiş olduklarını, hepimizin birer Ahab olduğunu söylüyorsun. Yüce Tanrı göstermesin!.. Ama başka bir yolu yok mu? Kanuni bir yolu?.. Onu eve götürmek üzere tutsak etmek? Ne! Bu ihtiyarın diri gücünü kendi diri ellerinden çekip almayı umut etmek mi? Ancak bir budala yapmaya çalışır bunu. Diyelim, hatta eli kolu bağlanmış olsun; her yanı ipler ve halatlarla düğümlenmiş olsun; bu kamaranın zemininde halkalı cıvatalara zincirlenmiş olsun; kafesteki bir kaplandan daha çirkin olurdu o zaman. O manzaraya tahammül edemezdim; onun ulumalarından asla kaçamazdım; o uzun, çekilmez yolculukta tüm rahatlık, hatta uyku, paha biçilmez mantık terk ederdi beni. O halde, geriye ne kalıyor? Kara fersahlarca uzakta ve en yakını da kilitli Japonya. Burada, açık bir denizin üzerinde tek başıma duruyorum ve benimle kanun arasında iki okyanus ve bütün bir kıta var... Evet, evet, öyle... Gökyüzünün yıldırımı, muhtemel bir katili yatağında çarparak, çarşaflarla deriyi birlikte tutuşturduğunda, o katil midir?.. Peki, o halde, ben katil olur muyum, eğer..." ve yavaşça, sinsice ve yana doğru bakarak, dolu tüfeğin ucunu kapıya dayadı.

"Ahab'in hamağı içeride, bu seviyede sallanıyor; başı da bu tarafta. Bir dokunuşla Starbuck tekrar karısına ve çocuğuna sarılmak üzere hayatta kalabilir... Ah Mary! Mary!.. Oğlum! Oğlum! Oğlum!.. Ama eğer seni ölüme uyandır-

mazsam, ihtiyar, gelecek hafta Starbuck'ın vücudunun tüm mürettebatla birlikte hangi ölçülmemiş derinliklere gömülebileceğini kim bilir! Yüce Tanrım, neredesin? Yapayım mı? Yapayım mı?.. Rüzgâr azaldı ve yön değiştirdi, efendim; trinketa ve grandi gabya yelkenleri küçültüldü ve açıldı; gemi rotasında ilerliyor."

"Herkes kıç tarafa! Ey Moby Dick, nihayet yüreğini kavrıyorum!"

Sanki Starbuck'ın sesi çoktandır suskun olan rüyanın konuşmasına sebep olmuş gibi, şimdi yaşlı adamın azap dolu uykusundan kopup gelen sesler böyleydi.

Hâlâ doğrultulmuş olarak duran, panoya dayalı tüfek, bir ayyaşın kolu gibi sarsılıyordu; Starbuck bir melekle boğuşuyordu sanki; ama kapıdan dönerek ölüm borusunu parmaklıklı rafına yerleştirdi ve oradan ayrıldı.

"Çok derin uyuyor, Bay Stubb; aşağıya gidin, onu uyandırın ve söyleyin ona. Burada güverteyle ilgilenmeliyim. Ne diyeceğinizi biliyorsunuz."

CXXIV. Bölüm

İbre

Ertesi sabah, henüz yatışmamış olan deniz, muazzam cüsseli, uzun, yavaş dalgalar halinde yuvarlanıyor ve Pequod'un çağıldayan izinde çabalayarak, devlerin açılmış avuçları gibi onu ileriye doğru itiyordu. Duraksamayan kuvvetli esinti öyle boldu ki, gök ve hava şişmiş, engin yelkenlerdi sanki; bütün dünya rüzgârın önünde hızla ilerliyordu. Dolgun sabah ışığıyla sarılıp sarmalanmış olan ve görünmeyen güneş, ancak yerinin yayılmış yoğunluğundan anlaşılıyor, süngü gibi ışınları orada kümeler halinde ilerliyordu. Her yerde, taç giymiş Babil krallarının ve kraliçelerininkine benzer süslemeler hüküm sürüyordu. Deniz, kabarcıklar çıkararak, ışıkla ve ısıyla sıçrayan eritilmiş altınla dolu bir pota gibiydi.

Uzun bir süredir büyülenmiş bir sessizliği koruyan Ahab, herkesten ayrı duruyordu; ve sallanan gemi ne zaman cıvadrasını alçaltarak aşağıya meylettirse, dönüp parlak güneşin ileride oluşan ışınlarını gözlüyor, gemi kıç tarafının üzerine yerleştiğinde de, arkasına dönerek güneşin gerideki yerine ve aynı sarı ışınların kendisinin yolundan şaşmayan dümen suyuyla harmanlanışına bakıyordu.

"Evet, evet, gemim! Şu anda güneşin denizdeki savaş arabası addedilebilirsin, pekâlâ! Hey, hey, siz, pruvamın önündeki bütün milletler, size güneşi getiriyorum! İlerideki dalgalara boyunduruk vurun; işte, art arda koşulmuş atlar; denizi sürüyorum!"

Ama aniden karşıt bir düşünceyle dizginlenerek dümene doğru koştu ve boğuk bir sesle geminin hangi yöne gitmekte olduğunu sordu.

"Doğu-güneydoğu efendim," dedi dümenci korkarak.

"Yalan söylüyorsun!" diye haykırdı Ahab, ve sıkılmış yumruğuyla ona sertçe vurdu. "Sabahın bu saatinde doğuya doğru gidiyoruz ve güneş kıç tarafta, öyle mi?"

Bunun üzerine herkesin kafası karıştı; çünkü Ahab'in az önce gözlemlemiş olduğu fenomen anlaşılmaz bir şekilde başka herkesin gözünden kaçmıştı; ama bunun nedeni tam da onun kör edici aşikârlığı olmalıydı.

Ahab başını yarı yarıya pusula dolabının içine sokarak pusulalara şöyle bir göz attı; yukarı kalkmış kolu ağır ağır düştü; bir an için neredeyse tökezler gibi oldu. Starbuck onun arkasında durarak baktı ve işte, iki pusula doğuyu gösteriyor, oysa Pequod aynı derecede kesin olarak batıya gidiyordu.

Ama daha ilk çılgın panik mürettebat arasında yayılamadan, yaşlı adam kaskatı bir kahkahayla bağırdı: "Anladım! Daha önce de oldu bu. Bay Starbuck, dün geceki gök gürültüleri pusulalarımızı çevirmiş... hepsi bu. Daha önce de böyle bir şey duymuşsunuzdur, zannederim."

"Evet, ama daha önce benim başıma hiç gelmedi, efendim," dedi solgun kaptan yardımcısı karamsarca.

Bu noktada, birkaç vakada şiddetli fırtınalar sırasında gemilerin başına böyle kazaların gelmiş olduğunu söylemek gerekir. Herkesin bildiği gibi, gemicilerin ibrelerinde oluşan manyetik enerji esas itibarıyla göklerde görülen elektriğin aynısıdır; dolayısıyla böyle şeylerin vuku bulmasına fazla

şaşmamak gerekir. Şimşeğin, bazı gönderleri ve bir kısım armayı çarpıp, onları devirecek şekilde, bilfiil tekneyi vurduğu örneklerde, ibre üzerindeki etki bazen daha da ölümcül olmuş, doğal mıknatıs özellikleri tümüyle kaybolmuştur, öyle ki, daha önce manyetik olan çelik, yaşlı bir hatunun örgü şişi kadar işe yaramaz bir hale gelmiştir. Ama her iki halde de ibre, bu şekilde bozulan ya da kaybolan asli özelliği bir daha asla kendiliğinden geri kazanamaz; ve eğer dolaptaki pusulalar etkilenirse, en aşağıdaki, iç omurgaya gömülmüş dahi olsa, aynı kader gemide bulunabilecek bütün diğer pusulalara da ulaşır.

Yaşlı adam, telaşsızca pusula dolabının önünde durarak ve yön değiştirmiş pusulaları gözleyerek, şimdi bir elini uzatıp, kenarıyla güneşin kesin konum açısını ölçtü ve ibrelerin tam olarak ters dönmüş olduğuna ikna olup, bağırarak geminin rotasının buna uygun olarak değiştirilmesi için emir verdi. Serenler iyice yukarı çekildi; ve Pequod yılmaz pruvasını bir kez daha ters rüzgâra sapladı, çünkü elverişli sanılanı ona yalnızca oyun oynamıştı.

Bu arada Starbuck, kendi gizli düşünceleri her ne idiyse, hiçbir şey söylemeyip sessizce gerekli bütün emirleri verdi; o sırada onun duygularını bir ölçüde paylaşıyormuş gibi görünen Stubb'la Flask'se benzer şekilde, söylenmeden boyun eğdiler. Adamlara gelince, bazıları alçak sesle homurdansa da, kaderden korktuklarından daha fazla korkuyorlardı Ahab'den. Ama daha önce de hep olduğu gibi, pagan zıpkıncılar neredeyse hiç etkilenmemişlerdi; ya da eğer etkilenmişlerse, ancak kararlı Ahab'in yüreğinden onların uyumlu yüreklerine fırlatılan bir manyetizmadan etkilenmişlerdi.

Yaşlı adam, dalgalanan düşünceler içinde bir süre güverteyi adımladı. Ama kemik topuğu tesadüfen kayınca, bir önceki gün güverteye fırlattığı usturlabın ezilmiş bakır gözlem borularını gördü.

"Seni zavallı, mağrur göğe-bakan ve güneş kılavuzu! Dün seni imha ettim ve bugün pusulalar ha neredeyse beni imha edecekti. İşte böyle, işte böyle. Ama Ahab hâlâ ufki doğal mıknatısın efendisi. Bay Starbuck... sapsız bir mızrak; bir balyoz ve yelkencinin iğnelerinden en küçüğü. Çabuk!"

Şimdi yapmak üzere olduğu şeyi emreden dürtünün yanında bazı ihtiyatlı gerekçeleri de vardı, belki; bunların gayesi, ters dönmüş pusulalar gibi hayret verici bir meselede, ince maharetini göstererek mürettebatının moralini yükseltmek olabilirdi. Ayrıca yaşlı adam, acemice uygulanabilir de olsa, yön değiştirmiş ibrelere göre dümen tutmanın, batıl inançlı denizcilerin ürpermeden ve kötüye yormadan geçiştirebileceği bir şey olmadığını gayet iyi biliyordu.

Kaptan yardımcısı ona talep ettiği şeyleri uzatırken, "Adamlarım," dedi kararlı bir biçimde mürettebata dönerek, "adamlarım, gök gürültüsü yaşlı Ahab'in ibrelerini döndürdü; ama Ahab kendisi bu çelik parçasından, doğru yönü diğerleri kadar gösterebilecek bir ibre yapabilir."

Bu söylenirken denizciler boyun eğen bir hayretle dolu mahcup bakışlarla birbirlerine baktılar; ve büyülenmiş gözlerle, bunu takip edebilecek sihri beklediler. Ama Starbuck başka tarafa baktı.

Ahab balyozun bir darbesiyle mızrağın çelik başını kopardı ve sonra, yardımcısına geriye kalan uzun demir çubuğu uzatarak, onu güverteye değdirmeden dik tutmasını söyledi. Sonra balyozla bu demir çubuğun üst ucuna defalarca vurup, körleşmiş iğneyi dik olarak bunun üzerine yerleştirdi ve yardımcısı çubuğu önceki gibi tutarken, birkaç defa bunu daha kuvvetsizce çekiçledi. Sonra bununla bazı küçük, tuhaf hareketler yaparak –bunların çeliğin manyetize olması için zorunlu mu olduğu, yoksa sadece mürettebatın huşu duygusunu artırma niyetini mi taşıdığı belirsiz– keten iplik istedi; ve pusula dolabına giderek oradaki ters dönmüş iki ibreyi çıkardı ve yelken iğnesini ortasından bağlayıp yatay olarak

pusula kartlarından birinin üzerine sarkıttı. Başlangıçta çelik, her iki ucu kıpırdanıp titreşerek, fırıl fırıl döndü; ama sonunda yerine oturdu ve o zaman, dikkatle bu sonucu kollamış olan Ahab, içtenlikle pusula dolabından geriye adım attı ve uzattığı koluyla ona işaret ederek haykırdı: "Kendi gözünüzle görün, Ahab ufkî doğal mıknatısın efendisi değil miymiş! Güneş doğuda ve o pusula buna yemin ediyor!"

Birer birer dolabın içine baktılar, çünkü kendi gözlerinden başka hiçbir şey onlarınki gibi bir bilgisizliği ikna edemezdi; ve birer birer oradan sıvıştılar.

O zaman, küçümseme ve zaferle dolu ateşli gözlerinde, Ahab'i tüm ölümcül kibriyle görüyordunuz.

CXXV. Bölüm

Tahta ile İp

Kara yazgılı Pequod bu yolculukta çok uzun bir süredir su üstünde olduğu halde, tahta ile ip[1] nadiren kullanılmıştı. Bazı ticaret gemileri ve birçok balina gemileri, güvenle, teknenin konumunu belirlemenin başka yollarına bel bağladıkları için, özellikle seyir halindeyken tahtayı atmayı bütünüyle ihmal ederler; gerçi aynı zamanda ve çoğunlukla daha ziyade formalite olarak, düzenli bir şekilde seyir defterine geminin izlediği rotayı ve ayrıca saatteki tahminî ortalama ilerleme hızını kaydederler. Pequod'da da öyle olmuştu. Tahta makara ve buna ilişik üçgen tahta, uzun bir süredir dokunulmamış olarak kıç küpeştesi parmaklıklarının hemen altında asılı duruyordu. Yağmur ve serpintiler nemlendirmiş, güneş ve rüzgâr çarpıtmıştı onu; tüm tabiat güçleri böyle atıl bir halde asılı duran şeyi çürütmek üzere birleşmişti. Ama bütün bunlara aldırış etmeyen Ahab, mıknatıs sahnesinden birkaç saat sonra tesadüfen makaraya gözü iliştiğinde, o malum ruh haline kapıldı, usturlabın artık var olmadığını hatır-

1 Geminin hızını ölçmek için kullanılan araç; düğümlü bir ipin ucundaki üçgen biçiminde bir tahta parçası suya bırakılır ve belli bir zamanda kaç düğümün salındığına bakılır. (ç.n.)

ladı ve ufki tahta ve ip hakkındaki çılgınca andını anımsadı. Gemi bata çıka yol alıyor, kıç tarafında dev dalgalar azgınca yuvarlanıyordu.

"Siz, baş taraftakiler! Tahtayı atın!"

İki denizci geldi. Altın tenli Tahitiliyle kır saçlı Man Adalı. "Biriniz makarayı alın, ben atarım."

Geminin rüzgâraltı tarafında, kıçın en ucuna doğru gittiler; orada güverte, rüzgârın meyilli enerjisiyle şimdi hızla, neredeyse yanlamasına akan krema görünümündeki denize dalıyordu.

Man Adalı makarayı aldı ve onu ip yumağının etrafında döndüğü milin iki ucundaki saplardan tutup, üçgen tahtanın aşağı sarkacağı bir şekilde yukarıya kaldırarak, Ahab ona doğru ilerleyinceye kadar öylece durdu.

Ahab onun karşısına geçti ve denize atmak üzere başlangıç niteliğinde bir el sarımı oluşturmak için çeviklikle otuz kırk kıvrım açmaktaydı ki, hem onu hem de ipi dikkatle gözleyen yaşlı Man Adalı konuşma cesareti gösterdi.

"Efendim, buna güvenmiyorum; bu ip kullanılmaz haldeymiş gibi görünüyor; uzun süreli ısı ve nem onu bozmuş."

"Kaldırır, yaşlı beyefendi. Uzun süreli ısı ve nem seni bozdu mu? Kaldırıyormuş gibisin. Ya da, belki daha doğrusu, hayat seni kaldırıyor; sen onu değil."

"Ben yumağı kaldırıyorum, efendim. Ama kaptanımın dediği gibi olsun. Şu kırlaşmış saçlarımla, tartışmaya değmez, özellikle hatasını asla itiraf etmeyecek, benden daha yüksek rütbeli biriyle."

"Neymiş o? İşte Kraliçe Tabiat'ın granit üzerine kurulu üniversitesinde yamalı bir profesör; ama bence fazlasıyla itaatkâr o. Nerede doğdun sen?"

"Küçük, kayalık Man Adası'nda,[2] efendim."

"Mükemmel! Bununla dünyayı vurursun."

---

2 İngilizcede "man" adam, insan anlamına gelir. (ç.n.)

"Bilmiyorum, efendim, ama orada doğdum."

"Man Adası'nda, ha? Eh, başka bir bakımdan, iyi bir şey bu. İşte Man'den bir adam; bir zamanlar bağımsız olan, şimdiyse adamsız kalmış Man'de doğmuş bir adam; onu içine çeken ne? Makara yukarı! Soru soran bütün kafalar sonunda o ölü, kör duvara toslar. Yukarı! İşte böyle."

Tahta denize atıldı. Gevşek sarımlar hızla açılarak kıç tarafta uzun bir ip halinde sürüklendi ve sonra aniden, makara fırıl fırıl dönmeye başladı. Yuvarlanan dalgalarla sarsıntılı bir şekilde yükselen ve alçalan tahtanın çekiş direnciyse yaşlı makaracının tuhaf bir şekilde sendelemesine sebep oldu.

"Sıkı tut!"

Çat! Aşırı zorlanan ip uzun bir kavis halinde aşağı sarktı; çekiştiren tahta gitmişti.

"Ben usturlabı parçalıyorum, gök gürültüsü ibreleri döndürüyor, şimdi de kudurmuş deniz tahtanın ipini koparıyor. Ama Ahab hepsini onarabilir. İpi çek, Tahitili; makaraya sar, Man Adalı. Ve bakın, marangoz bir tahta daha yapsın ve siz ipi onarın. Gereğini yapın."

"İşte gidiyor; ona göre hiçbir şey olmadı; ama bana göre dünyanın çivisi çıkıyor sanki. İpi çek, ipi çek, Tahitili! Bu ipler bütün olarak ve fırıl fırıl dönerek gidiyor; kopmuş bir halde ve ağır ağır sürüklenerek geliyor. Ha, Pip? Yardıma gel; olmaz mı, Pip?"

"Pip mi? Kime Pip diyorsun? Pip balina filikasından atladı. Pip kayıp. Şimdi bakalım onu tutmuş musun, balıkçı. Zor çekiliyor; direniyor herhalde. Silk onu, Tahiti! Silkip at onu; korkakları gemiye çekmeyiz biz. Hey! İşte şimdi kolu su yüzüne çıkıyor. Balta verin! Balta verin! Kesin onu... korkakları gemiye çekmeyiz biz. Kaptan Ahab! Efendim! Efendim! İşte Pip burada, yeniden gemiye çıkmaya çalışıyor."

"Sessiz ol, seni zırdeli," diye haykırdı Man Adalı onu kolundan yakalayarak. "Kıçüstü güvertesinden defol!"

"Daha budala olan daima kendisi kadar budala olmayanı azarlar," diye mırıldandı Ahab, ilerleyerek. "O kutsal kişiden çek elini! Pip nerede demiştin, çocuk?"

"Orada, kıç tarafta, efendim, kıç tarafta! İşte! İşte!"

"Peki, sen kimsin, çocuk? Gözlerinin boş bebeklerinde yansımamı görmüyorum. Ah, Tanrım! İnsanın, ölümsüz ruhların süzülerek içinden geçtiği bir şey olması! Sen kimsin, çocuk?"

"Oda hizmetçisi, efendim; gemi çığırtkanı; çın, çın, çın! Pip! Pip! Pip! Pip için elli kilo kil ödülü; bir elli boyundadır... korkak görünüşlüdür... en kolay bundan tanınır! Çın, çın, çın! Korkak Pip'i gören var mı?"

"Kar hattının üzerinde kalp diye bir şey yok herhalde. Ey, buz kesilmiş gökler! Aşağıya bakın. Bu talihsiz çocuğu siz peydahladınız ve onu terk ettiniz, sizi yaratıcı sefahat düşkünleri. Gel, çocuk; Ahab yaşadıkça, Ahab'in kamarası bundan böyle Pip'in yuvası olacak. En içteki merkezime dokunuyorsun, çocuk; kalbimin en hassas tellerinden dokunmuş olan kordonlarla bağlısın bana. Gel, aşağıya inelim."

"Nedir bu? Kadife köpekbalığı derisi," dedi Pip, dikkatle Ahab'in eline bakıp, ona dokunarak. "Ah, bak, eğer zavallı Pip bunun kadar merhametli bir şeye dokunmuş olsaydı, belki de hiç kaybolmazdı! Bu bir tutunma ipi gibi görünüyor bana, efendim; güçsüz ruhların tutunabileceği bir şey gibi. Ah, efendim, yaşlı Perth şimdi gelsin ve bu iki eli birbirine perçinlesin, kara olanla beyaz olanı; çünkü bunu hiç bırakmayacağım."

"Ah, çocuk, ben de seni, tabii eğer böylelikle seni burada olanlardan beter dehşetlere sürüklemeyeceksem. O halde, kamarama gel. Bakın! Siz, tüm iyiliklerin tanrılarda ve tüm illetlerin insanda olduğuna inananlar, bakın! Acı çeken insana karşı ilgisiz olan bilge tanrıları ve budala olsa da, ne yaptığını bilmese de, sevginin ve minnettarlığın tatlı şeyleriyle dolu olan insanı görün. Gel! Seni kara elinden tutup gö-

türmek, bir imparatorun elini kavramaktan daha çok gurur veriyor bana!"

"İşte iki kaçık gidiyor," diye mırıldandı yaşlı Man Adalı. "Biri kuvvetten aklını kaçırmış, öteki zayıflıktan. Ama işte çürük ipin ucu... her yanından da su damlıyor. Onu onarmak, ha? Bence en iyisi tamamen yeni bir ip almak. Bu konuda Bay Stubb'la görüşeyim."

CXXVI. Bölüm

Can Simidi

Şimdi Ahab'in ufki çeliğine göre güneydoğuya doğru yol alan ve ilerleyişi yalnızca Ahab'in ufki paraketesiyle belirlenen Pequod, ekvatora giden yoluna devam ediyordu. Böyle ıssız sularda bu kadar uzun bir yolculuk yapmak, hiçbir gemi görmemek ve çok geçmeden, yeknesak bir biçimde ılımlı dalgaların üzerinde değişmez alize rüzgârlarıyla yana doğru sevk edilmek; bütün bunlar kargaşalı ve umutsuz bir sahneden önce gelen tuhaf, sakin şeyler gibiydi.

Nihayet, gemi ekvatoral av sahalarının etekleri denebilecek yerlere yaklaştığında ve şafaktan önceki o derin karanlıkta bir grup küçük, kayalık adanın yanından geçerken; o sırada başlarında Flask'in olduğu nöbetçiler, öyle hüzünlü bir şekilde vahşi ve tüyler ürpertici bir haykırışla irkildiler ki –Herod'un katledilen tüm masumlarının[1] ruhlarından gelen belli belirsiz iniltileri andırıyordu– her biri ürkerek hülyalarından sıyrıldı ve o vahşi haykırış işitilebilecek yakınlıkta kaldığı sürece, birkaç dakika durarak, oturarak ya da yaslanarak, şu Romalı köle heykeli gibi donakalmış bir halde din-

1 Hz. İsa doğduğunda Kral Hirodes'in öldürttüğü, Beytüllahim'deki erkek bebekler. (ç.n.)

lediler. Mürettebattan Hristiyan ya da medenileşmiş olanlar, bunun denizkızları olduğunu söyleyerek ürperdiler; ama pagan zıpkıncılar dehşete düşmediler. Yine de, aralarındaki en yaşlı gemici, kır saçlı Man Adalı, duyulan bu heyecan verici, vahşi seslerin, yakın zamanlarda boğulan insanların denizdeki sesleri olduğunu beyan etti.

Aşağıda, hamağındaki Ahab, kurşuni şafakta güverteye gelinceye kadar bundan haberdar olmadı; o zaman Flask, ima ettiği karanlık anlamların da eşliğinde, bu hadiseyi anlattı ona. Ahab derin derin güldü ve bu hayret verici olayı şöyle açıkladı.

Geminin yanından geçtiği o kayalık adalar büyük sayılarda fokun uğrak yeriydi ve annelerini kaybetmiş bazı küçük foklar ya da yavrularını kaybetmiş bazı anneler, geminin yakınında su yüzüne çıkmış ve insanınkine benzeyen feryatlarıyla ağlayarak ve hıçkırarak ona eşlik etmiş olmalıydı. Ama bazılarını daha da çok etkiledi bu, çünkü çoğu gemici foklara, yalnız zor durumda kaldıkları zamanki garip ses tonlarından değil, aynı zamanda, yuvarlak kafalarının ve dikkatli bakışlarla geminin yanında sudan çıktığı görülen neredeyse akıllı yüzlerinin insanı andıran görünümünden kaynaklanan, batıl inançla dolu bir duygu besler. Denizde, belirli koşullar altında, fokların insan zannedildiği vakalar olmuştur.

Ama mürettebatın kötü bir şey olacağına dair sezgileri, o sabah aralarından birinin kaderiyle son derece inandırıcı bir şekilde doğrulanacaktı. Bu adam gündoğumunda hamağından kalkıp baş taraftaki direğinin tepesine gitti; ve henüz uykusundan tam olarak uyanmamış olduğundan mıydı (çünkü denizciler bazen direklere henüz uykudan uyanıklığa bir geçiş halindeyken çıkarlar); o adam için de böyle miydi, artık bunu anlamanın bir yolu yok; ama her neden olduysa, tüneğinde çok uzun bir süre kalmamıştı ki, bir çığlık duyuldu –bir çığlık ve hızla hareket eden bir şeyin sesi– ve yukarıya baktıklarında, havada düşmekte olan bir siluet gördüler;

aşağıya baktıklarındaysa, denizin maviliğinde çalkalanan küçük bir öbek beyaz kabarcık.

Uzun, ince bir fıçı olan can simidi, marifetli bir yayın emrinde daima asılı durduğu kıç taraftan denize bırakıldı; ama denizden onu yakalayacak bir el çıkmadı ve güneş uzun bir süredir üzerine vurmuş olduğundan, fıçı büzüşmüştü, öyle ki yavaş yavaş su aldı ve o kavrulmuş tahtanın her bir gözeneği de öyle; ve o çivili, demir kasnaklı fıçı, sanki denizciye yastık olmak istermiş gibi, onun arkasından dibe indi, gerçi bir hayli sert bir yastık olurdu doğrusu.

Ve böylece, Beyaz Balina'nın kendi özel alanında, Beyaz Balina'yı kollamak için direğe tırmanmış olan, Pequod'a mensup ilk adamı derinlikler yuttu. Ama belki de o sırada pek az insan düşündü bunu. Hatta bir şekilde bu olaydan üzüntü duymadılar, en azından kötü bir alamet olarak; çünkü bunu gelecekteki bir belanın habercisi değil, daha önce içe doğmuş bir belanın gerçekleşmesi olarak gördüler. Önceki gece duydukları o vahşi çığlıkların sebebini artık anladıklarını beyan ettiler. Ama yaşlı Man Adalı yine hayır dedi.

Şimdi, kaybedilen can simidinin yerine yenisi konulacaktı; bu işle ilgilenmesi için Starbuck'a talimat verildi; ama yeterince hafif bir fıçı bulunamadığından ve tüm tayfalar, seferin yaklaşmaktaymış gibi görünen doruk noktasının telaşlı sabırsızlığı içinde, her ne olduğu ortaya çıkarsa çıksın, bunun nihai amacıyla doğrudan doğruya bağlantılı olmayan tüm işlere karşı tahammülsüz olduklarından; bu nedenlerle, geminin kıç tarafını can simidinden yoksun bırakacaklardı ki, Queequeg bazı tuhaf işaretler ve kinayelerle, tabutuyla ilgili bir imada bulundu.

"Tabuttan bir can simidi!" diye haykırdı Starbuck irkilerek.

"Bu oldukça garip bence," dedi Stubb.

"İdare eder," dedi Flask, "marangoz kolayca ayarlayabilir bunu."

"Getirin onu; yapacak başka bir şey yok," dedi Starbuck hüzünlü bir duraklamadan sonra. "Donat onu, marangoz; bana öyle bakma... tabutu, demek istiyorum. Beni duyuyor musun? Donat onu."

"Peki, kapağını çivileyeyim mi efendim?" dedi marangoz, elini bir çekiç tutuyormuş gibi oynatarak.

"Evet."

"Peki, ek yerlerini kalafatlayayım mı efendim?" dedi marangoz, elini bir kalafat demiri tutuyormuş gibi oynatarak.

"Evet."

"Peki, sonra ziftle kaplayayım mı efendim?" dedi marangoz, elini bir zift potası tutuyormuş gibi oynatarak.

"Git şuradan! Neler oluyor sana? Tabutu can simidi yap, o kadar... Bay Stubb, Bay Flask, benimle pruvaya doğru gelin."

"Öfkeyle çıkıp gidiyor. Bütününe katlanabiliyor; ayrıntılara gelince duraksıyor. Bak, bu hoşuma gitmedi. Kaptan Ahab'e bacak yapıyorum, beyefendi gibi takıyor; ama Queequeg'e bir şapka kutusu yapıyorum, başını içine sokmuyor. O tabuta verdiğim bütün emekler boşa mı gidecek? Şimdi de onu bir can simidi yapmam emrediliyor. Eski bir ceketi tersyüz etmek gibi bu; şimdi tenini dış tarafa getireceğim. Böyle tamircilik cinsinden işler hoşuma gitmiyor... hem de hiç hoşuma gitmiyor; haysiyetsiz bir şey; bana yakışmıyor. Tamirat işlerini tamirci veletleri yapsınlar; biz onlardan üstünüz. Ben ancak temiz, bakir, doğru dürüst, matematiksel işleri ele almayı seviyorum, düzenli bir şekilde başında başlayan, yarı yoldayken ortasında olan ve bitiminde sona eren şeyleri; orta yerinde sona eren ve sonundayken başında olan tamircilik işlerini değil. Tamircilik işi vermek yaşlı kadınların oyunu. Tanrım! Bütün yaşlı kadınlar tamircilere ne kadar da muhabbet duyar. Bir zamanlar kel kafalı genç bir tamirciye kaçan altmış beş yaşında yaşlı bir kadın biliyorum. Ve karada, Vineyard'daki atölyemi işletirken asla yal-

nız, dul, yaşlı kadınlar için çalışmamamın sebebi bu; yalnız, yaşlı kafalarına benimle kaçmayı koyabilirlerdi. Ama hey! Denizde dalgaların köpüklü tepelerinden başka tepe yoktur. Bakalım. Kapağı çivile; ek yerlerini kalafatla; sonra ziftle kapla; onları sıkıca kapat ve yayla geminin kıç tarafının üstüne as onu. Bundan önce bir tabuta böyle şeyler yapılmış mıdır hiç? Bak, bazı batıl inançlı yaşlı marangozlar bu işi yapmaktansa armaya bağlanmayı tercih ederler. Ama ben budaklı Aroostook katranağacından yapılmayım; yerimden oynamam. Bir tabuta bağlanmış olmak! Bir mezarlık teknesiyle suyun üstünde süzülmek! Ama boş ver. Ahşapla çalışan bizler tabut ve cenaze arabası yaptığımız kadar, gelin karyolaları ve iskambil masaları da yaparız. Aylık, ya da parça başına, ya da kazanç için çalışırız; işimizin amacını ve nedenini sormak bize düşmez, tabii fazlasıyla baş belası bir tamircilik işi olmadığı sürece, o zaman da elimizden gelirse gizleriz onu. Hım! Şimdi, şefkatle yapacağım bu işi. Bakalım... geminin mürettebatında toplam kaç kişi var? Unutmuşum. Her neyse, tabutun etrafına asılı, her biri bir metre uzunluğunda otuz tane ayrı, Türk başlı[2] cankurtaran halatı yapacağım. Sonra, eğer geminin gövdesi batarsa, hepsi bir tabut için mücadele eden otuz tane canlı adam olacak; güneşin altında pek sık görülmeyen bir manzara bu! Gelsin çekiç, kalafat demiri, zift potası ve kavilya! İşe girişelim."

2 Türk başı denen düğümlerle donatılmış. (ç.n.)

CXXVII. Bölüm

Güverte

(Tabut, mengene tezgâhıyla açık ambar ağzının arasında, iki uzun ip küvetinin üzerine yatırılmıştır; marangoz bunun ek yerlerini kalafatlamaktadır; cübbesinin göğsüne yerleştirilmiş büyük bir rulo bükülü üstüpü ipliği azar azar çözülmektedir... Ahab ağır adımlarla kamaranın lombar ağzından gelir ve Pip'in onu takip ettiğini duyar.)

"Geri dön, delikanlı; biraz sonra tekrar yanına geleceğim. Gidiyor! Şu el bile ruh halime o çocuk kadar nazikçe itaat etmiyor... Bir kilisenin orta geçidi![1] Bu nedir?"

"Can simidi efendim. Bay Starbuck'ın emri. A, bakın, efendim! Ambar ağzına dikkat edin!"

"Sağ ol, marangoz. Senin şu tabutun elverişli bir şekilde mahzene yakın duruyor."

"Efendim? Ambar ağzına mı? Ha! Öyle, efendim, öyle."

"Sen bacak yapıcısı değil misin? Bak, bu kemik çotuk senin atölyenden gelmedi mi?"

"Sanırım öyle, efendim; bileziği duruyor mu, efendim?"

---

1 Cenazelerde tabutun konulduğu yerdir. (ç.n.)

"Yeterince iyi. Ama sen aynı zamanda cenaze levazımatçısı değil misin?"

"Evet, efendim; bu şeyi Queequeg için bir tabut olarak bir araya getirdim; ama şimdi bana onu başka bir şeye dönüştürme görevi verdiler."

"O halde, söyle bana; sen katıksız, her şeye el atan, burnunu sokan, tekeline alan, inançsız yaşlı bir serseri misin, bir gün bacaklar yapıp, ertesi gün onları içine oturtmak için tabutlar ve sonra yine o tabutlardan can simitleri yaptığına göre? Tanrılar kadar ilkesizsin ve onlar gibi her telden çalıyorsun."

"Ama bir kastım yok, efendim. Ne yapıyorsam onu yapıyorum."

"Yine tanrılar gibi. Dinle, bir tabut üzerinde çalışırken hiç şarkı söylemez misin? Derler ki, Titanlar yanardağların kraterlerini yontarken melodiler mırıldanırlarmış ve şu piyesteki mezar kazıcı[2] elinde kürekle şarkı söyler. Sen hiç söylemez misin?"

"Şarkı söylemek mi efendim? Şarkı söyler miyim? A, bunu yapacak kadar kayıtsızım, efendim; ama o mezar kazıcının müzik yapmasının sebebi, küreğinde müzik olmadığı içindir herhalde, efendim. Ama kalafat demiri müzikle doludur. Ona kulak verin."

"Evet, çünkü şu kapak bir ses tahtası; ve her şeyde ses tahtasını oluşturan şudur: altında hiçbir şey olmaması. Oysa, içinde bir naaş olan bir tabut da hemen hemen aynı sesi verir, marangoz. Bir cenaze sedyesi taşımaya yardım edip de, içeriye girerken tabutun kilise avlusunun kapısına çarpışını duydun mu hiç?"

"İnan olsun efendim, ben..."

"İnan mı? Ne dedin sen?"

"Şey, inan olsun, efendim, sadece bir tür ünlem gibi bir şey... o kadar, efendim."

"Hım, hım; devam et."

---

2 Shakespeare'in *Hamlet* adlı oyununda Ophelia'nın mezarını kazanlardan biri. (ç.n.)

"Diyecektim ki efendim, şey..."

"İpek böceği misin sen? Kendinden kendi kefenini mi örüyorsun? Göğsüne bak! Çabuk ol! Ve şu vurmalı çalgıları göz önünden kaldır."

"Kıç tarafa gidiyor. Bu ani oldu, bak; ama sıcak enlemlerde fırtınalar aniden gelir. Ekvatorun, Galapagoslardan biri olan Albemarle Adası'nı tam ortadan böldüğünü duydum. Bana öyle geliyor ki, şu ihtiyarı da bir çeşit ekvator tam ortadan bölüyor. Her zaman Hat'tın altında o... ateşli bir sıcaklıkta, söylüyorum size! Bu tarafa bakıyor... gel, üstüpü; çabuk. İşte yeniden başlıyoruz. Bu tahta tokmak, mantar oluyor ve ben müzikli kadehlerin profesörüyüm... tak, tak!"

(*Ahab, kendi kendine.*)

"Ne manzara ama! Ne ses! O kır saçlı ağaçkakan içi boş ağaca vuruyor! Körlere ve sağırlara pekâlâ gıpta edilebilir şimdi. Bak! O şey çekme halatlarıyla dolu iki uzun küvetin üzerinde duruyor. O herif son derece kötü niyetli bir şakacı. Tın, tın! İnsanın saniyeleri de böyle tik tak ederek geçiyor! Ah! Bütün cismani şeyler ne kadar cisimsiz! Düşünmeye dayanılmaz düşüncelerden başka gerçek bir şey var mı ki? İşte, amansız ölümün ürkütücü simgesinin ta kendisi, tamamen tesadüf eseri olarak, büyük bir tehlike içindeki hayatın desteğinin ve umudunun manidar alameti haline getiriliyor. Tabuttan bir can simidi! Daha da ileri gidiyor mu bu? Manevi bir anlamda, tabut sonuç olarak bir ölümsüzlük koruyucusundan başka bir şey olmayabilir mi! Bunu düşüneceğim. Ama hayır. Yeryüzünün karanlık yanına öylesine dalmışım ki, öteki yanı, teoride parlak olan yanı, bana sadece kuşkulu bir alacakaranlık gibi geliyor. O lanetli sesi hiç kesmeyecek misin, marangoz? Aşağıya gidiyorum; bir daha geldiğimde o şeyi burada görmeyeyim. O halde, Pip, şimdi bu iş hakkında konuşacağız; senden harikulade felsefeler özümlüyorum! Senin içine bilinmeyen dünyalardan bazı bilinmeyen su yolları boşalıyor olmalı!"

CXXVIII. Bölüm

Pequod Rachel'la Karşılaşıyor

Ertesi gün, bütün gönderlerine yoğun bir şekilde adamlar kümelenmiş bir halde doğruca Pequod'un üzerine doğru gelmekte olan, Rachel[1] adlı büyük bir gemi fark edildi. O sırada Pequod suda süratle yol almaktaydı; ama rüzgârın estiği yöndeki geniş kanatlı yabancı hızla ona yaklaşırken, bütün o övünçlü yelkenler, patlamış boş mesaneler gibi hep birlikte aşağı düştü ve geminin etkilenen gövdesinin tüm hayatiyeti uçup gitti.

"Kötü haber; kötü haber getiriyor," diye mırıldandı yaşlı Man Adalı. Ama daha geminin, borazanını ağzına götürmüş, filikasında ayakta duran komutanı umutla selam veremeden, Ahab'in sesi duyuldu.

"Beyaz Balina'yı gördünüz mü?"

"Evet, dün. Sürüklenen bir balina filikası gördünüz mü?"

Ahab sevincini bastırıp, bu beklenmedik soruya olumsuz cevap verdi; ve sonra seve seve yabancı gemiye binecekti ki seyrini durdurmuş olan yabancı kaptanın, teknesinin yanından inmekte olduğu görüldü. Birkaç kuvvetli kürek çekişten sonra, onun filikasının kancası çok geçmeden Pequod'un

1 (Rahel) İncil'de Yakup'un en sevdiği karısı. (ç.n.)

ana borda platformuna kenetlendi ve kaptan güverteye atladı. Ahab derhal onu tanıdığı bir Nantucketlı olarak teşhis etti. Ama resmî bir selamlaşma olmadı.

"Neredeydi?.. Öldürülmüş olmasın! Öldürülmüş olmasın!" diye haykırdı Ahab, onun yanına doğru ilerleyerek. "Nasıl oldu bu?"

Anlaşılan, bir önceki günün akşamüzeri, oldukça geç bir saatte, yabancı geminin filikalarından üçü, onları gemiden dört beş mil uzağa çekmiş olan bir balina sürüsüyle meşgulken; ve hâlâ rüzgârın estiği yöne doğru hızlı bir takipteyken, rüzgâraltı yönünde, çok da uzak olmayan bir mesafede, Moby Dick'in beyaz kamburu ve kafası aniden sudan çıkıp heyula gibi belirmiş; bunun üzerine, yedekte tutulan donatılmış dördüncü filika onu kovalamak üzere derhal denize indirilmiş. Rüzgârın önünde kuvvetli bir seyirden sonra, en süratli omurgaya sahip bu dördüncü filika balinayı vurmayı başarmış gibi görünüyormuş... en azından direk başındaki adamın anlayabildiği kadarıyla. Uzakta, benek halinde, küçülen filikayı ve kabarcıklanan beyaz suyun kısa süreli parıltısını görmüş; bundan sonra da hiçbir şey görememiş; bu nedenle, sık sık olduğu gibi, vurulan balinanın belirsiz bir süre takipçilerini alıp götürmüş olduğuna hükmedilmiş. Bir miktar endişe duyulmuş, ama henüz tam anlamıyla bir panik yokmuş. Armaya geri çağırma sinyalleri yerleştirilmiş; karanlık çökmüş; ve tam aksi yöndeki dördüncü filikayı aramaya çıkmadan önce, rüzgârüstü tarafında ve bir hayli uzakta olan üç filikasını toplaması gereken gemi, yalnız dördüncüyü gece yarısına yakın bir zamana kadar kaderiyle baş başa bırakmak değil, aynı zamanda şimdilik onunla arasındaki mesafeyi artırmak zorunda kalmış. Ama mürettebatının geri kalanı nihayet gemide emniyette olunca, kayıp filikanın peşinden tüm yelkenler fora edilmiş... cunda yelkenleri art arda açılmış; işaret ışığı olarak kaynatma kazanlarında bir ateş yakılmış; ve her iki adamdan biri direklerde gözcülük

ediyormuş. Ama kayıp olanları son gördüklerini tahmin ettikleri yere ulaşmaya yetecek kadar bir mesafe bu şekilde seyrettikten sonra, duraklayıp, yedek filikalar geminin tüm çevresinde kürek çekmek üzere denize indirildiği halde; ve hiçbir şey bulamayınca tekrar hızla ilerlendiği ve tekrar duraklayıp filikalar indirildiği halde; ve gün ışıyıncaya kadar böyle yapmaya devam edildiği halde; bir an için bile kayıp tekneyi görmemişler.

Hikâye anlatıldıktan sonra, yabancı geminin kaptanı derhal devam edip Pequod'a binmekteki maksadını açıkladı. Bu geminin aramada kendisininkiyle birlik olmasını, denizin üzerinde dört beş mil arayla paralel hatlarda seyrederek böylece âdeta iki misli bir ufku taramalarını arzu ediyordu.

"Bak," diye fısıldadı Stubb, Flask'e, "o kayıp filikadaki birisinin şu kaptanın en iyi ceketini giyip, ya da belki saatini takıp gitmiş olduğuna bahse girerim... onu geri almak için öyle lanet bir şekilde telaş ediyor ki. Balinacılık mevsiminin doruğunda iki dini bütün balina gemisinin bir tane kayıp balina filikasının peşinden seyrettiğini kim duymuş? Bak, Flask, ne kadar solgun göründüğüne bir bak... gözbebekleri bile solmuş... bak... ceket değilmiş... şey olmuş olmalı..."

"Oğlum, kendi oğlum aralarında. Tanrı aşkına... rica ediyorum, yalvarıyorum," diye haykırdı bu noktada yabancı geminin kaptanı, şimdiye kadar onun dileğini soğuk bir tavırla karşılamış olan Ahab'e. "Kırk saatliğine geminizi kiralayayım... seve seve öderim bunu ve tam olarak öderim... eğer başka bir yolu yoksa... yalnız kırk sekiz saatliğine... yalnız o kadar... bunu yapmalısınız, ah, yapmalısınız ve *yapacaksınız*."

"Oğluymuş!" diye haykırdı Stubb. "Ah, kaybettiği, oğluymuş! Ceketle saati geri alıyorum... Ahab ne diyor? O çocuğu kurtarmak zorunda."

"Dün gece ötekilerle birlikte boğuldu," dedi arkalarında duran Man Adalı yaşlı denizci. "Duydum; hepiniz duydunuz ruhlarını."

Şimdi, kısa bir süre sonra anlaşıldığı üzere, Rachel'ın bu hadisesini daha da hüzünlü kılan şey, kaptanın oğullarından birinin kayıp filikanın mürettebatı arasında bulunmasının yanı sıra, aynı anda, ama öteki yanda, takibin durmaksızın değişen şartları sırasında gemiden ayrı kalmış diğer filikaların mürettebatları arasında bir oğlunun daha olmasıydı; öyle ki, perişan baba bir süre için son derece zalim bir tereddüdün derinliklerine düşmüştü; buysa ancak onun adına, ikinci kaptanının içgüdüsel olarak balina gemilerinin böyle kritik durumlardaki olağan prosedürünü, yani tehlikede ama birbirinden ayrılmış filikalar arasında kalındığında, daima öncelikle çoğunluğun kurtarılması yolunu benimsemesiyle çözülmüştü. Ama kaptan, yapısıyla ilgili bilinmeyen bir nedenle, bütün bunlardan söz etmekten kaçınmış ve Ahab'in soğuk tavrıyla buna zorlanıncaya kadar, hâlâ kayıp olan oğlundan bahsetmemişti; henüz on iki yaşında küçük bir erkek çocuktu bu ve babası, Nantucketlıların evlat sevgisinin ciddi ama kaygısız atılganlığıyla, onu bu kadar erken bir yaşta, neredeyse ezelden beri tüm soyunun kaderi olan bir mesleğin tehlikelerine ve harikalarına alıştırmayı amaçlamıştı. Nantucketlı kaptanların, böyle körpe bir yaştaki oğullarını, bir balinacının iş hayatı hakkındaki ilk bilgilerinin, bir babanın doğal ama uygunsuz taraf tutuşunun ya da yersiz endişe ve ilgisinin tesadüfen açığa vurulması sonucu zayıf kalmaması için, kendilerinden uzağa, kendi gemilerinden başka bir gemide, üç dört yıllık uzatmalı bir sefere göndermeleri de çok ender görülen bir vaka değildir.

Bu arada, yabancı kaptan hâlâ çaresizce Ahab'den lütfunu diliyor ve Ahab hâlâ bir örs gibi duruyor, her bir darbeyi alıyor, ama kendisi en küçük bir titreşim göstermiyordu.

"Siz bana peki deyinceye kadar gitmeyeceğim," dedi yabancı kaptan. "Benzer bir durumda size nasıl davranmamı ister idiyseniz öyle davranın bana. Çünkü *sizin* de bir oğlunuz var, Kaptan Ahab... henüz çocuk da olsa ve şu anda emniyet içinde yuvasında barınıyor da olsa... hem de yaşlılığınızda sahip olduğunuz bir çocuk... Evet, evet, merhame-

te geliyorsunuz; görüyorum bunu... tayfalar, koşun, koşun şimdi ve serenleri doksan derece çevirmeye hazır olun."

"Durun hele," diye haykırdı Ahab, "bir ipin teline bile dokunmayın." Sonra, her bir kelimeyi uzatarak şekillendiren bir sesle, "Kaptan Gardiner, bunu yapmayacağım," dedi. "Şimdi bile vakit kaybediyorum. Güle güle, güle güle. Tanrı sizi kutsasın dostum ve umarım ki kendimi affedebilirim, ama gitmeliyim. Bay Starbuck, pusula dolabının saatine bakın ve şu andan itibaren üç dakika içinde bütün yabancıları gitmeleri için uyarın; sonra yine ileriye doğru prasya edin ve gemi önceki gibi seyretsin."

Yüzünü başka tarafa çevirerek aceleyle dönüp kamarasına indi ve yabancı kaptanı, son derece ciddi ricasının bu koşulsuz ve mutlak reddi üzerine donakalmış bir halde bıraktı. Ama Gardiner irkilerek büyülenmiş halinden sıyrılıp, sessizce ve aceleyle geminin kenarına gitti; filikasına adım atmaktan ziyade onun içine düştü ve gemisine döndü.

Çok geçmeden iki geminin dümen suları birbirinden uzaklaştı; ve yabancı tekne görüş alanında kaldığı sürece, ne kadar küçük de olsa, denizin üzerindeki her koyu renkli nokta için bir o yana bir bu yana doğru rotasından çıktığı görüldü. Serenleri bir oraya bir buraya çevrildi; bir sancak tarafına bir iskele tarafına dönüp durdu; kâh ters bir akıntıya karşı debelendi; kâh akıntı onu önüne kattı; bütün bu zaman boyuncaysa, direklerine ve serenlerine yoğun bir şekilde tayfalar kümelenmiş bir haldeydi, dallarının arasında çocukların kiraz topladığı üç yüksek kiraz ağacı gibi.

Ama aksamaya devam eden rotasından ve dolambaçlı, ıstıraplı ilerleyişinden, serpintilerle böylesine ağlayan bu geminin hâlâ teselli bulmamış olduğunu açıkça görüyordunuz. Rachel'dı[2] o; çocukları için ağlıyordu, çünkü onlar yoktular.

2 *Eski Ahit*, Yeremya 31:15. "Rama'da bir ses duyuldu, ağlayış ve acı feryat sesleri! Çocukları için ağlayan Rahel avutulmak istemiyor. Çünkü onlar yok artık!." (ç.n.)

CXXIX. Bölüm

Kamara

(*Ahab güverteye gitmek üzere harekete geçer; Pip onu takip etmek için elinden yakalar.*)

"Delikanlı, delikanlı, şimdi Ahab'i takip etmemelisin diyorum sana. Ahab'in seni korkutup yanından kaçırmayacağı, ama yanında olmanı da istemeyeceği saat geliyor. Sende illetim için fazlasıyla iyileştirici olduğunu hissettiğim bir şeyler var, zavallı delikanlı. Benzerler benzerleri iyileştirir; oysa bu av için, illetim en çok arzu ettiğim sağlık haline geliyor. Burada, aşağıda kal; burada sana kaptanmışsın gibi hizmet edecekler. Evet, delikanlı, burada, benim kendi yere vidalanmış koltuğumda oturacaksın; ona bir vida daha oluşturmalısın."

"Hayır, hayır, hayır! Vücudunuz tam değil efendim; zavallı beni kayıp bacağınızın yerine kullanın; sadece üzerimde yürüyün, efendim; başka bir şey istemiyorum, böylece sizin bir parçanız olarak kalırım."

"Ah, bin hainin hıncı! İnsanın solmayan sadakatine bağnazca inanmama sebep oluyor bu!.. Hem de siyahi! Hem de deli!.. Ama benzerlerin benzerleri iyileştirmesi onun için de geçerli galiba; tekrar aklı başına geliyor."

"Bir defasında Stubb'ın zavallı küçük Pip'i terk ettiğini söylüyorlar bana efendim; o ki, canlı teninin bütün siyahlığına rağmen, boğulmuş kemikleri şimdi kar beyazı. Ama ben sizi asla terk etmeyeceğim efendim, Stubb'ın onu terk ettiği gibi. Sizinle gelmeliyim efendim."

"Bana böyle şeyler söylemeye devam edersen, Ahab'in içindeki azim alabora olur. Hayır diyorum sana; bu olamaz."

"Ah, iyi efendim, efendim, efendim!"

"Böyle ağlarsan öldürürüm seni! Dikkatli ol, çünkü Ahab de delidir. Dinlersen, güvertede sık sık kemik bacağımın sesini duyacaksın ve hâlâ orada olduğumu anlayacaksın. Ve şimdi senden ayrılıyorum. Elini ver bana!.. Sıkıyorum onu! Bir dairenin çevresinin merkezine sadık olduğu kadar sadıksın, delikanlı. Bu yüzden: Tanrı seni ebediyen kutsasın ve eğer iş oraya gelirse... başımıza ne gelirse gelsin, Tanrı seni ebediyen kurtarsın."

(*Ahab gider; Pip ileriye doğru bir adım atar.*)

"Bir an önce burada duruyordu; ben onun durduğu havada duruyorum... ama yalnızım. Şimdi zavallı Pip bile burada olsa, bu işe dayanabilirdim, ama o kayıp. Pip! Pip! Çın, çın, çın! Pip'i gören var mı? Burada, yukarıda olmalı; kapıyı deneyelim. Ne? Ne kilit, ne sürgü ne de demir var; ama hiçbir şekilde açılmıyor. Şu büyüden olmalı; burada kalmamı söyledi bana: Evet, ve bu yere vidalanmış koltuğun benim olduğunu söyledi. O zaman aynalığa dayanarak burada oturacağım, geminin tam ortasında; onun tüm omurgası ve üç direği önümde olacak. Yaşlı denizcilerimiz, yetmiş dört topu olan siyah gemilerindeki büyük amirallerin bazen işte burada, masada oturup sıra sıra albaya ve yüzbaşıya hükmettiğini söylerler. Hey! Bu da ne? Apoletler! Apoletler! Bütün apoletler buraya doluşuyor! Sürahileri elden ele geçirin; sizi gördüğüme sevindim; doldurun, beyler! Ne tuhaf bir duygu, bak, siyahi bir çocuğun ceketlerinde sırma şeritler olan beyaz adamlara ev sahibi olması!.. Beyler, Pip adında

birisini gördünüz mü?.. Küçük bir zenci delikanlı, bir elli boyunda, ürkek bakışlı ve korkak! Bir defasında bir balina filikasından atlamıştı... Gördünüz mü onu? Hayır mı! Peki, o zaman, tekrar doldurun, albaylar ve bütün korkaklara yazıklar olsun diyerek içelim! İsim vermiyorum. Yazıklar olsun onlara! Bir ayağınızı masanın üstüne koyun. Bütün korkaklara yazıklar olsun... Hişt! Yukarıda kemik sesi duyuyorum... Ah, efendim! Efendim! Üstümde yürüdüğünüz zaman gerçekten mutsuz oluyorum. Ama bu geminin kıçı kayalara çarpsa da, o kayalar geminin içine girse de, istiridyeler gelip bana katılsa da, burada kalacağım."

CXXX. Bölüm

Şapka

Ve şimdi Ahab, böylesine uzun ve geniş kapsamlı bir ön seyirden sonra –diğer bütün balinacılık sularını taramış olup– doğru zamanda ve doğru yerde, düşmanını daha garantili bir şekilde katletmek üzere onu okyanusun etrafı az çok kapalı bir alanına kadar kovalamış gibi göründüğünden; şimdi kendini, tam da azap veren yarasını almış olduğu enlemin ve boylamın çok yakınında bulduğundan; şimdi, hemen bir önceki gün bilfiil Moby Dick'e rastlamış olan bir tekneyle görüşülmüş olduğundan... ve şimdi çeşitli gemilerle birbirini izleyen karşılaşmaları, beyaz balinanın, ister günah işliyor olsun, isterse ona karşı günah işleniyor olsun, avcılarını nasıl şeytani bir kayıtsızlıkla parçaladığını göstermek üzere karşılaştırmalı bir biçimde elbirliği yaptığından; işte şimdi yaşlı adamın gözlerinde, zayıf ruhların görmeye pek dayanamayacağı bir şeyler pusuda bekliyordu. Kuzey kutbunun altı ay devam eden bitmez tükenmez gecesi boyunca, delici, kararlı, merkezî bakışını sürdüren, hiç batmayan Kutup Yıldızı gibi; Ahab'in azmi de şimdi karamsar mürettebatın daimî gece yarısının üzerinde sabit bir şekilde parıldıyordu. Onları öylesine hâkimiyeti altına almıştı ki bu, bütün endişeleri, kuşkuları, kuruntuları, korkuları mecbu-

ren ruhlarının altına saklanıyor ve dışarıya bir tek sürgün ya da yaprak vermiyordu.

Bu ön haberci zaman aralığında, zorlama ya da doğal, tüm mizah da ortadan kayboldu. Stubb artık bir gülümseme uyandırmaya uğraşmıyor, Starbuck'sa bir gülümsemeyi frenlemeye çabalamıyordu. O süre boyunca, hem sevinç hem de keder, hem umut hem de korku, Ahab'in demir ruhunun kelepçeli havanında en küçük zerrelerine kadar öğütülmüş ve toz haline getirilmişti sanki. Yaşlı adamın despot gözlerinin üzerlerinde olduğunun daimî bilinciyle, birer makine gibi, suskun bir şekilde güvertede dolaşıyorlardı.

Ama eğer, bir kişi dışında hiç kimsenin ona bakmadığını düşündüğü, daha gizli, mahrem saatlerinde onu derinlemesine inceleseydiniz, tıpkı Ahab'in gözlerinin mürettebatın gözünü korkuttuğu gibi, esrarengiz Zerdüştî'nin bakışının da onunkini korkuttuğunu, ya da en azından, her nasıl oluyorsa, vahşi bir biçimde, zaman zaman onu etkilediğini görürdünüz. Şimdi cılız Fedallah'ı ilaveten öyle uçucu bir tuhaflık bürümeye başlamıştı, öyle sonu gelmez titremelerle sarsılıyordu ki, tayfalar ona kuşkuyla bakıyorlar, âdeta gerçekten dünyevi bir cisim mi, yoksa görünmeyen bir varlığın vücudunun güverteye düşürdüğü titrek bir gölge mi olduğundan pek emin olamıyorlardı. Ve o gölge daima orada geziniyordu. Çünkü geceleyin bile Fedallah'ın uyuduğuna, ya da aşağıya indiğine asla kesin olarak şahit olunmamıştı. Saatlerce kıpırdamadan duruyordu: Asla oturmuyor ya da bir yere yaslanmıyordu; soluk ama hayret verici gözleri açıkça, "Biz iki gözcü asla dinlenmeyiz," diyordu.

Artık gemiciler, gece ya da gündüz, güverteye hangi saatte adım atarlarsa atsınlar, Ahab'i orada buluyorlardı; ya mil deliğinde duruyor ya da tamı tamına iki şaşmaz sınır arasında –grandi direğiyle mizana direği arasında– döşeme tahtalarını arşınlıyordu; ya da onu, canlı ayağı adım atmak üzereymiş gibi güverteye uzanmış, şapkası hantalca gözlerinin

üzerine sarkmış bir halde kamaranın lombozunda dururken görüyorlardı; öyle ki, ne kadar hareketsiz dursa dursun, günler ve geceler ne kadar birbirine eklenmiş olursa olsun, hamağında sallanmamış olduğunu anlıyorlardı; öte yandan, o sarkık şapkanın altında gizli olan gözlerinin, bütün bunlara rağmen aslında zaman zaman kapalı mı olduğunu, yoksa hâlâ dikkatle onları mı süzdüğünü asla yanılgısız bir şekilde ayırt edemiyorlardı; lombozda ara vermeksizin bütün bir saat boyunca bu şekilde dursa ve aldırış etmediği gece nemi, taştan oyulmuş o ceketin ve şapkanın üstünde çiyden boncuklar halinde birikse bile. Ertesi günün güneşi gecenin ıslattığı giysilerini üstünde kurutuyordu; ve böylece, günler ve geceler boyu, artık döşeme tahtalarının altına inmez oldu; kamaradan istediği şeyleri yanına getirtiyordu.

Yemeğini aynı açık havada yiyordu; yani yalnız iki öğününü... kahvaltısını ve öğle yemeğini: Akşam yemeğineyse elini sürmüyordu; sakalını da kesmiyordu ve bu, rüzgârdan devrilmiş ağaçların, yukarıdaki yeşillik öldüğü halde, çıplak tabanda boşu boşuna büyümeye devam eden, açığa çıkmış kökleri gibi, koyu renkli ve yamuk yumuk bir şekilde uzadı. Ama artık bütün hayatı güvertedeki bir nöbet haline gelmiş olduğu ve Zerdüştî'nin mistik nöbeti de kendisininki gibi aralıksız olarak devam ettiği halde; uzun fasılalarla, geçici, önemsiz bir mesele bunu gerektirmedikçe, bu ikisi birbirleriyle hiç konuşmuyormuş gibiydi. Son derece güçlü bir büyü sanki ikisini gizlice birleştirdiği halde, dışarıdan bakınca ve korku içindeki mürettebata, birbirlerinden iki kutup kadar uzak görünüyorlardı. Gündüz tesadüfen iki kelime etseler de, geceleyin, en küçük bir söz alışverişi söz konusu olduğu kadarıyla, ikisi de dilsizdi. Zaman zaman, uzun saatler boyunca tek bir sesleniş olmaksızın yıldızların ışığında çok ayrı yerlerde duruyorlardı; Ahab lombozunda, Zerdüştî'yse grandi direğinin yanında; ama yine de sabit bakışlarla birbirlerine bakıyorlardı, sanki Ahab Zerdüştî'de ileriye düşü-

rülmüş gölgesini, Zerdüştî'yse Ahab'de terk ettiği cismini görüyormuş gibi.

Ama bir şekilde Ahab –günden güne, saatten saate ve her an amirane bir şekilde maiyetindekilere sergilendiği haliyle, kendi asli şahsında– Ahab bağımsız bir efendi gibi, Zerdüştî'yse ancak onun kölesi gibi görünüyordu. Ama yine de, ikisi bir araya koşulmuş ve görünmeyen bir tiran onları sürüyormuş gibiydi; cılız gölge, sağlam ıskarmozun[1] yanında duruyordu. Çünkü bu Zerdüştî her ne idiyse, sağlam Ahab baştan aşağı ıskarmoz ve omurgaydı.

Şafağın belli belirsiz ilk ışıltısında, kıç taraftan onun demir sesi duyuluyordu: "Direk başlarına adam koyun!" Ve günbatımından ve alacakaranlıktan sonrasına kadar bütün gün boyunca her saat, dümencinin çanının çalışı üzerine aynı ses duyuluyordu: "Ne görüyorsunuz?.. Gözünüzü açın! Gözünüzü açın!"

Ama çocuklarını arayan Rachel'la karşılaşılmasından sonra üç dört gün geçip gittiği ve henüz bir püskürtü görülmediğinde, saplantılı yaşlı adam mürettebatının sadakatine, en azından, pagan zıpkıncılar dışında hemen hemen hiç kimsenin sadakatine güvenmiyormuş gibi görünmeye başladı; Stubb'la Flask'in, aradığı görüntüyü memnuniyetle görmezden gelebileceğinden bile şüpheleniyor gibiydi. Ama gerçekten bu kuşkuları duyuyor idiyse de, davranışları her ne derecede ima ederse etsin, bunları sözlü olarak ifade etmekten kaçınıyordu.

"Balinayı ilk olarak kendim göreceğim," dedi. "Evet! İspanyol altınını Ahab almalı!" Ve kendi elleriyle, sepet haline getirdiği izbarço bağlarından[2] bir yuva donattı; bir tayfayı, grandi direğinin başına sıkıca tutturulacak tek ipli bir palangayla birlikte yukarıya göndererek, makaradan geçirilip aşağıya sarkıtılan ipin iki ucunu tuttu; ve bir tanesini sepetine

1 Gemilerin kaburgalarını oluşturan eğri ağaçlar. (ç.n.)

2 Direk ve armalar üzerinde çalışacak personeli oturtarak yukarıya çekmek için yapılan bir bağ. (ç.n.)

bağlayarak, öteki ucunu parmaklığa iliştirebilmek için buna bir armadora çeliği hazırladı. Bunu yaptıktan sonra, o ucu hâlâ elinde tutarak ve armadora çeliğinin yanında durarak, dönüp mürettebatına baktı; gözleri onları birer birer taradı; bakışları uzun uzun Daggoo, Queequeg ve Tashtego üzerinde durakladı, ama Fedallah'tan kaçındı; ve sonra, kararlı, güvenen gözlerini ikinci kaptana dikerek, "İpi alın, bayım... onu size teslim ediyorum, Starbuck," dedi. Sonra vücudunu sepetin içine yerleştirerek, onu tüneğine çıkarmaları için emir verdi; nihayet ipi tutturan ve sonra da yakınında duran, Starbuck oldu. Ve böylece Ahab, bir eliyle kontra babafingo çubuğuna tutunarak, bu kadar büyük bir yükseklikten hâkim olunan geniş, yaygın dairenin kapsamında, millerce uzanan denize, ileriye, geriye, o yana, bu yana göz gezdirdi.

Denizde gemiciler, armada, ayak basacak bir yer sağlamayan, yüksek, neredeyse soyutlanmış bir konumda elleriyle çalışırlarken, ip vasıtasıyla o noktaya çıkarıldıkları ve orada tutuldukları zaman; bu şartlarda, ipin güverteye bağlı ucu daima mutlak bir sorumluluk altında, bunun özel gözetimiyle görevli bir tek adama verilir. Çünkü yukarıdaki hareketli arma karmaşasının çeşitli değişik ilişkileri güverteden görüldükleri kadarıyla her zaman hatasız olarak ayırt edilemez; ve bu iplerin güvertedeki uçları her birkaç dakikada bir bağlantı yerlerinden aşağıya atılırken, daimî bir gözcü sağlanmamış olan yukarıdaki gemicinin, mürettebatın bir dikkatsizliği sonucunda başıboş kalıp savrulması ve pike yaparak denize düşmesi ancak doğal bir kaza olur. Dolayısıyla, bu meselede Ahab'in yaptığı işlemler olağandışı değildi; bunlarda tuhaf görünen tek şey, en küçük bir derecede kararlılığa yaklaşan bir tavırla ona karşı çıkmaya cüret etmiş neredeyse yegâne adam, üstelik, Ahab'in nöbetteki sadakatinden biraz şüphe ediyormuş gibi göründüğü adamlardan biri olan Starbuck'ın; gözcüsü seçtiği kişinin tam da bu adam olması, canını rahatlıkla, bunun dışında o kadar güvensizlik duyduğu bir insana teslim etmesiydi.

Şimdi, Ahab ilk defa direğe tünediğinde; daha orada on dakika bile geçirmemişken; bu enlemlerde sıklıkla balina gemilerinin insan taşıyan direk başlarının rahatsız edecek derecede yakınında uçan şu kırmızı gagalı, vahşi deniz atmacalarından biri gelip, onun başının etrafında izi sürülemeyecek kadar süratli dönüşlerden ibaret bir labirent halinde daireler çizmeye ve çığlık atmaya başladı. Sonra havada üç yüz metre dimdik yukarıya fırladı; sonra spiraller çizerek alçaldı ve yine onun başının etrafında girdap gibi dönmeye başladı.

Ama bakışları belirsiz ve uzak ufka dikilmiş olan Ahab, bu vahşi kuşu dikkate almıyormuş gibiydi; aslında, olağandışı bir durum olmadığından, başka herhangi birisi de pek dikkate almazdı onu; ancak, artık en aldırışsız gözler bile neredeyse her görüntüde bir tür şeytanca anlam görüyordu sanki.

"Şapkanız, şapkanız, efendim!" diye haykırdı Sicilyalı tayfa aniden; mizana direğinin başında görevli olduğundan, Ahab'in tam arkasında duruyordu, gerçi onun seviyesinden biraz aşağıdaydı ve onları ayıran derin bir hava uçurumu vardı.

Ama o kapkara kanat, çoktan yaşlı adamın gözlerinin önünde ve uzun, kancalı gaga, başındaydı: Siyah atmaca bir çığlık atarak ödülüyle birlikte fırlayıp gitti.

Bir kartal üç defa Tarquin'in[3] başının etrafında dönmüş, tekrar yerine koymak üzere başlığını almış ve bunun üzerine karısı Tanaquil, Tarquin'in Roma kralı olacağını beyan etmiş. Ama o alamet ancak başlığın tekrar yerine konmasıyla iyiye yorulmuş. Ahab'in şapkasıysa hiç yerine konmadı; vahşi atmaca, onunla birlikte pruvanın çok ilerisinde uçmaya devam etti ve nihayet gözden kayboldu; kaybolduğu noktadansa belli belirsizce, o engin yükseklikten denize düşen minicik siyah bir benek fark edildi.

---

3 Lucius Tarquinius Priscus, MÖ 616 - MÖ 578 yılları arasında hüküm süren beşinci Roma kralı. Geleneğe göre, Roma'ya ilk geldiğinde, bir kartal başlığını çalmış, sonra tekrar yerine koymuştur. (ç.n.)

CXXXI. Bölüm

Pequod, Delight'la[1] *Karşılaşıyor*

Gergin Pequod yoluna devam etti; yuvarlanan dalgalar ve günler geçip gitti; can simidi-tabut hâlâ hafif hafif sallanıyordu; ve son derece acıklı bir şekilde yanlış adlandırılmış olan Delight'a rastlandı. O yaklaşırken, bütün gözler onun makas adı verilen, bazı balina gemilerinde iki buçuk, üç metre yükseklikte kıçüstü güvertesini enlemesine kateden ve yedek, donatılmamış ya da hizmet dışı kalmış filikaları taşımaya yarayan enli kirişlerine dikilmişti.

Yabancı geminin makasları üzerinde, bir zamanlar bir balina filikası olan bir şeyin parçalanmış, beyaz kaburgaları ve birkaç yarılmış döşeme tahtası göze çarpıyordu; ama artık, bir atın soyulmuş, eklemleri kısmen yerinden çıkmış ve ağarmakta olan iskeletinin arkasını görebildiğiniz kadar net bir şekilde, bu enkazın içinden arkasını görebiliyordunuz.

"Beyaz Balina'yı gördünüz mü?"

"Bakın!" diye cevap verdi çöküк yanaklı kaptan kıç küpeştesinden; ve borazanıyla enkazı işaret etti.

"Onu öldürdünüz mü?"

---

1 (İng.) Sevinç. (ç.n.)

"Bunu yapacak zıpkın henüz dövülmedi," diye cevap verdi öteki, bazı sessiz denizcilerin bir araya toplanmış kenarlarını dikmekle meşgul oldukları, güvertedeki rulo yapılmış bir hamağa[2] kederli bir şekilde göz atarak.

"Dövülmedi, öyle mi!" Ve Ahab Perth'ün düzlenmiş demirini çataldan kaparak uzattı ve haykırdı: "Buraya bak, Nantucketli; burada, elimde, onun ölümünü tutuyorum! Bu dikenler kanla ve şimşekle tavlandı; ve onları, Beyaz Balina'nın lanetli canını en çok hissettiği, yüzgecinin arkasındaki o sıcak yerde üçüncü defa tavlayacağıma ant içiyorum!"

"O halde Tanrı seni korusun ihtiyar... Şunu görüyor musun," dedi kaptan, hamağı işaret ederek, "daha dün hayatta olan, ama gece olmadan ölen beş sağlam adamın ancak birini gömüyorum. Yalnız onu gömüyorum; diğerleri ölmeden gömüldü; onların mezarı üzerinde seyrediyorsunuz." Sonra mürettebatına dönerek: "Oradakiler, hazır mısınız? O halde, kalası parmaklığın üzerine yerleştirin ve naaşı kaldırın; peki, o zaman... Ah! Tanrım," dedi, ellerini kaldırıp hamağa doğru ilerleyerek... "diriliş ve hayat..."

Ahab şimşek gibi, "İleri prasya edin! Dümen yukarıya!" diye haykırdı adamlarına.

Ama aniden yol verilen Pequod, biraz sonra cesedin suya çarparken çıkardığı sesten kaçabilecek kadar hızlı olamadı; uçuşan kabarcıklardan bazılarının, hayaletli vaftizlerini gövdesine serpmesine engel olacak kadar bile hızlı olamadı hatta.

Şimdi Ahab süzülerek kederli Delight'tan uzaklaşırken, Pequod'un kıç tarafında asılı duran tuhaf can simidi bariz bir şekilde gözler önüne serildi.

"Ha! Şuraya bakın! Şuraya bakın, tayfalar!" diye haykırdı uğursuz bir ses geminin ardından. "Hüzünlü cenaze törenimizden boşuna kaçıyorsunuz, ey yabancılar; bize kıç küpeştenizi çevirerek ancak tabutunuzu gösteriyorsunuz!"

---

2 Ölen denizciler denize gömülmek üzere bir ağırlıkla birlikte hamaklarına sarılır ve hamağın kenarları dikilirdi. (ç.n.)

CXXXII. Bölüm

Senfoni

Berrak, çelik mavisi bir gündü. Her yeri saran o mavilikte, havanın ve denizin kubbeleri birbirinden zorlukla ayırt ediliyordu; ancak, dalgın hava, bir kadın görüntüsünde, saydam bir biçimde saf ve yumuşaktı; gürbüz ve erkeksi denizse, uykudaki Samson'ın göğsü gibi, uzun, güçlü, yavaş dalgalanmalarla inip kalkıyordu.

Yükseklerde, beneksiz küçük kuşların kar beyazı kanatları, bir o yana, bir bu yana süzülüyordu; bunlar kadınsı havanın ılımlı düşünceleriydi; ama derinliklerde, o dipsiz maviliğin ta aşağılarında, kudretli Leviathanlar, kılıçbalıkları ve köpekbalıkları ileri geri seğirtiyordu; bunlar da erkeksi denizin güçlü, huzursuz, kanlı düşünüşleriydi.

Ama içte böylesine bir zıtlık oluşturdukları halde, dışta o zıtlık sadece tonlarda ve gölgelerdeydi; bu ikisi birmiş gibiydi; onları birbirinden ayıran sadece cinsiyetleriydi sanki.

Yukarıda, güneş, saltanatlı bir çar ve kral gibi, tıpkı gelini damada verircesine, bu ılımlı havayı bu atılgan ve dalgalanan denize veriyordu âdeta. Ve ufkun çevreleyen çizgisinde, en çok burada, ekvatorda görülen yumuşak ve titrek bir hareket, zavallı gelinin kalbini damada verirkenki muhabbetli, kalp çarpıntılı güveni, sevgi dolu telaşı ifade ediyordu.

Bağlı ve bükülü; kırışıklarla boğumlu ve düğümlü; bitkin bir şekilde kararlı ve yılmaz; gözleri yıkımın küllerinde bile ışıldamaya devam eden korlar gibi ışıldayarak; sendelemeyen Ahab sabahın berraklığında açıkta duruyor, parçalanmış bir miğfere benzeyen yüzünü, güzel bir kızın alnını andıran göğe kaldırıyordu.

Ah, maviliğin ölümsüz bebekliği ve masumiyeti! Her yanımızda gülüp oynayan, görünmez, kanatlı yaratıklar! Havanın ve göğün tatlı çocukluğu! Yaşlı Ahab'in sıkıca sarılı eleminden ne kadar habersizdiniz! Ama güler gözlü birer cin olan küçük Miriam'la Martha'nın da yaşlı babalarının etrafında böyle düşüncesizce hoplayıp zıpladıklarını, onun beyninin yanıp tükenmiş kraterinin çevresinde büyüyen alazlanmış lülelerle oynadıklarını gördüm.

Ahab lombozdan ağır ağır güvertenin karşı tarafına geçerek kenardan aşağı eğildi ve derinliğe nüfuz etmeye çalıştıkça, sudaki gölgesinin, bakışları altında giderek daha çok gömülüşünü seyretti. Ama o büyülü havadaki hoş rayihalar nihayet bir an için gerçekten ruhundaki o hastalıklı şeyi dağıtmış gibiydi. O sevinçli, mutlu hava, o alımlı gökyüzü, sonunda onu okşuyor ve kucaklıyordu; uzun bir zamandır zalim ve yasaklayıcı olmuş olan üvey annesi dünya, şimdi sevecen kollarını onun inatçı boynuna dolamış, sanki ne kadar dik kafalı ve hatalı da olsa, gönlünün kurtarmaya ve kutsamaya razı olabileceği birisi için ağlıyormuş gibi, onun için sevinçle ağlıyordu âdeta. Ahab'in sarkık şapkasının altından denize bir gözyaşı düştü; bütün Pasifik'te o bir tek minicik damla kadar büyük bir servet yoktu.

Starbuck yaşlı adamı gördü; gördü onu, nasıl ağır bir şekilde kenardan aşağı eğildiğini; ve kendi sadık yüreğinde, etraftaki sükûnetin merkezinden dışarı süzülen ölçüsüz hıçkırıkları duyar gibi oldu. Ona dokunmamaya ve ona fark ettirmemeye dikkat ederek, yine de yakınına gitti ve orada durdu.

Ahab döndü.

"Starbuck!"

"Efendim."

"Ah, Starbuck! Ilıman, ılıman bir rüzgâr ve ılıman görünüşlü bir gökyüzü bu. Böyle bir günde... aynen böyle bir tatlılıkta... ilk balinamı vurdum... on sekiz yaşında bir çocuk balinacı! Kırk... kırk... kırk yıl evvel!.. Evvel! Kırk yıllık aralıksız balinacılık! Kırk yıllık mahrumiyet, tehlike ve fırtına! Merhametsiz denizin üzerinde kırk yıl! Ahab kırk yıl boyunca derinliklerin dehşetleriyle savaşmak için, kırk yıldır huzurlu karayı terk etti! Öyle; ve evet, Starbuck, o kırk yılın üçünü bile karada geçirmedim. Sürmüş olduğum bu hayatı düşündüğümde; ne kasvetli bir yalnızlık olmuş olduğunu; bir kaptanın, dışarıdaki yeşil diyardan gelebilecek herhangi bir şefkate pek geçit vermeyen ayrıklığının taşlarla örülü, duvarlarla çevrili beldesini... Ah, bitkinlik! Ağırlık! Tek başına kumanda etmenin Gine sahili köleliği![1] Daha önce sadece kısmen şüphelendiğim, böyle nüfuz edici bir şekilde bilmediğim bütün bu şeyleri düşündüğümde ve kırk yıldır, ruhumun kuru gıdasının münasip bir simgesi olan tuzlanmış kuru yiyeceklerle beslenmiş olduğumu... karada yaşayan en yoksul insanın bile her gün eline taze meyve geçerken ve benim küflü kabuklarıma karşılık, o, dünyanın taze ekmeğini bölerken... elli yaşımı geçtikten sonra evlendiğim ve gerdek yastığımda sadece bir tek çukur bırakarak, ertesi gün Horn Burnu'na yelken açtığım o genç kız-zevceden uzakta, okyanuslarca uzakta... Zevce mi? Zevce mi? Daha ziyade, kocası hayatta olan bir dul o! Evet, o zavallı kızla evlendiğimde onu dul bıraktım, Starbuck; ve sonra, yaşlı Ahab'in bin defa denize inişte –insandan ziyade bir iblis gibi!– avını hiddetle, köpürerek kovalayışındaki delilik, çılgınlık, kaynayan kan ve tüten çehre... Evet, evet! Yaşlı Ahab kırk yıldır nasıl da bir budala gibi davrandı... bir budala... yaşlı bir budala! Bu ko-

1 Çoğu batı Afrikalı köle Amerika'ya Gine Körfezi sahilindeki bir bölgeden getirilirdi. (ç.n.)

valama mücadelesi neden? Küreği, demiri, mızrağı tutan bu kol neden bitkin ve titrek? Ahab şimdi daha mı zengin, daha mı iyi? Gör işte. Ah, Starbuck! Taşıdığım bu yorucu yük varken, bir zavallı bacağımın altımdan koparılıp alınmış olması acımasızca değil mi? Gel, bu yaşlı saçları kenara it; beni kör ediyorlar ve ağlıyormuş gibi görünüyorum. Böyle kır lüleler ancak küllerden yetişmiştir! Ama çok yaşlı mı görünüyorum, Starbuck, çok, çok mu yaşlı görünüyorum? Kendimi ölesiye dermansız, beli bükülmüş ve kamburu çıkmış hissediyorum, sanki cennetten beri birikmiş yüzyılların altında sendeleyen Âdem'mişim gibi. Tanrım! Tanrım! Tanrım!.. Yüreğimi çatlat!.. Beynimi çökert!.. Alaycılık! Alaycılık! Kır saçların acı, keskin alaycılığı, size sahip olacak kadar sevinç yaşadım mı ki, böyle dayanılmaz derecede yaşlı görünüyor ve hissediyorum? Yakın! Yakınımda dur, Starbuck; bir insanoğlunun gözlerine bakayım; denize ya da göğe bakmaktan daha iyi bu; Tanrı'ya bakmaktan daha iyi. Yeşil topraklarda; parlak aile ocaklarında! Sihirli bir küre bu, dostum; gözlerinde karımı ve çocuğumu görüyorum. Hayır, hayır; gemide kal, gemide kal!.. Denize indiğimde sen inme; damgalanmış Ahab, Moby Dick'in peşine düştüğü zaman. O tehlikeye atılmayacaksın. Hayır, hayır! O gözlerde uzaktaki yuvamı görüyorken olmaz!"

"Ah, kaptanım! Kaptanım! Asil ruh! Yüce, yaşlı yürek, her şeye rağmen! Bir insan o nefret edilesi balığı neden kovalasın! Benimle gelin! Bu ölümcül sulardan kaçalım! Evimize gidelim! Starbuck'ın da karısı ve çocuğu var... erkek kardeşçe, kız kardeşçe, oyun arkadaşı gençliğinin karısı ve çocuğu; tıpkı sizinkilerin, sevgi dolu, özlem dolu, babacan yaşlılığınızın karısı ve çocuğu olduğu gibi! Gidelim! Gidelim buradan!.. Derhal rotayı değiştireyim! Şu bizim Nantucket'ı tekrar görmeye giderken nasıl da neşeyle, şamatayla süzülürüz! Sanırım Nantucket'ta da aynen bunun gibi ılıman, mavi günler oluyor, efendim."

"Oluyor, oluyor. Gördüm onları... bazı yaz günleri, sabahleyin. Çocuk hemen hemen bu sıralarda... evet, şimdi onun öğle uykusu vakti... hayat dolu bir şekilde uyanıyordur; yatakta oturuyordur; ve annesi ona beni anlatıyordur, yamyam, yaşlı beni; uzakta, derinlikler üzerinde olduğumu, ama sonunda geri gelip onu kucağımda hoplatacağımı."

"Benim Mary'm bu, Mary'min ta kendisi! Oğlumu, babasının yelkeninin ilk görüntüsünü yakalamak üzere her sabah tepeye taşıyacağına söz verdi! Evet, evet! Daha fazla konuşmayalım! Oldu bu iş! Nantucket'a yöneliyoruz! Gelin, kaptanım, rotayı belirleyin ve gidelim buradan! Bakın, bakın! Pencerede çocuğun yüzü! Tepede çocuğun eli!"

Ama Ahab bakışlarını başka tarafa çevirmişti; kavruk bir meyve ağacı gibi sarsıldı ve köz haline gelmiş son elmasını toprağa düşürdü.

"Nedir bu, hangi isimsiz, esrarengiz, doğaüstü şeydir; hangi aldatıcı, gizli efendi ve amir, hangi zalim, merhametsiz imparator bana hükmediyor ki, tüm doğal sevgilere ve özlemlere aykırı olarak daima kendimi zorlayıp, iteleyip, sıkıştırıp duruyorum; pervasızca beni, kendi asli, doğal yüreğimde kalkışmaya bile cüret edemeyeceğim şeyleri yapmaya hazır bir hale getiriyor? Ahab, Ahab midir? Bu kolu kaldıran ben miyim, Tanrım, yoksa kim? Ama eğer yüce güneş kendiliğinden hareket etmiyor da, sadece göklerdeki bir emir kuluysa; yıldızlar ancak görünmez bir güç tarafından döndürülüyorsa; o halde, bu bir tek küçük yürek nasıl çarpabilir; bu bir tek küçük beyin nasıl düşünebilir; o çarpmayı, o düşünmeyi, o yaşamayı ben değil, Tanrı yapıyor olmadıkça? Gökler şahidimdir ki, dostum, bizler bu dünyada şu ırgat gibi döndürülüp duruyoruz ve onun manivelası da Kader. Ve daima, bak sen... o gülümseyen gökyüzü ve bu derinliği ölçülmemiş deniz! Bak! Şu orkinosa bak! O uçan balığı kovalamayı ve dişlemeyi kim koydu onun aklına? Katiller nereye gider, dostum! Hâkimin kendisi sanık kürsüsüne sürüklenirken, kim

hüküm verecek? Ama ılıman, ılıman bir rüzgâr ve ılıman görünüşlü bir gökyüzü bu; ve şimdi hava, uzaktaki bir çimenlikten esiyormuş gibi kokuyor; And Dağları'nın yamaçları altında bir yerlerde otları güneşe yaymışlar Starbuck ve tırpancılar yeni biçilmiş otların arasında uyuyorlar. Uyuyorlar mı? Evet, ne kadar didinirsek didinelim, hepimiz sonunda çayırlarda uyuruz. Uyur muyuz? Evet; ve yeşilliğin ortasında paslanırız; geçen yılın yere fırlatılmış ve kısmen biçilen ekin yığınlarının arasında bırakılmış tırpanları gibi... Starbuck!"

Ama umutsuzluktan benzi atarak bir cesedin rengini almış olan kaptan yardımcısı sessizce kaçıp gitmişti.

Ahab öteki yandan denize bakmak için güvertenin karşı tarafına geçti; ama orada sudan yansıyan iki sabit göz görerek irkildi. Fedallah hareketsizce aynı parmaklığın üzerine eğilmişti.

CXXXIII. Bölüm

Takip – Birinci Gün

O gece, gece nöbeti sırasında, yaşlı adam –zaman zaman yapma âdetinde olduğu şekilde– yaslandığı lombozdan ileri çıkıp mil deliğine gittiğinde, aniden sertçe başını uzatarak, ilkel bir adaya yaklaşılırken sağduyulu bir gemi köpeğinin yapacağı gibi, deniz havasını kokladı. Yakınlarda bir balina olması gerektiğini beyan etti. Çok geçmeden, canlı bir ispermeçet balinasının bazen uzak mesafelere kadar yaydığı o kendine has kokuyu bütün nöbetçiler hissetti; Ahab, pusulayı ve sonra pineli[1] inceledikten ve sonra da kokunun tam konumunu olabildiğince yakın bir şekilde belirledikten sonra, süratle geminin rotasının hafifçe değiştirilmesini ve yelkenlerin küçültülmesini emrettiğinde de, hiçbir tayfa şaşırmadı.

Bu hareketleri belirleyen zekice politika, gündoğumunda denizin üzerinde, doğruca ve boylamasına ileride, onu çevreleyen sudaki kıvrımlı kırışıklıklar bakımından, hızla akan derin bir ırmağın ağzındaki süratli bir girdabın cilalı, metalik izlerine benzeyen, yağ gibi pürüzsüz, uzun, düzgün bir alanın görülmesiyle yeterince haklı çıkarıldı.

---

1 Rüzgârın estiği yönü göstermek için direk şapkalarının üstüne konan yelkovan biçimindeki araç. (ç.n.)

"Direk başlarına adam koyun! Bütün tayfaları çağırın!"

Daggoo tokmaklı üç manivelanın dipleriyle başüstü güvertesini gümbürdetip, uyuyanları öyle bir kıyamet koparark uyandırdı ki, sanki bir nefeste lombozdan salınmışçasına, ellerinde giysileriyle anında belirdiler.

"Ne görüyorsunuz?" diye haykırdı Ahab yüzünü göğe kaldırarak. "Hiçbir şey, hiçbir şey, efendim!" oldu, cevap olarak aşağıya seslenilen sözler.

"Babafingo yelkenleri! Cunda yelkenleri! Aşağıda ve yukarıda ve her iki yanda!"

Bütün yelkenler fora edildikten sonra, şimdi onu grandi kontra babafingo çubuğunun başına çekmek için ayrılmış olan cankurtaran halatını çözdü; ve birkaç dakika içinde onu oraya yükseltiyorlardı ki, yolun henüz üçte ikisindeyken ve grandi gabya yelkeniyle babafingo yelkeni arasındaki yatay boşluktan dikkatle ileriye doğru bakarken, havada martılarınkine benzer bir çığlık kopardı. "İşte püskürüyor! İşte püskürüyor! Kar tepesine benzer bir kambur! Moby Dick bu!"

Üç gözcünün de âdeta aynı anda katıldığı bu haykırışla ateşlenen, güvertedeki tayfalar, uzun bir zamandır takip etmekte oldukları ünlü balinayı görmek için armalara koştular. Ahab şimdi öteki gözcülerin birkaç metre yükseğindeki nihai tüneğine ulaşmıştı; Tashtego onun hemen aşağısında, babafingo direğinin şapkası üzerinde duruyordu, öyle ki, Kızılderili'nin başı neredeyse Ahab'in topuğuyla aynı seviyedeydi. Bu yükseklikten, balina şimdi bir mil kadar ileride görülüyor, denizin her dalgalanışında, parıldayan yüksek kamburunu ortaya çıkarıyor ve düzenli aralıklarla sessiz püskürtüsünü havaya fışkırtıyordu. Safdil gemicilere, uzun zaman önce mehtaplı Atlas ve Hint okyanuslarında gözlemlemiş oldukları sessiz püskürtünün aynısıymış gibi geldi bu.

"Peki, hiçbiriniz onu benden önce görmediniz mi?" diye haykırdı Ahab etrafındaki tünemiş adamlara seslenerek.

"Onu hemen hemen Kaptan Ahab'in gördüğü anda gördüm ve haykırdım, efendim," dedi Tashtego.

"Aynı anda değil; aynı anda değil... Hayır, İspanyol altını benimdir, Kader onu bana saklamış. Yalnız bana; hiçbiriniz Beyaz Balina'yı benden önce haber veremezdiniz. İşte püskürüyor!.. İşte püskürüyor!.. İşte püskürüyor! İşte yine!.. İşte yine!" diye haykırdı, balinanın görünen fıskiyelerinin kademeli uzayışlarıyla uyumlu, yayılan, oyalanan, düzenli ses tonlarıyla. "Derine dalacak! Cunda yelkenlerini sarın! Babafingo yelkenlerini indirin! Üç filika hazır beklesin. Bay Starbuck, unutmayın, gemide kalın ve ona mukayyet olun. Dümenci! Rüzgâra doğru dön, bir pusula kertesi rüzgâra doğru dön! İşte böyle; dengede tut, be adam, dengede tut! İşte kuyruk kanatları gidiyor! Hayır, hayır; sadece siyah suymuş! Filikalar hazır mı? Beklemede kalın, beklemede kalın! İndir beni, Bay Starbuck; aşağı, aşağı... çabuk, daha çabuk!" Ve havada kayarak güverteye indi.

"Dümdüz rüzgâraltına doğru gidiyor, efendim," diye haykırdı Stubb, "doğruca bizden uzağa; henüz gemiyi görmüş olamaz."

"Sessiz ol be adam! Prasyaların yanında dur! Orsa alabanda!.. Prasya edin! Titretin yelkenleri!.. Titretin onları!.. İşte böyle; bu iyi! Filikalar, filikalar!"

Çok geçmeden Starbuck'ınki dışında bütün filikalar indirilmiş, bütün filika yelkenleri açılmıştı... bütün kürekler çalışıyordu; suyu kırıştıran bir süratle rüzgâraltına doğru atılıyorlardı; ve saldırıda Ahab başı çekiyordu. Soluk bir ölüm parıltısı Fedallah'ın çöküк gözlerini aydınlatıyor, çirkin bir hareket ağzını kemiriyordu.

Hafif pruvaları denizde sessiz nautilus kabukları gibi hızla yol alıyordu, ama düşmanlarına ancak ağır ağır yaklaşıyorlardı. Ona yaklaşırlarken, okyanus daha da düzgünleşti; dalgalarının üzerine bir halı örtüyordu sanki; öyle dingin bir şekilde uzanıyordu ki, öğle vaktinde bir çayırdı âdeta. Sonunda, so-

luk soluğa kalan avcı, görünüşe göre hiçbir şeyden kuşkulanmayan avının o kadar yakınına geldi ki, onun göz kamaştırıcı kamburu açıkça görünür oldu; sanki bağımsız bir şeymiş gibi denizde kayıyordu ve daimî olarak, yün kümelerine benzeyen, son derece ince, yeşilimsi köpüklerden ibaret dönen bir halkayla çevrelenmişti. Avcı ötede, sudan hafifçe dışarı çıkan kafanın sayısız, karmaşık kırışıklarını gördü. Bunun önünde, ta ileride, Türk halısı serili yumuşak suların üzerinde, geniş, süt gibi alnının pırıldayan beyaz gölgesi gidiyor, müzikal dalgacıklar bu gölgeye oyunbazca eşlik ediyordu; ve arkada, mavi sular birbirlerinin yerini alarak onun düzenli izinin hareketli vadisi içine akıyordu; her iki taraftaysa parlak kabarcıklar oluşuyor ve onun yanında dans ediyordu. Ama bunlar, kesintili uçuşlarıyla değişimli olarak usulca denizi tüylendiren yüzlerce neşeli kuşun hafif ayak parmaklarıyla tekrar patlıyordu; ve beyaz balinanın sırtından, büyük bir ticaret gemisinin boyalı gövdesinden yükselen bir bayrak gönderi gibi, son zamanlarda saplanmış bir mızrağın uzun ama parçalanmış sapı çıkıyordu; ve zaman zaman, balığın üzerinde, havada duran ve bir tente gibi ileri geri süzülen yumuşak parmaklı kuş bulutunun içinden bir tanesi sessizce bu sapa tünüyor ve orada sallanıyor, uzun kuyruk tüyleri flandralar gibi dalgalanıyordu.

Suda süzülen balığı tatlı bir sevinç, o süratin içinde muazzam bir sükûnun yumuşaklığı sarmalıyordu. Zarif boynuzlarına tutunan, mest olmuş Europa'yla[2] birlikte yüzüp giden o beyaz boğa Jupiter bile; güzel, şehvetli gözleri yana, genç kıza dikilmiş, suları dalgalandırarak, sakin, büyüleyici bir çeviklikle doğruca Girit'teki gerdek kameriyesine yol alan o en yüce, görkemli majeste bile böyle ilahi bir şekilde yüzen o yücelmiş Beyaz Balina'yı gölgede bırakamazdı.

Balina, her iki yumuşak yanından, ondan ayrıldıktan sonra yayılarak uzaklara akan, ikiye bölünmüş kabarmayla

2 Klasik mitolojide, Zeus'un beyaz bir boğa biçimine girip baştan çıkardığı güzel kadın. (ç.n.)

çakışan her iki parlak yanından davetkârlık saçıyordu. Avcılar arasında bazılarının, bütün bu dinginlikle adlandırılamaz bir şekilde heyecanlanarak ve aklı çelinerek ona saldırmaya cesaret etmiş, ama ölümcül bir biçimde, o sükûnetin ancak kasırgaların örtüsü olduğunu keşfetmiş olmasına şaşmamalı. Yine de, seni ilk defa gören herkes için sakinlikle, davetkâr bir sakinlikle süzülüp gidiyorsun, ey balina, daha önce kaç kişiyi aynen bu şekilde aldatmış ve yok etmiş olursan ol!

Ve böylece Moby Dick, o tropikal denizin huzurlu sükûneti içinde, el çırpışlarını ölçüsüz bir esrimenin ertelediği dalgalar arasında, su altındaki gövdesinin dehşetlerini hâlâ tam olarak gözler önüne sermeden, çenesinin çarpık çirkinliğini tümüyle gizleyerek yoluna devam etti. Ama çok geçmeden ön tarafı ağır ağır sudan dışarı çıktı, tüm mermersi vücudu, Virginia'nın Doğal Köprü'sü gibi yüksek bir kemer oluşturdu ve bu heybetli tanrı, bayraklı kuyruk kanatlarını uyarıcı bir şekilde havada sallayarak kendini gösterdi, daldı ve gözden kayboldu. Beyaz deniz kuşları, havada duraklayarak ve uçarken dalış yaparak, onun bıraktığı çalkantılı havuzun üzerinde özlemle oyalandılar.

Şimdi üç filika, kürekleri dikilmiş, kısa kürekler indirilmiş ve yelkenlerinin ıskotaları başıboş bir halde, suyun üzerinde hareketsiz duruyor, Moby Dick'in tekrar belirmesini bekliyordu.

"Bir saat," dedi Ahab, filikasının kıçında çivilenmiş bir halde durarak; ve gözlerini balinanın olduğu yerin ötesine, rüzgâraltı yönündeki belirsiz mavi açıklıklara ve geniş, davetkâr boşluklara dikti. Sadece bir an sürdü bu; çünkü onu çevreleyen denizi tararken, gözleri yine sanki başının içinde fırıldanmaya başladı. Şimdi esinti kuvvetlendi; deniz kabarmaya başladı.

"Kuşlar!.. Kuşlar!" diye haykırdı Tashtego.

Beyaz kuşlar şimdi, balıkçılların havalandıkları zaman olduğu gibi, uzun ve tek bir sıra halinde, hep birlikte

Ahab'in filikasına doğru uçuyorlardı; ve birkaç yarda yakınına geldiklerinde, sevinçli, umutlu çığlıklarla dönüp durarak, oradaki suyun üzerinde kanat çırpmaya başladılar. Gözleri insanınkinden daha keskindi; Ahab denizde herhangi bir işaret seçemiyordu. Ama dikkatle suyun derinliklerine, gittikçe daha aşağılara bakarken, aniden ta diplerde beyaz bir sansardan daha büyük olmayan, beyaz, canlı bir benek gördü; bu, şaşılacak bir süratle yukarı çıkıyor ve yükseldikçe büyüyordu, ta ki dönünceye kadar; o zamansa, keşfedilmez diplerden yüzüp gelen, iki uzun, çarpık sıra halindeki ışıldayan beyaz dişler açıkça ortaya çıktı. Muazzam, gölgeli gövdesi hâlâ kısmen denizin maviliğine karışan Moby Dick'in açık ağzı ve kıvrık çenesiydi bu. O parıldayan ağız filikanın altında kapağı açık mermer bir lahit gibi açılıyordu; ve Ahab, boyna küreğini tek bir hareketle yana doğru çevirerek, tekneyi hızla döndürüp bu mahşerî görüntüden uzağa çekti. Sonra, onunla yer değiştirmesi için Fedallah'a seslenerek, ileriye, pruvaya gitti ve Perth'ün zıpkınını kapıp, mürettebatına küreklerini sıkıca tutmalarını ve geriye doğru çekmek üzere hazır beklemelerini emretti.

Şimdi, filikanın tam zamanında ekseni etrafında böyle döndürülmesi nedeniyle, pruvası önceden, balinanın henüz su altındaki kafasıyla yüz yüze getirilmiş oldu. Ama Moby Dick, sanki bu stratejiyi sezinlemiş gibi, ona atfedilen o kötücül zekâyla, bir anda âdeta kendini yana doğru naklederek, kıvrımlı kafasını hızla ve boylamasına filikanın altına soktu.

Filika her döşeme tahtası ve her bir kaburgasıyla bir an baştan aşağı titredi; balina, ısıran bir köpekbalığının usulünce, eğimli olarak sırtüstü yatmış, yavaşça ve yoklayarak filikanın pruvasını tümüyle ağzının içine almıştı; öyle ki, uzun, dar, kıvrık altçenesi açık havada ta yukarıya doğru bükülüyordu ve dişlerinden biri bir kürek ıskarmozuna takılmıştı. Ağzının içinin mavimsi inci beyazı Ahab'in başının on beş santim yakınındaydı ve bundan daha yükseğe uzanı-

yordu. Bu pozisyonda şimdi Beyaz Balina, sedir ağacından yapılmış narin filikayı enikonu zalim bir kedinin faresini sarstığı gibi sarsıyordu. Fedallah şaşırmamış gözlerle baktı ve kollarını kavuşturdu; ama kaplan sarısı mürettebat, kıçın en ucuna ulaşmak için düşe kalka birbirlerinin başları üzerinden geçiyorlardı.

Ve şimdi, balina talihsiz tekneyle böyle şeytani bir şekilde oynaştıkça, her iki esnek borda tirizi bir içeri bir dışarı bükülürken; vücudunun filikanın altında, suda bulunmasından ve pruvanın bir bakıma neredeyse onun içinde olmasından dolayı, pruvadan ona zıpkın fırlatılamazken; ve öteki filikalar, karşı konulması imkânsız, ani bir kriz anında olduğu gibi, gayriihtiyari duraklarken, işte o zamandı ki, saplantılı Ahab, onu tümüyle canlı ve çaresiz bir halde tam da nefret ettiği çene kemiklerinin arasına yerleştiren, düşmanının bu kışkırtıcı yakınlığıyla çileden çıkarak; bütün bunlarla deliye dönerek, çıplak elleriyle uzun kemiği yakaladı ve çılgınca onu takıldığı yerden çekip çıkarmaya çabaladı. O şimdi böyle boşuna çabalarken çene elinden kaydı; narin borda tirizleri içeri doğru büküldü, çöktü ve kırıldı; çene kemikleri, dev bir makas gibi, kıç tarafa doğru biraz daha kayarak tekneyi ısırıp tamamen ikiye böldü ve denizde, yüzen iki enkazın ortasında, tekrar birbirine kenetlendi. Enkazlar iki yanda yüzüyordu; kırık uçları aşağı sarkıyor, kıç tarafın enkazındaki mürettebat borda tirizlerine yapışmış, onları karşı tarafa doğru çekebilmek için kürekleri sıkı tutmaya çabalıyorlardı.

Filika kırılmadan önceki o başlangıç anında, balinanın kurnazca başını kaldırışından –bir süre için tutuşunu gevşeten bir hareketti bu– niyetini sezinleyen ilk kişi olan Ahab, eliyle filikayı onun ısırığından uzaklaştırmak için son bir gayret sarf etmişti. Ama filika ancak balinanın ağzının içine daha çok kayarak ve kayarken yana yatarak, onun çeneyi tutan elini silkip atmış, itmek için eğilirken onu çeneden dışarı dökmüş ve böylece Ahab yüzüstü denize düşmüştü.

Suyu dalgalandırarak avından geri çekilen Moby Dick, şimdi biraz uzakta durdu; dikdörtgen biçimindeki beyaz başını dalgaların içinde dikey olarak indirip kaldırıyor ve aynı zamanda tüm vücudunu, bir milin etrafında döndürüyormuş gibi, ağır ağır yuvarlıyordu; öyle ki, muazzam, buruşuk alnı suyun içinden altı metre ya da daha fazla yükseldiğinde, kabaran sular, onlarla birleşen bütün dalgalarla beraber, ona çarpıp göz kamaştırarak kırılıyor, kindarca, parçalanmış serpintilerini havada daha da yükseğe saçıyorlardı.[3] Fırtınalarda, Manş Denizi'nin ancak kısmen engellenmiş dev dalgaları da, Eddystone kayalığının tabanından geri teper, ama sonra köpükleriyle muzafferane bir şekilde onun zirvesinin üzerinden atlarlar.

Ama Moby Dick çok geçmeden yatay pozisyonuna dönüp, sanki bir başka ve daha öldürücü saldırı için kendini kışkırtıyormuş gibi, kindar izinde suyu yana doğru çalkalayarak, filikaları harap olmuş mürettebatın etrafında hızla daireler çizmeye başladı. Parçalanmış filikanın görüntüsü, Makabiler kitabında Antiokhos'un fillerinin[4] önüne atılan üzüm ve dut kanı gibi, onu deli ediyordu sanki. Bu arada Ahab balinanın küstah kuyruğunun köpüğünde neredeyse boğuluyordu ve yüzemeyecek kadar sakat olduğundan – gerçi böyle bir girdabın ortasında bile yine de su yüzünde kalabiliyordu– çaresiz Ahab'in, en küçük tesadüfi bir darbenin patlatabileceği, dalgalarla çalkalanan bir kabarcığa benzeyen başı görünüyordu. Fedallah filikanın bölünmüş kıçından meraksızca ve sükûnetle onu gözlüyordu; sürüklenen öteki uçta, enkaza sıkıca tutunmakta olan mürettebatsa

---

3 Bu hareket ispermeçet balinasına özgüdür. Adını (sırık atma), daha önce tasvir edilen ve sırık atma denen uygulamada, hazırlık olarak balina mızrağının indirilip kaldırılarak dengelenişine benzetilmesinden alır. Balina, bu hareketle, onu çevreliyor olabilecek nesneleri en iyi ve kapsamlı şekilde görüyor olmalıdır.

4 *İncil*'in Makabiler kitabında, Yunan kralı V. Antiokhos fillerini savaşmaya kışkırtmak için onlara üzüm ve dut suyu gösterir. (ç.n.)

yardımına gelemezdi; ancak kendi başlarının çaresine bakabiliyorlardı. Çünkü Beyaz Balina'nın dönen görünümü öyle dehşet vericiydi ve bir gezegen gibi çizdiği, sürekli olarak daralan daireler öyle süratliydi ki, yatay olarak üzerlerine çullanıyordu sanki. Ve zarar görmemiş olan öteki filikalar hâlâ yakınlarında bekleyip duruyor olsalar da, Ahab dâhil olmak üzere, tehlikedeki bütün kazazedelerin anında imha edilmesi için bir işaret olur korkusuyla, balinayı vurmak üzere girdabın içine kürek çekmeye cesaret edemiyorlardı; o durumda kendileri de kurtulmayı ümit edemezdi. Dolayısıyla, gözlerini zorlayarak, şimdi merkezi yaşlı adamın başı haline gelmiş olan o uğursuz alanın dış kenarında kaldılar.

Bu arada, bütün bunlar başlangıcından itibaren geminin direk başlarından gözlemlenmiş ve gemi, serenlerini doksan derece çevirerek sahnenin üzerine doğru gelmişti; şimdiyse o kadar yakındaydı ki, suyun içindeki Ahab ona seslendi –"Üzerine doğru!"– ama o anda Moby Dick'ten gelen kırılmış bir dalga ona çarptı ve bir süre için onu altına aldı. Ama debelenerek tekrar bunun içinden çıkan ve tesadüfen kule gibi bir dalganın tepesine yükselen Ahab, "Balinanın üzerine gidin!.. Onu uzaklaştırın!" diye bağırdı.

Pequod'un pruvası doğrultuldu; ve büyülü daireyi dağıtarak, beyaz balinayı etkin bir şekilde kurbanından ayırdı. Balina öfkeyle ama sessizce yüzüp giderken, filikalar uçarak imdada yetişti.

Kanlanmış, kör olmuş gözlerle, beyaz tuzlar kırışıklarının içinde kabuk bağlamış bir halde Stubb'ın filikasına çekilen Ahab'in uzun süredir gerilim altında kalmış bedensel gücü sonunda çöktü ve Ahab çaresizce vücudunun yazgısına teslim oldu: Fil sürülerinin ayakları altında çiğnenmiş birisi gibi, hurdahaş olmuş bir halde Stubb'ın filikasının dibinde yattı. Ta içinden, derin vadilerden gelen kasvetli seslere benzeyen isimsiz iniltiler geldi.

Ama fiziksel bitkinliğinin şiddeti ancak bunun kısa sürmesine neden oldu. Bazen yüce yürekler, daha zayıf insanların bütün hayatlarına merhametli bir şekilde yayılan o yüzeysel sızıları, bir anın kapsamında, bir tek derin sancı halinde yoğunlaştırır. Ve dolayısıyla böyle yürekler, her bir ıstırapları kısa süreli olsa da, tanrılar öyle hüküm verdiği takdirde, ömürleri boyunca tümüyle anlık yoğunluklardan oluşan bütün bir çağ dolusu elem biriktirirler; çünkü o asil mizaçlar, noktasız merkezlerinde bile, daha niteliksiz ruhların tüm çevrelerini ihtiva ederler.

"Zıpkın," dedi Ahab kısmen doğrularak ve sürünüp kıvrılmış kolunun üzerine abanarak, "o emniyette mi?"

"Evet, efendim, çünkü fırlatılmadı; işte bu o," dedi Stubb zıpkını göstererek.

"Önüme koyun onu... Kayıp adamımız var mı?"

"Bir, iki, üç, dört, beş; beş kürek vardı, efendim ve burada beş adam var."

"Bu iyi... Bana yardım edin, Bay Stubb; ayağa kalkmak istiyorum. İşte böyle, görüyorum onu! Orada! Orada! Hâlâ rüzgâraltına doğru gidiyor; ne çok yükselen bir püskürtü!.. Elinizi çekin üzerimden! O ebedî özsu yine Ahab'in kemiklerinin içinden yukarı akıyor! Yelkenleri açın; kürekler dışarı; dümen!"

Bir filika parçalandığı zaman, başka bir filika tarafından toplanan mürettebatının o ikinci filikayı çalıştırmaya yardım etmesi sıklıkla görülen bir vakadır; ve böylece, çift sıralı denen küreklerle takibe devam edilir. Şimdi de öyle oldu. Ama filikanın artan gücü balinanın artan gücüne ulaşamadı, çünkü o, her bir yüzgecini üç sıralı yapmış gibiydi; eğer şimdi, bu koşullar altında sürdürülürse, bu takibin, umutsuz değilse de, belirsiz süre uzayacak bir takip olacağını açıkça gösteren bir hızla yüzüyordu; hiçbir mürettebat da bu kadar uzun bir zaman kürek başında bu kadar aralıksız, yoğun bir zorlanmaya dayanamazdı; ancak kısa bir geçiş

süresinde tahammül edilebilecek bir şeydi bu. Bu durumda, bazen olduğu gibi, geminin kendisi, takibi devralacak en umut verici ara yöntemi sunardı. Buna uygun olarak, şimdi filikalar gemiye yöneldi ve çok geçmeden vinçlerine yükseltildi –parçalanmış filikanın iki kısmı daha önce emniyete alınmıştı– ve sonra Pequod her şeyi yanına çekerek, yelkenlerini yukarılara kadar kümeleyerek ve bir albatrosun çift eklemli kanatları gibi, cunda yelkenleriyle bunları yana doğru genişleterek, hızla Moby Dick'in rüzgâraltı yönündeki izine doğru ilerledi. Gayet iyi bilinen, sistemli aralıklarla, gözcülerin bulunduğu direk başlarından balinanın parıldayan püskürtüsü düzenli olarak anons ediliyordu; ve biraz önce dalmış olduğu bildirildiğinde, Ahab zamana bakıyor ve sonra, elinde pusula dolabının saatiyle güverteyi arşınlıyor, tahsis edilen sürenin son saniyesi dolar dolmaz, sesi duyuluyordu: "İspanyol altını şimdi kimin olacak? Onu görüyor musunuz?" Ve eğer cevap, "Hayır, efendim!" ise, derhal onu tüneğine çıkarmalarını emrediyordu. Gün bu şekilde ilerliyordu; Ahab kâh tepede hareketsiz duruyor, kâh durup dinlenmeden döşeme tahtalarını arşınlıyordu.

O, tepedeki adamlara seslenmek, ya da onlara bir yelkeni daha da yukarı çekmelerini, ya da bir başkasını daha da genişletecek bir şekilde açmalarını söylemek dışında, hiç ses çıkarmadan böyle yürürken... başında sarkık şapkasıyla böyle ileri geri volta atarken, her dönüşte, kıçüstü güvertesine indirilmiş ve tersine çevrili bir halde, kırık pruvası, parçalanmış kıçıyla yan yana gelecek bir şekilde orada duran kendi filikasının enkazının yanından geçiyordu. Nihayet onun yanında durakladı; ve zaten fazlasıyla bulutlu bir gökten bazen yeni bulut kümelerinin geçtiği gibi, şimdi yaşlı adamın yüzünü daha da büyük bir kasvet bürüdü.

Stubb onun durakladığını gördü; ve belki de, gösterişçi bir biçimde olmasa da, kendi eksilmemiş metanetini açığa vurmak ve böylece kaptanının zihninde yiğitçe bir yer işgal

etmeyi sürdürmek niyetiyle ilerledi ve enkaza bakarak hararetle konuştu: "Eşek devedikenini reddetti; ağzına fazla sertçe battı, efendim; ha ha!"

"Bir enkazın karşısında gülen bu ruhsuz şey de nedir? Be adam, be adam! Korkusuz ateş kadar cesur (ve aynı derecede mekanik) olduğunu bilmesem, namert olduğuna yemin edebilirdim. Bir enkazın karşısında ne bir inilti ne de bir kahkaha duyulmalı."

"Evet, efendim," dedi Starbuck yaklaşarak, "ciddi bir manzara bu; bir alamet, hem de kötü bir alamet."

"Alamet mi? Alamet mi?.. Sözlüğü getirin! Eğer tanrılar insanlarla açıkça konuşmayı düşünürlerse, şerefli bir şekilde açıkça konuşurlar; başlarını iki yana sallayıp kocakarılara has karanlık bir ipucu vermezler... Defolun! Siz ikiniz aynı şeyin zıt kutuplarısınız; Starbuck, Stubb'ın tersi ve Stubb, Starbuck'ın; ve siz ikiniz bütün insanoğlusunuz; Ahab'se insanlarla dolu yeryüzündeki milyonlar arasında tek başına duruyor; ne tanrılar ne de insanlar ona komşu! Soğuk, soğuk... titriyorum!.. Nasıl? Yukarıdakiler! Onu görüyor musunuz? Her püskürtüde bağırın, saniyede on defa püskürse de!"

Gün bitmek üzereydi; yalnız altın rengi elbisesinin etekleri kıpırdaşıyordu. Çok geçmeden neredeyse karanlık olmuştu, ama gözcüler, güneşin aksine, hâlâ göklerdeydi.

"Artık püskürtüyü göremiyorum, efendim... çok karanlık," diye haykırdı bir ses, havadan.

"Son görüldüğünde nereye doğru gidiyordu?"

"Daha önceki gibi, efendim... doğruca rüzgâraltına."

"İyi! Artık gece olduğuna göre, daha yavaş yol alacağız. Kontrata yelkenleri ve babafingo cunda yelkenleri aşağı, Bay Starbuck. Sabah olmadan onun üzerinden geçmemeliyiz; o şimdi bir geçiş yapıyor ve bir süre hareketsiz kalabilir. Dümenci! Gemiyi tam rüzgârın önünde tut!.. Yukarıdakiler! Aşağı gelin!.. Bay Stubb, pruva direğinin başına yeni bir tayfa gönderin ve sabaha kadar orada bir adam bulunmasını

sağlayın." Sonra grandi direğindeki İspanyol altınına doğru ilerleyerek... "Tayfalar, bu altın benim, çünkü hak ettim onu; ama Beyaz Balina ölünceye kadar onu burada bırakacağım; ve o zaman, öldürüldüğü gün hanginiz ilk olarak onu haber verirse, bu altın o adamın olacak; ve eğer o gün onu yine ben haber verirsem, o zaman onun tutarının on katı hepiniz arasında bölüştürülecek! Gidin şimdi!.. Güverte sizindir, bayım!"

Ve böyle diyerek, yarı beline kadar lombozun içine yerleşti ve şapkasının kenarlarını indirip, gecenin nasıl ilerlediğini görmek için hareketlendiği zamanlar dışında, şafak sökünceye kadar orada durdu.

CXXXIV. Bölüm

Takip – İkinci Gün

Şafak söktüğünde, gecikmeksizin üç direk başına yeni adamlar yerleştirildi.

"Onu görüyor musunuz?" diye haykırdı Ahab ışığın yayılması için biraz zaman tanıyarak.

"Hiçbir şey görmüyoruz, efendim."

"Bütün tayfaları kaldırın ve yelkenleri açın! Düşündüğümden daha hızlı yol alıyor; babafingo yelkenleri!.. Evet, bütün gece açık kalmalıydılar. Ama önemi yok... koşuşturmadan önceki dinlenme bu."

Bu noktada söyleyelim ki, belirli bir balinanın, akşama kadar bütün gün ve sabaha kadar bütün gece sürdürülen bu ısrarlı takibi, güney denizlerinin balıkçılık sanayisinde hiçbir şekilde görülmemiş bir şey değildir. Çünkü Nantucketlı kumandanlar arasındaki bazı büyük, doğal dâhiler, öyle harikulade bir maharet, deneyimli bir önsezi ve alt edilmez bir güven edinmişlerdir ki, bazı belli koşullar altında, sadece son görüldüğünde bir balinayla ilgili olarak yapılan gözlemden, hem onun gözden uzakken bir süre hangi yönde yüzmeye devam edeceğini hem de o dönem boyunca muhtemel ilerleme hızını oldukça isabetli bir şekilde öngörebilirler. Ve bu

durumlarda, hemen hemen bir kılavuzun, genel yönelimini gayet iyi bildiği ve kısa bir süre sonra, ama daha ilerideki bir noktada geri gelmeyi arzu ettiği bir sahili gözden kaybetmek üzereyken, pusulasının yanında durduğu ve daha sonra uğranılacak o uzak, görünmeyen çıkıntıya daha büyük bir kesinlikle isabet edebilmek için, o anda görüş alanında olan burnun tam konumunu aldığı gibi; pusulasının başındaki balıkçı da balinayla ilgili olarak böyle yapar; çünkü balık gündüzün birkaç saati boyunca takip edildikten ve özenle markaja alındıktan sonra, gece onu gizlediği zaman, avcının bilge zihninde, yaratığın ileride, karanlığın içinde izleyeceği yol, neredeyse kılavuzun sahilinin onun zihninde olduğu kadar belirlenmiştir. Öyle ki, bu avcının harikulade mahareti açısından balinanın izi, o suya yazılı şey, atasözündeki gibi gelip geçici değildir, arzu edilen tüm sonuçlar bakımından, hemen hemen değişmez toprak kadar güvenilirdir. Ve modern tren yollarının kudretli demir Leviathan'ının her bir adımı, insanların ellerinde saatlerle, doktorların bir bebeğin nabzını ölçtükleri şekilde onun hızını ölçebilecekleri ve umursamazca onun hakkında, yukarı giden tren ya da aşağı giden tren falanca saatte filanca yere varacak, diyebilecekleri kadar yakinen bilindiği gibi; neredeyse aynen bu şekilde, bu Nantucketlıların, hızının gözlemlenen karakterine göre, derinlerin o diğer Leviathan'ının zamanını ölçtükleri ve kendi kendilerine, şu kadar saat sonra bu balina iki yüz mil gitmiş olacak, neredeyse şu ya da bu enleme ya da boylama ulaşmış olacak, dedikleri durumlar vardır. Ama sonunda bu kıvrak zekâyı herhangi bir şekilde başarılı kılmak için, rüzgâr ve deniz balinacının müttefiki olmalıdır; çünkü rüzgârsızlık ya da ters rüzgârlar nedeniyle yol alamayan gemiciye o anda, limanından tam olarak doksan üç artı bir çeyrek fersah uzaklıkta olduğunu garanti eden maharetin ne faydası olur? Bu beyanlardan, balina takibine dair birçok paralel, incelikli mesele hakkında da fikir sahibi olunabilir.

Gemi hızla yol almaya devam ediyor, denizde, yanlış yere gönderilen bir top mermisinin, bir saban demiri haline gelip düzgün bir tarlayı altüst ettiği zamanki gibi bir iz bırakıyordu.

"Tuz ve kenevir adına!" diye haykırdı Stubb. "Güvertenin bu hızlı hareketi insanın bacaklarından yukarı yayılıyor ve kalbini karıncalandırıyor. Bu gemi ve ben iki cesur herifçioğluyuz!.. Ha ha! Birisi beni alsın ve belkemiğimin üzerinde denize indirsin... Çünkü canlı meşeler adına! Benim belkemiğim bir gemi omurgası. Ha ha! Arkada toz bırakmayan bir gidiş gidiyoruz!"

"İşte püskürüyor!.. Püskürüyor!.. Püskürüyor!.. Tam ileride!" diye haykırıldı şimdi direk başından.

"Evet, evet!" diye haykırdı Stubb. "Biliyordum... kaçamazsın... püskürmeye devam et ve püskürme deliğini çatlat, ey balina! Kudurmuş iblisin ta kendisi senin peşinde! Borunu öttür... ciğerlerin su toplasın!.. Ahab, değirmencilerin ırmağın üzerine bent kapağını kapattığı gibi, senin kanına set çekecek!"

Ve Stubb hemen hemen tüm mürettebat adına konuşuyordu. Bu zamana kadar takibin coşkunlukları onları heyecanlandırarak, yeniden işlenen eski şarap gibi fıkır fıkır bir hale getirmişti. Bazıları daha önce her ne solgun korkular ve endişeler hissetmişse, şimdi bunlar Ahab'in karşısında duydukları gittikçe artan huşudan dolayı gözlerden saklanmakla kalmıyor, aynı zamanda, atlayarak gelen bizonların önünde dağılan ürkek bozkır tavşanları gibi çözülüyor ve her yandan bozguna uğratılıyordu. Kaderin eli hepsinin ruhunu kapmıştı ve bir önceki günün heyecan verici tehlikeleri; geçen gecenin meraklı bekleyişinin işkencesi; çılgın teknelerinin uçan hedefine doğru değişmez, korkusuz, kör, pervasız bir şekilde atılarak gidişi; bütün bunlar yüreklerini sürükleyip götürüyordu. Yelkenlerini kocaman göbekler gibi şişiren ve tekneyi, görünmez olduğu kadar karşı konulmaz kollarla hızla ileriye taşıyan rüzgâr, onları bu yarışa esir eden o gizli failin simgesi gibiydi.

Otuz değil, tek adamdılar. Çünkü hepsini taşıyan o tek gemi her türlü zıt şeyden –meşeden, akçaağaçtan ve çamdan; demirden, ziftten ve kenevirden– oluştuğu halde, bütün bunların birbirinin içine geçip, ortadaki uzun omurgayla hem dengelenmiş hem de yöneltilmiş olarak süratle yol alan bir tek masif gövde haline geldiği gibi; aynen bu şekilde, müretteb atın tüm bireysel özellikleri, şu adamın yiğitliği, bu adamın korkusu; suç ve suçluluk, bütün çeşitlilikler kaynaşıp teklik haline gelmişti ve hepsi tek efendileri ve omurgaları olan Ahab'in işaret ettiği o ölümcül hedefe yönelmişti.

Arma canlıydı. Direk başları, yüksek palmiyelerin tepelerindeki sorguçlar gibi, yanlara doğru yayılan kollar ve bacaklarla kümelenmişti. Bazıları bir elleriyle bir göndere tutunmuş, diğer ellerini uzatarak sabırsızca sallıyorlardı; başkaları, gözlerini parlak güneş ışığından koruyarak, sarsılan serenlerin ta ucunda oturuyorlardı; bütün gönderler pıtrak gibi, kaderlerine hazır, olgunlaşmış ölümlülerle doluydu. Ah! O sonsuz maviliğin içinde yol alarak nasıl da hâlâ onları mahvedebilecek olan şeyi arayıp bulmaya çabalıyorlardı!

"Onu görüyorsanız, neden haber vermiyorsunuz?" diye haykırdı Ahab ilk seslenişten itibaren birkaç dakika geçip de, başka sesleniş duyulmayınca. "Beni yukarıya çekin, tayfalar; aldandınız; Moby Dick öyle bir tek fıskiye çıkarıp, sonra da kaybolmaz."

Aynen öyleydi; çok geçmeden olayın bilfiil kanıtladığı gibi, adamlar aceleci hevesleri içinde başka bir şeyi balina püskürtüsü zannetmişlerdi; çünkü Ahab ancak tüneğine ulaşmıştı, ip ancak güvertedeki çeliğine bağlanmıştı ki o, bir orkestraya, hep birlikte ateşlenen tüfekler gibi havayı titreten ana notayı çaldı. Moby Dick gemiye o hayalî fıskiyeden çok daha yakın bir yerde, bir milden az bir mesafe ileride, bütün bedeniyle kendini gösterince, geyik derisi gibi sağlam otuz akciğerin muzaffer haykırışı duyuldu! Çünkü şimdi Beyaz Balina, yakınlığını, sakin ve uyuşuk püskürmelerle

değil, kafasındaki o mistik çeşmenin barışçıl bir şekilde fışkırtılışıyla değil, büyük bir farkla çok daha hayret verici bir fenomen olan sıçramayla gösteriyordu. İspermeçet balinası en büyük derinliklerden olanca hızıyla yükselerek, böylece tüm cüssesini saf hava unsuruna fırlatır ve göz kamaştırıcı köpüklerden bir dağ oluşturarak, yedi mili aşkın bir uzaklığa kadar yerini gösterir. O anlarda, üzerinden silkelediği parçalanmış, öfkeli dalgalar onun yelesiymiş gibi görünür; bazı vakalarda, bu sıçrama onun meydan okuma eylemidir.

"İşte sıçrıyor! İşte sıçrıyor!" diye haykırıldı Beyaz Balina ölçüsüz cesaret gösterileriyle, bir somon balığı gibi göklere fırlarken. Onun oluşturduğu, denizin mavi ovasında böyle aniden görülen ve göğün daha da mavi çerçevesi içinde öne çıkan serpinti, o an için bir buzul gibi dayanılmaz bir şekilde parıldadı ve göz kamaştırdı; ve orada durup yavaş yavaş solarak ilk ışıltılı şiddetini kaybetti ve bir vadide ilerleyen bir sağanağın belirsiz buğusuna dönüştü.

"Evet, güneşe doğru son defa sıçra, Moby Dick!" diye haykırdı Ahab. "Ecelin ve zıpkının yakın!.. İnin! Hepiniz inin; yalnız pruva direğinde bir adam kalsın. Filikalar!.. Hazır bekleyin!"

Adamlar, çarmıkların uğraştırıcı ip merdivenlerine aldırış etmeyerek, ayrık kıç istralyalarından[1] ve yelken halatlarından kuyruklu yıldızlar gibi güverteye kaydılar; bu arada Ahab, belki ok gibi değil, ama yine de süratli bir şekilde, tüneğinden aşağı indirildi.

"Haydi, indirin denize," diye haykırdı filikasına ulaşır ulaşmaz... bir önceki akşamüzeri donatılmış olan yedek bir filikaydı bu. "Bay Starbuck, gemi sizindir... filikalara binmeyin, ama yakınlarında kalın. Hepsini indirin!"

Moby Dick, sanki bu defa ilk saldırıyı kendisi yaparak onların içine hızlı bir dehşet salmak istercesine dönmüştü

1 Bir teknede donanımın direği baş-kıç doğrultusunda destekleyen parçası. (ç.n.)

ve şimdi üç mürettebatın üzerine doğru geliyordu. Ahab'in filikası ortadaydı; ve o, adamlarını teşvik ederek, onlara balinayı kafa kafaya karşılayacağını, yani doğruca alnına yaklaşacağını söyledi; olağandışı bir şey değildir bu, çünkü belli bir sınırın içindeyken, izlenen böyle bir yol, balinaya yapılacak saldırıyı onun yanda olan görüş alanının dışında bırakır. Ama Beyaz Balina, o yakın sınıra varılmadan önce ve gözleri henüz her üç filikayı geminin üç direği kadar açıkça görürken, sanki neredeyse bir anda çalkalanıp azgın bir hıza ulaşarak ve açık çeneleri ve savrulan kuyruğuyla filikaların arasına dalarak, her yanda dehşetli bir savaş vermeye başladı; her filikadan ona fırlatılan demirlere aldırış etmeden, sadece bu filikaları oluşturan her bir ayrı döşeme tahtasını imha etmeye kararlıymış gibi görünüyordu. Ama ustalıkla manevra edilen, savaş alanındaki eğitimli atlar gibi durmaksızın daireler çizen filikalar, zaman zaman ancak bir döşeme tahtası payıyla da olsa, bir süre onu atlattı; bütün bu zaman boyuncaysa, Ahab'in tüyler ürpertici savaş çığlığı kendisininkinden başka her haykırışı paramparça etti.

Ama izi sürülmez hareketleriyle sonunda Beyaz Balina, şimdi ona bağlanmış olan üç ipin gevşek yerlerini tekrar tekrar öylesine katetti ve türlü şekillerde birbirine dolaştırdı ki, bunlar kısaldı ve kendiliklerinden, talihsiz filikaları ona saplı demirlere doğru saptırdı; gerçi şimdi balina kısa bir süre, daha korkunç bir saldırı için toparlanmak istercesine, biraz kenara çekildi. Ahab bu fırsatı yakalayarak önce ipi biraz daha gevşetti: ve sonra –bu şekilde onu bazı dolaşıklıklardan kurtarmayı umarak– tekrar hızla çekmeye ve içeri almaya başlamıştı ki –bakın şu işe!– savaş durumuna geçmiş köpekbalığı dişlerinden daha vahşi bir manzara!

Tüm kaynaşan dikenleri ve uçlarıyla, ipin dolambaçlarına takılmış ve bükülmüş, burgulanmış başıboş zıpkınlar ve mızraklar parıldayarak ve damlayarak Ahab'in filikasının pruvasındaki kurtağızlarına doğru geldi. Yapılacak bir tek

şey vardı. Ahab filika bıçağını kaparak, tehlikeli bir şekilde çelik demetlerinin içine –arasına– ve sonra dışına doğru uzandı; ötedeki ipi içeri sürükledi, filikada onu pruva kürekçisine geçirdi ve sonra, kurtağızlarının yakınındaki ipi iki defa bölerek, kesilip ayrılmış çelik destesini denize bıraktı; ve yeniden balinaya bağlanmış oldu. O anda Beyaz Balina aniden öteki iplerin geri kalan düğümleri arasından ileri atıldı ve böyle yapmakla, Stubb'ın ve Flask'in daha dolaşık olan filikalarını karşı konulmaz bir şekilde kuyruk kanatlarına doğru sürükledi; onları köpüklü dalgaların dövdüğü bir kumsalda yuvarlanan iki kabuk gibi birbirine çarptı ve sonra denize dalarak, kaynayan bir anaforun içinde gözden kayboldu; enkazların güzel kokulu sedir yongaları da, hızla karıştırılan bir kâse puncun içindeki rendelenmiş Hint cevizi gibi, bir süre bu anaforun içinde dönüp durdu.

İki mürettebat, dönen ip küvetlerine, küreklere ve yüzen başka levazımata uzanarak, sularda hâlâ daireler çizerken; meyilli duran küçük Flask, köpekbalıklarının ürkütücü çenelerinden kaçmak için bacaklarını yukarıya doğru çekerek, boş bir şişe gibi inip çıkarken; Stubb birisinin onu sudan çıkarması için kuvvetle bağırırken; ve yaşlı adamın şimdi balinadan ayrılan ipi, kurtarabileceklerini kurtarmak üzere o krema görünümündeki havuzun içine girmesine imkân verirken... bir araya gelmiş bin tane tehlike çılgınca aynı anda yaşanırken... Ahab'in henüz darbe almamış filikası görünmeyen tellerle göğe doğru çekiliyormuş gibi oldu... Beyaz Balina ok gibi, diklemesine denizden çıkarak geniş alnını onun dibine çarpmış ve ona perendeler attırarak havaya fırlatmıştı; sonunda filika borda tirizleri aşağı gelecek şekilde tekrar düştü ve Ahab'le adamları, denizin kenarındaki bir mağaradan çıkan foklar gibi, debelenerek onun altından çıktılar.

Balinanın ilk yükseliş momentumu, o yüzeye ulaşırken yönünü değiştirerek, ister istemez beraberinde onu, yaratmış olduğu yıkımın merkezinden biraz uzağa çıkarmıştı; ve

şimdi o, sırtı buna dönük olarak bir süre durup, kuyruk kanatlarıyla ağır ağır iki yanı yokladı; ne zaman başıboş bir kürek, bir döşeme tahtası parçası, filikaların en küçük bir yongası ya da kırıntısı derisine değse, kuyruğu süratle geri çekiliyor ve yana doğru gelerek denize çarpıyordu. Ama çok geçmeden, sanki bu defalık işinin bitmiş olduğuna kanaat getirmiş gibi, kıvrımlı alnını okyanusa sürdü ve birbirine karışmış ipleri arkasından sürükleyerek, bir yolcunun sistemli temposuyla rüzgâraltına doğru yoluna devam etti.

Bütün mücadeleyi dikkatle izlemiş olan gemi, önceki gibi yine ilerleyerek imdada yetişti ve bir filika indirip su üzerinde duran gemicileri, küvetleri, kürekleri ve eline geçirilebildiği başka ne varsa topladı ve sağ salim güvertelerine indirdi. Bazı burkulmuş omuzlar, el ve ayak bilekleri; mosmor bereler; bükülmüş zıpkınlar ve mızraklar; içinden çıkılmaz ip karmaşaları; parçalanmış kürekler ve döşeme tahtaları; bunların hepsi vardı; ama hiç kimsenin başına ölümcül, hatta ciddi bir bela gelmemiş gibiydi. Bir önceki gün Fedallah'ın olduğu gibi, şimdi de Ahab, filikasının bölünmüş yarısına azimle tutunmuş bir halde bulundu; bu onun nispeten kolayca su yüzünde kalmasını sağlamış, onu önceki günün talihsizliği kadar da bitap düşürmemişti.

Ama yardım edilerek güverteye çıkartıldığı zaman, bütün gözler ona dikildi; çünkü kendi başına durmak yerine, hâlâ kısmen, şimdiye kadar ona destek olmakta başı çeken Starbuck'ın omzuna asılıyordu. Kemik bacağı kopartılmış, geriye sadece kısa, sivri bir kıymık kalmıştı.

"Evet, evet, Starbuck, bazen birisine dayanmak güzeldir, dayanan kişi kim olursa olsun; ve keşke yaşlı Ahab birilerine şimdiye kadar yaptığından daha sık dayanmış olsaydı."

"Bilezik dayanmamış, efendim," dedi marangoz şimdi onun yanına gelerek; "o bacağa çok emek verdim."

"Ama umarım kırık bir kemiğiniz yoktur, efendim," dedi Stubb içten bir endişeyle.

"Var! Ve tümüyle paramparça oldu, Stubb!.. Görüyor musun... Ama yaşlı Ahab kırık bir kemikten bile zarar görmedi; üstelik hiçbir canlı kemiğimi, kaybettiğim bu ölü kemikten bir nebze bile daha fazla kendimin saymıyorum. Kendi asıl ve erişilmez varlığında yaşlı Ahab'i, ne beyaz balina, ne insan ne de iblis sıyırıp bereleyebilir. Herhangi bir kurşun şu zemine dokunabilir mi; herhangi bir direk şu dama sürtünebilir mi?.. Yukarıdakiler! Ne tarafta?"

"Tam rüzgâraltı yönünde, efendim."

"Dümen yukarı, o halde; yelkenleri yine fora edin, gemi muhafızları! Geri kalan yedek filikaları indirin ve donatın... Bay Starbuck, gidin ve filikaların mürettebatlarını toplayın."

"Önce küpeşteye gitmenize yardım edeyim, efendim."

"Ah, ah, ah! Bu kıymık şimdi nasıl da boynuzluyor beni! Lanetli kader! Ruhumdaki fethedilmez kaptanın böyle namert bir yardımcısı olması!"

"Efendim?"

"Bedenim, dostum, siz değil. Bana baston olarak bir şey verin... işte, şu bükülmüş mızrak işimi görür. Adamları toplayın. Henüz onu görmedim, herhalde. Tanrım, olamaz!.. Kayıp mı?.. Çabuk! Hepsini çağırın."

Yaşlı adamın ima ettiği düşünce doğruydu. Mürettebatı topladıklarında, Zerdüştî orada yoktu.

"Zerdüştî!" diye haykırdı Stubb... "Şeye dolanmış olmalı..."

"Sarıhumma çarpıtsın seni!.. Hepiniz koşun, yukarıya, aşağıya, kamaraya, başüstü güvertesine... bulun onu... gitmiş olamaz... gitmiş olamaz!"

Ama Zerdüştî'yi hiçbir yerde bulamadıkları haberiyle çabucak geri geldiler.

"Evet, efendim," dedi Stubb, "ipinizin düğümlerine dolanmış... Suyun altına sürüklendiğini gördüm gibi geldi bana."

"*Benim* ipimin! *Benim* ipimin mi? Gitti mi o?.. Gitti mi? Bu küçük kelime ne anlama geliyor?.. İçinde hangi cena-

ze çanı çalıyor ki, yaşlı Ahab sanki o çan kulesiymiş gibi sarsılıyor? Zıpkın da gitti!.. Şu döküntüleri buraya atın... görüyor musunuz onu?.. Dövülmüş demiri, tayfalar, beyaz balinanınkini... hayır, hayır, hayır... lanet olası budala! Bu el fırlattı onu!.. Balığın içinde o!.. Yukarıdakiler! Gözünüzü ayırmayın ondan!.. Çabuk!.. Bütün tayfalar filikaları donatmaya gitsin... kürekleri toplayın... zıpkıncılar! Demirler, demirler!.. Kontrata yelkenlerini daha yükseğe çekin... bütün ıskota halatlarına asılın!.. Dümenci! Dengede tut onu, canını seviyorsan dengede tut! Ölçülmemiş yerkürenin etrafını on defa döneceğim; evet ve doğruca ortasına dalıp öteki taraftan çıkacağım, ama er geç katledeceğim onu!"

"Yüce Tanrım! Bir an için olsun göster kendini," diye haykırdı Starbuck; "onu asla, asla yakalayamayacaksın, ihtiyar... İsa adına, bu kadarı yeter; şeytanın deliliğinden beter bu. İki gün kovaladık; iki defa paramparça edildik; bacağın bir kez daha altından kapılıp alındı; uğursuz gölgen gitti... bütün iyi melekler çevreni uyarılarla sarıyor... Daha ne istiyorsun?.. O, son adamımızı batırıncaya kadar bu ölüm saçan balığı kovalamaya devam mı edelim? Bizi denizin dibine mi sürüklesin? Bizi yedeğine alıp cehenneme mi çeksin? Ah, ah... onu takibe devam etmek dinsizlik ve Tanrı'ya hakarettir!"

"Starbuck, son zamanlarda sana tuhaf bir şekilde yakın hissettim kendimi; ikimizin de birbirimizin gözlerinde şeyi gördüğümüzden beri... neyi olduğunu biliyorsun. Ama bu balina meselesinde, yüzünün cephesi bana karşı şu elin avucu gibi olsun... dudaksız, vasıfsız bir boşluk olsun. Ahab ebediyen Ahab'dir, dostum. Bu sahnenin bütünü değişmez bir ilahî takdirdir. Sen ve ben, bu okyanus dalgalanmaya başlamadan bir milyar yıl önce prova ettik bunu. Budala! Ben kader tanrıçalarının vekiliyim; emir altında hareket ediyorum. Sen de benim emirlerime itaat etmeye dikkat et, madunum!.. Etrafıma toplanın, tayfalar. Çotuğuna kadar kesilmiş, bükülü bir mızrağa dayanan, yalnız bir ayağın destek-

lediği yaşlı bir adam görüyorsunuz. Ahab bu... onun beden kısmı; ama Ahab'in ruhu kırk bacak üzerinde yürüyen bir kırkayak. Boralarda direkleri kırılmış tekneleri çeken ipler gibi zorlandığımı, bazı tellerimin koptuğunu hissediyorum; ve öyle de görünebilirim. Ama ben kırılmadan önce, çatladığımı duyarsınız; ve *bunu* duyuncaya kadar, Ahab'in palamarının, azmini hâlâ çekmekte olduğunu bilin. Alamet denen şeylere inanır mısınız, tayfalar? O zaman yüksek sesle gülün ve haykırarak tekrarını isteyin! Çünkü boğulan şeyler boğulmadan önce iki defa yüzeye çıkarlar; sonra tekrar çıkar ve ebediyen batarlar. Moby Dick de öyle... iki gün yüzeye çıktı... yarın üçüncüsü olacak. Evet, tayfalar, bir defa daha çıkacak... ama ancak son kez püskürmek üzere! Kendinizi cesur hissediyor musunuz, cesur adamlar?"

"Korkusuz ateş kadar," diye haykırdı Stubb.

"Ve aynı derecede mekanik," diye mırıldandı Ahab. Sonra, adamlar işlerinin başına giderken, mırıldanmaya devam etti. "Alamet denen şeyler! Ve dün, parçalanan filikamla ilgili olarak, aynı şeyleri Starbuck'a söyledim. Ah! Benim yüreğime öylesine perçinlenmiş olan şeyi başkalarının yüreklerinden dışarı sürmeye nasıl da yiğitçe çabalıyorum!.. Zerdüştî... Zerdüştî!.. Gitti mi o, gitti mi? Ve o benden önce gidecekti... ama ben can vermeden önce yeniden görünecekti... Nasıl?.. İşte size bütün yargıçlar silsilesinin ruhları tarafından desteklenen tüm avukatları şaşkına çevirebilecek bir bilmece... bir atmacanın gagası gibi beynimi gagalıyor. Ama *ben, ben* onu çözeceğim!"

Alacakaranlık çöktüğünde, balina hâlâ rüzgâraltı yönünde, görünürdeydi.

Böylece bir kez daha yelkenler kısaltıldı ve her şey hemen hemen bir önceki gece olduğu gibi geçti; yalnız, adamlar fenerlerin ışığında, ertesi gün için yedek filikaların eksiksiz ve dikkatli bir şekilde donatılması ve yeni silahlarının bilenmesiyle uğraşırlarken, neredeyse gündoğumuna kadar

çekiç sesleri ve bileğitaşının vızıltısı duyuldu. Bu arada marangoz, Ahab'in parçalanan teknesinin kırık omurgasından ona bir bacak daha yaptı; omuzları çökmüş Ahab'se, yine bir önceki gece yaptığı gibi, hareketsizce lombozunda durdu; saklı, günebakan bakışları, beklenti içinde kadranında geriye doğru gitmiş, ilk güneş ışınlarını görmek için tam doğuya yönelmişti.

CXXXV. Bölüm

Takip – Üçüncü Gün

Üçüncü günün sabahı güzel ve taptaze bir hava getirdi ve pruva direğinin başındaki tek bekçi bir kez daha nöbeti, her direği ve neredeyse her gönderi benek benek kaplayan kalabalık gündüz gözcülerine devretti.

"Onu görüyor musunuz?" diye haykırdı Ahab; ama balina henüz görünürlerde yoktu.

"Şaşmaz izinin üzerindedir, gerçi; o izi takip edin, yeter. Dümenci; dengeli git, şimdi ve daha önce gittiğin gibi. Yine ne latif bir gün! Eğer yeni yapılmış bir dünya olsaydı bu ve melekler için bir yazlık ev olarak yapılmış olsaydı, bu sabah da onlara ilk açılışı yapılıyor olsaydı, o dünyaya daha güzel bir gün doğamazdı. Ahab'in düşünmeye vakti olsaydı, düşünülecek bir şeydi bu; ama Ahab asla düşünmez; sadece hisseder, hisseder, hisseder; ölümlü insan için *bu,* yeterince iç sızlatıcı bir şey! Düşünmek küstahlıktır. O hak ve imtiyaz yalnız Tanrı'nındır. Düşünmek bir serinkanlılık ve bir sakinliktir, ya da öyle olmalıdır; ve bu iş için bizim zavallı kalplerimiz fazla çarpar ve zavallı beyinlerimiz fazla çırpınır. Ama öte yandan, bazen beynimin çok sakin, donmuşçasına sakin olduğunu düşünmüşümdür... bu yaşlı kafatası, içindekilerin

buza dönerek parçaladığı bir cam gibi, öylesine çatırdar ki. Ama yine de bu saçlar uzuyor; şu anda uzuyorlar ve onları ısı besliyor olmalı; ama hayır, herhangi bir yerde, Grönland buzunun topraksı yarıklarında ya da Vezüv'ün lavlarında büyüyebilen alelade otlar gibi bir şey bu. Vahşi rüzgârlar onları nasıl da uçuruyor; yarılmış yelkenlerin yırtık şeritlerinin, tutundukları çalkalanan gemiyi dövdüğü gibi, başımın etrafında savuruyor onları. Kuşkusuz bundan önce hapishane koridorlarında ve hücrelerinde, hastane koğuşlarında eserek onları havalandırmış olan ve şimdi de koyun yünü kadar masumane bir şekilde gelip buraya doğru esen habis bir rüzgâr bu. Olmaz olsun!.. Kirlenmiş o. Ben rüzgâr olsaydım, böyle hain, sefil bir dünyaya bir daha esmezdim. Bir yerlerde bir mağaranın içine sürünür ve orada saklanırdım. Ama yine de, rüzgâr asil ve yiğit bir şey! Şimdiye kadar onu fethetmiş olan var mı? Her dövüşte, en son ve en şiddetli darbeyi o vurur. Eğilerek onun üzerine koşarsanız, ancak onun içinden geçersiniz. Ha! Çırılçıplak insanları vuran, ama bir tek darbeye bile göğüs germeyen korkak bir rüzgâr. Ahab bile *bundan* daha cesur... daha asil. Keşke rüzgârın bir bedeni olsa; ama ölümlü insanı en çok kızdıran ve çileden çıkaran şeyler bedensizdir; ancak, yalnız kavram olarak bedensizdirler, o kavramın somutlaşmış hali olarak değil. Arada son derece özel, son derece kurnaz, ah, son derece kötü niyetli bir fark var! Ama yine de, tekrar söylüyorum ve bu defa yemin ediyorum ki, rüzgârda bütünüyle şanlı ve lütufkâr bir şeyler vardır. En azından, berrak gökyüzünde kuvvetli, değişmez, enerjik bir ılımlılıkla dümdüz esen bu ılık ticaret rüzgârlarında; denizin daha alçaktaki akıntıları ne kadar dönseler ve yollarını değiştirseler ve karanın en kudretli Mississippileri sonunda nereye gideceklerinden emin olmadan ne kadar sağa sola sapsalar da, onlar hedeflerinden şaşmazlar. Ve ebedî kutuplar şahidimdir! Sadık gemimi doğruca ileriye sevk eden bu ticaret rüzgârları, ya da onlara benzer bir

şey... aynı derecede değişmez ve aynı derecede kuvvetli bir şey, omurgalı ruhumu ileriye sevk ediyor! İş başına! Yukarıdakiler! Ne görüyorsunuz?"

"Hiçbir şey, efendim."

"Hiçbir şey! Ve öğlen oluyor! İspanyol altını sahipsiz kaldı! Güneşe bak! Evet, evet, öyle olmalı. Onun üzerinden geçtim. Nasıl, başı mı çekiyorum? Evet, artık *o* beni kovalıyor; *ben* onu değil... bu kötü; bilmeliydim. Budala! İpler... çektiği zıpkınlar. Evet, evet, dün gece onun yanından geçtim. Çark edin! Çark edin! Olağan gözcüler dışında hepiniz aşağıya inin! Prasyalara adam yerleştirin!"

Daha önceki seyir şekliyle, rüzgâr az çok Pequod'un arkasında olmuştu; öyle ki, şimdi aksi istikamete yöneltilmiş olunca, prasya edilmiş gemi gayretle rüzgâra doğru yol alıyor, kendi beyaz izindeki kremayı yeniden çırpıyordu.

"Şimdi rüzgâra karşı, açık ağza doğru yol alıyor," diye mırıldandı Starbuck kendi kendine, yeni çekilen mayistra prasyasını[1] parmaklığa sararken. "Tanrı bizi korusun, ama daha şimdiden kemiklerimin nemlendiğini ve içeriden etimi ıslattığını hissediyorum. Ona itaat etmekle Tanrıma itaatsizlik ettiğimden kuşkulanıyorum!"

"Beni yukarı çekmeye hazır olun!" diye haykırdı Ahab kenevir sepete doğru ilerleyerek. "Yakında onunla karşılaşacağımızı zannediyorum."

"Baş üstüne, efendim," dedi Starbuck ve hemen Ahab'in emrini yerine getirdi; Ahab bir kez daha yüksekte sallanıyordu.

Âdeta altın gibi dövülerek asırlar kadar uzayan bütün bir saat geçti. Şimdi zamanın ta kendisi meraklı bir bekleyiş içinde uzun uzun nefesini tutuyordu. Ama nihayet, pruvanın rüzgâr alan tarafının üç pusula kertesi kadar ötesinde, Ahab bir kez daha püskürtüyü fark etti ve sanki bunu ateş-

1 Mayistra yelkeninin serenini hareket ettiren ve sabitleyen halat. (ç.n.)

ten diller[2] seslendirmiş gibi, anında üç direk başından üç çığlık yükseldi.

"Bu üçüncü defa, alın alına karşılaşıyorum seninle, Moby Dick! Güvertedekiler!.. Daha sertçe prasya edin; gemiyi rüzgârın gözüne sürün. O henüz denize inilmeyecek kadar uzakta, Bay Starbuck. Yelkenler sarsılıyor! Bir balyozla o dümencinin başında durun! İşte böyle; o hızlı yol alıyor ve ben aşağıya inmeliyim. Ama burada, yukarıda, denize bir defa daha iyice bakayım; bunun için vakit var. Yaşlı mı yaşlı bir manzara bu, ama nasıl oluyorsa, yine de çok genç; evet ve çocukken, Nantucket'ın kum tepelerinden onu ilk görüşümden beri bir nebze bile değişmemiş! Aynı!.. Aynı!.. Benim için de, Nuh için de aynı. Rüzgâraltı yönünde hafif bir sağanak var. Ne latif rüzgâraltı manzaraları! Bir yere varıyor olmalılar... alelade karadan başka, palmiyelerden daha muhteşem bir yere. Rüzgâraltı! Beyaz balina o tarafa gidiyor; rüzgârüstüne doğru bak, o halde; daha sert de olsa, daha iyi olan taraf o. Ama hoşça kal, hoşça kal, yaşlı direk başı! Bu ne?.. Yeşillik mi? Evet, şu eğrilmiş çatlaklarda minik yosunlar var. Ahab'in başındaysa hava şartlarının oluşturduğu böyle yeşil lekeler yok! İşte insanın yaşlılığıyla maddenin yaşlılığı arasındaki fark. Ama evet, yaşlı direk, ikimiz birlikte yaşlanıyoruz; gerçi omurgalarımız sağlam, öyle değil mi, sevgili gemim? Evet, bir bacak eksik, o kadar. Tanrı şahidimdir ki, bu ölü ahşap canlı tenime her bakımdan üstün geliyor. Ben onunla kıyaslanamam; ve ölü ağaçlardan yapılma bazı gemilerin, esaslı ataların en esaslı malzemesinden yapılma adamlardan daha uzun yaşadığını görmüşümdür. Ne demişti? Kılavuzum yine de benden önce mi gidecekti; ve tekrar mı görülecekti? Ama nerede? Bu sonsuz merdivenleri indiğimi farz edersek, denizin dibinde gözlerim olacak mı? Ve o nereye battıysa, bütün gece boyunca ondan uzağa

2 Hamsin Yortusu'nda İsa'nın havarilerinin üzerine ateşten diller gibi indiği söylenen Kutsal Ruh. (ç.n.)

doğru yol aldım. Evet, evet, anlattığın başka birçok şey gibi, kendinle de ilgili korkunç hakikatler anlattın, ey Zerdüştî; ama Ahab'i tutturamadın. Hoşça kal, direk başı... ben yokken balinaya bakar ol. Yarın konuşuruz; hayır, bu gece, beyaz balina kafasından ve kuyruğundan bağlanmış olarak aşağıda uzanırken."

Emri verdi; ve hâlâ etrafına bakınarak, yarılan mavi havanın içinden düzgünce güverteye indirildi.

Zamanı gelince filikalar denize indirildi; ama Ahab şalopasının kıçında durmuş, tam iniş noktasında havada sallanırken, güvertedeki palanga halatlarından birini tutan kaptan yardımcısına el salladı ve duraklamasını söyledi.

"Starbuck!"

"Efendim?"

"Ruhumun gemisi üçüncü defa bu yolculuğa çıkıyor, Starbuck."

"Evet, efendim, öyle istiyorsunuz."

"Bazı gemiler limanlarından yelken açar ve sonra sonsuza kadar kaybolur, Starbuck!"

"Bu bir hakikat, efendim: son derece üzücü bir hakikat."

"Bazı insanlar cezir zamanı ölür; bazıları denizin en alçak seviyede olduğu zaman; bazıları da meddin doruk noktasında... ve şimdi ben bütünüyle zirveye ulaşmış bir tepelikten ibaret olan dev bir dalga gibi hissediyorum kendimi, Starbuck. Yaşlıyım... tokalaş benimle, dostum."

Elleri buluştu; gözleri birbirine bağlandı; onları bağlayan tutkal, Starbuck'ın gözyaşlarıydı.

"Ah, kaptanım, kaptanım! Asil yürek... gitmeyin... gitmeyin! Bakın, bu ağlayan, cesur bir adam; bu kanaatin azabı o kadar büyük, demek ki!"

"İndirin!" diye haykırdı Ahab, kaptan yardımcısının kolunu silkip atarak. "Mürettebat hazır beklesin!"

Bir an sonra filika kıç tarafın hemen altında kürek çekerek dönüyordu.

"Köpekbalıkları! Köpekbalıkları!" diye haykırdı bir ses, oradaki alçak kamara penceresinden. "Ah, efendim, efendim, geri gelin!"

Ama Ahab hiçbir şey duymuyordu; çünkü o sırada kendi sesi yükselmişti; ve filika ileriye atıldı.

Oysa o ses doğru söylüyordu; çünkü Ahab gemiden henüz ayrılmıştı ki, görünüşe göre omurganın altındaki karanlık suların içinden yükselen çok sayıda köpekbalığı, küreklerin suya her dalışında kindarca bunların palalarını kapmaya başladı; ve bu şekilde, ısırıklarıyla filikaya eşlik ettiler. Kaynaşan bu denizlerde balina filikalarının başına sıkça gelen bir şeydir bu; köpekbalıkları zaman zaman, doğuda ilerleyen askerî birliklerin sancakları üzerinde akbabaların uçuştuğu gibi, görünüşe göre öngörüyle onları takip ederler. Ama bunlar Beyaz Balina'nın ilk fark edilişinden beri Pequod'dan gözlemlenen ilk köpekbalıklarıydı; ve Ahab'in tüm müretteba tının kaplan sarısı vahşiler olmasından ve dolayısıyla tenlerinin köpekbalıklarının duyularına daha güzel kokulu gelmesinden miydi, acaba –bazen onları etkilediği iyi bilinen bir meseledir bu– her nedense, diğerlerine sataşmayıp, sadece o filikayı takip ediyorlardı sanki.

"Dövülmüş çelik yürek!" diye mırıldandı Starbuck geminin yanından aşağı bakıp, uzaklaşan filikayı gözleriyle takip ederek... "O görüntü üzerine bile cüretkârca çarpabiliyor musun?.. Ki omurganı kurt gibi aç köpekbalıklarının arasına indiriyor ve balinayı kovalamaya giderken, ağızlarını açarak seni takip etmelerine fırsat veriyorsun; hem de bu kritik üçüncü günde?.. Çünkü kesintisiz, yoğun bir takipte, üç gün birbirine karıştığı zaman; emin olun ki, ilk gün o işin sabahı, ikinci gün öğleni ve üçüncü gün akşamı ve sonudur... o son her ne olursa olsun. Ah! Tanrım! İçimde hızla yayılarak beni ölesiye sakin, ama beklenti içinde... bir ürpertinin zirvesinde sabitlenmiş bir halde bırakan bu şey de nedir! Gelecek şeyler sanki boş konturlar ve iskeletler

halinde karşımda yüzüyor; nasıl olduysa, bütün geçmiş bulanık bir hale geldi. Mary, sevgilim! Arkamda soluk nurlar içinde gözden kayboluyorsun; oğlum, sadece hayret verici bir maviliğe bürünmüş gözlerini görüyorum sanki! Hayatın en tuhaf sorunları dağılıyor gibi; ama araya bulutlar akın ediyor... Yolculuğum sona mı eriyor? Bacaklarım bütün gün yürümüş birisininkiler gibi dermansız. Kalbini yokla... hâlâ çarpıyor mu? Kıpırda, Starbuck!.. Defet şunu... hareket et, hareket et! Yüksek sesle konuş! Direk başındaki! Oğlumun tepedeki elini görüyor musun?.. Çıldırdım... yukarıdakiler!.. Keskin gözlerinizi filikalardan ayırmayın: Balinaya dikkat edin!.. Hey! Siz!.. O atmacayı kovun! Bakın! Gagalıyor... fırıldağı yırtıyor," dedi, grandi kapelasında dalgalanan kırmızı bayrağa işaret ederek... "Ha! Onu alıp havalanıyor!.. İhtiyar şimdi nerede? Bu manzarayı görüyor musun, ey Ahab!.. Titre, titre!"

Filikalar çok uzaklaşmamıştı ki Ahab, direk başlarından verilen bir işaretten... aşağı doğrultulmuş bir koldan, balinanın derine dalmış olduğunu anladı; ama bir sonraki yükselişinde onun yakınında olmak niyetiyle, tekneden biraz yana doğru yoluna devam etti; baştan vuran dalgalar onlara karşı gelen pruvayı dövüp dururken, büyülenmiş mürettebat son derece derin bir sessizliği koruyordu.

"Çivilerinizi çakın, derine çakın, ey dalgalar! En uçtaki başlarına kadar derine çakın onları! Ancak kapağı olmayan bir şeye vuruyorsunuz; ve benim bir tabutum ve bir cenaze arabam olamaz: Beni yalnız kenevir öldürebilir! Hah, ha!"

Birdenbire, etraflarındaki sular geniş daireler halinde ağır ağır kabardı; sonra, sanki süratle yüzeye çıkmakta olan, su altındaki bir buzdağından yana doğru kayıyormuş gibi hızla yükseldi. Gürleyen, alçak bir ses, yeraltından gelir gibi bir uğultu duyuldu; ve sonra üstü, darmadağınık bir haldeki sürüklenen ipler, zıpkınlar ve mızraklarla dolu muazzam bir cisim, uzunlamasına, ama eğimli olarak denizden fırlarken,

herkes nefesini tuttu. O, aşağı sarkan ince bir sis perdesiyle örtülü bir halde, gökkuşaklı havada bir süre durakladı; sonra düşerek tekrar derinlere battı. On metre yukarıya basılan sular bir an yığınlarla çeşme gibi parıldadı, sonra kırılarak bir pul yağmuru halinde indi ve daireler çizen yüzeyi, balinanın mermer gövdesinin etrafında, taze süt gibi kremalaşmış bir hale getirdi.

"Asılın!" diye haykırdı Ahab kürekçilere ve filikalar saldırı için ileri fırladı; ama içinde paslanmakta olan bir önceki günün yeni demirleriyle deliye dönen Moby Dick'in ruhunu, cennetten kovulan bütün melekler müşterek olarak ele geçirmiş gibiydi. Kuyruğunu çırparak doğruca filikaların arasına dalarken, geniş, beyaz alnını kaplayan, enli katmanlar halindeki, birbirine kaynamış tendonlar, saydam derisinin altında kaş misali çatılmış gibi görünüyordu; o bir kez daha filikaları sağa sola dağıtarak, iki kaptan yardımcısının filikalarındaki demirleri ve mızrakları denize döktü ve pruvalarının üst tarafının bir yanını çökertti, ama Ahab'inkinde neredeyse bir sıyrık bile bırakmadı.

Daggoo ile Queequeg zarar görmüş döşeme tahtalarını tıkarken, yüzerek onlardan uzaklaşan balina dönüp, tekrar hızla yanlarından geçerek bir böğrünü tümüyle gösterince; o anda ani bir haykırış yükseldi. Defalarca balığın sırtına bağlanmış, balinanın geçen gece boyunca etrafındaki iplerin kıvrımlarını dolamış olduğu sayısız çevrimin içine hapsolmuş bir halde, Zerdüştî'nin yarı yarıya parçalanmış bedeni görüldü; siyah giysisi aşınarak lime lime olmuştu; şişmiş gözleri doğrudan doğruya yaşlı Ahab'e çevriliydi.

Ahab'in zıpkını elinden düştü.

"Aldatıldım, aldatıldım!" dedi, uzun, zayıf bir nefes çekerek... "Evet, Zerdüştî! Seni tekrar görüyorum... Evet ve sen önce gidiyorsun; söz verdiğin cenaze arabası bu, o halde, *bu*. Ama sözünün son harfine kadar sorumlu tutuyorum seni. İkinci cenaze arabası nerede? Gemiye gidin, yardım-

cılarım! O filikalar artık işe yaramaz; zamanında onarabilirseniz onarın onları ve bana geri gelin; aksi halde, ölmek için Ahab yeter... Oturun, tayfalar! İçinde durduğum bu filikadan atlamayı teklif edecek olan ilk şeyi zıpkınlarım. Siz başka insanlar değil, benim kollarım ve bacaklarımsınız; dolayısıyla, bana itaat edin... Balina nerede? Daldı mı yine?"

Ama filikanın fazla yakınına bakıyordu; çünkü Moby Dick, sanki taşıdığı cesetle birlikte kaçmaya kararlıymış ve sanki son karşılaşmanın belirli yeri, ancak rüzgâraltına doğru yolculuğundaki bir aşamaymış gibi, şimdi yine düzenli bir şekilde ilerliyordu; ve şu an için ilerleyişi durdurulmuş olsa da, şimdiye kadar onunla ters istikamette yol almış olan gemiyi neredeyse geçmişti. Azami hızıyla yüzüyormuş ve şimdi yalnızca denizdeki kendi düz yolunu takip etme azmindeymiş gibiydi.

"Ah! Ahab," diye haykırdı Starbuck, "şimdi, üçüncü günde bile vazgeçmek için çok geç değil. Bakın! Moby Dick sizi aramıyor. Delicesine onu arayan sizsiniz, siz!"

Yalnız filika, kuvvetlenen rüzgâra yelken açarak, hem kürek hem de branda vasıtasıyla süratle rüzgâraltına doğru sevk edildi. Ve nihayet Ahab, parmaklığın üzerine eğilmiş olan Starbuck'ın yüzünü açıkça ayırt edecek kadar yakın bir mesafede teknenin yanından kayıp giderken, ona seslenip tekneyi döndürmesini ve makul bir ara bırakarak, çok süratli gitmeden onu takip etmesini söyledi. Yukarıya doğru göz atınca, hevesle üç direk başına tırmanan Tashtego, Queequeg ve Daggoo'yu gördü; bu arada kürekçiler de az önce geminin yanına yükseltilen parçalanmış iki filikanın içinde sallanıyorlar ve onları onarmak için vızır vızır çalışıyorlardı. Hızla giderken, lombarlardan, güvertede yeni demir ve mızrak desteleriyle meşgul olan Stubb ve Flask de birbiri ardınca gözüne ilişti. Bütün bunları görürken; kırık filikalardaki çekiç seslerini duyarken, çok başka çekiçler yüreğine çivi çakıyordu sanki. Ama kendini topladı. Ve şimdi grandi

direğinin tepesindeki fırıldağın ya da bayrağın gitmiş olduğunu fark edince, az önce o tüneğe ulaşmış olan Tashtego'ya bağırarak tekrar aşağı inip başka bir bayrakla bir çekiç ve birkaç çivi almasını ve onu direğe çivilemesini söyledi.

Aralıksız üç gün süren takipten ve taşıdığı düğümlü yükün yüzüşüne gösterdiği dirençten dolayı bitkin düştüğünden miydi; yoksa gizli bir hilekârlık ve hainlikten mi; hangisi doğru idiyse, filikanın bir kez daha ona böyle süratli bir şekilde yaklaşmasına bakılırsa şimdi Beyaz Balina'nın hızı azalmaya başlamış gibiydi; gerçi aslında son çıkış noktası önceki kadar uzakta değildi gemiden. Ve Ahab dalgaların üzerinde kayıp giderken, amansız köpekbalıkları hâlâ ona eşlik ediyor ve öyle bir kararlılıkla filikanın yanında kalıyor, işleyen kürekleri öyle sürekli bir şekilde ısırıyorlardı ki, palaları çentikli ve ezik bir hale geliyor ve neredeyse her batırılışta denizde küçük kıymıklar bırakıyordu.

"Onlara aldırış etmeyin! O dişler sadece kürekleriniz yeni ıskarmozlar oluşturuyor. Çekmeye devam edin! Bel veren suya nazaran köpekbalığının çenesi daha dinlendiricidir."

"Ama her ısırışta bu ince palalar daha da küçülüyor, efendim!"

"Yeterince dayanırlar! Çekmeye devam edin!.. Ama," diye mırıldandı, "bu köpekbalıklarının balinayla mı, yoksa Ahab'le mi ziyafet çekmek için yüzdüklerini kim bilir?.. Ama çekmeye devam edin! Evet, herkes canlansın, şimdi... yaklaşıyoruz ona. Dümen! Dümeni devralın! Bırakın, geçeyim," ve böyle dediğinde, kürekçilerden ikisi hâlâ uçar gibi gitmekte olan filikanın pruvasına doğru ilerlemesine yardım etti.

Nihayet, tekne Beyaz Balina'nın bir tarafına doğru yöneltildiği ve onun böğrünün yanı sıra yol almaya başladığı zaman, o –balinaların bazen yaptığı gibi– teknenin ilerleyişinden tuhaf bir şekilde habersizmiş gibi göründü ve Ahab, balinanın püskürtüsünden saçılarak onun bir düzlükte tek başına yükselen bir tepeye benzer kocaman kamburunun etrafını

saran dumanlı dağ buğusunun neredeyse içine girdi; ona o derece yakındı; işte o zaman, vücudunu geriye bükerek ve her iki kolunu boylamasına iyice kaldırıp pozisyon alarak, vahşi demirini ve çok daha vahşi bedduasını nefret ettiği balinaya fırlattı. Hem çelik hem de beddua, bir bataklığa çekilir gibi yuvalarına gömülürken, Moby Dick yana doğru kıvrandı, kasılarak yakındaki böğrünü pruvaya sürttü ve filikada bir delik açmadan, onu öyle ani bir şekilde yan yatırdı ki, o sırada borda tirizinin yükselen kısmına tutunmuş olmasaydı, Ahab bir kez daha denize savrulurdu. Oysa bu durumda, tam olarak zıpkının fırlatılacağı saniyeyi önceden bilmeyen ve dolayısıyla bunun etkilerine hazırlıksız olan üç kürekçi dışarı saçıldı; ama o şekilde düştüler ki, ikisi anında tekrar borda tirizini yakaladı ve yükselen bir dalgayla bunun seviyesine gelerek, kendilerini tekrar bedenen filikaya attılar; üçüncü adamsa çaresizce geride kaldı, ama hâlâ suyun üstünde ve yüzer haldeydi.

Neredeyse aynı anda Beyaz Balina, kudretli bir irade gücünün yarattığı, kademeli olmayan, ani bir süratle, kabaran denizde ileriye doğru atıldı. Ama Ahab dümenciye haykırarak ipi biraz daha sarmasını ve öylece tutmasını söylediği ve mürettebata, oturdukları yerde ters dönüp, ipi kullanarak filikayı hedefe doğru çekmelerini emrettiği zaman; güvenilmez ip o çifte gerilimi ve çekişi hissettiği anda, havanın boşluğunda koptu!

"İçimde kırılan şey nedir? Bir kas telim kopuyor!.. Yeniden bütünlendi; kürekler, kürekler! Üzerine gidin onun!"

Suyu yaran filikanın muazzam atılımını duyan balina çark ederek, uzak tutmak amacıyla boş alnını onlara doğrulttu; ama o manevra sırasında, geminin yaklaşmakta olan siyah gövdesine gözü ilişerek; sanki onda bütün eziyetlerinin kaynağını görerek; olabilir ki, onun daha büyük ve daha asil bir düşman olduğunu düşünerek; birdenbire, hararetli köpük yağmurları arasında çenelerini birbirine vurarak, onun ilerleyen pruvasının üzerine doğru gitti.

Ahab sendeledi; elini alnına vurdu. "Kör oluyorum; tayfalar! Yoklayarak yine de yolumu bulabilmem için ellerinizi önüme doğru uzatın. Gece mi oldu?"

"Balina! Gemi!" diye haykırdı korkuyla büzülen kürekçiler.

"Kürekler! Kürekler! Derinliklerine doğru meylet, ey deniz, ki ebediyen çok geç olmadan, Ahab son kez, bu son kez hedefine doğru kaysın! Görüyorum: gemi! Gemi! Fırlayın, adamlarım! Gemimi kurtarmayacak mısınız?"

Ama kürekçiler balyoz gibi vuran denizde filikalarını şiddetle zorlarken, iki döşeme tahtasının, daha önce balinanın çarpmış olduğu, pruva tarafındaki uçları patladı ve geçici olarak çalışmaz hale gelen filika neredeyse bir anda dalgalarla hemen hemen aynı seviyeye indi; su sıçratarak, bata çıka yürüyen mürettebatı, var güçleriyle gediği tıkamaya ve içeri dolan suyu boşaltmaya çalıştılar.

Bu arada, durumu gördüğü o bir tek an için, Tashtego'nun direk başı çekici elinde asılı kaldı; ve kırmızı bayrak, bir İskoç şalı gibi onu kısmen sarmalayarak, sonra, ileriye akan kendi kalbi gibi, ondan öteye doğru dalgalandı; aşağıdaki cıvadrada duran Starbuck'la Stubb'sa üzerlerine doğru gelen canavarı onun kadar çabuk fark ettiler.

"Balina, balina! Dümen yukarı, dümen yukarı! Ah, havanın bütün tatlı güçleri, sıkı tutun beni! Eğer Starbuck'ın ölmesi gerekiyorsa, bir kadın gibi baygınlık nöbeti geçirerek ölmesin. Dümen yukarı, diyorum... sizi aptallar, çene, çene! Bütün coşkun dualarımın sonu bu mu? Ömür boyu süren sadakatimin? Ah, Ahab, Ahab, ne yaptığını gör. Düzgün tut gemiyi, dümenci! Düzgün tut. Hayır, hayır! Dümen yine yukarı! Bizimle karşılaşmak için dönüyor! Ah, onun amansız çehresi, görevinin ona buradan ayrılamayacağını söylediği birisinin üzerine doğru geliyor. Tanrım, şimdi yanımda ol!"

"Yanımda değil, altımda olsun, şimdi Stubb'a yardım edecek olan her kimse; çünkü Stubb da buradan ayrılmı-

yor. Sana sırıtıyorum, ey sırıtkan balina! Şimdiye kadar Stubb'a kim yardım etmiş ya da Stubb'ı uyanık tutmuş, Stubb'ın kendi kırpılmayan gözlerinden başka? Ve şimdi zavallı Stubb fazlasıyla yumuşak bir döşekte yatmaya gidiyor; keşke çalı çırpıyla doldurulmuş olsaydı! Sana sırıtıyorum, ey sırıtkan balina! Bana bakın, güneş, ay ve yıldızlar! Şimdiye kadar ruhunu püskürtmüş olan en iyi adamlardan birinin katili diyorum size. Buna rağmen, yine de sizinle kadeh tokuştururdum, eğer bana bir kadeh uzatsaydınız! Ah, ah! Ah, ah! Seni sırıtkan balina, ama yakında bolca yutuş olacak! Neden uçmuyorsun, ey Ahab! Bana gelince, bu iş için ayakkabılarımı ve ceketimi çıkarırım; Stubb üzerinde donuyla ölsün! Gerçi son derece küflü ve fazlasıyla tuzlu bir ölüm bu... Kiraz! Kiraz! Kiraz! Ah, Flask, ölmeden önce bir tanecik kırmızı kiraz yiyebilsem!"

"Kiraz mı? Keşke onların yetiştiği yerde olsaydık. Ah, Stubb, umarım zavallı annem şimdiye kadar payımın ödemesini çekmiştir; çekmediyse, artık eline pek az sikke geçer, çünkü yolculuk sona erdi."

Şimdi hemen hemen bütün tayfalar hareketsizce geminin pruvasından sarkıyorlardı; aynen çeşitli uğraşlarından fırlayıp geldikleri andaki gibi, mekanik bir şekilde, ellerinde çekiçler, döşeme tahtası parçaları, mızraklar ve zıpkınlar tutuyorlardı; hepsinin büyülenmiş gözleri, kaderlerini önceden belirleyen kafasını tuhaf bir şekilde bir yandan öteki yana sallayarak hızla gelirken önünden, yukarı doğru yayılan yarım daire biçiminde geniş bir köpük kuşağı gönderen balinaya dikilmişti. Onun bütün çehresinde cezalandırma, süratli bir intikam, ebedî bir kötü niyet okunuyordu ve fâni insanın yapabileceği her şeye nispet olarak, alnının masif beyaz payandası geminin pruvasının sancak tarafına çarptı; öyle ki tahtalar da adamlar da sallandı. Bazıları yüzüstü yere düştü. Yukarıdaki zıpkıncıların başları, boğalarınkine benzer boyunları üzerinde, yerinden oynamış kapelalar gibi sarsıldı.

Suların gedikten içeriye, taşkın dağ sularının bir savaktan aşağı aktığı gibi aktığını duydular.

"Gemi! Cenaze arabası!.. İkinci cenaze arabası!" diye haykırdı Ahab filikadan. "Ahşabı ancak Amerikan malı olabilirdi!"

Balina, çökmekte olan geminin altına dalıp, omurgası boyunca titreşerek yüzdü; sonra suyun içinde dönüp, pruvanın öteki tarafının açığında, ama Ahab'in filikasına birkaç yarda mesafede süratle yeniden yüzeye fırladı; bir süre orada sakince durdu.

"Bedenimi güneşten öteye çeviriyorum. Hey, haydi, Tashtego! Çekicini duyayım. Ey, siz, teslim olmamış üç çan kulem; sen, çatlamamış omurga; ve ancak Tanrı'nın zorbalık ettiği gövde; siz, sağlam güverte, mağrur dümen ve kutba yönelmiş pruva... ölüm kadar şanlı gemi! Telef mi olacaksın, hem de bensiz? Kazazede kaptanların en adisine bile nasip olan o son, sevgi dolu gururdan mahrum mu bırakılıyorum? Ah, yalnız bir hayatın üzerine yalnız bir ölüm! Ah, şimdi en büyük yüceliğimin, en büyük elemimde yattığını hissediyorum. Hey, hey! Tüm vazgeçilmiş hayatımın cüretkâr dalgaları, şimdi en uzak sınırlarınızdan buraya akın ve ölümümün bu tek yığılı, kıvrımlı dalgasının üzerine binin! Sana doğru ilerliyorum, ey her şeyi imha eden ama fethedemeyen balina; sonuna kadar boğuşuyorum seninle; cehennemin kalbinden zıpkınlıyorum seni; nefret adına son nefesimi tükürüyorum sana. Bütün tabutları ve bütün cenaze arabalarını bir tek ortak havuza gömün! Ve hiçbiri benim olamayacağına göre, o halde, sana bağlı olmama rağmen hâlâ seni kovalarken, iple çekile çekile paramparça olayım, ey lanetli balina! *Böylece,* mızrağı teslim ediyorum!"

Zıpkın fırlatıldı; vurulan balina ileri atıldı; ip, tutuşturan bir hızla olukların içinden geçti... dolaşık bir hale geldi. Ahab bunu düzeltmek için eğildi; ve düzeltti de; ama havada uçan kıvrım onu boynundan yakaladı ve mürettebat onun

gitmiş olduğunu fark edinceye kadar, Türk sağır dilsizlerin kurbanlarını yay kirişleriyle boğdukları gibi sessizce, filikadan çekilip alındı. Bir sonraki an, ipin son ucundaki ağır ilmik bağı bomboş küvetten uçup gitti, bir kürekçiyi yere devirdi ve denize çarparak derinliklerinde gözden kayboldu.

Bir an için, filikanın trans halindeki mürettebatı kıpırdamadan durdu; sonra döndüler. "Gemi? Yüce Tanrım, gemi nerede?" Çok geçmeden, loş, sersemletici ortamların arasından, onun özsüz bir serap gibi yana doğru gözden kaybolan hayaletini gördüler; suyun dışında yalnız en üst çubukları kalmıştı; ve akılları başlarından gitmiş olduğundan, ya da sadakatten, ya da kaderden, bir zamanlar yüksek olan tüneklerine çakılmış pagan zıpkıncılar, batmakta olan gözlem mevkilerini hâlâ koruyorlardı. Ve şimdi eşmerkezli daireler, kimsesiz filikanın kendisini, tüm mürettebatını, yüzen her bir küreği ve her bir mızrak sapını yakaladı, canlı ve cansız her şeyi bir girdabın içinde fırıl fırıl döndürerek, Pequod'un en küçük bir yongasını bile yok etti.

Ama gemiyi gark eden son sular da birbirine karışarak grandi direğindeki Kızılderili'nin gömülen başının üzerine akıp, dik duran gönderin birkaç santimiyle birlikte, neredeyse dokundukları imha edici dev dalgaların üzerinde ironi dolu örtüşmelerle sakince dalgalanan bayrağın uzun, uçuşan yardalarını henüz görünürde bırakırken... işte o anda, kırmızı bir kol ve bir çekiç, bayrağı batmakta olan göndere gittikçe daha büyük bir hızla çakma eyleminin ortasında, açık havada arkaya doğru kaldırılmış olarak durakladı. Sataşarak, bayrağı gagalayarak ve oradaki Tashtego'ya güçlük çıkararak, grandi kapelasını yıldızların arasındaki doğal mekânından aşağıya kadar takip etmiş olan bir deniz atmacası, şimdi çırpan geniş kanadını tesadüfen çekiçle tahta arasına soktu; ve aşağıda, suyun altındaki vahşi, aynı anda o göksel titreşimi hissederek, son nefesinde çekicini orada donakalmış bir halde tuttu; ve böylece göklerin bu

kuşu, baş meleklere özgü çığlıklarla, görkemli gagası yukarı kaldırılmış ve tüm tutsak bedeni Ahab'in bayrağıyla sarmalanmış bir halde, onun gemisiyle birlikte battı; o gemi ki, şeytan gibi, göklerin yaşayan bir parçasını kendisiyle birlikte sürükleyip, onu miğfer olarak kullanmaksızın cehenneme gömülmeyecekti.

Hâlâ derinlere doğru uzayan girdabın üzerinde şimdi küçük kuşlar çığlıklar atarak uçuyor, kasvetli, beyaz, köpüklü dalgalar onun dik kenarlarını dövüyordu; sonra hepsi birlikte çöktü ve denizin muazzam kefeni, beş bin yıl önce dalgalandığı gibi dalgalanmaya devam etti.

Sonsöz

Ve size anlatmak üzere tek başıma yalnız ben kurtuldum.
Eyüp

Dram sona erdi. O halde, bu noktada neden bir insan öne çıkıyor?.. Çünkü enkazdan sağ kurtulan birisi var.

Zerdüştî'nin kayboluşundan sonra, Ahab'in pruva kürekçisi boşalan makamı üstlendiğinde, kader tanrıçalarının o kürekçinin yerine geçmesini nasip ettikleri kişi tesadüfen ben oldum; o son gün, üç adam sarsılan filikadan denize savrulduğunda, geride kalan da bendim. Böylece, bunu takip eden sahnenin sınırında ve onu tümüyle görecek şekilde suyun üstünde yüzerken, batan geminin yarı yarıya tükenmiş olan emiş gücü bana ulaştığında, o zaman, ama ağır ağır, kapanmaktaki girdaba doğru çekildim. Ona ulaştığımda, yatışmış, krema kıvamında bir havuz haline gelmişti. O zaman, durmadan çevrilerek ve ağır ağır deveran eden o dairenin eksenindeki düğmeye benzer siyah kabarcığa gitgide yaklaşarak, Iksion[1] misali dönüp durdum. Sonunda, o hayatî merkeze ulaştığımda, siyah kabarcık yukarıya doğru patladı; ve o zaman, marifetli esnekliği sebebiyle serbest

1 Yunan mitolojisinde, çeşitli günahları için kanatlı bir ateş çemberine bağlanarak cezalandırılan bir figür. (ç.n.)

kalan ve büyük yüzebilme kapasitesinden dolayı müthiş bir kuvvetle yükselen tabut-can simidi, uzunlamasına denizden dışarı fırladı, devrildi ve yanımda, suyun üstünde yüzmeye başladı. O tabut sayesinde yüzeyde kalarak, neredeyse bütün bir gün ve gece boyunca yumuşak ve matemli bir deryada dalgalanıp durdum. Zarar vermeyen köpekbalıkları sanki ağızlarına asma kilit vurulmuşçasına yanımdan kayıp gidiyor, vahşi deniz atmacaları âdeta kılıf geçirilmiş gagalarla süzülüyordu. İkinci gün bir yelkenli yaklaştı, daha da yaklaştı ve nihayet beni güvertesine aldı. Dolambaçlı bir rota izleyen Rachel'dı bu; kendi izini sürüp geri giderek kayıp çocuklarını ararken, ancak bir başka öksüz bulmuştu.

SON.

Herman Melville (1819-1891): Amerikan edebiyatının en büyük yazarlarından biridir. Küçük yaşta çalışmak zorunda kaldı, dört yılını denizlerde geçirdi. Bu tecrübesi tüm eserlerine, özellikle de en büyük eseri sayılan Moby Dick'*e yansıdı.* Moby Dick *1851'de önce Londra'da, sonra da New York'ta basıldı fakat ilgi görmedi. Eser bir bacağını kaybetmesine neden olan balinayı saplantı haline getiren Kaptan Ahab'in, zihninde dünyadaki tüm kötülüğün simgesine dönüşen bu ispermeçet balinasıyla mücadelesini anlatır. Roman sadece hacmiyle değil, aynı zamanda âdeta mistik, metaforlarla örülü, yalın şiirselliğiyle de konu edindiği balinanın azametine yaklaşan modern bir epiktir. Yazarın yirminci yüzyıl başlarında yeniden keşfedilmesiyle* Moby Dick *de Amerikan edebiyatı klasikleri arasındaki yerini almıştır.*

Suzan Aral Akçora (1951-2021): İstanbul'da doğdu. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni (şimdiki Robert Lisesi) ve Boğaziçi Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü lisans ve yüksek lisansını bitirdi. 1979-1992 yılları arasında araştırmacı olarak Tübitak'ta çalıştı. Eserlerini çevirdiği yazarlar arasında Philip Roth, D. H. Lawrence, Walker Percy bulunuyor.

9 786254 058059